T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK PROGRAMI
DOKTORA TEZİ

SPOR MÜSABAKALARININ YAYIN HAKLARI

Ahmet TÜRKMEN

Danışman
Prof. Dr. Şeref ERTAŞ

İZMİR - 2012

DOKTORA
TEZ ONAY SAYFASI

2005800282

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi

Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Adı ve Soyadı : Ahmet TÜRKMEN

Tez Başlığı : Spor Müsabakalarının Yayın Hakları

Savunma Tarihi : 26.01.2012

Danışmanı : Prof.Dr.Şeref ERTAŞ

JÜRİ ÜYELERİ

Ünvanı, Adı, Soyadı	Üniversitesi	İmza
Prof.Dr.Şeref ERTAŞ	YAŞAR ÜNİVERSİTESİ	.....
Prof.Dr.Oğuz ATALAY	GEDİZ ÜNİVERSİTESİ	.....
Prof.Dr.Demet ÖZDAMAR	İZMİR ÜNİVERSİTESİ	.....
Doç.Dr.Murat AYDOĞDU	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	.....
Prof.Dr.Merdan HEKİMOĞLU	İZMİR ÜNİVERSİTESİ	.....

Oybirliği (X)
Oy Çokluğu ( )

Ahmet TÜRKMEN tarafından hazırlanmış ve sunulmuş **"Spor Müsabakalarının Yayın Hakları"**başlıklı tezi kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Utku UTKULU
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Doktora Tezi olarak sunduğum **"Spor Müsabakalarının Yayın Hakları"** adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

12/12/2011

Ahmet TÜRKMEN

ÖZET

Doktora Tezi

SPOR MÜSABAKALARININ YAYIN HAKLARI

Ahmet TÜRKMEN

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Doktora Programı

Spor müsabakalarının yayın hakları, 20. Yüzyılın sonlarında, kamu yayıncılığından özel yayıncılığa geçişle birlikte, yeni tüketim kalıpları ve anlayışları neticesinde sporun medyayla karşılıklı etkileşimiyle birlikte büyük ekonomik boyutlara ulaşmıştır.

Spor müsabakalarının yayın hakkına kimin sahip olduğu onun hukukî niteliğinin ortaya konmasına bağlıdır. Spor müsabakaları, onu meydana getirenlerin hususiyetini taşıyan fikir ve sanat eserleri arasında sınıflandırılabilir. Böyle bir durumda, karşılaşma şeklinde tezahür eden, müsabakanın ayrılmaz bir bütün teşkil ettiği hallerde veya müsabakayı meydana getirenlerin bir hizmet sözleşmesi çerçevesinde bir spor kulübüne bağlı çalışmaları durumunda yayın hakkı sahibi, onları biraraya getiren veya çalıştıran spor kulüpleridir.

Fikir ve sanat eserleri hukukunun koruma sağlamadığı durumlarda, yedek olarak, eşya hukukunda spor müsabakasının yapıldığı alana malik veya dolaysız zilyet olmaktan veya haksız rekabetten doğan savunma yetkileri, spor müsabakasını düzenleyenlere hukukî koruma sağlayabilir.

Spor müsabakalarının yayın haklarının merkezî olarak ve münhasırlık esasına göre pazarlanması, gerek medya ve haber alma özgürlüğü, gerekse rekabet hukuku bağlamında önemli sorunları da beraberinde getirmektedir. Yayın haklarının münhasır olarak tek bir alıcıya satılması, kamuoyunun haber

alma özgürlüğünü ve medyanın haber verme özgürlüğünü ciddi anlamda tehdit etmektedir. Bu çerçevede, Avrupa ve Türk hukukunda kısa gösterim hakkı ve önemli spor olaylarına erişim düzenlenmiştir. Keza yayın haklarının merkezî olarak ve münhasırlık esasına göre pazarlanması, rekabeti yatay ve dikey kısıtlayıcı etkilere sahiptir. Spor örgütlerinin kendi spor dalında yayın hakları hususunda fiili veya kanuni tekel oluşturması da, hâkim durumun kötüye kullanılması yasağı bağlamında önemli sorunlar oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yayın Hakları, Spor Hukuku, Yayın Haklarının Hukukî Niteliği, Rekabet Hukuku, Merkezî Pazarlama

ABSTRACT

Doctoral Thesis

Doctor of Philosophy(PhD)

BROADCASTING RIGHTS OF SPORTS EVENTS

Ahmet TÜRKMEN

Dokuz Eylül University

Graduate School of Social Sciences

Department of Private Law Program

Broadcasting rights of sports events have become a huge economic aspect as a result of the breathtaking interaction between sports and media within new consumption concepts and models, especially after historical shift from public broadcasting to private broadcasting at the end of the 20th century.

What determines who owns broadcasting rights of sports events is related to its legal nature. Sports events can be categorized among literary and artistic works that bear individuality of their owners. Under such conditions, when a match becomes a indivisible whole or the participants of the match have to work under a contract of service with a sports club, the owner of the broadcasting rights are the sports clubs that employ or bring them together.

When copyright law does not cover a situation, as a substitute, defense rights due to unfair competition law or law of property which grants rights to the owners or direct possessors of the area where a sports event take can provide legal protection to organizers of sports events.

Central and exclusive marketing of broadcasting rights of sports events bring along crucial problems in the means of freedom of media and right to information and in competition law. Selling broadcasting rights to one buyer exclusively is a serious threat to public right to information and freedom of media. In this sense access to major sports events and rights to short extracts

are enacted in European and Turkish law. Central and exclusive marketing of broadcasting rights of sports events restrict competition vertically and horizontally. Legal or factual monopoly of sports organizations in their own branches regarding broadcasting rights causes important problems in terms of prohibition of abuse of dominance.

Key words: Broadcasting Rights, Sports Law, Legal Nature of Sport Broadcasting Rights, Competition Law, Central Marketing (Joint Selling)

SPOR MÜSABAKALARININ YAYIN HAKLARI

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI ..... **ii**
YEMİN METNİ ..... **iii**
ÖZET ..... **iv**
ABSTRACT ..... **vi**
İÇİNDEKİLER ..... **viii**
KISALTMALAR ..... **xix**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

SPOR MÜSABAKALARININ YAYIN HAKLARININ GELİŞİMİ, SPOR HUKUKU İLE YAYIN HAKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ, KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA YAYIN HAKLARI

I. SPOR MÜSABAKALARININ YAYIN HAKLARININ GELİŞİMİ **6**
A. Genel Olarak **6**
B. Kamu Yayıncılığı (Tekel Yayıncılık) Dönemi **9**
C. Özel Yayıncılık Dönemi **10**
1. Klasik Yayıncılık Dönemi **10**
2. Ödemeli Televizyon Dönemi **12**
D. Yeni Medya Dönemi **14**

II. SPOR HUKUKU İLE YAYIN HAKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ **18**
A. Genel Olarak **18**
B. Spor Hukuku **20**
1. Tanımı **20**
2. Spor Hukukunun Özellikleri **21**
a. Kendi Kendini Düzenleyen Bir Sistem Olması **21**

b. Çift Yapılı Olması 22
c. Uluslararası Niteliğe Sahip Olması 23
d. Çok Etkili Bir Yapıya Sahip Olması 23
e. Karma Bir Hukuk Dalı Olması 24
C. Sporun Örgütlenmesi 24
1. Genel Olarak 24
2. Sporun Uluslararası Örgütlenmesi 25
a. Uluslararası Spor Federasyonları 27
b. Uluslararası Olimpiyat Komitesi 29
3. Sporun Ulusal Örgütlenmesi 30
a. Spor Kulüpleri 30
b. Spor Genel Müdürlüğü 33
(1) Bağımsız (Özerk) Spor Federasyonları 34
(2) Diğer Spor Federasyonları 37
c. Türkiye Futbol Federasyonu 37
d. Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi 40
e. Türkiye Jokey Kulübü 42
4. Bağımsız Spor Birlikleri 43
D. Spor Mevzuatındaki Yayın Haklarına İlişkin Düzenlemeler 45
1. Uluslararası Kaynaklar 45
a. Genel Olarak 45
b. Uluslararası Spor Örgütlerinin Düzenleyici İşlemleri 46
(1) Genel Olarak 46
(2) Uluslararası Spor Örgütlerinin Düzenleyici İşlemlerinin Hukukî Niteliği 47
2. Ulusal Kaynaklar 51
a. 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonunun Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun 51
b. Spor Federasyonlarının Düzenleyici İşlemleri 55
(1) TFF'nin Düzenleyici İşlemleri 55
(i) TFF Statüsü 55
(ii) TFF Medya Talimatı 56

(iii) TFF'nin Düzenleyici İşlemlerinin Hukukî Niteliği 57
(2) Bağımsız (Özerk) Spor Federasyonlarının Düzenleyici İşlemleri..... 62
(i) Genel Olarak..... 62
(ii) Hukukî Niteliği 63
c. Spor Kurumu Kanunu Taslağı 64

III. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA SPOR MÜSABAKALARININ YAYIN HAKLARI..... 65
A. Genel Olarak..... 65
B. Brezilya..... 65
1. Önceki Durum (Arena Hakkı)..... 65
2. Günümüzdeki Durum..... 66
a. Arena Hakkının İçeriği..... 66
b. Arena Hakkının Hukukî Niteliği..... 67
c. Hak Sahipliği - Düzenleyici 67
d. Arena Hakkının Sınırları 68
C. Fransa..... 68
1. Yasal Düzenlemeden Önceki Durum 68
2. Günümüzdeki Durum..... 69
a. Yararlanma Hakkı..... 70
b. Yararlanma Hakkının Hukukî Niteliği..... 70
c. Hak Sahipliği - Düzenleyici 70
d. Yararlanma Hakkının Sınırları..... 71

İKİNCİ BÖLÜM

YAYIN HAKLARININ HUKUKÎ NİTELİĞİ, SAHİPLİĞİ VE KULLANILMASI

I. YAYIN HAKLARININ HUKUKÎ NİTELİĞİ 73
A. Genel Olarak..... 73
B. Kişilik Hakları Bakımından Değerlendirme..... 76

1. Genel Olarak 76
2. Sporcuların Resimleri Üzerindeki Hakları..... 78
a. Genel Olarak 78
b. Resim Kavramı 79
c. Hakkın Hukukî Niteliği ve Hukuka Aykırılık 81
d. Hukuka Uygunluk Nedenleri..... 83
(1) Genel Hukuka Uygunluk Nedenleri (TMK m. 24/II)..... 84
(2) Özel Hukuka Uygunluk Nedenleri (FSEK m. 86/II) 86
3. Spor Kulüplerinin ve Organizatörlerin Ekonomik Özgürlük ve Varlık Üzerindeki Hakları 88
C. Haksız Rekabet Hükümlerine Göre Değerlendirme..... 90
1. Genel Olarak 90
2. Borçlar Kanununa Göre..... 92
3. Türk Ticaret Kanununa Göre 94
a. 6762 sayılı TTK'ya Göre 94
(1) Genel Olarak Haksız Rekabet..... 94
(2) Spor Müsabakasının Yayın Hakları Bakımından Değerlendirilmesi 95
b. 6102 sayılı TTK'ya Göre 97
(1) Genel Olarak Haksız Rekabet..... 97
(2) Başlıca Haksız Rekabet Halleri..... 99
(3) Spor Müsabakasının Yayın Hakları Bakımından Değerlendirilmesi 100
(i) Başkalarının İş Ürünlerinden Yetkisiz Yararlanma..... 101
(ii) Genel Haksız Rekabet Normuna Aykırılık..... 102
D. Eşya Hukukundan Doğan Hak ve Yetkiler Bakımından Değerlendirme 103
1. Genel Olarak 103
2. Alman Hukukunda *"Hausrecht"* Kavramı..... 104
a. Genel Olarak 104
b. Alman Hukukundaki "Hausrecht" Kavramının Türk Hukukundaki Görünümü..... 106

3. Türk Eşya Hukuku Hükümlerine Göre Mülkiyet ve Dolaysız Zilyetlikten Doğan Hak ve Yetkiler 107
a. Spor Müsabakalarının Yapıldığı Alandan Kaynaklanan Aktif ve Pasif Yetkilerin Hukukî Dayanağı 108
(1) Mülkiyet 108
(2) Zilyetlik 108
b. Malik ve Dolaysız Zilyedin Aktif ve Pasif Yetkileri 109
(1) Aktif Yetkiler 109
(2) Pasif Yetkiler 111
c. Mülkiyet veya Dolaysız Zilyetlikten Doğan Hak ve Yetkilerin Yer İtibariyle Sınırları 113
d. Malik veya Zilyedin Eşya Üzerindeki Hak ve Yetkilerinin Genel Sınırları 115
E. Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Bakımından Değerlendirme 116
1. Genel Olarak 116
2. Fikir ve Sanat Eseri Kavramı 118
a. Genel Olarak 118
b. Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukukuna Göre Eser 121
(1) Genel Olarak 121
(2) Şartları 121
(i) Eserin Sahibinin Hususiyetini Taşıması 121
(ii) Kanundaki Eser Türlerinden Birine Girmesi 128
3. Spor Müsabakalarının Eser Sayılıp Sayılmayacağı Sorunu 129
a. Spor Müsabakalarının Eser Niteliğini Reddeden Görüşlerin Değerlendirilmesi 130
(1) Spor Müsabakalarında Eser Yaratma Amacı Güdülmediği Görüşü 130
(2) Spor Müsabakalarındaki Hareketlerin Herkesin Kullanımına Açık Olması Gerektiği Görüşü 132
(3) Karşılaşma Şeklinde Cereyan Eden Sporlarda Hareketlerin Tekrar Edilebilir Nitelikte Olmadığı Görüşü 134
(4) Spor Müsabakalarının Hususiyet İçermediği Görüşü 136

b. Spor Müsabakalarının Eser Niteliğinde Olması 138
(1) Sahibinin Hususiyetini Taşıması 138
(i) Hususiyetin Tespitinde İradenin Rolü 139
(ii) Serbest Biçimlendirme Alanı 142
(iii) Hususiyetin Ölçüsü 146
(2) Kanunda Sayılan Eser Türlerinden Birine Girmesi 151
(i) Genel Olarak Sözsüz Sahne Eserleri 151
(ii) Spor Müsabakalarının Sözsüz Sahne Eserleri İçinde Sınıflandırılması 152
4. Spor Müsabakasının Görüntüsü Üzerindeki Haklar 156
a. Sinema Eseri Olarak Koruma 156
b. Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar Kapsamında Koruma 161
(1) Radyo, Televizyon ve Diğer Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşlarının Yayınları Üzerindeki Hakları Kapsamında Koruma 161
(2) Film Yapımcısının Bağlantılı Hakları Kapsamında Koruma 166
c. Eser Sahibi İle Bağlantılı Hak Sahiplerinin Birbirleriyle Olan İlişkisi 167
d. İşaret, Resim veya Ses Tespiti Yönünden Koruma (FSEK. m. 84) 169

II. YAYIN HAKKI SAHİPLİĞİ VE YAYIN HAKKININ KULLANILMASI 171
A. Genel Olarak 171
B. Yayın Hakkı Sahipliği 172
1. Genel Olarak 172
2. Elbirliği Halinde Eser Sahipliği Halinde (FSEK m. 10/IV) 174
a. Genel Olarak Elbirliği Halinde Eser Sahipliği 174
b. Şartları 174
(1) Birden Fazla Kişinin Katılımıyla Yaratılma 175
(2) Eserin Ayrılmaz Bir Bütün Teşkil Etmesi 176

c. Yayın Hakkı Sahipliği 177
3. Eseri Meydana Getirenleri Çalıştıran veya Tayin Edenlerin Yayın Hakkı Sahipliği (FSEK. m. 18/II) 179
C. Yayın Hakkı Sahibinin Belirlenmesinde Düzenleyici Kavramı 180
1. Genel Olarak 180
2. Düzenleyici Kavramının Dayandığı Kriterler 181
a. Girişimcilik Riski Kriteri 181
(1) Genel Olarak 181
(2) Girişimcilik Riski Kriterine Göre Türk Spor Hukukunda Düzenleyici 182
b. Ürünün Pazarlanabilmesine Esaslı Katkıda Bulunma Kriteri 184
(1) Genel Olarak 184
(2) Ürünün Pazarlanabilmesine Esaslı Katkıda Bulunma Kriterine Göre Türk Spor Hukukunda Düzenleyici 186
D. Türk Spor Mevzuatında Yayın Hakkı Sahipliği ve Kullanma Yetkisine İlişkin Düzenlemeler 189
1. Yayın Hakkı Sahipliği 189
2. Yayın Haklarını Kullanma Yetkisi 190
a. 5894 sayılı Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanundaki Düzenleme 190
(1) Genel Olarak 190
(2) TFF'nin Münhasıran Yayınlama Yetkisinin Hukukî Niteliği ve Sonuçları 191
(3) TFF'nin Merkezî Pazarlama Yetkisinin Hukukî Niteliği ve Sonuçları 195
(i) Genel Olarak 195
(ii) Hukukî Niteliği 196
(iii) Sonuçları 197
b. Bağımsız (Özerk) Spor Federasyonlarının Düzenlemelerinde Yayın Haklarını Kullanma Yetkisi 198
E. Yayın Haklarının ve Kullanım Yetkisinin Devri 200
1. Genel Olarak 200

2. İlerde Yapılacak Müsabakaların Yayın Hakkının ve Kullanım Yetkisinin Devri Taahhüdü 201
3. Sona Ermiş Müsabakaların Yayın Hakkının ve Kullanım Yetkisinin Devri 204
Ara Sonuç 205

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YAYIN HAKLARININ SINIRLARI

I. KISA GÖSTERİM HAKKI VE ÖNEMLİ SPOR OLAYLARINA ERİŞİM 209
A. Genel Olarak 209
B. Kısa Gösterim Hakkı Ve Önemli Spor Olaylarına Erişime İlişkin Düzenlemelerin Hukukî Temelleri 211
1. Haber Verme ve Basın (Medya) Özgürlüğü 212
2. Haber Alma Özgürlüğü 215
C. Kısa Gösterim Hakkı 218
1. Genel Olarak 218
2. Tanımı ve Kullanım Şekli 220
3. Kısa Gösterim Hakkına İlişkin Avrupa Hukuku Düzenlemeleri 222
a. Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi (European Convention on Transfrontier Television) 222
b. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı 224
c. AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi 225
4. Türk Hukukunda Kısa Gösterim Hakkı 227
a. 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanundan Önceki Durum 227
b. 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunla Düzenlenen Kısa Gösterim Hakkı 230
(1) Kısa Gösterim Hakkının Konusu: Kamuoyu İçin Büyük Önem Taşıyan Olaylar 234

(2) Kısa Gösterim Hakkının Kullanılmasına İlişkin Genel Esaslar 235
(i) Genel Haber Programı İçinde Kullanılma Zorunluluğu 235
(ii) Serbestçe Seçme Hakkı 236
(iii) Adil, Makul ve Eşitlikçi Bir Temelde Bedeli Karşılığı ... 236
(iv) Kısa Gösterimin İçeriği ve Süresi 238
(v) Kısa Gösterim Hakkını Kullanma Anı 240
D. Önemli Spor Olaylarına Erişim 242
1. Genel Olarak 242
2. Önemli Spor Olaylarına İlişkin Avrupa Hukuku Düzenlemeleri 243
a. AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi 243
b. Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi 245
3. Türk Hukukuna Göre Önemli Spor Olaylarına Erişim 247
a. Genel Olarak 247
b. Toplum İçin Büyük Önem Arz Eden Önemli Olaylar 248
c. Önemli Olaylar Listesi 250
d. Şifresiz ve Ücretsiz Yayın 253

II. REKABET HUKUKUNDAN DOĞAN SINIRLAMALAR 254
A. Genel Olarak 254
B. Spor Müsabakalarının Yayın Hakları Konusunda Rekabeti Etkileyen Başlıca Kavramlar 256
1. Bireysel Pazarlama ve Merkezî Pazarlama 256
a. Bireysel Pazarlama 257
b. Merkezî Pazarlama 258
(1) Genel Olarak 258
(2) Türkiye'de Merkezî Pazarlamanın Gelişimi 260
2. Münhasırlık 261
C. Kişi Bakımından Rekabet Hukukunun Uygulanması 262
1. Teşebbüs 262
a. Genel Olarak 262
b. Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonlarının Teşebbüs Niteliği 263

2. Teşebbüs Birliği 265
a. Genel Olarak 265
b. Spor Federasyonlarının Teşebbüs Birliği Niteliği 267
D. İlgili Pazar 269
1. Genel Olarak 269
2. İlgili Ürün Pazarı 269
3. İlgili Coğrafi Pazar 275
E. Konu Bakımından Rekabet Hukukunun Uygulanması 278
1. Teşebbüslerarası Anlaşmalar Yoluyla Rekabetin İhlâl Edilmesi 278
a. Genel Olarak 278
b. Yatay ve Dikey Anlaşmalar 279
(1) Yatay Anlaşmalar 280
(i) Genel Olarak 280
(ii) Merkezî Pazarlamanın Rekabeti Yatay Kısıtlaması 280
(2) Dikey Anlaşmalar 286
(i) Genel Olarak 286
(ii) Münhasırlık Esasına Göre Yapılan Yayın Anlaşmalarının Rekabeti Dikey Kısıtlaması 286
(aa) Anlaşmanın Kapsamı Yönünden 288
(ab) Anlaşmanın Süresi Yönünden 290
2. Teşebbüs Birliği Kararları Yoluyla Rekabetin İhlal Edilmesi 293
a. Genel Olarak 293
b. Spor Federasyonlarının Kararlarının ve Düzenleyici İşlemlerinin Teşebbüs Birliği Kararı Niteliği 294
F. Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma ve Kararların Kanuna veya Kanunun Verdiği Yetkiye Dayanılarak Yapılan Bir Düzenleyici İşleme Dayanması 296
1. Genel Olarak 296
2. 5894 Sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun Rekabeti Yatay Kısıtlayıcı Etkisi 296
3. Spor Federasyonlarının Düzenleyici İşlemleri Yoluyla Rekabetin Kısıtlanması 299

G. Muafiyet 301
1. Genel Olarak 301
2. Şartları 303
a. Malların Üretim ve Dağıtımı ile Hizmetlerin Sunulmasında Gelişme ve İyileşmelerin ya da Ekonomik veya Teknik Gelişmenin Sağlanması 303
b. Tüketicinin Yarar Sağlamış Olması Şartı 307
c. İlgili Piyasanın Önemli Bir Bölümünde Rekabetin Ortadan Kalkmaması Şartı 310
d. Rekabetin Zorunlu Olanlardan Fazla Sınırlanmaması Şartı 313
H. Hâkim Durumun Kötüye Kullanılması Yasağı 317
1. Hâkim Durum ve Tespiti 317
2. Spor Federasyonlarının Hâkim Durumda Olması 319
3. Hâkim Durumun Kötüye Kullanılması 320
a. Genel Olarak 320
b. Spor Müsabakalarının Yayın Hakları Bağlamında Değerlendirilmesi 322
(1) Engelleyici ve Zorlaştırıcı Uygulamalar 322
(i) Genel Olarak 322
(ii) Zorunlu Unsur Doktrinine Dayalı Sözleşme Yapma Zorunluluğu 324
(aa) Genel Olarak 324
(ab) Türk Spor Mevzuatındaki Sözleşme Yapma Zorunluluğuna İlişkin Düzenlemeler 327
(2) Ayrımcı Uygulamalar 329
(3) Bağlama Uygulamaları 330
(4) Bir Pazardaki Hâkim Durumun Başka Bir Pazarda Kötüye Kullanılması 332
(5) Tüketicinin Zararına Olarak Üretimin, Pazarlamanın ya da Teknik Gelişmelerin Kısıtlanması 333
SONUÇ 335
KAYNAKÇA 345

KISALTMALAR CETVELİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
Abs.	Absatz
Art.	Artikel
AŞ	Anonim Şirket
aşa.	aşağı
ATA	Avrupa Topluluğu Antlaşması
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AY	Anayasa
AYM	Anayasa Mahkemesi
b.	bent
BB	Betriebsberater (Zeitschrift)
BBC	British Broadcasting Company
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
BGH	Bundesgerichthof
BK	Borçlar Kanunu
Bkz.	Bakınız
C.	Cilt
CAS	The Court of Arbitration for Sport
DBB	Deutschen Basketballbund
DFB	Deutschen Fußballbund
dn.	Dipnot
E.	Esas
Ed.	Editör
EBU	European Broadcasting Union
ETS	European Treaty Series
EU	European Union
EuR	Europarecht (Zeitschrift)
FIA	Fédération Internationale de l'Automobile
FIBA	Fédération Internationale de Basketball
FIFA	Fédération Internationale de Football Association
FIVB	Fédération Internationale de Volleyball

FSEK	Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
GWB	Gesetz gegen Wettbewerbsbeschrankungen
HD.	Hukuk Dairesi
HUMK.	Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu
IPR	Indian Premier League
IPTV	Internet Protocol Television
K.	Karar
Karş.	Karşılaştırınız
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KNVB	Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (Hollanda Kraliyet Futbol Federasyonu)
m.	madde
MHK	Merkez Hakem Kurulu
NHL	The National Hockey League
NJW	Neue Juristische Wochenschrift
No.	Numara
Nr.	Nummer
NBA	National Basketball Association
OJ	Official Journal
p.	paragraf
PFDK	Profesyonel Futbol Disiplin Kurulu
RfStV	Rundfunkstaatsvertrag
RG	Resmi Gazete
RK	Rekabet Kurulu
RKHK	Rekabetin Korunması Hakkında Kanun
Rn.	Rundnummer
RTÜK	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
RTVV	Radio- und Fernsehordnung
s.	sayfa
S.	Sayı
SpuRt	Sport und Recht
StGB	Strafgezetzbuch
T	Tarih

TBF	Türkiye Basketbol Federasyonu
TBK	Türk Borçlar Kanunu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TCK.	Türk Ceza Kanunu
TFF	Türkiye Futbol Federasyonu
TJK	Türkiye Jokey Kulübü
TMOK	Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi
TMK	Türk Medenî Kanunu
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TTK	Türk Ticaret Kanunu
TV	Televizyon
TVF	Türkiye Voleybol Federasyonu
UEFA	Union of European Football Associations
UOK	Uluslararası Olimpiyat Komitesi
UWG	Bundesgesetz gegen der unlauteren Wettbewerb
v.	versus
vb.	ve benzeri
vd.	ve devamı
Vol.	Volume
WRP	Wettbewerb in Recht und Praxis
Y	Yargıtay
YGHK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YT	Yayın Talimatı
YTTK	Yeni Türk Ticaret Kanunu
yuk.	yukarı
ZeuP	Zeitschrift für Europäisches Privatrecht
ZGB	Zivilgesetzbuch
ZIP	Zeitschrift für Wirtschaftsrecht
ZUM	Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht

GİRİŞ

Spor kulüpleri ve ardından spor federasyonlarının kurulmasıyla başlayan sportifleşme sürecinde, spor, sağlık amacıyla ya da günlük sıkıntılardan kaçış için girilen bir boş zaman uğraşısı olmaktan çıkıp, tam-gün çalışma gerektiren bir uzmanlık dalı haline gelmiştir[1]. Profesyonelleşme süreci olarak adlandırılabilecek bu süreçte, sporun estetik ve görsel yönü ön plana çıkmıştır[2]. İşte sporun bu estetik ve görsel niteliği, onun kitle iletişim araçları sayesinde geniş kitleler tarafından takip edilmesini sağlayan en önemli faktörlerden biri olmuştur. Profesyonelleşme sürecini müteakip teknik alandaki gelişmeler ile çoğulcu demokrasi anlayışının sonucu olarak kamu (tekel) yayıncılığından özel yayıncılığa geçişle birlikte modern toplumun yeni tüketim anlayışı ve alışkanlıkları, sporu kitlesel bir eğlence haline getirmiştir. Bu kitlesel eğlence, sporu artık sadece spor olmaktan çıkarmış, başta medya kuruluşları olmak üzere spordan ekonomik olarak yararlanmak isteyen herkesin dikkatini çeken bir fenomen haline dönüştürmüştür. Endüstrileşme süreci olarak adlandırılabilecek bu süreç, sporun ekonomik fonksiyonuna işaret etmektedir.

İşte sporun sağlık amacıyla yapılan bir faaliyet olmaktan çıkıp, dev bir ekonomi haline dönüşmesini sağlayan bu süreçte, yayın haklarının rolü yadsınamaz. Bugün, sporun bir eğlence haline dönüşmesinde, spora küresel bir kimlik kazandırılmasında, en önemli payın televizyon ve canlı yayınlar olduğunu söylemek herhalde yanlış olmayacaktır. Keza spor da buna karşılık olarak, ödemeli ve interaktif televizyonculuğun ve yeni medya hizmetlerinin ortaya çıkmasında en büyük tetikleyici güç olmuştur[3].

Spor müsabakalarının yayın hakları, kendine özgü spor hukuku alanında belki de en karmaşık konulardan biridir. Zira yayın hakları, sporun diğer alanlarında olduğu gibi, gerek spor örgütlerinin kendi düzenlemelerinde gerekse de genel hukuk kurallarıyla birlikte düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra, Türk hukukunda spor türlerine

---

1 Kurthan Fişek, **Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Dünya'da ve Türkiye'de Spor Yönetimi**, 1. Bası, Ankara 1980, ss. 38-39.

2 Karş. Şeref Ertaş ve Hasan Petek, **Spor Hukuku**, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2011, ss. 27-28.

3 Spor Üzerine Beyaz Kitap (White Paper on Sport), 11.7.2007, COM(2007) 391, Media 4.8.

göre yayın haklarının farklı hukukî etkinlikte kaynaklarda, farklı farklı düzenlenmiş olması konuyu daha da karmaşık bir yapıya büründürmüştür.

İlginçtir ki; spor kulüpleri, spor örgütleri, medya kuruluşları ve izleyiciler arasında sürekli olarak telaffuz edilen ve hukukî düzenlemelere konu olan "*yayın haklarının*" hukukî dayanağının ne olduğu en azından Türk hukukunda pek tartışma konusu olmamıştır. Neredeyse dogmatik olarak böyle bir hakkın varlığı kabul olunmaktadır ve bu hakların devirlerine ilişkin sözleşmeler yapılmaktadır. Oysa hukuk düzeni içinde bu hakkın hukukî niteliğinin ortaya konması, nisbî veya mutlak haklar arasında sınıflandırılması, hak sahipliği ve bu hakkın kullanımının hukukî sonuçları açısından büyük önem taşımaktadır. Zira yayın hakkına kimin sahip olduğu, yayın hakkının kimler tarafından nasıl kullanılabileceği, onun hukukî niteliğinin ortaya konmasını zorunlu kılmaktadır.

Bundan başka, yayın haklarının hak sahipleri dışındaki spor federasyonları tarafından merkezî olarak ve münhasırlık esasına göre pazarlanması, temsil hukuku ve rekabet hukuku açısından sorunları da beraberinde getirmektedir. Keza, bu hakların münhasırlık esasına göre pazarlanması, medya çoğulculuğu ve haber verme özgürlüğü ile toplumun haber alma özgürlüğü bağlamında ciddi sorunlar ortaya koymaktadır.

İşte tüm bunlar, çeşitli vesilelerle neredeyse toplumun bütün bireylerini ilgilendiren bir konu olarak, spor müsabakalarının yayın haklarını bağımsız bir çalışma konusu yapmamızın temel sebepleridir.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, ilk olarak yayın haklarının gelişimini medya alanındaki gelişmeler bağlamında dönemsel olarak bölümlere ayırdık. Daha sonra, çalışmamızda sürekli olarak sözünü ettiğimiz statü, talimat gibi spor örgütlerinin yayın haklarına ilişkin çıkarmış olduğu düzenleyici işlemler ile genel hukuk kuralları arasındaki temel ilişkinin daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla birinci bölümün ikinci kısmını spor hukuku ile yayın hakları arasındaki ilişkiye ayırdık. Spor hukuku ile yayın hakları arasındaki ilişkinin ortaya konabilmesi için, yayın haklarının sahipleri ve bu hakları kullanma yetkisine sahip olmaları nedeniyle spor örgütlerini, yayın haklarını ilgilendirdiği ölçüde ve bunların hukukî

niteliğiyle sınırlı olarak ele aldık. Bunun yanında, yayın haklarının hukukî kaynaklarından olan spor örgütlerinin çıkardığı düzenleyici işlemlerin hukukî niteliğini, yine yayın haklarını ilgilendirdiği ölçüde açıklamaya çalıştık. Nihayet bu bölümün son kısmında, yayın haklarını karşılaştırmalı hukukta *"sui generis"* bir hak olarak düzenleyen ülkelerdeki düzenlemelerden kısaca söz ettik.

İkinci bölümde, belki de çalışmanın çekirdeğini oluşturan yayın hakkının hukukî niteliğini belirlemeye çalıştık. Bu anlamda yayın haklarını, onun hukukî niteliğini açıklayabilecek hukukî müesseseler bağlamında; kişilik hakları, haksız rekabet hukuku, eşya hukuku, fikir ve sanat eserleri hukuku bakımından değerlendirerek "*yayın hakkı*" kavramının ne anlama geldiğini ortaya koymaya çalıştık. Aynı bölüm içinde yayın hakkının hukukî niteliğinin sonucuna ilişkin olarak yayın hakkı sahipliğini, yayın hakkının kullanılmasını ve Türk spor mevzuatında yayın haklarının kullanımına ilişkin özel düzenlemelerin hukukî niteliğini ve bunların hukukî sonuçlarını açıklamaya gayret ettik.

Üçüncü ve son bölümde ise, yayın haklarına medya ve haber alma özgürlüğü ve rekabet hukuku bağlamında getirilen sınırlamalara ayırdık. Bu amaçla ilk olarak *kısa gösterim hakkı* ve *önemli spor olaylarına erişim* konularında Türk ve Avrupa Hukukundaki düzenlemelere yer verdik. İkinci olarak, yayın haklarının merkezî olarak ve münhasır hak tesis edecek şekilde pazarlanmasının rekabet hukuku alanında yarattığı sorunları tespit ederek bu sorunlara çözüm yollarını ortaya koymaya çalıştık. Bundan başka fiilî veya yasal tekel konumunda olan spor örgütleri ile bunların yayın haklarını münhasıran devrettiği kuruluşların yayın hakları konusundaki tekel (hâkim) durumlarını, hâkim durumun kötüye kullanılması yasağı bağlamında inceledik.

Müsabaka; hem karşılaşma hem de yarış, yarışma anlamına gelen bir kelimedir[4]. Bu nedenle çalışmamızda bu iki durumu tek bir kelimeyle açıklayabilen "*müsabaka*" terimini tercih ettik ve müsabaka terimini bu iki durumun bileşkesi olarak kullandık. Müsabaka terimini tercih etmemizin bir diğer sebebi de Türk spor

[4] Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük (www.tdk.org.tr).

mevzuatıyla terim birliği sağlamaktır[5]. Bunun sonucu olarak, yayın hakları konusunu yalnızca spor müsabakalarıyla sınırlı olarak inceledik. Müsabakanın kendisi dışında, sportif faaliyetlere ilişkin yayın haklarına konu olabilecek diğer meseleleri kapsam dışı bıraktık.

Spor hukukunun, spor örgütlerinin, spor müsabakası ürününün kendine özgü karakteristik özellikleri, bunların yayın hakları bağlamında değerlendirilmesinde göz önünde tutulmasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle, meseleleri değerlendirirken çalışmamızda temel aldığımız başlıca yöntem, sporun ve spor hukukunun kendine özgü bu özelliklerini önemle dikkate almak olmuştur.

Spor; amatör-profesyonel, bireysel-takım halinde, uluslararası-ulusal-yerel birçok alt türe ayrılabilmektedir. Bunun yanında, sporun, olimpik ve olimpik olmayan onlarca dalı bulunmaktadır. Bu spor dallarından olimpik olanların pek çoğunun ulusal veya uluslararası alanda örgütleri bulunmakta, bu örgütlerin de yayın haklarını düzenleyen düzenleyici işlemleri bulunmaktadır. Tüm bu spor dallarının ve bu sporların icrasına ilişkin yayın hakları konusu da dahil olmak üzere yığınla mevzuatın belli bir sistematik içinde tek tek incelenmesi neredeyse imkânsız olduğundan, çalışmamızı kural olarak ve rasyonel biçimde, kamuoyunda ilgi gören ve yayın haklarına konu olmuş profesyonel sporlarla sınırlı tuttuk. Bu çerçevede, yayın haklarına ilişkin açıklamalarımız, daha ziyade futbol müsabakalarının yayın haklarına ilişkin hususları içermektedir.

İtiraf etmek gerekir ki; yayın haklarının hukukî meselelere konu olması da belli spor dalları ve spor organizasyonları ile sınırlı olarak sözkonusu olmaktadır. Ne var ki; bu, ilerde başka spor türlerinin yayın hakkına konu olmayacağı anlamına gelmez. Ancak çalışmamız esas itibariyle yayın haklarına ilişkin genel esasları ortaya koymayı amaç edindiğinden, çalışmamızın bu konuda yapılacak düzenlemelere de yol gösterici olacağı ve niteliğine uygun düştüğü ölçüde kıyasen bu sporlara da

---

[5] 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonunun Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunda "*müsabaka*" terimleri kullanılmaktadır. 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunda "*spor müsabakası*"; "*federasyonların düzenlediği veya düzenlenmesine izin verdiği ya da katkıda bulunduğu her türlü sportif karşılaşma ve yarışma*" olarak tanımlanmaktadır (m. 3/I-ı).

uyarlanabileceği kanaatindeyiz. Bu nedenle, bazı çalışmalarda olduğu gibi, çalışmamızın içeriğini tek bir spor dalına hasretmedik.

Öte yandan, bunu yaparken, özellikle spor örgütlerinin zamana ve ihtiyaçlara göre sürekli değişkenlik gösteren yayın haklarına ilişkin düzenleyici işlemlerine ilişkin ayrıntılı açıklamalar yapmaktan bilinçli olarak kaçındık.

Günümüzde spor yayınları, teknik olarak işitsel veya görsel-işitsel olarak, radyo, televizyon, internet ve mobil telefon gibi kitle iletişim vasıtaları ile yapılmaktadır. Bu nedenle bu yayın araçlarıyla yapılan yayınlar da ayrı birer yayın hakkı konusu olabilmektedir. Biz çalışmamızda, yurtdışında yazılmış bazı monografi ve tezlerde olduğu gibi yayın haklarını belli bir kitle iletişim aracıyla yapılan yayınlarla sınırlamadık. Yayın haklarına ilişkin yaptığımız açıklamalar, aksi belirtilmedikçe, genel olarak kitle iletişim araçlarıyla yapılan görsel-işitsel yayınları kapsamaktadır. Ancak yayının yapıldığı kitle iletişim aracının yayın hakları bakımından önem, özellik veya farklılık gösterdiği veya bu araçlarla yayına ilişkin özel düzenlemeler bulunduğu hallerde bu durumu, sistematik olarak farklı bir konu başlığı altında değil, konu akışı içinde ilgisi dahilinde belirtmekle yetindik. Aynı şekilde; yayın türlerinin, yayın haklarına konu olan canlı yayın, banttan yayın, özet yayın veya haber amaçlı yayınlarına ilişkin olarak da benzer bir yolu izledik.

Ayrıca Türkiye'de ve dünyada spor örgütlerine ve spor hukukunun kaynaklarına ilişkin kısımlar, yalnızca yayın haklarını ilgilendirdiği ölçüde ve spor örgütlerinin hukukî statüleri ile sınırlı olarak ele alınmış, bu spor örgütlerinin idarî yapıları konumuz dışında olduğundan bilinçli olarak kapsam dışı bırakılmıştır.

Keza rekabet hukuku yönüyle de çalışmamızın kapsamı, yayın haklarını ilgilendiren rekabeti sınırlayıcı davranışlarla, hâkim durumun kötüye kullanılması yasağı konularıyla sınırlandırılmıştır.

Son olarak, yayın haklarının usûl hukuku ve milletlerarası hukuk yönünden doğurabileceği sorunlar ayrı birer çalışma konusu olabilecek nitelikte olması nedeniyle çalışmamızın kapsamı dışında bırakılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SPOR MÜSABAKALARININ YAYIN HAKLARININ GELİŞİMİ, SPOR HUKUKU İLE YAYIN HAKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ, KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA YAYIN HAKLARI

I. SPOR MÜSABAKALARININ YAYIN HAKLARININ GELİŞİMİ

A. Genel Olarak

Spor müsabakalarının yayınlanmaya başlaması, hiç şüphesiz yayıncılık tarihindeki gelişmelerle doğrudan paralellik arz etmektedir. Yayıncılık tarihinde ilk kitlesel yayınlar, radyonun 1860'lı yıllardan itibaren farklı bilim adamlarının katkıları ile geliştirilmesi neticesinde yapılmıştır[6]. Radyonun bir kitle iletişim aracı olarak yaygınlaşmaya başlaması ise, 1920'lerden sonra ABD'de başlamış ve kısa sürede dünyanın dört bir yanında radyo yayınları yapılmaya başlanmıştır[7]. Radyodaki spor yayınlarını takiben televizyonların da yaygınlaşmaya başlamasıyla spor müsabakaları 1930'larda televizyonlardan da yayınlanmaya başlamıştır[8]. Televizyonlar hem görme hem de işitme duyularına seslenebildiği için kitlelerin daha fazla ilgisini çekmiştir ve hızla yaygınlaşmıştır[9]. Görsel-estetik niteliği ön planda olan spor müsabakalarının yayınında da en önemli pay televizyon yayıncılığına aittir.

İlk zamanlarda spor kulüplerinin gelirlerinin büyük bir kısmını spor müsabakalarını izlemeye gelen izleyicilerden elde edilen bilet gelirleri oluşturmaktaydı. Yayınlar; bir gelir kaynağı olmasının yanı sıra, o spor olayının kamuya iletimini sağladığı için, düzenleyicinin geniş kitlelerce takip edilmesini ve tanınmasını sağlayan bir araç olarak görülmekteydi. İlerleyen zamanlarda, spor müsabakalarının yayınlanmasıyla birlikte, müsabakayı canlı olarak yerinde izlemeye gelen izleyici kitlesinde azalmalar olması üzerine, yayın hakkı sahipleri müsabakayı

---

6 Aysel Aziz, **Televizyon ve Radyo Yayıncılığı,** Turhan Kitabevi, Ankara 2006, s. 16 vd.

7 Aziz, s. 19.

8 Televizyon yayıncılığının gelişimi için bkz: Aziz, s. 26 vd.; Kayıhan İçel ve Yener Ünver, **Kitle Haberleşme Hukuku**, Altıncı Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2005, s. 332.

9 Aziz, s. 30.

yayınlayan kuruluştan hiç değilse, boş kalan koltukların bedelini talep etmeye başladı. Böylece hak sahibi, müsabakanın yayınlanmasından dolayı ortaya çıkan gelir kaybını, yayıncıdan aldığı ücretle telafi edebilmekteydi. Başlangıçta seyirci hasılatlarındaki kaybın telafisi yerine ikame edilen yayın gelirleri, zaman içinde radyo ve televizyonun bir kitle iletişim aracı olarak yaygınlaşması, özellikle özel radyo ve televizyon kuruluşlarının kurulması ve yapılarının yasal düzenlemeye kavuşmasıyla birlikte sektörde artan rekabet, bu rekabet sonucu artan reklam gelirleri neticesinde, spor kulüplerinin en önemli gelir kaynağı haline gelmiştir. Gerçekten de, özel radyo ve televizyon kuruluşlarının artması ve modern toplumun yeni tüketim kalıpları neticesinde, bu kuruluşların reklam gelirleri, yayın hakkı sahibinin izleyici kaybı gelirlerinin çok üstüne çıkmış, bu durum farklı sektörlerden kuruluşlar arasında rekabeti de etkilemeye başlamıştı.

Bunun sonucu olarak, artık hak sahipleri, radyo ve televizyon kuruluşları karşısına yüksek tekliflerle çıkmaya başlamış, yayın hakları birden fazla radyo ve televizyon kuruluşuna sözleşmeyle devredilmeye başlanmıştır. Birden fazla yayın kuruluşunun aynı spor olayını yayınlaması, bu kez yayın kuruluşları arasındaki rekabeti artırmış, sektörde reklam gelirlerinin birkaç yayın kuruluşu arasında paylaşılması üzerine, diğer yayın kuruluşları gelir kaybına uğramaya başlamıştır. Bunun üzerine yayın kuruluşları, hak sahibi ile yapacağı yayın sözleşmelerinde uzun dönemler için münhasırlık talep etmiş, böylece spor olaylarının yayını sürecinde yeni bir döneme girilmiştir[10]. Bunun yanında, spor kulüpleri ve federasyonlar da yayın haklarını yaptıkları açık artırma ihaleleriyle birlikte tek elden, merkezî olarak ve toplu halde pazarlamaya başlamıştı.

Böylece toplumda ilgi gören spor olayları, hem pazarda büyümek isteyen medya kuruluşları hem de spor kulüpleri için ekonomik bir faaliyet ürünü haline gelmiştir. Böylece spor yeni bir ekonomik sektör haline gelmiş, medya ile karşılıklı etkileşim sayesinde birbirlerinin gelişiminde tetikleyici rol üstlenmişlerdir[11]. Spor-

---

[10] Mark Meltz, "Hand It Over: Eurovision, Exclusive EU Sports Broadcasting Rights, And The Article 85 (3) Exemption", **Boston College International & Comparative Law Review**, Vol.23, 1999-2000, s. 105.

[11] Florian Pesahl, **Entstehung, Entwicklung und Vermarktung von Sportübertragungsrechten**, Verlag Dr. Kovac, Hamburg 2006, s. 2; 1954 yılında ilk kez bir

medya arasındaki bu ilişki, tekniğin ve üretimin gelişmesinde de önemli pay sahibidir[12].

Sektördeki bu karşılıklı hızlı gelişim sayesinde yayın haklarına ödenen bedeller hızla artmış, zaman içinde astronomik boyutlara ulaşmıştır. İlk olarak 1960 yılında gelir getirmeye başlayan Olimpiyat oyunlarının yayın gelirleri 1960 Roma Olimpiyatlarında[13] 1,18 milyon dolar iken özellikle televizyon teknolojisindeki gelişmeler ve bunların yaygınlaşmasına bağlı olarak 1984 Los Angeles Olimpiyatlarında 287 milyon dolara, 2000 Sidney Olimpiyatlarında 1,331 milyon dolara ve en nihayetinde 2008 Pekin Olimpiyatlarında 1,700 milyon dolara kadar yükselmiştir[14].

Türkiye'de futbol müsabakalarının yayın hakkını elde etmek için ödenen bedeller, 1994-1995 sezonunda yıllık 7,2 milyon dolarken, bu bedel bir yıl sonra 1995-1996 sezonunda yaklaşık üç katına çıkarak 23 milyon dolara[15], bunu müteakip sezonlarda sürekli artarak 2004-2008 sezonları arasında yıllık 94,4 milyon dolara[16], 2008-2010 sezonunu kapsayan dönemde yıllık 140 milyon dolara ve nihayet 2010-2014 yılında yapılan yayın hakları ihalesinde yıllık 321 milyon dolara yükselerek, Türkiye Avrupa'nın futbol yayın haklarına ödenen bedeller sıralamasında İngiltere, İspanya, İtalya, Fransa ve Almanya'dan sonra altıncı sıraya yükselmiştir[17].

---

futbol şampiyonası canlı yayınlandığında Federal Almanya'daki televizyon satışı 11.000'den 85.000'e çıkmıştır. Keza 1970 Meksika dünya Kupasında renkli televizyon satışı ve 80li yıllarda kablolu iletişim temelli özel televizyon kuruluşları, futbol sayesinde medya pazarında yer bulabildiler ((Andreas Klose, **Futbol ve Kültürü**, (Ed. Roman Horak, Wolfgang Reiter, Tanıl Bora), İletişim Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 2001, s. 374'ten aktaran Tuğrul Akşar, **Endüstriyel Futbol**, İstanbul 2005, ss. 22-23)).

12 Televizyonla futbol arasında işlevsel bir faaliyet korelasyonu bulunmaktadır. Televizyonun modern futbolun gelişiminde oynadığı role karşılık, futbol da televizyonun nitelik olarak gelişmesine katkıda bulunmuştur (Akşar, s. 22).

13 1960 Roma Olimpiyatları aynı zamanda Avrupa çapında televizyondan izlenebilen ilk yaz olimpiyatlarıdır (Werner Rumphorst ve Adrian Fikentscher, "Elektronische Medienrechte an Sportveranstaltungen", **Sport und Recht**, 3. Tagunsband, (Ed. Oliver Arter ve Margareta Baddeley), Stämpfli Verlag AG Bern, 2006, s. 100)

14 Pesahl, s. 178.

15 Akşar, s. 48

16 Hakan Katırcı, **Spor Kulüplerinde İletişim Yönetimi: Türkiye Profesyonel Futbol Liglerinde Yer Alan Spor Kulüplerinin İletişim Uygulamalarına İlişkin Araştırma**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir 2007, s. 7.

17 **Hürriyet**, Ekonomi, 14 Ocak 2010.

Türkiye'de ve Avrupa'da yayın haklarının tarihsel gelişimi büyük ölçüde paralellik göstermektedir. Yayın haklarındaki bu gelişim paralelliğinin en önemli sebepleri, kamusal-tekel yayıncılık anlayışından özel yayıncılığa hemen hemen aynı zamanlarda geçilmiş olması ve teknoloji/medya alanındaki gelişmelerin ülkelerde eşzamanlı olarak etkisini göstermesidir. Özel yayıncılık ve medya alanındaki bu gelişmeler sonucu, spor faaliyetine bağlı olarak ortaya çıkan spor ürününün özel yayın kuruluşları tarafından en kârlı şekilde değerlendirme isteği, yayın haklarının ekonomik ve hukukî şekillenmesinde en önemli rolü oynamıştır. Spor ürününü en kârlı şekilde değerlendirme isteğinin bir sonucu olan münhasır yayın sözleşmeleri ile ödemeli yayıncılık, sporda yayın haklarının günümüzdeki durumu açısından belirleyici olmuşlardır. Bunun yanında, son dönemde alternatif medya araçlarının yaygınlaşması, spor ürününün bu araçlar vasıtasıyla da ekonomik olarak değerlendirilmesi sonucunu doğurmuştur. Bu anlamda, yayın haklarının günümüze kadar gelişiminde alternatif yeni medya araçları da yayın haklarının gelişmesinde ve çeşitlenmesinde önemli rol oynamaktadırlar.

Çok da uzun bir geçmişi olmayan yayın haklarının tarihsel gelişimi, yayıncılık alanındaki hukukî ve teknik gelişmeler bağlamında, "*kamu yayıncılığı (tekel yayıncılık) dönemi*", "*özel yayıncılık dönemi*" ve "*yeni medya dönemi*" olarak üç bölüme ayrılarak incelenebilir.

B. Kamu Yayıncılığı (Tekel Yayıncılık) Dönemi

Avrupa'da 1980'lerin ortalarına, Türkiye'de 1980'lerin sonlarına kadar genel olarak kamu yayıncılığı egemendi[18]. Türkiye'de 1990 yılına kadar Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, radyo ve televizyon yayıncılığı konusunda tekel oluşturmaktaydı. TRT'nin yayıncılık konusundaki bu tekel konumu, gerek 1961 Anayasasında gerekse 1982 Anayasasında açıkça düzenlenmişti. Anayasamızın eski metninde "*Radyo ve televizyon istasyonları ancak devlet eli ile kurulur ve idareleri tarafsız bir kamu tüzel kişiliği halinde düzenlenir*" hükmü yer almaktaydı. Kamunun

---

[18] Avrupa için bkz: Pesahl, s. 29; Ayrıca bkz: Meltz, s. 112; Ilgaz Sarıoğlu, **Dijital Ücretli Tv Yayıncılığı ve Rekabet Hukuku**, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri, Yayın No: 0123, Ankara 2003, s. 21. Buna karşın, ABD'de radyo-televizyon yayıncılığı birden çok özel kuruluş tarafından yönetilmekteydi (İçel ve Ünver, s. 338).

radyo ve televizyon yayıncılığındaki bu tekel hâkimiyeti; sosyal, kültürel ve teknolojik gelişmeler sonucunda 1989 yılında özel sektörün radyo yayıncılığına başlaması, ardından 1990 yılında ilk özel televizyonun kurulmasına kadar devam etti.

Kamunun yayıncılık konusundaki bu tekel durumu, spor müsabakalarının yayını konusunda da herhangi yasal bir düzenleme bulunmadığından ona doğrudan bir tekel hakkı sağlıyordu. TRT, 1980'lerde maç yayınlarına başladı. Bu yayınlar hem düzensizdi, hem de ödeme yönünden kulüpleri tatmin etmekten oldukça uzaktı[19]. Türkiye dışında, Avrupa'da da kamu yayıncılığı hâkimdi. Avrupa'da 1960'larda sadece kupa finalleri televizyondan naklen yayınlanıyordu ve kulüpler düzgün bir gelir elde edemiyordu. 1980'lerde düzenli naklen yayınlar başladı, kulüpler az da olsa televizyon yayın haklarından para kazanmaya başladı[20].

TRT'nin ve diğer kamu kuruluşlarının spor yayınları konusundaki bu tekel hâkimiyetleri, özel televizyonların kurulmasına kadar devam etti. Ülkemizde 1990 yılında ilk özel televizyonun kurulmasının ardından, bunların yayınlarının kamuoyunda yoğun ilgi görmesi üzerine ardı ardına yeni televizyonlar kurulmaya başlandı. Anayasaya aykırı olduğu halde, bu hukukî riski göze alarak piyasaya büyük ve yeni şirketler dahil oldu[21].

C. Özel Yayıncılık Dönemi

1. Klasik Yayıncılık Dönemi

Avrupa'da 1980'lerin ortalarında özel yayıncılığa geçilmesi spor müsabakalarının yayın hakları pazarının büyümesi ve gelişmesinde en önemli rolü

---

19 Ancak televizyonun önemini yavaş yavaş anlayan kulüpler, TRT'den daha büyük para talep etmeye başladı. İlk olarak 1988'de Galatasaray, Neuchatel ile oynanan Avrupa Kupası maçında TRT'nin verdiği parayı beğenmeyerek maçın naklen yayınlanmasına izin vermedi (**Hürriyet** Pazar, 10 Nisan 2005); Ayrıca bkz: Meltz, s. 107.

20 Örneğin 1983'te İngiltere'de BBC tüm kulüplere sezonluk olarak 5 milyon dolar ödemişti. 1985'ten sonra özel televizyonlar kuruldu ve yayın hakları gelirleri yüz milyon dolarlara kadar yükseldi (**Hürriyet** Pazar, 10 Nisan 2005).

21 B. Zakir Avşar ve Gürsel Öngören, **Radyo ve Televizyon Hukuku,** Ankara 2003, s. 18; Ayrıca bkz: İlknur Serdar, **Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali ve Kişiliğin Korunması**, Ankara 1999, s. 57.

oynamıştır[22]. Özel yayıncılığa geçilmesinde 1980'li yılların ortalarında uydu yoluyla radyo ve özellikle televizyon yayınlarının tüm dünyada izlenebilir hale gelmesi etkili olmuştur[23]. Kamu yayıncılığı tekelinin fiilen delinmesine yol açan bu durum, devletlerin bu konudaki yasal ve yönetimsel önlemleri hızlı ve etkin bir şekilde almayışları yüzünden İtalya, Yunanistan ve Türkiye gibi ülkelerde yayıncılık alanında karmaşalar yol açılmasına neden olmuştur[24]. Kamu yayıncılığı üzerindeki siyasi etkiler ve yayınlardaki tekdüzelik nedeniyle kamuoyunda uydudan yapılan yayınlar ilgiyle takip edilmeye başlanmıştır[25]. Bunun üzerine bir süre yurtdışında uydu yoluyla yayın yapan radyo ve televizyon kuruluşlarının programlarına olan yoğun ilgi ve talep ve kamuoyunun baskısı devletleri bu tekelin kaldırılması konusunda yasal düzenlemeler yapmaya zorlamıştır[26].

Tüm bu gelişmeler üzerine, 1993 yılında yapılan Anayasa değişikliğiyle, radyo ve televizyon istasyonları kurmak ve işletmek kanunla düzenlenecek şartlar çerçevesinde serbest kılınmaya başlandı (AY m. 133). Bu yeni anayasal düzenlemeyle, 1964'ten beri devam eden devlet radyo ve televizyonlarındaki tekelci yapı kaldırılıyor, özel radyo ve televizyonların yasal sınırlar içinde kurulması ve yayın yapabilmesi mümkün hale geliyordu[27]. Bu düzenlemeyi müteakip, 1994 yılında Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun çıkartılarak, özel radyo ve televizyon kuruluşları, yayın ilkeleri, yapıları ve yayınları ile ilgili düzenlemeler yapıldı.

Türkiye'de ve Avrupa'da fiilen seksenlerin sonlarına doğru başlayan özel yayıncılık, yayın haklarına ödenen bedellerin artmasında büyük rol oynadı[28]. Zira kamu yayıncılarının, spor kulüplerine yapacakları müsabakalar için düşük meblağlar

---

22 Andreas Herr, **Übertragungsrechte an Sportveranstaltungen in der Insolvenz**, Nomos Verlag, Baden-Baden, 2008 (Übertragungsrechte), s. 23; Pesahl, s. 25.

23 Aziz, s. 187.

24 Aziz, s. 187.

25 TRT yayın tekelinin Türkçe televizyon yayınları ile delinmesi, 1990 yılı Haziran ayından itibaren Magic Box şirketinin uydu yoluyla Liechtenstein'dan Star 1 adlı televizyon kanalını açmasıyla olmuştur (Aziz, s. 188).

26 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz: İçel ve Ünver, s. 390.

27 Aziz, s. 191.

28 Pesahl, s. 25.

önermesi üzerine kulüpler, henüz yasal bir dayanağı olmayan özel televizyon kuruluşlarıyla yayın sözleşmeleri akdetmeye başladılar[29].

Kamu tekelinde bulunan televizyon sektörünün yasal dayanağa kavuşarak rekabete açılması, bu sektörün sporla ilintili içeriğe olan talebini de artırmıştır[30]. Buna paralel olarak, Türkiye'de 1990 yılından 1994-1995 sezonuna kadar kulüpler bireysel olarak televizyon yayın haklarını özel televizyon kuruluşlarına pazarlamaya başladılar. Türk spor tarihinde ilk yayın ihalesi ise 1994-1995 1. Futbol Ligi sezonu için yapılmıştır. Bu ihaleyi beş özel televizyon kuruluşunun oluşturduğu bir konsorsiyum kazanmıştı[31]. Müsabakalar, eşzamanlı olarak farklı televizyonlar aracılığıyla halka açık olarak, şifresiz ve ücretsiz olarak yayınlanmaktaydı. Sonraki sezonda da aynı durum devam etti. Spor müsabakalarının açık televizyonlardan ücretsiz olarak farklı televizyonlardan yayınlanması, yayınlardan daha fazla gelir elde etmek isteyen televizyon kuruluşlarının bu yayınları münhasıran tek başına almak istemesine kadar devam etti. Yayın haklarını uzun dönemler için satın alarak, bu haklar karşılığında ödenecek bedelleri karşılamak ve reklam gelirleri yanında yeni ve önemli gelir kaynakları oluşturmak amacıyla Amerika ve Avrupa'daki medya sektöründeki gelişmelere paralel olarak büyük ve orta-uzun vadeli yatırımlarla ödemeli televizyonlar kurulmaya başlandı.

2. Ödemeli Televizyon Dönemi

Dünyada ilk olarak özel televizyon yayıncılığının egemen olduğu ABD'de hizmete giren ödemeli televizyon, ABD televizyon pazarının büyümesinde büyük rol oynadı. Avrupa'da, özellikle İngiltere'de 90'ların başında yaygınlaşan ödemeli

---

29 TRT futbol müsabakalarının yayını için düşük bir bedellerde ısrar edince, 1990 mayısında kurulmuş olan Türkiye'nin ilk özel kanalı Magic Box Star1, dört büyük kulüp ve bazı Anadolu takımları 1990-91 sezonu öncesinde ilk kez ayrı ayrı milyon dolarlık anlaşmalar imzaladı. 1992'de Show TV daha büyük paralar ödeyip kulüplerle anlaştı. Dört büyük kulübün sezonluk geliri 3-4 milyon dolara kadar çıktı (**Hürriyet** Pazar, 10 Nisan 2005).

30 Bu bağlamda futbol en ön planda gelmektedir. Futbol, televizyon seyircileri bakımından en cazip içeriklerden biridir. Nitekim yayınlarda en fazla rating alan programların başında spor karşılaşmaları gelmektedir. Örneğin ABD televizyonlarının en pahalı reklam kuşağı, Amerikan futbol liginin finali olan Super Bowl yayını için satılmaktadır (Deloitte, Spor Serisi, **Avrupa Birliği Sürecinde Türk Futbolu**, Mart 2007).

31 Akşar, s. 47.

televizyon dönemi, Türkiye'de de ilk olarak 1996-1997 sezonuyla ödemeli bir televizyon kanalının futbol müsabakalarının yayın haklarını üç seneliğine satın almasıyla başladı. Bu dönemde, Türk futbol yayın hayatında izleyiciler ilk kez şifreli yayınlarla tanıştı[32]. Ödemeli televizyon dönemi, aynı zamanda yayın haklarının *münhasırlık* esasına göre pazarlandığı dönemi de beraberinde getirdi. Bununla; spor müsabakaları yalnızca yayın haklarını satın alan televizyon kuruluşları tarafından yayınlanabilecektir. Bu tür münhasır yayın sözleşmeleri, diğer yayın kuruluşlarının spor müsabakasından görüntü alma veya eşzamanlı yayın yapma imkânını tamamen ortadan kaldırmaktadır. Bu durum, basın ve medya özgürlüğü ile toplumun haber alma özgürlüğü açısından sakıncalı sonuçlar doğurmaktaydı. Bu durumun sakıncalarını bertaraf etmek amacıyla, uluslararası ve ulusal düzeyde çeşitli yasal düzenlemeler yapılmış olması[33], bu konudaki belirsizlikleri kısmen giderse de bu konudaki tartışmalar sosyal devlet-liberal devlet anlayışı bağlamında halen devam etmektedir.

Ödemeli televizyon döneminde münhasırlık esası yanında, en önemli gelişme ise kamuoyunda ilgi gören ve çoklu müsabakalardan oluşan önemli spor organizasyonlarının hak sahibi kulüpler yerine, merkezî olarak spor federasyonları tarafından pazarlanmaya başlamasıydı. *Merkezî pazarlama* yöntemi, önemli rekabet hukuku sorunlarını da beraberinde getirmekle birlikte, spor ve özellikle de futbolun ekonomik ve sektörel gelişiminin de en önemli itici gücü oldu.

Ödemeli televizyonlar, spor yayıncılığı ve yayın gelirlerinde en büyük gelişimin yaşanmasında dönüm noktası olmuştur[34]. Yapılan araştırmalarda spor kulüplerinin en önemli gelir kaynağının, yayın haklarından elde ettiği gelirler olduğu saptanmıştır[35]. Yayın kuruluşları, yüksek maliyetli yatırım, altyapı, tanıtım ve yayın

---

32 Akşar, s. 47.

33 Bu konuda ayrıntılı düzenlemeler için bkz: Üçüncü Bölüm, I. Kısa Gösterim Hakkı ve Önemli Spor Olaylarına Erişim.

34 Piyasanın rekabete açılması, görsel işitsel içeriğin elde edilmesi bakımından da rekabet doğurmuştur. Bu nitelikteki içerik arasında da futbol maçları özel bir önem taşımaktadır. Zira futbolun popülaritesi futbol maçlarının yayın haklarını elinde tutan televizyon kanalının hem izlenirliğini hem de reklam gelirlerini artırmaktadır (Deloitte, Spor Serisi, **Avrupa Birliği Sürecinde Türk Futbolu**, Mart 2007).

35 Deloitte bağımsız denetim şirketinin 2006 yılında yaptığı bir araştırmaya göre; maç hasılatları bu takımların toplam gelirlerinin %28'ini oluştururken yayınlardan elde edilen gelir toplam

giderlerini karşılayabilmek için ödemeli televizyon yayıncılığına geçmektedirler. Bu durumun ekonomi, spor ve toplum nezdinde olumlu olumsuz birçok etkileri olmuştur. Ödemeli televizyonlar, ekonominin ve teknolojinin ilerlemesinde önemli rol oynamıştır. Dijital yayıncılık ve diğer yayıncılık türlerinin ve tekniğin gelişmesinde en önemli etkenin spor müsabakalarının yayın haklarını elde etmek isteyen televizyonlar arasındaki rekabet olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu durum, rekabet hukuku açısından pazardaki diğer medya kuruluşlarının uzun bir dönem pazara girişlerini engellerken, yayınların genellikle şifreli olması sebebiyle izleyicilerin haber alma özgürlüğünü de ciddi anlamda etkilemiştir.

Gerek Avrupa, gerekse Türk hukukunda yapılan yasal düzenlemelerle, ödemeli televizyon-spor kulüpleri ile medyanın haber verme özgürlüğü ile toplumun haber alma özgürlüğü arasında menfaatler dengesi gözetilerek her iki tarafın da çıkarlarını gözeten adil ve rekabetçi uygun çözümler üretilmeye çalışılmıştır.

D. Yeni Medya Dönemi

Klasik anlamda radyo ve televizyon yayıncılığının yanında, kamu (tekel) yayıncılığından özel yayıncılığa geçişle özel televizyonların kurulması ve nihayetinde ödemeli televizyon (şifreli yayın) ve dijital yayıncılıkla devam eden süreçte, teknolojinin gelişmesine bağlı olarak yeni iletişim araçlarının ortaya çıkması alternatif yayın olanaklarını da beraberinde getirmiştir[36]. Bu alternatif medya araçlarından, öncelikle internetin doksanlı yılların sonunda yaygınlaşmasıyla birlikte, radyo ve televizyon yayınlarının internet üzerinden takip edilebilmesi mümkün olmaya başladı. İnternet teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte akışkan medya iletimi (streaming) hızının artmasıyla birlikte, web yayıncılığı da spor

---

gelirlerin %42'sine ulaşmaktadır. Futbol maçlarının yayın hakları konusu, futbol alanında yaşanan ekonomik değişimlerin temelinde yer almaktadır. (Deloitte, Spor Serisi, **Avrupa Birliği Sürecinde Türk Futbolu**, Mart 2007); Ayrıca bkz: Akşar, s. 25; İsmail Güneş, **Ekonomist Gözüyle Futbol Ekonomisi**, Karahan Kitabevi, Adana, Nisan 2010, s. 39 vd.

[36] Karş. Rumphorst ve Fikentscher, s. 101; Thiemo Damm, **Sportberichterstattung und Sportrechte - Die Entwicklung der Verwerung medialer Rechte der Fußball Bundesliga und die Zukunft der Eigenvermarktung der Vereine über IPTV**, 1. Auflage, Igel Verlag, 2008, s. 31.

müsabakalarının yayınlanabilmesi bakımından alternatif bir platform haline geldi[37]. Özellikle ulusal-dijital televizyon kanallarında yayınlanmayan dünyanın herhangi bir ülkesinde meydana gelen spor müsabakaları da internet yoluyla izlenebilir olmaya başladı. İçeriğini kullanıcıların oluşturduğu web 2.o tabanlı internet sitelerinin yaygınlaşmasıyla birlikte, artık herhangi bir internet kullanıcısının kendi evindeki televizyon yayınını internet üzerinden diğer kullanıcılarla paylaşabilmesi spor müsabakalarının yayın haklarını devralan medya kuruluşlarının bu haklarını ciddi anlamda tehdit etmeye başladı[38].

İnternetin yanında mobil iletişim alanında, özellikle 3G (third generation/üçüncü nesil) teknolojisinin gelişimiyle birlikte mobil yayın hakları da artık iyice önem kazanmıştır[39]. Yeni nesil bir yayıncılık türü olan mobil yayıncılık sayesinde, spor müsabakası yayınları canlı veya banttan mobil telefonlar üzerinden yapılabilmektedir[40]. Nitekim FIFA 2010 Dünya Kupasında oynanan müsabakalar mobil telefonlara özel olarak çekim yapan kameralarla da kullanıcıların izlenime sunuldu. Bugüne kadar normal televizyon yayınlarının mobile aktarılması şeklinde yapılan yayınlar, bundan sonra yakın çekim yapan kameralarla mobil ortama özgü şekle sokularak kullanıcının hizmetine sunulmaktadır. Mobil yayınların klasik anlamda yayıncılığa göre önemli bir avantajı, kullanıcının istediği zamanda televizyon ekranından verilemeyen istatistikî ve teknik bilgilere erişiminin olmasıdır. 2012 Londra Olimpiyat Oyunlarının yayın haklarını elinde bulunduran BBC televizyonu da oyunların mobil ortamdan verilebilmesi için çalışmalar yapmaktadır. Günümüzde mobil yayın hakları, televizyon yayın haklarından ayrı olarak pazarlanmaktadır. Uygun fiyat seçenekleri, tanıtım, ısmarlama video (video on demand), yüksek çözünürlüklü geniş telefon ekranları, mobil streaming hızındaki

---

37 Karş. Thomas Eilers, "Fußballübertragungsrechte für Internet und Mobilfunktechnik - Abgegrenzte Gebiete oder Doppelvergabe der Fernsehrechte?", **SpuRt** 6/2006, s. 222; Jochen Fritzweiler, Bernhard Pfister ve Thomas Summerer, **Praxishandbuch Sportrecht,** 2. Auflage, Verlag C.H. Beck, München 2007, s. 339.

38 Türkiye Süper Ligi futbol müsabakalarının yayın haklarını devralan yayın kuruluşu Digiturk'un şikâyeti üzerine Diyarbakır 5. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 14.01.2011 tarih ve 2011/156 D iş sayılı kararıyla FSEK Ek m. 4 uyarınca bu türden yayın yapan web sitelerine erişimin engellenmesine karar verilmiştir.

39 Fabian Schmidt, "Sportevents und Location Based Services", **Perspektiven des Sportrechts**, (Ed: Klaus Vieweg), Berlin, 2005, s. 205 vd.

40 Rumphorst ve Fikentscher, s. 101.

gelişmeler, spor müsabakalarının mobil yayınlar üzerinden takip edilmesini cazip hale getirmektedir[41].

Son olarak, kullanım kolaylığı ve avantajlarıyla mobil yayınlara benzerlik gösteren IPTV (Internet Protocol Television)[42] sayesinde kullanıcıların dilediği zamanda ses ve görüntü içeriğine ulaşması mümkün hale gelmiştir. Klasik anlamda televizyon yayıncılığından farklı olarak, IPTV'de kullanıcının müsabakayı kaydetmesi, pozisyonları ileri-geri sarması mümkün olabilmektedir. Geleneksel tüketici tercihleri, erişim kolaylığı ve kullanım avantajları açısından yayın araçları pastasındaki en büyük pay şimdilik televizyon yayıncılığına ait olmakla birlikte, ilerde bu durumun internet ve IPTV gibi alternatif medya yayıncılığına doğru evrilmesi sözkonusu olabilir. Zira streaming (tamamen indirmeyi beklemeden oynatılabilen videolar) yoluyla internet üzerinden spor müsabakalarının canlı olarak yayınlama girişimlerinin beklenenin çok üzerinde seyirci tarafından izlenilmesi, görsel-işitsel yayın pazarında ibrenin internet yayıncılığına dönmesine sebep olabilir[43].

Yeni medyadaki bu gelişmeler, spor müsabakalarının yayın haklarının pazarlanmasını da etkilemiştir. Zira önceden yalnızca televizyon kuruluşlarına münhasırlık esasına göre satılan yayın hakları, televizyon haklarından ayrı olarak, internet ve mobil yayın hakları olarak ayrı paketler halinde satılmaktadır. Bu gelişmeler yanında, Avrupa Birliğinin rekabet hukuku politikası çerçevesinde,

---

41 2008 Pekin Olimpiyatlarını mobil yayınlar üzerinden takip eden her 50 kişiden yalnızca biri yayınlardan memnun olmadığını ifade etmiştir.

42 IPTV (Internet Protocol Television); radyo, televizyon yayınları ile isteğe bağlı yayın hizmetlerinin geniş bant iletim ve erişim teknolojileri kullanılarak özel yönetilen bir ağ üzerinden, aboneler veya izleyicilere, internet protokolü uygulanarak set üstü cihaz veya bütünleşik TV alıcıları ile alınmasına imkân tanıyan sistemi ifade etmektedir. IPTV ve spor müsabakalarının yayını geleceği hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Damm, s. 68 vd.

43 Bu konuda önemli girişimlerde bulunan video içerik sağlayıcısı "Youtube", ilk olarak 2010 yılında Hindistan Kriket Ligi (IPL)'nin yayın haklarını satın almış ve kriket müsabakalarını başarıyla internet üzerinden yayınlayarak beklentilerinin çok üzerinde bir izleyici kitlesine ulaşmış ve buna bağlı olarak reklam gelirleri de yüksek olmuştur. Bunun sonrasında aynı şirket, 2011 yılında düzenlenen Amerika Futbol Şampiyonası (Copa America) karşılaşmalarının bazı ülkelerde görsel-işitsel yayın haklarını alarak internet üzerinden canlı yayın gerçekleştirmiştir. Youtube, yayın pazarının astronomik rakamlara ulaştığı Avrupa'nın önemli futbol ligleri ile Amerika Ulusal Basketbol Ligi (NBA) ile Amerikan Ulusal Hokey Ligi (NHL) müsabakalarını internet üzerinden canlı yayınlamak için girişimlerini sürdürmektedir (**Guardian**, 23 Şubat 2011)

münhasır televizyon yayın haklarının, canlı yayın, banttan yayın, özet yayın, kısa yayın gibi farklı paketler halinde pazarlanması öngörülmüştür. Yayın haklarındaki yeni medya araçlarıyla ortaya çıkan ve televizyon yayın haklarını da etkileyen bu gelişmelerin ilk uygulaması 2003 yılında Avrupa Komisyonu ile Alman Bundesliga arasında varılan mutabakatla başlamış, bunu müteakip 2007-2008 sezonunda itibaren yine Avrupa Komisyonu ve İngiltere Premier-Lig arasındaki anlaşmayla devam etmiş[44] ve nihayetinde Avrupa Hukukunda yeni medya ve rekabet hukuku alanındaki bu gelişmeler, 2010-2014 Türkiye Süper Lig ve 1. Lig yayın haklarının pazarlanmasında da kendini göstermiştir[45]. Yeni medya araçları, hem medya ve haber alma özgürlüğü hem de ilgili pazarlarda daha rekabetçi bir yapının oluşmasında önemli bir işlev görmektedirler.

Bu yeni modelle birlikte, yayın haklarının münhasıran tek bir yayın kuruluşuna verilmesi devri sona ermiştir, bunun yerine yeni medya hakları farklı paketler halinde satışa sunulmaktadır[46]. Keza televizyon yayın hakları da, canlı yayın, banttan yayın, özet yayın gibi birden fazla hak paketine bölünerek ilgili pazarlarda daha rekabetçi bir yapının oluşturulması sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu yeni medya araçları, spor kulüplerine bazı medya haklarının kendilerini pazarlama imkânı getirmesi bakımından da kayda değerdir[47]. Yeni medya dönemi, hızla büyümekte olan spor ekonomisinin daha da güçlenmesine yol açarak, kulüplere yayın hakları konusunda yeni gelir kaynakları sağlamaktadır.

TFF'nin yapmış olduğu 2010-2014 sezonlarını kapsayan Medya Hakları ihalesinde mobil yayın hakları TFF'nin sunmuş olduğu her üç pakette de yer almaktadır. Önemli dünya spor organizasyonlarında da, radyo-televizyon, internet yanında mobil yayınlar ayrı olarak pazarlanmaktadır.

---

44 Deloitte, Spor Serisi, **Avrupa Birliği Sürecinde Türk Futbolu**, Mart 2007.

45 TFF'nin düzenlediği 2010-2014 medya hakları ihalesinde yayın hakları üç farklı pakete bölünmüş, A ve B paketlerinde canlı yayın hakkını elde eden kuruluşların bunları münhasıran mobil telefonlar vasıtasıyla da aktarabileceği düzenlenmiştir. Bunun yanında, C Paketinde ise yalnızca haber amaçlı görüntülerin 3G mobil telefon şebekeleri üzerinden yayınlanması düzenlenmektedir.

46 Karş. Eilers, s. 222.

47 Deloitte, Spor Serisi, **Avrupa Birliği Sürecinde Türk Futbolu**, Mart 2007.

II. SPOR HUKUKU İLE YAYIN HAKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

A. Genel Olarak

Önceleri sadece spor faaliyetinin gerçekleşmesine yönelik olarak sportif alanda disiplin ve kurallar koymakla yetinen ulusal ve uluslararası spor örgütleri, günümüzde müsabakaların düzenlenmesine ilişkin faaliyetlerin çok ötesinde kurallar koyma ihtiyacı hissetmektedir[48]. Bu alanlardan birisi de yayın haklarıdır. Gerçekten de yayın haklarının asli sahibi spor kulüplerinin bireysel pazarlama yetkileri, spor federasyonları tarafından ellerinden alınmakta ve özellikle önemli müsabakaların yayın hakları spor örgütleri tarafından merkezî olarak pazarlanmaktadırlar. Böylece, çoğunlukla dernek niteliğinde kurulan ulusal ve uluslararası spor federasyonları bu faaliyetleriyle ekonomik hayata da katılmaktadırlar. Bu aşamaya gelinmesinde hiç şüphesiz uzunca bir süre spor örgütlerinin bu düzenleyici işlemlerine devletlerin müdahaleci yaklaşmama isteği neticesinde bu örgütlerin serbest hareket etme yetilerinin alışkanlık haline gelmesi önemli rol oynamıştır[49].

Yayın haklarının gelişimiyle başlayan süreçte, sporun reklam, sponsorluk ve ticari yan enstrümanlarla gelişmesiyle ortaya çıkan endüstriyelleşme olgusu neticesinde, devletlerin ve uluslararası kurumların bu süreci, artık spor örgütlerinin hareket serbestisini ve işlemlerini belli çerçeve ve kalıplar içinde sınırlandırmak suretiyle sürdürmek istediği anlaşılmaktadır[50]. Hiç şüphesiz sporun hukuku ile devletlerin hukuku arasındaki bu çatışma, iki hukuk düzeni arasında bir uyum sağlamayı gerektirmektedir.

Kamuoyunda ilgi gören ve büyük ekonomik değer taşıyan spor müsabakalarının yayın hakları, çoğunlukla spor örgütleri tarafından merkezî olarak pazarlanmaktadır. Spor örgütleri, gerek bu merkezî pazarlamaya ilişkin, gerekse spor müsabakalarının yayın hakkı sahipliği ile yayın esas ve usûllerine ilişkin düzenleyici

---

48 Karş. Kısmet Erkiner, "Bir Hukuk Disiplini Olarak Spor Hukuku Kavramları ve Özellikleri, http://www.sporhukuku.org.tr/makaleler/105-br-hukuk-dspln-olarak-spor-hukuku-kavramlari-ve oezellkler.html, (Spor Hukuku), (1.11.2011), s. 13.

49 Karş. Kısmet Erkiner, "Spor Hukuku ve Eğitimi", **Spor Hukuku Dersleri**, (Ed. Erkiner, Kısmet ve Ali Soysüren) Kadir Has Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2007, (Eğitim), s. 3.

50 Karş. Pesahl, s. 219.

işlemler tesis etmektedirler. Bu düzenleyici işlemler, çalışmamızın konusu olan yayın haklarını doğrudan ilgilendirmektedir. İşte bu nedenle sportif faaliyetleri düzenleyen bu örgütlerle, bu örgütlerin çıkarmış olduğu düzenleyici işlemlerinin hukukî niteliğinin tespit edilmesi ve bu kuralların genel hukuk kurallarıyla nasıl bir ilişki içinde olduklarının saptanması gerekmektedir. Bu nedenle yayın hakları, spor hukukuyla, başka bir anlatımla spor hukukunun temel unsurlarından olan spor örgütleri ve bu örgütlerin düzenleyici işlemleriyle yakından ilgilidir.

Ayrıca spor hukuku içinde yayın haklarına ilişkin düzenlemelerin işlevini anlayabilmek; spor hukukunun özelliklerini, sistematiğini, spor örgütlenme modelini, bu örgütler arasındaki hiyerarşiyi ve bunların hukukî niteliğini ortaya koymayı zorunlu kılmaktadır. Yayın haklarına ilişkin meselelerin çözümü, işte spor hukukunun kuralları ile genel hukuk kurallarının birbiriyle olan ilişkisinin ortaya konmasını gerektirmektedir.

Zira bilindiği üzere spor örgütleri, günümüzde yalnızca spor kurallarını koyan ve denetleyen bir kurum olmasının ötesinde, yayın haklarının asli sahibi olan spor kulüplerinin bu haklarını onları *temsilen* merkezî olarak pazarlama işlevini de yerine getirmektedirler. Spor örgütleri, bu hakların düzenleyicisi konumuna ek olarak, spor müsabakalarına ilişkin yapılacak yayınların da programlayıcısı ve düzenleyicisidirler ve bu kapsamda medya ve haber alma özgürlüğü ile rekabeti kısıtlayıcı düzenleyici işlemler tesis edebilmektedirler. İşte tüm bunlar, spor hukuku kurallarının devletin hukuk kuralları içindeki yerinin tespiti ve birlikte değerlendirilmesiyle mümkün olabilir.

Çoğu zaman devletlerin hukukundan soyut yapısıyla spor örgütlerinin bu düzenleme ve uygulamaları, kimi zaman devletlerin iç hukuku, uluslararası sözleşmeler ve evrensel hukuk ilkeleriyle çelişir hale gelebilmektedir. Devletlerin siyasi etkilerinden bağımsız ve tarafsız yürütülmesi şartıyla gelişebilen spor, bu ayrıcalıklı özelliğini kullanırken sporun ve sektörün gelişmesi amacıyla kimi zaman hukuka aykırı düzenlemelere ve uygulamalara da imza atabilmektedir. Bu durum, Avrupa Birliği ve bazı devletlerde sporun kendi özgü yapısını muhafaza ederek bunları belli bir çerçevede kontrol altına alınması gerekliliğini doğurmuştur. Bu

kapsamda, son zamanlarda başta doping konusu olmak üzere spor kurallarını kanunlaştırma eğilimi baş göstermektedir[51].

B. Spor Hukuku

1. Tanımı

Spor hukuku, en geniş anlamda "*sportif faaliyetlerle ve sportif örgütlerle ilgili hukuk kurallarını sistematik bir şekilde inceleyen hukuk dalı*" olarak tanımlanabilir[52]. Ancak spor hukukunun düzenleme alanı gün geçtikçe daha da genişlemektedir. Spor örgütleri, yalnızca oyunun icrasına yönelik oyun kurallarını değil, transfer, sponsorluk gibi organizasyona ilişkin konuları da düzenlemektedirler[53]. Günümüzde, teknik gelişmeler neticesinde spor

---

51 Burkhard Hess, "Das Europaische Gemeinschaftsrecht und der Sport", **Prisma des Sportrechts** - Referate der sechsten und siebten interuniversitaren Tagung Sportrecht, (Ed. Klaus Vieweg), Duncker & Humblot, Berlin, 2006, s. 3.

52 Ertaş ve Petek, s. 35. Dar anlamda spor hukuku; sporcuların hakları ve yükümlülüklerini düzenleyen kuralları, spor kuruluşlarının yapısını, faaliyetlerini ve aralarındaki ilişkileri, antrenörler başta olmak üzere sportif yaşamı yönetenlerin eylemlerini, yükümlülüklerini ve sorumluluklarını, spor gerçek ve tüzel kişilerinin davranışlarını, sporda fair play'i, sporda yargı organlarının hukuksal varlığını ve bunların ihtilafları usûl ve esastan çözümleme kurallarını içerir. Geniş anlamda spor hukuku ise; bireyin spor yapma ve sportif faaliyetlere katılma hakkını, sportif faaliyet ve ilişkilerin sosyal güvenlik ve iş hukuku boyutunu, profesyonel spor aktörlerinin hak ve ilişki düzenlemesini, sporda şiddet, doping ceza ve disiplin hukuku kapsamına giren eylemler gibi olumsuz davranışların önlenmesini, sporda adalet ve barışın sağlanmasına yönelik her türlü önlem ve kurumu, uluslararası spor yarışmalarının yapılabilmesi için gerekli kişi, kurum, kuruluş ve devletler düzeyindeki kuralları ve bunlar arasındaki ilişkileri içerir (Erkiner, Spor Hukuku, s. 18). Bir başka tanımda spor hukuku, gerçek ve tüzel kişiler arasında, toplumsal bir fayda olan sportif faaliyetler gerçekleştirilirken ortaya çıkan problemlerin çözümlenmesine yönelik çalışmaların yapılmasını; spor hukuku kurumlarının çalışmalarının, bu kurumlar ile sporcularının statülerinin incelenmesini, onların statülerine uygun hak ve fiil ehliyetlerine kavuşturulmasını; sporcuların insanlık onuruyla bağdaşır ve sporculuk hayatlarını sağlamaya yönelik olumlu ilişkilerin kurulmasını sağlayan hukuk düzeni şeklinde belirtilmiştir (Durmuş Ali Genç, **Spor Hukuku** Ders Kitabı, İstanbul, 1998, s. 59 vd.). Diğer bir tanıma göre spor hukuku, en basit tanımı ile sportif etkinlikleri düzenleyen kurallar bütünüdür. Tanım, spor hukukunun işlevleri, süjeleri, özgünlüğü ve bulunduğu hukuk alanını içine alacak şekilde genişletilebilir. Buna göre spor hukuku; sporcuların, kulüplerin, takım sahibi şirketlerin, ulusal ve uluslararası federasyonların, uluslararası bölge federasyonlarının, uluslararası olimpiyat komitesinin, devletin ilgili kurumlarının birbiriyle sportif eylem ve etkinliklere ilişkin ilişkilerini, sporun özgünlüğünü göz önünde bulundurarak düzenleyen kurallardan oluşan, kendine özgü bir hukuk dalıdır (Rifat Erten, **Milletlerarası Özel Hukukta Spor**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007, ss. 55-56).

53 Clarissa Bohn, **Regel und Recht - Wechselwirkungen zwischen Verbandsrecht und staatlichem Recht und deren strukturelle Besonderheiten**, 1. Auflage, Nomos, Baden-Baden, 2008, s. 24.

müsabakalarının yayın haklarına konu olması, bu genişlemenin en tipik örneklerindendir. Bu bağlamda artık spor örgütleri veya devletler; sporcuları, kulüpleri veya o sporla ilgili diğer kişileri ilgilendiren konular dışında, spor örgütlerinin ve kulüplerin medya kuruluşlarıyla olan ilişkilerini de düzenlemektedirler. Bu düzenlemelerden, medya ve haber alma özgürlüğü kapsamında yayın hakkını alan medya kuruluşu dışındaki diğer medya kuruluşları ile izleyiciler de doğrudan etkilenmektedirler.

Dolayısıyla, spor hukuku, salt sportif faaliyetler ile sportif örgütleri düzenlemenin yanında, sportif faaliyetin öncesi ve sonrasında belirli bir zamanda meydana gelen faaliyetler ile spor faaliyetlerinin birincil aktörleri olan sporcular, kulüpler, teknik adamlar, federasyonlar ve bu faaliyetlerden doğrudan veya dolaylı olarak etkilenen diğer kişi, kurum ve kuruluşlarla ilişkilerini de düzenlemektedir.

Görüldüğü üzere, spor hukukunun konusu ve kapsamı zaman içinde değişmekte ve genişlemektedir. Zaman içinde yeni spor türlerinin ortaya çıkması, teknik gelişmelere bağlı olarak sporun icra edildiği alanlar, yeni medya araçları ve spor yayınlarının bu gelişmelere bağlı olarak yeniden düzenlenme ihtiyacı spor hukukunu dinamik bir hukuk dalı olduğunun göstergeleridir.

2. Spor Hukukunun Özellikleri[54]

a. Kendi Kendini Düzenleyen Bir Sistem Olması

Spor hukukunun en ayırt edici özelliği, kendi kendini düzenleyen bir sistem olmasıdır[55]. Ulusal ve uluslararası spor örgütleri, kendi devletlerinin hukukundan bağımsız olarak, kendi spor dallarını ayrıntılı biçimde düzenlemişlerdir. Bunun yanında, spor ve spor örgütlerine özgü değerler, kendi kendini düzenleme sistemine şekil vermektedir. Fair-play, doping ve şike yasağı bunun tipik örnekleridir[56]. Sporu düzenleyen kuralların uygulanması ve icra edilmesi, genellikle, "*tekçi temsil ilkesi*"

---

54 Klaus Vieweg, **Spor Hukukunun Büyüsü**, çev. Mehmet Arslan, http://www.irut.jura.uni-erlangen.de/Forschung/Veroeffentlichungen/OnlineVersionFaszinationSportrecht/FaszinationSportrechtTuerkisch.pdf. Sınıflandırmada Vieweg'in "*Spor Hukukunun Büyüsü*" adlı eseri temel alınmıştır.

55 Vieweg, s. 4; Aynı yönde bkz: Hess, s. 3.

56 Vieweg, s. 4.

(Ein Platz Prinzip) denilen *monopol* bir yapı ile *nihai karar verme* yetkileri ile donatılmış hukuk kurulları ve spor mahkemeleri vasıtasıyla mümkün olmaktadır.

b. Çift Yapılı Olması

Spor hukukunun ikinci ayırt edici özelliği, çift yapılı olmasıdır[57]. Ulusal ve uluslararası spor örgütlerinin kuralları ile ulusal ve uluslararası hukuk kuralları aynı anda birlikte yürürlüktedir. Spor örgütleri tarafından yapılan bazı düzenlemeler, aynı zamanda ulusal ve uluslararası hukuk tarafından da düzenlenmektedir[58]. Diğer yandan spor örgütleri, kendi kendilerini düzenleme yetkisinden ve kendi düzenleme alanına giren meselelerde nihai kararlar alıp icra etmekten vazgeçmemekte ve bunun sonucunda spor örgütlerinin hukuku ile ulusal veya uluslararası hukuk, hukukun uygulanması, karar alma ve kararın icrası süreçlerinde karşı karşıya gelmektedir[59].

Bu durumda spor hukuku ile devletin hukukunun aynı konuda, aynı zamanda, aynı kişilere veya olaylara uygulanması söz konusu olabilmektedir[60]. Hatta öyle ki; bu anlamda dünyada iki hukuk sisteminin mevcut olduğu; bunlardan birincisinin devletlerin hukuku, ikincisinin ise sporun hukuku olduğu ifade edilmektedir[61]. İşte böyle bir durumda, genellikle devletin hukuku, spor hukuku lehine geri çekilerek, sportif faaliyetlere katılımı ve küresel sporun bir parçası olmaya devam edebilmek için gerekli yasal düzenlemeleri yapmak durumunda kalabilmektedir[62]. Zira

---

57 Vieweg, s. 5.

58 Martin Nolte, **Sport und Recht - Ein Lehrbuch zum internationalen, europaischen und deutschen Sportrecht**, Verlag Karl Hofmann, Schorndorf, 2004, (Sport), s. 19; Bu konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz: Clarissa Bohn, **Regel und Recht - Wechselwirkungen zwischen Verbandsrecht und staatlichem Recht und deren strukturelle Besonderheiten**, 1. Auflage, Nomos, Baden-Baden, 2008.

59 Son olarak ülkemizde, TFF, PFDK kararı ve bu kararı onaylayan Tahkim Kurulu kararı ile Süper Lig'den bir alt kümeye düşürülen Ankaraspor AŞ'nin bu karara karşı genel mahkemelerde dava açması üzerine, TFF Yönetim Kurulu "*PFDK kararını onaylayan Tahkim Kurulu kararı kesin olmasına rağmen bu karar aleyhine dava açmak suretiyle, TFF düzenlemelerini ciddi ve sürekli bir şekilde ihlâl ettiği"* gerekçesiyle Ankaraspor AŞ'nin tescilinin iptaline karar vermiştir (http://www.tff.org/Default.aspx?pageId=200&ftxtId=10490).

60 Erkiner, Spor Hukuku, s. 11.

61 Erkan Küçükgüngör, "Sporda Özerklik", İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2009, (Özerklik), s. 36.

62 Karş. Erkiner, Spor Hukuku, s. 11. Örneğin, Uluslararası Olimpiyat Komitesi, yaz veya kış, Olimpik Oyunları bir şehre vermesi durumunda, o şehrin devletinden Olimpik Şart'a uyum

uluslararası spor federasyonları, genellikle belli bir devletin hukukuna tabi olmayı istememektedirler. Gerçekten de, spor hukuku kurallarının onun dünyadaki yüzlerce hukuk sistemine uygun hale getirilmesi imkânsızdır. Bu yeknesaklığı, bir ülkeden diğerine farklı olan devletlerin hukuku sağlayamaz. Oysa, uluslararası federasyonlar bütün üyelerine ve uygulanabilir olduğu herkese aynı kuralları uygulamaktadırlar[63].

c. Uluslararası Niteliğe Sahip Olması

Spor hukukunun üçüncü özelliği ise, onun uluslararası bir niteliğe sahip olmasıdır. Uluslararası spor örgütleri tarafından konulan kurallar, ilgili spor dalının ulusal spor örgütü tarafından anında benimsenmekte ve kurallaştırılmaktadır. Bununla da yetinilmemekte, pozitif hukuk kurallarıyla çelişki halinde bulunan düzenlemeler iç hukukla uyumlu hale getirilmeye çalışılmaktadır. Bunun yanında, uluslararası spor organizasyonlarında, uluslararası spor federasyonunun kuralları, ulusal federasyonun coğrafi alanında doğrudan uygulanmaktadır[64].

d. Çok Etkili Bir Yapıya Sahip Olması

Spor hukukunun bir diğer özelliği ise; sosyal, kültürel ve bilhassa ekonomik açıdan doğrudan veya dolaylı olarak sporun asıl aktörleri olan sporcular, kulüpler, federasyonlar dışında birçok kişi ve organizasyonu da ilgilendiren, çok etkili yapıya sahip kurallar içermesidir[65]. Bu bağlamda, özellikle spor müsabakasının yayınlama hakkını devralan yayıncı kuruluşlar ile bunun dışındaki diğer yayıncı kuruluşlar da doğrudan veya dolaylı olarak spor hukukunun etkileşim alanına dahil olmaktadırlar.

---

kapsamında bir takım düzenlemeler yapılmasını istemektedir. Bu kapsamda, İstanbul kentinin 2000 Olimpiyatlarına adaylık sürecinde Olimpik Şart'a uyum çerçevesinde TBMM tarafından *3796 sayılı İstanbul Kentinde Yapılacak Olimpiyat Oyunları Kanunu* çıkarılmıştır. (RG T. 5.5.1992, S. 21219).

63 Erkiner, Spor Hukuku, s. 10.

64 Mesela, bir ülkede yapılan Şampiyonlar Ligi futbol müsabakasında, yerel spor federasyonunun müsabakayla ilgili kuralları yerine, uluslararası spor federasyonunun koyduğu kurallar uygulama alanı bulmaktadır. Bu bağlamda, tribün ve saha güvenlik düzeni, spor yayını için gerekli düzenlemeler ulusal federasyon kurallarına göre değil, uluslararası federasyon kurallarına uygun olarak yapılmakta, ev sahibi kulüp veya ulusal federasyon iç ilişkide bu kuralların yerine getirilmesinden sorumlu tutulmaktadır.

65 Vieweg, s. 6.

e. Karma Bir Hukuk Dalı Olması

Nihayet spor hukukunun bir diğer özelliği ise, disiplinlerüstü anlayışı gerekli kılan bir kesişme alanına konu olan karma bir hukuk dalı olmasıdır[66]. Zira sporla ilgili bir mesele, hukukun değişik dallarını ilgilendirebilir. Mesela, yayın haklarıyla ilgili bir mesele, niteliğine göre; Medenî Hukuk, Ticaret Hukuku, Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, Medya Hukuku, Rekabet Hukuku ve daha başka hukuk alanlarının da kapsamı içinde yer alabilir.

C. Sporun Örgütlenmesi

1. Genel Olarak

Spor eğitiminin sağlanması, ulusal ve uluslararası alanda spor müsabakalarının düzenlenebilmesi, kurallara uygun icra edilmesi spor süjelerinin ve faaliyetlerinin belli bir çatı altında örgütlenmesini gerektirmektedir[67]. Spor örgütlenmesinin en önemli özellikleri; "*piramitsel*" ve "*monopol*" bir şekilde yapılanmalarıdır. Spor örgütleri piramit şeklinde yapılanmıştır. Piramitin en altında spor kulüpleri, daha sonra onların bağlı olduğu ulusal federasyonlar, onların üstünde de sporun türüne bölgesel/kıtasal federasyonlar, nihayet piramitsel yapının en üstünde de uluslararası federasyonlar ve Uluslararası Olimpiyat Komitesi yer almaktadır. Mesela, Türkiye'de profesyonel futbol alanında faaliyet gösteren bir futbol kulübü, öncelikle futbolun ulusal federasyonu Türkiye Futbol Federasyonu'na, daha sonra futbolun kıtasal federasyonu UEFA'ya üyedir. UEFA kıtasal federasyonu da, diğer kıtasal federasyonlardan müteşekkil bir konfederasyon olan FIFA'ya üyedir. Türkiye Futbol Federasyonu da, hem futbolun kıtasal federasyonu UEFA'ya, oradan da uluslararası en üst futbol kuruluşu olan FIFA'ya üyedir.

Spor örgütüne kendine özgü yapısını veren hususlardan biri, sporun *dallara göre örgütlenmiş* olmasıdır[68]. Bir spor kulübü birden fazla spor dalında faaliyet

---

66 Vieweg, s. 6; Ertaş ve Petek, s. 31; Kazım Yücel Dönmez, "Türk Spor Hukukunun Kaynakları", **Av. Dr. Faruk Erem Armağanı**, Ankara, 1999, s. 223.

67 Ertaş ve Petek, s. 85.

68 **Michael R. Will**, "Uluslararası Sporun Yapısal Düzeni", çev. Cengiz Koçhisarlıoğlu, **AÜHFD** 1993/1-4, s. 274.

gösterse bile, kulüpler, yerel veya ulusal olarak kendi spor branşı içinde örgütlenmişlerdir. Spor dallarının bu yerel veya ulusal örgütlenmesi, uluslararası düzeyde de devam etmektedir[69]. Futbol, kayak, motor sporları, yüzme ve bunun gibi pek çok spor dalı, ulusal ve uluslararası alanda kendi spor dalları içinde örgütlenmişlerdir. Bu anlamda, mesela ulusal basketbol örgütleri, FIBA'ya, ulusal motor sporları örgütleri FIA'ya veya ulusal voleybol örgütleri de FIVB'ye üyedir. Bazı spor dalları ise, etkinliklerini merkezîyetçilikten arındırmak amacıyla kıtalararası federasyon çatısı altında, kıtasal federasyonlar (konfederasyonlar) şeklinde örgütlenmişlerdir. Olimpik spor dallarının neredeyse hepsinin Avrupa kıtasında bir konfederasyonu bulunmaktadır[70].

Sporun dallara göre örgütlenmesi yanında, spor örgütü yapılanmasının kendine özgü özelliklerinden bir diğeri de onun "*monopol"* (tekelci) bir yapı içinde örgütlenmesidir[71]. Bu örgütlenme modeli, "*tekçi (birlikçi) temsil ilkesi"* (Ein-Platz-Prinzip) olarak adlandırılmaktadır. Buna göre; bir spor dalında ulusal ve uluslararası düzeyde kural olarak tek bir federasyon vardır ve o spor dalı bu hiyerarşize ve tekelci yapılanmanın koyduğu ortak kurallara göre yönetilir[72]. Ancak kimi zaman geleneksel sebepler veya malî çıkarlar nedeniyle, istisnaen bu birlikçi temsil ilkesinden ayrılındığına da rastlanılmaktadır[73]. Organizeli spor dalları, ülkemizde olduğu gibi Avrupa ve dünyada da büyük ölçüde dernek ve federasyon yapıları şeklinde örgütlenmektedirler[74].

2. Sporun Uluslararası Örgütlenmesi

Sporun günümüze kadar gelen modern anlamda uluslararası yapılanmasının temelleri 18. yüzyılda "*sportifleşme süreci*" (sportization process) adı verilen dönem sonrası spor alanındaki uluslararası işbirliğinin dünyada genel uyumu sağlayacağı

---

69 Will, s. 274.

70 Will, ss. 274-275.

71 Will, s. 275; Pesahl, s. 18; Hess, s. 3.

72 Aynı yönde bkz: Hess, s. 3.

73 Örneğin, FIFA Büyük Britanya'dan, Galler, İskoçya, Kuzey İrlanda ve İngiltere olarak dört futbol federasyonu tanımaktadır. Bunun yanında, profesyonel basketbol, boks, golf gibi sporlar da tekelci yapılanmanın istisnalarını oluşturmaktadır (Will, s. 276).

74 Vieweg, s. 7; Will, s. 274.

düşüncesiyle ve eski Yunan'daki olimpiyat oyunlarını canlandırmak gayesiyle 1894 yılında Sorbonne'da Pierre de Coubertin tarafından gerçekleştirilen Paris Kongresinde atılmıştır[75]. Bu toplantıda bir araya gelen devletlerin temsilcileri, her dört yılda bir farklı bir ülkede gerçekleştirilmek üzere modern olimpiyat oyunlarının düzenlenmesini kararlaştırmışlar ve olimpik hareketi gerçekleştirmek için devletlerden bağımsız ve çıkar amacı gütmeyen Uluslararası Olimpiyat Komitesini kurmuşlardır. Bu oluşum, günümüzdeki uluslararası spor yapılanmasının da öncüsü olmuştur.

Uluslararası niteliği gitgide artan veya uluslararası kılınan spor; hafif, bireyci, çoğulcu ve demokratik tarzda örgütlenmemiştir[76]. Aksine; katı, hiyerarşize (astlı-üstlü aşama sıralı) ve kendi içine kapanık tarzda, piramitin tepesindeki iki kurumla yapısallaşmıştır. Kendi spor dalı içinde tekelci ve piramit şeklinde yapılanmanın en üstünde, uluslararası federasyonlar ile Uluslararası Olimpiyat Komitesi yer almaktadır. Bu anlamda uluslararası alanda sporun, en üstte ikili bir yapılanma şeklinde örgütlendiğini söyleyebiliriz. Bu yapılanmanın bir ayağını uluslararası federasyonlar oluştururken, diğer ayağını ise Uluslararası Olimpiyat Komitesi oluşturmaktadır. Bu ikili yapı birbirini tamamlayıcı bir rol oynamakta, esasen aralarında organik bir bağ bulunmaktadır[77].

Spor oyun kurallarının konulması, uygulanması, bu iki yapının tek başına düzenledikleri spor organizasyonları arasında da bu organik bağ açık şekilde görülmektedir. Mesela, bir spor branşında yeni düzenlenen oyun kuralları her iki yapının spor organizasyonlarında da uygulanmaktadır. Aynı şekilde uluslararası federasyonun düzenlediği bir spor müsabakasında oyun kurallarına uygun olarak kırılmış bir rekor, Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından da tanınmaktadır. Yine bir uluslararası spor federasyonunun düzenlediği bir spor organizasyonunda başarılı

---

75 Küçükgüngör, Özerklik, ss. 33-34.

76 Will, s. 273.

77 Erten, s. 43. Erkiner, bu bağı şu ifadelerle açıklamaktadır: *"bir yandan, her sporun kendi teşkilatı, kendi düzeni ve kendi düzenlemeleri olduğunu, bunların biri birlerine geçirgen olmadıklarını, biri birlerine emsal oluşturmadıklarını söylerken, diğer yandan da, hepsinin bir müştereğe tabi oldukları bir düzen de vardır; bu ise "Olimpik Hareket"tir. Sadece IOC'yi teşkilat olarak düzenlemekle kalmayan ve fakat tüm olimpik hareketi düzenleyerek, çeşitli sporların sektöriyel yapılarının ötesinde etkisi bulunan Olimpik Şart sporlar arasında bir tür birlikteliği, tek bir yapı altında birleşmeyi de sağlamaktadır*" (Spor Hukuku, s. 2).

olan sporcu veya takımlar, Uluslararası Olimpiyat Komitesinin düzenlediği bir organizasyona doğrudan katılma hakkı elde edebilmektedirler. Özetle; bu ikili yapı belli bir uyum ve işbirliği içinde hareket etmektedir[78].

Bu yapı sayesinde, uluslararası alanda belki de başka bir örneği görülmeyecek biçimde üyeleri bağlayıcı kurallar alma yetki ve imkânına sahip olan uluslararası spor örgütleri, sporu bir taraftan teknik ve idarî, diğer yandan malî ve hukukî açıdan yönlendirmektedir[79]. İşte uluslararası kuruluşların bu malî ve hukukî yönlendirmelerinin en önemli ayaklarından birini, spor müsabakalarının yayın haklarına ilişkin düzenlemeler oluşturmaktadır.

a. Uluslararası Spor Federasyonları

Uluslararası spor federasyonlarının neredeyse tamamı bulundukları ülkelerin iç hukukuna göre *dernek* niteliğinde teşkilatlanmışladır. Bu hukukî durum, uluslararası federasyonların kendi statülerinde de açıkça ifade edilmektedir. Örneğin, FIFA ve UEFA Ana Statülerinin 1. maddesinde; UEFA ve FIFA'nın, İsviçre Medenî Kanununun 60. vd. maddelerindeki dernek niteliğinde olduğu açıkça yazmaktadır. Böylece, uluslararası spor federasyonları faaliyetlerini tabi oldukları ulusal hukuk düzeninin verdiği imkânlar dahilinde kullanabilmektedirler[80]. Bu açıdan, çoğunluğu İsviçre ve Fransa'da yerleşik olan uluslararası spor federasyonlarının faaliyetlerini bu ülkelerdeki *dernekleşme özgürlüğü* sayesinde rahatça gerçekleştirdikleri söylenebilir[81]. Ulusal hukukun, topraklarındaki uluslararası federasyona tanıdığı en

---

78 Erten, s. 43.

79 Küçükgüngör, Özerklik, s. 35; Ayrıca bkz: A. Nadi Günal ve Erkan Küçükgüngör, "Türk Spor Teşkilatının Hukukî Yapısı", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 1998/3, Yıl 11, s. 1035.

80 Erkiner, Spor Hukuku, s. 5. Paris Asliye Mahkemesinin 1987 tarihli bir kararına göre; "FİA (Federation Internationale de Automobile) gerçekten evrensel bir örgüt olarak görünmekte ve bundan dolayı Birleşmiş Milletler'in Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nde gözlemci veya danışman konumundan yararlanmakta ise de, her türlü Uluslararası Kamu (Genel) Hukuku, statüsü yokluğunda, tüzel kişiliğe sahip olmak bakımından yalnız Ulusal Hukuk'a (Fransız Hukuku'na) bağlıdır." (Will, s. 277). Uluslararası Dernekler olarak kabul edilen FIFA ve UEFA gibi örgütlenmeler, yerleşim yerlerinin İsviçre'de bulunması dolayısıyla bunların İsviçre dernekler hukukuna tabidir (Demet Özdamar, Ahmet Türk, Metin İkizler ve Senar Çağırgan, **Yeni Dernekler Hukuku Mevzuatımızın Karşılıklı Olarak Değerlendirilmesi**, Ankara 2008, s. 69).

81 İsviçre hukukunda dernek özgürlüğünün anayasa açısından hukuksal temelini, İsviçre Anayasasının 23. maddesinde yer alan örgütlenme özgürlüğü (Vereinigungsfreiheit)

önemli serbestlik, hem sportif faaliyetlerin icra edilmesine ilişkin kendi kurallarını koymak ve uygulamak, hem de sınırlar ötesine uygulayabilmek imkânında yatmaktadır[82].

Geçmiş dönemlerde uluslararası spor federasyonlarını, hükümetlerarası örgütler düzeyine yükseltmek suretiyle bunları birer uluslararası hukuk tüzel kişiliğine sahip saymayı ve bu nedenle merkezlerinin bulundukları ülkenin ulusal hukukuna bağlı kılmama ve bunların bunların yasal düzenlemelerinin devletler üstü karakterinin gitgide tanınması yönündeki girişimler ise sonuç vermemiştir[83].

Yeni kurulmuş bir uluslararası federasyonunun statü ve diğer düzenleyici işlemleri ve faaliyetlerinin *Olimpik Şart* ile uyumlu olması gerekir. Bunun yanında her uluslarası federasyon kendi bağımsızlığını ve tarafsızlığını sağlayacak önlemleri almakla yükümlüdür[84].

Uluslararası spor federasyonları, ulusal spor federasyonlarının örgütlenerek bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Günümüzde hemen hemen her spor dalının uluslararası federasyonu bulunmaktadır. Spor dalına göre örgütlenmiş uluslararası federasyonlar, her ülkeden tek bir federasyonu tanır. Bu ulusal federasyon, faaliyet gösterdiği ülkede o spor dalını düzenlemeye tek yetkili örgüt olarak kabul edilir[85]. Başka bir deyişle, o ulusal federasyon dışındaki diğer örgütlenmeler, onların düzenlemeleri ve koydukları kurallar, uluslararası federasyon tarafından tanınmaz.

---

oluşturmaktadır. 23. madde, dernek özgürlüğünü (genmiş anlamda örgütlenme özgürlüğünü) devletim müdahalelerine karşı garanti altına almaktadır. Özel hukuk açısından, İsviçre mevzuatında dernek özgürlüğünün iki önemli noktada toplandığı ifade edilmektedir; bunlardan ilki, derneklerin tüzel kişilik kazanması için aranan yasal şartların asgari düzeye çekilmesi, diğeri ise dürüstlük kuralı vb. sınırlamalar dışında derneklerin serbestçe biçimlendirilmesine olanak tanınmasıdır (Özdamar ve diğerleri, s. 23).

82 Erkiner, Spor Hukuku, s. 5.

83 Sadece, uluslararası bir sözleşmenin yapılması uluslararası bir spor federasyonunu "*ulusal olmaktan çıkarabilir"* ve onu hukuken gerçek bir uluslararası örgüt kılabilirdi. Daha 1923 yılından başlayarak, bu yönde birçok tasarı hazırlanmış, ama devletler o tarihe dek buna fazla ilgi göstermemiş olduklarından, hiçbir zaman sonuçlanmamışlardır. Bu açıklanabilir. Uluslararası spor geliştikçe ve ulusal ün işin içine karıştıkça, devletlerin hükümetleri bu konuya ilgi duymakta ve müdahaleleri de artmaktadır. Uluslararası bir statünün bu alana ulusal olarak el koyulmasına yalnızca ket vuracağı ortadadır (Will, s. 277).

84 Küçükgüngör, Özerklik, s. 34.

85 Erten, s. 44.

Modern sporda bu, "*tekçi temsil ilkesi*" olarak ifade edilmektedir[86]. Başka bir deyişle, uluslararası spor alanında spor dalları içinde bir *monopol* mevcuttur. Bir ülkede faaliyet gösteren sporcular ve kulüpler, faaliyet gösterdikleri spor alanında tek bir ulusal federasyona bağlı olmakta ve o ulusal federasyon da, o sporu düzenleyen uluslararası bir federasyona bağlı bulunmaktadır. Oyun kuralları ve uluslararası spor organizasyonları da uluslararası federasyonlar tarafından düzenlenmektedir. Coğrafi sebepler ve kıtasal düzenlenme ihtiyacı nedeniyle futbol, basketbol gibi spor branşları, kıtasal federasyonlar (konfederasyonlar) biçiminde örgütlenmektedirler. Ancak yine piramitin en tepesinde bu kıtasal federasyonların bağlı bulunduğu *uluslararası federasyonlar* bulunmaktadır.

Uluslararası federasyonlar, kendi düzenledikleri organizasyonlarda yayın haklarını pazarlamada *bireysel ve merkezî pazarlama* yöntemlerini birlikte uygulamaktadırlar. Örneğin, UEFA Şampiyonlar Ligi ön eleme müsabakalarını kulüpler bireysel olarak pazarlama imkânına sahip iken, grup maçları ve sonraki aşamalar, UEFA tarafından merkezî olarak pazarlanmaktadırlar. Ayrıca bu kuruluşların düzenlemelerinde yayın haklarına ilişkin esaslar da yer almaktadır. Uluslararası spor federasyonları, sporun gelişimi yanında ekonomik hayata da önemli katkıda bulunmaktadırlar. Örneğin UEFA, UEFA Şampiyonlar Ligini sponsorluk ve yayın düzenlemeleri neticesinde günümüzde yüksek marka değeri olan bir ürün haline getirmeyi başarmıştır.

b. Uluslararası Olimpiyat Komitesi

Uluslararası Olimpiyat Komitesi, 1 Kasım 2000 tarihinde yürürlüğe giren anlaşma uyarınca, İsviçre Federal Konseyi tarafından tanınan tüzel kişiliğe sahip kuruluş statüsünde kâr amacı gütmeyen, sınırsız süreli, uluslararası hükümet dışı bir örgüttür (Olimpik Şart m. 15/I). UOK, İsviçre Medenî Kanun hükümlerine göre kurulmuş olan özel hukuk hükümlerine tabi bir özel hukuk tüzel kişisidir. Olimpiyat oyunlarına ilişkin temel düzenlemeler, Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından

[86] Erten, s. 44; Bohn, ss. 20-21; Bunun yanında, bazı spor branşları tek bir uluslararası federasyonun tekelinde değildir. Mesela, Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Basketbol Birliği (NBA), FIBA üyesi değildir. Basketbol oyun kuralları, FIBA'dan farklı olarak uygulanmaktadır.

kabul edilmiş olan Olimpik Şart'ta yer almaktadır[87]. Olimpik Şart; "Giriş", "Önsöz" ve "Olimpizmin Temel İlkeleri" başlıklı açıklamalardan sonra, olimpik hareket ve faaliyetleri (m. 1-14); uluslararası olimpiyat komitesi (m. 15-25); uluslararası federasyonlar (m. 26-27); millî olimpiyat komiteleri (m. 28-32); ve olimpiyat oyunları (m. 32-61) konulu beş bölümden oluşmaktadır.

Merkezi, Olimpik başkent İsviçre - Lozan'da bulunan UOK'nın amacı, Olimpik Şartın kendisine yüklediği rol, görev ve sorumlulukları yerine getirmektir. UOK'nın aldığı kararlar nihaidir. Bu kararların uygulanmasına ya da yorumlanmasına ilişkin ortaya çıkacak herhangi anlaşmazlık UOK Yürütme Kurulu veya belirli durumlarda Spor Tahkim Kurulu (CAS) tarafından çözümlenir. Görevini icra etmek ya da rolünü sürdürmek üzere UOK, vakıf ya da anonim şirket gibi yasal oluşumları kurma, edinme ya da kontrol etme hakkına sahiptir.

UOK, olimpik hareketi geliştirmek ve yaygınlaştırmak amacı ile, dünya çapında bir ya da birden çok spor dalını yöneten ve bu sporların ulusal düzeyde idaresini üstlenmiş federasyon/kuruluşları himayesinde bir araya toplayan uluslararası hükümet dışı örgütleri "*Uluslararası Federasyonlar*" olarak tanıyabilir.

Olimpik hareket içinde uluslararası federasyonların statüleri, uygulamaları ve faaliyetleri Olimpik Şart ile uyumlu olmalıdır. Buna, Dünya Anti-doping Yasasına uyum da dahildir. Bununla birlikte, her uluslararası federasyonun kendi sporunun yönetiminde bağımsızlığını ve özerkliğini koruması gerektiği vurgulanmıştır.

3. Sporun Ulusal Örgütlenmesi

a. Spor Kulüpleri

Kurumsal olarak, spor örgütleri piramidinin en altında spor kulüpleri yer almaktadır. Aslında tarihsel olarak bu piramitsel yapıda ilk olarak spor kulüpleri ortaya çıkmıştır. Zaman içinde spor kurallarını ve spor faaliyetlerini objektif ve toplu

---

87 Bazı yazarlarca Olimpik Anlaşma olarak da ifade edilen "*Olympic Charter*" ifadesini Olimpik Şart olarak adlandırmak daha doğrudur. Zira sözkonusu düzenleme uluslararası hukuk anlamında iki veya çok taraflı bir sözleşme olmayıp, Uluslararası Olimpiyat Komitesi Genel Kurulu tarafından düzenlenen ve katılan herkesin ve/veya kuruluşların kabul etmesi gereken kuralları içeren bir metindir (Erten, s. 46-47).

bir biçimde düzenleme ihtiyacı, spor kulüplerinin ortak amaç doğrultusunda federasyonlar çatısı altında birleşmeleri sonucunu doğurmuştur[88]. Günümüzde bireysel sporların birçoğu ile toplu takım sporları spor kulüpleri bünyesinde icra edilmektedir.

Türk hukukuna göre; spor kulüpleri *Dernekler Kanununa* göre kurulurlar ve tescil ile Spor Genel Müdürlüğüne dahil olurlar (Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun m. 20/I)[89]. Dernek, kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin, bilgi ve çalışmalarının sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi toplulukları olarak tanımlanmıştır (5253 sayılı Dernekler Kanunu m. 2). Dernekler, ideal bir amacı gerçekleştirmek üzere kurulurlar, bu nedenle derneğin amacı kazanç paylaştırma olamaz[90]. Bununla birlikte, dernekler ideal amaçlarına ulaşmak için ekonomik faaliyetlerde bulunabilirler. Bu bağlamda, spor kulüpleri de, bu amaçlara ulaşmak için, üyelerinden aidat almak, bilet satmak veya gayrimenkul kiralamak, ticari işletme işletmek gibi ekonomik faaliyetlerde bulunabilirler[91]. Keza spor kulüpleri, oynayacakları müsabakalara ilişkin yayın haklarını da pazarlayabilirler.

Spor Genel Müdürlüğü tarafından tescil edilmemiş kulüpler, federasyonlar tarafından düzenlenen veya bunların denetimi altında yapılan müsabakalara katılamazlar (Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun m. 20/II). Pozitif hukukumuza göre, spor kulüpleri yalnızca dernek şeklinde kurulabilmektedir[92]. Bununla birlikte, kulüplerde faaliyete katılacak sporcuların derneğe üye olmaları zorunlu değildir[93].

---

88 Tüm 19. yüzyıl boyunca köyler, kentler ve semtlerde "*kulüpler*" örgütlenmişlerdir. Sportif karşılaşmalar ve dolayısıyla yapısal düzenler çoğalmışlardır, ilk sportif federasyonlar İngiltere'de 1863'te "Football Association" ve 1871'de "Rugby-Football Union"dır (Will, s. 274).

89 Spor kulüplerinin kurulması, tescili ve organları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Ertaş ve Petek, s. 162 vd.

90 Özdamar ve diğerleri, s. 36.

91 Ertaş ve Petek, s. 149. Ticari işletme işleten dernekler hakkında geniş bilgi için bkz: Özdamar ve diğerleri, s. 36 vd.

92 Spor kulüplerinin vakıf olarak kurulabilmesine olanak tanıyan bir hüküm bulunmamaktadır. Vakıfların spor kulübü statüsünde yer alması ve buna bağlı olarak Spor Genel Müdürlüğünce

Dernekler Kanununa göre kurulan kulüplerden, spor faaliyetine yönelik olanlar *spor kulübü*, boş zamanları değerlendirme faaliyetine yönelik olanlar *gençlik kulübü* ve her iki faaliyeti birlikte amaçlayanlar *gençlik ve spor kulübü* adını alır. Bu kulüpler, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünce tutulacak kütüğe kayıt ve tescil edilir (Dernekler Kanunu m.14).

Türk hukukunda, derneklerin ticari işletme işletmesini engelleyen veya yasaklayan bir hüküm bulunmamaktadır[94]. Bu çerçevede spor kulüpleri, profesyonel takımlarını, Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kuracakları veya kurulmuş olan şirketlere devredebilirler veya profesyonel futbol takımlarını kiraya verebilirler (3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun m. 24/III)[95]. Buna göre; bir spor kulübünün takımını kuracağı veya kurulmuş bir şirkete devredilmesi için, o takımın *profesyonel bir spor dalında faaliyet göstermesi* gerekmektedir[96]. Profesyonel dallar, Spor Genel Müdürünün, Merkez Danışma Kurulunun da görüşünü almak suretiyle yapacağı teklif üzerine, Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı tarafından tespit olunur. Profesyonel spor dallarının teşkili, ilgili federasyonları ile bağlantıları, idaresi ise tüzükle düzenlenir (3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun m. 24).

Türk sporunda henüz futbol dışında kabul edilmiş profesyonel bir spor dalı bulunmamaktadır[97]. Bununla birlikte, önümüzdeki tarihlerde profesyonel spor

---

tutulacak kütüğe kayıt ve tescil edilmesi mümkün değildir. Ancak vakıflar, spor kulüplerine, kaynak sağlayarak dolaylı olarak sporun gelişmesine katkıda bulunabilirler. Ayrıca, Dernekler Kanunundaki düzenlemeye göre, dernek kurma hakkı ve özgürlüğü çerçevesinde tüzel kişiliği haiz vakıfların da dernek üyesi olmalarını engelleyen bir hüküm yoktur (Ertaş ve Petek, s. 180-181); Ayrıca bkz: Hasan Petek, **Profesyonel Futbolcu Sözleşmesi**, Ankara, 2002 (Sözleşme), s. 78.

93 Petek, Sözleşme, s. 78.

94 Özdamar ve diğerleri, s. 37.

95 Kulüpler, futbol şubelerini aktif ve pasifleriyle birlikte bir bütün olarak, Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş veya kurulacak anonim şirketlere ancak TFF Yönetim Kurulu'nun kararı ile devredebilirler. Bu durum devredilen futbol şubesinin klasman derecesini ve hakkını ortadan kaldırmaz. Kulüpler, sportif rekabeti engelleyecek şekilde yarışma hakkını başka bir kulübe devredemezler ve başka bir kulüple birleşemezler. Kulüpler ancak sportif rekabeti engellemeyecek şekilde şirketleşebilir veya dernekleşebilirler (1.6.2009 tarihli TFF Futbol Kulüpleri Tescil Talimatı m. 14).

96 Petek, Sözleşme, s. 83.

97 Bir spor dalı bir hukukî düzenleme ile açıkça veya zımnen profesyonel olarak tanınmamış olsa da, o sporu yapan sporcu eğer kulübünden ücret alıyorsa, bu sporcuyu profesyonel sporcu olarak

dallarının kabul edilmesine engel bir durum yoktur. Bir spor kulübünün, futbol şubesi dışında, herhangi bir takımını Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kuracağı ve kurulmuş bir şirkete devretmesi mümkün değildir[98]. Aynı şekilde, bir kulüp, futbol şubesini şirkete devretmiş olsa dahi, o kulübe bağlı diğer spor şubeleri varlıklarını dernek yapısı altında sürdürmeye devam ederler. Ticaret hukuku bakımından da, ticaret şirketlerinin sportif faaliyetlerle uğraşmalarına engel bir hüküm bulunmamaktadır[99].

İleride de açıklanacağı üzere, spor örgütü piramidinin el altında bulunan spor kulüpleri çalışmamızın konusunu oluşturan yayın haklarının asli sahibidirler. Genellikle dernek şeklinde yapılanan spor kulüplerinin hukukî niteliği, onların yayın hakları sahipliği ve ekonomik faaliyetleri nedeniyle rekabet hukukuna tabi olmaları bakımından önem taşımaz. Kural olarak, asli hak sahibi olarak spor kulüplerinin kendi oynadıkları müsabakalara ilişkin yayın haklarını kendilerinin pazarlanması gerekir. Lâkin, ilerde de görüleceği üzere yayın hakları spor kulüplerinde kalmakla birlikte, bu haklar üzerinde tasarruf yetkileri hukukî düzenlemelerle kısıtlanmaktadır.

b. Spor Genel Müdürlüğü

3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Kanunla kurulan Spor Genel Müdürlüğü[100], Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı, merkezde katma bütçeli ve tüzel kişiliğe sahip, taşrada ise özel bütçeli Gençlik Hizmetleri ve Spor İl ve İlçe Müdürlüklerinden oluşan bir kamu kuruluşudur.

---

kabul etmek gerekir. Bu nedenle, profesyonel spor dalı ile profesyonel sporcu kavramlarını birbirinden ayırt etmek gerekir ((Erkan Küçükgüngör, "Türk Hukukunda Sporcuların Hukukî Durumu", **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl: 56, S. 1, 1999, (Sporcu), s. 42)).

98 Ertaş ve Petek, s. 126; Ayrıca bkz: Petek, Sözleşme, s. 83.

99 Ertaş ve Petek, ss. 126-127.

100 24/1/1989 tarih ve 356 sayılı KHK'nin 6 ncı maddesi ile "Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü" olan kurumun adı; "Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü", daha sonra "Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü" de 3/6/2011 tarihli ve 638 sayılı KHK'nin 31 inci maddesiyle Spor Genel Müdürlüğü olarak değiştirilmiştir. Aynı şekilde Kanunun adı da sözkonusu KHK ile Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun olarak değiştirilmiştir. Ayrıca 3/6/2011 tarihli ve 638 sayılı KHK'nin 31 inci maddesiyle, o zamana kadar Başbakanlığa bağlı olan kurum, Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlanmıştır.

3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunla Spor Genel Müdürlüğüne, genel olarak sportif faaliyetlerin düzenlenmesi, sporun idaresi, sporun gelişmesi ve yaygınlaşmasını sağlayıcı tedbirler alma görevleri yanında, sporcu ve spor kulüplerinin tescili, gözetim ve denetimi, spor federasyonlarının kurulması ve spor dallarını belirlemek için gerekli usûl ve esasların tayini ve tespiti ve spor müsabakalarında uluslararası kuralların ve her türlü talimatın uygulanmasını sağlama görevleri verilmiştir[101].

Futbol ve at yarışları dışındaki diğer tüm sporlar, Spor Genel Müdürlüğünün gözetim ve denetiminde yapılmaktadır[102]. 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 18. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, amatör ve profesyonel futbol faaliyetlerinin yürütülmesi görevi TFF'ye bırakılmıştır. Keza 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanuna göre de, "*Türkiye'deki her türlü futbol faaliyetlerini düzenlemek, yürütmek, teşkilatlandırmak, geliştirmek ve denetlemek*" TFF'nin görevleri arasında sayılmıştır[103]. At yarışları düzenleme yetkisi ise 6132 sayılı At Yarışları Hakkında Kanun uyarınca Tarım ve Köyişleri Bakanlığına verilmiştir.

(1) Bağımsız (Özerk) Spor Federasyonları[104]

Ulusal spor federasyonlarının o ülkedeki ulusal olimpiyat komitesi tarafından tanınabilmesi için, belli bir spor dalında, UOK tarafından tanınan bir uluslararası spor federasyonuna bağlı olarak faaliyet göstermesi ve bu faaliyetlerini hem Olimpik Şart, hem de ilgili uluslararası spor federasyonunun öngördüğü kurallara göre yürütmesi zorunludur[105]. Bir federasyon içinde sadece bir spor dalı yer alabileceği gibi, birden fazla spor dalı da tek bir federasyona bağlı olabilir[106]. Avrupa'da ve dünyada genel olarak özel hukuk hükümlerine tabi olarak örgütlenen ulusal

---

101 SGM'nin diğer görevleri için bkz: 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun m.2.

102 Erten, s. 66.

103 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, m. 1, m. 3/I.

104 *"Özerk spor federasyonları*", 29/3/2011 tarihli ve 6215 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinde "*bağımsız spor federasyonları*" olarak tanımlanmıştır.

105 Küçükgüngör, Özerklik, s. 35.

106 Günal ve Küçükgüngör, s. 1043.

federasyonların bu yapılanma modeli son zamanlarda Türkiye'de de örnek alınarak, sporun yönetimi ve denetimi, siyasi etkilerden uzak, devlet idaresi dışında yürütülmeye çalışılmaktadır[107].

Bu çerçevede kurulan bağımsız spor federasyonları, "*spor dalı ile ilgili faaliyetleri ulusal ve uluslararası kurallara göre yürütmek, gelişmesini sağlamak, sporcu sağlığı ile ilgili konularda gerekli önlemleri almak, teşkilatlandırmak, federasyonu uluslararası faaliyetlerde temsil etmek ve Tahkim Kurulu kararlarını uygulamakla görevli ve yetkili, özel hukuk hükümlerine tabi bağımsız tüzel kişiler"* olarak tanımlanmıştır (3289 sayılı Kanun Ek 9. madde).

3289 sayılı Kanunun Ek 9. maddesi 6215 sayılı Kanunla değiştirilmeden önce federasyonlara Genel Müdürlüğün bağlı olduğu Bakanın teklifi ve Başbakanın onayı ile idarî ve malî özerklik veriliyordu. Federasyonun kuruluşuna ilişkin kararın, Resmî Gazetede yayımlanmasıyla da federasyon tüzel kişilik kazanıyordu. Sözkonusu madde; *kamu tüzel kişiliğinin kanunla veya kanunun verdiği açık yetkiye dayanılarak kurulmasına* ilişkin Anayasa hükmüne (AY m. 123) aykırılık teşkil etmekteydi.

Nitekim Anayasa Mahkemesi spor federasyonlarının idarî işlemle kurulmasını mümkün kılan 3289 sayılı Kanun Ek Madde 9 hükmünü iptal etmiştir. Anayasa Mahkemesi iptal kararını özetle; *"Ek 9 uncu maddede yer alan, özerklik verilen federasyonların tüzel kişilik kazanacaklarına ve idarî ve mali yönden özerk olacaklarına ve organlarının seçimle göreve geleceklerine, her türlü kararlarını kendi organları içerisinde alacaklarına, bütçelerinin genel kurul tarafından onaylanacağına ve ibra edileceğine, her türlü faaliyet ve işlemlerinin Genel Müdürlüğün bağlı olduğu Bakanlık tarafından denetleneceğine ilişkin kuralların, madde gerekçesi ile birlikte değerlendirilmesinden, özerk federasyonların; genel idare içinde yer alan Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne verilen bazı görevlerin daha verimli şekilde yürütülmesi amacıyla kamu hukuku alanında faaliyet göstermek üzere, hizmet yönünden yerinden yönetim ilkesine göre kurulan, hizmetle sınırlı olmak üzere kamusal yetki kullanan ve idarenin bütünlüğü ilkesi uyarınca merkezî idarenin vesayet denetimine tabi birer kamu kurumu oldukları sonucuna ulaşılmaktadır.*

---

[107] Karş. Küçükgüngör, Özerklik, s. 35.

Özerk federasyonların kuruluşları, denetimleri, mali yapıları, ve kararlarına karşı merkezî idare içerisinde oluşturulan Tahkim Kurulu'na başvurulabilmesi gibi hususlar göz önünde bulundurulduğunda, bunların hizmet yerinden yönetim kuruluşları oldukları sonucuna varılmaktadır. Özerk federasyonların hizmet yerinden yönetim ilkesine göre kurulmaları nedeniyle Anayasa'nın 123. maddesi uyarınca kanunla düzenlenmesi gerekmektedir"[108] şeklinde gerekçelendirmiştir.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararı üzerine yeniden düzenlenen maddeyle spor federasyonlarının kurulabilmesi için kanun tarafından idareye açıkça yetki verilmektedir. Buna göre; Federasyonlar, Merkez Danışma Kurulunun uygun görüşü, Bakanın teklifi ve Başbakanın kararı ile kurulur ve kararın Resmi Gazetede yayımlanması ile tüzel kişilik kazanabilmektedirler (3289 sayılı Kanun Ek Madde 9 - Değişik birinci fıkra: 29/3/2011-6215/10 md.).

3289 sayılı Kanun Geçici Madde 11- (Ek: 29/3/2011-6215/12 md.) ile bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte; 3289 sayılı Kanunun Ek 9 uncu maddesine göre özerk olan spor federasyonları, bu Kanuna göre kurulmuş "*bağımsız spor federasyonu"* olarak kabul edilmektedir.

Her ne kadar madde metninde spor federasyonları *bağımsız* olarak nitelenmişse de, bunların kuruluşları, her türlü faaliyetlerinin denetimi, merkezî idare tarafından yapılmakta, keza kararlarına karşı oluşturulan Tahkim Kurulu üyeleri de yine merkezî idare tarafından atanmaktadır. Hâl bu iken, bu spor federasyonlarının bağımsız olarak nitelemeyeceği açıktır. Bu federasyonlar, hizmetle sınırlı olmak üzere kamusal yetki kullanan ve idarenin bütünlüğü ilkesi uyarınca merkezî idarenin vesayet denetimine tabi birer kamu tüzel kişisi olan "*hizmet yerinden yönetim kuruluşları"* arasında sınıflandırılmalıdır[109].

Yayın hakları bakımından ise, bu kamu tüzel kişilerinin spor müsabakalarının yayınlanmasına ilişkin çıkaracağı statü ve talimatlar ile diğer alt düzenleyici işlemleri

---

108 AYM E. 2006/118, K. 2009/107 T. 2.7.2009; RG T. 19.3.2010, S. 27526.

109 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanundan önce TFF'nin hukukî niteliğine ilişkin karş. Şeref Gözübüyük ve Turgut Tan, **İdare Hukuku**, Cilt 1, Genel Esaslar, 7. Bası, Ankara, 2010, ss. 411-412; Petek, Sözleşme, s. 143; Günal ve Küçükgüngör, s. 1057.

kamu gücü ayrıcalıklarına dayandığı sürece idare hukukuna tabi olup "*idarî işlem"* niteliği taşıyacaklardır.

(2) Diğer Spor Federasyonları

Bağımsız spor federasyonları bünyesinde yürütülen spor dalları dışında kalan sporlara ilişkin faaliyetler, Spor Genel Müdürlüğüne bağlı olarak yürütülmektedirler. 3289 sayılı Kanunda belirtilen yükümlülüklerini yerine getirmeyen bağımsız spor federasyonlarının tüzel kişilikleri bu maddede belirtilen usûlle iptal edilir ve mal varlıkları Genel Müdürlüğe devredilir (3289 sayılı Kanun Ek Madde 9).

c. Türkiye Futbol Federasyonu

Ülke sınırları içinde her türlü futbol faaliyetinin ulusal ve uluslararası kurallara göre icra edilmesi, teşkilatlandırılması, geliştirilmesi amacıyla ilk olarak 13 Nisan 1923 tarihinde Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakının yapısı içerisinde, Futbol Heyet-i Müttehidesi adıyla kurulan federasyonun adı 1925 yılında bugünkü adını almıştır[110]. 27.05.1988 tarih ve 3461 sayılı Türkiye Futbol Federasyonunun Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun çıkarılıncaya kadar, TFF'nin 3530 sayılı Kanun'a göre katma bütçeli bir kuruluş olan Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğüne bağlı teknik bir organ olduğu ve spor faaliyetlerinin denetimi ve düzenlenmesi görevinin bir kamu hizmeti olarak idareye verildiği kabul ediliyordu[111]. Ancak diğer spor dallarına oranla kamuoyunda büyük ilgi gören futbolun diğer sporlardan bağımsız düzenlenme ihtiyacı karşısında futbol, belki de dünyada eşine çok az rastlanabilecek biçimde 1988 yılında kendine özgü bir kanunla düzenlendi. 3461 sayılı Kanuna göre; TFF özel hukuk hükümlerine tabi ve tüzel kişiliğe sahip bir kuruluştu. Daha sonraki yıllarda 3461 sayılı Kanunun ihtiyaçlara cevap veremediği gerekçesiyle, Kanun 17.06.1992 tarih ve 3813 sayılı Kanunla değiştirilmiş ve TFF'nin hukukî statüsüne, ek olarak "*özerk*" olduğu vurgulanmıştır.

---

110 Ertaş ve Petek, s. 193.

111 Ertaş ve Petek, s. 194.

Günümüze kadar geçen zaman içinde Kanun çok kere değişikliğe uğramış ve son olarak 5.5.2009 tarih ve 5894 sayılı Kanun ile son halini almıştır[112]. 5894 sayılı Kanunun 1. maddesinde; *TFF'nin özel hukuk hükümlerine tabi, tüzel kişiliğe sahip, özerk bir kuruluş olduğu belirtilmiş ve TFF, her türlü futbol faaliyetlerini millî ve milletlerarası kurallara göre yürütmek, teşkilatlandırmak, geliştirmek ve Türkiye'yi futbol konusunda yurt içinde ve yurt dışında temsil etmek üzere görev ve yetkilendirilmiştir*. TFF'nin, Türkiye'deki her türlü futbol faaliyetini yürütmek, düzenlemek ve denetlemek, futbolun gelişmesini ve yurt sathına yayılmasını sağlamak, FIFA ve UEFA'nın yetkili organları tarafından konulan kuralların gereği gibi uygulanmasını sağlamak, ulusal talimatlar hazırlamak ve Türkiye'yi futbol ile ilgili konularda yurt dışında temsil etmek, yurt içi ve yurt dışı futbol faaliyetleri için plan, program, benzeri her türlü düzenlemeyi ve anlaşmayı yapmak her düzeyde müsabakalar düzenlemek ve millî takımlar ile kulüp takımlarının uluslararası müsabakalara katılması ve mücadele edebilmesi için gerekli tedbirleri almak, fair play kurallarına uygun olarak bağlılık, dürüstlük ve sportmenlik prensiplerini gözetmek, üyelerinin, kulüplerin, futbolcuların, hakemlerin, yöneticilerin, teknik direktör ve antrenörlerin, sağlık personelleri, futbolcu temsilcileri ve müsabaka organizatörleri ile diğer tüm ilgililerin FIFA, UEFA ve TFF tarafından konulan Statü, talimat ve düzenlemeleri ile bunların yetkili kurulları tarafından verilen kararlara uymalarını sağlamak gibi görevleri bulunmaktadır (5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun m. 3/I).

TFF'nin hukukî niteliğine ilişkin öğretide ve yargı kararlarında farklı görüşler bulunmaktadır. Bu görüş farklılıkların temelinde, TFF'nin gördüğü hizmetin niteliği, hakları, borçları, sorumlulukları, kamu gücü ayrıcalıklarına sahip olması, kanunla kurulmuş olması, özel hukuk hükümlerine tabi bir kuruluş olarak nitelenmesi ve futbolu düzenleyen kanunun zaman içinde değişikliklere uğraması yatmaktadır.

Bir görüşe göre; TFF, her ne kadar özel hukuk hükümlerine tabi tutulsa bile, kamu düzeni, sporun geliştirilmesindeki kamu yararı, kamu hizmeti niteliği taşıyan spor etkinlikleri ve spor karşılaşmalarından elde edilen kamu hizmetine dönük

---

[112] Kanunun değişim sürecinde TFF'nin hukukî niteliğine ilişkin açıklamalar için bkz: Ertaş/Petek, s. 193 vd.; Ayrıca bkz: Hasan Petek ve Evrim Erişir, "Türkiye Futbol Federasyonu'nun Hukukî Niteliği", **Terazi Dergisi**, Mart 2008, s. 198 vd.

gelirler dikkate alındığında *kamu hukuku tüzel kişisidirler*[113]. Bir başka görüşe göre ise; TFF, spordan sorumlu devlet bakanının gözetim ve denetim yetkisinin de kaldırılmasından sonra özel hukuk tüzel kişilerinden -*özel statüde bir dernek*- niteliğine bürünmüştür[114]. Nihayet bir başka görüşe göre; TFF, Türk hukuk sistemi içinde *kendine özgü bir yapılanmadır*. TFF'nin kendine özgü bir yapı olarak nitelenmesinin sebebi, Türk hukuk sistemi içinde düzenlenen dernek, vakıf ve ticari ortaklıklar ve kamu tüzel kişileri içinde sınıflandırılamamasıdır. TFF; görev ve yetkileri, sorumlulukları, hakları ve borçları doğrudan etkileyen tek yanlı, idarî ve icrai özellikler taşıyan işlemler yaptığı ve işlemlerini kamu gücü ayrıcalıklarını kullanarak yerine getirmesi ve futbol seyircileri bakımından kamu düzenini doğrudan ilgilendiren konularda karar alma ya da alınan kararlara katılmakta ve yaptırımlar belirlemekte yetkisinin olması onu kamu tüzel kişiliğine yaklaştırırken, diğer yandan kuruluş kanunu ve ilgili futbol mevzuatı ile yargı kararlarının değerlendirilmesi sonucunda TFF'nin kendine özgü bir yapı ya da kuruluş olarak benimsenmesi gerektiği sonucunu doğurmaktadır[115].

---

113 Aytaç Özelçi, **Türkiye Futbol Federasyonu'nun Türk Hukukundaki Yeri**, Ankara, 2010, s. 97.

114 Ertaş ve Petek, s. 200. Yazarlar ayrıca TFF'nin ilk oluşumunda "*dernek birliği*" (üst kuruluş-federasyon) şeklinde kurulduğunu belirtmektedir. Üçışık ise, spor federasyonlarının mevcut yapıları itibariyle Dernekler Kanunu anlamında "*federasyon"* niteliğini taşımadığını, zira spor federasyonlarının genel kurullarına gerçek kişilerin de kulüp temsilcileriyle birlikte eşit hak ve yetkilere sahip olarak katılmaları dolayısıyla bu kuruluşların Dernekler Kanunu anlamında "*sürekli platform"* olarak nitelendirilebileceklerini ifade etmektedir (Fehim Üçışık, "Federasyonların Yapılanmaları", **Sporda Özerklik**, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2009, s. 146); Ayrıca bkz: Petek ve Erişir, s. 201 vd.; Benzer bir görüş için bkz: Serkan Ağar, "Türk Spor İdaresinde Türkiye Futbol Federasyonu'nun Yeri ve İşlevi", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı 63, Yıl 2006, ss. 306-307; TFF'nin özel hukuk tüzel kişisi olduğu yönünde ayrıca bkz: Sinan Öztürk, "Türkiye Futbol Federasyonu Futbol Yayınları - Havuz Sisteminin Hukukî Statüsü", **İstanbul Barosu Dergisi**, S. 4-5-6, 1998, s. 291; 3813 sayılı Kanun döneminde aynı yönde bkz: Seyfullah Edis, Aydın Zevkliler, Şeref Ertaş, Durmuş Tezcan ve Hasan Petek, "Yenilik Doğurucu İşlemden Rücu Etmek Mümkün mü? (Bir Yargıtay Kararının Düşündürdükleri)", **Prof. Dr. Turhan Tufan YÜCE'ye Armağan**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, İzmir, 2001, s. 29. Ayrıca Danıştay'ın TFF'yi bir özel hukuk tüzel kişisi olarak niteliği kararlar için bkz: Danıştay 10. Dairesi, E. 1989/2924, K. 1991/547, T. 20.02.1991 (www.kazanci.com.tr); Danıştay 10. Dairesi, E. 1997/3478, K. 1998/826, T. 25.2.1998 (Özelçi, s. 96); Danıştay 10. Dairesi, E. 1999/5415, K. 2001/2323 T. 14.6.2001.

115 İsmet Giritli, Pertev Bilgen ve Tayfun Akgüner, **İdare Hukuku**, Der Yayınları, İstanbul, 2006, s. 94; 3813 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun döneminde aynı yönde bkz: Günal ve Küçükgüngör, s. 1058.

Kanaatimizce de, TFF'nin kanunla kurulmuş olması, gördüğü kamu hizmeti, bu hizmet için ona kanunî bir tekel tanınmış olması, kamu gücü ayrıcalıklarına dayalı işlemler tesis edebilmesi onu kamu tüzel kişiliğine yaklaştırırken; merkezî idare örgütlenmesinden soyutlanması, idarî vesayete tabi olmaması, özel hukuk hükümlerine tabi tutulması ve kuruluş kanununda hüküm bulunmayan hallerde Dernekler Kanununa gönderme yapılması onu özel hukuk tüzel kişiliğine yaklaştırmaktadır. 5894 sayılı Kanundan sonra TFF'yi kamu tüzel kişisi olarak nitelendirmek mümkün değildir. Bu nedenle, TFF'yi atipik idarî yapılanma örneği göstermek de doğru değildir[116]. 5719 sayılı Kanunla spordan sorumlu devlet bakanının gözetim ve denetim yetkisinin de kaldırılması ve akabinde 5894 sayılı Kanunla birlikte TFF, kanunla kurulmuş olan bir özel hukuk tüzel kişiliğine dönüşmüştür[117]. Lâkin, özel hukuk tüzel kişisi olan TFF'nin kanunun verdiği yetkilere ve kamu gücü ayrıcalıklarına dayanarak tesis ettiği işlemlerin hukukî niteliği tartışmaya açıktır[118].

TFF'nin yayın hakları konusundaki rolü; kanun tarafından münhasıran kendisine verilen futbol müsabakalarının *yayınlama, programlama, düzenleme* yetkilerinin yanı sıra, futbol müsabakalarının yayın haklarının *merkezî pazarlanması* yetkisini de kapsar. Yayın haklarını pazarlama yetkisi kapsamında TFF'nin kulüpleri temsilen yayın kuruluşlarıyla kulüpler (adına ve) hesabına yaptığı sözleşmeler ile müsabakaların düzenleyicisi olarak yayınlara ilişkin çıkardığı talimatlar, temsil hukuku, medya ve haber alma özgürlüğünün kısıtlanması ve önemli rekabet hukuku sorunlarını da beraberinde getirmektedir.

d. Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi

Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından öngörülen şartları yerine getiren her ülkede bir ulusal olimpiyat komitesi bulunmaktadır. Ulusal olimpiyat komiteleri kendi ülkelerinde Olimpik Şart ile uyumlu olarak olimpik hareketi korumak ve geliştirmekle görevlidir. Bu amaçla kurulan, Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi, 1922

---

116 Gözübüyük ve Tan, s. 412.

117 Ertaş ve Petek, s. 198 vd. TFF'nin kanunla kurulmuş olması ve kamusal hizmetler yürütmesi, onun bir özel hukuk tüzel kişisi (özel statüde bir dernek) olma niteliğine zarar vermez.

118 Bu konuda açıklamalarımız için bkz: aşa. Birinci Bölüm, II D 2 b (1) (iii).

yılında Türkiye Millî Olimpiyat Cemiyeti ve nihayet 1962 yılında bugünkü adıyla, *dernekler hukuku* çerçevesinde kurulmuş, merkezi İstanbul'da bulunan *kamu yararına çalışan bir dernektir*[119]. Komite tüzüğünde, TMOK'nin her türlü politik, ekonomik, dinsel etkinin dışında tamamen bağımsız ve özerk bir kuruluş olduğu vurgulanmıştır (TMOK Tüzük m. 1).

TMOK, genel olarak, Uluslararası Olimpiyat Komitesinin '"*Olimpik Şart*" hükümleri ve temel ilkeler doğrultusunda olimpik hareketin ve sporun geliştirilerek korunmasını sağlamak amacıyla; Türk toplumu bireylerinde spor bilinci ve ruhunu oluşturmak, sporun kitlelere yayılması ve geliştirilmesini sağlamak, olimpiyat ideali çerçevesi içersinde spor yapma fikrini aşılamak ve bu fikrin gelişerek yaygınlaşması, kuvvetlenmesi ve korunmasını temin etmek, uluslararası kuruluşlara tescilli Türk spor federasyonları ile Uluslararası Olimpiyat Komitesi ve diğer ülkelerin Millî Olimpiyat Komiteleri arasında bağlantı kurmak ve işbirliği yapmak, spor federasyonlarının Olimpiyat ve benzeri oyunlara katılabilmelerini kolaylaştıracak önlemler alarak onlara uyarılarda bulunmak, olimpiyatlara ve benzeri oyunlara katılacak Türk sporcularının 'Olimpik Liyakat'larını ve müsabakalara katılma yeteneklerini inceleyip onaylamak, Dünya Antidoping Kodu'nun Türkiye'de benimsenmesini ve uygulanmasını sağlamak gibi görevler üstlenmiştir.

TMOK tüzüğü, açıkça dayandığı "UOK Olimpik Şartı" ile her zaman uyumlu olmalıdır. Tüzüğün metni veya yorumu konusunda tam bir açıklık olmaması veya TMOK tüzüğü ile "Olimpik Şart" arasında bir çelişki bulunması durumunda *Olimpik Şart* esas alınır (Tüzük, m. 4/II).

TMOK; uluslararası olimpiyat komitesi üyeleri, olimpiyat oyunları programında yer alan sporları yöneten uluslararası federasyonların üyesi özerk ulusal spor federasyonlar, olimpiyat oyunları'na katılmış aktif ve eski sporcular ve TMOK Yönetim Kurulu kararı ile üyeliğe kabul edilecek gerçek ve tüzel kişilerden oluşur[120].

---

[119] Fişek, s. 547 vd.; TMOK Tüzük, m. 1. Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi, "millî" kelimesini 28.02.1964 gün ve 6/2762 sayılı, "Yurt dışındaki kurullarla işbirliği yapmasını" 02.05.1970 gün ve 7/191 sayılı, "Kamu yararına işleyen dernek olmasını" 16.7.1970 gün ve 7/1070 sayılı, "Türkiye" kelimesini 25.09.1973 gün ve 7/7146 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile iktisap etmiştir (Fişek, s. 556).

[120] TMOK Tüzüğü m. 6.

TMOK tüzüğünde; onun görev, yetki ve sorumlulukları arasında yayın haklarına ilişkin doğrudan bir hüküm bulunmamaktadır. Tüzüğün görevler kısmında "*Olimpiyat ve benzeri oyunlar Türkiye'nin bir kentine verildiği taktirde, bu oyunları ilgili makamlarla işbirliği yaparak düzenler*" hükmü yer almaktadır. Olimpik Şartın 7. maddesine göre; olimpik oyunlar tek başına Uluslararası Olimpiyat Komitesinin mülkiyetinde yer alır. Bu hak, oyunlara ilişkin yayın haklarını da içerir. Bu çerçevede, TMOK-UOK iç ilişkisinde, olimpiyat oyunlarının Türkiye'de düzenlenmesi halinde, bu oyunlara ilişkin yayın hakkı sahibi, Uluslararası Olimpiyat Komitesi olacaktır. Ancak Olimpik Şart bir *uluslararası sözleşme niteliğinde olmadığından* ve bir dernek niteliğinde olan TMOK tüzüğünün bu ilişkinin tarafları olmayan kişileri bağlamaması karşısında, yayın hakkı sahipliği ve bu hakkın ihlâli halinde genel hükümler çerçevesinde sonuca varmak gerekecektir.

e. Türkiye Jokey Kulübü

20. yüzyılın ilk çeyreğindeki Osmanlı Jokey Kulübü ve Yüksek Yarış ve Islah Encümeni dönemlerinden sonra bugünkü yapısıyla Jokey Kulüp olarak 2 Kasım 1950 tarihinde kuruldu. Kulüp, Bakanlar Kurulu'nun 1953 yılında aldığı kararla "*kamu yararına çalışan dernek*" kabul edildi ve adının önüne Türkiye kelimesi eklenerek Türkiye Jokey Kulübü adını aldı. Türkiye kelimesinin kullanılma izni Bakanlar Kurulu'nca 20 Eylül 1973 tarihinde yeniden onaylanmıştır[121].

10 Temmuz 1953 tarihind4e kabul edilen 6132 sayılı At Yarışları Hakkında Kanunun 5. maddesine dayanılarak Türkiye Jokey Kulübü ile Tarım Vekâleti arasında bir sözleşme yapıldı. Türkiye Jokey Kulübü, 3 Ekim 1953 tarihinden beri 6132 sayılı Yasanın 5. maddesine uygun olarak ve Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'ndan aldığı yetkiyle at yarışlarını düzenlemektedir. Bu sözleşmelerin sonuncusu 21 Kasım 1993 tarihinde Bakanlık ile Kulüp arasında 20 yıl süreli olarak yenilenmiştir[122].

Türkiye Jokey Kulübü, kamu yararına dernek niteliğinde bir özel hukuk tüzel kişisi olmasına rağmen, ona karşı açılan bir davada Uyuşmazlık Mahkemesi, TJK

---

121 http://www.tjk.org/Content/Tarihce_tr.aspx (1.11.2011).

122 http://www.tjk.org/Content/Tarihce_tr.aspx (1.11.2011).

Komiserler Kurulunun almış olduğu bir kararı *idarî işlem* olarak nitelemiştir[123]. TJK'nın düzenlediği yarışların yayın haklarına ilişkin özel bir düzenleme yer almadığından, at yarışlarının yayın haklarına ilişkin ihtilaflar genel hükümlere tabidir. Uygulamada at yarışlarının yayın hakları, uzun süreli ve merkezî olarak TJK tarafından pazarlanmaktadır.

4. Bağımsız Spor Birlikleri

Dünya spor örgütü ve Türk spor örgütünü incelerken, geleneksel, kurumsallaşmış ve tekçi temsil ilkesi çerçevesinde monopol bir yapı içindeki örgütler dışında, son zamanlarda sporcu ve kulüplerin çıkarlarını ve malî haklarını bu federasyonlara karşı ileri sürmek, korumak ve geliştirmek için kurulmuş bağımsız spor birliklerinden de söz etmekte yarar vardır. Çok fazla sayıda sporcu ve spor kulübü barındıran spor dallarının ulusal ve uluslararası düzeyde tek bir elden temsil edilmesi, özellikle kamuoyunda ilgi gören ulusal ve uluslararası spor organizasyonlarına katılan spor kulüplerini, ulusal ve uluslararası federasyonlara karşı kendi çıkarlarını korumak için tekçi temsil ilkesi haricinde *bağımsız birlikler* oluşturmaya sevk etmiştir. İdari ve malî olarak tamamen kendi üye oldukları spor federasyonlarından bağımsız hareket eden kulüplerin oluşturduğu bu birlikler, üyelerinin kendi iradeleriyle diğer tüm tekelci spor yapılanmalarından bağımsız işlemler yapabilme ve kararlar alabilme yetisine sahip olduğundan kurulduğundan onları "*bağımsız spor birlikleri*" olarak niteledik.

Bu spor birlikleri, Türkiye'nin en üst futbol ligi[124] kulüplerinden müteşekkil *Kulüpler Birliği Vakfı* örneğinde olduğu gibi vakıf şeklinde kurulabileceği gibi, dernek statüsünde de kurulabilirler. Bu bağlamda bu spor birlikleri, hukukî niteliği itibariyle, özel hukuk hükümlerine tabi özel hukuk tüzel kişileridir.

Ülkemizde futbol alanında en üst lig kulüplerinden müteşekkil Kulüpler Birliği Vakfı[125] ile başlayan bu bağımsız örgütlenme modeli, basketbol, voleybol ve

---

123 Uyuşmazlık Mahkemesi, 13.2.1995, E. 995/2-K. 995/1, RG T. 20.3.1995, S. 22233, s. 29.

124 Türkiye'de en üst profesyonel futbol ligi, şu an "*Süper Lig"* olarak anılmaktadır.

125 Vakıf resmi senedinin "*vakfın amacı*" başlığını taşıyan 3. maddesine göre; vakfın amacı "*Türkiye Süper Liginde yer alan spor kulüplerinin bir araya gelerek kurmuş olduğu vakfın amacı, Türk Futbolunu ve Spor kulüplerini geliştirmek, Türkiye Futbol Liglerinin asli unsurları*

hentbol sporlarında da benzer yapılanmaların kurulmasına öncü olmuştur[126]. Günümüzde spor federasyonları tarafından merkezî olarak pazarlanmakta yayın hakları ihaleleri öncesi, Kulüpler Birliği Vakfının görüşleri alınmakta, spor müsabakalarının ve yayınların düzenlenmesi konusunda federasyon aracılığı ile yayın kuruluşunun yayın esasları üzerinde söz sahibi olmakta ve bu birlikler, gün geçtikçe daha etkin rol oynamaktadırlar.

Nitekim Kulüpler Birliği, TFF tarafından da resmen tanınmakta ve TFF Statüsünün 74. maddesinin 9. fıkrasında "*TFF'nin düzenlediği müsabakaların TV ve radyoda yayınına ilişkin lisanslar konusunda kulüpler adına şartnameler hazırlayabilir, ihaleler düzenleyebilir ve sözleşmeler imzalayabilir. TFF, Süper Lig yayın hakları ile alakalı olarak Kulüpler Birliği'ne danışır*" hükmü yer almaktadır[127]. Bu düzenlemeyle birlikte, TFF'nin başta yayın hakları olmak üzere, bağımsız spor birlikleriyle işbirliği yaparak futbolla ilgili konuları onların çıkarları ve talepleri doğrultusunda çözmek eğiliminde olduğunu görmekteyiz. Ancak bu bağımsız yapılanma ilerde, başta kulüpleri ilgilendiren malî konular olmak üzere, spor müsabakalarının asli yayın hakkı sahipleri olarak, yayın haklarının doğrudan kendileri tarafından merkezî olarak pazarlanmasını da içeren bir modele dönüşebilir. İdari yönden de spor örgütlenmesinin tekçi temsil ilkesine aykırı olarak, tekelci yapılanmadan, idarî ve malî açıdan tamamen bağımsız, aynı spor dalları için *alternatif örgütlenme modelleri* oluşturabilirler.

---

olan spor kulüpleri arasında dayanışmayı ve dostluğu sağlamak, böylelikle Türk Futbolunu Avrupa ve Dünya Futbolu içinde hak ettiği seçkin yere ulaştırmak" olarak belirtilmiştir. Vakfın mütevelli heyeti, Türkiye Süper Lig Profesyonel Futbol Liginde oynayan futbol kulüplerinin tüzel kişilik temsilcileri ve sonradan vakfa alınacak üyelerdir.

Vakıf Mütevelli Heyeti Süper Lig Profesyonel Futbol Liginde oynayan takımlardan oluşmakla birlikte, bu vasfı taşımayan kulübün üyeliği otomatik olarak düşer.

Türkiye Süper Lig Profesyonel Futbol Liginde yer alan takımların temsilcileri bu vakfın hiçbir koşul aranmadan, doğal üyesi sayılır. Ancak, Vakıf senedinde yer alan haklardan yararlanmak için yasanın aradığı prosedürü tamamlaması zorunludur (Kulüpler Birliği Vakfı Resmi Senedi m. 3).

126 **Hürriyet**, 30 Eylül 2010, http://www.hurriyet.com.tr/spor/futbol/15906005.asp (1.11.2011); **Yeni Şafak**, 29 Eylül 2010, http://yenisafak.com.tr/Spor/?i=280754 (1.11.2011).

127 Hentbol Federasyonu Ana Statüsünde de, "*Federasyon Yönetim Kurulunun kulüpler birliğinin kurulması için önderlik yapacağı, Kulüpler birliğinin hentbol sporunun gelişmesi için tavsiye kararları alabileceği, Federasyonun kulüpler birliğinin aldığı kararlara uyup uymamakta serbest olduğu ifade edilmektedir*" (EK MADDE 1 - (Değişiklik: RG T. 15.3.2009, S. 27170).

Tekelci yapılanma içindeki spor federasyonlarına alternatif birlikler oluşturma fikri, Avrupa'da da uluslararası düzeyde benimsenmiştir. Bunlardan en önemlisi *Avrupa Kulüpler Birliği*dir. Başlangıçta büyük spor kulüplerinin kendi malî çıkarlarını korumak amacıyla kurduğu G-14 oluşumu ve Avrupa Kulüpler Forumunun 2008 yılında feshedilerek kurulmasıyla oluşan Avrupa Kulüpler Birliği, 201 futbol kulübü üyesi ile Avrupa futbol kulüplerini korumak ve çıkarlarını işbirliği ve dayanışma içerisinde gözetmek suretiyle futbolu geliştirmek, daha yenilikçi ve demokratik bir model olarak, kulüplerin karar vericiler tarafından farkındalığının sağlanması amacını taşımaktadır[128]. UEFA ve FIFA, Ocak 2008 tarihinde Avrupa Kulüpler Birliğiyle imzaladıkları resmi mutabakat anlaşmasıyla birliği resmen tanımaktadır. Bu tür bağımsız spor birlikleri; bir yandan Türk ve dünya spor örgütlenmesinin tekelci yapısını tehdit etmekte, diğer yandan ise tekelci spor örgütleriyle kulüpler arasındaki menfaat dengesini kurma işlevi görmektedir. Bu tür spor birliklerinin, başta yayın haklarının merkezî pazarlanması ve bu yayınlardan elde edilecek gelirlerin kulüpler arasında dağılımı olmak üzere, diğer malî haklar ile spor faaliyetlerinin düzenlenmesi hususunda gelecekte daha fazla söz sahibi olacağı açıktır. Hiç şüphesiz bu tür bağımsız spor birliklerinin kendi üyeleri olan spor kulüplerinin ekonomik menfaatlerini korumaya yönelik alacakları kararlar, önemli rekabet hukuku sorunlarını da beraberinde getirme potansiyeline sahiptir.

D. Spor Mevzuatındaki Yayın Haklarına İlişkin Düzenlemeler

1. Uluslararası Kaynaklar

a. Genel Olarak

Öncelikle ifade etmek gerekir ki; spor, uluslararası alanda sözleşmelerin çok az olduğu bir alandır[129]. Uluslarası alanda spora ilişkin uluslararası sözleşmeler; "*Spor Müsabakalarında, Özellikle De Futbol Maçlarında Seyirci Şiddeti ve Taşkınlığına İlişkin Avrupa Sözleşmesi*"[130], "*Sporda Irk Ayrımcılığına Karşı*

---

128 http://www.ecaeurope.com/about-eca/ (1.11.2011).

129 Küçükgüngör, s. 71

130 RG T. 26.08.1990, S. 20617.

Uluslararası Sözleşme" ve "*Sporda Dopinge Karşı Uluslararası Sözleşmedir*"[131]. Spor müsabakalarının yayın haklarına ilişkin devletleri bağlayan özel bir uluslararası sözleşme bulunmamaktadır. Uluslararası spor örgütleri, sportif faaliyetlerin yerine getirilmesi amacıyla yaptıkları düzenlemelerde, yayın haklarına ilişkin konuları da düzenlemişlerdir.

b. Uluslararası Spor Örgütlerinin Düzenleyici İşlemleri

(1) Genel Olarak

Uluslararası spor örgütleriyle kastettiğimiz, belirli bir spor dalında tekçi temsil ilkesine göre kurulan uluslararası spor federasyonları ve konfederasyonları ile spor örgütlenmesi piramidinin tepesinde yer alan Uluslararası Olimpiyat Komitesidir. Uluslararası spor federasyonları ve konfederasyonları ile Uluslararası Olimpiyat Komitesi, spor faaliyetlerinin yürütülmesini sağlamak amacıyla kendi spor alanlarında düzenleyici işlemler tesis etmektedirler.

Bu düzenleyici işlemler; kimi zaman statü (statute), şart (charter), kimi zaman ise talimat (regulation) adı altında çalışmamızın konusu olan yayın haklarının sahipliği, hukukî niteliği, medya ve haber alma özgürlüğü bağlamında spor müsabakalarının kendisinden veya görüntüsünden haber verme ile spor müsabakalarının yayın haklarının bireysel veya merkezî pazarlanmasına ilişkin pek çok hususu da düzenlemektedir. Örneğin, FIFA Statüsünün 72. maddesine göre yayın hakları sahibi; FIFA, üyeleri ve konfederasyonları, UEFA Statüsünün 48. maddesine göre ise; UEFA ve onun üyeleridir. Keza Olimpik Şartın 7. maddesinde UOK, yayın hakları dahil Olimpik Oyunlara ilişkin bütün malî hakların sahibi olarak düzenlenmiştir. Uluslararası spor örgütleri, bu düzenleyici işlemlere dayanarak kendi düzenledikleri spor organizasyonlarının yayın haklarını kendileri pazarlamakta, yayın haklarının satışından elde edilen gelirlerin büyük bir kısmını da belirli esas ve usûller çerçevesinde sportif organizasyona katılan üyeler arasında paylaştırmaktadır[132].

---

131 RG T. 10.12.2007, S. 26734.

132 UOK, yayın hakları gelirlerinin de içinde bulunduğu pazarlama gelirlerinin %90'ını olimpiyat oyunlarının düzenlenmesi ve dünya çapında sporun gelişmesine katkıda bulunmak için

Uluslararası spor örgütlerinin bu düzenleyici işlemlerinin iç hukuktaki etkisi ve bağlayıcılığı bu işlemlerin hukukî niteliğinin ortaya konmasıyla mümkün olabilir.

(2) Uluslararası Spor Örgütlerinin Düzenleyici İşlemlerinin Hukukî Niteliği

Uluslararası spor örgütlerinin düzenleyici işlemlerini hukukî niteliği, düzenleyici işlemler tesis eden uluslararası örgütlerinin hukukî niteliğiyle doğrudan ilgilidir. Uluslararası spor örgütleri, uluslararası resmi bir örgüt değil, çoğu dernek veya vakıf şeklinde yapılanan özel hukuk tüzel kişisi niteliğindedir. Bu nedenle, bu örgütlerin düzenleyici işlemleri, "*dernek içi düzenleyici işlem*" niteliğindedir. Spor örgütlerine ve onun üyelerine yayın hakları bağlamında "sui generis" bir hak (yayın hakkı) tanıyan düzenleyici işlemler, özel hukuk tüzel kişisi niteliğinde olan spor örgütleri tarafından yaratılmıştır. Bu nedenle, bu düzenleyici işlemler, yalnızca ilgili tüzel kişiliğe üye olan kişiler arasında hüküm ifade etmektedir[133]. Dolayısıyla, spor örgütlerinin tek taraflı düzenleyici işlemlerle kendilerini veya üyelerini, yayın haklarının sahibi olarak nitelemeleri, medya kuruluşları ile spor örgütüne üye olanlar dışındaki diğer üçüncü gerçek ve tüzel kişiler açısından bağlayıcı değildir. Başka bir deyişle, spor örgütleri tarafından tesis edilen yayın hakkı, iç hukukumuzda mutlak bir hak olmayıp, nisbî bir hak niteliğindedir ve yalnızca sözleşmenin tarafları olan dernek üyeleri arasında hüküm ifade eder, yalnızca sözleşmenin taraflarına karşı ileri sürülebilir.

Dolayısıyla yayın haklarının hukukî niteliği ve hak sahipliği ile yayın haklarına ilişkin diğer hususlar, kural olarak spor organizasyonunun gerçekleştiği ülkenin hukukuna göre tespit edilmelidir. Keza yayın haklarına ve yayınlara ilişkin, medya ve haber alma özgürlüğünü kısıtlamaya yönelik diğer düzenleyici işlemler de

---

kullanmaktadır. UOK, bu amaçla elde ettiği gelirleri millî olimpiyat komiteleri, uluslararası federasyonlar ve olimpiyat düzenleme komiteleri arasında paylaştırmaktadır. Gelirlerin kalan %10'luk kısmı ise olimpik hareketin yürütülmesi için yapılan işlem ve idarî harcamaları için kullanılmaktadır.

133 Spor örgütlerinin düzenleyici işlemler yoluyla hak sahibini tanımlamasına ilişkin aynı yönde bkz: Antje Weihs, "Die zentrale Vermarktung von Fußballübertragungsrechten aus kartellrechtlicher Sicht", **Perspektiven des Sportrechts** (Ed. Klaus Vieweg), Berlin, 2005, (Kartellrecht), s. 156.

spor organizasyonunun yapıldığı devlet hukuku açısından hüküm ifade etmez. Yayın haklarına, hukukî niteliğine veya yayınlara ilişkin diğer düzenlemeler "*mülkîlik*" esasına göre spor organizasyonunun yapıldığı devletin hukukuna tabidir[134].

Buna karşın, Teziç, bir dava dosyasına ilişkin bilimsel mütalaasında UEFA Ana Statüsünün ve talimatlarının futbolun bir anayasası olduğunu ileri sürerek, "*bu çerçevede bütün ulusal futbol teşkilatları yani federasyonlar UEFA'ya bağlı olup, futbolla ilgili yapacaklar her türlü düzenleme, denetim ve alacakları her türlü önlemler, UEFA Ana statüsü ve Talimatına uygun olmak zorunda olduğunu*" belirtmiştir[135]. Teziç, ayrıca futbolun anayasası niteliğinde olan UEFA'nın Ana Statüsünün ve talimatlarının Anayasaya aykırı olduklarının ileri sürülemeyeceği görüşünü de savunmaktadır. Oto ve Özgüldür de, Anayasa Mahkemesinin bir kararına ilişkin karşı oy yazılarında, "*futbola egemen olan uluslararası kuralların, temel hukuk ilkelerine uygun olarak bütün ülkelerin iç hukuklarına etki edecek şekilde uluslararası nitelikte olduğunu ve uluslararası futbol örgütlerine (FİFA ve UEFA'ya) üye olan ülkelerin de bu kuruluşların benimsediği ilkelere ve talimatlara uyacaklarını peşinen kabul ettiğini ve Türkiye Cumhuriyetinin de bu küresel (uluslararası) kurallara uymayı taahhüt ettiğini"* ifade etmişlerdir[136].

UEFA'nın ve onun hukukî niteliğini göz ardı eden bu görüşlere katılmak mümkün değildir. Zira UEFA Ana Statüsü, uluslararası bir sözleşme niteliğinde olmadığı gibi, Türkiye Cumhuriyeti de bu düzenleyici işlemlere uyacağını taahhüt etmemiştir. Daha önce de ifade ettiğimiz üzere uluslararası spor kuruluşları, çoğu kez

---

134 Karş. Öztürk, s. 292-293. Yazar haklı olarak, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde futbol ile ilgili her türlü düzenlemeler - bu konuda devletlerarası bir akit bulunmadığına ve dolayısıyla Türkiye Cumhuriyetinin uluslararası bir bağlılığı olmadığına göre sadece Türk mevzuatı çerçevesinde yapılabileceğine işaret etmektedir. Futbol ile ilgili televizyon ve radyo yayınlarına ait esasların belirlenmesi de sadece Türk mevzuatı çerçevesinde yapılacak olup, UEFA talimatlarının bu konuda kriter kabul edilmesi hukuken mümkün bulunmamaktadır. UEFA Talimatları, Türk mevzuatı çerçevesinde Federasyonun yetki ve inisiyatifine terk edilmiş konularla ilgili olarak, Federasyonun bu mevzuatı uygulayacağını belirtmesi ile uygulama alanı bulabilecektir. UEFA Talimatlarının, 3813 sayılı Kanunla veya diğer emredici hükümler içeren kanunlarla çeliştiği hallerde uygulanması sözkonusu olamaz, bu talimatların iç hukuktaki emredici hükümlere göre önceliği veya hiyerarşik üstünlüğü bulunmamaktadır.

135 Erdoğan Teziç, Bilimsel Mütalaa, s. 2'den aktaran Öztürk, s. 290.

136 AYM E. 2010/61, K. 2011/7, T. 6.1.2011, RG T. 26.2.2011, S. 27858. Oysa kuruldukları ülkede dernek statüsündeki FIFA ve UEFA'ya üye olan ve onların kurallarına uyacağını taahhüt eden Türkiye Cumhuriyeti değil, TFF'dir.

bulunduğu ülkede o ülkenin yasal mevzuatına ilişkin bir dernek şeklinde kurulmaktadırlar. Dernek niteliğindeki bu uluslararası kuruluşların düzenleyici işlemlerinin ve kararlarının iç hukukumuzda üçüncü kişiler nezdinde herhangi bir bağlayıcılığı olamaz[137]. Bu derneklerin düzenleyici işlemleri, Anayasamızın 90. maddesindeki "*uluslararası sözleşme*" niteliğinde değildir[138]. Bu derneklerin statülerine aykırılık, olsa olsa daha önce bu kurallara uyacağını taahhüt eden spor federasyonu olan üyelerini bağlar ve bu çerçevede statülere aykırı davranan üyelere yaptırım uygulanabilir[139]. Başka bir deyişle, bu düzenleyici işlemler aralarındaki dernek sözleşmesi gereğince yalnızca ilgili tarafları bağlamaktadır[140].

Bu bağlamda, örneğin 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunla TFF'ye kanunla verilen görevler arasında sayılan FIFA ve UEFA'nın yetkili organları tarafından konulan kuralların gereği gibi uygulanmasını sağlama ve ulusal talimatlar hazırlama görevi (5894 sayılı Kanun m. 3/I c) tek başına bu uluslararası kuruluşların düzenleyici işlemlerini iç hukukumuzda bağlayıcılık taşıyan bir niteliğe bürünmesine yetmez[141]. Bunların bağlayıcı etkiye sahip olabilmesi için, iç hukukta yasal düzenlemeler yapılması gerekir[142].

---

137 Aynı yönde bkz: Öztürk, s. 290 vd.

138 Aynı yönde bkz: Günal ve Küçükgüngör, s. 1037, dn. 1.

139 Öztürk de TFF ile FIFA ve UEFA arasındaki ilişkilerin bu kuruluşların kendi aralarında yaptıkları sözleşmeden kaynaklandığını, buna göre ulusal federasyonların yaptıkları sözleşmeler ile UEFA ve FIFA'nın düzenlemelerini uygulama yükümlülüğü altına girdiğini, bu açıdan ilgili sözleşmenin her iki taraf için bağlayıcı olduğunu, lâkin TFF'nin sözleşme ile üstlendiği yükümlülüklerin anlaşmanın tarafı olmayan üçüncü kişileri bağlamayacağını ifade etmektedir (s. 291).

140 Öztürk, s. 290.

141 Öztürk, s. 290; Erkiner de bu hususlar incelendiğinde, neden FIFA'nın, Türkiye'de TFF'nin 3813 sayılı Kanun'unun değişikliğinde [5719 No. Kanun] *"FIFA'nın ve UEFA'nın statüleri, talimatları ve kararlarına riayet etmek"* hükmünü koydurmaya o kadar ısrarcı olduğu anlaşıldığına vurgu yaparak, hemen sonrasında Türk hukukunda uluslararası spor federasyonlarının statü, talimat ve kararlarının hukukî nitelikleri, durumları, etkinlikleri ve güçlerinin ne olduğunu sorgulamıştır (Spor Hukuku, s. 9).

142 Aynı yönde bkz: Erkiner, Spor Hukuku, s. 9. Bir ulusal hâkimin kararı, uluslararası federasyon üzerinde çoğu zaman etkisiz veya sınırlı etkili kalırken, ulusal federasyon üzerinde icbar edici etkiye sahiptir. Bu durumda ulusal federasyonlar bir ikilem içerinde kalmaktadırlar. Bir yandan bağlı oldukları uluslararası federasyonun karar ve kurallarına uymak mecburiyetindedirler, diğer yandan da kendi ulusal mahkemelerinin kararlarına uymakla yükümlüdürler. Bu ikilemi gidermeye, birçok ülkede Devlet yardımcı olmaktadır. Örneğin, Fransa İdare Hukuku'na göre spor hukuku kendi başına hiç bir hüküm ifade etmemektedir. Ancak ulusal mevzuata dahil edilmekle uygulanabilir; bu durumda da Fransız İdare Mahkemesinin denetimi altındadır. Bu

Politik açıdan baktığımızda uluslararası spor örgütlerinin düzenleyici işlemlerini iç hukukun bir parçası olarak kabul etmeyip yargı yoluyla iç hukuk denetimine tabi tutmak, ilgili sporun tekdüze kurallara göre icrasını güçleştirebileceği gibi, ulusal federasyonun uluslararası spor örgütlerinin düzenleyici işlemlerini uygulamaması nedeniyle aralarındaki sözleşme gereği yaptırımlara maruz kalmasına sebebiyet verebilir. Bundan, dolaylı olarak, spor kulüpleri, sporcular ve izleyiciler de zarar görürler. Buna karşın, dernek niteliğinde olan uluslararası spor örgütlerinin iç hukuka veya hukukun genel ilkelerine aykırı düzenleyici işlemlerini uygulamak, hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmayacağı gibi, hak sahiplerinin bundan zarar görmelerine de sebebiyet verebilirler.

Bu noktada en uygun çözüm yolu, uluslararası spor federasyonlarının düzenleyici işlemlerinin iç hukuka dahil edilmesidir. Keza bu çözüm tarzı, uluslararası spor örgütlerinin düzenleyici işlemlerinin ulusal federasyonlarca daha iyi uygulanmasını sağlarken; spor hukuku da kendi yönünden, devletin kamu düzenini tehdit ettiği noktalarda geri çekilmesini bilmektedir[143]. Sportif faaliyetlerin uluslararası alanda ve bütün ülkelerde belli bir uyum içinde yürütülmesi devletlerin hukuku ile spor hukuku arasında ahenkli bir yaşama ortamı yaratılmasıyla mümkün olabilecektir[144].

Son olarak belirtmek gerekir ki; uluslararası spor örgütlerinin bu düzenleyici işlemleri, gerek doğrudan, gerekse ulusal federasyonlarca uyumlulaştırıldıktan sonra ulusal yargı denetimine tabi olabilmektedir Ancak bu denetim sonucunda tespit edilen hukuka aykırılık, sadece denetlendiği ülkede uygulanmasını kısıtlamakta veya kaldırmakta, ne söz konusu spor hukukunu tümüyle yok edebilmekte, ne de diğer ülkelerde uygulanmasını engelleyebilmektedir[145].

---

nedenledir ki de Fransa'da bir "spor kamu hukuku"nun mevcudiyetinden bahsedilmektedir. Ancak bu durum, Devletin spor hukukunu içselleştirmesinden başka bir şey de değildir. Fransa'da neden bütün ulusal ve kabul edilmiş uluslararası spor hukuku mevzuatını içeren bir "Code du Sport" olduğunu da izah etmektedir. Zira, uluslararası federasyonların çıkarttığı talimatların, o sporun ulusal federasyonunun aynı talimatı kendi mevzuatı olarak kabul ederek yayınlamadığı sürece, Fransız iç hukukunda hiç bir değeri bulunmamaktadır.

143 Erkiner, Spor Hukuku, s. 9.

144 Erkiner, Spor Hukuku, s. 9.

145 Erkiner, Spor Hukuku, s. 10.

2. Ulusal Kaynaklar

Türk spor hukukunda yayın hakları konusuna ilişkin düzenlemeler, dağınık ve karmaşık bir görünüm arz etmektedirler. Sporda yayın haklarına ilişkin hükümler, sporun dalına göre farklı yazılı hukuk kaynaklarında oluşturulmuştur. Örneğin futbolda yayın haklarını ilgilendiren konular sadece futbola özgü özel bir kanun, statü ve talimatlarla düzenlenmişken, bağımsız spor federasyonlarına bağlı sporlarda yayın hakları konusu federasyonların ana statüleri ve kısmen talimatlarla düzenlenmiştir[146].

a. 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonunun Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun

5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanundaki yayın haklarına ilişkin düzenlemelere geçmeden önce spor müsabakalarının yayınları düzenleyen 3813 sayılı Kanundan kısaca söz etmek gerekir. TFF'nin 1992 yılında özerk hale gelmesiyle, 3813 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun kabul edilip yürürlüğe girdiği tarihten bu yana, futbol müsabakalarının yayınlarını düzenleyen kanun hükümleri, zaman içinde hukukî gereksinimler ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak üç kez değişikliğe uğramıştır. 17.06.1992 tarihli 3813 sayılı Kanunun[147] "*Yayınların Düzenlenmesi*" başlıklı 29. maddesinin ilk hali;

> "*Futbol müsabakalarının televizyon ve radyodan yayınlanmasının düzenlenmesi ve programlanmasına Federasyon yetkilidir. Kulüplerin bu konuda yayın kuruluşları ile yapacakları sözleşmeler, federasyonun gözetim, denetim ve onayına tabidir*." şeklindeydi.

Bu Kanun hükmüyle ilgili ilk değişiklik, 14.4.2000 yılında 4563 sayılı Kanunla[148] yapılmıştır. Buna göre; futbol müsabakalarının televizyon ve radyodan

---

146 Türk hukukunda "*statü*", "*talimat"* adı verilen bu düzenleyici işlemler, "*adsız düzenleyici işlemler*" olarak anılmaktadır ve yönetmelik olarak kabul edilip onların rejimine tabi tutulabilirler. ((Kemal Gözler, **Türk Anayasa Hukuku Dersleri**, 9. Baskı, Ekin Yayınları, Bursa 2010, s. 377 vd. (Anayasa)). Futbol dışında, yalnızca basketbol ve voleybol yayın talimatları bulunmaktadır.

147 RG T. 03.07.1992, S. 21273.

148 RG T. 20.04.2000, S. 24026.

yayınlanmasının düzenlenmesi ve programlanması konusunda TFF Yönetim Kurulu "*münhasıran*" yetkili kılınmıştır. Bundan başka; şifreli yayınlar nedeniyle haber alma özgürlüğünden mahrum kalma tehlikesiyle karşı karşıya kalan toplum için millî futbol müsabakalarının şifreli yayınlamayacağı açıkça hükme bağlanmıştır[149].

Daha sonra teknolojik gelişmeler neticesinde internet, mobil telefon gibi yeni medya araçları vasıtasıyla yayın yapma imkânı karşısında Kanun, 25.5.2004 tarihli 5175 sayılı Kanunla[150] tekrar değişikliğe uğrayarak, *televizyon ve radyo dışındaki her türlü teknik cihaz ve benzeri araçlarla yapılacak yayınlar* için de TFF münhasıran yetkili kılınmıştır. Bunun yanında, önceki Kanunlarda TFF'ye verilen yayınların düzenlenmesi ve programlanması yetkisi yanında "*müsabakaları münhasıran yayınlama yetkisi"* de verilmektedir.

Nihayet 5.5.2009 tarihinde kabul edilen 5894 sayılı Kanunla[151] 3813 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmış, bir çerçeve kanun hazırlanarak futbolun yönetimi uluslararası kurallara göre hazırlanan statüye bırakılmıştır[152].

Bu Kanunda yayın hakları konusunda radikal değişiklikler yapılmıştır. Bu kanun kapsamında yapılan en büyük değişiklik, futbol müsabakalarının yayın haklarının pazarlanmasında TFF'yi tek yetkili organ haline getirmesi ve *merkezî pazarlamayı* kanunî bir dayanağa kavuşturmuş olmasıdır. Bu düzenleme, yayın hakkı sahipliğine ilişkin bir hüküm içermemekle birlikte, TFF'ye kulüplerin yayın haklarını pazarlama yetkisi vermektedir. Ayrıca rekabet hukuku açısından sorun teşkil eden merkezî pazarlama yöntemi yasal bir dayanağa kavuşturulmak suretiyle, merkezî pazarlama anlaşmasıyla sınırlı olmak üzere, bu yönde ortaya çıkabilecek rekabet hukuku sorunları açıklığa kavuşturulmuştur.

Bunun yanında, hukukî ihtilaflara konu olması nedeniyle TFF'nin televizyon ve radyo yayınları konusundaki münhasır yetkisine açıkça *internet* de dahil edilmiştir. Bunun dışında, futbol müsabakası yayınlarının, TFF tarafından belirlenen usûl ve esaslar dışında haksız ve yetkisiz olarak radyo, televizyon, internet veya

149 Ağar, s. 301.

150 RG T. 10.06.2004, S. 25488.

151 RG T. 16.05.2009, S. 27230.

152 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Genel Gerekçesi.

herhangi bir yayın veya iletişim aracıyla canlı veya banttan yayınlanması, çoğaltılması, dağıtılması, satılması, izlenmesi veya izletilmesi halinde, TFF'nin veya yayıncı kuruluşun şikâyeti üzerine FSEK m. 71'e gönderme yaparak oradaki cezai hükümlerin uygulanacağı öngörülmüştür.

"*Yayınların ve protokol tribünlerinin düzenlenmesi*" başlıklı 13. maddeye göre[153];

> *"(1) Türkiye Cumhuriyeti sınırları içindeki tüm futbol müsabakalarının televizyon, radyo, internet ve her türlü teknik cihaz ve benzeri araçlarla yayınlanmasına, iletilmesine, yayınların düzenlenmesine ve programlanmasına münhasıran Yönetim Kurulu yetkilidir.*
>
> *(2) Anılan yetki özellikle TFF'nin yayın haklarının merkezi olarak pazarlanmasını ve elde edilen gelirin yetkili organlar tarafından alınan kararlar uyarınca kulüplere dağıtılmasını kapsar.*
>
> *(3) Milli müsabakalar şifreli olarak yayınlanamaz.*
>
> *(4) Futbol müsabakası yayınlarının, TFF tarafından belirlenen usûl ve esaslar dışında haksız ve yetkisiz olarak radyo, televizyon, internet veya herhangi bir yayın veya iletişim aracıyla canlı veya banttan yayınlanması, çoğaltılması, dağıtılması, satılması, izlenmesi veya izletilmesi halinde, TFF'nin veya yayıncı kuruluşun şikayeti üzerine 5/12/1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 71 inci maddesindeki cezai hükümler uygulanır.".*

Dördüncü fıkra 6.1.2011 tarihinde Anayasa Mahkemesi tarafından suç ve cezaların kanunîliği ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle oybirliğiyle iptal edilmiş[154],

---

153 Yayınların ve protokol tribünlerinin aynı madde içinde düzenlenmesi kanun yapma tekniği ve sistematiği açısından isabetli değildir.

154 Anayasa Mahkemesi iptal gerekçesini şöyle açıklamıştır: "*İtiraz konusu kuralda, futbol müsabakası yayınlarının Türkiye Futbol Federasyonu tarafından belirlenen usûl ve esaslar dışında haksız ve yetkisiz olarak radyo, televizyon, internet veya herhangi bir yayın veya iletişim aracıyla canlı veya banttan yayınlanması, çoğaltılması, dağıtılması, satılması, izlenmesi veya izletilmesi halinde TFF veya yayıncı kuruluşun şikâyeti üzerine 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 71. maddesinde belirtilen cezai hükümlerin uygulanacağı öngörülmektedir.*

ancak hükmün iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlâl edici nitelikte görüldüğünden, Anayasanın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usûlleri Hakkında Kanunun

---

Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden biri "belirlilik"tir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi de gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup birey, yasadan, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini doğurduğunu bilmelidir. Birey ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını ayarlar. Hukuk güvenliği, normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar.

Anayasa'nın 38. maddesinin ilk fıkrasında, "Kimse, ... kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz" denilerek "suçun yasallığı", üçüncü fıkrasında da "ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur" denilerek, "cezanın yasallığı" ilkesi getirilmiştir. Anayasa'da öngörülen suçta ve cezada yasallık ilkesi, insan hak ve özgürlüklerini esas alan bir anlayışın öne çıktığı günümüzde, ceza hukukunun da temel ilkelerinden birini oluşturmaktadır. Anayasa'nın 38. maddesine paralel olarak Türk Ceza Kanunu'nun 2. maddesinde yer alan "suçta ve cezada kanunîlik" ilkesi uyarınca, hangi eylemlerin yasaklandığı ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde yasada gösterilmesi, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olması gerekmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmaktadır.

Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirlerine ilişkin kurallar, ceza hukukunun ana ilkeleri ile Anayasa'nın konuya ilişkin kuralları başta olmak üzere, ülkenin sosyal, kültürel yapısı, etik değerleri ve ekonomik hayatın gereksinmeleri göz önüne alınarak saptanacak ceza politikasına göre belirlenir. Yasa koyucu, cezalandırma yetkisini kullanırken toplumda hangi eylemlerin suç sayılacağı, bunun hangi tür ve ölçüdeki ceza yaptırımı ile karşılanacağı, nelerin ağırlaştırıcı veya hafifletici sebep olarak kabul edilebileceği ve ceza sistemini tamamlayan müesseseler konusunda takdir yetkisine sahiptir. Bu bağlamda, futbol gelirlerini korumak, etkili bir hukukî koruma sağlayarak Türk futbolunun gelişmesini ve kamu düzenini sağlamak amacıyla futbol müsabakası yayınlarının haksız ve yetkisiz olarak radyo, televizyon, internet veya herhangi bir yayın veya iletişim aracıyla canlı veya banttan yayınlanması, çoğaltılması, dağıtılması, satılması, izlenmesi veya izletilmesi hallerinde yaptırım öngörülmesi, yasa koyucunun sahip olduğu takdir yetkisinin kapsamındadır.

İtiraz konusu kuralda belirtilen suçların işlenmesi halinde TFF veya yayıncı kuruluşun şikâyeti üzerine 5846 sayılı Yasa'nın 71. maddesinin birinci fıkrasında, bir yıldan beş yıla kadar hapis veya adli para cezasının uygulanacağı öngörülmektedir. Buna göre, suçun ana unsurlarından birini TFF tarafından belirlenen usûl ve esaslar dışında hareket etmek fiilî oluşturmaktadır. Kuralda, hangi eylemin gerçekleşmesi halinde suçun oluşacağı yani suçun unsurlarının neler olduğunun belirlenmesi TFF'nun takdirine bırakılmakta, böylece ceza yaptırımı uygulanmasını sağlayacak eylemler Yasa'da belirtilmemekte ve TFF'nun belirlediği usûl ve esaslara bağlanmaktadır. Öte yandan, itiraz konusu kuralda suç oluşturan fiiller belirlenmediğinden buna bağlı olarak "haksız ve yetkisiz" sözcükleri de belirsiz kalmaktadır. Yasa kuralı bu anlamda belirli ve öngörülebilir olmadığı gibi, suçun yasallığı ilkesine de uygun değildir.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir." (AYM E. 2010/19, K. 2011/6, T. 6.1.2011; RG T. 26.02.2011, S. 27858).

53. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları gereğince iptal hükmünün, kararın Resmî Gazetede yayımlanmasından başlayarak *bir yıl sonra yürürlüğe girmesine* karar vermiştir.

b. Spor Federasyonlarının Düzenleyici İşlemleri

Spor federasyonları, spor faaliyetlerinin yürütülmesi amacıyla kendi spor dallarını ilgilendiren konularda düzenleyici işlem tesis etme yetkisine sahiptirler. Ana statü, statü, talimat adı altında tesis edilen bu işlemler, kimi zaman yayın haklarına ilişkin hususları da içermektedirler. Türk hukukunda yayın haklarının düzenleniş biçimleri, spor türüne göre farklılık göstermektedir. Futbol müsabakalarının yayın haklarına ilişkin hükümler, 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunda düzenlenmiş ve bu Kanuna göre kurulan TFF'nin Genel Kurul ve Yönetim Kurulu tarafından çıkardığı statü ve talimatlarla ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Futbol dışındaki diğer spor federasyonları ise ana statülerinde yayınların düzenlenmesine ilişkin çerçeve hükümler tesis etmişlerdir.

(1) TFF'nin Düzenleyici İşlemleri

TFF, 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun tarafından kendisine verilen Türkiye'deki futbol faaliyetlerini yürütmek, düzenlemek ve denetlemek amacıyla faaliyet alanına giren konularda düzenleyici işlemler tesis etme yetkileriyle donatılmıştır[155]. Yayın hakları bakımından bunların en önemlileri, TFF Statüsü ve TFF Medya Talimatıdır.

(i) TFF Statüsü

TFF Statüsü, "*5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunda belirtilen usûl ve esaslar ile Kanunun uygulanmasına yönelik diğer hususlara dair Genel Kurul tarafından yapılan futbola ilişkin düzenlemeyi"* ifade etmektedir (5894 sayılı Kanun m. 2/I j).

---

155 TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun "*TFF'nin Görevleri*" başlıklı 3. maddesinde TFF; FIFA ve UEFA'nın yetkili organları tarafından konulan kuralların gereği gibi uygulanmasını sağlamak, *ulusal talimatlar hazırlamakla* görevlendirilmiştir.

Statüde, "*futbol müsabakalarının televizyon, radyo, internet ve her türlü teknik cihaz ve benzeri araçlarla yayınlanmasını düzenlemek ve programlamak, basılı eser yayınları ile reklamlara ilişkin ticari ve mali hakları münhasıran düzenlemek ve denetlemek"* TFF Yönetim Kurulunun yetkileri arasında sayılmıştır (m. 35/I-j).

TFF, 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun ve Statünün kendisine verdiği yetkiye dayanarak yayın haklarına ilişkin ayrıntılı düzenlemelere yer vermiştir. Statünün *"yayınların düzenlenmesi"* başlıklı 74. maddesi, futbol müsabakalarının her türlü araçla yayınlanmasına TFF Yönetim Kurulunun yetkili kılınması, bu yetkinin futbol müsabakalarının yayın haklarının merkezî pazarlanmasını da içerdiği, millî futbol müsabakalarının şifreli yayınlanamayacağını, kulüplerin yayın kuruluşlarıyla yapacakları sözleşmelerin TFF'nin gözetim ve onayına tabi olduğunu, TFF tarafından onaylanmayan sözleşmelerin TFF'ye karşı hüküm ifade etmeyeceğini, TFF'den yayın yetki belgesi almadan hiçbir müsabakanın yayınlamayacağını, müsabakaların yayınına ilişkin kural ve usûllerin yayın şirketleri ve kulüplere verilebilecek haklar ve uygulanabilecek yaptırımların Yönetim Kurulu tarafından hazırlanacak Yayın Talimatında belirleneceğini, TFF'nin düzenlediği müsabakaların TV ve radyoda yayınına ilişkin lisanslar konusunda kulüpler adına şartnameler hazırlayıp, ihaleler düzenleyebileceği ve sözleşmeler aktedebileceğini ve TFF'nin, Süper Lig yayın hakları ile alakalı olarak Kulüpler Birliği'ne danışacağını içermektedir (TFF Statü m.74).

Bu hükümler; çalışmamızın içeriğini oluşturan hak sahipliği, yayın hakkının hukukî niteliği, medya ve haber alma özgürlüğü ile rekabet hukukuna ilişkin önemli hükümler ihtiva etmektedir, ilgisi dahilinde bu statünün ilgili hükümlerine atıflar yapılacaktır.

(ii) TFF Medya Talimatı[156]

İlk olarak 1999 yılında futbol müsabakası yayınlarına ilişkin düzenlemeler içeren ve zaman içinde gelişmelere ve ihtiyaçlara göre değişikliklere uğrayan Yayın

[156] Bu Talimat TFF Yönetim Kurulu'nun 04.08.2010 tarih ve 89 sayılı toplantısında kabul edilmiş ve 06.08.2010 tarihinde TFF'nin resmi web sitesi olan www.tff.org adresinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Talimatı, medya teknolojilerindeki gelişmelere bağlı olarak "*Medya Talimatı*" adıyla düzenlenmiştir.

Bu talimat, *"futbol müsabakalarının yayın kuruluşları tarafından televizyon, radyo ve her türlü teknik cihaz ve benzeri araçlarla yayınlanmasına ve bu müsabakalarda medya mensupları tarafından uyulması gereken temel ilkelere ilişkin usûl ve esasları tespit etmek amacıyla*" hazırlanmıştır (TFF Medya Talimatı m. 1).

TFF Medya Talimatı, yayınların düzenlenmesi (m. 3), yetkisi dahilindeki müsabakalar için liglerin ve kupaların yayın hakları (m. 4), yayın hakkının devri (m. 5), yetkisi dahilinde olmayan müsabakalar için sözleşme yapma hakkının kulüplere tanınması (m. 6), yayın sözleşmesinin uygunluğu ve onayı (m. 8-9), müsabaka yayını için gerekli olan yayın yetki belgesi (m. 11), yayın ilkeleri (m. 13), yayın kısıtlamaları (m. 14), röportajlar (m. 15), haber amaçlı görüntüler (m. 17) gibi çalışmamız içeriğine ilişkin ayrıntılı hükümler içermektedir. Bu hükümler, yayın hakkı sahipliği, yayın haklarının hukukî niteliği, medya ve haber alma özgürlüğü ve rekabet hukuku alanında önemli sorunlar ortaya koymaktadır. Çalışmamızın ilerleyen kısımlarında, konumuzu ilgilendirdiği sürece bu talimat hükümleri incelenecektir.

(iii) TFF'nin Düzenleyici İşlemlerinin Hukukî Niteliği

TFF'nin futbol faaliyetlerini yürütülmesine ilişkin çıkarmış olduğu ana statü, statü ve talimatların hukukî niteliğinin tespitinde TFF'nin hukukî niteliği değil, o işlemin niteliği belirleyici olmaktadır. TFF'nin kendine özgü bir özel hukuk tüzel kişisi olduğunu yukarıda ifade etmiştik[157]. Belirtelim ki; TFF'nin özel hukuk hükümlerine tabi bir özel bir hukuk tüzel kişiliği olması, onun çıkardığı düzenleyici işlemlerin ve aldığı kararların özel hukuka tabi olmasını gerektirmez. Zira bir hukukî işlem, ister kamu tüzel kişisi, ister özel hukuk tüzel kişisi tarafından yapılsın, bir kamu gücü ayrıcalığından yararlanmak suretiyle yapılıyorsa, o hukukî işlem *"idarî işlem"* niteliğindedir[158]. Bir hukukî işlemin tabi olduğu hukuk rejimi bakımından

---

157 Bkz: yuk. Birinci Bölüm, II C 3 c.

158 Gözler, İdare, s. 553; Kamu gücü ayrıcalıkları, özel hukukta görülmeyen, özel hukuku aşan birtakım yetki ve durumlar olarak tanımlanabilir. Kamu gücü ayrıcalıkları; tek yanlı ve icrai işlem tesis etme yetkisini içermektedir (Gözler, İdare, ss. 67-68). Fransız idare hukukunda da uygulama aynı yöndedir. Fransız Danıştayı, özel hukuk tüzel kişisi niteliğinde olan Basketbol Federasyonunun sporculara verdiği disiplin cezalarını idarî işlem kabul ederek denetlemişti

idarî işlem niteliğinde olmasının iki sonucu bulunmaktadır. Birincisi, idarî işlemlere idare hukuku rejimi uygulanır. İkincisi, idarî uyuşmazlıklardan kaynaklanan uyuşmazlıklara idarî yargı tarafından bakılır[159]. İdari işlem, en geniş haliyle, idare hukukuna ve uyuşmazlık halinde idarî yargıya tabi olan kamu gücüne dayanan hukukî sonuç doğurmaya yönelik irade açıklamalarıdır[160].

TFF'nin düzenleyici işlemlere ilişkin uyuşmazlıklarda bunların hukukî niteliği hakkında Danıştay birbiriyle çelişkili kararlar vermiştir. Danıştay 1996-1997 sezonu için çıkarılmış olan TFF Yayın Talimatının iptali için açılan davada, TFF'nin özel hukuk tüzel kişisi olduğundan bahisle, bu türden düzenleyici işlemlerin idarî işlem niteliğinde olmayıp davanın çözüm yerinin adli yargı olması gerektiğini belirtmiştir[161]. Danıştay, bir başka kararında ise, TFF'nin futbol hakemlerinin klasman düşürülmesine ilişkin uyuşmazlıkla olarak, TFF Başkanlığına bağlı MHK tarafından tek taraflı olarak davacının hukukunu etkileyecek biçimde işlem tesisini idarî işlem olarak kabul etmiştir[162]. Kanaatimizce, 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun yürürlüğe girmeden önce TFF'nin tesis etmiş olduğu işlemlere ilişkin olarak, uyuşmazlığın hangi mercide görüleceği meselesi TFF'nin kamu hukuku veya özel hukuk tüzel kişiliği niteliğinden bağımsız olarak, yapılan işlemin niteliğinin tespit edilmesiyle mümkün olabilirdi. Bu durumda, *kamu gücü*

(Gözler, İdare, s. 552). Aynı yönde bkz: Gözübüyük ve Tan, s. 438. Yazar, kamu hizmeti ile görevlendirilmiş olan özel hukuk tüzel kişilerinin de kamusal yetkiler kullanarak işlem yapabildiklerini, bu durum karşısında organik öğenin önemini yitirmediğini, Türk idare hukukunda bu sorunun henüz dikkat çekmediğine işaret etmektedir. Ayrıca bkz: İl Han Özay, **Günışığında Yönetim**, Alfa Yayınları, Ankara, 2002. Fransız idare hukuku öğretisinde geliştirilen "*virtüel kamu hizmeti"* kuramına göre özel teşebbüslerin, halkın günlük, kolektif ihtiyaçlarını karşılamak üzere gösterdiği bazı faaliyetler vardır ki, uygulAmada bunların kamu hizmetine dönüşebilecekleri kabul edilir. İdare, ister organik anlamda isterse maddî yani işlevsel anlamda *virtüel kamu hizmetleri* sözkonusu olsun, özel çıkarlar ve bunların sahibi özel kişilerden üstün bir durumda olmak gerekir ki, buna da *"imperium"* ya da *"kamu gücü"* denir (s. 228 vd.).

159 Gözler, İdare, ss. 553-554.

160 Gözler, İdare, s. 554.

161 Danıştay 10. Dairesi E. 1997/3478, K. 1998/826, T. 25.2.1998, www.kazanci.com.tr, (1.11.2011).

162 Danıştay 10. Dairesi, E. 1991/1149, K. 1991/2286, T. 17.06.1991, www.kazanci.com.tr, (1.11.2011).

ayrıcalıklarına dayanılarak yapılan işlemler idarî işlem niteliğindedir ve bunlara kural olarak, idarî yargıda bakılması gerekir[163].

Ancak TFF'nin düzenleyici işlemlerine ilişkin uyuşmazlıkların nerede görüleceği meselesi 5894 sayılı Kanundaki Tahkim Kuruluna ilişkin düzenlemeler[164] ve 2011 yılında yapılan Anayasa[165] değişikliğiyle çözüme kavuşmuştur. Kanunla idarî işlemlere ilişkin uyuşmazlıkların adli yargıda veya başka bir mercide görülebileceği öngörülebilir[166]. Nitekim bu çerçevede, 5894 sayılı Kanunun Tahkim Kurulunu düzenleyen 6. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, "*TFF Statüsü ve ilgili talimatlar uyarınca karar verme yetkisine sahip kurul ve organlar tarafından verilecek kararların Tahkim Kurulunca nihai olarak incelenerek münhasıran karara bağlanacağı"* ifade edilmektedir. Tahkim Kuruluna başvuru süresi TFF talimatlarının yayımından veya itiraz edilen kararın tebliğinden itibaren yedi gündür. (5894 sayılı Kanun m. 6/II). Dolayısıyla açık kanun hükmü gereğince, TFF'nin düzenleyici işlemlerine ilişkin uyuşmazlıklar *Tahkim Kurulu* tarafından görülür[167]. Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin *yönetimine* ve *disiplinine* ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir[168]. Tahkim Kurulunun

---

163 Uyuşmazlık Mahkemesi de kamuya yararlı bir dernek statüsünde olan özel hukuk tüzel kişisi TJK'nın bir işlemine ilişkin kararında aynı yönde hüküm vermiştir. (Uyuşmazlık Mahkemesi, T. 13.2.1995, E. 995/2-K. 995/1; RG T. 20.3.1995, S. 22233, s. 29).

164 Hemen belirtelim ki; 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun 6. maddesinin 4. fıkrasındaki "Tahkim Kurulu kendisine yapılan başvuruları kesin ve nihai olarak karara bağlar ve bu kararlar aleyhine yargı yoluna başvurulamaz" bölümünün "*ve bu kararlar alayhine yargı yoluna başvurulamaz*" hükmü Anayasa Mahkemesi'nin 6/1/2011 tarihli ve E. 2010/61 K. 2011/7 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir. RG T. 26.2.2011, S. 27858.

165 Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 59 uncu maddesinin kenar başlığı 6214 sayılı Kanunun 1. maddesiyle "*B. Sporun geliştirilmesi ve tahkim*" şeklinde değiştirilmiş ve maddeye üçüncü fıkra olarak aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz.", 6214 sayılı Kanun, RG T. 29.3.2011, S. 27889.

166 Gözler, İdare, s. 554.

167 Ayrıca 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun 16. maddesinde TFF Genel Kurulunun Türk hukukuna ve TFF Statüsüne ayrılılık teşkil eden tüm kararlarına karşı, karar tarihinden itibaren otuz gün içinde TFF merkezinin bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesinde iptal davası açılabileceği öngörülmektedir.

168 Tahkim, kural olarak sadece tarafların iradesine tabi olan uyuşmazlıklar için geçerlidir. Ancak bazı uyuşmazlıkların çözümü için hakeme başvurulması zorunludur. Buna *"zorunlu tahkim"* denir. (Hakan Pekcanıtez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes, **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medenî Usûl Hukuku**, Yetkin Yayınları, 11. Bası, Ankara, 2011, s. 742).

kararları kesindir, bunlar aleyhine yargı yoluna başvurulamaz (AY. m. 59/III)[169]. Ancak belirtmek gerekir ki; uyuşmazlıkların Tahkim Kurulu tarafından görülüyor olması, TFF'nin tesis etmiş olduğu düzenleyici işlemlerin hukukî niteliğine etki etmez.

TFF'nin düzenleyici işlemlerine ilişkin uyuşmazlıkların nerede görüleceği meselesi kanunun Tahkim Kurulunu yetkili kılmasıyla çözüme kavuşmuş olmakla birlikte, TFF'nin işlemlerinin hukukî niteliğinin tespit edilmesi, özellikle rekabet hukukundan doğan uyuşmazlıklar bakımından önemini hala korumaktadır. Zira bunların kanunun verdiği yetkiye dayanılarak çıkartılan bir idarî işlem sayılması halinde, kural olarak Rekabet Kurulu bunları inceleyemeyecek, ancak özel hukuk tüzel kişilerinin hukukî işlemleri olarak nitelenecek olursa, Rekabet Kurulu bu işlemler hakkında yaptırım uygulayabilecektir. Bu nedenle, TFF'nin düzenleyici işlemlerinin hukukî niteliğinin tespiti yayın hakları bakımından oldukça önem taşımaktadır.

Danıştay ve Rekabet Kurulu da, kararlarında TFF'nin düzenleyici işlemlerini ve aldıkları kararları, bu işlemlerin kamu gücü ayrıcalıklarına dayanmasından dolayı idarî işlem niteliğinde kabul etmektedirler[170]. Danıştay, 3461 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten sonra[171], TFF'nin "*genel idare dışında kalan bir özel hukuk tüzel kişiliğine dönüştüğünü kabul etmekle birlikte, bu özel hukuk tüzel kişisinin işlemlerinin idarî işlem niteliğinde olduğunu, salt bu nedenle TFF ve ilgili kurullarınca tesis edilen işlemlerin idarî işlem niteliğini ortadan kaldırmadığına*"

Zorunlu tahkim doğrudan kanundan doğabilir. Spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlar için ise eşine az rastlanır biçimde doğrudan Anayasa tarafından zorunlu tahkim yolu öngörülmektedir.

169 Belirtmek gerekir ki; yalnızca spor faaliyetlerini yürütülmesi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklarda kanunla zorunlu tahkim yolu öngörülebilir (AY m. 59/III). Bunlar dışındaki uyuşmazlıklar genel hükümlere göre genel mahkemeler tarafından görülür (AY m. 59/III, Madde Gerekçesi). Tahkim aracılığıyla uyuşmazlıkların çözümü, kural olarak mahkemedeki yargılamaya oldukça kısadır (Pekcanıtez ve diğerleri, s. 739).

170 Keza Uyuşmazlık Mahkemesi de; Türkiye Jokey Kulübü, kamu yararına çalışan dernek niteliğinde bir özel hukuk tüzel kişisi olmasına rağmen, ona karşı açılan bir davada TJK Komiserler Kurulunun almış olduğu bir kararı idarî işlem olarak nitelemiştir (Uyuşmazlık Mahkemesi, 13.2.1995, E. 995/2-K. 995/1; RG T. 20.3.1995, S. 22233, s. 29)

171 Danıştay 10. Dairesi, 20 Şubat 1991 Tarih ve E. 1989/2924, K. 1991/547 sayılı Kararı, **Danıştay Dergisi**, S. 82-83, s. 1005.

hükmetmiştir[172]. Rekabet Kurulu da özellikle yayın haklarının merkezî ve münhasırlık esasına ilişkin vermiş olduğu muhtelif kararlarında TFF Yayın Talimatı hükümlerinin idarî işlem niteliğinde olduğunu ifade etmiştir[173]. Gerçekten de TFF, futbol alanında düzenleme yapma yetkisini doğrudan doğruya kanundan almaktadır. Kanun, bir kamu hizmeti niteliğinde olan futbol faaliyetlerinin geliştirilmesi ve düzenlenmesi konusunda TFF'ye tekel hakkı tanınmıştır. TFF, kanunla tek taraflı olarak üçüncü kişilerin hukukî durumlarını etkileyici icrai yetkilerle donatılmıştır ve bu nedenle futbolun yönetimine ilişkin işlemlerinin "*idarî işlem*" olarak kabulü gerekir[174].

Bu işlemlerin idarî işlem niteliğinde olduğunu tespit ettikten sonra, değişik isimler altında yapılan bu düzenlemelerin, gerçek anlamda düzenleyici işlem mi, yoksa TFF'nin iç düzen işlemi mi olduklarının belirlenmesi gerekir[175]. Bir işlemin gerçek niteliği, onun ismine değil, içeriğine bakarak anlaşılabilir. Dolayısıyla hangi isim altında yer alırsa alsın, kişilerin hukukî durumunu etkileyici genel, objektif kurallar içeren işlemlerin düzenleyici işlem sayılmaları gerekir[176].

Bu anlamda, aşağıda da görüleceği üzere, yayın hakkı sahibi tüzel kişi spor kulüplerinin bu hakları üzerindeki tasarruf yetkilerini kısıtlayan ve diğer yayın kuruluşlarının medya özgürlüğü ve toplumun haber alma özgürlüğünü doğrudan etkileyen genel-objektif kuralların düzenleyici işlem sayılıp, onun hukukî rejimine tabi tutulmaları gerekmektedir.

---

172 Danıştay 10. Dairesi, 17 Haziran 1991 Tarih ve E. 1991/1149, K. 1991/2286 sayılı Kararı, **Danıştay Dergisi**, S. 82-83, s. 695; Ayrıca bkz: Petek, Sözleşme, s. 143.

173 RK Karar No: 06-83/1047-305, Karar Tarihi: 10.11.2006; RK Karar No: 02-50/636/258, Karar Tarihi: 28.8.2002; RK Karar No: 05-59/881-238, Karar Tarihi: 22.9.2005; RK Karar No: 06-83/1047-305, Karar Tarihi: 10.11.2006.

174 Profesyonel Futbol Talimatının hukukî niteliğie ilişkin aynı yönde bkz: Petek, Sözleşme, s. 143-144. Yazar, talimatı *"yönetmelik benzeri idarî işlem"* olarak nitelendirmiştir. Ayrıca bkz: Ergun Özsunay ve N. Ayşe Odman-Boztosun, "Teknik Direktörlerle Yapılan Sözleşmelerde Taraf Menfaatlerinin Dengelenmesine Yönelik Sorunlar ve Çözüm Önerileri", **I. Uluslararası Spor Ekonomisi ve Yönetimi Kongresi, Bildiriler Kitabı**, İzmir, 2011, ss. 812, 815, dn. 6.

175 Karş. Gözübüyük ve Tan, s. 143.

176 Gözübüyük ve Tan, s. 143.

(2) Bağımsız (Özerk) Spor Federasyonlarının Düzenleyici İşlemleri

(i) Genel Olarak

Bağımsız (özerk) spor federasyonları, kendi spor alanlarını ilgilendiren faaliyetlere ilişkin olarak bağlı oldukları uluslararası federasyonun kurallarını göz önünde bulundurarak düzenleyici işlem tesis edebilirler. Bu düzenleyici işlemlerden, federasyonların *ana statüsü* Resmi Gazetede, ana statüye dayanılarak hazırlanan yönetmelik dışındaki *talimat* ile diğer *alt düzenleyici işlemler* ise Genel Müdürlüğün internet sitesinde yayımlanır (Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Ek Madde 9/XVIII).

Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan bağımsız federasyonların ana statülerinde yayın haklarına ilişkin çerçeve hükümlere yer verildiği görülmektedir. İtiraf etmek gerekir ki; futbol dışındaki sporların ve bunların yayınına ilişkin düzenlemelerin birçoğu yayın haklarına ilişkin ihtilaflara konu olmamaktadır[177]. Bağımsız (özerk) federasyonların ana statülerinde yer alan yayın haklarına ilişkin hükümler, içerik itibariyle birbirine oldukça benzerlik göstermektedir. Bu hükümlerin temeli olan futbol mevzuatında yayın haklarını düzenleyen hükümlerin zaman içinde sıklıkla değişikliğe uğraması, farklı tarihlerde spor federasyonlarınca çıkarılan ana statülerde yayın haklarına ilişkin düzenlemelerde küçük farklılıklar bulunmasına yol açmıştır. Ancak yine de ortak özellik olarak; "*müsabakaların televizyon, radyo ve her türlü teknik cihaz ve benzeri araçlarla yayınlanmasına, yayınların düzenlenmesine ve programlanmasına Yönetim Kurulunun yetkili olduğu, bu yetki kullanılırken, ilgili sporun, kulüplerin ve Federasyonun yararlarının ön planda tutulduğu, kulüplerin yayın kuruluşları ile yapacakları sözleşmelerin Federasyonun gözetim, denetim ve onayına tabi olduğu, Federasyon tarafından onaylanmayan sözleşmelerin Federasyona karşı hükümsüz olduğu, Federasyonca izin verilmeyen hentbol müsabakaları televizyondan, radyodan ve internet ortamında yayınlanamayacağı"* ifade edilmektedir[178]. Bu hükümler, yayın haklarının hukukî niteliği ile yayın hakkı sahipliğine ilişkin hükümler içermemekte olup, yalnızca

---

177 Futbol dışında, yalnızca basketbol ve voleybol yayın talimatları bulunmaktadır.

178 Hentbol Federasyonu Ana Statüsü, m. 42, RG T. 09.03.2007, S. 26457, Tenis Federasyonu Ana Statüsü, m. 40, RG. T. 17.3.2005, S. 25758.

müsabaka yayınlama yetkisinin münhasıran spor federasyonlarına ait olduğunu vurgulamaktadır. Bu nedenle, yayın hakkı sahipliği, yayın haklarının hukukî niteliği, medya ve haber alma özgürlüğü ile bu sporların icra edilmesinden ve yayınlanmasından doğan rekabet hukuku sorunları, genel hükümler çerçevesinde değerlendirilmelidir.

(ii) Hukukî Niteliği

Bağımsız (özerk) spor federasyonlarının düzenleyici işlemlerinin hukukî niteliği, tıpkı TFF'nin düzenleyici işlemlerini hukukî niteliğini tespit ettiğimiz üzere, o işlemin bir kamu gücü ayrıcalığından yararlanmak suretiyle yapılıp yapılmadığına bağlıdır. Bağımsız (özerk) spor federasyonları, TFF'den farklı olarak, malî ve idarî özerklikleri yanında idarî vesayete tabidir. Bunlar, ifa ettikleri kamu hizmeti ve idarî vesayete tabi olmaları nedeniyle *hizmet yerinden yönetim kuruluşudurlar* ve *kamu tüzel kişiliğini* haizdirler[179]. Lâkin, ister kamu tüzel kişiliğini ister özel hukuk tüzel kişiliğini haiz olsun, kamu gücü ayrıcalıklarına dayanılarak düzenleyici işlem tesis edilmesi halinde, o hukukî işlem "*idarî işlem*" niteliğindedir ve o hukukî işlemden kaynaklanan uyuşmazlıklar idare hukuku rejimi çerçevesinde kural olarak idarî yargıda görülür[180]. Bu nedenle, bu tür federasyonların çıkardığı düzenleyici işlemleri idarî işlem niteliğinde saymak gerekir, bunlara kural olarak, idarî yargıda bakılması gerekir[181].

Ancak futbolda olduğu gibi diğer sporlarda da spor federasyonlarının düzenleyici işlemlerine ilişkin uyuşmazlıkların nerede görüleceği 2011 yılında yapılan Anayasa[182] değişikliğiyle belirlenmiştir. Buna göre; "*spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz*" (AY m. 59/III). Dolayısıyla açık Anayasa hükmü gereğince, spor federasyonlarının "*spor faaliyetlerinin yönetimine ilişkin"* bu

---

179 AYM E: 2006/118, K. 2009/107 T. 2.7.2009; RG T. 19.3.2010, S. 27526

180 Gözler, İdare, ss. 553-554.

181 Basketbol dalındaki amatör sporcuların transfer bedellerini, ilgili kulüplerin görüşlerini alana Basketbol Federasyonu tarafından yapılan öneri doğrultusunda belirleyen davalı idarece tesis edilen işleme ilişkin uyuşmazlık idarî yargıda görülmüştür (Dönmez, s. 236).

182 6214 sayılı Kanun, m. 59, RG T. 29.3.2011, S. 27889.

türden düzenleyici işlemlerine karşı, merkezî idare tarafından oluşturulan Tahkim Kuruluna başvurulabilir.

Spor federasyonlarının düzenlemelerinde yer alan üçüncü kişilerin hukukî durumlarını etkileyici hükümleri, artık spor federasyonlarının bir iç düzenleyici işlemi değil, genel bir düzenleyici işlem saymak gerekir[183]. Bu tür düzenleyici işlemlerin bağlayıcılığı ve akabinde hangi hukukî rejime tabi olacağı işlemin içeriğinin yorumlanması ile mümkün olabilir. Bu bağlamda, spor federasyonlarına müsabakaları münhasır yayınlama yetkisi veren, objektif ve genel nitelikli hükümlerin, gerçek yayın hakkı sahibi sporcular veya kulüpler ile medya kuruluşları ve diğer üçüncü kişilerin hukukî durumunu etkileyebilecek olması sebebiyle "*düzenleyici idarî işlem*" sayılması gerektiği kanaatindeyiz.

c. Spor Kurumu Kanunu Taslağı

Halen çalışmaları devam eden Spor Kurumu Kanun Taslağında spor müsabakalarının yayınlanmasına ilişkin çerçeve bir hüküm bulunmaktadır. Spor Kurumunun, "*spor politikasını belirlemek, spor kültürünü oluşturmak, sporun örgütlenmesini sağlamak ve desteklemek amacıyla, spor federasyonlarını, spor kulüplerini, sporcu ve çalıştırıcılarını, yöneticilerini, her seviyedeki eğitim ve öğretim kurumlarının, yerel yönetimlerin ve spor tesislerine sahip gerçek ve tüzel kişilerin sportif faaliyetlerini kapsayan, özel hukuk hükümlerine tabi, tüzel kişiliği haiz bir kurum"* olarak düzenlenmesi düşünülmektedir (Spor Kurumu Kanun Taslağı m. 1).

Spor Kurumu Kanun Taslağının 44. maddesinde, yayınların düzenlenmesi başlıklı hüküm yer almaktadır. Buna göre;

> *(1) Müsabakaların televizyon, internet, radyo ve benzeri her türlü vericilerden yayınlanmasının düzenlenmesi ve programlanmasına federasyon yetkilidir. Kulüplerin bu konuda yayın kuruluşları ile yapacakları sözleşmeler, federasyonun gözetim, denetim ve onayına tabidir.*
>
> *(2) Yayınların düzenlenmesine ilişkin talimat yönetim kurulunca hazırlanır."*

183 Karş. Gözübüyük ve Tan, s. 143.

Bu hüküm, yayın hakkı sahipliği ve yayın hakkının hukukî niteliğine ilişkin sorunları devam ettirmektedir. Kanaatimizce, bu düzenlemede karşılaştırmalı hukukta olduğu gibi yayın hakkı sahibinin açıkça düzenlenmesi ve hak sahiplerine "*yayın hakkı*" adı altında sui generis bir hak tanınması yerinde olacaktır.

III. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA SPOR MÜSABAKALARININ YAYIN HAKLARI

A. Genel Olarak

Karşılaştırmalı hukukta, Brezilya ve Fransa'da sporda yayın hakları konusunda özel yasal düzenlemeler yer almaktadır. Her iki ülkedeki düzenlemelerde de özellikle yayın haklarının sahibi, düzenleyici kavramı, hakkın içeriği ve bu hakkın sınırları tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca Türkiye'deki düzenlemelerden farklı olarak belli bir spor dalına münhasır düzenleme yapma yoluna gidilmemiş, bütün spor dallarına uygulanabilecek genel bir düzenleme yapılmıştır.

Bunlar dışındaki ülkelerin pek çoğunda (Almanya, İsviçre, Avusturya) ise yayın haklarına özgü özel düzenlemeler bulunmazken, yayın haklarına ilişkin sorunlar (yayın hakkının hukukî niteliği, yayın hakkı sahipliği, vb.) genel hükümler çerçevesinde değerlendirilmektedir.

B. Brezilya

1. Önceki Durum (Arena Hakkı)

Dünyada sporda yayın hakları ile ilgili en eski yasal düzenleme 5.988 sayılı 14.12.1973 tarihli Brezilya Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda yer almaktaydı. Brezilya Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 100. maddesine göre; "*bir spor müsabakasını görsel-işitsel olarak kaydetme, yayınlama, yeniden yayınlama hakkı o müsabakaya katılan sporcuların ait olduğu tüzel kişi veya kişilere aitti*"[184]. "*Arena hakkı"* (direito da arena) olarak da bilinen bu hak, sonuç olarak sahibine bir

[184] Simon Osterwalder, **Übertragungsrechte an Sportveranstaltungen**, Bern, 2004, s. 85; Reto M. Hilty ve Frauke Henning-Bodewig, "Leistungschutzrecht für Sportveranstalter", **Working Paper, Rechtsgutachten**, 15.11.2006, s. 59; Peter Krause, **Hörfunk-Berichterstattung aus Sportstadien**, Nomos, 1. Auflage Baden Baden, 2006 (Hörfunk), s. 42.

müsabakanın yayınlanmasına izin verme veya yasaklama yetkisini de içermekteydi[185]. Bu düzenlemeye göre yayın hakkı, *esasen sporcuların işvereni olan tüzel kişiye ait olan ve herkese karşı ileri sürülebilen mutlak bir hak* niteliğindedir[186].

Aynı Kanunun 101. maddesinde ise bu hakkın sınırı belirtilmektedir. Buna göre; "*üçüncü kişiler haber amaçlı olmak ve üç dakikayı aşmamak şartıyla, basın, radyo veya televizyonda yayınlamak amacıyla kayıt yapabilmektedirler*"[187]. Bu düzenlemenin esasen, kamuoyunun haber alma hakkı ile sporcu ve sporcuların görev yaptığı tüzel kişinin menfaatleri arasında dengeyi sağlama amacına yönelik olduğu söylenebilir[188].

2. Günümüzdeki Durum

1973 yılından 1998 yılına kadar Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda yer alan bu düzenleme, ülkede sporla ilgili tüm sorunlara ve ihtiyaçlara cevap vermek amacıyla hazırlanan yeni Spor Kanunu kodifiye etme çalışmalarının bir sonucu olarak, revize edilmek suretiyle, "*Pele Kanunu*" (Lei Pele) olarak da bilinen 9.615 sayılı ve 25.3.1998 tarihli *Brezilya Spor Kanununa* aktarıldı[189]. Bu hak, "*uygulamada profesyonel spor*" (Da Prática Desportiva Profissional) başlıklı beşinci bölüm içinde düzenlendi.

Belirtelim ki; gerek fikir ve sanat eserleri kanununda yer alan eski düzenleme, gerekse yeni Spor Kanunundaki bu düzenleme, belli bir spor dalına münhasır olmayıp bütün spor dalları bakımından geçerlidir.

a. Arena Hakkının İçeriği

Brezilya Spor Kanununun 42. maddesine göre; "*bir spor etkinliğini veya olayını kaydetme, yayınlama veya görüntüleri çoğaltma hakkı, o etkinliği düzenleyen*

---

185 Osterwalder, ss. 85-86; Hilty ve Henning-Bodewig, s. 59.

186 Osterwalder, s. 86.

187 Osterwalder, s. 86; Krause, Hörfunk, s. 42.

188 Hilty ve Henning-Bodewig, s. 59.

189 Hilty ve Henning-Bodewig, s. 59.

spor tüzel kişilerine aittir"[190]. Bu hak, yayınlarla ilgili olarak sözleşme yapma, izin verme ve yasaklama yetkisini de içerir. Maddenin lafzi yorumundan bu hakkın, yalnızca görsel-işitsel yayın türlerini kapsadığı anlaşılmaktadır[191]. Salt işitsel yayın hakları ile müsabakayla ilgili diğer malî haklar bu madde kapsamında değildir[192]. Görsel-işitsel yayın hakları dışındaki diğer yayın haklarına ilişkin olarak genel hükümler yoluyla hukukî koruma sağlanabilir[193].

b. Arena Hakkının Hukukî Niteliği

Arena hakkının ilk olarak düzenlendiği 1973 tarihli Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda bu hak, sistematik olarak *bağlantılı haklar* kısmında ve bağlantılı hakların bir türü olarak düzenlenmişti. Yeni düzenlemeyle birlikte bu hak, yine görsel-işitsel yayın hakkını içerdiğinden, düzenleyicinin *komşu hakkı* niteliğindedir[194]. Ayrıca sporculara ödenen ücret nedeniyle arena hakkı, aynı zamanda sporcuların resimleri üzerindeki hakkı olarak da nitelendirilebilir[195].

Bunun yanında, arena hakkının herkese karşı ileri sürülebilen *mutlak bir hak* olma özelliği, yeni düzenlemede de aynen devam etmektedir. Özetle *arena hakkı*, görsel-işitsel yayın hakkı sebebiyle düzenleyicinin komşu hakkı ve sporcuların her birinin resim üzerindeki haklarının toplamı olan *mutlak bir hak* niteliğindedir[196].

c. Hak Sahipliği - Düzenleyici

Brezilya Spor Kanununun 42. maddesine göre; "*Arena hakkı*" spor tüzel kişilerine aittir. Doktrinde ve içtihatlarda, bunun evsahibi kulüp olduğu kabul

---

190 Hilty ve Henning-Bodewig, s. 61; Peter Krause, "Hörfunk-Berichterstattung in Fußballstadien aus dem Blickwinkel des Zivil- und Wettbewerbsrechts", **Spektrum des Sportrechts** (Ed. Klaus Vieweg), Berlin, Duncker & Humblot 2003, (Wettbewerb), s. 233.

191 Hilty ve Henning-Bodewig, s. 61.

192 Hilty ve Henning-Bodewig, s. 61.

193 Hilty ve Henning-Bodewig, s. 61. Yazarlar, böyle bir durumda Alman Hausrecht ve haksız rekabet hükümlerinin Brezilya Hukukundaki karşılıklarının uygulanabileceğini, Portekiz doktrininde ileri sürülen düzenleyicinin örf ve adet hukukuna dayandırılan yayın haklarının Brezilya'da henüz yaygın olarak kabul görmediğini belirtmektedir.

194 Hilty ve Henning-Bodewig, s. 63.

195 Hilty ve Henning-Bodewig, s. 63.

196 Karş. Hilty ve Henning-Bodewig, s. 63.

edilmektedir. Düzenleyici kavramının, spor federasyonlarını da kapsayıp kapsamadığı açık olmamakla birlikte, uygulamada federasyonlar da düzenleyici olarak kabul edilmektedirler[197].

d. Arena Hakkının Sınırları

Düzenleyicinin arena hakkına yasal bir takım sınırlamalar getirilmiştir. Buna göre; düzenleyici, aksi kararlaştırılmadıkça görsel-işitsel yayınlardan elde ettiği gelirin en az %20'sini müsabakaya katılan profesyonel sporculara eşit miktarda paylaştırmak zorundadır (m. 42 § 1º). Düzenleyicinin, sporculara ödemesi gereken bu ücret, sporcuların resim üzerindeki haklarının bir karşılığı olarak görülebilir[198]. Bunun yanında, öngörülen etkinlik süresinin %3'ünü aşmamak şartıyla ve gazetecilik veya eğitim amaçlı olarak spor olayının gösterilmesi "*arena hakkı*" kapsamında değildir (m. 42 § 2º). Başka bir deyişle, haber veya eğitim amaçlı olmak ve süre olarak müsabakanın %3'lük bölümünü aşmamak şartıyla, müsabakadan kayıt veya yayın yapılabilmektedir. Ücret ödeyerek müsabakayı takip eden izleyiciler de, 8.078 sayılı ve 11.9.1990 tarihli Brezilya Tüketici Kanunu kapsamında korunmaktadırlar (m. 42 § 2º) [199].

C. Fransa

Avrupa ülkeleri arasında spor düzenleyicisinin hukukî durumuna ilişkin tek yasal düzenleme Fransa'da yer almaktadır. Spor düzenleyicisine bağlantılı hak sahibi olarak hukukî koruma sağlaması nedeniyle, bu yasal düzenleme uygulamada büyük önem taşımaktadır[200].

1. Yasal Düzenlemeden Önceki Durum

Yasal düzenlemeden önce Fransız Hukukunda spor müsabakalarını görsel-işitsel olarak değerlendirmenin bir hak olup olmadığı ve bunun bir hak olarak kabulü

---

197 Hilty ve Henning-Bodewig, s. 61.

198 Hilty ve Henning-Bodewig, s. 62.

199 Hilty ve Henning-Bodewig, s. 62.

200 Hilty ve Henning-Bodewig, s. 53.

halinde ise, hukukî dayanaklarının neler olduğu oldukça tartışmalıydı[201]. Fransız Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu hükümleri, doktrindeki hâkim görüşe göre; spor müsabakalarının eser niteliğinde sayılmasına ve müsabakayı icra eden sporcuların hareketlerinin de eserle bağlantılı haklar kapsamında korunmasına cevaz vermemekteydi[202]. Aynı şekilde Fransız Medenî Kanununun mülkiyet hakkını düzenleyen 544. maddesine göre de; *yetkilisinin, müsabakanın yapıldığı yerden doğan hak ve yetkilerini kullanması suretiyle haksız yayınlara karşı hukukî korumadan yararlanabilmesi* konusu oldukça tartışmalıydı[203]. 1990 yılında spor düzenleyici haklarıyla ilgili bir çalışmadaki görüşe göre ise; yerel olarak etkinliği düzenleyen kişinin, etkinliğin yapıldığı yere girişleri yasaklayabileceği veya belirli şartlara bağlayabileceği noktasından hareketle, yayın haklarının yerel olarak spor etkinliğini düzenleyen kişiye ait olduğu kabul edilmekteydi[204].

2. Günümüzdeki Durum

Fransız spor örgütlenmesine ilişkin esasları belirleyen 1984 tarihli Fransız Spor Kanununa[205], 13 Temmuz 1992 tarihinde yapılan bir eklemeyle yayın haklarına ilişkin ilk özel düzenleme yapılmış oldu. Bununla bir spor müsabakasından görsel-işitsel yararlanma hakkının kime ait olduğu ve bu hak bağlamında sporcuların hukukî durumu düzenlendi[206]. Kanunun 18. maddesinin birinci fıkrasına göre; *"spor müsabakasından yararlanma hakkının o müsabakanın düzenleyicisine ait olduğu"* açıkça belirtildi[207]. 1998 ve 2003 tarihlerinde değişikliklere uğrayan Kanun, 23 Mayıs 2006 tarih ve 2006/569 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılarak, yerini yeni kodifiye edilmiş Spor Kanununa (Code du Sport) bıraktı[208]. Yayın haklarına ilişkin hükümler de önemli bir değişikliğe uğramadan yeni Kanuna aktarıldı.

---

201 Osterwalder, s. 88.

202 Osterwalder, s. 88.

203 Hilty ve Henning-Bodewig, s. 53.

204 Osterwalder, s. 88.

205 Kanun No: 84-610 b. 16.7.1984 (Loi du 16 juilliet 1984 relative à l'organisation et à la promotion des activités physiques et sportives)

206 Osterwalder, s. 86.

207 Elizabeth Eklund, **Following the Rules of the Game: A Competition Law Study of the Collective Sale of Sports Broadcasting Rights**, San Domenico, 1999, s. 41; Osterwalder, ss. 86-87.

208 25.5.2006 tarihli Journal Officiel'de yayınlandı.

a. Yararlanma Hakkı

2006 tarihli Spor Yasasında (Code du Sport); sporun desteklenmesi, spor federasyonlarının örgütlenmesi, doping, sporcuların durumu gibi konular yanında sportif etkinliklerin organizasyonu konusu da düzenlendi.

Yayın haklarına ilişkin L. 333 maddede, özellikle spor müsabakalarının münhasır yayın hakları ile haber alma hakkı arasındaki denge gözetildi.[209] L. 333 madde 1-3'üncü fıkraları[210] arasındaki düzenlemelere göre; "*bir spor etkinliğinin veya yarışmasının malî hakları onun düzenleyicisine aittir*". Belirtmek gerekir ki; madde başlığındaki yararlanma hakkı, yalnızca televizyon yayın haklarını değil, bir sportif etkinlik veya yarışmayla ilgili tüm malî hakları kapsamaktadır[211]. Bu yönüyle, televizyon yayın hakları da spor müsabakasıyla ilgili diğer malî haklardan ayırt edilmeksizin sistematik olarak medyaya ilişkin kanunlarda değil, spor kanununda kendine yer bulmuştur[212].

b. Yararlanma Hakkının Hukukî Niteliği

Fransa Spor Kanununda fikrî mülkiyete ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak doktrindeki hâkim görüşe göre, düzenleyicinin sahip olduğu yararlanma hakkı, bağlantılı hak niteliğinde bir fikrî haktır[213]. Bu hakkın ihlâli, Fransız Medenî Kanununun 1382. maddesi uyarınca haksız fiil teşkil etmektedir. Bunun sonucu olarak, maddî tazminat yanında, izinsiz yayınlara karşı olağan bir kullanım bedeli de talep edilebilmektedir[214].

c. Hak Sahipliği - Düzenleyici

Fransız Spor Kanununun L. 333. maddesinde hak sahibi ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Buna göre; hak sahibi müsabakanın düzenleyicisidir. Düzenleyici,

---

209 Hilty ve Henning-Bodewig, s. 54.

210 Madde, 1984 tarihli Spor Yasasının 18. maddesinin birinci fıkrasını karşılamaktadır.

211 Hilty ve Henning-Bodewig, s. 56.

212 Hilty ve Henning-Bodewig, s. 56.

213 Hilty ve Henning-Bodewig, s. 58.

214 Hilty ve Henning-Bodewig, s. 58.

resmi spor federasyonları veya m. L. 331-5'e göre, sportif etkinlik düzenleme izni alan özel hukuk tüzel kişisi olabilir. Resmi müsabakalarda hak sahibi, ilgili spor dalında uluslararası, ulusal ve yerel olarak spor etkinliğini düzenlemeye yetkili olan spor federasyonudur. Ancak bu hak, federasyon tarafından bedel karşılığı olmaksızın kulüplere devredilebilmektedir. Devlet tarafından tanınan spor federasyonu, sportif etkinliğin belli şartlar altında yapılmasına izin verme konusunda münhasıran yetkilidir. Bununla birlikte, resmi olmayan müsabakalarda, federasyonlar dışındaki gerçek veya tüzel özel hukuk kişileri de, özel spor müsabakaları düzenleyebilirler[215]. Ancak bu müsabakaya katılan sporcuların federasyona ait olması veya verilecek ödülün belli bir miktarı aşması halinde, bu müsabaka için önceden federasyondan izin almak şarttır (L 331-5).

d. Yararlanma Hakkının Sınırları

Hiç şüphesiz, yararlanma hakkının sahibi ve bu hakkın içeriği kadar bu hakkın sınırlarını belirlemek de oldukça önemlidir. Esasen 1992 yılındaki düzenlemenin amacı da, yalnızca o zamana kadar tartışmalı olan düzenleyicinin hukukî durumunu güvence altına almak değil, aynı zamanda düzenleyicinin bu hakkının sınırlarını somut olarak belirlemekti[216]. L. 333- 6-8 arasındaki düzenlemelere göre; münhasır yayın hakları, diğer yayın kuruluşlarının haber alma özgürlüklerine aykırı şekilde kullanılamaz. Aynı şekilde gerek düzenleyici, gerekse yayın hakkını devralan kişi, diğer yayın kuruluşlarının, müsabakadan haber amaçlı olarak kısa görüntü almasını engelleyemezler. Ayrıca yayın kuruluşları bu kısa gösterimleri serbestçe seçer ve bu ücrete tabi değildir. Buna karşın, bu düzenleme kural olarak ücretsiz ve serbest olan radyo yayın hakları bakımından geçerli değildir[217]. Ayrıca gerek düzenleyici gerekse müsabakanın ticari yayın haklarını alan kuruluş, gazetecilerin ve yayın araç gereçlerinin müsabakanın yapıldığı yere serbestçe alınmalarını engelleyemezler (L. 333-6)[218]. Bununla birlikte, Fransız

---

215 Hilty ve Henning-Bodewig, s. 57.

216 Hilty ve Henning-Bodewig, s. 57.

217 Hilty ve Henning-Bodewig, s. 57.

218 Hilty ve Henning-Bodewig, s. 58.

Yüksek Mahkemesi, bir spor müsabakasında çekilen fotoğrafların ticari amaçlarla kullanılmasını düzenleyicinin haklarını ihlâl ettiğine karar vermiştir[219].

L. 333-4 hükmüne göre; spor federasyonları, spor kulüpleri ve spor düzenleyicileri, yayın hakları sahibi olarak sporculara ifade özgürlüğüne aykırı şekilde herhangi bir yükümlülük getiremezler. Bu bağlamda, sportif etkinlik öncesi, devamı veya sonrasında, hiçbir sporcu sözlü, yazılı veya herhangi başka bir yolla açıklamada bulunmaya zorlanamaz[220].

---

219 Hilty ve Henning-Bodewig, s. 58.

220 Ülkemizdeki TFF Medya Talimatının "*Röportajlar*" başlıklı 15. maddesine göre ise, kulüp tarafından belirlenecek futbolcular müsabaka öncesi ve sonrasında Anayasada güvence altına alınan ifade özgürlüğüne aykırı olarak röportaj vermek zorundadırlar.

İKİNCİ BÖLÜM

YAYIN HAKLARININ HUKUKÎ NİTELİĞİ, SAHİPLİĞİ VE KULLANILMASI

I. YAYIN HAKLARININ HUKUKÎ NİTELİĞİ

A. Genel Olarak

Yayın hakkı, doğrudan kanunla açıkça sui generis bir hak biçiminde düzenlenmediği durumlarda, böyle bir hakkın var olup olmadığı, var ise bu hakkın mutlak bir hak mı nisbî bir hak mı olduğu ve hukukî niteliğinin ne olduğu soruları gündeme gelmektedir. Türk doktrin ve yargılamasında "*yayın hakkı*" diye bir hakkın varlığı kabul edilmiş olmakla birlikte, bu hakkın hukukî niteliğinin ne olduğu pek tartışma konusu olmamıştır[221]. Oysa yayın hakkı kavramının ne ifade ettiği, bu hakkın sahibinin kim olduğu ve bu hakkı kullanmaya kimlerin yetkili olduğu onun hukukî niteliğinin belirlenmesiyle mümkün olabilir[222].

Hak, hukuken korunan ve sahibine korumadan yararlanma yetkisi veren menfaattir[223]. Bu tanımdan hareketle, spor müsabakaları üzerinde yayın haklarından söz edebilmek için bu hakkın hukuken korunması ve sahibine yararlanma yetkisi veren bir menfaat sözkonusu olması gerekmektedir.

Yayın haklarının mutlak haklardan mı, yoksa nisbî haklardan mı olduğunun tespiti büyük önem taşımaktadır. Mutlak haklar, herkes tarafından ihlâl edilebilen ve herkese karşı ileri sürülebilen haklardandır. Herkes bu haklara uymak, onları ihlâl

---

221 Türk hukukunda yayın haklarının hukukî niteliğine ilişkin bkz: Halit Aker, "Futbol Karşılaşmalarına İlişkin Yayın Haklarının Hukukî Niteliği ve Rekabet Hukuku Açısından Yayın Haklarının Merkezi Pazarlanması", C. 55, S. 1, **AÜHFD** 2006, s. 1 vd.; **Öztürk**, s. 278 vd.

222 Thomas Körber, **Großereignisse und Übertragungsrechte -Sportberichterstattung im Vergleich mit Großbritannien und Spanien**, Verlag C.H. Beck, München, 2007, s. 12; Nikolaus Helbig, **Die Verwertung von Sportereignissen im Fernsehen**, Herbert Utz Verlag, München, 2005, s. 20.

223 M. Kemal Oğuzman ve Nami Barlas, **Medenî Hukuk - Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar-** 15. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008, s. 121; Aydın Zevkliler, M. Beşir Acabey ve K. Emre Gökyayla, Medenî Hukuk, 6. Bası, Ankara, 1999, ss. 119-120.

etmemek yükümlülüğü altındadır[224]. Mutlak haklar, bir mal ya da kişi üzerinde inhisari bir şekilde mevcut olan iktidar ve yetkiler olup, hak sahibi bu yetkisini kendi hakkında müdahale ve tecavüz eden herkese karşı yöneltebilir[225].

Mutlak haklar, mallar ve kişiler üzerindeki haklar olmak üzere başlıca iki sınıfa ayrılabilirler. Mallar üzerindeki mutlak haklar da, maddî olan ve maddî olmayan mallar üzerindeki haklar olarak ikiye ayrılabilir. Hak sahibine, bir eşya üzerinde doğrudan doğruya bir hâkimiyet hakkı sağlayan ve bundan dolayı da herkese karşı ileri sürülebilen haklara aynî haklar denir. Eşya, maddî bir varlığı olan, üzerinde hâkimiyet kurmaya elverişli, insan dışı, sınırlanabilen, iktisadi değer taşıyan her şey olarak tanımlanmaktadır[226]. Bu anlamda, spor müsabakası maddî mallar kategorisinde yer almaz. Ancak spor müsabakasının yayın hakkı bakımından, müsabakanın yapıldığı alan üzerinde, yetkili kişilerin mülkiyet veya zilyetlikten doğan bazı hak ve yetkileri sözkonusu olabilir[227].

Maddî olmayan mallar üzerindeki haklar, kişinin yaratıcı uğraşları sonucunda meydana getirdiği, zeka ve düşünce ürünleri üzerindeki iktidar haklarıdır[228]. Bu kategorideki haklara öğretide yaygın olarak, fikrî haklar denilmektedir. Maddî olmayan mal kavramı ile, cisimlenmiş bir niteliği olmayan ve kişinin dışında bulunan nesneler anlaşılır[229]. Bu anlamda, gayri-maddî bir ürün olarak nitelendirilebilecek spor müsabakalarının fikrî haklar kapsamında olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir. Bu noktada, spor müsabakasının eser niteliğinde olup olmamasının tespit edilmesi büyük önem taşımaktadır. Ancak fikir ve sanat eserleri hukuku bakımından bu değerlendirmeyi yaparken, spor müsabakalarının kendisi ile müsabakanın görüntüsü üzerindeki hakkı birbirinden ayırt edilmesine dikkat etmek gerekir.

---

224 Oğuzman ve Barlas, s. 139; Zevkliler ve diğerleri, s. 123; Rona Serozan, **Medenî Hukuk**, 2. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008, s. 233.

225 Ergun Özsunay, **Medenî Hukuka Giriş**, 5. Bası, İstanbul, 1986, (Medenî Hukuk), s. 242.

226 Şeref Ertaş, **Eşya Hukuku**, 9. Baskı, İzmir, 2011, s. 6.

227 Bununla ilgili olarak bkz: aşa. İkinci Bölüm, IV D.

228 Özsunay, Medenî Hukuk, s. 249.

229 Özsunay, Medenî Hukuk, s. 249.

Nihayet, mutlak haklardan kişilik hakları da, spor müsabakasının yayın haklarının hukukî niteliğinin tespitinde önem taşır. Zira spor müsabakaları, sporcular tarafından icra edilmekte ve gerçek veya tüzel kişiler tarafından organize edilmekte ve çoğu zaman görsel-işitsel kitle iletişim araçları vasıtasıyla kamuya aktarılmaktadır. Bu bağlamda, yayın haklarının bu kişilerin kişilik değerleri çerçevesinde de değerlendirilmesi gerekmektedir. Keza spor müsabakalarının ürünün meydana gelmesinde ekonomik alanda faaliyet gösteren ve emekleriyle katkıda bulunan spor kulüplerinin izni olmaksızın yayınlanması, duruma göre *"haksız rekabet"* ihlâli oluşturabilir.

Nisbî haklar ise ancak belli bir kişiye ya da kişilere yöneltilebilen ve belli kişiler tarafından ihlâl edilebilen haklardır[230]. Belli bir kişinin, hak sahibine karşı belli bir davranışta bulunmak, bir şeyi vermek, yapmak ya da bir şeyden sakınmakla yükümlü olması durumunda nisbî haklardan söz edilir. Nisbî hakların en tipik örneğini alacak hakları oluşturur. Alacak hakları, bir başkasından belli bir edimi, yani bir şey vermesini, yapmasını veya yapmamasını (bir davranıştan kaçınmasını veya bir duruma katlanmasını) isteme yetkisi sağlayan haklardır[231]. Alacak hakları genel olarak borç ilişkilerinden doğarlar. Buna göre; borç ilişkilerinden türeyen haklar da, nitelikleri bakımından nisbî haklar arasındadır[232]. Sözleşmeler yanında hukuka aykırı fiiller, sebepsiz zenginleşme, vekâletsiz işgörme, sözleşme görüşmelerinde kusurlu davranmadan (culpa in contrahendo) doğan haklar da nisbî haklardandır.

Spor müsabakalarının yayını konusunda, genellikle spor kulüpleri ve yayın kuruluşları arasında bir yayın sözleşmesi yapılmaktadır. Bu sözleşmeye göre, kural olarak yayıncı spor müsabakasını yayınlama hakkı elde ederken, spor kulüpleri de bedel alacağı hakkını elde ederler. İşte, yayın hakkının, bir "*alacak hakkı*" olarak yalnızca taraflar arasında mı geçerli olduğu, yoksa sözleşmenin tarafı olmayan üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilen ve onlar tarafından ihlâl edilebilen bir hak niteliğinde mi olduğu, bu hakkın hukukî niteliğinin açıklanmasıyla mümkün olabilir.

---

230 Zevkliler ve diğerleri, s. 124; Serozan, s. 234.

231 Oğuzman ve Barlas, s. 126.

232 Özsunay, Medenî Hukuk, s. 255.

Son olarak belirtmek gerekir ki; örf ve adetten doğan bir yayın hakkının varlığı da sözkonusu değildir[233]. Zira örf ve adetin hukukun bir kaynağı olabilmesi için, bunlara toplum içinde yaşayan bireyler tarafından uygulanıyor olması, bunlara uyulmasının zorunlu olduğuna dair bir inanış ve bunlara uyulmaması halinde devlet tarafından yaptırıma bağlanıyor olması gerekir[234].

B. Kişilik Hakları Bakımından Değerlendirme

1. Genel Olarak

Kişilik hakkı, kişinin varlığını sürdürmesi ve kişiliğini geliştirmesini temin eden değerlerin tümü üzerindeki haktır[235]. Türk-İsviçre hukukunda kişilik hakkının içeriğine giren değerler sayma yoluyla belirtilmemiş, bir çerçeve hükümle genel olarak düzenlenmiştir[236]. Böylece, özellikle toplumsal ve teknolojik gelişmeler karşısında zaman içinde ortaya çıkabilecek yeni kişisel değerlerin de kişilik hakkı kapsamında korunabilmesi sağlanmıştır[237]. Bunun sonucu olarak, doktrinde sayılan hayat, sağlık, vücut tamlığı, onur ve saygınlık, resim üzerindeki hak, özel hayatın gizliliği gibi kişilik değerleri yanında, kişiler arasında ihtiyaçlara göre korunması gereken ve kişinin varlığını sürdürmesi ve kişiliğini geliştirebilmesi için gerekli diğer bütün değerler kişilik hakkının konusu içine girer.

---

233 Hilty ve Henning-Bodewig, s. 38; René Lochmann, **Die Einräumung von Fernsehübertragungsrechten an Sportveranstaltungen, Mohr Siebeck,** Tübingen, 2005, s. 116; Henrik Armah, **Die Radioberichterstattung von Sportveranstaltungen**, Verlag Dr. Kovac, Hamburg, 2008, s. 134; Frauke Schmid-Petersen, "Fußball im Radio - Können Sportveranstalter, Hörfunkrechte" vermarkten?", **SpuRt** 6/2003, s. 237; Jens Petersen, **Fußball im Rundfunk- und Medienrecht**, Verlag C.H. Beck, München, 2001, s. 131. Yayın hakkını örf ve adet hukukuna dayandıran görüş için bkz: Ascencão Jose de Oliviera, , "Der Schutz von Veranstaltungen kraft Gewohnheitsrecht", **GRUR Int.** 1991, No. 1, s. 20.

234 Mustafa Dural ve Suat Sarı, **Türk Özel Hukuku**, Cilt I, Temel Kavramlar ve Medenî Kanunun Başlangıç Hükümleri, İstanbul, 2006, s. 80 vd.; Alman hukukunda aynı yönde bkz: Lochmann, s. 116; Armah, s. 135.

235 Kişilik hakkına ilişkin görüşler için bkz. Zevkliler ve diğerleri, s. 375 vd.

236 M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir, **Eşya Hukuku**, 11. Bası, İstanbul, 2006, s. 135; Zevkliler ve diğerleri, s. 376; Mustafa Dural ve Tufan Öğüz, **Türk Özel Hukuku**, Cilt II, Kişiler Hukuku, İstanbul, 2006, s. 94; Ayrıca bkz: Jale Akipek ve Turgut Akıntürk, **Türk Medenî Hukuku - Başlangıç Hükümler, Kişiler Hukuku,** 4. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2002, s. 362 vd.

237 Serdar, s. 23.

Spor müsabakalarının yayın hakkının hukukî niteliğini belirlerken, konuyu özellikle müsabakanın meydana gelmesinde katkıları olan kişilerden, müsabakayı icra ve organize edenlerin kişilik hakları bakımından değerlendirmek gerekir. Bu anlamda yayın haklarının kişilik hakları bakımından değerlendirilmesi, gerek yayın hakkının sahibi, gerekse haksız yayınlara karşı hukukî koruma imkânlarının tespiti bakımından da önemlidir. Şayet yayın haklarının hukukî niteliği kişilik hakları ile açıklanabiliyorsa, hak sahibi kişilere geniş ve etkin bir hukukî koruma sağlanabilecektir. Böyle bir durumda, hak sahibi kişiler, müsabakanın yayınlanmasına izin verme veya yasaklama yetkisini sağlayabilecek hukukî koruma imkânlarından yararlanabilirler. Zira kişilik hakları mutlak haklardan olup, herkese karşı ileri sürülebilen haklardandır ve kişiliği koruyucu davalardan her biri açılabilir.

Türk Medenî Kanunundaki kişiliğin korunmasına ilişkin hükümlerin uygulanabilmesi için, bir kişinin kişilik hakkına hukuka aykırı şekilde saldırılmış olması veya ciddi bir saldırı tehlikesinin bulunması gerekir. İşte bu yüzden, bir spor müsabakasının ilgili kişilerin izni olmaksızın yayınlanmasının kişilik hakkına saldırı olup olmadığının araştırılması gerekmektedir.

Bir spor müsabakasının yayınlanması, görsel yayınlarda müsabakayı icra eden sporcuların kişisel değerlerinden "*resim üzerindeki hak*" ve spor müsabakasını düzenleyenlerin "*ekonomik özgürlük ve varlığı*" üzerindeki kişisel değerleri bakımından kişilik hakkına konu olabilir. Buna karşın doktrinde yayın hakkının hukukî niteliğini spor kulüplerinin resim üzerindeki hakkı şeklinde açıklayan görüşler de mevcuttur[238]. Kanaatimizce tüzel kişilerin, gerçek kişilerden farklı olarak

---

238 Öztürk'e göre; "*kişilik hakları kavramının bir tüzel kişilik olan futbol kulüpleri açısından da değerlendirilmesi gerekir. Futbol kulüpleri Dernekler Kanunu kapsamında kurulmuş ve faaliyet gösteren tüzel kişilerden olup, onların da gerçek kişiler gibi kişilik haklarına sahip olduğu ve kişiliğin korunması hükümlerinden yararlanmasıdır. Ancak sözkonusu kişilerin doğası gereği bu yararlanmanın şeref, onur, ad, fikri ve iktisadi tamamiyete yönelik olup, vücut tamlığını kapsamadığı açıktır. Bununla birlikte resim üzerindeki hakların, tüzel kişiler için de geçerli olacağını kabul etmek gerekir. Bu nedenle tüzel kişilerin televizyon yayınları ile ilgili sözleşmeler akdetmeleri mümkün olup bu sözleşmelerin hizmet akti ile ilgili durumlar müstesna-gerçek kişilerde olduğu gibi kişilik hakları ile ilgili sözleşmeler olarak değerlendirilmesi doğrudur. Dolayısıyla bir yayın kuruluşu ve federasyon arasında aktedilen sözleşmeler de bu açıdan bir yayına muvafakat sözleşmesi niteliğinde olup, kişilik hakları ile ilgili akitler kapsamındadır*" (s. 28). Yukarıda açıkladığımız nedenlerden dolayı bu görüşün "*tüzel kişilerin resim üzerindeki hakkı*" olabileceği yönündeki dayanak noktası isabetli değildir.

resim üzerinde hakları sözkonusu olamaz[239]. Dolayısıyla spor kulüplerinin değil, o sporu icra edenlerin resim üzerindeki haklarından söz edilebilir. Bu anlamda, müsabakanın izinsiz yayınlanması halinde, kişilik hakları bakımından spor kulüplerinin resim üzerindeki hakkı değil, olsa olsa kişilik haklarından ekonomik özgürlük veya varlığının ihlâlinden söz edilebilir.

2. Sporcuların Resimleri Üzerindeki Hakları[240]

a. Genel Olarak

Türk Medenî Kanununda kişilik hakkının çerçeve bir normla genel olarak düzenlendiğini, bunun sonucu olarak toplumsal ve teknolojik gelişmelere paralel olarak kişilik hakkının içeriğinin zaman içinde genişleyebileceğini ve kişiliği oluşturan değerlerin sayma yöntemiyle sayılmadığını yukarıda belirtmiştik[241]. Herhalde, bu teknolojik gelişmelere bağlı olarak yeni kişilik değerlerinin ortaya çıkmasına en somut örneklerden birisinin, kişinin "*resmi*", başka bir deyişle "*görüntüsü üzerindeki hak*" olduğunu söylemek yanlış olmaz. Günümüzde fotoğraf makinesi, kameralar, mobil telefonlar ve diğer çekim veya çizim yapmaya yarayan elektronik cihazlarla kaydedilen görüntüler de resim üzerindeki hak kavramı içinde yer alır. Bu nedenle kişinin sabit resmi dışındaki hareketli görüntüleri de doktrinde ve içtihatlarda yerleşik olarak "*resim üzerindeki hak*" olarak ifade edilmektedir[242]. Biz de esasen "*kişinin görüntüsü üzerindeki hak*" olarak ifade edilebilecek bu kavramı, hukuk literatüründe yerleşik hali olan "*resim üzerindeki hak*" olarak ifade etmeyi uygun gördük.

---

239 Çöl de yalnızca gerçek kişilerin resim üzerindeki haklara sahip olabileceğine işaret etmektedir (Hüseyin Cem Çöl, "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na Göre Eser Dışında Koruma Konuları", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** 2003, Cilt: 52, S. 4, s. 379).

240 Bu konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz: R. F. Nasse, "Das Recht des Sportlers am eigenen Bild", **SpuRt** 4/95, s. 145; Wolf G. H. Günther, , **Umfang und zivilrechtliche Begrenzung der Aufnahmerechte an Sportveranstaltungen, insbesondere durch das besondere Persönlichkeitsrehct der Sportler**, Würzburg, 2003.

241 İkinci Bölüm, I B 1 altındaki açıklamalar.

242 Zevkliler ve diğerleri, s. 461 vd.; Bilge Öztan, **Şahsın Hukuku**, 6. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 1994, s. 137; Akipek ve Akıntürk, s. 411 vd.

Kişinin resmi üzerindeki hakkı, Türk Medenî Kanunundaki kişilik hakkını koruyan çerçeve norm yanında, FSEK'de özel bir hükümle koruma altına alınmıştır. FSEK. m. 86'ya göre; "*Eser niteliğinde olmasalar bile resim ve portreler, tasvir edilenin, tasvir edilen ölmüşse onun yerine bu hakları kullanabilecek kişilerin*[243] *(FSEK m. 19) muvafakati olmadan tasvir edilenin ölümünden 10 yıl geçmedikçe, teşhir veya diğer yollarla umuma arzedilemez.*" Burada sözü edilen "*resim*" kavramını da genişletici yorum yoluyla kişinin görüntüsü üzerindeki hakkı da kapsayacak şekilde anlamak gerekir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki; sporcuların resim üzerindeki hakları yalnızca müsabakanın görsel olarak yayınlanması halinde sözkonusu olabilir. Bu nedenle, müsabakanın radyo gibi salt işitsel veya yazılı iletişim araçlarıyla yayınlanması halinde resim üzerindeki haktan söz edilemez[244]. Buna karşın, bir spor müsabakasının televizyon, internet, mobil telefon veya sporcuların hareketli resimlerini göstermeye yarayan diğer araçlarla yayınlanması halinde sporcuların resim üzerindeki hakkından söz edilebilir.

b. Resim Kavramı

Kişinin resmi; onu tanıtmaya yarayan, onu diğer kişilerden ayıran, onun kişiliğini dış dünyaya yansıtan önemli araçlardan biri olduğundan kişilik hakkının kapsamı içinde yer alır[245]. Kişilik hakkının koruma kapsamına giren kişinin görüntüsünün üzerinde belirginleştiği cisim değil, o şey vasıtasıyla belirginleşen kişinin onu tanıtmaya yarayan, onu dış dünyaya yansıtan görüntüsü üzerindeki hakkıdır[246]. Resim üzerindeki hakkın korumadan yararlanabilmesi için, o kimsenin dış görünüşünün, o insanı teşhis etmeye elverişli olması gerekir[247]. Görüntüde yüz

---

243 Bu kişiler hak sahibi tarafından tayin edilen kimse veya vasiyeti tenfiz memuru vasiyeti tenfiz memuru tayin edilmemişse sırasıyla sağ kalan eş ile çocuklar ve mansup mirasçılar veya anne baba ve kardeşlerdir.

244 Armah, s. 28.

245 Oğuzman ve diğerleri s. 144; Dural ve Öğüz, s. 132; Mustafa Alper Gümüş, "Kişinin Resmi (Görünümü) Üzerindeki Hakkı", **Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 1, Sayı:1, Kasım 1997, s. 364.

246 Zevkliler ve diğerleri, s. 461; Gümüş, s. 365.

247 Fırat Öztan, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2008, s. 768; Çöl, s. 380.

hatlarının görülmesi gerekmez, olağan bir inceleme ve dikkat sonucu o kişiyle bağlantı kurulabiliyorsa, kişinin korumadan yararlanması gerekir[248]. Bu nedenle, herkes, kural olarak, kendi resminin çizilmesini, çekilmesini, basılmasını, çoğaltılmasını, dağıtılmasını ve yayınlanmasını yasaklamaya yetkilidir[249]. Resim kavramına yalnız fırça ve kalemle yapılan, çizilen resim ya da karikatürler veya fotoğraflar değil, kişinin bilgisayarda yapılmış hareketsiz veya animasyon görüntüleri ile kişinin bir filmde veya televizyondaki hareketli görüntüleri de girer[250].

Gerek bireysel, gerekse takım sporlarındaki görsel yayınlarda sporcuların her biri, onu diğer sporculardan ayıracak ve teşhis edilebilecek şekilde görüntülenmektedir. Yeni çekim teknikleri, sporcuların mimiklerini ve jestlerini en ince ayrıntısına kadar görebilmemizi sağlamaktadır. Ayrıca uzak çekimlerde bile belli belirsiz dış görüntünün yanı sıra forma numarası ya da kişinin oynadığı mevki itibariyle veya spikerin anlatımından, onun diğer sporcuların ayırt edilmesi mümkün olabilmektedir[251]. Resim üzerindeki hakka ilişkin korumadan yararlanabilmek için, sporcuların diğerlerinden ayırt edilebilmesi ve onu teşhise imkân vermesi yeterlidir[252]. Bunun yanında, sporcuların ayrıntılı olarak yüzünün veya başka yerlerinin görünmesi gerekli değildir[253]. Bunun dışında sporcuların animasyon görüntüleri de resim kavramı içinde girer. Meğer ki bu görüntüler olağan bir inceleme ve dikkat sonucu o sporcuyla bağlantı kurulabilmesine ve onu teşhis etmeye imkân tanısın.

---

248 F. Öztan, s. 768.

249 Zevkliler ve diğerleri, s. 461; Dural ve Öğüz, s. 132.

250 Karş. Oğuzman ve diğerleri, s. 145; Zevkliler ve diğerleri, s. 461; Gümüş de teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte resim kavramının geniş yorumlanması gerektiğine işaret etmektedir (s. 366).

251 Aynı yönde bkz: Kai Tumbrägel, **Die Zentralvermarktung von Sportübertargungsrechten am Beispierl von Fußball und Formel 1**, 1. Auflage, Cuvillier Verlag, Göttingen, 2001, s. 56; Martin Nolte, "Persönlichkeitsrechte und Medienfreiheit", (Ed: Martin **Nolte**, **Persönlichkeitsrechte im Sport**, Stuttgart, 2006, s. 16-17.

252 Karş. Gümüş, s. 368; Çöl, s. 380.

253 Bisiklet veya kayak sporlarında sporcuların kask takması veya eskrim gibi sporcuların yüzlerini kapatacak özel kıyafetlerin giyilmiş olması, sporcuların resim üzerindeki hakkına engel değildir.

c. Hakkın Hukukî Niteliği ve Hukuka Aykırılık

Kişinin resmi üzerindeki hakkı, onun diğer kişisel değerlerinden ayrı ve bağımsız nitelikte bir kişilik hakkıdır[254]. Bu nedenle, resmedilenin rızası olmaksızın onun resmini çekilmesi, görüntülenmesi veya yayınlanması kişilik hakkının ihlâl edilmiş olması için yeterlidir[255]. Bunun için ayrıca resmi yayınlanan kişinin onur ve saygınlığının veya özel ve gizli yaşam alanının ihlâl edilmiş olması gerekmez[256]. FSEK'de, eser niteliğinde olmasalar bile, kişilerin resimlerinin, onların veya onlar ölmüşse ilgili kişilerin rızası olmadan yayınlanamayacağı hükme bağlanarak kişinin resmi üzerinde hak sahibi olduğu özel olarak düzenlenmiştir (FSEK m. 86). Bu hükümle korunan hukukî değer, o resim veya görüntünün eser niteliği değil, tasvir edilen kişinin kişilik hakkıdır[257]. Bu nedenle, FSEK m. 86'daki resim üzerindeki hak, mutlak hak niteliğindedir[258]

Resim üzerindeki hakkın ihlâlinden söz edebilmek için kişinin resminin çekilmesi, görüntülenmesi veya yayınlaması yeterlidir. Spor müsabakaları umuma açık icra edildiğinden, kural olarak bunların yayınlanmasının sporcuların onur ve saygınlığını veya özel ve gizli yaşam alanlarının ihlâl edildiğinden söz edilemez[259].

Kural olarak, kişi veya kişilerin izni olmadıkça resimlerinin çekilmesi, kaydedilmesi veya yayınlanması hukuka aykırılık teşkil eder[260]. Öncelikle bir kişinin izni olmaksızın resminin çekilmesinin, kişilik hakkına yönelik bir saldırı teşkil ettiği

---

254 Karş. Oğuzman ve diğerleri, s. 145; Gümüş, s. 367.

255 Aynı yönde Oğuzman ve diğerleri, s. 145; Gümüş, s. 367.

256 Gümüş, s. 367. Buna karşın doktrinde resmin habersiz ve izinsiz yayınlanmasının genellikle onur ve saygınlığa ya da özel ve gizli hayata saldırı niteliğinde olduğu ifade edilmektedir. İsviçre uygulamasında da, habersiz resim çekme ya da yayınlama hallerinde genellikle onur ve saygınlığın ya da özel hayatın ihlâl edildiği kabul edilmektedir. Yargıtay da resim üzerindeki hakkın TMK m. 24 ile korunan değerlerden olduğunu kabul etmektedir. Ancak, kişilik hakkının ihlâli için, resmin yayınlanmasının onur ve saygınlığı ihlâl etmesi ya da kazanç sağlamak amacıyla yayınlanmış olduğu sanısını uyandırmasını aramaktadır (Dural ve Öğüz, s. 132).

257 Ahmet Kılıçoğlu, **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006, (Fikri Haklar), s. 156.

258 F. Öztan, s. 769.

259 Aynı yönde bkz: Christian Fietz, **Die Bundesliga in Fernsehen und Internet -Die Zentrale Vermarktung der Übertragungsrechte aus kartellrechtlichem Blickwinkel-**, VDM Verlag Dr. Müller, Saarbrücken, 2007, s. 39; Petersen, s. 13; Lochmann, s. 276.

260 Dural ve Öğüz, s. 132; Gümüş, s. 373.

kabul edilmektedir[261]. Başka bir deyişle, hukuka aykırılık için resmin teşhir edilip yayınlanması gerekmez. Bununla birlikte resim henüz teşhir edilip yayınlanmadığı için ortada maddî, manevî veya vekâletsiz işgörme hükümlerine dayanılarak uğranılan herhangi bir zarar mevcut değildir[262]. Böyle bir durumda yalnızca ciddi ve yakın bir tehlikenin olması halinde saldırıya yönelik önleme davası açılabilir[263]. FSEK. m. 86 hükmü ise hukuka aykırılık için, resmin çekilmesini yeterli görmeyip bunun teşhir veya diğer yollarla umuma arzını zorunlu kılmaktadır. Başka bir deyişle, resmin çekilmesi veya kaydedilmesi hükmün koruma kapsamı dışında kalmaktadır. FSEK. m. 86'da kullanılan *teşhir* terimi, bir resmin veya portrenin, sadece vitrinde veya sergide yer alması değil, bir sinema filminde veya televizyon yayınında gösterime sunulması anlamına da gelir[264]. Spor müsabakaları ise aşağıda görüleceği üzere ticari amaç dışında kaydedilip yayınlanabileceği için, kural olarak sporcular gerek Türk Medenî Kanunundan, gerekse FSEK'den doğan resim üzerindeki haklarına dayanarak müsabakanın çekilip kaydedilmesini yasaklayamazlar[265].

Kural, resmedilenin izni olmadıkça resimlerinin çekilmesi, kaydedilmesi veya yayınlamasının hukuka aykırılık teşkil edeceği yönünde ise de, kanunlarda öngörülen hukuka uygunluk sebeplerinden birinin varlığı halinde resmedilen kişinin rızası aranmaz[266]. Bununla birlikte, görüntülerin çekilip kaydedilmesi ve yayınlanması rıza kapsamında olsa dahi, bu görüntülerin reklam veya ticari amaçla çoğaltılıp yayınlanmaları hukuka aykırılık teşkil eder[267]. Resmin izin kapsamı dışında bir amaçla kullanılması veya izin verilenden daha geniş bir çevreye yayılması da resim üzerindeki kişilik hakkının ihlâli niteliği taşırlar. Resmin her biçimde kamuya

---

261 Gümüş, s. 373.

262 Gümüş, ss. 373-374.

263 Gümüş, ss. 373-374.

264 F. Öztan, s. 769.

265 Ancak istisnai durumlarda, örneğin, yayıncının günler öncesinden müsabakayı canlı yayınlayacağını duyurması halinde, "*saldırı tehlikesinin önlenmesi*" davası açılabilir.

266 Hukuka uygunluk sebepleri için bkz: aşa. İkinci Bölüm, I B 4 d.

267 Dural ve Öğüz, s. 133; Gümüş, s. 378 vd.; F. Öztan, s. 770; Çöl, s. 383; Serdar, s. 94.

iletilmesi için resmedilenin iznini gerekir. Başka bir deyişle, resmin kamuya arzının ticari amaçla yapılıyor olması şart değildir[268].

Bununla birlikte, resmin reklam veya ticari amaçlarla kullanılması halinde, resim üzerindeki hakkın ihlâl edildiğini, hukuka aykırılığın gerçekleştiğini kabul etmek gerekir[269]. Böyle bir durumda, resim üzerindeki hakkı ihlâl edilen kişi, resmin yayınlanmasını men edebileceği gibi, vekâletsiz işgörme hükümlerine göre de, saldırıda bulunanın elde ettiği kazancın kendisine verilmesini talep edebilir (TMK m. 25).

Spor müsabakalarının yayını bakımından sporcuların resim üzerindeki hakların yeterli koruma sağlamadığını söyleyebiliriz. Şöyle ki; öncelikle spor müsabakalarının yayınlanmasında gerek genel, gerekse özel hukuka uygunluk nedenleri bulunmaktadır. Bu nedenle, spor müsabakalarından haber amaçlı olmak kaydıyla görüntü alınması ve bunların yayınlanmasında herhangi bir hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Bir spor müsabakasının hukuka aykırı olarak yayınlanmasından söz edebilmek için, bu yayının ticari amaçla yapılmış olması gerekir. Bu da çoğu durumda müsabakanın kaydedilmesine engel teşkil etmez. Zira bir müsabakanın ticari amaçla kaydedilip kaydedilmediği ve hatta yayınlanıp yayınlanmadığı, kural olarak ancak onun yayınlanmasından sonra anlaşılabilir. Bu da, resim üzerindeki hak sahibi sporcuların koşulları varsa, maddî tazminat veya vekâletsiz işgörmeden doğan haksız kazancın kendilerine verilmesini sağlar (TMK m. 25). Başka bir deyişle, sporcular, kural olarak resim üzerindeki haklarına dayanarak müsabakanın yayınlanmasını engelleyemezler.

d. Hukuka Uygunluk Nedenleri

Spor müsabakalarının yayınlanmasında kişilik hakkının payını tespit ederken, belki de en belirleyici rolü hukuka uygunluk nedenleri oynamaktadır. Zira spor

---

268 F. Öztan, s. 769.

269 Gümüş, s. 378; YHGK E. 1990/4-275 K. 1990/459 T. 3.10.1990; Andreas Wiebe, "Schutzrechtliche Grundlagen der Sportvermarktung", **Sport und Recht** (Ed. Studiengesellschaft für Wirtschaft und Recht), Linde Verlag, Wien, 2005, s. 7; Ulrich Haas ve Christoph Reimann, "Das "Fernsehrecht" an Sportveranstaltungen als Abwehrrecht", **SpuRt** 1999, s. 184; Tumbrägel, s. 57.

müsabakaları, toplumu ilgilendiren, toplumun haber alma ihtiyacının en fazla olduğu günlük faaliyetlerden biridir. Belirtmek gerekir ki; genel veya özel hukuka uygunluk nedenlerinden herhangi biri olduğu takdirde, kural olarak, spor müsabakalarının kaydedilmesi veya yayınlanması hukuka aykırılık teşkil etmez. Bu nedenle, aşağıda hukuka uygunluk nedenleri üzerinde yoğun olarak durulmuştur. Türk Medenî Kanununda genel olarak sayılan hukuka uygunluk nedenleri ile resim üzerindeki hak özelinde FSEK'de düzenlenen özel hukuka uygunluk nedenlerini ayrı ayrı incelenmiştir.

(1) Genel Hukuka Uygunluk Nedenleri (TMK m. 24/II)

Kural olarak, kişinin resminin veya görüntüsünün çekilmesi, çoğaltılması, yayınlanması onun resim üzerindeki kişilik hakkını ihlâl eder. Kural bu olmakla beraber, hukuka uygunluk sebeplerinden biri bulunması halinde resmin veya görüntünün kaydedilmesi, çekilmesi veya yayınlanması hukuka aykırı değildir. Kişilik hakkını koruyucu genel hukuka uygunluk nedenleri, kişilik hakkının bir parçası olan resim üzerindeki hak bakımından da geçerlidir. Buna göre; *resmedilen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması* sebeplerinden biri varsa, resim üzerindeki hakkın ihlâl edildiğinden söz edilemez (TMK. m. 24/II).

Kişinin rızası açık olabileceği gibi, zımnî de olabilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, rıza veren kişinin öngördüğü amaç ve kapsam dışında resmin kullanılmaması gerektiğidir. Sporcular görüntülerinin çekilmesine veya yayınlanmasına açıkça izin verebilecekleri gibi, yaptıkları işin niteliği gereği buna izinlerinin olduğu varsayılabilir[270]. Rıza gösterilen hallerde, rızanın hangi hususları kapsadığı da önem taşır. Mesela haber amaçlı olarak resminin kullanılmasına izin

[270] Ancak buna rağmen, Olimpik Şartın 45. maddesinde sporcuların müsabakalara katılım için, bu konuda açık rızalarını gerektiren bir beyanda bulunmaları zorunlu kılınmıştır. Bu düzenlemeye göre, katılımcı aşağıdaki metni imzalamak zorundadır: "*Olimpik Oyunların bir katılımcısı olarak, uluslararası tarihsel önem taşıyan kalıcı bir etkinliğe katıldığımı kavramak kaydıyla ve katılımımın kabul edileceğini öngörerek, Olimpik Oyunların ve Olimpik Hareketin tanıtılması kapsamında Uluslararası Olimpik Komitenin (UOK) onayladığı ya da onaylayacağı koşullar altında ve amaçlar doğrultusunda Olimpik Oyunlar sırasında film, televizyon görüntüsü, fotoğraf ve bunların dışındaki biçimlerde kaydımın yapılmasını kabul ederim.*"

veren bir kimse, bu resmin ticari bir amaçla da kullanılmasına izin vermiş sayılamaz[271].

Ayrıca, resmin veya görüntünün çekilmesi, kaydedilmesi veya yayınlanmasında üstün kamu yararı olduğu durumlarda da resim üzerindeki hakkın ihlâl edildiğinden söz edilemez[272]. Spor müsabakalarının yayınlanması bakımından üstün kamu yararı, özellikle haber verme özgürlüğü hususu bakımından önem taşır. Zira önem teşkil eden spor müsabakalarının yayınlanmasında, medyanın haber verme hakkı ve ödevi ile kamuoyunun haber alma hakkı bağlamında üstün kamu yararı olduğuna şüphe yoktur. Ancak burada haber verme sınırlarını çizmenin güçlüğüne işaret etmek gerekir. Bu anlamda, yayınlanan görüntülerin yayınlanma amacı önem taşımaktadır. Bu nedenle, spor müsabakası görüntülerinin haber verme amacı sınırlarını aşarak reklam veya ticari amaçla yayınlanması halinde artık hukuka uygunluk olduğundan söz edilemez[273].

Hukukumuzda kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan saldırıların da hukuka uygunluk sebebi teşkil edeceği düzenlenmiştir. Kanunun verdiği yetkiyi yalnızca kamu görevlileri ve makamlarının kamu hukukundan doğan yetkileri olarak anlamamak gerekir[274]. Özel hukuk gerçek ve tüzel kişileri de kanunun verdiği yetkiye dayanarak başkalarının kişilik hakkına saldırıda bulunmaları halinde hukuka uygunluk sebebinden yararlanabilirler[275]. 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanuna göre; *"Türkiye Cumhuriyeti sınırları içindeki tüm futbol müsabakalarının televizyon, radyo, internet ve her türlü teknik cihaz ve benzeri araçlarla yayınlanmasına, iletilmesine, yayınların düzenlenmesine ve programlanmasına münhasıran Yönetim Kurulu yetkilidir* (5894 sayılı Kanun m. 13/I)". TFF'nin futbol müsabakalarını yayınlama yetkisi, müsabaka sırasında futbolcuları görüntülemeyi de içerir. TFF, doğrudan kanundan doğan bu yetkisini bizzat kendisi kullanabileceği gibi, bu yetkisini usûlune uygun olarak özel gerçek

---

271 B. Öztan, s. 139.

272 Wiebe, ss. 6-7; Nolte, Persönlichkeitsrechte, s. 18.

273 Karş. Haas ve Reimann, s. 184; Helbig, s. 44 vd.; Nolte, Persönlichkeitsrechte, s. 18.

274 Oğuzman ve diğerleri, s. 166; Dural ve Öğüz, s. 143.

275 Nitekim BK. m. 52'deki "*meşru müdafaa hakkı*" buna örnektir (Oğuzman ve diğerleri, s. 167; Akipek ve Akıntürk, s. 422).

veya tüzel kişilere de devredebilir. Böyle bir durumda, TFF veya TFF'nin yetkisini devrettiği kişilerin spor müsabakalarından aldığı görüntüler resim üzerindeki hak yönünden hukuka aykırılık teşkil etmez. Zira spor müsabakasını yayınlama yetkisi doğrudan kanundan doğmaktadır. Belirtmek gerekir ki; kanunun verdiği yetkinin kullanıldığı her halde, hukuka aykırılığın ortadan kalktığından söz edilemez. Bu yetkinin kanunun tanıdığı sınırlar içinde kullanılması gerekir[276]. TFF'nin veya yayınlama yetkisini devrettiği yayın kuruluşunun yetkisi, yalnızca spor müsabakalarının kendisinin yayınlama yetkisini içerir. Bu nedenle, -*başka bir hukuka uygunluk sebebi bulunmadığı sürece*- müsabaka öncesinde veya sonrasında sporcuların görüntülenmesinde hukuka uygunluk sebebinin olduğundan söz edilemez.

(2) Özel Hukuka Uygunluk Nedenleri (FSEK m. 86/II)

Türk Medenî Kanununda tüm kişilik değerleri için öngörülen genel hukuka uygunluk nedenleri yanında, FSEK'de kişilerin resimleri üzerindeki haklarına ilişkin özel hukuka uygunluk sebepleri düzenlenmiştir. Resmin yayınlanmasını kişinin veya ilgililerin iznine bağlayan kuraldan hemen sonra FSEK. m. 86/II'de bu kuralın istisnaları belirtilmiştir. İzin, açıkça verileceği gibi zımnî de olabilir. Buna göre; "*memleketin siyasi ve toplumsal hayatında rol oynayan kimselerin resimleri*"[277], "*tasvir edilen kimselerin katıldığı geçit resmi veya resmi tören yahut genel*

---

276 Dural ve Öğüz, s. 143

277 *"İzin alınmasını gerektirmeyen halleri düzenleyen yukarıdaki yasa hükmü "Memleketin siyasi ve içtimai hayatında rol oynayan kimseler" den söz etmektedir. Buradaki memleket teriminin, herhangi bir İl, İlçe veya yöreyi değil, tüm Ülkeyi (Türkiye'yi) ifade ettiği çok açıktır. Öğretide de, bu terime böyle bir anlam yüklenmektedir (Bakınız, aynı eser, sayfa:275). Dolayısıyla, izin alınması gereğinin sözkonusu olmaması için, fotoğrafta tasvir olunan kişinin, herhangi bir idarî ya da coğrafî alanın değil, ülkenin tümünün siyasi veya içtimai hayatında rol oynamakta bulunması temel koşuldur; Siyasi veya içtimai hayatında rol oynanan yer, ülkenin tümü değil, onun sadece belirli bir kısmı ise, sözkonusu istisna gerçekleşmeyecektir. Bu noktada hemen belirtilmelidir ki, fotoğrafın ilgili yöreyle sınırlı olarak umuma arz edilmiş veya kullanılmış olması, bu sonuca etkili değildir. Çünkü yasa, tanımladığı kimselerin resimlerinin hangi coğrafî veya idarî alanda kullanıldığını veya umuma arz edildiğini değil, resmi kullanılan kişinin oynadığı rolün ülke çapında olup, olmadığını önemsemektedir."* (YHGK, 17.10.2001, E. 2001/4-926, K. 2001/742); Kılıçoğlu ise, burada sözü edilen "*siyasi ve içtimai hayatta rol oynayan kimseler*" sözcüğünün her somut olaya göre değiştiğini, bunun tayininde, resmedilen veya portresi çizilen kişinin kamuoyunda aktif rol oynayan kişi olup olmamasının ölçü alınması gerektiğini ifade etmektedir (Fikri Haklar, s. 157).

toplantıları gösteren resimler"[278] ve *"günlük olaylara ilişkin resimlerle radyo ve film haberleri*" için resmedilen kişinin izni şart değildir. Radyo ve film haberlerini her türlü basın ve yayın yoluyla yapılan açıklamaları kapsayacak şekilde geniş yorumlamak gerekir[279]. Aslında tüm bunlar, kişilik hakkına saldırının genel hukuka uygunluk nedenlerinden kamu yararının özel görünümleri olarak kabul edilebilir[280].

Millî sporcular ve Türkiye liglerinin üst sıralarında yer alan sporcular, FSEK'deki "*memleketin siyasi ve toplumsal yaşamında önemli kişiler*" grubunda yer alırlar ve görüntülenmeleri kural olarak hukuka aykırı değildir[281]. Bunun yanında, ulusal veya kamuya mâl olmuş bir takımda ilk kez forma giyecek sporcular da bu kapsamda değerlendirilebilirler[282]. Buna karşın, amatör veya yerel bir müsabakaya katılan sporcuların artık memleketin toplumsal hayatında rol oynayamayan kişilerden olmadığına şüphe yoktur[283]. Ancak bu halde bile, bunların ve diğer sporcuların yer aldığı müsabakaların yayınlanması "*günlük olaylara ilişkin resimler*" kategorisinde değerlendirildiği sürece bunların rızalarının alınması gerekmez[284].

Tüm bu açıklamalar ışığında, kural olarak, spor müsabakalarını yayınlamak için sporcuların muvafakati aranmadığı sonucuna varmak mümkündür. Ancak yine de bu yayınların haber verme amacını aşmaması, ticari amaçla kullanılamaması gerekir[285]. Bu durum, esasen basın özgürlüğü ve toplumun önemli spor olaylarından

---

278 Bir spor olayını izlemeye gelen kişilerin çekilmiş görüntüleri de bu kapsamda değerlendirilmelidir. Aynı yönde bkz: Kılıçoğlu, Fikri Haklar, s. 158.

279 Kılıçoğlu, Fikri Haklar, s. 157.

280 Kılıçoğlu, Fikri Haklar, s. 158; Karş. Çöl, s. 382.

281 Alman hukukunda aynı yönde bkz: Ralf Kitzberger, "Rechlicher Schutz für Sportler bei der Nutzung ihres Namens und Bildnisses in der Werbung", **SpuRt** 6/2009, s. 229; Karş. Zevkliler ve diğerleri, s. 464; Akipek ve Akıntürk, s. 411.

282 Hermann Waldhauser, **Die Fernsehrechte des Sportveranstalters**, Duncker & Humblot, Berlin, 1999, s. 167; Margot Gräfin von Westerholt, , "Übertragung von Sportveranstaltungen im Fernsehen", **ZIP** 6/1996, s. 264; Haas ve Reimann, ss. 183-184; Tumbrägel, s. 57; Lochmann, s. 271; Helbig, s. 43.

283 Bu nedenle Alman hukukunda bunların izinleri dışında görüntülerinin kaydedilmesi resim üzerindeki hakka saldırı olarak kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmektedir (Rainer Koch, "Die Verwertung von Amateurfußballspielen im Internet", **SpuRt** 6/2009, s. 225).

284 Waldhauser, s. 167. Keza umuma açık bir spor karşılaşmasında yer alan kişilere ait resimler (görüntüler), onların rızası olmaksızın yayınlanabilirler (Kılıçoğlu, Fikri Haklar, s. 159).

285 F. Öztan, s. 771; Çöl, s. 383.

haber alma özgürlüğü ile kişilerin kişilik hakkı ve resimleri üzerindeki hakkı arasındaki menfaatler dengesinin gözetilmesinin bir sonucudur.

Ayrıca tüm bu hallerde, resmedilenin izninin aranmaması, Türk Medenî Kanununun çerçevelediği kişilik hakkı hükümlerinin uygulanmaması anlamına gelmez. Başka bir deyişle, FSEK hükümlerine göre kamuya iletimin caiz olduğu hallerde bile, resim veya görüntünün yayınlanması o kişinin kişilik hakkını ihlâl ediyorsa, Türk Medenî Kanunundaki koruyucu hükümlere başvurulabilir. Bu husus, FSEK'de 2008 yılında yapılan değişiklikle de vurgulanmıştır (FSEK m. 80/son).

3. Spor Kulüplerinin ve Organizatörlerin Ekonomik Özgürlük ve Varlık Üzerindeki Hakları

Kişinin ekonomik özgürlüğü ve varlığı, onun diğer kişilik değerlerinin bir parçası ve bütünleyicisidir[286]. Nitekim, gerek Anayasa m. 17/I'deki "*Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir*" düzenlemesi, gerekse de Anayasa m. 48/I'deki "*Herkes dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir*" düzenlemesi ile kişinin ekonomik özgürlüğü ve varlığı güvence altına alınmıştır[287].

Ekonomik özgürlük ve varlığın ihlâli halinde bunu malvarlığına yönelik bir saldırı veya haksız rekabet niteliğinde bir saldırıdan ayırt etmek her zaman kolay olmayabilir. Ancak ekonomik özgürlük ve varlık, kişilik hakları kapsamında mümkün olduğunca dar yorumlanmalıdır. Zira serbest rekabetin hâkim olduğu ekonomilerde, kişilerarası ekonomik rekabetin varlığı olağandır ve bu rekabet, yasanın çizdiği belli sınırlar içinde yapıldığı sürece kişiler buna katlanmak zorundadırlar[288]. Nitekim Türk-İsviçre uygulanmasında da, ekonomik özgürlük ve varlık oldukça dar bir hareket alanı içinde mütalaa edilmektedir. Bunun en tipik örneklerinden birisi, boykottur. Esasen, ticaret hayatında yasal bir hareket sayılan boykot, İsviçre Federal Mahkemesinin içtihatlarına göre, boykotu yürütenlerin elde ettikleri menfaatler ile diğer tarafın uğradığı zarara arasında açık bir oransızlık

---

286 Karş. Dural ve Öğüz, ss. 133-134.

287 Zevkliler ve diğerleri, s. 473.

288 Dural ve Öğüz, s. 134.

olması durumunda ekonomik bütünlüğe karşı yapılmış haksız bir saldırı niteliğinde kabul edilir[289].

Kanaatimizce; ekonomik özgürlük veya varlığa yapılan müdahaleler, bir kişinin ekonomik varlığa sahip olma ve bu varlığı sürdürme özgürlüğünü ortadan kaldırmaya yönelik olması halinde, kişilik hakkına saldırı niteliği taşır[290].

Ekonomik değerlere karşı yapılan saldırıların önemli bir kısmı, haksız rekabet şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bir saldırının haksız rekabet mi yoksa ekonomik kişiliğe yönelik mi olduğunun sınırını çizmek çok zordur[291]. Bu sınırı çizerken saldırının niteliği önem taşır. Şayet saldırı, kişinin ekonomik varlığını yok etmeye, ortadan kaldırmaya yönelik bir saldırı niteliğindeyse, bunu kişilik hakkına saldırı olarak kabul etmek gerekir. Böyle bir durum, saldırının doğrudan doğruya kişinin faaliyetine değil de, ekonomik kişilik hedef alındığından sözkonusu olabilir[292]

Hiç şüphesiz, bir spor müsabakasının icra edilebilmesi, onu düzenleyenlerin emek, çaba ve maddî yatırımları ve harcamaları sayesinde mümkün olabilir. Bu emek, çaba ve yatırımlarının sonucu olarak o müsabakadan ekonomik olarak istifade etme hakkı da o ürünü yaratan kişilere, başka bir deyişle spor kulüplerine veya onun düzenleyicisine aittir. Ancak spor kulüplerinin veya düzenleyicinin izni olmaksızın spor müsabakalarının yayınlanması, hak sahiplerinin kişilik değerlerinden ekonomik değerlerine yapılmış bir saldırı olarak nitelendirilemez. Zira spor kulüplerinin veya onu düzenleyenlerin iktisadi faaliyetleri ve gelirleri, yayın gelirlerinden ibaret değildir. Sponsorluk gelirleri, bilet gelirleri, reklam gelirleri, markalı ürünlerden lisans gelirleri ve performans gelirleri gibi daha birçok gelir kaynağı bulunmaktadır. Dolayısıyla böyle bir durumda, kişiliğin korunması hükümleri değil, koşulları varsa haksız rekabet hükümleri uygulanabilir[293].

---

289 Akipek ve Akıntürk, s. 412.

290 Zevkliler ve diğerleri, s. 473.

291 Dural ve Öğüz, s. 134.

292 Dural ve Öğüz, s. 134; Örneğin, spor kulüplerinin birbirleriyle anlaşarak belirli bir sporcunun transfer edilmeyeceğini kararlaştırmaları, o sporcunun ekonomik varlığını ve geleceğini sarsıcı niteliktedir (Zevkliler ve diğerleri, s. 473).

293 Martin Stopper, "Wer ist Veranstalter und Rechtsträger im Profi-Fußball?", **SpuRt** 5/1999, (Veranstalter), s. 188; Alman hukukunda aynı yönde bkz: Michael Winter, "Fußball im Radio: Live aus dem Stadion?", **ZUM** 7/2003, (Radio), s. 537; Koch, s. 228; Westerholt, s. 265; Haas

C. Haksız Rekabet Hükümlerine Göre Değerlendirme

1. Genel Olarak

Spor müsabakaları ekonomik olarak yararlanılabilen bir ürün olduğu sürece, o müsabakayı düzenleyen kulüplerin veya organizatörlerin yetkisiz yayınlara karşı haksız rekabet hükümleriyle korunması sözkonusu olabilir[294]. Özellikle fikrî mülkiyet hukuku hükümlerinin koruma sağlayamadığı durumlarda haksız rekabet hükümleri bu boşluğu doldurma işlevine sahiptir[295]. Haksız rekabetle korunan hukukî değer tartışmalı olmakla birlikte; ticari kişilik, ticari işletme, gayrimaddî mallar üzerindeki haklar gibi değerlerin koruma alanına girdiği kabul edilmektedir[296]. İsviçre Federal Mahkemesine göre haksız rekabet hükümleri ile herkesin ekonomik alanda kendi emeği oranında sonuç alması ve bu emeğin ahlak kurallarına uygun olarak sarf edilmesi amaçlanmaktadır[297]. Haksız rekabetle korunan hak, herkese karşı ileri sürülebilen mutlak bir hak niteliğindedir ve mutlaka ticari işletmeyle ilgili olması aranmaz[298]. Haksız rekabette korunan hakkın niteliği hangisi olursa olsun, spor müsabakalarının yetkisiz ve izinsiz yayınlanması halinde bu değerlerin ihlâli sözkonusu olmaktadır.

Spor müsabakaları, onu düzenleyenlerin ve icra edenlerin ekonomik alanda kendi emeklerinin sonucu ortaya çıkan gayrimaddî bir ürün olarak vasıflandırılabilir[299]. Gerçekten de bir spor müsabakasının oynanabilmesi, onu düzenleyen kulüp veya diğer düzenleyicilerin yaptıkları katkı, emek, harcama, yatırım ve masraflar sayesinde mümkün olabilmektedir. Spor kulüpleri ve diğer düzenleyiciler, sporcuların istihdamı, transferi, müsabaka için yer temini,

---

ve Reimann, s. 187; Hilty ve Henning-Bodewig, s. 41; Fietz, s. 42; Tumbrägel, s. 66; Helbig, s. 38.

294 Stopper, Veranstalter, s. 190 vd.; Westerholt, s. 265; Fietz, s. 43 vd.; Helbig, s. 76.

295 Wiebe, s. 13.

296 Reha Poroy ve Hamdi Yasaman, **Ticari İşletme Hukuku**, 12. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2007, s. 281.

297 Poroy ve Yasaman, s. 282.

298 Poroy ve Yasaman, s. 281.

299 Karş. Osterwalder, s. 83 vd.

organizasyon için çeşitli harcamalar yapmaktadır[300]. Spor kulüpleri ve diğer düzenleyiciler, bu yatırımları sonucu olarak ortaya koyacakları üründen maksimal biçimde faydalanmak amacıyla spor müsabakalarının yayın haklarının televizyon kuruluşlarına pazarlanması dahil olmak üzere, diğer ekonomik faaliyetlerle ticari hayata aktif olarak katılmaktadırlar[301].

Spor kulüplerinin ve diğer düzenleyicilerin, ortaya koydukları ürünlerden faydalanabilmesi ve bu ürüne karşı yapılabilecek haksız müdahaleleri önlemek için hukukî korumaya ihtiyacı vardır. İşte düzenleyici tarafından ekonomik alanda yaratılan ürünün korunması yollarından bir tanesi de haksız rekabet hükümleridir. Haksız rekabet hükümleri, yayın hakkı sahibinin hukukî korunmasında oldukça önemli bir işleve sahiptir. Kişilik hakları, eşya hukuku veya fikrî haklar hükümleriyle hak sahibine koruma sağlanamadığı durumlarda, haksız rekabet hükümleri bu boşluğu giderebilecek niteliğe sahiptir. Ancak bunun için, haksız rekabetin unsurlarının gerçekleşmiş olması gerekmektedir.

Türk hukukunda haksız rekabet konusu hem Borçlar Kanununda hem de Türk Ticaret Kanununda düzenlenmiştir. Doktrindeki tüm eleştirilere rağmen[302] Yeni Türk Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanununda da bu çifte düzenleme yaklaşımı aynen korunmuştur[303]. Borçlar Kanunu m. 48/II düzenlemesinden, ticari işlerde ortaya çıkan haksız rekabet hallerinde TTK hükümlerinin, adi işlerdeki haksız rekabet hallerinde ise Borçlar Kanununun uygulanacağı sonucuna varmak mümkündür[304]. Dolayısıyla tarafların ve özellikle davalı tarafın tacir olmadığı hallerde BK. m. 48 hükmü uygulanacaktır[305]. Zira Borçlar Kanununda açıkça ticari işlere ait haksız rekabet durumunda Ticaret Kanununa gönderme yapılmaktadır[306]. Buna karşın, bu

---

300 Karş. Fritzweiler ve diğerleri, s. 357.

301 Fietz, s. 44.

302 Poroy ve Yasaman, s. 281.

303 Rıza Ayhan, Mehmet Özdamar ve Hayrettin Çağlar, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Ticari İşletme Hukuku - Genel Esaslar**, Yenilenmiş 4. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2011, ss. 221-222.

304 Sabih Arkan, **Ticari İşletme Hukuku**, Altıncı Baskı, Ankara, 2007, s. 303.

305 S. **Arkan**, s. 303. Y. 11. HD. E. 1989/2889, K. 1989/2929, T. 15.5.1989, www.kazanci.com.tr, (1.11.2011).

306 Türk Ticaret Kanununun hazırlık çalışmaları sırasında BK. m. 48'in yasadan çıkarılması öngörülmüşse de, 1956'da Tasarı'yı gözden geçiren komisyon TTK'daki haksız rekabet

düzenlemenin isabetli olmadığı açıktır[307]. Zira Türk hukukundaki bu çifte düzenlemenin temel sebebi, kaynak ülke İsviçre'de konunun Borçlar Kanunu dışında haksız rekabete özgü özel bir kanunla düzenlenmesidir. 1943 tarihli *İsviçre Haksız Rekabet Kanunu*, ticari olsun olmasın tüm haksız rekabet hallerine uygulanan genel nitelikte bir Kanundur. Bizde ise, haksız rekabete ilişkin özel bir kanun mevcut olmayıp, haksız rekabet konusu iki farklı mevzuatta muhafaza edilmeye devam edilmiştir. Türk Ticaret Kanunundaki haksız rekabet hükümleri, ticari olsun veya olmasın bütün haksız rekabet fiillerini içermektedir. Dolayısıyla TTK'daki haksız rekabet hükümleri yalnızca birbirine rakip olan tacirler hakkında değil, tedarik edilenlerle müşteriler ve katılanlar arasındaki ilişkileri etkileyen aldatıcı veya dürüstlük kuralına aykırı davranışlar ve ticari uygulamalar hakkında da uygulanır[308]. Bu durum karşısında, Borçlar Kanunundaki haksız rekabetin uygulama alanı bulması neredeyse imkânsızdır[309].

2. Borçlar Kanununa Göre

Borçlar Kanununun "*haksız rekabet*" kenar başlığını taşıyan 48. maddesine göre;

> "*Yanlış ilanlar veya objektif iyiniyet kurallarına aykırı diğer davranışlar sonucunda müşterileri azalan ya da bunları kaybetmek korkusuna maruz kalan kimse, bu davranışlara son verilmesi için fail aleyhine dava açabilir ve failin kusurunun varlığı halinde uğradığı zararın giderilmesini isteyebilir*".

---

hükümlerinin ticari alan dışındaki ekonomik yaşamda uygulama alanı bulamayacağı gerekçesiyle BK. m. 48'in korunmasını uygun görmüş ve sözkonusu maddeye "Ticari işlere olan haksız rekabet hakkında Ticaret Kanunu hükümleri saklıdır" ifadesi eklenmiştir. Aynı yaklaşım, 11.01.2011 tarihinde yasalaşan Türk Borçlar Kanunu Tasarısında da sürdürülmüş ve bu hüküm aynen muhafaza edilmiştir.

307 S. Arkan, s. 303; Aynı yönde bkz: Poroy ve Yasaman, s. 281.

308 Ayhan ve diğerleri, s. 223.

309 Poroy ve Yasaman, s. 281. Akipek ve Akıntürk ise, sözkonusu iki hüküm arasında dayanak farkı olduğunu, BK. m. 48 hükmünün esas itibariyle iktisadi bütünlüğün korunması temeline dayandığını ve bu açıdan TMK. m. 24 hükmünün özel bir uygulaması olduğuna işaret ederek, BK. m. 48'in haksız rekabetin kişilerin iktisadi bütünlüğünü yok etmesi veya ahlak ve adaba aykırı derecede çiğnemesi (ihlâl etmesi) durumunda uygulanabileceğini belirtmektedir (s. 413).

Bu hükmün, düzenleyicinin spor müsabakalarının yayın haklarının ihlâli halinde uygulanabilmesi için, öncelikle ihlâlin ticari iş niteliğinde olmaması gereklidir. Ayrıca bu ihlâlin objektif iyiniyet kurallarına aykırı olması ve bu davranış sonucu müşterileri azalma veya kaybetme korkusu yaşamalıdır.

Böyle bir durum, herhangi birinin ticari olmayan amaçlarla müsabakayı haksız ve yetkisiz olarak kaydedip yayınlaması halinde ortaya çıkabilir. Günümüz teknolojilerinde spor müsabakasının yapıldığı alandan normal bir kullanıcının yayın yapması olanaklı hale gelmiştir. Bu durumda, spor kulüplerinin müsabakayı yerinde izlemeye gelen izleyicilerden elde edeceği gelir azalma gösterebilir. Böyle bir durumda, spor müsabakası ürününü yaratan kulüpler veya düzenleyiciler BK'nın haksız rekabet hükümlerine başvurabilir.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanununda "*haksız rekabet*" kurumunda önemli bir değişiklik öngörülmemiş, eski hüküm büyük ölçüde muhafaza edilmiştir[310]. Buna göre; **"***Gerçek olmayan haberlerin yayılması veya bu tür ilanların yapılması ya da dürüstlük kurallarına aykırı diğer davranışlarda bulunulması yüzünden müşterileri azalan veya onları kaybetme tehlikesiyle karşılaşan kişi, bu davranışlara son verilmesini ve kusurun varlığı hâlinde zararının giderilmesini isteyebilir.*

Ticari işlere ait haksız rekabet hakkında Türk Ticaret Kanunu hükümleri saklıdır" (TBK m. 57).

Bu hükme ilişkin mevcut Borçlar Kanununun haksız rekabete ilişkin açıklamalarımız aynen geçerlidir. Yani, adi işlere Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanacak, ticari işlere ise Türk Ticaret Kanunu hükümleri uygulanacaktır.

---

310 Yalnızca eski madde metnindeki "*yanlış ilânlar*" ibaresi yerine, iletişim teknolojisinde "meydana gelen gelişmeler göz önünde tutularak "*gerçek olmayan haberlerin yayılması veya bu tür ilânların yapılması*" şekline dönüştürülerek, hükmün kapsamı genişletilmiştir (Gerekçe, m. 57). Yapılan bu kısmi değişiklik, çalışmamızın konusu bakımından esasa etkili bir husus değildir.

3. Türk Ticaret Kanununa Göre

a. 6762 sayılı TTK'ya Göre

(1) Genel Olarak Haksız Rekabet

TTK m. 56'ya göre; haksız rekabet, *"aldatıcı hareket ve iyiniyet kurallarına aykırı sair suretlerle ekonomik rekabetin her türlü kötüye kullanımıdır*".(TTK. m. 56) Haksız rekabeti tanımlayan bu hüküm, TMK. m. 2'de yer alan dürüstlük kuralının, ekonomik yaşamdaki bir görünümüdür. Haksız rekabette korunan hakkın niteliği ne olursa olsun (ticari kişiliğin korunması, ticari işletmenin korunması, bireyin gayri maddî mallar üzerindeki hakkının korunması) TTK. m. 56'da herkese karşı ileri sürülebilen mutlak bir hak olarak yer almış ve fail ve mağdurun mutlaka bir ticari işletme olma şartı aranmamıştır[311].

TTK m. 56'da yer alan hüküm karşısında haksız rekabetten söz edilebilmesi için kusura gerek yoktur. Failin kusurlu davranıp davranmadığı, haksız rekabet nedeniyle açılacak davalar bakımından önem taşır. Buna göre; TTK. m. 58/I'de sayılan davalardan *tespit*, *men* ve haksız rekabetin sonucu olan *maddî durumun ortadan kaldırılması* için *kusur* şartı aranmaz[312]. Ancak haksız rekabet nedeniyle açılacak *maddî ve manevî tazminat* davalarında *kusur* aranmaktadır. Modern düzenlemelerde yer alan haksız rekabet hükümleri, sadece rakiplerin ekonomik çıkarlarını değil, rekabete dayalı ekonomik düzenin korunması amacına yönelik olduğundan, haksız rekabetten söz edilebilmesi için, fail ile mağdur arasında bir rekabet ilişkisinin bulunmasına da gerek yoktur[313]. Buna ek olarak, failin yarar sağlamış olması veya haksız rekabete uğrayan tarafın zarar görmesi de şart değildir[314].

---

311 Poroy ve Yasaman, s. 281.

312 Ülgen ve diğerleri, s. 456; Ayhan ve diğerleri, s. 229.

313 S. Arkan, s. 306; Ülgen ve diğerleri, s. 455; Ayhan ve diğerleri, s. 227.

314 Ayhan ve diğerleri, ss. 228-229.

TTK. m. 57'de on bent halinde başlıca haksız rekabet halleri sayılmıştır. Hemen belirtelim ki; bu sayma "*numerus clausus*" değildir[315]. Kanun koyucu TTK. m. 56'daki genel hükümden sonra TTK m. 57'de, uygulamada en sık rastlanan haksız rekabet hallerine örnek vermektedir. Bazen somut bir eylem burada sayılan haksız rekabet hallerine tam olarak uymasa bile, niteliği gereği bunlarla benzerlik gösterebileceği için, mevcut durumun sözü edilen on bentteki haksız rekabet hallerinden birinin kapsamına doğrudan ya da örnekseme yoluyla dolaylı olarak sokulamaması durumunda, bu kez TTK. m. 56'da genel tanıma gitmek zorunluluğunda kalınacaktır[316].

(2) Spor Müsabakasının Yayın Hakları Bakımından Değerlendirilmesi

Spor müsabakalarının radyo, televizyon, internet veya diğer vasıtalarla haksız veya yetkisiz olarak yayınlanması kanunda örnekleyici sayılan başlıca haksız rekabet hallerinden hiçbirine girmemektedir. Lâkin, spor müsabakalarının onu üretenlerin izni olmadan yayınlanması, genel haksız rekabet normunun öngördüğü ekonomik rekabetin objektif iyiniyet kurallarına aykırı olması biçiminde tezahür edebilir[317]. Bu anlamda, bir müsabakanın radyo veya televizyondan haber alma özgürlüğü sınırlarını aşacak şekilde ve spor müsabakası ürününü yaratarak ticari hayata katılanların izni olmaksızın kamuya iletilmesi ekonomik rekabetin kötüye kullanımı hali teşkil eder. Zira yapılan izinsiz yayınla, hak sahibinin ekonomik olarak değerlendirebileceği bir ürün, onun bilgisi ve izni dışında piyasadaki bir başka kişi tarafından değerlendirilmekte ve üründen elde edilecek bedel düşmektedir[318]. Burada haksız rekabet açısından belirleyici olan, *ekonomik rekabetin dürüstlük kurallarına aykırı olarak kullanılmasıdır*. Dürüstlük kurallarına göre, *bir spor müsabakasını*

---

315 Sayılanlar sınırlayıcı olmamakla beraber, hemen hemen düşünülebilecek bütün haksız rekabet hallerinin öngörülmüş olduğu ve uygulamada bunlara aykırılık halinde, genel tanıma nazaran iddianın daha rahat ispat edileceğinin kabulü gerekir (Poroy ve Yasaman, s. 282).

316 Ülgen ve diğerleri**,** s. 457.

317 Westerholt, s. 265; Stephanie Jungheim, "Auswirkungen der Produktion des Basissignals durch die DFL auf die Bundesliga-Fernsehrechte", **SpuRt** 3/2008, ss. 89-92, (Fernsehrechte), s. 90.

318 Karş. Aker, s. 24.

yayınlamak isteyen kişinin, bunun ancak hak sahibinin izni ile veya belli bir bedel ödenmek suretiyle mümkün olabileceğini bilmesi gerekir[319].

Haksız rekabet, kural olarak birbirine rakip olan gerçek veya tüzel kişiler arasında ortaya çıkan bir olgu olarak algılansa da, Türk Ticaret Kanunundaki düzenlenişinden bunun rakipler arasındaki bir rekabet ilişkisinin varlığını şart koşmadığı görülmektedir[320]. Haksız rekabete dayalı olarak dava açabilecek kişiler; TTK. m. 58/I'de "*haksız rekabet yüzünden müşterileri, kredisi, mesleki itibarı, ticari işletmesi veya diğer iktisadi menfaatleri bakımından zarar gören veya böyle bir tehlikeye maruz kalan kişiler*" olarak belirtilmiştir. Öğretide dava açabilecek kişilerin rakipler olarak anılması yanıltıcıdır[321]. Zira haksız rekabetin varlığı için, taraflar arasında bir rekabet ilişkisi bulunması gerekmemektedir. Kanun koyucu, ihlâlin rakiplere yönelik olduğuna bakmaksızın, rekabetin her türlüsünü haksız rekabet olarak nitelendirmiştir.

Spor müsabakasını düzenleyen spor kulüpleri, spor birlikleri veya gerçek veya tüzel kişiler ile spor müsabakasını yayınlayan kişiler arasında çoğunlukla bir rekabet ilişkisi bulunmamaktadır. Ancak yine de, bunlar arasında da rekabet ilişkisi bulunabilir[322]. Mesela, bir müsabakanın canlı yayınlanması, o müsabakayı ücret ödeyerek izlemeye gelecek kişilerin azalmasına neden oluyorsa düzenleyici ile yayın kuruluşu arasında bir rekabet ilişkisinin varlığından söz edilebilir[323]. Bununla birlikte, yayın hakkı sahibi yıllar boyu büyük emek, çaba, yatırım ve masraflar harcayarak oluşturduğu üründen ekonomik olarak faydalanma hakkının ihlâl edilmesi sonucu büyük maddî kayba uğrayabilir. Zira yayın hakları gelirleri, günümüzde spor kulüplerinin en önemli gelir kaynağını oluşturmaktadır.

Bununla birlikte, haksız rekabetin varlığı için, failin kendisine somut bir yarar sağlamış olması da gerekmez. Bunun için somut eylemin, BK veya TTK'da

---

319 Osterwalder, s. 132; Karş. Herr, Übertragungsrechte, s. 31-32.

320 Ülgen ve diğerleri, s. 455.

321 Ülgen ve diğerleri, s. 473.

322 Wiebe, s. 13.

323 Haas ve Reimann, s. 186; Marcus Kuczera, **Die Vermarktung von Übertragungsrechten im Fußball nach deutschem Recht und nach europäischem Kartellrecht**, Verlag C.H. Beck, München, 2004, s. 76.

düzenlenen haksız rekabet hallerine veya genel olarak objektif iyiniyet kuralların aykırı olması yeterlidir[324]. Bu bağlamda, kullanıcıların ticari amaç gütmeksizin internet üzerinden yaptıkları yayınlar dahi haksız rekabet kapsamında değerlendirilir. Böyle bir durumda, yani davalının tacir olmadığı durumlarda BK. m. 48 uygulama alanı bulacaktır.

Haksız rekabet nedeniyle, Kanunda öngörülen hukuk davalarından tespit, men, haksız rekabetin sonucu olan maddî durumun ortadan kaldırılması veya tazminat davaları açılabilir. Haksız rekabet eylemini gerçekleştiren kişinin kusurlu olması şart değildir. Yine haksız rekabetin varlığı için haksız rekabete uğrayanın zarar görmüş olması gerekmez. Failin kusuru ve zarar, sadece açılacak tazminat davaları bakımından önem taşır. Ayrıca belirtelim ki; tazminat davası dışında diğer davaların açılabilmesi için haksız rekabete uğrayanın zarar görmüş olması zorunlu olmayıp, zarar tehlikesine maruz kalması yeterlidir (TTK m. 58/I).

Sonuç olarak, spor müsabakalarının izinsiz yayını halinde, yayın hakkı sahipleri haksız rekabete yönelik davaları açabilmelidir[325]. İşte bu durumda yayın hakkının hukukî niteliği, "*hak sahibinin yayın yapmak isteyen kişi lehine haksız rekabetten doğan dava açma haklarından vazgeçmesi*" şeklinde ifade edilmektedir[326].

b. 6102 sayılı TTK'ya Göre

(1) Genel Olarak Haksız Rekabet

Yeni Türk Ticaret Kanununda "*haksız rekabet*" kurumu, yeni ilkeler üzerine yeniden yapılandırılmıştır. YTTK m. 54'te "*amaç ve ilke*" kenar başlığı altında düzenlenen yeni hüküm, tüm haksız rekabete ilişkin kuralların üzerine yapılandırıldığı iki taşıyıcı kolon içermektedir. "*Birinci kolon, bütün katılanların menfaatine dürüst ve bozulmamış rekabetin sağlanması gerekliliğini ifade*

---

324 Ülgen ve diğerleri, s. 455.

325 Fietz, s. 50-51.

326 Aker, s. 30; Matthias **Laier**, **Die Berichterstattung über Sportereignisse**, Mohr Siebeck, München, 2007, (Berichterstattung), s. 163 vd.; Kuczera, s. 77; Till Mahler, "Ist ein neuer Veranstalterbegriff für den professionelen Ligasport notwendig?", **SpuRt** 1/2001, s. 9.

etmektedir. Bu kolon bir taraftan, "bütün katılanlar" kavramı, diğer taraftan da, dürüst ve bozulmamış rekabet kurumu ile tanımlanmaktadır. Dürüst ve bozulmamış rekabet kavramları rekabetin niteliğini, başka bir deyişle "kalitesi"ni belirtmektedir. Eski kanun "iktisadi rekabet"ten söz ederdi. Bu kavram hukukî olmadığı gibi, anlam ve içeriği de belirsizdi; karşıt kavramı olan "iktisadî olmayan (gayrî iktisadî) rekabet" ile anlamlandırılmak yoluna gidince de kavramı yorumlamak iyice zorlaşıyordu. Ayrıca, iktisadî rekabet "rakipler arası rekabet"i akla getiriyordu. Yeni metin dürüst ve bozulmamış rekabet kavramı ile hukuken tanımlanabilir bir rekabeti vurgulamaktadır. 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun da "bozulmamış", "engellenmemiş", "kısıtlanmamış" rekabeti esas alır ve engellenmiş, bozulmuş, kısıtlanmış rekabete sonuçlar bağlar. İkinci kolon, dürüst davranış kuralını tek başına temsil eder. Böylece 6762 sayılı Kanunda "suiistimal"de bulunan anlam ağırlığı, Yeni Türk Ticaret Kanununda "dürüstlük kuralı"na geçmiştir. Çünkü, İsviçre öğretisinde isabetle belirtildiği gibi, kötüye kullanma istisnaî bir hukuk kuralı olup dar bir uygulama alanına sahiptir. 6762 sayılı Kanunun 56 ncı maddesine göre bir eylemin haksız rekabet olabilmesi için dürüst davranış kurallarını ihlâl etmesi yetmez. Bu ihlâlin ayrıca iktisadi rekabetin kötüye kullanılması niteliğini taşıması da gerekir.

Dürüst davranma kuralı ise artık haksız rekabetin tanınmasında (teşhisinde) belirleyicidir. Hukuka uygun ve bozulmamış rekabet ortamında (ortamın her zaman piyasa olması şart değildir) tüm katılanlar piyasanın tüm aktörlerinin dürüst davranış kurallarına göre hareket edeceğine güvenir ve güvenmek hakkını haizdir. Dürüstlük kuralını ihlâl eden bu güvene aykırı hareket edilmiş olur. Bu da haksız rekabet oluşturur.

Haksız rekabete ilişkin hükümlerin amacı hukuka uygun ve bozulmamış rekabetin sağlanmasıdır. Hukuka uygun rekabet, 6762 sayılı Kanunun 56 ncı maddesi anlamında kanunî rekabete, kanun kurallarına uygun olarak yapılan rekabete özgülenemez. Hukuka uygun rekabet, oyunun dürüstlük kurallarına, centilmenliğe uygun olarak oynandığı katışıksız, saf bir rekabettir. "Bozulmamış" rekabet ise güven duyulan bir anlamda "hilesiz" demektir.

Rekabet hükümleri "hukuka uygun/saf/dürüst" ve "bozulmamış" rekabeti tüm katılanların menfaatine sağlar. Tüm katılanlar ile rekabet hukukunun ünlü üçlüsü kastedilmiştir: Ekonomi, tüketici ve kamu. "Katılanlar" gibi çok geniş bir sözcüğün kullanılması ile rekabet kurallarının rakipler arası ilişkilere özgülenmesinin yolu kapatılmıştır.

Haksız rekabete ilişkin ilkenin taşıyıcı kolonu ise dürüst davranış kuralıdır. Dürüstlük kuralına aykırılık ya davranışlarla ya da ticarî uygulamalarla olur. Davranışlar ve ticarî uygulamalar iş etiğine, doğruluğa, dürüstlüğe ters, aldatıcı, yanıltıcı, kandırıcı olabilir. İsviçre Kanununun gerekçesinde ifade edildiği üzere dürüstlük kuralına aykırı davranışlar ve ticarî uygulamalar rekabetin işlevsel kurallarını zedeler, rekabetten beklenen sonuçların alınmasını engeller.

Buradaki, yani rekabet hukukundaki dürüstlük kuralları Türk Medenî Kanununun 2 nci maddesindeki dürüstlük kuralları ile tam örtüşmeyebilir. Çünkü Türk Medenî Kanununu 2 nci maddesi anlamında dürüstlük kuralları sözleşmesel veya önsözleşmesel temelde ve taraflar arasındaki ilişkide var olan güvenle ilgilidir. Rekabet hukukunda ise bu anlamda taraf mevcut olmayabilir. Çoğu kez bir haksız fiil konumu bile söz konusu olabilir"[327].

(2) Başlıca Haksız Rekabet Halleri

YTTK'nın 54 üncü maddesi anlamında dürüstlük kuralına özellikle aykırı sayılan haksız rekabet eylemleri 55 inci maddede 1986 tarihli İsviçre Haksız Rekabet Kanununun 3 ilâ 8 inci maddelerine uygun olarak altı kategori halinde düzenlenmiştir. Bu kategoriler dürüstlük kurallarına aykırı davranışların veya ticarî uygulamaların, yüksek yargı kararlarına göre en çok rastlanılan halleri, görünüş şekilleridir. Dürüstlük kurallarına aykırılığın somut örnekleri olan bu kategoriler sınırlı sayıda değildir[328]. Kanunun 54 üncü maddesinin ikinci fıkrası hükmüne giren ancak 55 inci maddede sayılmamış bulunan bir hâl de haksız rekabet oluşturur. Özel olarak sayılan kategorilerden birine giren bir somut olay kanunen haksız rekabet oluşturmaz. Çünkü, önce kategorinin kapsamında bulunup bulunmadığı yorumu

327 Bkz: YTTK Gerekçe, m. 57.

328 Ayhan ve diğerleri, s. 226.

gerektirir. Söz konusu altı kategori şöyle sıralanabilir: (1) dürüstlük kurallarına aykırı reklâm ve satış yöntemleri ve diğer hukuka aykırı davranışlar, (2) sözleşmeyi ihlâle ve sona erdirmeye yöneltmeler, (3) başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma, (4) üretim ve iş sırlarını hukuka aykırı olarak ifşa etme, (5) iş şartlarına uymama ve (6) dürüstlük kurallarına aykırı işlem şartları kullanma. Böylece 55 inci madde 6762 sayılı Kanunun 57 nci maddesine nazaran sadece özel haksız rekabet hâlleri yönünden değil, bu hâller arasına katılan yeni konular ve korunan kişi ve menfaatler yönünden de genişlemiş ve geliştirilmiştir. Bu yeni hükümler davranış kurallarını, davranışları, tutumları ve işletme faaliyetleriyle saf, dürüst, yani hukuka uygun rekabeti bozabilecek tüm kişilere bozulmamış rekabetin tüm katılanların menfaatine sağlanması için yöneltmiştir. Korunan sadece rakipler, onlar bağlamında işletmeler ve soyut anlamda haklı, dürüst, hukuka uygun rekabet değil, aynı zamanda alıcılar ve dar söylemde tüketicilerdir. Bu sebeple, tedarikçiler ile geniş anlamda alıcılar arasındaki ilişki kuralların kapsamına alınmıştır. Alıcının veya tedarikçinin rakip sıfatını taşımasına gerek yoktur. Bu hükümle korunanlar; rakipler, tedarikçiler, alıcıları özellikle tüketicilerdir.

(3) Spor Müsabakasının Yayın Hakları Bakımından Değerlendirilmesi

Yeni Türk Ticaret Kanununa göre; spor müsabakasını yayın hakkına sahip kişi veya kuruluşlar ile onu haksız ve yetkisiz yayınlayan arasında ekonomik bir rekabet ilişkisi olması gerekmediği gibi, bunların birbirine rakip olması da gerekmez. Yani bir spor kulübünün yapacağı müsabakayı, kendisine rakip niteliğinde olmayan bir televizyon kuruluşunun yayınlaması halinde de kural olarak haksız rekabete ilişkin hükümler uygulanabilir.

Spor müsabakalarının haksız ve yetkisiz olarak yayınlanması, genel haksız rekabet hükmü yanında (YTTK m. 54/II), başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanmayı düzenleyen özel haksız rekabet hallerinden birini (YTTK m. 55/I c) de oluşturabilir.

(i) Başkalarının İş Ürünlerinden Yetkisiz Yararlanma

Öncelikle belirtelim ki; başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma halleri sınırlı sayı ilkesine tabi değildir. Kanunun c bendinde öngörülen üç hal dışında, bendin koruma amacına uygun yetkisiz yararlanma halleri de bu hüküm kapsamında korunabilmektedir. Bendin koruma amacına ilişkin olarak, madde gerekçesinde "*Yeni hüküm hukuken korunan fikrî mülkiyet hakları hakkında öngörülmüş değildir; onları da kapsamamaktadır. Hükmün kapsamına giren hukuken özel olarak korunmayan ancak, iş, faaliyet, üretim vs. yönünden önem taşıyan, teklif, hesap, plan gibi ürünlerden yetkisiz yararlanmaktır. Bu fıkra haksız rekabet hukukunu temellendiren emek ilkesinin geniş bir uygulamasıdır. Hüküm başkalarının emeğinden, iş, sonuç ve deneyimleri haklı olmayan yararlanmaları önlemeyi amaçlamaktadır. Hükümdeki yararlanma, ekonomik yarar elde etmeyi, başkasının emeğiyle haklı olmadığı halde sonuç almayı ifade etmektedir*." demektedir[329].

Spor müsabakalarının haksız ve yetkisiz yayın konusunda bizi ilgilendiren hüküm c bendidir. Buna göre; "*başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanma; kendisinin uygun bir katkısı olmaksızın başkasına ait pazarlanmaya hazır çalışma ürünlerini teknik çoğaltma yöntemleriyle devralıp onlardan yararlanmayı da kapsar*" (YTTK. m. 55/I c).

Ekonomik olarak kullanıma hazır ve bağımsız olarak değerlendirilebilir şekilde olan ürünler, pazarlanmaya hazır çalışma ürünleri olarak kabul edilmektedir[330]. Hiç şüphesiz spor müsabakaları da kaydedildiği takdirde pazarlanmaya hazır ürünler arasında yer alır. Ancak, canlı müsabaka yayınları bu hükmün dışında kalır. Zira pazarlanmaya hazır iş ürününün teknik çoğaltma yöntemleriyle devralınması, onun maddî bir şekle bürünmüş olarak dış dünyada gerçekleşmiş olmasını zorunlu kılmaktadır[331]. Oysa spor müsabakasını oluşturan hareketler kalıcı değildir, bir defa yapılmakla sona erer. Bu nedenle, bu hareketler teknik çoğaltma yöntemiyle devralmaya konu olamazlar. Buna karşın, ilk tespiti

329 Bkz: YTTK Gerekçe, m. 55.

330 Osterwalder, s. 119.

331 Osterwalder, s. 119.

yapılmış bir spor müsabakasının diğer yayın kuruluşları tarafından izinsiz yayınlanması hallerinde, hukuk düzeninin tanıdığı diğer hukukî koruma imkânları yanında YTTK'nın haksız rekabet hükümleri de uygulanabilir[332].

Spor müsabakalarının eser niteliği tartışmalı olmakla birlikte, eser niteliğinde olduğu kabul edilse dahi, fikrî mülkiyet hakları da bu hüküm kapsamında korunamaz. YTTK madde gerekçesinde de bu hükmün fikrî mülkiyet haklarını kapsamadığı açıkça ifade edilmektedir[333]. Gerekçede hükmün kapsamına giren hukuken özel olarak korunmayan, ancak iş, faaliyet, üretim vs. yönünden önem taşıyan, teklif, hesap, plan gibi ürünlerden söz edilmektedir. Gerekçedeki bu açıklamalardan, kanun koyucunun başkalarının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanmayı dar bir çerçevede yorumlamak istediği sonucuna varabiliriz.

(ii) Genel Haksız Rekabet Normuna Aykırılık

Spor müsabakasının yetkisiz olarak yayınlanması, YTTK'daki özel olarak düzenlenen rekabet hallerinden hallerinden hiçbirine girmemektedir. Ancak bu durum, spor müsabakalarının yetkisiz yayınlanması halinde haksız rekabet hükümlerinin uygulanmayacağı anlamına gelmez. Zira haksız rekabeti düzenleyen genel norma aykırılık haksız rekabetin varlığı için yeterlidir. Buna göre; YTTK'nın 54 üncü maddesinin ikinci fıkrası hükmüne giren ancak 55 inci maddede sayılmamış bulunan bir hâl de haksız rekabet oluşturur[334].

YTTK. m. 54'e göre; "*Rakipler arasında veya tedarik edenlerle müşteriler arasındaki ilişkileri etkileyen aldatıcı veya dürüstlük kuralına diğer şekillerdeki aykırı davranışlar ile ticari uygulamalar haksız ve hukuka aykırıdır*".

ETTK 56 ncı maddesine göre bir eylemin haksız rekabet olabilmesi için dürüst davranış kurallarını ihlâl etmesi yetmez, ayrıca bu ihlâlin ayrıca *iktisadi rekabetin kötüye kullanılması* niteliğini taşıması da gerekmekteydi. YTTK'ya göre ise; "*dürüst davranma kuralı ise artık haksız rekabetin tanınmasında (teşhisinde) belirleyicidir. Hukuka uygun ve bozulmamış rekabet ortamında (ortamın her zaman*

---

332 Karş. Osterwalder, s. 126-127.

333 Bkz: YTTK Gerekçe, m. 55.

334 Bkz: YTTK Gerekçe, m. 54.

piyasa olması şart değildir) tüm katılanlar piyasanın tüm aktörlerinin dürüst davranış kurallarına göre hareket edeceğine güvenir ve güvenmek hakkını haizdir. Dürüstlük kuralını ihlâl eden bu güvene aykırı hareket edilmiş olur. Bu da haksız rekabet oluşturur"[335].

Spor müsabakalarının yayın hakları bakımından, üçüncü kişilerin organize ve finanse ettiği bir spor müsabakasını teknik araçlar vasıtasıyla bedelsiz olarak yayınlamak dürüstlük kurallarına aykırı sayılmalıdır. Zira dürüstlük kurallarına göre, bir spor müsabakasını yayınlamak isteyen kişinin, bunun ancak hak sahibinin izniyle veya belli bir bedel ödenmek suretiyle mümkün olabileceğini bilmesi gerekir[336]. Burada haksız rekabet bakımından belirleyici olan, kulüplerin spor müsabakasını emeği sonucu ortaya çıkan ürünlerinden, bir başkasının dürüstlük kurallarına aykırı olarak haksız biçimde yararlanmak istemesidir[337].

Bu nedenle, düzenleyici kendi emeğiyle ortaya koyduğu spor müsabakasından üçüncü kişilerin dürüstlük kurallarına aykırı olarak yararlanması halinde YTTK m. 56'da öngörülen hukukî yollara başvurabilir. İşte böyle bir durumda yayın hakkının hukukî niteliği, "*haksız rekabetten doğan savunma ve dava açma haklarından vazgeçme"* olarak tanımlanmaktadır.

D. Eşya Hukukundan Doğan Hak ve Yetkiler Bakımından Değerlendirme

1. Genel Olarak

Spor müsabakaları, genellikle bir saha, arazi, stadyum, salon, bina, vb. taşınmazlar üzerinde icra edilmekte ve müsabakaların yayınları da bu yerlerde önceden hazırlanmış teknik araç ve donanımlar vasıtasıyla mümkün olabilmektedir[338]. Bununla birlikte günümüz teknolojilerinde artık bireylerin ve izleyicilerin de müsabakalardan görüntü alması, kaydetmesi, bu görüntüyü canlı olarak aktarabilmesi teknik olarak mümkün olabilmektedir. Böyle durumlarda, kişi

335 Bkz: YTTK Gerekçe, m. 54.

336 Osterwalder, s. 132.

337 Karş. Osterwalder, s. 132.

338 Kuczera, s. 78.

veya kuruluşların, müsabakanın yapıldığı kamuya veya özel mülkiyete ait yerlere girip çekim, kayıt veya yayın yapabilmesi malik veya zilyedin buna rıza göstermesine bağlıdır. Malik veya zilyet, yetkili olduğu yere giriş kurallarını düzenleyici işlemlerle tek taraflı olarak önceden belirleyebileceği gibi, giriş için önceden vermiş olduğu rızasını da her zaman geri alabilir. İlgili yerde, malik veya zilyedin rızası hilafına davranan veya kalmaya devam eden kişi veya kişilere karşı malik veya zilyet, kanunlarda öngörülmüş savunma yetkilerini kullanmak suretiyle o kişilerin o yerden çıkartılmasını sağlayabilir.

Alman doktrin ve uygulamasında spor müsabakalarının yayın haklarının hukukî dayanağı sıklıkla "*Hausrecht*" kavramına dayandırılmıştır[339]. Dayanağını malik ve/veya zilyedin eşya üzerindeki aktif ve pasif yetkilerinde bulan bu kavram, spor müsabakalarının yayın haklarının hukukî niteliğinin tespitinde de önemli bir işleve sahiptir. Türk hukuku uygulamasında "*yayın hakları*" özelinde, bu kavrama rastlanmamakla birlikte, teorik olarak Türk hukuku hükümleri de bu kavramın içerik itibariyle yayın haklarına uygulanmasına cevaz vermektedir. Türk hukukundaki ilgili hükümlerin yayın hakları konusunda uygulanabilirliğini tespit etmek için öncelikle Alman hukukundaki "*Hausrecht*" kavramın açıklanmasında yarar olacaktır.

2. Alman Hukukunda *"Hausrecht"*[340] Kavramı

a. Genel Olarak

Esasında Alman mevzuatında *"Hausrecht*", Alman Anayasasının 40. maddesinin ikinci fıkrasında meclis başkanının parlamento binası içinde

---

339 Stopper**,** Veranstalter, s. 189; Andreas **Sauer**, "Kartellrechtliche Fragen der Zentralvermarktung von Fernsehrechten an der Fußball-Bundesliga", **SpuRt** 3/2004, s. 93; Winter, Radio, s. 537; Koch, ss. 224-225; Westerholt, s. 266; Jungheim, Fernsehrechte, s. 90; Wiebe, s. 4 vd.; Petersen, s. 12; Helbig, s. 132 vd.; Krause, Wettbewerb, s. 235.

340 Aker, "*Hausrecht*" kavramını, "*hane dokunulmazlığı hakkı"* şeklinde kullanmıştır (s. 25). Kanaatimizce, "*Hausrecht*"; sadece saldırı veya ihlâl durumlarında sözkonusu olabilen olumsuz bir yetkiyi değil, o yerde uyulması gereken kuralları da irade özerkliği çerçevesinde düzenleme yetkisi veren olumlu aktif bir yetkiyi de içermektedir. Bu nedenle *"Hausrecht"*; Aker'in deyimiyle "*hane dokunulmazlığı hakkından*" daha geniş bir anlam ifade etmektedir. Biz, birden fazla hukuk disiplinindeki hak ve yetkilerin bileşkesinden türetilen *"Hausrecht"* kavramını karışıklığa mahal vermemek için Türkçeleştirmekten kaçındık. Zira *"Hausrecht"* ibaresindeki *"Haus"* terimini karşılayabilecek ev, konut, mesken, mekan, yer, hane gibi terimler Türk hukuk terminolojisinde disiplinler arasında her zaman aynı ve ortak anlamı taşımamaktadırlar.

kullanabileceği bir yetki olarak ifade edilmekle birlikte, bu hakkın ve kavramın içeriğine ilişkin bir bilgi yer almamaktadır. Bununla birlikte; başta anayasa, idare hukuku, ceza hukuku, medenî hukuk olmak üzere pozitif hukukta bir yere malik veya zilyet olmaktan doğan hak ve yetkilerle ilgili düzenlemelerin sonucu olarak gerek doktrinde gerekse içtihatlarda *"Hausrecht*" adında bir hakkın varlığı kabul edilmektedir. *"Hausrecht"* yetkilisine, irade özerkliği çerçevesinde belli bir yere girişleri serbestçe düzenleme ve yetkilinin bu amaçla koyduğu kuralları yerine getirme yetkisi veren bir hak olarak kabul edilmektedir[341]. Bu hak, yetkilisine üçüncü kişilerin belli bir yere girişini genel olarak veya münferit durumlarda yasaklama ve o yerdeki kullanım talimatlarını amaca uygun olarak tek taraflı belirleme yetkisi vermektedir. Bu yetki, ilgili yerde özel görüntü alınmasını yasaklama veya görüntü alınmasını belli bir ücrete veya diğer başka şartlara tabi tutmayı da içermektedir[342].

Hamburg Eyalet Mahkemesi 2003 tarihli bir kararında, düzenleyicinin, spor karşılaşmasının radyo ve televizyondan yayınlanması için belli bir ücret isteyebileceğine ilişkin kararını "*Hausrecht"* kavramına dayandırmıştır[343]. Gerçekten de; düzenleyicinin yetkisi sadece stadyum içindeki düzeni sağlamak ve izleyicileri uygun yerlere yerleştirmekten ibaret olmayıp, aynı zamanda hak sahibi olduğu karşılaşmadan ekonomik bir gelir elde etmeyi de içerir. Bunun için de düzenleyici, mülkiyet veya zilyetlikten doğan haklarını kullanmak suretiyle, haber alma amaçlı dahi olsa, izin verdiği kişiler dışındaki yayın kuruluşlarının taşınmaza girmesini yasaklama ve engel olma yetkisini kullanabileceği gibi, bu yayın kuruluşlarına belli bir ücret karşılığında çekim, kayıt yapma hakkı da tanıyabilir. Bu durumda haber alma özgürlüğünün kısıtlandığından da söz edilemez.

Yayın haklarının *sui generis* bir hak olarak düzenlenmediği Alman hukukunda yayın haklarının hukukî niteliği; malik veya zilyedin, spor müsabakasının

---

341 Tumbrägel, s. 69; Waldhauser, s. 68; Winter, Radio, s. 537; Fietz, s. 51; Pesahl, s. 263; Schmid-Petersen, s. 236.

342 Waldhauser, s. 68.

343 OLG Hamburg, Entscheidung vom 12.06.2003 - 5 U 67/02, SpuRt 2003, s. 244. Karar Alman Federal Mahkemesi tarafından da onanmıştır (BGH Urteil vom 8. November 2005, Az.: KZR 37/03). Ancak radyo yayınının müsabakanın yapıldığı alan dışından yapılması halinde "Hausrecht" yetkilisine koruma sağlamamaktadır (Adrian Fikentscher, "Gibt es sog. Hörfunkrechte? - Ein Diskussionsbeitrag", **SpuRt** 5/2002, s. 186).

yapıldığı alandan doğan düzenleme ve savunma yetkilerinden, belli bir ücret karşılığında kişi veya kuruluşlar lehine vazgeçmesi olarak nitelendirilmektedir.

b. Alman Hukukundaki "Hausrecht" Kavramının Türk Hukukundaki Görünümü

Türk hukukunda gerek doktrinde gerekse uygulamada böyle bir kavrama rastlanmamakla birlikte, farklı mevzuatlarımızdaki düzenlemeler bu hakkın kullanımını mümkün kılmaktadır. Bunlardan en önemlileri Anayasamızın 21. maddesindeki "*Kimsenin konutuna dokunulamaz*" hükmü, Türk Ceza Kanununda düzenlenen "*konut dokunulmazlığının ihlâli*" (TCK m. 116) suçlarına ilişkin düzenlemeler ile Türk Medenî Kanunundaki mülkiyet ve zilyetliğin korunmasına ilişkin hükümlerdir. Bu hükümler, kişinin konutuna veya mülkiyet veya zilyetliğinde bulunan yerlere girişleri serbestçe düzenleme yetkisi ile haksız olarak konutuna girenlere karşı savunma yetkileri kullanabilmesini de içerir.

Bu genel hükümler yanında, çeşitli mevzuatlarda da "*Hausrecht*" kavramına dayanan düzenlemeler yer almaktadır. Mesela; Meclis İçtüzüğündeki Meclis Başkanının "*meclisten geçici çıkarma*" cezası alan veya (İçtüzük m. 162/II) silah taşıma yasağına uymayan milletvekilini salondan çıkartma yetkisi (İçtüzük m. 165/II), TBMM Başkanlık Divanının TBMM Genel Kurul ve komisyonlarındaki çalışmaları takip edecek basın ve yayın mensuplarının Meclis binasının diğer kısımlarına girebilmelerini düzenleme yetkisi (İçtüzük m. 168/II), dinleyicilerin kendilerine ayrılan yerlerde sükûnet içinde oturması, bu yasağa uymamaları halinde o yerin düzenini korumakla görevli olanların onları dışarı çıkarma yetkisi (İçtüzük m. 169), Toplantı Gösteri ve Yürüyüşleri Kanununda düzenleme kurulunun toplantının sükun ve düzenini, bildirimde yazılı amaç dışına çıkılmamasını sağlamak için gereken önlemleri alma ve gerektiğinde güvenlik kuvvetlerinin yardımını isteyebilme yetkisi (2911 sayılı Kanun m. 12), Kat Mülkiyeti Kanunu çerçevesinde kat malikleri kurulunun yönetim plânıyla ana gayrimenkulün kullanma maksat ve şeklini düzenleme yetkisi (634 sayılı Kanun m. 28) bunlardan sadece birkaçıdır.

3. Türk Eşya Hukuku Hükümlerine Göre Mülkiyet ve Dolaysız Zilyetlikten Doğan Hak ve Yetkiler

Spor müsabakaları genellikle bir alan, arazi, bina, saha, stadyum, vb. bir taşınmaz üzerinde icra edilmektedir. Bu taşınmazlar kimi zaman doğrudan spor kulüplerinin mülkiyetinde, kimi zaman ise mülkiyeti kamuya ait olmakla, yalnızca zilyetliğinde bulunmaktadır. Ülkemizde spor karşılaşmalarının yapıldığı stadlar, salonlar, yerler genellikle, Spor Genel Müdürlüğüne ait spor tesisler ile Spor Genel Müdürlüğü tarafından spor kulüplerine veya kamu kurum ve kuruluşlarına protokol karşılığında devredilen, kiralanan veya süreli intifa hakkı verilmek suretiyle tahsis edilen yerlerden oluşmaktadır.

Mülkiyet ve zilyetlik, yetkilisine müsabakanın oynandığı taşınmaz üzerinde aktif ve pasif hak ve yetkiler tanımaktadır. Yetkili, taşınmaz üzerindeki bu hak ve yetkilerine dayanarak müsabakanın yapıldığı alana girişleri düzenleme, kontrol etme yetkisine sahiptir[344].

Mülkiyet veya zilyetlikten doğan düzenleme ve savunma yetkileri, herkese karşı ileri sürülebilir. Ancak bu yetki, yalnızca müsabakanın yapıldığı yer itibariyle sınırlıdır[345]. Hiç şüphesiz, karşılaşmanın oynandığı sırada taşınmazın zilyedi konumundaki ev sahibi kulüp, taşınmaz üzerinde eşya hukukundan doğan yetkilerini kullanabilir. Buna göre, hak sahibi, genel olarak üçüncü kişilerin karşılaşmanın yapılacağı taşınmaza girişine izin verme, düzenleme, engelleme ve eşya hukukundan doğan diğer yetkilerini kullanabilir. Böylece hak sahibi, dilediği kişilerin taşınmaza girişine izin vermek, dilediği kişilere izin vermemek suretiyle sözleşme yaptığı yayıncı dışındaki diğer yayın kuruluşlarının ve bu kuruluşlara ait çekim, kayıt cihazlarının taşınmaza girişine izin vermeme yetkisine sahiptir.

---

344 Wiebe, s. 5.

345 Wiebe, s. 5.

a. Spor Müsabakalarının Yapıldığı Alandan Kaynaklanan Aktif ve Pasif Yetkilerin Hukukî Dayanağı

(1) Mülkiyet

Türk Medenî Kanununun mülkiyet hakkının içeriğine ilişkin hükümleri malike; eşya üzerinde hukuk düzeni sınırları içinde, o eşyayı dilediği gibi kullanma, yararlanma ve tasarrufta bulunma yetkileri vermektedir (TMK. m. 683). Mülkiyet hakkına ilişkin bu hükümler, kısaca malike iki çeşit yetki tanımaktadır. Bunlardan birincisi, yani malikin eşyayı dilediği gibi kullanma, yararlanma ve tasarrufta etme yetkisi, başka bir deyişle malikin "*aktif yetkileri"*, ikincisi ise malikin eşyaya karşı yapılan tecavüzlere karşı eşyayı koruma yetkisi, başka bir deyişle malikin "*pasif yetkileridir"*[346].

Malikin bu hakları, onun eşya üzerinde doğrudan doğruya kullanabileceği ve temellerini Roma Hukukundan alan haklardır. Buna göre; malik, sahip olduğu eşyayı, gerek tek başına gerekse başkaları ile birlikte dilediği gibi kullanabilir *(usus)*. Aynı şekilde, malik sahip olduğu eşyayı dilediği gibi ürünlendirip onun ürün ve gelirlerinden yararlanabilir *(fructus)*. Nihayet, malik mülkiyet hakkını veya sadece zilyetliğini başkasına devredebileceği gibi, eşyayı diğer sınırlı aynî haklarla da sınırlayabilir[347].

(2) Zilyetlik

Zilyetliğin hukukî niteliği tartışmalı olmakla birlikte, doktrindeki hâkim görüşe göre zilyetliğin bir hak ve özellikle aynî bir hak olmadığı, sadece hukukun koruduğu ve bazı sonuçlar bağladığı "*fiilî bir durum*" olduğu kabul edilmektedir[348]. Zilyetlik bir hakka dayanabilir, ancak mutlaka bir hakka dayanması gerekmez[349]. TMK. m. 973'e göre; "*bir şey üzerinde fiilî hâkimiyeti bulunan kimse onun zilyedidir*". Buna göre; zilyetliğin en önemli unsurunun kişinin bir eşya üzerindeki "*fiilî hâkimiyeti*" olduğunu söyleyebiliriz. Ancak doktrinde, eşya üzerinde fiilî

346 Ertaş, s. 206.

347 Ertaş, s. 207.

348 Ertaş, s. 32-33; Oğuzman ve Seliçi, s. 53.

349 Oğuzman ve Seliçi, s. 51.

hâkimiyete ek olarak, o eşyayı *"zilyet olma iradesi ile elinde bulundurma*" şartı da aranmaktadır[350]. Buna göre; zilyetlik, *"bir eşyayı zilyet olma iradesi ile fiilî hâkimiyet altında bulundurma olarak tanımlanabilir"*[351].

Zilyet, sıfatı ne olursa olsun, malın üzerinde başka bir kişi araya girmeksizin hâkimiyete sahipse zilyetliği, *dolaysız zilyetliktir*[352]. Bir şeye malik sıfatıyla ve malik olma iradesiyle zilyet olan kişinin zilyetliğine asli zilyetlik, buna karşın sınırlı bir aynî hakka veya şahsi hakka dayanarak zilyet olan kişinin zilyetliğine de *"fer'i zilyetlik"* denilmektedir[353]. Buna göre; spor müsabakaları bakımından bir stadyumu veya bir spor salonunun mülkiyetini elinde bulunduran malik onun asli zilyedi, bunları kiralayan veya o taşınmazlar üzerinde intifa hakkı kuran spor kulüpleri de onun fer'i zilyedi sayılacaklardır. Bir eşya üzerinde bir asli zilyet ve ona bağlı birden fazla fer'i zilyet olabilir. Mesela, stadyumların malik tarafından birden fazla kulübe kiraya verilmesi durumunda durum böyledir. Bu durumda, tarafların aralarında yaptıkları anlaşmaya göre, müsabakanın oynanacağı sırada, o taşınmaz üzerinde müsabaka oynayacak kulüp, o an için taşınmazın "*fer'i ve dolaysız zilyedi"* konumundadır.

b. Malikin ve Dolaysız Zilyedin Aktif ve Pasif Yetkileri

(1) Aktif Yetkiler

Malik, sahip olduğu eşyayı kullanma ve ondan yararlanma kapsamında, zilyet de, kanunun öngördüğü sınırlar çerçevesinde taşınmaz üzerindeki fiilî hâkimiyetine dayanarak, irade özerkliği çerçevesinde spor müsabakalarının yapıldığı alanlara girişleri serbestçe düzenleme, bu kapsamda girişlere izin verme, kontrol etme,

---

350 Eşyadan ekonomik bir yarar sağlama, kural olarak zilyetliğin bir unsuru değildir. Ancak taşınmaz zilyetliği eşyadan ekonomik bir yarar sağlama zilyetliğin bir unsuru olarak görülebilir (Ertaş, s. 29).

351 Ertaş, s. 28.

352 Oğuzman ve Seliçi, s. 59; Ertaş, s. 35.

353 Hukukumuzda bu asli-feri zilyet ayrımı, İsviçre Medenî Kanununun Türk Medenî Kanununun 974. maddesine tekabül eden, İMK. 920. maddesinin Fransızca metninden hareketle yapılmaktadır. Halbuki aynı maddenin Almanca metninde kullanılan terim, asli feri zilyetlik değil, bağımsız-bağımlı zilyetlik terimleridir. Eşyayı sınırlı bir aynî hak veya şahsi hak tesisi amacıyla başkasına teslim eden malik, bağımsız zilyet, eşyayı malikten bu amaçlarla ondan teslim alan zilyet de, bağımlı zilyet sayılmaktadır (Ertaş, s. 34).

durdurma, yasaklama yetkisine sahiptirler. Keza bu yetki, müsabakanın yapıldığı alandaki kullanım koşullarını da serbestçe ve tek taraflı olarak belirme yetkisini de içerir[354]. Bu kapsamda, yetkili, müsabakanın yapılacağı alana girişleri bir bedele tabi tutabileceği gibi, alan içerisinde görüntü alınmasına ilişkin kuralları da tek taraflı olarak belirleyebilir. Bu yetki, müsabakadan görüntü alınmasına izin vermek yanında, görüntü alınmasına izin vermemek, yasaklamak veya görüntü alınmasına ilişkin verilmiş iznin tek taraflı olarak kaldırılmasını da içerir.

Anayasa Mahkemesi bir kararında[355], zilyetliği eşyalar üzerinde fiilî kudret kullanmak, onları bu suretle hâkimiyet altında bulundurmak olarak tanımlarken, onlardan iktisaden faydalanma ve onları kullanmakla ilgili her türlü maddî ve hukukî fiilleri icra etme unsurlarını, zilyetliğin sonuçları arasında saymıştır[356]. Aker'e göre;

> *"bu yaklaşım, zilyedin yetkilerinin kapsamının belirlenmesinde, zilyetlik konusu taşınmazın özgülendiği ekonomik amacın göz önünde tutulmasını zorunlu kılmaktadır. Gerçekten taşınmazın ekonomik kullanımının dikkate alınmaması, zilyedin ihtiyacı olan korumadan tam olarak faydalanamama sonucunu doğurabilecektir. Zilyetliğin, böylece kurulmuş olan huzur ve toplumsal barışın muhafazası için korunduğu düşüncesine, ekonomik menfaatlerin de dahil olduğu söylenebilir. Bu yüzdendir ki, futbol karşılaşmasının yapıldığı stadın maliki ya da sadece zilyedi olan bir kulüp, MK m. 683/I, 704 vd., 981 vd. (intifa hakkı halinde MK m. 794/I; 803/I;816-817) dayanarak düzenleyicisi olduğu bu etkinliği ekonomik olarak serbestçe değerlendirmek için hukukî işlemler yapabilir. Bunlardan ilki hiç şüphesiz stada seyirci almak iken, bir diğeri de, karşılaşmayı izleyemeyenler için televizyondan yayınlanmasını sağlamaktır"*[357].

Başka bir deyişle, malik veya zilyedin taşınmaz üzerindeki yetkisi, onun taşınmazın kullanım koşullarına ilişkin düzenleme fonksiyonu yanında, taşınmazdan ticari olarak faydalanmayı da içeren ekonomik bir işleve de sahiptir[358]. Bu kapsamda

---

354 Waldhauser, s. 68.

355 AYM T. 27.3.1984, E. 1984/3, K. 1984/4; RG T. 25.09.1984, S. 18526. Ayrıca bkz: Aker, s. 28.

356 Ancak önemle belirtmek gerekir ki; eşyadan ekonomik yarar sağlama zilyetliğin bir unsuru değildir. Zaten eşyadan bir yarar sağlanmasını zilyetlik için bir ölçü alırsak başkası için zilyetlik kavramını açıklamak mümkün olmaz (Ertaş, s. 29).

357 Aker, s. 28.

358 Laier, Berichterstattung, s. 232 vd.; Karş. Winter, Radio, s. 538.

malik veya zilyet, spor müsabakasının yapılacağı alana girişleri düzenlerken önceden tek taraflı olarak belirlediği kullanım koşullarını, alana girecek kişilerle yapacağı sözleşmenin içeriği haline getirebilir. Sözleşmeye, spor müsabakasının yapılacağı alanda kayıt, çekim yapılmayacağına ilişkin hükümler konulabilir. Böyle bir durumda, karşı tarafın menfaatine aykırı genel işlem koşullarının sözleşmenin kapsamına girmesi, sözleşmenin yapılması sırasında düzenleyenin karşı tarafa, *bu koşulların varlığı hakkında açıkça bilgi verip, bunların içeriğini öğrenme imkânı sağlamasına ve karşı tarafın da bu koşulları kabul etmesine* bağlıdır. Aksi takdirde, genel işlem koşulları yazılmamış sayılır (TBK m. 21/I). Bu anlamda, örneğin müsabakada kayıt yapılamayacağına ilişkin biletin arkasına yazılan "*küçük yazılar*", bu koşulların varlığı hakkında açıkça bilgi verme koşulunu sağlamadığından sözleşmenin içeriği haline gelemeyecek, ancak müsabakanın yapıldığı alanda açıkça görülebilecek bir yere konulacak bir ibare, sözleşmenin bir parçası sayılacaktır[359]. Bu türden koşulların sözleşmenin içeriği haline gelmesi halinde, hak sahipleri sözleşmeye aykırılıktan doğan zararlarını isteyebilirler (BK m. 96 vd. - TBK m. 112 vd.)[360].

(2) Pasif Yetkiler

Malik veya zilyedin taşınmaz üzerindeki düzenleyici aktif yetkileri yanında, mülkiyet hakkını ve zilyetliği korucuyu pasif yetkileri de bulunmaktadır. Pasif yetkiler, aktif yetkilerin de kullanılmasını sağlayan bir işleve sahiptir. Esasen, eşya hukukunun sunduğu savunma araçları, bir ticari faaliyetin gerçekleştirilebilmesinin de yolunu açmaktadır[361].

Mülkiyet hakkını koruyucu pasif yetkiler kapsamında, malik hakkını gerek kanunun kendisine tanıdığı sınırlar çerçevesinde bizzat kuvvet kullanarak (BK. m. 52), gerekse TMK. m. 883'de öngörülen istihkak ve haksız el atmanın önlenmesi davalarını açarak kullanabilir.

---

359 Laier, Berichterstattung, ss. 246-247.

360 Alman hukukunda aynı yönde bkz: Laier, Berichterstattung, s. 244. Lâkin taraflar arasında bir sözleşme ilişkisi bulunmadığı hallerde, malik veya zilyet, mülkiyet veya dolaysız zilyetlikten doğan pasif savunma yetkilerini kullanmak durumunda kalacaktır.

361 Aker, s. 28.

TMK. m. 981'e göre; **"***zilyet, her türlü gasp veya saldırıyı kuvvet kullanarak defedebilir"*. Gasp, zilyedin rızası olmaksızın hukuka aykırı olarak eşya üzerindeki fiilî hâkimiyetine son verilmesidir[362]. Saldırı ise, zilyedin eşya üzerindeki fiilî hâkimiyetinin kullanılmasının engellenmesi veya zorlaştırılması durumudur[363]. Hiç şüphesiz bir yerde icra edilen spor müsabakasının kayda alınması ve görüntülenmesi zilyetin eşya üzerindeki fiilî hâkimiyetini zorlaştırmamaktadır[364]. Lâkin bir gayrimenkule girerek onu tahliye etmemek zilyetliğe saldırı kabul edilebilir[365]. Spor müsabakalarının yayın hakları bakımından zilyedin rızası dışında spor müsabakanın yapıldığı alanda kayıt veya çekim yapılması halinde, zilyedin uyarısına rağmen bu eylemin sonlandırılmaması durumunda zilyedin çekim yapan kişiyi dışarı çıkarma yetkisi bulunmaktadır. Buna rağmen, müsabakanın yapıldığı alanda kalmaya devam edilmesi, zilyetliğe saldırı kabul edilmelidir. Böyle bir durumda, zilyet saldırıyı kuvvet kullanarak defedebilir. Failin kusurlu olup olmaması önem taşımaz. Ancak bir kimse, kanunun tanıdığı yetkiye dayanarak başkasının zilyetliğine müdahalede bulunuyorsa, saldırı sözkonusu olmaz[366]. Belirtelim ki; kuvvet kullanma ancak gasp veya saldırı devam ettiği müddetçe sözkonusu olabilir. Başka bir deyişle, gasp veya saldırı eylemi sona ermiş ise, bu fiillerin defedilmesi değil, saldırıda bulunandan tazminat istenmesi veya yeni saldırıların önlenmesi sözkonusu olabilir[367]. Son olarak belirtelim ki; kuvvet kullanma durumun haklı gösterdiği ölçüde icra edilmelidir[368]. Bu anlamda, sınırı aşan kuvvet kullanma eylemleri TMK. m. 981 hükmünü aşar[369]. Zilyet gasp veya saldırı hallerinde, BK. m. 52'dekinden farklı olarak devlet kuvvetlerine başvurmak zorunda kalmadan, zilyetliğini kendi gücüyle koruyabilmekte ve bu sırada saldıranın kişiliğine ve mallarına verdiği zararlardan sorumlu olmamaktadır.

---

362 Ertaş, s. 46.

363 Ertaş, s. 47; Oğuzman ve Seliçi, s. 77

364 Karş. Haas ve Reimann, s. 185.

365 Turhan Esener, **Eşya Hukuku**, Ankara, 1971, s. 31.

366 Oğuzman ve Seliçi, s. 77; Ertaş, s. 47.

367 Oğuzman ve Seliçi, s. 77.

368 Ertaş, s. 47.

369 Oğuzman ve Seliçi, s. 77.

c. Mülkiyet veya Dolaysız Zilyetlikten Doğan Hak ve Yetkilerin Yer İtibariyle Sınırları

Öncelikle belirtelim ki; Türk Medenî Kanunundaki mülkiyet ve zilyetlikten doğan hak ve yetkilere konu olan yerler, Anayasa ve Türk Ceza Kanunumuzda güvence altına alınan konut dokunulmazlığındaki konuttan daha geniş bir kavramı ifade etmektedir. Gerçekten de yer kavramına; bir konut, işyeri, bina, saha, alan, vb. bir taşınmaz girebileceği gibi, sınırları belirlenmiş bir hava-deniz sahası ile gemi veya taşınır niteliğinde olan yerler de girebilir. Ayrıca yer; gerçek veya tüzel kişilerin özel mülkiyetine tabi bir yer olabileceği gibi, kamu idareleri, kamu kurumları ve kuruluşları ve bunlar tarafından idare edilen veya devlete ait veya devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan sahipsiz yerler ile menfaati kamuya ait olan taşınmaz alanlar da olabilir. Bu haktan yararlanmada belirleyici unsur, o yerin, üzerinde *zilyetlik iradesi ile fiilî bir hâkimiyet kurulmasına elverişli olup olmadığıdır*.

Spor müsabakalarının kapalı bir alanda gerçekleştirilmesi halinde, mülkiyet veya zilyetlikten doğan düzenleme ve savunma yetkileri, yayın hakları bakımından yetkilisine daha etkin bir koruma sağlamaktadır. Ancak spor müsabakalarının sınırları çevrilmiş üstü açık bir alanda veya tamamen kamuya açık bir alanda ya da yer altı veya sualtında gerçekleşmesi halinde mülkiyet veya zilyetlikten doğan bu yetkilerin hak sahibini korumada yetersiz kaldığını söyleyebiliriz[370]. Gerçi, *arazi üzerindeki mülkiyet, kullanılmasında yarar olduğu ölçüde, üstündeki hava ve altındaki arz katmanlarını* kapsamaktadır (TMK m. 718/I). Kanaatimizce bu hüküm, düzenleme ve savunma yetkileri yönünden, kıyasen dolaysız zilyetler için de geçerli olmalıdır. Müsabakanın yapıldığı yer üzerinde hava taşıtları veya benzer teknik araçlarla çekim veya kayıt yapılması halinde, malik veya zilyet savunma yetkilerini kullanabilmelidir. Aynı durum, sualtında meydana gelen spor müsabakaları bakımından da geçerlidir. Ancak hiç şüphesiz bu yetkinin kullanılması, malik veya zilyedin o arzdaki yetkisini kullanmasında yararı olmasını gerektirmektedir[371]. Bu

---

370 Mesela bir bisiklet yarışı malik veya zilyedin fiilî hâkimiyet alanı dışından görüntülenebilir. (Hilty ve Henning-Bodewig, s. 49). Aynı yönde bkz: Lochmann, s. 20; Helbig, s. 133 vd.

371 Karş. Hasan Petek, **Taşınmaz Malikinin Hukuka Uygun Taşkınlıklardan Sorumluluğu** (TMK. m. 730/II), Yetkin Yayınları, Ankara, 2005, (Taşınmaz), s. 172.

bağlamda, her taşınmazın dikey kapsamını değişik şekilde belirlemek gerekecektir[372].

Devletin hüküm ve tasarrufunda olan dağlık, taşlık arazi aynî hakların konusu olmamakla birlikte, bu araziler üzerinde zilyetlik tesisi mümkündür[373]. Ancak kamu hizmetine tahsis olunan ve menfaati umuma ait taşınmazlar Türk Medenî Kanunu anlamında zilyetliğe konu olamazlar[374]. Spor müsabakaları yönünden gerek kamuya ait taşınmazlar gerekse devletin hüküm ve tasarrufu altında olan yerlerden, kullanımı kira, süreli intifa veya idarî izinle spor kulüplerine veya müsabaka organizatörlerine bırakılmış olan yerler bakımından spor kulüpleri veya spor organizatörleri, zilyetliğin kendisine sağlamış olduğu aktif ve pasif yetkilerini kullanabilir. Günümüzde spor müsabakaları; spor salonları, stadyumlar, yüzme salonları gibi kapalı alanlar yanında, devletin hüküm ve tasarrufu altında olan yollar, ormanlar, dağlar, denizler üzerinde de icra edilebilmektedir. Bu türden müsabakalar genellikle idareden özel izin alınmak suretiyle gerçekleşmektedir[375]. Bir bisiklet veya maraton yarışında düzenleyici, özel izinle yolu trafiğe kapatmak suretiyle bu alana girebilecek medya kuruluşlarına izin verme veya yasaklama yetkisini haizdir[376]. Bu anlamda, sadece özel mülkiyete konu olan yerler değil, kamusal taşınmazlar ile kamu tarafından geçici süreyle özel kişilere tahsis edilmiş yerler de bu hukukî korumadan yararlanmaya olanak verir[377].

Bununla birlikte, açık hava, hava veya sualtında gerçekleşen bir spor müsabakası, malik veya zilyedin hâkimiyet sınırları dışındaki diğer yerlerden görüntülenebiliyorsa, malik veya zilyedin düzenleme veya savunma yetkilerinden yararlanması sözkonusu olamaz[378]. Keza kaydın veya çekimin spor müsabakasının

---

372 Petek, Taşınmaz, s. 172. Örneğin, bir taşınmaz maliki, arazisinin üzerinden elektrik veya telgraf tellerinin ya da teleferik hattının gerçirilmesini, yakınındaki resmi yayın istasyonlarından yayılan yayın dalgalarının kendi taşınmazı üzerinden geçirilmesini engelleyemez; çünkü enerji dağıtımı, sportif amaç ve haberleşme hizmetleri bu gibi faaliyetleri haklı kılabilmektedir.

373 Ertaş, s. 33.

374 Ertaş, s. 33. Ancak bu türden mallar üzerinde idarî bir imtiyazla hâkimiyet kuran kişileri zilyet saymak gerekir.

375 Wiebe, s. 6; Karş. Fritzweiler ve diğerleri, s. 357.

376 Krause, Hörfunk, s. 84; Karş. Fritzweiler ve diğerleri, s. 357.

377 Aynı yönde bkz: Armah, s. 114.

378 Aynı yönde bkz: Helbig, s. 134.

oynandığı alan dışından yapılması halinde bu hüküm işlevsiz kalır[379]. Mesela, bir stadyumun yanındaki yüksek bir apartman dairesinden saha içindeki müsabaka kaydedilip görüntülenebiliyorsa veya bir helikopter vasıtasıyla çekim yapmak mümkünse, artık malik veya zilyet eşya hukukundan doğan aktif ve pasif yetkilerine dayanarak bunlara müdahale edemez[380]. Böyle bir durumda, malik veya zilyet şartları varsa, kişiliği koruyucu veya haksız rekabet hükümlerine başvurabilir.

d. Malik veya Zilyedin Eşya Üzerindeki Hak ve Yetkilerinin Genel Sınırları

Anayasamızda herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilirken, aynı zamanda bu hakların kamu yararı amacıyla sınırlanabileceği ve mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı ifade edilmiştir. (AY. m. 35). Mülkiyet hakkı, mutlak bir hak olarak herkese karşı ileri sürülebilmesine rağmen, diğer mutlak haklarda da olduğu gibi sahibine sınırsız bir tasarruf ve kullanma yetkisi vermez. Mülkiyet hakkına getirilen bu sınırlamalardan, bir kısmı kamu yararını korumak amacıyla Anayasamızla ve kamu hukuku düzenlemeleriyle, bir kısmı ise kişilerin çıkarlarını korumak amacıyla özel hukuk normlarıyla belirlenmiştir[381]. Özel hukuk bakımından mülkiyet hakkına getirilen sınırlamalardan en önemlisi, hiç şüphesiz Türk Medenî Kanununun 2. maddesinde yer alan hakkın kötüye kullanılması yasağıdır[382]. Her ne kadar bu düzenlemeler, mülkiyet hakkı için öngörülmüş olsa da, kıyasen ve evleviyetle zilyetliğin de bu sınırlar dahilinde kullanılabileceğini kabul etmek gerekir.

Kamu yararı nedeniyle bu hak ve yetkilerin sınırlanmasında, en önemlilerinden biri medya ve haber alma özgürlüğü çerçevesinde getirilen

---

379 Nicole Agudo y Berbel ve Stefan Engels, "Hörfunkrechte - ein eigenstandiges Wirtschaftsgut?", **WRP**, 2/2005, s. 194; Wiebe, s. 5; Tanja Carolina Jessen, , **Rechtsfrage der Vermarktung von Sportereignissen im deutschen und englischen Recht**, Shaker Verlag, Aachen, 1997, s. 144; Aynı yönde bkz: Lochmann, s. 20; Fritzweiler ve diğerleri, s. 357; Krause, Wettbewerb, s. 236; Keza aynı tehlike yeni teknikler sayesinde malik veya zilyedin haberi olmaksızın çekim yapılabilmesinin mümkün olması hali için de mevcuttur (Hilty ve Henning-Bodewig, s. 42).

380 Karş. Fritzweiler ve diğerleri, s. 357.

381 Ertaş, s. 207.

382 Ertaş, s. 207.

sınırlamalardır[383]. Gerçekten de, toplumun haber alma hakkı, kimi zaman kişinin malik veya zilyedi olduğu eşya üzerindeki hak ve yetkilerden daha büyük bir öneme sahiptir. Burada korunan menfaat, kamu menfaatidir. Ancak yine de bu hakların sınırlanmasında, kamu yararı ve özel yarar arasındaki denge gözetilmelidir. Haber verme ve haber almada kamu yararından söz edilebilmesi için, müsabakanın önemi ve niteliği önem taşır. Bu anlamda, kamuoyunun ilgisi dahilinde olmayan müsabakaların yayınlanmasında kamu yararının varlığından söz edilemez. Buna karşın, tüm toplumu ilgilendiren millî müsabakalar ve önemli büyük organizasyonların yayınlanmasında kamu yararı olduğu gerçektir. Bu nedenle, malik veya zilyet, medya ve haber alma özgürlüğü kapsamında müsabakanın yapıldığı alana giriş izni vermek zorundadırlar.

E. Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Bakımından Değerlendirme

1. Genel Olarak

Spor müsabakasının yayın haklarına hukukî dayanak teşkil edebilecek önemli koruma yollarından birisi de fikir ve sanat eserleri hukukundan doğan haklardır. Eser sahibi eseri üzerinde; eserin umuma arzı, eseri hakkında bilgi verme, eserde adının belirtilmesini isteme, eserinde değişiklik yapılmasını yasaklama, eserine ulaşma hakkı gibi manevî haklar yanında, eseri işleme, çoğaltma, yayma, temsil, işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletim ve eserin güzel sanat eseri olması halinde eserin satış bedelinden pay hakkı gibi mali haklara sahiptir. Mutlak bir hak olarak fikrî haklar, hiç şüphesiz eser sahibine geniş ve etkin bir hukukî koruma sağlamaktadır. Bu haklar kapsamında eser sahibi, hukuk düzeni sınırları içinde kalmak kaydıyla eseri üzerinde dilediği gibi tasarruf etme yetkisini haizdir. Bu anlamda, bir spor müsabakasını eser olarak niteleyebilmemiz halinde, gerek eser sahibi gerekse eseri icra edenler ve de gerekse eseri yayınlayanlar fikrî ve bağlantılı haklardan doğan haklarını kullanmak suretiyle müsabakanın yayınlanmasına izin verme veya men etme gibi hak ve yetkilere sahip olabilecektir.

---

383 Karş. Berbel/Engels, s. 197; Wiebe, s. 5.

Spor müsabakalarını eser olarak niteleyebilmemiz halinde "*yayın hakkı*", FSEK m. 25'de yer alan umuma iletim hakkını ifade edecektir. Umuma iletim hakkı kapsamında, hak sahibi, eserini FSEK m. 25'deki *"yayın"*, *"yeniden yayın"* ve *"kamunun erişimine sunma"* hususlarında münhasıran izin verme veya yasaklama yetkisini haiz olacaktır[384]. Spor müsabakaları yönünden bu, kanunla getirilen sınırlamalar hariç olmak üzere, hak sahiplerinin müsabakayı ekonomik yönden *"canlı yayın"*, *"banttan yayın"*, "*özet yayın"* şeklinde dilediği gibi ve münhasıran değerlendirebileceği anlamına gelir. Bu kapsamda hak sahibi dilerse umuma iletim hakkını üçüncü kişilere devredebileceği gibi, bunu devretmeden lisans verme yoluyla bu yayınların kullanma yetkisini de verebilir.

Bununla birlikte *bir eserin işaret, ses ve görüntü nakil ve tekrarına yarayan, bilinen ya da ileride geliştirilecek olan her türlü araca kayıt edilmesi çoğaltma sayılır* (FSEK m. 22/II). Çoğaltma hakkı da münhasıran eser sahibine aittir. Hak sahipleri bu hükme dayanarak *yalnızca bir defaya mahsus yaratılan spor müsabakasının* tespiti konusunda da münhasıran yetkilidir. Bu nedenle; spor kulüpleri yalnızca spor müsabakasının umuma iletimine izin verme veya yasaklama konusunda değil, onun tespitine izin verme veya yasaklama konusunda da münhasır yetkiye sahiptir. Hak sahipleri bu yetkiye dayanarak müsabakanın her türlü işaret, ses ve görüntü nakil ve tekrarına yarayan araca kaydedilmesini yasaklayabilir.

Fikir ve sanat eserleri hukukumuzda, genel olarak, spor müsabakalarının eser sayılıp sayılmayacağı konusunda gerek ulusal mevzuatımızda, gerekse fikrî hukukta taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerde özel ve açık bir hüküm yer almamaktadır. Spor müsabakalarının eser sayılıp sayılmadığı hususu mahkeme kararlarında da tartışılmamış olmakla birlikte, muhtelif kararlarda bunlar esermişcesine hüküm verildiği görülmektedir. Nitekim Yargıtay bir kararında, bir televizyon kanalının bir futbol maçına ait görüntülerin yayın hakkına sahip kuruluş tarafından izinsiz olarak kaydedilip yayınlanmasının FSEK m. 25'de ifadesini bulan yayın hakkını ihlâl ettiği sonucuna varmıştır[385]. Oysa FSEK m. 25'de düzenlenen bu

---

384 Azra Arkan, **Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2005, s. 30.

385 "*…yayın hakkı davacıya ait bulunan lig maçına ait görüntülerin davalıya ait TV kanalında 48 saniye süre ile izinsiz ve ücretsiz olarak yayınlamasının FSEK.nun 25 maddesinde ifadesini*

hakkın ihlâlinden söz edilebilmesi için, umuma iletilenin eser niteliğinde olup olmadığının araştırılması gerekir. Şayet bunların eser niteliğinde olduğunu tespit edebiliyorsak, işte o zaman yayın hakkı kavramı *"umuma iletim hakkını"* ifade eden bir kavram olarak karşımıza çıkacaktır.

2. Fikir ve Sanat Eseri Kavramı

a. Genel Olarak

Eserin bilinen, ortak ve yaygın bir tanımı bulunmamaktadır. Fikrî hukuk mevzuatlarında da eserin tanımı yapılmaktan kaçınılmış, sadece hangi fikrî ürünlerin eser olduğu belirtilmekle yetinilmiştir[386]. Buna paralel olarak hukuk düzenleri, her türlü fikrî ürünü değil, sadece belli özelliklere sahip fikrî ürünlerin eser olarak nitelendirilmesine izin vermiştir. Ancak bu durum, eser sayılmayan fikrî ürünlerin hukuk düzeni tarafından korunmadığı anlamına gelmez. Bununla birlikte, her türlü fikrî ürünü eser olarak nitelendirmek, gerçekten de toplumu oluşturan kişilerin temel hak ve özgürlüklerini aşırı derecede kısıtlanmasına sebebiyet verebilir[387]. Zira eser üzerindeki haklar, mutlak ve inhisari nitelikte olduğundan ve bu haklar diğer kişilerin özgürlük alanını tek bir kişi lehine sınırladığından, korumanın ancak ortak kültürü zenginleştiren fikrî ürünlere bahşedilmesi gerektiği ifade edilmektedir[388]. Bu nedenle, fikrî ürünler yalnızca kanunun öngördüğü şartları taşıması halinde eser korumasından yararlanabilir. Bunun yanında, eser niteliği taşımamakla birlikte; ad ve alametler, işaret, resim ve ses, mektuplar, resim ve portreler gibi ürünler de Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda düzenlenmiştir. Bu tür ürünler, eser sahiplerine tanınan tüm hukukî korumalardan yararlanamazlarsa da, düzenlendikleri maddelerde belirtilen korumalardan yararlanabilirler[389].

---

bulan davacının yayın hakkını ihlâl anlamına geldiği..." Y. 11. HUKUK DAİRESİ E. 1999/4188, K. 1999/5854, T. 28.6.1999, www.kazanci.com.tr, (1.11.2011).

386 Mustafa Ateş, **Fikri Hukukta Eser**, Turhan Yayınevi, Ankara, 2007, s. 27.

387 Şafak N. Erel, , **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, 3. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009, s. 51, Ayrıca bkz: Ernst Hirş, **Fikri ve Sınai Haklar**, Ankara, 1948, (Fikri ve Sınai Haklar), s. 131.

388 Hirş, Fikri ve Sınai Haklar, s. 131.

389 K. Emre Gökyayla, **Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2000, (Telif Hakkı), s. 65.

Doktrinde bir fikrî ürünün eser niteliği kazanabilmesi için *objektif* ve *subjektif* iki unsurun gerekli olduğu ifade edilmektedir[390]. Hirş'e göre[391]; objektif unsur; ürünün ekonomik olarak yararlanmaya elverişli olmasıdır. Yani bir meta olarak meydana getirilebilmesi, piyasaya sürülebilmesi, umuma arz ve uygulanarak toplum için faydalı olma imkânının mevcut olmasıdır. Fikrî ürünün, ondan ekonomik olarak yararlanmaya elverişli olması gerekliliği, doktrinde haklı olarak eleştirilmiştir[392]. Gerçekten de; fikir ve sanat ürünleri her zaman ekonomik bir amaç için meydana getirilmez[393]. Bu tür fikrî ürünlerde, fikrî mülkiyetin bir başka konusu patent hakkında olduğu gibi ekonomik elverişlilik şartı aranmaz[394]. Zira fikir ve sanat eserleri hukuku, eserden ekonomik olarak yararlanmayı mümkün kılan malî haklar yanında, eser sahibinin kişisel ve manevî haklarını da düzenleyerek koruma altına almıştır[395]. Ayrıca hukuk düzeni, fikrî ürünü ticarete konmasından itibaren değil, yaratıldığı andan itibaren korumaktadır[396]. Tüm bu gerekçelerle, ekonomik bakımdan yararlanmaya elverişli olmayan fikir ve sanat ürünleri de hukuk düzeni tarafından korunmalıdır. Bununla birlikte belirtmek gerekir ki; fikir ve sanat eserlerinin önemli bir kısmını ekonomik bakımdan yararlanmaya elverişli ürünler oluşturmaktadır. Zira bir fikrî ürünün hukuk düzeni tarafından korunabilmesi için, onun korunmaya değer olması gerekir[397]. Bu anlamda eserlerin büyük bir kısmını ekonomik bakımdan yararlanmaya elverişli ürünler teşkil etmektedir. Spor müsabakaları, kamu-tekel yayıncılığının sona ermesi sonucunda rekabetin artmasıyla toplumda yoğun bir kitlesel ilgiye mazhar olmuştur. Hiç şüphesiz bunda, televizyon ve yayın konusundaki teknolojik gelişmeler büyük önem taşımaktadır. Tüm bu gelişmeler sonucunda, hak sahipleri spor müsabakalarından bireysel ya da merkezî pazarlama yoluyla ekonomik olarak azami derecede faydalanmaya çalışmaktadır. Bu ekonomik

---

390 Hirş, Fikri ve Sınai Haklar, s. 131; Halil Arslanlı, **Fikri Hukuk Dersleri**, İstanbul 1954, s. 4; Erel, s. 51; Gökyayla, Telif Hakkı, s. 67.

391 Hirş, Fikri ve Sınai Haklar, s. 130.

392 Arslanlı, s. 4; Erel, s. 51-52; Gökyayla, Telif Hakkı, s. 67.

393 Arslanlı, s. 4; Erel, s. 52.

394 Arslanlı, s. 4; Erel, ss. 51-52; Gökyayla, Telif Hakkı, s. 67.

395 Erel, s. 52; Arslanlı, s. 4; Gökyayla, Telif Hakkı, ss. 67-68.

396 Erel, s. 52.

397 Hirş de yalnızca umumi kültürü zenginleştiren fikri ürünlerin korunmaya layık olduğunu ifade etmektedir (Fikri ve Sınai Haklar, s. 131).

yararlanma kalemlerinin en başında da "*yayın hakları*" gelmektedir. Bu anlamda, spor müsabakalarının, eser olup olmadığından bağımsız olarak, ekonomik yönden yararlanmaya elverişli ürünlerden olduğu şüphesizdir. Keza yayın haklarını kendine özgü bir hak olarak düzenlemeyen hukuk sistemlerinde, tarafların yoğun fikrî mesaileri sonucu meydana getirilen ürünlerin hukuken korunmaya değer oldukları bir gerçektir.

Öte yandan, objektif unsurun olmazsa olmazlarından birisi de fikrî ürünün insan duyularıyla algılanabilir şekilde ortaya çıkması gerektiğidir[398]. Bunun için, insan zihnindeki soyut fikrî çabanın bir şekil altında dış dünyaya aksettirilmesi gerekmektedir[399]. Bu nedenle, dış dünyaya belli bir şekil altında açıklanmamış fikir ve düşünceler eser korumasından yararlanamazlar[400]. Eserin bir şekil altında ortaya çıkma şartını, onun tespit edilme olarak anlamamak gerekir[401]. Zira Türk hukuku da dahil olmak üzere, Kara Avrupası Hukuk sistemlerinde "*tespit*", eser sayılmak bakımından kurucu ve zorunlu bir unsur değildir[402]. Mesela, bir konferansta sarfedilen sözlerin veya doğaçlama olarak oynanan tiyatro oyunlarının eser olarak korunabilmeleri, bunların tespit edilmiş olmalarına bağlı değildir. Bu tür ürünlerde fikrî hukuk bakımından koruma, eser yaratıldığı, bir şekle bürünmek suretiyle dış dünyada aksettirildiği andan itibaren başlar. Buna karşın Anglo-Amerikan hukuk sistemlerinde tespit edilmemiş ürünlerin eser korumasından yararlanamayacağı kabul edilmektedir[403]. Spor müsabakaları, genellikle sporcuların fizik, teknik ve taktik faaliyetlerinin yanında fikrî faaliyetlerinin de beden hareketleriyle şekillendiği, dış dünyaya aksettirildiği bir özellik arz etmektedirler. Sporcuların fikrî faaliyetlerin korunabilmesi için onların bu hareketlerinin tespit edilmiş olması gerekmez. Öte yandan, bir spor müsabakasının görsel-işitsel araçlar vasıtasıyla kaydedilmek suretiyle sporcuların fikrî faaliyetlerini de içeren bu hareketlerin tespit edilmesi de mümkündür.

---

398 Nuşin Ayiter, **Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri**, Ankara 1972, s. 38 vd.; Tekinalp, s. 95; F. Öztan, s. 89.

399 Ayiter, s. 38 vd.; Tekinalp, s. 95; F. Öztan, s. 89.

400 Tekinalp, s. 95; Ateş, s. 32.

401 Ateş, s. 58.

402 Ayrıntılı bilgi için bkz: Ateş, s. 43 vd.

403 Ayrıntılı bilgi için bkz: Ateş, s. 41 vd.

Subjektif unsura göre ise, ancak sahibinin hususiyetini taşıyan fikrî ürünler eser niteliğini taşıyabilir. Bir eserin sahibinin hususiyetini taşıması ise, hiç şüphesiz fikrî bir çabanın ortaya konması sonucu mümkün olabilir[404].

b. Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukukuna Göre Eser

(1) Genel Olarak

FSEK'e göre; "*sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleri*" eser olarak kabul edilmektedir (FSEK. m. 1/B a). Öncelikle eserden söz edebilmek için iki şartın birlikte varlığı gerekmektedir. Bunlardan birincisi; *eserin sahibinin hususiyetini* taşıması, ikincisi ise; eserin *kanunda sayılan eser türlerinden "ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri" olarak sayılan fikir ve sanat ürünleri içinde yer almasıdır*. Buna karşın doktrinde bu iki şarta ek olarak, başka birtakım şartların varlığının da aranması gerektiği ifade edilmektedir[405]. Kanunda öngörülen bu şartlar, aslında yukarıda ifade ettiğimiz eserin objektif ve subjektif unsurlarını içermektedir. Biz konuyu, FSEK'in eser sayılmak bakımından aradığı şartlara bağlı kalmak suretiyle sadece bu şartları inceledik.

Spor müsabakalarının eser niteliğinde olup olmadığının tespitinde de kanunda aranan bu iki şartın birlikte varlığı gerekmektedir. Bir ürünün, eser sayılmanın şartlarını taşıyıp taşımadığı hâkim tarafından re'sen araştırılır[406].

(2) Şartları

(i) Eserin Sahibinin Hususiyetini Taşıması

Korunmaya değer olan eserin, korumadan yararlanmayan üründen ayrılabilmesi, onun sahibinin hususiyetini taşıması ile mümkündür[407]. Hususiyet, bir

---

404 Subjektif unsurla ilgili açıklamalar için bkz: aşa. İkinci Bölüm, I E 2 b (1) (i).

405 Örneğin Tekinalp, kanunda sayılan bu iki şarta ek olarak, eserin sahibinin hususiyetini yansıtacak derecede şekillenmiş olması ve eserin fikri bir çabanın ürünü olması gerektiğini ifade etmektedir (s. 92 vd.). Öztan da, bu iki şarta ilave olarak, eserin bir insan tarafından yaratılmış olması, fikri/estetik bir muhteveya sahip olması, bir şekil altında ortaya çıkması ve belli bir yaratma derecesine ulaşması gerektiğini ifade etmektedir (s. 81 vd.).

406 Ateş, s. 29.

ürünün eser vasfı kazanabilmesinin en önemli koşuludur. Hususiyet kavramının ne ifade ettiği konusunda değişik görüşler ileri sürülmüştür.

Hirş'e göre; "*Fazla bir emek sarfetmeksizin, yaratıcı bir mesainin neticesi olmaktan ziyade mihaniki bir meleke mahsulü olan fikrî, ilmi ve edebi mahsuller telif hukukunun mevzuları olarak nazara alınamazlar*"[408]. Bu nedenle herkes tarafından meydana getirilebilecek nitelikte olan ürünlerde hususiyet de bulunamayacağından bunlar eser korumasından yararlanamazlar. Eser, ancak yaratıcı fikrî bir çalışmanın ürünü olabilir[409]. Benzer bir görüşe sahip Ayiter de; Hirş'in "*herkes tarafından meydana getirilememe"* olarak nitelendirilebilecek bu koşulunu daha da ileriye götürerek hususiyeti *"tek olmak"*, *"var olandan başka olmak"* şeklinde ifade etmiştir[410]. Hususiyeti oldukça dar yorumlayan bu görüşlere karşı Arslanlı; hususiyetin her bir üründe değişik derece ve ölçülerde cereyan edebileceğinden bahisle, *hususiyetin sahibine nisbet edilebilen fikrî mesainin nisbî bağımsızlığında aranması gerektiğini* ifade etmektedir[411]. Öztrak da benzer şekilde, *sahibine izafe edilebilen bağımsız bir fikrî çalışmanın sonucu olan bütün fikir ve sanat eserlerinin sahiplerinin hususiyetini taşıdığını* kabul ederek bunların fikir ve sanat eseri olarak korunması gerektiğini belirtmektedir[412]. Kılıçoğlu da hususiyet konusunda, *hususiyetin bilineni tekrar etmemeyi gerektirdiğini, bilineni tekrar eden, herkesçe yaratılması mümkün olan ve bir fikrî çaba sonucu olmayan yaratımların eser olarak korunamayacağını* ifade etmektedir[413].

Tüm bu görüşlerin ortak yanı; hiç şüphesiz hususiyetin, herşeyden önce fikrî bir emek, çaba, çalışma, mesaiyi gerekli kıldığıdır. Gerçekten de fikrî bir çaba gerektirmeksizin, rastgele-tesadüfen meydana gelen ürünleri eser olarak nitelemeye imkân yoktur, zira bu tür ürünlerde sahibine atfedilebilecek bir hususiyetin varlığından söz edilemez. İkinci olarak; alelade, herkes tarafından meydana

---

407 Tekinalp, s. 92.

408 Hirş, Fikri Say, s. 12.

409 Hirş, Fikri ve Sınai Haklar, s. 131.

410 Ayiter, s. 41.

411 Arslanlı, s. 5 vd.

412 İlhan Öztrak, **Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar**, Ankara 1971, s. 16.

413 Kılıçoğlu (Fikri Haklar), s. 115.

getirilebilecek nitelikte ürünlerde hususiyet bulunduğundan söz edilemez. Bu nedenle, bir ürünün eser vasfı kazanabilmesi için onun herkes tarafından meydana getirilemeyecek nitelikte olması, başka bir deyişle *"sıradan olmaması"* gerekir[414]. Ancak bu sıradan olmama koşulunu eserin objektif bir yenilik içermek zorunda olduğu şeklinde anlamamak gerekir[415]. Bu nedenle bir fikrî ürünün eser sayılabilmesi için, onun *"istatistiksel olarak tek olması"*, *"var olandan başka olması"* şart değildir. Zira fikir ve sanat eserleri hukuku, patent hukukundan farklı olarak yeni buluşları değil, bireysel fikrî yaratımları korur[416]. Bu anlamda, daha önceki fikir ve sanat eserlerinden yararlanmak suretiyle meydana getirilen ürünler de eser olarak korunurlar. Meğer ki; sahibine izafe edilebilecek bir hususiyet içersin.

Eserlerde hususiyetin az veya çok belirgin olması yeterlidir[417]. Hususiyetin en yüksek ölçüsü, eserle temas edildiği anda sahibinin teşhis edilmesini mümkün kılan fikir ve sanat eserlerinde görülür. Bu tür eserler sahibinin damgasını taşıyan ürünler olarak anılmaktadır[418]. Ancak her eserde hususiyetin bu kadar belirgin olmasını aramamak gerekir. Bunun dışında kalan, sahibinin hususiyetini taşıyan diğer ürünler de eser korumasından yararlanır. Ancak bunun için fikrî yaratma faaliyetinin belli bir asgari seviyeye ulaşması gereklidir. Hangi durumlarda bu asgari seviyeye ulaşıldığı ise, somut bir eserdeki manevî/fikrî yaratıcılığın insanda bıraktığı toplam etkinin, aynı konuda diğer eserlerle toplu karşılaştırılması suretiyle verilebilir[419].

Kural olarak, gerek yargı içtihatlarında gerekse doktrinde, yaratma derecesi bakımından çok fazla şey aranmaması anlayışı hâkimdir. Aynı şekilde, sınırda kalan bazı hallerde ölçü seviyesi düşük tutulmaya gayret edilir. Alman doktrininde bu durumu ifade etmek için, *"kleine Münze*"ler (madeni paralar) için bile koruma sağlanması gerektiği ifade edilmiştir[420]. Bununla kastedilen, yaratma derecesi sınırda olan bir fikrî yaratımın varlığı halinde, bunun eser sayılma yönünde yorumlanması

---

414 Tekinalp, ss. 93-94; Ateş, s. 77 vd.

415 F. Öztan, ss. 99-100; Ateş, s. 74.

416 Karş. Arslanlı, s. 6; Erel, s. 53; F. Öztan, ss. 99-100.

417 Ayiter, s. 40.

418 Ayiter, s. 40; F. Öztan, ss. 93-94.

419 F. Öztan, s. 96.

420 Ayiter, s. 44; F. Öztan, ss. 97-98.

gerektiğidir[421]. Bu anlamda; kataloglar, fiyat listeleri, ajandalar, telefon rehberleri, takvimler, yemek tarifleri de eser niteliği taşıyabilirler.

Eser vasfının kabulü için, eserin nicelik bakımından belli bir sınıra ulaşması gerekmez[422]. Kısa bir şiir, yazı veya gösteri de eser vasfı taşıyabilir. Bu konuda alt sınır, eserin fikrî yaratma düzeyine erişmiş bir içerikle sahibinin hususiyetini taşıyor olmasıdır[423].

Bir eserde hususiyet onun şeklinde, içeriğinde veya hem şeklinde hem içeriğinde belirir[424]. Güzel sanat eserlerinde hususiyet şekilde belirdiği halde, bilim ve edebiyat eserlerinde hususiyet daha çok içerikte, yani eserde ileri sürülen fikirlerde, muhakeme tarzında, tahlil ve eleştirilerde belirir[425]. Şekil ve içerikteki hususiyet fikir ürününe eser vasfını kazandırır. Fikrî yaratma süreci içinde ağırlık merkezi, ifade aracının belli bir plana uyarak şekillendirilmesidir. Şeklin korunabilmesi için, şekillendirmenin o zihne özgü yetenekleri aksettirmesi gerekir. Bu farkın ortaya konduğu hallerde hususiyetin varlığı kabul edilmelidir[426]. Örneğin bilimsel bir makalenin hazırlanışında, kaynakların toplanarak belli bir plan altında açıklanışında yazarın idrak ve yeteneğinin, hususiyetinin payı büyüktür[427].

Hususiyet konusunda fikrî ürün sahibinin serbest biçimlendirme alanı ile ürünü yaratanın iradesi spor müsabakalarının eser niteliği taşıyıp taşımadığının tespitinde önem arz ettiğinden bu hususlar üzerinde ayrıntılı olarak duracağız.

Hususiyetten söz edebilmek için, eserin meydana getirilmesi esnasında eser sahibinin o eserde kişisel özelliklerini ortaya koymasına imkân tanıyan belli bir serbest biçimlendirme alanının olması şarttır[428]. Bu nedenle bir ürün, doğumu veya

---

421 Karş. F. Öztan, s. 98.

422 F. Öztan, s. 101.

423 Karş. F. Öztan, s. 101.

424 Öztrak, s. 16; Hususiyet-şekil ilişkisi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Arslanlı, s. 14 vd.; Ayiter, s. 38 vd.; Ateş, s. 83 vd.

425 Arslanlı, s. 7 vd.; Öztrak, s. 16

426 Ayiter, s. 40.

427 Karş. Ayiter, s. 40.

428 F. Öztan, s. 95; Özge Öncü, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İktibas Serbestisi ve Sınırları**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2010, s. 94.

şeklini doğadan almış veya o ürün mantık kurallarının bir sonucu ya da teknik zorunluluklardan dolayı ortaya çıkmışsa burada bir serbest biçimlendirme alanı ya da başka bir deyişle oynama alanının varlığından söz edilemez[429]. Mesela, bir logaritma tablosu veya kimya formulünde bunlar doğası gereği değişken olmadığından, bunları kullanan kişilerin hususiyetlerini yansıtacak bir serbest oynama alanları mevcut değildir[430]. Başka bir anlatımla; işin niteliği, doğası veya teknik zorunluluklar, ortaya çıkan ürünü başka bir biçimde yaratmaya olanak tanımıyorsa, ortaya çıkan ürünün onu yaratan kişinin hususiyetini taşıdığından söz edilemez[431]. Zira ortaya çıkan ürün, belirsiz sayıda insan tarafından yine aynı veya benzer bir şekilde yaratılmaya elverişli bir nitelik taşımaktadır, ürünün meydana gelmesinde onu meydana getiren kişinin hususiyeti bulunamaz.

Hususiyetin varlığının kabulü için, kural olarak eser sahibinin iradesine bakılmaz[432]. Bunun sonucu olarak, bir fikrî ürünün eser niteliği kazanabilmesi için onun bir amacının bulunup bulunmaması veya hangi amaçla meydana getirildiği de önem taşımaz[433]. Fikrî ürün sahibi, herhangi bir eser meydana getirmeyi amaçlamadığı halde, sırf hukuk düzeni tarafından o ürüne eser niteliği bahşedilebilir[434]. Böyle bir durumda, fikrî ürünün sahibinin hususiyetini taşıyıp taşımadığı ve eser sayılıp sayılmayacağı fikrî ürünü ortaya koyan kişinin iradesine göre değil, kanunda aranılan şartların varlığına göre tespit edilecektir[435]. Örneğin bir konferansta doğaçlama olarak sarfedilen özgün nitelikteki sözlerin eser niteliği taşıyabilmesi için, sözleri sarfeden kişinin eser yaratma saikiyle hareket edip etmediğinin önemi bulunmaz. Eser sayılmak bakımından önemli olan, bu sözlerin sahibinin hususiyetini taşıması ve kanundaki eser türlerinden birine dahil edilebilmesidir. Bunun tam tersi, bir ürün ne kadar yaratıcı bir fikrî mesainin sonucu olursa olsun, onu meydana getiren kişi, kendi iradesiyle de o ürüne eser niteliği

---

429 F. Öztan, s. 95; Öncü, s. 116.

430 F. Öztan, s. 95.

431 Karş. Öncü, s. 117.

432 Erel, s. 53; Gökyayla, Telif Hakkı, s. 72.

433 F. Öztan, s. 100; Gökyayla, Telif Hakkı, ss. 72-73.

434 Hatta öyle ki; ayırt etme gücünden yoksun olanlar tarafından meydana getirilen ürünler de gerekli unsurları taşımaları halinde eser olarak korunurlar (Ateş, ss. 90-91).

435 Erel, s. 53; Ateş, s. 90.

bahşedemez[436]. Ancak son dönemlerde klâsik edebiyat ve sanat akımlarına tepki olarak ortaya çıkan avangard sanat akımlarına göre meydana getirilmiş bazı ürünlerde, geleneksel ve basmakalıp şekil ve anlayışların dışına çıkıldığı, rastgele tespit edilmiş seslerin müzik eseri, alt alta basılmış anlamsız kelime dizilerinin şiir veya bir yüzeye gelişigüzel yapıştırılmış ve çerçevelenmiş hurda malzemenin tablo olarak sunulduğu görülmektedir[437]. Bunlara, ortaya çıkmasında tesadüflerin rol oynadığı ürünler de eklenebilir.

Doktrinde bu tür ürünlere eser vasfı izafe edilip edilmemesi hususunda bir görüş birliği yoktur. Erel'e göre[438]; *bu tür ürünlerin eser sayılabilmesi için sahibinin iradesine bakmak gerekir. Bu yolda açık veya zımni bir ürünün varlığı halinde ürün karine olarak eser sayılmalı, ancak bu karinenin çürütülmesine de imkân tanınmalıdır*. Tekinalp[439] de benzer şekilde, *tesadüfen ortaya çıkan ürünlerin eser sayılmaya engel olmayacağı görüşündedir. Ona göre; bir ressamın fazla sulu veya gazlı bıraktığı boyanın akması sonucu ortaya çıkan ürün de eser olarak kabul edilebilir*. Ürün sahibinin iradesini esas alan bu görüşe karşı, yaratıcı faaliyeti esas alan Öztan'a göre ise[440]; *seçme ve müdahale etme, etki yapma imkânları eseri yaratanda kalmış, ayrıca kendisinin yaratıcı yöndeki faaliyeti uygun bir yapılanma seviyesine ulaşmışsa tesadüfler yardımcı vasıtalar olarak kalır ve bunlar artık eser olarak korunmalıdır*. Benzer bir görüşe sahip Ateş'e göre de[441]; *meydana gelmesinde tesadüflerin rol oynadığı ürünlerde onları eser sayma bakımından ihtiyatlı davranmak gerekir. Yaratılması tamamıyla tesadüflere dayalı ürünler eser olarak nitelendirilemez.* Bu noktada Kummer'in takdim teorisinden söz etmek gerekir. Kummer'e göre[442]; *bir eserin doğumu için, insanın belli bir yapılanmaya yönelik yaratıcı faaliyeti zorunlu değildir*. Yazara göre; *"istatistikî açıdan tek olma"* (statistische einmaligkeit) şeklinde anlaşılması gereken hususiyet, eser sayılma

---

436 Ateş, s. 35.

437 Erel, s. 53; Karş. Ayiter, ss. 41-42.

438 Erel, ss. 53-54. Aynı yönde bkz: Ateş, ss. 91-92.

439 Tekinalp, s. 99.

440 Öztan, s. 84.

441 Ateş, s. 91.

442 Max Kummer, **Das urheberrechtlich schützbare Werk**, Bern, 1968, s. 57 vd.'dan aktaran F. Öztan, s. 84 vd.

bakımından yeterlidir. *"Takdim teorisi" (Präsentationstheorie)* olarak adlandırılan bu teoriye göre, rastgele bulunan bir şey veya tesadüfler sonucu meydana gelen şeyler, eser olarak takdim edildiği takdirde, başkaca bir husus aramaya gerek olmaksızın bunlar eser olarak kabul edilmelidir. Buna göre; eseri yaratan, sadece onun topluma takdimi konusuyla ilgili özel tedbirleri alıp onu eser olarak anladığını ve bu nedenle de gerekli hukukî korumayı talep ettiğini açıkladığı anda eser korumasından yararlanabilir. Örnek vermek gerekirse, bir duvara veya benzeri bir yere boya püskürten kimse, sonradan bunu bir çerçeve içine alır ve bir camın arkasına koyup sergilerse, bir sanat eseri yarattığını söyleyebilir. Kummer'in *"takdim teorisi"* genel olarak kabul görmemiştir. Öztan'a göre[443];

> *"fikir ve sanat eserleri hukuku "yaratıcı faaliyeti" korur. Eğer ortada meydana gelen şeyde ifadesini bulan yaratıcı bir faaliyet gözlemlenemiyorsa, bu şey hukukî korunmadan yoksun kalır. Bunun yanında, istatistiksel açıdan teklik gösteren bir hususun takdimi halinde, bir eserin doğduğu kabul edilip, hukukî koruma sağlansaydı, korumanın sözkonusu olup olamayacağı tamamen eser sahibinin keyfiyetine kalmış olurdu. Bu durum ise, özellikle, sanatsal önem ve değeri yanında kullanma amacı da taşıyan bedii model ve resimler alanında yaratılan eserler, mimari eserler ve mektuplar, formülerler, kataloglar vs. gibi yazılı eserler alanında son derece mantıksız güçlükler yaratırdı. Her işletme sahibi, bedii model ve resim niteliğindeki bir ürünü için uygun bir takdim ile koruma görmesini sağlayıp, bu yolla rekabet kurallarının işleyişini engelleyebilirdi"*[444].

Öztan'ın da belirttiği üzere, esasen avangard sanatların korunması amacıyla ortaya atılan bu görüşün isabetli olduğu söylenemez. Zira eser kavramı, normatif bir kavram olarak belli bir sanatın veya sanatların korunmasına yönelik değil, insan zihninin yaratıcı faaliyetini koruma bakımından önem taşır[445].

Esasen bu türden ürünleri eser sayıp saymamak hususu, devletlerin fikrî hukuk politikalarıyla da yakından ilgilidir. Bazı ülke düzenlemelerinde eser sayılmak bakımından belirleyici unsur *eseri yaratanın şahsında* aranmakta, bazılarında ise eseri meydana getirenden ziyade, *eserin kendisinde* aranmaktadır. Başka bir deyişle,

---

443 F. Öztan, s. 86.

444 F. Öztan, s. 86.

445 F. Öztan, s. 86.

bazı hukuk sistemleri esaslı unsuru sujede (kişide), bazıları obje (nesnede) görmek istemektedirler[446]. Ülkemiz ve Kıta Avrupasında egemen olan ve eseri yaratan kişiyi esas alan *subjektivist* yaklaşıma göre; eser sayılma bakımından onu yaratanın kişisel özellikleri önem taşır[447]. Anglo-Amerikan hukuk düzenlerinde ise eseri yaratan kişiden ziyade, meydana çıkan eser esas alınmaktadır. *Objektivist* yaklaşım olarak adlandırılan bu görüşe göre; fikrî hak, eser üzerinde hukuk düzenince tanınmış olan yasal bir tekel durumudur[448]. Bunun sonucunda objektivist yaklaşımda, eser sahibinin kişiliğini koruma amacı güden manevî haklara yaklaşım daha yüzeyseldir. Hatta öyle ki; bu materyalist yaklaşım Anglo-Amerikan hukukundaki "*kopyalanmaya değer olan şey, korumaya da değerdir*" *(what is worth copying is basically worth protecting)* ilkesiyle de pekiştirilmektedir. Bu anlayışın hâkim olduğu hukuk düzenlerinde fikrî hak yerine kullanılan "*copyright*" kavramı, başta çoğaltma hakkı olmak üzere eser üzerinde sahibine tanınmış malî nitelikteki yetkilerin tamamını kapsamaktadır[449].

(ii) Kanundaki Eser Türlerinden Birine Girmesi

FSEK'e göre bir fikrî ürünün eser sayılabilmesi için, onun sahibinin hususiyetini taşıması yeterli değildir. Buna ek olarak; o fikrî ürünün FSEK'te sayılan dört eser grubundan birine girmesi gerekmektedir. Bunlar; *"ilim ve edebiyat eserleri"* (FSEK. m. 2), *"müzik eserleri"* (FSEK m. 3), *"güzel sanat eserleri"* (FSEK. m. 4) ve *"sinema eserleridir"* (FSEK m. 5). Bu eser türleri, *sınırlı sayı (numerus clausus)* ilkesine tabidir. Başka bir deyişle, bu dört eser grubuna dahil edilemeyen fikrî ürünler eser korumasından yararlanamaz. Bu türden sahibinin hususiyetini taşıyan fikrî ürünlerin eser korumasından yararlanması, ancak kanunda yapılacak bir değişiklikle mümkün olabilir[450].

---

446 Ateş, s. 65.

447 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz: Ateş, s. 66 vd.

448 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz: Ateş, s. 68 vd.

449 Ateş, s. 68.

450 Arslanlı, s. 12; Öztrak, s. 17-18; Erel, s. 55; Ateş, s. 121.

Buna karşın, her eser grubu içinde sayılan alt eser türleri ise örnekleyici niteliktedir[451]. Eser gruplarının ayırt edici özelliklerini taşıması şartıyla, bu alt eser türlerine yenilerinin ilave edilmesi mümkündür[452]. Ancak bu ilavenin kanun değişikliği şeklinde yapılması zorunlu değildir. Kanundaki alt eser türlerinden birine dahil edilemeyen fikrî ürünler de eser gruplarına dahil edilebildiği müddetçe, eser korumasından yararlanırlar.

Son yüzyılda fikir, sanat, bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler insan tarafından yaratılan, sahibinin hususiyetini taşıyan, yaratıcı özelliğe sahip yeni fikrî ürünlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu haliyle kanun; fikrî yaratımları koruma amacına uygun düşmeyen, gelişmelere ayak uyduramayan, yaratıcı insan zekasını korumayan bir konuma gelmektedir. Böyle bir durumda, eser kavramı ile yorumların mümkün olduğunca fikir ve sanat eserlerinin koruma amacına uygun düşecek biçimde *genişletici yorum* yoluyla yapılması yerinde olur[453]. Nitekim sinema eserlerinin yeni bir eser grubu olarak kabulünden önce, bunlardan sessiz sinema eserleri sözsüz sahne eserlerine; sesli ve müzikli filmler, dil veya beste ile ifade olunan ilim ve edebiyat veya musiki eserlerine benzetilerek korunmak istenmiştir[454]. Genişletici yorum yoluyla sahibinin hususiyetini taşıyan fikrî ürünleri mevcut kanunlar dahilinde koruma çabası, hiç şüphesiz sinema ürünlerinin yeni bir eser türü olarak kabulünde de büyük rol oynamıştır.

3. Spor Müsabakalarının Eser Sayılıp Sayılmayacağı Sorunu

Öncelikle belirtmek gerekir ki; gerek karşılaştırmalı hukukta gerekse Türk doktrininde, neredeyse oybirliğiyle spor müsabakalarının eser niteliğinde olmadığı ve eser korumasından yararlanamayacağı kabul edilmektedir[455]. Ancak spor

---

451 Arslanlı, s. 12; Öztrak, s. 17; Erel, s. 55.

452 Öztrak, s. 18; Erel, s. 55.

453 Aynı yönde bkz: F. Öztan, s. 108.

454 Arslanlı, s. 26; Erel, s. 72.

455 Ertaş ve Petek, s. 94 vd.; Erel, s. 61; Tekinalp, s. 107; F. Öztan, s. 121; Ateş, ss. 174-175; Aker, ss. 22-23; Cahit Suluk ve Ali Orhan, **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku**, Cilt II, Arıkan Yayınevi, İstanbul, 2005, s. 161; A. Arkan, s. 22; Waldhauser, s. 89 vd.; Laier, Berichterstattung, s. 134 vd.; Helbig, s. 26 vd.; Tumbrägel, s. 54; Stopper, Veranstalter, s. 188; Gregor Lentze, "Rechte an einer Sportveranstaltung dargestellt am Beispiel der amerikanischen

müsabakalarının eser niteliğinde sayılmayacağını ileri süren bu görüşler; kendi içinde bir birlik ve bütün arz etmemekte, farklı gerekçelere dayandırılmaktadır. Bu görüşler ve gerekçeler genel olarak; "spor müsabakalarının eser yaratma amacıyla icra edilmediği", "spor faaliyetindeki hareketlerin herkesin kullanımına açık olması gerektiği", "karşılaşma şeklinde cereyan eden spor olaylarının tekrar edilebilir niteliğe sahip olmadığı" ve "spor müsabakalarının hususiyet içermediği" şeklinde dört ana başlıkta toplanabilir.

a. Spor Müsabakalarının Eser Niteliğini Reddeden Görüşlerin Değerlendirilmesi

(1) Spor Müsabakalarında Eser Yaratma Amacı Güdülmediği Görüşü

Bu görüşe göre; bir spor müsabakasının eser sayılıp sayılmayacağı hususunda belirleyici olan müsabakanın hangi amaçla yapıldığıdır[456]. Bir yarışma çerçevesinde gerçekleştirilen spor faaliyeti ne kadar etkileyici ve ilginç olursa olsun, kural olarak eser sayılmaz. Ayrıca; kazanma veya kaybetmenin ön planda olduğu spor

---

National Basketball Association (NBA), (Zur Entscheidung des New York Second Circuit Court of Appeals am 30 Januar 1997 - "SportsTrax")", **SpuRt** 1998, s. 12; Sauer, s. 93; Jörg Rodewald, "Die Bilanzierung von Rechten zur Berichterstattung und Übertragung von Sportereignissen im Fernsehen", **BB** 1995, s. 2108; Winter, Radio, s. 535; Koch, s. 228; Ingo Strauß, "Zulässigkeit der Sportberichterstattung im Live-Ticker", **SpuRt** 1/2007, s. 7; Jungheim**,** Fernsehrechte, s. 90; Eilers, s. 224; Haas ve Reimann, 182; Hilty ve Henning-Bodewig, s. 39; Fietz, s. 34 vd.; Herr, Übertragungsrechte, s. 30; Pesahl, s. 264; Körber, ss. 12-13; Jessen, s. 139; Lochmann, s. 278; Antje Weihs, **Zentrale Vermarktung von Sportübertragungsrechten (Kartellrechtliche Zulässigkeit nach deutschem und europäischem Recht mit vergleichenden Betrachtungen zum US- amerikanischen und englischen Recht**, Duncker & Humblot, Berlin, 2004, (Zentrale Vermarktung), ss. 63-64; Nina Nicole Hütt, **Zur Frage der Existenz von Hörfunkrechten des Sportveranstalters unter besonderer Berücksichtigung der Fußball-Bundesliga**, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main, 2008, s. 202 vd.; Kuczera, s. 72-73; Fritzweiler ve diğerleri, s. 355; Askan Deutsch, "Sports Broadcasting and Virtual Advertising: Defining the Limits of Copyright Law and the Law of Unfair Competition", **Marquette Sports Law Review**, Vol 11:41, 2000-2001, s. 48; Winfried Bullinger ve Ole Jani, "Fußballübertragung in der virtuellen Welt - Lizenz erforderlich oder nicht?", **ZUM** 2008, Heft 12, s. 898; Kirschenhofer, s. 15; Spor müsabakalarının eser niteliğinde sayılması yönündeki görüş için bkz: Osterwalder, s. 178 vd.; Ayrıca ABD'de Temyiz Mahkemesi *Baltimore v. Orioles* davasında beyzbol müsabakasında oyuncuların hareketlerinden oluşan görüntüler bütününün eser niteliğinde olduğuna hükmetmiştir (Court of Appeals 7th Circuit, Baltimore Orioles v. Major League Baseball Players, 805 F. 2d 663 - 29 October 1986, dn. 2); *Baltimore v. Orioles* davası hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Osterwalder, s. 157 vd.

456 Peter J. Arnold, "Sport, The Aesthetic and Art: Further Thoughts", **British Journal of Educational Studies**, Vol. 28, No: 2, Mayıs 1990, s. 164.

faaliyetlerinde sporcuların hareketleri bağımsız duygusal bir dışavurumu yansıtmaz. Bunlarda belli bir fikrî ve/veya hissi muhteva ifade olunmak, sahnelenmek istenmemektedir; istenen, daha ziyade kuvvete, fiziki ustalığa ve mükemmelliğe dayanan bir faaliyettir[457]. Dolayısıyla madalya, şampiyonluk veya ödüllerin sözkonusu olduğu spor müsabakalarında, eser yaratma amacından ziyade rekabet ve kazanma duygusunun ön planda olması nedeniyle bunlar eser sayılamaz[458]. Bunlar, ancak buz balesinde olduğu gibi sanatsal yaratım özelliği daha ağır basan gösterilerde eser sayılabilir[459].

Bunun yanında bir spor faaliyeti; bir yarışma çerçevesinde gerçekleştirilmiyorsa ve kanunda eser sayılmak için aranan şartları haiz ise bu tür sahibinin hususiyetini taşıyan fikrî yaratımlar *sözsüz sahne eseri* olarak korunabilirler. Bu anlamda, özellik taşıyan bir patinaj gösterisi veya buz dansı tereddütsüz gösteri eseri sayılmasına karşın, aynı gösteri veya dans bir yarışma çerçevesinde gerçekleştiriliyorsa eser sayılamaz[460]. Zira yarışma koreografileri, icrası zor figürlerin ilavesi ve etkileyici bir düzenlemeyle hakemlerin beğenisini sağlayarak yarışma kazanmaya yönelik oluşları yönünden olağan koreografilerden ayrılmaktadır. Bu itibarla, amaç bir sahne eseri yaratmak değil, yarışmayı kazanmaktır[461].

Bu görüşe karşı yöneltilebilecek en önemli itiraz, fikir ve sanat eserleri hukukunun *amaçtan bağımsız* olmasıdır. Zira fikir ve sanat eserleri hukuku açısından, bir eserin bir amaç için yaratılmış olması gerekmediği gibi, onun hangi amaçla yaratıldığının önemi de bulunmamaktadır[462]. Bu anlamda fikir ve sanat

---

457 F. Öztan, s. 120; Karş. Louis Arnold Reid, "Sport, The Aesthetic and Art", **British Journal of Educational Studies**, Vol. 18, No. 3, Ekim 1970, s. 252.

458 Bu konuda bkz: Armah, s. 17; Arnold, ss. 165-167.

459 F. Öztan, ss. 120-121; Waldhauser, s. 94.

460 Ertaş ve Petek, s. 95. Erel ise, özellik taşıyan bir artistik patinaj gösterisini yahut buz dansının tereddütsüz şekilde sözsüz sahne eseri sayılmasına karşın, aynı gösteri veya dansın bir yarışma çerçevesinde cereyanı halinde neden eser sayılmayacağına açıklamanın kolay olmadığını ifade etmiştir (s. 61).

461 Ertaş ve Petek, s. 95.

462 F. Öztan, s. 100; Gökyayla, Telif Hakkı, s. 67; Waldhauser, s. 94. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunumuzda açıkça yer almayan bu ilke; İsviçre Fikir ve Sanat Eserleri ve Bağlantılı Haklar

eserleri hukuku, amaçtan soyuttur *(Zweckneutral)*. Fikrî ürün sahibi, herhangi bir eser meydana getirmeyi amaçlamadığı halde, sırf hukuk düzeni tarafından o ürüne eser niteliği bahşedilebilir[463]. Böyle bir durumda, fikrî ürünün sahibinin hususiyetini taşıyıp taşımadığı ve eser sayılıp sayılmayacağı fikrî ürünü ortaya koyan kişinin iradesine göre değil, kanunda aranılan şartların varlığına göre tespit edilecektir[464]

Fikir ve sanat eserleri hukukunun koruma amacıyla örtüşen bu temel ilkelerin spor müsabakaları bakımından uygulanmayacağına dair özel bir hüküm de bulunmamaktadır. Bu nedenle, bir spor müsabakasının eser yaratma amacıyla icra edilip edilmediği hususu, onun eser vasfı bakımından önem taşımaz[465]. Bilakis, bir esere eser mahiyetini veren şey, onun sahibinin hususiyetini taşıyan yaratıcı bir faaliyet olmasında yatar. Bu bakımdan, sahibinin hususiyetini taşıyan fikrî anlamda yaratıcı bir üründen söz edebiliyorsak, artık onun hangi amaçla yaratıldığını araştırmaya gerek yoktur. Bu nedenle, spor faaliyetinin amacından bağımsız olarak, spor müsabakasıyla ortaya çıkan ürünün fikrî bir faaliyet ürünü olup olmadığı incelenmelidir. Ortaya konulan bir ürünün eser olarak tespitinde, onun bir yarışma çerçevesinde kazanmaya veya rekabete yönelik şekilde yaratılmış olması da sonuca etkili değildir. Aksinin kabulü halinde, sadece spor müsabakalarında değil, bir yarışmayı kazanmak için yaratılan bütün fikrî çaba taşıyan ürünlerin eser olarak kabul edilmemesi tehlikesi ortaya çıkar.

(2) Spor Müsabakalarındaki Hareketlerin Herkesin Kullanımına Açık Olması Gerektiği Görüşü

Spor müsabakalarının eser niteliğini reddeden görüşlerden biri de; müsabaka esnasında icra edilen hareketlerin fikrî hukukça korunması ve bu hareketlerin fikrî hukuk vasıtalarıyla diğer sporcular tarafından kullanımının engellenmesi halinde, bunların rekabete ve mücadeleye dayalı spor müsabakaların niteliğiyle bağdaşmadığı

Kanununun 1. maddesinde, hususiyet içeren edebiyat ve sanat eserlerinin "*değer ve amacından bağımsız olarak"* eser sayılacakları şeklinde ifade edilerek açıkça düzenlenmiştir.

463 Hatta öyle ki; ayırt etme gücünden yoksun olanlar tarafından meydana getirilen ürünler de gerekli unsurları taşımaları halinde eser olarak korunurlar (Ateş, ss. 90-91).

464 Erel, s. 53; Ateş, s. 90.

465 Aynı yönde Waldhauser, s. 94.

temeline dayanmaktadır[466]. Zira spor müsabakalarının sınıflandırılabileceği sözsüz sahne eserlerinde fikrî hukukça korunan husus, yaratılan ve özellik taşıyan görüntü olduğuna göre, her türlü müsabakada bu görüntünün onu yaratan yarışmacılardan bir veya birkaçına münhasır olarak ve diğer yarışmacılara karşı korunması müsabakaların niteliğiyle bağdaşmaz[467].

Aslında sözkonusu tehlike sadece beden hareketleriyle ifade edilen eserler için değil, diğer tüm eserler bakımından da geçerlidir. Gerek mimik ve jestlerle meydana getirilen pandomima türünden sahne eserleri, gerekse beden hareketlerinin belli figürler, adımlar ve hareketlerle sergilendiği dans eserleri gibi eserlerde fikrî hukukça korunan husus, bu eserleri meydana getiren tekil hareketler, belli figürler veya eser içindeki bağımsız kombine hareketler değil, herkesçe bilinen ve korunmaya değer görülmeyen hareketlerin tamamından oluşan hareketler bütünüdür[468]. Zira bu tür eserlerin estetik özelliği, herkesçe bilinen, olağan, tekil hareketlerin belli bir ahenk içinde ve sanatsal ifadelerle sergilenmesinde belirir[469].

Aynı şekilde bir spor müsabakasının eser sayılması; spor müsabakasında ortaya çıkan tekil hareketlerin, çalımların, teknik vuruşların, paslaşmaların, ver-kaçların diğer sporcuların kullanımına kapalı olduğu anlamına gelmez. Keza spor müsabakasını meydana getiren hareketler, kural olarak, herkes tarafından meydana getirilebilen olağan hareketlerdendir ve bunların kullanımı herkese açıktır[470]. Ancak

---

466 Erel, s. 61; Ertaş ve Petek, s. 95; Deutsch, s. 48.

467 Erel, s. 61; Ertaş ve Petek, s. 95.

468 Waldhauser, s. 95.

469 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz: Waldhauser, ss. 95-96.

470 Ancak Ertaş ve Petek'in de haklı olarak belirttiği üzere; bir futbol maçında güzel ve orijinal bir hareketle gol atan veya basketbol maçında yine daha önce yapılmamış bir figür sergileyerek smaç yapan ya da bir atletizm müsabakasında kendine özgü bir hareketle beğeni kazanan sporcunun hakları, aynı hareketi daha sonradan yapanlar veya söz konusu hareketi ilk defa yaptığını söyleyen başka sporcular nedeniyle zarara uğrayabilir. İşte bu gibi durumlarda, Türk Medenî Kanunundaki genel kişilik hakkı korumasından yararlanılarak yapılan saldırılara karşı koruma mümkündür (s. 96-97). Örneğin, Arjantinli futbolcu Ardiles'in topu iki ayağının arasına sıkıştırıp arkadan önüne düşürme hareketi veya ABD'li basketbol oyuncusu Kareem Abdul Jabbar'ın çengel atışları müsabakalarda diğer sporcuların da kullanımına açıktır. Bu tür hareketler, ancak kişilik hakkını ihlâl ettiği hallerde sahibine koruma imkânı sağlayabilir (Carl A. Kukkonen, "Be a Good Sport and Refrain from Using my Patented Putt: Intellectual Property Protection for Sports Related Movements", **Law Journal Library**, November 1998, Heinonline.org, s. 815).

eser vasfı bakımından korunan husus, o müsabakayı meydana getiren tekil hareketler veya belli figürler değil, o hareketlerin tamamından oluşan görüntüdür.

Ayrıca belirtmek gerekir ki; bu türden bir eserin mevcudiyeti halinde bile, diğer kişiler "*iktibas serbestisi*" çerçevesinde o eserin içeriğindeki hareketleri serbestçe kullanabilecekleri gibi, özellik arz eden hareketlerin, mesela bir spor müsabakası sırasında icra edilen kombine hareketlerin üçüncü kişiler tarafından kullanımının yasaklanması da, TMK. m. 2'deki "*hakkın kötüye kullanılması yasağı*" ile karşı karşıyadır. Ancak bir spor müsabakasında icra edilen koreografinin en ince ayrıntılarına kadar taklit edilmesi halinde eser sahibinin haklarının ihlâl edildiğini kabul etmek gerekir[471].

(3) Karşılaşma Şeklinde Cereyan Eden Sporlarda Hareketlerin Tekrar Edilebilir Nitelikte Olmadığı Görüşü

Bu görüşe göre; karşılaşma şeklinde cereyan eden sporlarda hareketler önceden tasarlanmayıp müsabakanın gidişatına göre şekillendiğinden bunların tekrarlanma olasılığı yoktur ve bu nedenle eser olarak kabul edilmezler[472]. Bu nedenle, bu niteliğe sahip, futbol, basketbol ve buz hokeyi gibi sporlar eser olarak nitelendirilemez. Buna karşın, buz balesi ve akrobasi gibi sporlarda hareketler önceden tasarlanıp yazıya dökülebilir, yani koreografisi yapılabilir ve dolayısıyla hareketler her temsilde bir öncekinin aynı olarak tekrarlanabilir. Gösteri kaç kez seyredilirse seyredilsin hep aynı düzen vardır ve bu nedenle bunlar eser olarak kabul edilebilirler[473].

Gerçekten de; karşılaşma şeklinde cereyan eden spor müsabakaları, gidişatı baştan sona belli olmayan, rakibin hareketlerine bağlı olarak spontan gelişen ve bir

---

471 Armah, s. 17.

472 Tekinalp, s. 107; Ertaş ve Petek, ss. 95-96; Aynı yönde Helbig, s. 31; Hamdi Yasaman, **Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2006, s. 215; Jessen, s. 139; Kuczera, s. 72.

473 Tekinalp, s. 107; Ertaş ve Petek, ss. 95-96; Aynı yönde bkz: Proloy K. Das., "Offensive Protection: The Potential Application of Intellectual Property Law to Scripted Sport Plays", **Indiana Law Journal**, Vol. 75. 2000, s. 1086; Hilty ve Henning-Bodewig, s. 39; Kuczera, s. 72.

daha tekrar edilmesi neredeyse imkânsız olan hareketlerden oluşur[474]. Bu hareketlerin kaydedilmesi veya filme alınması da durumu değiştirmez. Çünkü bu işlemler, hareketin tekrar edilebilirliğini mümkün kılmaz, sadece çoğaltma niteliği taşırlar[475].

Esasen bu tür göze hitap eden sözsüz sahne ürünlerinde korumanın konusu, tekrarlanabilir hareketlerden oluşan düzen değil, fikrî emek ve çaba içeren hareketlerden oluşan anlık görüntüdür. Bu anlamda, zaten kanunda da aranmayan *"tekrar edilebilirlik"* hususunu, eser olarak korumanın bir şartı olarak görmek için bir sebep bulunmamaktadır[476].

Gerçekten de; kanunda eser sayılma bakımından bunların "*tekrar edilebilmesi*" şartı bulunmamaktadır. Buna karşın doktrinde, fikrî ürünlerin, bir hukukî varlık ve değer olarak ancak tespit edilebilir ve başka kişilerce de tekrarlanabilir bir niteliğe sahip olduğu takdirde korunmaya layık olduğu ifade edilmektedir[477]. Bunun en önemli sebebi, eser sahibinin eseri üzerindeki mutlak ve inhisari haklarına dayanarak, bu eserlerin, üçüncü kişilerce tekrarlanma yoluyla kullanılmasının veya ekonomik olarak faydalanmasının engellenmesini sağlamak olsa gerektir. Ancak önemle belirtmek gerekir ki; eser sahibinin eseri üzerindeki hakları sadece bunların tekrar edilmesi yoluyla ihlâl edilmez. Hatta bu eserler üzerindeki haklar, belki de hiç tekrar edilmeksizin görsel-işitsel kaydedilerek doğrudan çoğaltma veya umuma iletim yoluyla da ihlâl edilebilir. Günümüzde fikir ürünlerini çoğaltma, nakil ve tekrara yarayan araç ve tekniklerde kaydedilen büyük gelişme, eser sahiplerinin eserleri üzerindeki çoğaltma, yayma ve temsil haklarının ihlâlini kolaylaştırmış ve denetimi güçleştirmektedir[478].

---

474 Karş. Aker, s. 23; Helbig, s. 31. Bir spor faaliyeti yalnızca bir kere dış dünyaya yansıyabilir. Örneğin, ceza sahasına yapılan bir dripling herhangi bir başka oyunda özdeş biçimde tekrar edilemez, keza sporcunun madalya kazanmasını sağlayan bir uzun atlama hareketi veya otomobil yarışında bir otomobilin geçilmesi eylemleri daha sonra aynı biçimde tekrar edilemez. Zira aynı durum aynı şartlarda tekrar yaratılamaz.

475 Helbig, s. 32.

476 Aynı yönde bkz: Osterwalder, s. 202.

477 Hirş, Fikri Say, s. 1; Ateş, s. 59.

478 Erel, s. 49.

Ayrıca kanunda sayılan eserlerin birçoğu tekrar edilebilirliğe imkân tanısa da, bazı eser türleri niteliği gereği tekrar edilebilirliğe elverişli değildir. Örneğin, ünlü bir ressamın yaptığı yağlı-boya tablonun veya ünlü bir fotoğraf sanatçısının doğada anlık yakaladığı bir enstantaneden meydana getirdiği fotoğraf eserlerinin tekrar edilebilme özelliği neredeyse yoktur. Keza bu tür eserler de daha ziyade çoğaltma ihlâllerine konu olmaktadırlar.

Bu görüş, nihayetinde, spor müsabakalarının kanunda sayılan sınırlı sayıda eser grubuna dahil edilme zorunluluğu çerçevesinde, ilim ve edebiyat eserleri türü içinde ona en yakın olan raks, yazılı koreografi eserleri, pandomimalar ve buna benzer sözsüz sahne eserleri içinde mütalaa edilmesinden kaynaklı olarak, bu tür eserlerin ortak özelliğinin *"tekrar edilebilme"* olmasından ve Kanunda "*buna benzer sözsüz sahne eserleri*" denmekle, spor müsabakalarının bu özellikten yoksun olmasından dolayı ileri sürülmüş olabilir. Gerçekten de; spor karşılaşmaları, kanunda söz edilen koreografi eserleri ve pandomimalarla tekrar edilebilirlik açısından ayrılmaktadır. Buna karşın, *"buna benzer sözsüz sahne eserleri*"nden kastın, esasen tekrar edilebilirlik özelliğini içermediğini, daha ziyade duygu, düşünce ve fikirlerin beden hareketleriyle meydana getirilen eserleri korumayı amaçladığını kabul etmek gerekir[479].

(4) Spor Müsabakalarının Hususiyet İçermediği Görüşü

Spor müsabakalarının eser sayılamayacağına ilişkin görüşler içerisinde belki de en çok ileri sürüleni, bu müsabakaların sahibinin hususiyetini taşıyan fikrî bir yaratma ürünü olmadığı gerekçesine dayanmaktadır. Bu görüşler de kendi içinde çeşitlilik göstermektedir. Bir görüşe göre[480]; özellikle karşılıklı iki rakibin mücadelesi şeklinde gerçekleşen spor müsabakaları fikrî yaratımdan yoksundur. Zira bu tür müsabakaların gidişatı rakibin hareketlerine göre şekillendiğinden tesadüflere

---

479 Suluk ve Orhan ise tekrarlanabilme imkânı bulunmayan doğaçlama sözsüz sahne eserlerinin korunamayacağını iddia etmektedir (s. 161).

480 Jessen, s. 139; Berbel/Engels, s. 191; Aynı yönde bkz: Aker, ss. 22-23. Yazara göre; futbol zihni bir çaba gerektirse de, sahibinin "*fikri çaba ve faaliyetinin ürünü"* değildir. Karşılaşma esnasında ortaya çıkabilecek bütün durumlarıyla futbol mücadelesi, gidişatı baştan sona belli olan, bir kurguya/koreografiye sahip, kısacası fikren yaratılan bir *"eser"* değildir. Futbol, rakip takımın da karşı mücadelesiyle gerçekleşen bedensel bir faaliyettir. Aynı yönde bkz: Fietz, s. 35; Kirschenhofer, s. 15.

bağlıdır, bu nedenle hususiyet unsuru yokluğu nedeniyle bunlar eser sayılamaz. Bir başka görüşe göre ise[481]; salt teknik ve taktiğe dayalı icra edilen hareketler fikrî yaratım olarak nitelendirilemez. Bu tür hareketlerde belli bir düşünce veya duygu ifade edilmemekte, daha ziyade fiziki becerilere dayalı hız, teknik, koordinasyon, güç gibi nitelikler belirleyici olmaktadır. Benzer gerekçelere dayalı başka bir görüşe göre ise de[482]; spor müsabakaları önceden belirlenen kurallar çerçevesinde icra edilen ve niteliği gereği sürekli aynı ve sıradan hareketlerin tekrarlandığı bir süreçtir. Bu yönüyle, spor müsabakalarında yaratıcılık yönünden çok dar bir oynama alanı vardır[483]. Esasında spor müsabakasının eser niteliğinde olup olmadığını tespit ederken, bunların karşılaşma şeklinde olması veya eser yaratma amacından bağımsız olarak, bu müsabakaların sporculara yaratıcılık yönünden serbest biçimlendirme imkânı ve iradesi tanınması önem taşır[484]. Bir sportif hareketin başarısı veya başarısız sayılması, onun uygulanmasındaki mükemmeliyette ve tekniğinde yatar, bunlara ek olarak genellikle fikrî veya estetik değer taşıması dikkate alınmaz[485]. Sportif faaliyetlerdeki hareketler herkes tarafından bilinen hareketlerin mümkün

---

481 Waldhauser, s. 90. Aynı yönde bkz: F. Öztan, s. 120. Sporcular veya akrobatlar ferdi hususiyetler arz eden bir faaliyeti değil, sadece, bilinen böyle herhangi bir faaliyeti, mesela buz dansında belli sıçrama figürlerinin, mümkün olan en yüksek mükemmeliyette icra etmek isterler. Aynı yönde bkz: Armah, ss. 15-16. Sportif faaliyetler; fikir ve sanat eserleri hukukunda koruma bakımından gerekli olan, sporcuların düşünce, buluş veya duyguları sanatkârane biçimde dışavurumunu yansıtmaz. Ayrıca bkz: Fietz, s. 35.

482 Tumbrägel, s. 54; Koch da spor müsabakalarının önceden belirlenmiş belli kurallar dahilinde yapıldığından bahisle bunların eser niteliğini reddetmektedir (s. 229); Aynı yönde bkz: Haas ve Reimann, s. 182; Fietz, s. 35; Körber, s. 13.

483 Waldhauser, s. 94; Öztan da; yaratma derecesi hakkında, sözsüz sahne eserleri grubuna giren eserlerde sonuca ulaşmanın o kadar da kolay olmadığını, zira burada yaratıcılık yönünden çok dar bir oynama alanı olduğunu ifade etmekte, bu nedenle fikri yaratma ölçüsünün düşük tutulması anlamına gelen, ufaklık paraların *(kleine münze)* da fikri hukuk tarafından korunması gerektiğini savunmaktadır. Yazara göre; belli fikir ve his etkilenmeleri ifade amacıyla basit, sıradan dans adımlarının kullanıldığı, güç de olsalar, bilinen figürlerin icra olunduğu, hiçbir özelliği ve yeniliği olmayan hareket ve mimiklerin yapıldığı durumlarda Fikri Hukukun koruma esaslarından yararlanmak mümkün olmaz. Bilinen, herkesçe malum örneklere dayanan şekiller, böyle bir hüküm verilirken göz önünde tutulmaz; meğer ki, yeni bir kombinasyon ortaya konulmakta olsun ve sanatkârane bir faaliyet gözlensin. Yazar, bu gibi hallerde bilirkişi mütalaalarının önemine vurgu yapmaktadır (ss. 122-123).

484 Waldhauser, s. 94.

485 Dalış ve aletli jimnastikte belirleyici olan, bunların zorluk dereceleri ve doğru icra edilmesidir. Buna karşın ritmik jimnastik gibi sporlarda durum bundan farklıdır. Keza senkronize yüzmede de icraya katılan sporcuların doğru ve eşzamanlı olarak hareket edebilmeleri ön plandadır (Waldhauser, s. 94).

olabilecek en iyi şekilde icra edilmesinden ibarettir[486]. Bu nedenle bunlar, eser sayılma bakımından gerekli olan fikrî yaratma derecesine ulaşmamaktadır[487].

Bu görüşler kendi içinde kısmen haklılık payı içerse de, bir spor müsabakasının sahibinin hususiyetini içerip içermediği; fikrî yaratma, serbest biçimlendirme alanı, ürünü meydana getirenin iradesi, hususiyetin ölçüsü gibi hususların ayrıntılı incelenmesi yoluyla mümkün olabilir.

b. Spor Müsabakalarının Eser Niteliğinde Olması

Spor müsabakalarının eser niteliğinde olup olmadığının tespitinde belirleyici olan iki unsur bulunmaktadır. Bunlardan birincisi; *"sahibinin hususiyetini taşıması"*, ikincisi ise; *"kanunda öngörülen eser tiplerinden birine girmesi"* gerekliliğidir. Şimdi bu iki unsur yönünden spor müsabakalarının eser niteliğinde olup olmadığını inceleyeceğiz.

(1) Sahibinin Hususiyetini Taşıması

Spor müsabakalarında hususiyetin olup olmadığının tespitinden önce hususiyetin nerede aranması gerektiği hususu açıklığa kavuşturulmalıdır. Belirtmek gerekir ki; herkesçe bilinen tekil adımlar, hareketler, sıçramalar veya figürler hususiyet adı altında bireylere özgülenemez[488]. Bu tür hareketlerin kullanımı kamuya aittir ve herkese açıktır. Bunların kullanımının yasaklanması spor müsabakalarının niteliğiyle de bağdaşmaz[489]. Fikrî hukuk bakımından korunması gereken, izole edilmiş tekil veya kombine beden hareketleri değil, fikrî yaratımların beden hareketleri olarak şekillendiği müsabakanın bütünüdür[490]. Nasıl ki bir doğaçlama tiyatro eserinde korunan husus, oyuncuların spontan ürettikleri sözler veya jest ve mimikler değilse; spor müsabakalarında da fikrî hukukça korunan husus umumun kullanımına açık, herkesçe bilinen, olağan, sıradan hareketler değil, fikrî çaba ve

---

486 Helbig, s. 33.

487 Yüksek derecede bir mükemmellik veya gol öncesi paslaşma gibi hareketlerde de durum değişmez (Armah, s. 15).

488 Laier, Berichterstattung, s. 138.

489 Erel, s. 61; Ertaş ve Petek, s. 95.

490 Aynı yönde bkz: Laier, Berichterstattung, s. 138.

mesailer sonucu ortaya çıkan hareketler bütününün görüntüsüdür[491]. Zira bu tür eserlerin estetik özelliği, herkesçe bilinen, olağan, tekil hareketlerin belli bir ustalık ve beceriyle sergilenmesinde yatar[492].

Bu nedenle, gerek buz balesi ve senkronize yüzme gibi sanatsal ve estetik özelliklerin ağır bastığı sporlarda, gerekse karşılaşma niteliğindeki futbol, basketbol, tenis gibi spor müsabakalarında hususiyeti tespit ederken, sporcuların tekil beden hareketleri, figürler, çalımlar, sıçramalar, paslaşmalar, vs. değil, o hareketlerin bütününden oluşan görüntünün niteliği dikkate alınmalıdır[493]. Bu hareketler bütünü, fikrî ve görsel-estetik açıdan herkesin yapabileceği gündelik spor hareketlerinden nitelikli bir özellik arz ediyorsa o sportif faaliyetin hususiyet taşıdığından söz edilebilir[494].

Hususiyet konusunda; fikrî ürünü yaratanın iradesi, serbest biçimlendirme alanı ve hususiyetin ölçüsü spor müsabakalarının eser niteliği taşıyıp taşımadığının tespitinde önem arz ettiğinden bu hususlar üzerinde ayrıntılı olarak duracağız.

(i) Hususiyetin Tespitinde İradenin Rolü

Hususiyetin varlığının kabulü için, kural olarak eser sahibinin iradesine bakılmaz[495]. Bunun sonucu olarak, bir fikrî ürünün eser niteliği kazanabilmesi için onun bir amacının bulunup bulunmaması veya hangi amaçla üretildiği de önem taşımaz[496]. Fikrî ürün sahibi, herhangi bir eser meydana getirmeyi amaçlamadığı halde, sırf hukuk düzeni tarafından o ürüne eser niteliği bahşedilebilir[497]. Böyle bir durumda, fikrî ürünün sahibinin hususiyetini taşıyıp taşımadığı ve eser sayılıp

---

491 Waldhauser, ss. 95-96.

492 Karş. Waldhauser, ss. 95-96.

493 Troller'e göre ise; sporcular tarafından yaratılan süreç tek bir eser gibi nitelendirilemez. Müsabakanın bütünü, sporcunun yalıtılmış tekil kararlarının bir sonucudur ve bu yönüyle doğaçlama yaratılan tek bir bütün eser gibi algılanamaz. Bu nedenle, sporcuların tekil hareketlerinden oluşan bu süreç hususiyet içermez. Yazar buna karşın, önceden en ince ayrıntılarına göre tasarlanan akrobasi gösterileri ile duyguların dışavurumunu yansıtan buz balesinde hususiyetin varlığını kabul etmektedir (s. 353).

494 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz: aşa. İkinci Bölüm, I C 2 a (3) (iii).

495 Erel, s. 53; Gökyayla, Telif Hakkı, s. 72.

496 F. Öztan, s. 100; Gökyayla, Telif Hakkı, ss. 72-73.

497 Hatta öyle ki; ayırt etme gücünden yoksun olanlar tarafından meydana getirilen ürünler de gerekli unsurları taşımaları halinde eser olarak korunurlar (Ateş, ss. 90-91).

sayılmayacağı fikrî ürünü ortaya koyan kişinin iradesine göre değil, kanunda aranılan şartların varlığına göre tespit edilecektir[498].

Fikir ve sanat eserlerine hâkim olan bu ilkeler, spor müsabakaları üzerinde de uygulama alanı bulacaktır. Bunun sonucu olarak, bir spor müsabakasına eser vasfı izafe edilmesinde ve hususiyetin tespitinde onu yaratanların ve sporcuların iradesi önem taşımaz. Onun eser niteliği, şartları taşıması halinde doğrudan doğruya kanundan doğar.

Spor ürününü yaratanlar, kendi iradeleriyle ona eser vasfı kazandıramayacakları gibi, yine ortaya koydukları ürünün eser niteliğini kendi iradeleriyle ortadan kaldıramazlar[499]. Bunun iki sonucu vardır. Birincisi, spor müsabakası ne kadar estetik özelliğe sahip olursa olsun, şayet sahibinin hususiyetini taşımıyorsa ve kanunda öngörülen eser gruplarından biri içine girmiyorsa, onu meydana getirenler kendi iradeleriyle ona eser vasfı kazandıramazlar. Kummer'in rastgele ve tesadüfler sonucu oluşan şeylerin topluma takdimi konusuyla ilgili özel tedbirlerin alınıp onun eser olarak anladığını ve gerekli korumayı talep ettiği anda takdim edilen ürünün istatistiksel olarak teklik[500] gösterdiği durumlarda eser olarak kabul edilmesi gerektiği yönündeki Takdim Teorisine göre[501]; rastgele, tesadüfler sonucu meydana gelen karşılaşma niteliğindeki veya kanunda aranan gerekli hususiyet ölçüsüne ulaşmayan spor müsabakaları da onu eser olarak algılayıp kamuya takdim edilmesi halinde eser olarak korunabilirler. Meğer ki ortaya çıkan ürün istatistiksel olarak tek ve varolandan başka olsun. Bu görüş, fikrî ürünü

---

498 Erel, s. 53; Ateş, s. 90.

499 Karş. Ateş, s. 90. Yazara göre; bir fikri ürünün eser olarak kabulü için, kural olarak, onu meydana getirenin bu yönde bir iradesi olup olmadığına bakılmaz. Örneğin, yaratıcılarının beğenmedikleri için kamuya sunmayı düşünmedikleri bir sinema ürününün, hususiyet taşıyıp taşımadığının tayini, onu meydana getirenlerin iradesine göre değil, eser sayılmanın objektif ölçütlerine göre yapılacaktır. Bir ürünün eser olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceğine hukuk düzeni karar verir.

500 Karşılaşma şeklinde cereyan eden ve topla oynanan spor müsabakaları, her ne kadar teknik ve taktik bakımdan belli bir öngörü ve plan çerçevesinde icra edilse de, niteliği gereği, bu karşılaşmaların gidişatı önceden belli değildir. Oyun, topla oynandığı, hareketler rakibin hareketlerine ve durumuna göre şekillendiği için oyun içindeki hareketler önceden tasarlanamamakla büyük ölçüde tesadüflere dayanmaktadır. Bu anlamda, topla oynanan her spor karşılaşması istatistikî açıdan teklik arz eder.

501 F. Öztan, s. 84 vd.

meydana getirenlerin iradeleri ile o ürüne eser vasfı kazandıramayacakları ilkesi ve asli amacı fikrî yaratımı ve eser sahibinin korumak fikir ve sanat eserleri hukukunun koruma amacıyla bağdaşmamaktadır ve spor müsabakalarına eser vasfı izafe edilmesi yönünden de muteber değildir. İkinci olarak; spor ürününü yaratanlar meydana getirilen spor ürününü kendi iradeleriyle eser vasfı taşımasını ortadan kaldıramazlar. Zira bir ürünün eser niteliği, kanunda öngörülen şartların oluşması halinde kendiliğinden doğar.

İrade ile bir ürüne eser vasfı kazandırılamayacağı ilkesinin en önemli sonuçlarından birisi de, eserin amaçtan bağımsız olmasıdır. Başka bir deyişle, fikir ve sanat eserleri hukukunda bir eserin bir amaç için yaratılmış olması gerekmediği gibi, onun hangi amaçla yaratıldığının önemi de bulunmamaktadır[502]. Bu ilkenin spor müsabakalarının eser niteliğini tespit yönünden pratikteki önemi büyüktür. Zira spor müsabakaları, genellikle bir yarışma çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Bu yarışmalara katılan sporcuların amacı, bir eser yaratmak değil, daha ziyade rekabet ve kazanma saikiyle mümkün olan en yüksek performansla en iyi dereceyi ve sonucu elde etmektir. Hatta öyle ki; niteliği gereği sahne eseri yaratılmasını gerekli kılan ve sanatsal özelliği bulunan sporlarda bile asli amaç yarışmayı kazanmaktır[503]. Kanaatimizce, bir spor müsabakasına eser vasfı izafe edilmesinde ürünü meydana getirenlerin amaçları önem taşımaz. Bu nedenle, bir spor müsabakasının bir yarışma çerçevesinde gerçekleştirilmesi ya da yarışmayı kazanma amacının eser yaratma amacına nazaran daha ağır basması[504] gibi hususlar onun eser niteliğini tespit bakımından belirleyici değildir. Bir ürünün eser niteliğini haiz olup olmadığı ve sahibinin hususiyetini içerip içermediği, onu meydana getirenlerin amacına göre değil, eser sayılmanın objektif ölçütlerine göre yapılacaktır[505]. Bir ürünün eser olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceğine kişilerin iradesi veya ürünü meydana

---

502 F. Öztan, s. 100; Gökyayla, Telif Hakkı, s. 67; Waldhauser, s. 94. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunumuzda açıkça yer almayan bu ilke; İsviçre Fikir ve Sanat Eserleri ve Bağlantılı Haklar Kanununun 1. maddesinde, hususiyet içeren edebiyat ve sanat eserlerinin değer ve amacından bağımsız olarak eser sayılacakları şeklinde ifade edilerek açıkça düzenlenmiştir.

503 Karş. Ertaş ve Petek, s. 95; Erel, s. 61

504 F. Öztan, ss. 120-121; Waldhauser, s. 94.

505 Ateş, s. 90.

getirmedeki amaçları değil, hukuk düzeni karar verir[506]. Sahibinin hususiyetini taşıyan yaratıcı bir üründen söz edebiliyorsak, artık onun hangi amaçla yaratıldığını araştırmaya gerek yoktur. Bu nedenle, spor faaliyetinin amacından bağımsız olarak, spor müsabakasıyla ortaya çıkan ürünün fikrî bir faaliyet ürünü olup olmadığı incelenmelidir.

(ii) Serbest Biçimlendirme Alanı

Hususiyetten söz edebilmek için, eserin meydana getirilmesi esnasında eser sahibinin o eserde kişisel özelliklerini ortaya koymasına imkân tanıyan belli bir serbest biçimlendirme alanının olması şarttır[507]. Bu kural, spor müsabakaları bakımından da geçerlidir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki; spor müsabakalarının önceden belirlenmiş kurallar çerçevesinde icra edilmesi, belli bir süreye tabi olması sporcuların serbest biçimlendirme imkânlarını ortadan kaldırmaz[508]. Buna karşın, serbest biçimlendirme alanları her bir spor türünde farklı derecelerde kendini gösterir[509].

Kanaatimizce, meydana getirenlere serbest biçimlendirme alanı tanımayan spor müsabakalarının eser olarak kabulüne ihtiyatla yaklaşmak gerekir[510]. Serbest biçimlendirme alanının az veya çok olması önemli değildir. Her bir spor türü, yaratıcılık yönünden oynama alanı ve dolayısıyla sahibinin hususiyetini sergileme bakımından farklı özelliklere sahiptir. Spor faaliyetini icra edene serbest yaratma alanı tanımayan ve daha ziyade tekniğe ve güce dayalı sporlar ile, salt fizik gücüne dayalı olmayan, yaratımında doğaçlama fikrî çaba ve emeğin de rol oynadığı sporlarda, serbest biçimlendirme alanının seviyesi ve yoğunluğu birbirinden farklıdır[511].

---

506 Karş. Ateş, s. 90.

507 Öztan, s. 95; Öncü, s. 94.

508 Troller, s. 352.

509 Osterwalder, s. 203.

510 Karş. Troller, s. 352.

511 *"Hususiyet için gerekli olan serbest biçimlendirme alanının var olup olmadığını tespit etmek için spor türlerine göre bir ayrıma gitmek manasızdır, zira spor müsabakaları daima zihin tarafından verilen kararlardan oluşan beden hareketlerini içerir. Bu nedenle, serbest*

İşin niteliği, doğası veya teknik zorunluluklar, ortaya çıkan ürünü başka bir biçimde yaratmaya olanak tanımıyorsa, ortaya çıkan ürünün onu yaratan kişinin hususiyetini taşıdığından söz edilemez[512]. Zira ortaya çıkan ürün, belirsiz sayıda insan tarafından yine aynı veya benzer bir şekilde yaratılmaya elverişli bir nitelik taşımaktadır, ürünün meydana gelmesinde onu meydana getiren kişinin hususiyeti bulunamaz. Dolayısıyla serbest yaratma alanı olmayan, salt fizik, güç ve tekniğe dayalı sporlarda onu meydana getirenlerin hususiyetinden söz edebilmek için ihtiyatlı davranmak gerekir. Zira ortaya konulan ürün, fikrî emekten ziyade güce, fiziğe ve tekniğe dayalıdır. Ancak günümüz profesyonel spor müsabakalarının neredeyse tamamında artık Fişek'in tabiriyle; "*kollarını sıvayan herkesin babadan kalma yöntemlerle doruğa çıkabildiği dönem aşılmış, üstün sporcuların doğmayıp yaratıldığı yeni bir döneme girilmiştir*"[513]. Artık doğuştan yeteneklerin ve fizik, güç, dayanıklılığın ve tekniğin kazanmaya yeterli olmadığı, bu unsurların desteklenmesi, kazanılması veya geliştirilmesinin yoğun çalışmalar ve fikrî mesailer sonucu mümkün olabildiği bir gerçektir. Sporun estetik vasfını kazanmasında ve kitlesel ilgiye mazhar olmasında bu fikrî mesailerin rolü tartışmasızdır. Mesela, dört yıl boyunca üzerinde çalışılan ve sadece dokuz saniye süren bir olimpiyat 100 metre finali müsabakasında sporcuların önceden kendilerine ayrılmış düz bir hat üzerinde koşmak suretiyle meydana getirdiği beden hareketleri o yalnızca sporcunun o anki hız, güç ve dayanaklılığından ibaret değildir. Sporcunun koşu sırasındaki performansı dört yıl boyunca süregelen yoğun çalışma ve fikrî mesailerin dış dünyada büründüğü şekildir. Keza Osterwalder'in de haklı olarak belirttiği üzere, bu tür sporlarda normal bir izleyici tarafından çıplak gözle görülemeyen serbest biçimlendirme alanları, ağırlaştırılmış veya farklı açı çekim olanakları sayesinde sporun uzmanlarınca rahatlıkla fark edilebilir[514].

---

biçimlendirme alanının yoğunluğu veya yüksekliği yaratıcı bir hususiyetin varlığı bakımından önemsizdir" (Osterwalder, s. 204).

512 Karş. Öncü, s. 117.

513 Fişek, ss. 38-39.

514 Osterwalder, s. 204. Bir slalom yarışmasında kayak sporcuları yukarıdan aşağıya doğru bir pist üzerinde yavaşlama, dönüş ve tekrar hız kazanma becerilerini sergileyerek kapı denilen yerlerden geçerek mümkün olan en kısa zamanda varış noktasına ulaşmaya çalışırlar. Troller'e göre; burada sporcuların belli bir serbest yaratma alanı bulunmamaktadır, ayrıca bu sporcuların hareketlerinde belirleyici olan fikri bir çaba değil, zemin, teknik, sürat ve bedensel reflekslerdir (s. 352).

Sporda serbest biçimlendirme alanından anlaşılması gereken, doğaçlama yaratım alanları değildir. Buz pateni, senkronize yüzme, artistik jimnastik gibi önceden tasarlanan hareketlerin icra edildiği sporlarda, *doğaçlama* serbest biçimlendirme alanları oldukça sınırlıdır ve kimi zaman yoktur[515]. Bu nedenle, bu sporları icra edenler eser sahibi olarak değil, icracı sanatçıların haklarını koruyan bağlantılı haklar kapsamında korunabilir[516]. Buna karşın, futbol, basketbol, tenis gibi sporlar sporculara önceden belirlenmiş taktik ve stratejiler yanında, doğaçlama serbest biçimlendirme alanı da sunarlar.

Futbol, basketbol, voleybol gibi karşılaşma şeklinde cereyan eden sporlarda ise sporcular oyunun gidişatını biçimlendirmek bakımından çok geniş bir yaratma alanına sahiptir[517]. Sporcuların beden hareketleri, kayak ve atletizm sporlarında olduğu gibi önceden belirlenmemiştir[518]. Bu hareketlerin bazılarını salt vücudun refleks hareketleri oluştururken, çoğunluğunu ise doğaçlama eserlerdeki gibi, sporcunun anlık fikrî faaliyetleri oluşturur[519]. Bu tür sporlarda sporcular, oyun içinde teknik adamlar tarafından kendilerine verilen taktikleri, talimatları en mükemmel şekilde yerine getirmeye çalışırlar. Bu nedenle, bu sporcuların müsabaka içinde serbest yaratma alanlarının olmadığı veya hususiyet için yeterli olmayacak dar bir yaratma alanlarının olduğu söylenebilir. Sporcular oyun içinde, her ne kadar kendilerine verilen görevleri talimatlar kapsamında yerine getirmeye çalışsalar da, spontan gelişen oyun, sporculara bu talimatlar dışında hareket etme veya karar alma imkânı tanımaktadır. Bu anlamda, sporcular fizik, teknik ve güce dayalı özellikleri dışında müsabaka içinde, fikrî anlamda teknik adamlardan bağımsız olarak geniş yaratma alanlarına sahiptir. Mesela, oyun kurucu bir orta saha oyuncusunun attığı oyunun gidişatı içinde talimat almaksızın attığı bir ara pası veya bir kontratak esnasında stoper oyuncunun ileri çıkmak suretiyle rakibin ofsayta düşmesini sağlaması sadece fizik veya güce dayalı yaratımlar değil, bilakis onun spontan gelişen oyun içindeki fikrî yaratımıdır.

---

515 Kukkonen, s. 810.

516 Karş. Ayiter, s. 48.

517 Troller, s. 352.

518 Troller, s. 352.

519 Troller, s. 352.

Karşılaşma şeklinde cereyan eden spor müsabakaları, her ne kadar teknik ve taktik bakımdan belli bir öngörü ve plan çerçevesinde icra edilse de, niteliği gereği, bu karşılaşmaların gidişatı önceden belli değildir. Mesela bir tenisçinin kendine özgü bir back-hand vuruşu onun daha fazla sayı kazanmasını sağlayabilir, ancak performansı daima karşı taraftaki oyuncunun yapacağı hareketlere bağlıdır[520]. Oyun, rakibin hareketlerine ve durumuna göre şekillendiği için oyun içindeki hareketler önceden tasarlanamamakta, oyunun gidişatı büyük ölçüde tesadüflere dayanmaktadır. Ancak öncesi ve devamı esnasında yoğun fikrî mesailerin harcandığı, taktiklerin kullanıldığı, taktiklerin oyunun gidişatına göre değişebildiği bir ortamda spontan gelişen müsabakanın gidişatının tamamen tesadüflere bağlı olduğunu söylemek çok da doğru değildir.

Spor müsabakasına müdahale etme, etki yapma imkânları onu yaratanlarda kalmış, ayrıca bu yaratıcı yöndeki faaliyeti uygun bir yapılanma seviyesine ulaşmışsa oyunun gidişatına etki eden tesadüfler yardımcı vasıtalar olarak kalır ve bunlar artık eser olarak korunmalıdır[521].

Zira müsabaka öncesi kazanmaya veya hedefe yönelik yapılan teknik ve taktik çalışmalar, takımın müsabakada oluşturacağı kurgu ve düzen, çeşitli analizler sonucunda rakibe göre belirlenebilen değişik strateji ve taktikler, savunma ve hücum varyasyonları, hangi futbolcunun hangi mevkide görev alacağı; müsabakanın devamı esnasında ise skora veya oyunun gidişatına göre oyun planına yapılan müdahaleler, oyun içinde değişen strateji ve taktiklerin hepsi uzmanlık ve fikrî çaba gerektiren faaliyetlerdendir. Bu anlamda, teknik adamların gerek müsabaka öncesi yoğun fikrî mesaileri sonucu yaratmış olduğu plan, strateji, taktik, kurgu ve düzen, gerekse müsabakanın gidişatına göre bunlarda yapacağı değişikliklerde, çok geniş serbest biçimlendirme alanları bulunmaktadır. Başka bir anlatımla, her bir futbol müsabakası öncesi her bir teknik adamın fikrî mesaisi sonucu belirleyeceği taktik, plan, strateji, kurgu ve düzen bir diğerininkine göre farklılık arz edecektir. Teknik adamların yoğun fikrî mesaileri sonucu oluşturdukları bu düzen ve strateji, onun hususiyetini yansıtacak elverişlilikte bir serbest yaratma alanına imkân tanımaktadır. Bu yönüyle,

---

520 Kukkonen, s. 810; Aynı yönde bkz: Fietz, ss. 34-35.

521 Karş. F. Öztan, s. 84.

teknik adamların fikrî çabalarının sahadaki yansıması koreografi eserlerine benzerlik göstermektedir. Yalnız burada dikkat edilmesi gereken husus, fikrî hukukça korunan, teknik adamın bu strateji ve kurgusu değil, onun sporcuların saha içindeki fikrî doğaçlama yaratımlarıyla bütünleşerek meydana çıkan müsabakanın bütünüdür.

(iii) Hususiyetin Ölçüsü

Alelade, herkes tarafından meydana getirilebilecek nitelikte ürünlerde hususiyet bulunduğundan söz edilemez. Bu nedenle, bir ürünün eser vasfı kazanabilmesi için onun herkes tarafından meydana getirilemeyecek nitelikte olması, başka bir deyişle "*sıradan olmaması*" gerekir[522]. Spor müsabakaları bakımından hususiyetin ölçüsünü tespit ederken, sporcuların tekil hareketleriyle, müsabakanın bütününü birbirinden ayırt etmek gerekir. Kamuya mâl olmuş ve herkesin kullanımına açık, bilinen, sıradan, olağan beden hareketleri fikrî hukukça korunamazlar, ancak koşulları varsa, ayrıntılı kombine hareketler korumadan yararlanabilir[523]. Ancak bir spor müsabakasında spor hareketlerinin çoğu, tekil bir adım veya mimikten çok daha fazlasını içerir[524]. Hiç şüphesiz, belli duygu ve düşünceleri ifade etmek amacıyla basit, sıradan beden hareketlerinin kullanıldığı, icrası güç dahi olsa bilinen ve figürlerin sergilendiği, herkes tarafından icra edilebilecek hareket ve mimiklerin yapıldığı durumlarda, kanundaki korumadan yararlanmak mümkün değildir[525]. Ancak bu durum, herkes tarafından bilinen ve yapılabilen hareketlerin, figürlerin belli bir yaratıcı ruhla belli bir diziliş biçimi ve uyum içinde ortaya konması durumunda onun eser olarak nitelendirilmesine engel değildir[526]. Bu anlamda, artistik jimnastik, buz balesi, senkronize yüzme gibi sporlarda ortaya konulan performanslar, hangi amaçla gerçekleştirildiğine bakılmaksızın, sözsüz sahne eserleri kapsamında korunmalıdırlar[527].

---

522 Tekinalp, ss. 93-94; Ateş, s. 77 vd.

523 Kukkonen, s. 809.

524 Kukkonen, s. 809.

525 Öztan, s. 123.

526 Karş. Öztan, s. 123.

527 Kuczera, s. 72; Aynı yönde bkz: Kirschenhofer, s. 15.

Hususiyetin ölçüsünü belirlemede bu sıradan olmama koşulunu eserin *objektif bir yenilik* içermek zorunda olduğu şeklinde anlamamak gerekir[528]. Bu nedenle bir fikrî ürünün eser sayılabilmesi için, onun *"istatistiksel olarak tek olması*", *"var olandan başka olması"* da şart değildir. Karşılaşma şeklinde cereyan eden spor müsabakaları, doğaçlama olarak meydana geldiğinden ve tekrarlanabilir özelliğine sahip olmadığından bunların her biri daima istatistiksel olarak tektir ve daha önce meydana getirilenlerden farklıdır[529]. Ancak bu "*tek olma*", "*var olandan başka*" olma, eser sayılmak bakımından tek başına yeterli değildir.

Eserlerde hususiyetin az veya çok belirgin olması yeterlidir[530]. Hususiyetin en yüksek ölçüsü, eserle temas edildiği anda sahibinin teşhis edilmesini mümkün kılan fikir ve sanat eserlerinde görülür. Bu tür eserler sahibinin damgasını taşıyan ürünler olarak anılmaktadır[531]. Ancak her eserde hususiyetin bu kadar belirgin olmasını aramamak gerekir. Bunun dışında kalan, sahibinin hususiyetini taşıyan diğer ürünler de eser korumasından yararlanır. Ancak bunun için fikrî yaratma faaliyetinin belli bir asgari seviyeye ulaşması gereklidir. Hangi durumlarda bu asgari seviyeye ulaşıldığı ise, somut bir eserdeki manevî/fikrî yaratıcılığın aynı konuda diğer ürünlerle toplu karşılaştırılması suretiyle verilebilir[532]. Kanaatimizce bu karşılaştırma esnasında onun insanlarda yarattığı etkinin eser sayılmak bakımından doğrudan bir etkisi yoktur.

Spor müsabakalarında hususiyetin ölçüsü konusunda Fişek'in görüşleri dikkate değerdir. Fişek'e göre spor[533];

> "*icra eden açısından kazanmaya dönük teknik ve -fikrî bir çaba-, izleyen açısından yarışmaya dayalı estetik bir süreçtir. Bir müzik ya da resim türünün kitlesel ilgiye konu olması gibi, sporun da toplum genelinde benimsenip yaygınlık kazanmasının ön koşulu, beğenilmesidir; beğenilme, son tahlilde, göze güzel gelme, duyulara*

528 Öztan, ss. 99-100; Ateş, s. 74.

529 Aynı yönde bkz: Aker, s. 23. Ancak yazar, futbolun zihni bir çaba gerektirse de, sahibinin fikri çaba ve faaliyetinin ürünü olmadığını savunmaktadır.

530 Ayiter, s. 40.

531 Ayiter, s. 40; F. Öztan, s. 93-94.

532 Somut bir eserdeki manevî/fikri yaratıcılığın insanda bıraktığı toplam etkinin, aynı konuda diğer eserlerle toplu karşılaştırılması suretiyle verilebilir (F. Öztan, s. 96).

533 Fişek, ss. 34, 38-39.

seslenmeden kaynaklanır, bir yönüyle imrenmeyi de içerir. İnsanların yalnızca boş zamanlarında yaptıkları işlerde belli ustalık ve beceriler edindiklerini, hatta doğuştan yeteneklere ya da ayrılan boş zamana doğru orantılı olarak bazılarınca edinilen ustalıkların aynı işi yapan başkalarını imrendirecek, göreli güzelliğiyle de izleyenlerin ilgisini uyandıracak boyutlar kazandığı yadsınamaz; ama geçen yüzyıllarda ancak yukarı sınıflardan birkaç heveslinin ayıracak zamanı bulabildikleri takım sporlarının genel görünümüyle, bugün tam-gün uğraşmalarının sözgelimi futbolda uyguladıkları bir ver-kaç ya da basketbolda geliştirdikleri set oyununun soluk kesici güzelliğinin karşılaştırılamayacak kadar farklı olduğu yadsınamaz. İşte, bu durum, sporculuğun boş zamandan tam güne geçiş süreci içinde sporun iyice belirginleşen estetik yönüdür. Ama, öte yandan, estetik, belli bedensel eylemlerin belli ussal kalıplar ve uyum içinde yapılmasını, o da kuvvet, dayanıklılık, maharet/beceri gibi motorsal özelliklerin gelişimi ve güçsel artım için fiziksel esasların ve koşulların başarılmasını gerektirir. Bunlardan ilki sporun teknik, ikincisi de fizik boyutudur. Bu üç öğenin karşılıklı etkileşmesiyle beliren genel görüm şöyle özetlenebilir: Bir kere, günümüzde, şampiyon üreten spor teknolojisi öylesine gelişmiş ve karmaşıklaşmıştır ki, kollarını sıvayan herkesin babadan kalma yöntemlerle doruğa çıkabildiği dönem aşılmış, üstün sporcuların doğmayıp yaratıldığı yeni bir döneme girilmiştir. İkinci olarak, amatörlüğün doğuştan yeteneklere ya da belli bedensel özelliklere gereğinden çok prim veren altın çağı gerilerde kalmış, herhangi bir meslek gibi şampiyonluk da tam gün çalışmayı gerektirir duruma gelmiştir.

Sporun temelinde yatan üstün teknik ve fizik yoluyla estetiğe ulaşma arayışının, bir noktadan sonra, sporu, sağlık amacıyla ya da günlük sıkıntılardan kaçış için girilen bir boş zaman uğraşısı olmaktan çıkardığını, tam-gün çalışma gerektiren bir uzmanlık dalı durumuna getirdiğini görmüş oluyoruz".

Fişek'e ek olarak; sporun teknik ve estetik süreci içerisinde sürece katılan teknik adam ve sporcuların yaratıcı düşüncelerinin de spor olayının meydana gelmesinde önemli rol oynadığını belirtmek gerekir. Gerçekten de; gerek spor müsabakasının öncesinde, gerek müsabakanın devamı esnasında teknik adam ve sporcular tarafından yoğun fikrî mesailer ve yaratımlar yapılmaktadır. İşte bu özgün fikrî yaratımlar sayesindedir ki; spor günümüzde sürekli gelişen ve profesyonelleşen ve göze hitap eden görsel-estetik özelliğine kavuşmaktadır. Başka bir deyişle; spora

duyulan kitlesel olgunun temelinde artık, salt rekabet, kazanma, bir takıma aidiyet duyguları veya üstün fiziki yeteneklerin sergilenmesi değil, sporun harcanan yoğun fikrî emek ve mesai sayesinde onun bütününün göze hitap eden estetik bir görünüme kavuşması da önemli rol oynamaktadır. Futbol, basketbol, voleybol gibi profesyonel spor müsabakalarında, artık sporcuların üstün fiziki ve teknik özelliklerinin kazanmaya yeterli olmadığı, bilakis gerek müsabaka öncesi ve gerekse müsabakanın devamı esnasında meydana gelen yoğun fikrî mesailerin harcamanın gerekli olduğu bir döneme girilmiştir. Artık üstün yetenekli oyuncuları transfer edip onların gösterdiği performansa bağlı olarak başarılı neticeler alma dönemi geride kalmıştır. Kazanmanın asli şartı, müsabaka öncesinde rakibin özelliklerini, zayıf-güçlü noktalarını tespit edip ona göre bir oyun planı hazırlamak, rakibe göre veya bağımsız belli bir tertip, düzen, diziliş belirleyip bunları uygulayabilmektedir. Tüm bunlar yoğun fikrî mesailer yapmayı gerekli kılmaktadır.

Spor müsabakalarında hususiyetin ölçüsü konusunda, İsviçre doktrininde yeni nesil yazarlardan Osterwalder[534]'in görüşleri de dikkate değerdir. Ona göre;

> "*Hususiyet konusunda belirleyici olan, diğer günlük mücadelelere kıyasla spor müsabakalarının daha nitelikli içeriğe sahip olmasıdır. Kamuoyunun diğer günlük faaliyetlere göre spor müsabakalarına ilgi göstermesi, onun diğer faaliyetlere göre özel ve farklı kılar ve hususiyet unsuru böylece gerçekleşmiş olur. Buna karşın, pazar değeri ise onun eser sayılıp sayılmayacağında belirleyici olamaz. Zira onun pazar değeri, onun kamuoyunda gördüğü ilginin bir sonucudur. Kitlelerin müsabakaya olan ilgisi, başka bir deyişle görsel-işitsel olarak kaydedilmesi, hususiyet unsurunun emaresi olarak görülebilir. Bu hususiyetin en büyük emaresi ise, üçüncü bir kişinin müsabakanın birebir kopyasının ticari amaçlarla kullanmak istemesidir*".

Osterwalder'in hususiyet konusunda belirleyici olanın günlük mücadelelere göre spor müsabakalarının daha nitelikli içeriğe sahip olduğu görüşüne aynen katılıyoruz. Ancak kanaatimizce, ortaya konulan bir ürünün, eser vasfı taşıyıp taşımadığı hususu onun kamuoyunda gördüğü ilgiyle alakalı olamaz. Bu anlamda, spor müsabakalarının görsel-işitsel kayıtlarının kamuoyunda ilgi görmesi veya onun

---

534 Osterwalder, s. 218 vd.

kopyasının ticari amaçlarla kullanılmak istenmesi onun eser niteliği taşıması hususunda belirleyici rol oynamaz. Eser sayılma hususunda belirleyici olan, onun hususiyet taşıyan fikrî bir yaratma ürünü olmasıdır. Zaten aksi halde, eser niteliğini bu ölçüte göre belirlemek, kamuoyunda ilgi gören ve fakat eser niteliği taşımayan haber vb. görüntülerini de eser olarak değerlendirmemiz anlamına gelir ki, bu durum fikir ve sanat eserleri hukukunun amacıyla bağdaşmaz[535]. Bu hareketlerin, kaydedilip yayınlanmak suretiyle ticari olarak kullanılması ile onun bir fikrî yaratma ürünü olması arasında eser sayılmak bakımından herhangi bir neden-sonuç ilişkisi bulunmamaktadır. Bir ürünün hususiyet taşıyıp taşımadığında belirleyici olan, onun bir fikrî çaba sonucu yaratılmış olması ve bu yaratmanın belli bir dereceye ulaşmış olmasıdır. Hangi durumlarda bu asgari dereceye ulaşıldığı ise, somut bir üründeki manevî/fikrî yaratıcılığın aynı konuda diğer ürünlerle toplu karşılaştırılması suretiyle verilebilir[536]. Bu şartları taşıyan ürünler, ticari olarak pazarlanıp pazarlanmaması önemsenmeksizin eser olarak kabul edilirler. Bu anlamda, kamuoyunda ilgi görmeyen bir profesyonel spor müsabakası da fikrî hukuk tarafından korunabilir. Meğer ki, eser için kanunda öngörülmüş olan gerekli şartları karşılamış olsun.

Hiç şüphesiz profesyonel spor müsabakaları ile üst düzey kulüp veya profesyonel sporcuların spor faaliyetleri, gündelik yaşamda yürütülen spor faaliyetleri veya amatör yürütülen spor faaliyetlerine kıyasla daha nitelikli bir içeriğe sahiptir. Bu anlamda, bu kişilerin yarattıkları ürünler bakımından hususiyet unsurunun varlığı bir karine olarak kabul edilmelidir. Bu karine, diğer spor müsabakalarının eser niteliği taşımasına da engel değildir.

---

535 Aynı yönde T.C. YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ E. 2006/934 K. 2007/4555 T. 13.3.2007; "*Ancak, mahkemenin yine karşılaştırmalı hukuka yollama yaparak, benimsediği bir diğer görüş olan "kopya edilmeye değer bir ifadenin korunmaya değer" eser olacağına ilişkin gerekçesi ise, bir fikri çabanın eser sayılması için salt çoğaltılmaya değer bulunması ölçütünün yeterli olacağı ve eser olup olmadığı hususunda başka bir araştırmaya gerek olmadığı sonucunu doğuracağından kabul edilemez. Aksi, taktirde, izinsiz olarak çoğaltılan ancak, sıradan nitelikteki, röportajlar, spor müsabakalarını aktaran çekimler vb fikri ürünler de eser addedilir. Oysa, "hususiyet" sıradan olmamayı ve belli bir düzeyi bulunmak kaydıyla yaratıcılığı gerekli kılar*."

536 F. Öztan, s. 96

(2) Kanunda Sayılan Eser Türlerinden Birine Girmesi

Spor müsabakalarının hususiyet taşıması tek başına eser niteliği kazanmasına yeterli değildir. Ayrıca hususiyet taşıyan ürünün, kanunda sınırlı sayıda sayılmış olan eser tiplerinden birine girmesi gerekmektedir. Spor müsabakaları, icra edilirken beden hareketlerinin kullanılması nedeniyle sözsüz sahne eserleri ile benzerlik göstermektedir. Nitekim doktrinde de bu türden faaliyetlerin eser niteliğinde olup olmadığı incelenirken bunlar "*ilim ve edebiyat eserleri*" arasında yer alan *"sözsüz sahne eserleri"* arasında olup olmadığı tartışılmıştır[537].

(i) Genel Olarak Sözsüz Sahne Eserleri

FSEK'de, her nevi rakslar, yazılı koreografi eserleri, pandomimalar ve buna benzer sözsüz sahne eserleri, ilim ve edebiyat eserlerinin bir türü olarak sayılmıştır (FSEK m. 2/II b.2). Ne var ki; günlük dildeki anlamıyla ilim ve edebiyat eseri olarak nitelendirilemeyecek[538] bu türden eserler, esasen "*sanat eseri*" kavramına daha yakın durmaktadır[539]. Zira bu eserler daha ziyade görme duyusuna hitap eden, estetik yönü kuvvetli olan eserlerdendir. Bu eser türünde ayırt edici özellik; duygu, düşünce ve fikirlerin söz ve yazıyla değil, yüz ve insan bedeninin hareketleriyle ifade edilmesidir[540]. Kanunda sözsüz sahne eserleri[541] olarak adlandırılan ve örnekleyici olarak sayılan; danslar, koreografi eserleri ve pandomimalar yanında, bale, revü ve illüzyonistlerin gösterilerinin de bu eser türüne girdiği kabul edilmektedir[542]. Bu eserlerin korumadan yararlanabilmeleri için mutlaka sözsüz veya sessiz olmaları şart

---

537 Ertaş ve Petek, s. 94 vd.; Tekinalp, s. 105 vd.; F. Öztan, s. 120 vd.; Erel, s. 61.

538 Ayiter, s. 44; F. Öztan, s. 109; Ateş, s. 123.

539 Karş. Ateş, s. 123; Esasen bu sınıflandırma şekli, yürürlükten kalkmış Alman Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundan hukukumuza geçmiştir. (Ayiter, s. 44). Genel olarak ilim ve edebiyat eserleri arasında sayılan eserler arasında ortak özellikler bulmak ve bunlar arasında bağlantı kurmak oldukça zordur (Erel, s. 57; Ayiter, s. 44).

540 Ayiter, s. 47; Erel, s. 60; Öztrak, s. 19; Arslanlı, s. 18; Tekinalp, s. 105; F. Öztan, s. 121; Ateş, s. 167, Gökyayla, Telif Hakkı, s. 82.

541 Ateş'e göre; bu eserlerin ayırt edici vasfı olan insan bedeninin hareketlerine vurgu yapmak amacıyla, sözsüz sahne eserleri terimi yerine, beden diliyle ifade olunan eserler terimi tercih edilmelidir (ss. 167-168).

542 Erel, s. 60; Yazar, bunlara ek olarak sirk oyunları ve akrobatik gösterilerin de bu kapsamda korunacağını kabul etmektedir (Ateş, s. 173); Karş. Tekinalp, s. 107;

değildir[543]. Hatta çoğu kez bu tür eserler, bir ses veya müzik eşliğinde icra edilmektedir. Böyle bir durumda, müzik veya sözlü kısımlar, diğer şartları da haiz ise ayrıca birer eser olarak korunabilirler[544].

Sözsüz sahne eserlerinin korumadan yararlanabilmesi için bunların maddî bir ortama tespit edilmiş olmaları gerekmez[545]. Korumanın tek şartı, hususiyet taşıyan fikrî bir yaratma bulunmasıdır[546]. Bunun yanında, eserin teknik anlamda "*sahne*" türünden bir yerde meydana getirilmiş olmasına da gerek yoktur[547]. Öğretide bazı yazarlar, bu tür sözsüz sahne eserlerinin korunabilmesi için bu eserlerde sergilenen beden hareketlerinin başkaları tarafından da *tekrarlanabilir* bir niteliğe sahip olması gerektiğini savunmaktadırlar[548].

Son olarak belirtmek gerekir ki; sözsüz sahne eserlerinde eseri yaratan ile eseri icra edenleri birbirinden ayırmak gerekir[549]. Önceden meydana getirilmiş sözsüz sahne eserlerini icra edenler, şartları varsa, ancak bağlantılı haklar kapsamında korunabilirler (FSEK. m. 80)[550]. Bununla birlikte, eser sahibi sıfatıyla yaratmış olduğu eseri bizzat icra eden kişiler, aynı zamanda hem eser sahiplerine, hem de bu tür eserleri icra edenlere tanınmış olan haklardan yararlanabilirler[551].

(ii) Spor Müsabakalarının Sözsüz Sahne Eserleri İçinde Sınıflandırılması

Spor, icra edilirken beden hareketlerinin kullanılması nedeniyle sözsüz sahne eserleriyle benzerlik göstermektedir. Esasen sözsüz sahne eserlerinde de belirleyici

---

543 Ayiter, s. 47; Ateş, s. 168; Gökyayla, Telif Hakkı, s. 83.

544 Arslanlı, s. 18; Ayiter, s. 46; Erel, s. 60; Ateş, s. 168; Gökyayla, Telif Hakkı, s. 83.

545 Arslanlı, s. 18; Ayiter, s. 48; Erel, s. 61; F. Öztan, s. 120; Ateş, s. 168; Fransız hukukunda ise bu tür eserlerin korunabilmesi, tespit edilmiş olmaları şartına bağlanmıştır (Ateş, s. 168).

546 Ayiter, s. 48.

547 Erel, s. 61; F. Öztan, s. 120; Ateş, s. 168.

548 Ateş, s. 168; Ayiter bu durumu, sahnedeki akışın belli olması şeklinde ifade etmiştir (s. 47); Tamamen doğaçlamaya dayanan ve temsillerde aynen tekrarlanabilme imkânına sahip olmayan dans eser değildir (Tekinalp, s. 105).

549 Öztrak, s. 20;

550 Tekinalp, ss. 105-106; Erel, s. 60; Ateş, s. 170.

551 Öztrak, s. 20; A. Arkan, s. 50; Bu durumda olan kişilerin zaten eser sahibi olarak korunduğu, bu nedenle ek bir korumaya ihtiyacı olmadığı yönünde bkz: Ayiter, ss. 69-70; Erel, s. 208.

unsur, fikir, duygu ve düşüncelerin beden hareketleriyle ifade edilmesidir. Karşılaşma şeklinde spontan hareketlerle gerçekleştirilen spor faaliyetleri, özellikle doğaçlama sözsüz sahne eserleriyle benzerlik göstermektedir. *Doğaçlama eserler* konusu Türk hukukunda yeteri kadar tartışılmamış olmakla birlikte, bunların Kanunda sayılan şartları haiz olması halinde eser olarak korunabileceği haklı olarak ifade edilmektedir[552]. Doğaçlama eserler, karşılaştırmalı hukukta özellikle "*happening*" adı verilen eserler özelinde tartışma konusu yapılmıştır. Anlık yaratılmaları ve bazı hallerde tekrar edilebilirlikten yoksun oluşları nedeniyle spor müsabakalarına benzerlik gösteren happening; bir ana teması olmayan, boyama, şiir, müzik, dans ve tiyatro gibi birçok sanatın iç içe uygulandığı ve bir "*olay*" şeklinde anlık ve kimi zaman seyircilerin katılımı ve hareket eden ışıkların, makinelerin, gürültülü müziklerin eşliğinde yapılan ve çoğu kez doğaçlama gerçekleştirilen bir sanat türüdür[553]. Bu tür faaliyetlerin korunup korunmaması konusunda görüş birliği olmamakla birlikte, hususiyet unsuru taşımaları şartıyla bunların korunabileceği ifade edilmektedir[554]. Kanaatimizce de, happening'ler eser sayılmak için Kanunda öngörülen şartları haiz olması, başka bir deyişle sahibinin hususiyetini taşıma ve Kanunda öngörülen eser tiplerinden birine girmesi şartıyla eser kapsamında korunabilmelidirler.

Doktrinde de çoğunlukla doğaçlama meydana getirilen ürünler, kanundaki şartları taşıması şartıyla eser olarak kabul edilmektedir. Ancak ne var ki; bu görüşü savunanlar, ortaya konulan doğaçlama ürünün eser sayılmasını onun daha sonradan tekrar edilebilmesi şartına bağlamıştır. Nitekim Tekinalp, tamamen doğaçlamaya dayanan ve temsillerde aynen tekrarlanabilme imkânına sahip olmayan dans gösterilerinin eser olarak kabulünü bu nedenle reddetmiştir[555]. Aynı yaklaşımı spor müsabakaları bakımından da kabul eden Tekinalp'e göre; buz balesi, buz revüsü, tartışmalı olmakla birlikte aletli jimnastik, akrobasi gibi sporlar sözsüz sahne eseri

---

552 Tekinalp, s. 109.

553 F. Öztan, s. 122; Tekinalp, ss. 106-107; "Happening." *Encyclopædia Britannica. Encyclopædia Britannica Online*. Encyclopædia Britannica, 2011, <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/254739/Happening>, (1.11.2011).

554 Tekinalp, s. 107. Buna karşın Alman Federal Mahkemesi, alt derece mahkemesinin eser olarak kabul ettiği "*happening*" türünden bir faaliyeti, bunu bir defaya mahsus olma ve şok yaratıcı özellikleri nedeniyle eser sayılabilmek bakımından yeterli görmemişti (F. Öztan, s. 122).

555 Tekinalp, s. 105; Aynı yönde bkz: Suluk ve Orhan, s. 161.

olarak kabul edilebilir[556]. Buna karşın; estetiği ne kadar kuvvetli olursa olsun futbolun, buz hokeyinin ve atletizmin Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu anlamında eser kavramına girmediği kabul edilmektedir; zira buz balesi ve akrobaside hareketler önceden tasarlanıp yazıya dökülebildiği, yani koreografisi yapılabildiği ve dolayısıyla hareketler her temsilde bir öncekinin aynı olarak tekrarlanabildiği, kaç kere seyredilirse seyredilsin gösteride hep aynı düzen bulunduğu halde, futbol veya buz hokeyinde spontan, yani önceden tasarlanmayan (tekrarlanamayan) hareketler sözkonusudur[557]. Öztan'a göre de[558]; pandomima eserlerinin aksine sportif ve akrobatik faaliyetler eser vasfı taşımaz, zira bunlarda belli bir fikrî ve/veya hissi muhteva ifade olunmak, sahnelenmek istenmemektedir; istenen, daha ziyade, kuvvete, fiziki ustalığa ve mükemmeliğe dayanan bir faaliyettir. Sporcular ve akrobatlar, ferdi hususiyetler taşıyan bir faaliyeti değil, sadece bilinen böyle herhangi bir faaliyeti, mesela buz dansında belli sıçrama figürlerini, mümkün olan en yüksek mükemmeliyetle icra etmek isterler. Ancak bir buz revüsünde veya gösterisinde, bunun sanatkârane bir dansla takdimi halinde (buz balesi), FSEK anlamında bir eserden söz edilebilir.

Kanaatimizce eserin yaratılış biçimi, önceden tasarlanmamış olması, bir defaya mahsus olarak ortaya konmuş olması, tesadüflere dayanması, spontan olarak gerçekleşmesi, tekrarlanabilir özelliği olmaması onun eser niteliği taşımasına engel değildir. Zira FSEK'de eser sayılma hususu, bu şartlara bağlanmamıştır. Önemli olan, ortaya konulan ürünün sahibinin hususiyetini taşıyan fikrî bir yaratma ürünü olmasıdır. Bu nedenle, sahibinin hususiyetini taşıyan fikrî yaratma ürünlerinde ortaya konulan performansın tekrarlanabilir nitelikte olması şart değildir. Bu nedenle, tekrarlanma özelliğine sahip olmayan spor müsabakaları da FSEK'deki diğer şartları haiz olması halinde sözsüz sahne eseri olarak kabul edilmelidir.

---

556 Tekinalp, s. 107.

557 Tekinalp, s. 113; Aynı yönde bkz: Ertaş ve Petek, ss. 95-96. Yazarlar, iki takımın anlaşarak yaptıkları gösteri maçlarında, ortaya estetik özelliği bulunan bir eser çıktığını kabul etmektedir. Keza önceden yazılmış belli bir senaryoya göre icra edilen ve senaryoya bağlı kalmak kaydıyla spontan doğaçlama hareketlerin icra edildiği Amerikan Güreşinde de durum aynıdır (Das, s. 1087).

558 F. Öztan, s. 122.

Ancak hiç şüphesiz, belli duygu ve düşünceleri ifade etmek amacıyla basit, sıradan beden hareketlerinin kullanıldığı, icrası güç dahi olsa bilinen ve figürlerin sergilendiği, herkes tarafından icra edilebilecek hareket ve mimiklerin yapıldığı durumlarda, Kanundaki korumadan yararlanmak mümkün değildir[559]. Ancak bu durum, herkes tarafından bilinen ve yapılabilen hareketlerin, figürlerin belli bir yaratıcı ruhla belli bir diziliş biçimi ve uyum içinde ortaya konması durumunda onun eser olarak nitelendirilmesine engel değildir[560]. Bu anlamda, artistik jimnastik, buz balesi, senkronize yüzme gibi sporlarda ortaya konulan performanslar, hangi amaçla gerçekleştirildiğine bakılmaksızın, sözsüz sahne eserleri kapsamında korunmalıdırlar.

Tekrar belirtelim ki; sözsüz sahne eserlerinde fikrî hukukça korunan husus, yaratılan ve özellik taşıyan görüntüler bütünüdür[561]. Bu anlamda, sözsüz sahne eserini oluşturan tekil veya kombine hareketler eser kapsamında korunmaz. Bu durum müsabakaların niteliğiyle de bağdaşmaz[562]. Ancak kanaatimizce, sözsüz sahne eserini oluşturan belli bir diziliş ve ahenk içindeki hareketlerin büyük bir bölümünün veya tamamının alıntılanması eser sahibinin haklarını ihlâl eder. Bunun yanında, belirtmek gerekir ki; gidişatı baştan sona belli olmayan, rakip sporcunun hareketlerine göre spontan, "*karşılaşma*" şeklinde cereyan eden spor müsabakalarında hareketler bütününün tekrarlanabilmesi veya birbirinin aynı olması mümkün değildir.

Ancak sözsüz sahne eserleri, tespit edilebildiği takdirde tekrarlanma özelliğine sahip olabilirler. Bu anlamda, bir spor olayı görsel olarak bir ortama

---

559 F. Öztan, s. 123.

560 Karş. F. Öztan, s. 123.

561 Erel, s. 42; Ertaş ve Petek, s. 96.

562 Karş. Ertaş ve Petek, s. 96. Ancak sahadaki veya pistteki mücadele sırasında ortaya konulan performans veya yaratılan estetik hareketler üzerinde sporcuların ya da ortaya çıkan güzel bir mücadele üzerinde sporcuları istihdam eden kulüplerin haklarının da korunması gerekebilir. Örneğin, bir futbol maçında güzel ve orijinal bir hareketle gol atan veya basketbol maçında yine daha önce yapılmamış bir figür sergileyerek smaç yapan ya da bir atletizm müsabakasında kendine özgü bir hareketle beğeni kazanan sporcunun hakları, aynı hareketi daha sonradan yapanlar veya söz konusu hareketi ilk defa yaptığını söyleyen başka sporcular nedeniyle zarara uğrayabilir. İşte bu gibi durumlarda, Türk Medenî Kanunundaki genel kişilik hakkı korumasından yararlanılarak yapılan saldırılara karşı koruma mümkündür (Ertaş ve Petek, ss. 70-71).

kaydedildiği takdirde tekrarlanabilir. Nasıl ünlü bir ressamın tek olan tablosu, fotoğraf makineleri veya diğer dijital vasıtalarla çoğaltılabiliyor ve sahibinin izni olmaksızın ticari amaçla kullanıldığında fikrî hak ihlâlinden söz edebiliyorsak, aynı durum fikrî çaba içeren spor müsabakaları bakımından da geçerli olmalıdır. Burada belirleyici olan, hususiyet içeren fikrî çaba ürününün hukuk düzeni tarafından korunmaya değer görülmesidir.

4. Spor Müsabakasının Görüntüsü Üzerindeki Haklar

Spor müsabakasının kendisi ile onun görüntüsü üzerindeki hakların ayırt edilmesi gerekir[563]. Gerçekten de her iki ürünün hukukî niteliği birbirinden farklı olduğu gibi, bu ürünleri meydana getirenler, bunlar üzerindeki hak sahipleri de farklıdır. Spor müsabakalarının kendisinin eser olarak korunup korunamayacağı oldukça tartışmalı olmakla birlikte, bu müsabakaların görüntülerinin fikir ve sanat eserleri hukukundaki düzenlemeler içinde farklı hukukî sebeplere dayanılarak korunması mümkündür. Bu görüntüler, sinema eseri olarak korunabileceği gibi, buna bağlı olarak radyo-televizyon kuruluşlarının ve film yapımcılarının bağlantılı hakları kapsamında da korunabilirler[564]. Son olarak, sinema eseri ve bağlantılı haklara göre koruma sağlanamadığı durumlarda bir işaret, ses veya resmi tespit eden kişinin hakları kapsamında koruma mümkündür.

a. Sinema Eseri Olarak Koruma

Spor müsabakası görüntüleri; müsabakanın içeriğinden bağımsız olarak, şartları varsa sinema eseri olarak korunabilirler. Bir spor müsabakasının görüntülerinin sinema eseri sayılıp sayılmayacağı, sinema eseri sayılmak bakımından gerekli unsurların varlığının araştırılması yoluyla mümkün olabilir.

FSEK'de sinema eserleri; "*her nevi bedii, ilmi, öğretici veya teknik mahiyette olan veya günlük olayları tespit eden filmler veya sinema filmleri gibi, tespit edildiği materyale bakılmaksızın, elektronik veya mekanik veya benzeri araçlarla*

---

563 Gregor Lentze, "Rechte an einer Sportveranstaltung - dargestellt am Beispiel der amerikanischen National Basketball Association (NBA)", **SpuRt** 1/98, s. 12.

564 Waldhauser, s. 160 vd.; Osterwalder, s. 162 vd.

gösterilebilen, sesli veya sessiz, birbiriyle ilişkili hareketli görüntüler dizisi" olarak tanımlanmıştır (FSEK m. 5). Sonraki tarihli 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanunda ise sinema filmi ve diğer türden filmlerin tanımında -isabetli olarak[565]- bunların sinema sanatına özgü dil, teknik ve yöntemlerle meydana getirilmesi gerektiği ifade edilmiştir (5224 sayılı Kanun m. 3). Sinema eserlerinin sinematografik yöntemlerle meydana getirilmiş olması, onları eser niteliğinde olmayan filmlerden ayıran başlıca özelliktir. Bu nedenle biz, *hususiyet* yanında, *sinematografik yöntemle meydana getirilmiş olma* şartını da sinema eseri sayılmak bakımından asli bir unsur olarak görmekteyiz[566].

Sinema eserlerinde hususiyet ve sinematografik yöntemlerin kullanılması her sinema eserinin dahil bulunduğu gruba göre farklılık gösterir[567]. Başka bir deyişle, bir filmin sahibinin hususiyetini taşıyıp taşımadığının tespiti, filmin niteliğine göre değişir[568]. Bu nedenle edebi bir romandan uyarlanan bir sinema filminde aranacak hususiyet ile günlük olayları tespit eden bir filmde aranacak hususiyetin aynı olması beklenemez. Burada belirleyici husus, filmin niteliği dikkate alınmak suretiyle, az çok sahibinin hususiyetini taşıyacak ölçüde sinematografik yöntemlerle meydana getirilmiş olmasıdır. Önemle belirtmek gerekir ki; bir fikrî ürünün sinema eseri sayılması sinema eserinin içeriğine bağlı değildir[569]. Zira sinema eserlerinde korunan, sinema eserinin içerdiği konu değil, hususiyet arz eden, sinematografik yöntemlerle yaratılan sesli veya sessiz birbiriyle ilişkili hareketli görüntüler dizisidir.

Spor müsabakaları, günlük olayları tespit eden film kategorisinde değerlendirilebilirler[570]. Günlük olayları tespit eden filmlerde, sadece olay ve manzaranın seçilmesinde veya seyirciye sunulma tekniğinde özellik bulunması yeterli olduğu ifade edilmektedir[571]. Gerçekten de; günlük olayları tespit eden filmler

---

565 Aynı yönde bkz: Ateş, s. 264.

566 Aynı yönde bkz: Öztrak, s. 31; Ateş, s. 264.

567 Öztrak, s. 30; Arslanlı, s. 28.

568 Öztrak, s. 30.

569 Ateş, s. 262; Öncü, s. 299.

570 Kılıçoğlu, Fikri Haklar, s. 135; A. Arkan, s. 25.

571 Öztrak, s. 31; Erel, s. 74.

niteliği gereği eser sahibine sınırlı ölçüde yaratma alanı tanıdığından bunlarda hususiyet unsurunun çok belirgin olmadığı ve yaratma derecesinin düşük tutulması gerektiği söylenebilir[572]. Ancak yine de; bunların var olanı olduğu gibi tespit ve naklin ötesinde, sinematografik yöntemlerle meydana getirilmesi gerekir. Mesela bir konser nakledilirken yakın plan çekimlerle şef ve müzisyenlerin hareketleri seçilerek gösteriliyor ve müziğe sanatsal bir görünümün eşlik etmesi sağlanıyorsa, ortada bir sinema eserinin varlığından söz edilebilir[573]. Buna karşın; millî bayram, nutuk, konferans, tiyatro, opera, konser gibi günlük olayları herhangi bir sinematografik yöntem kullanılmadan, olduğu gibi aktaran filmlerde hususiyet unsurunun bulunduğundan söz edilemez[574].

Bu açıklamalar ışığında; spor müsabakalarının görüntüleri, sahibinin hususiyetini taşıması ve sinematografik yöntemler kullanılması suretiyle meydana getirilmişse, bunların sinema eseri olarak korunması gerekir[575]. Ancak buna rağmen, doktrinde bazı yazarlar, spor müsabakalarını aktaran görüntülerin sinema eseri niteliğinde olmadığını savunmaktadırlar[576]. Bu görüş belki de spor müsabakalarının

---

572 Karş. A. Arkan, s. 24.

573 Ayiter, s. 59; Öztrak, s. 29; Erel, s. 74.

574 F. Öztan, s. 148.

575 Gregory S**.** Donat, "Fixing Fixation: A Copyright With Teeth for Improvisational Performers", **Columbia Law Review**, Vol. 97, No: 5, Jun 1997, s. 1387; A. Arkan, s. 24; Deutsch, s. 49; Bullinger ve Ole, s. 899; Osterwalder, s. 162 vd.; Waldhauser, s. 160 vd.; Gürsel Üstün, "Yargısal Uygulamada Fikri Haklar", **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt: 73, Sayı: 10-11-12, 1999, (Fikri Haklar), ss. 959-961; Aynı yönde bkz: "*Futbol maçları fikir ve sanat eseri niteliğinde değilse de, davacı tarafından yayımlanan futbol maçı görüntülerinin oynanan maçların naklen yayınlanması için nitelikli çalışma sonucu ortaya çıkması nedeniyle eser niteliğinde olduğu, davalının bu görüntülerin bir kısmını tekrar yayınlamasının davacının eser sahipliğinden doğan haklarına tecavüz oluşturduğu"* (Yargıtay 11. HD. 5.5.2005, E. 7213, K. 4690, Ertaş ve Petek, s. 95, dn. 91)

576 F. Öztan, s. 148; Tekinalp, s. 113; Yasaman, s. 215; Ateş, s. 175; Waldhauser, s. 161; Karş. Öncü, s. 299; Spor müsabakalarının sinematografik yöntemlerle çekilmediği dönemlerde kabulü mümkün olabilecek bu görüş için ayrıca bkz: Ayiter, s. 59; Aynı yönde bkz: Rodewald, s. 2108; Yargıtay da futbol maçı görüntülerinin tespiti ve naklen yayını konusunda her ne kadar bunların nitelikli bir çalışma ürünü olduğunu kabul etse de, bir teknik ekip (yayın ve görüntü yönetmeni, kameraman, naklen yayını gerçekleştiren teknik personel vb) tarafından yapılan faaliyetin esas olarak; televizyon seyircisine iletilen maç görüntülerinin elde edilmesi ve yayın kalitesine yönelik olduğunu, bu kişi veya kişilerin bu faaliyetleri sırasında, özgün bir anlatım biçimleri olduğu ve mesleki bilgi ve becerileri ile gerçekleştirdikleri yayın üzerinde ayrıca yaratıcısının fikri çabasını da yansıtacak bir şekilde hâkimiyet ve etkilerinin bulunmadığını, bu nedenlerle hususiyetin varlığından söz edilemeyeceğini ve bunların sinema eseri olarak kabul edilemeyeceğini, ancak yayın kuruluşlarının yayınları üzerinde komşu hak sahipliği

eğlence ve medya sektörünün bir parçası haline gelmediği, kamu-tekel yayıncılığı döneminde yayın kuruluşları arasında spor müsabakalarını yayınlamak hususunda rekabetin yaşanmadığı, yönetmenlere geniş yaratma alanları tanıyacak sinematografik çekim tekniklerinin günümüzdeki kadar gelişmediği dönemler için geçerli olabilir[577]. Ancak günümüzde profesyonel spor müsabakaları ile Dünya Futbol Şampiyonası, UEFA Şampiyonlar Ligi, Olimpiyatlar veya Formula 1 gibi önemli spor organizasyonlarını aktaran filmlerin, bir olayı olduğu gibi aktaran tekniklerle çekilmediği çok açıktır. Gerçekten de; bu tür müsabakalarda kullanılan çok sayıda ve türde kameranın müsabakanın yapıldığı alana yerleştirilmesi, müsabakanın gidişatına göre uygun kamera görüntüsünün seçilmesi, yakın-uzak-ağır çekimler, müsabakanın gidişatı içinde önem taşıyabilecek enstantanelerin yakalanması ve bunların seçilerek müsabaka içinde en uygun zamanda izleyiciye sunulması, istatistikî verilerin veya şekillerin doğru zamanda ekrana yansıtılması gibi hususların sinematografik yöntemler içerdiği ve ancak eser sahibinin hususiyetini yansıtan fikrî bir yaratma sonucu mümkün olabileceğine şüphe yoktur[578]. Buna karşın, sinematografik yöntemler kullanılmadan spor müsabakalarını olduğu gibi aktaran filmler sinema eseri olarak kabul edilemez. Mesela bir izleyici tarafından cep telefonuyla çekilmiş bir görüntü veya sabit kamerayla çekilen bir satranç müsabakasının görüntüleri de sinema eseri sayılamaz. Bunlara koşulları varsa FSEK. m. 84 hükmü uygulanabilir[579].

Hareketli görüntüler dizisinin sinema eseri niteliği taşıyabilmesi için, bu görüntü dizisinin az veya çok kalıcı bir ortama tespit edilmiş olması gerektiği ifade edilmektedir[580]. Bu unsur, görüntülerin ekrana aynen yansıtıldığı ve kısa sürede kaybolup gittiği canlı yayınlarda bulunmaz. Canlı yayınlarda yayın, arada kalıcı bir tespit vasıtasına ihtiyaç göstermeksizin derhal ekrana yansıtıldığından bunların "*tespit edilme*" hususunun eksikliği yönünden sinema eseri olarak kabul edilemeyeceği, ancak doktrinde "*televizyon eseri*" olarak adlandırılan bu türden

---

bulunduğunu ifade etmektedir (11. HD., 23.12.2005, E. 13440, K. 12765, Ertaş ve Petek, ss. 95-96 dn. 91).

577 Karş. Bullinger ve Ole, s. 899.

578 Karş. Osterwalder, s. 165; A. Arkan, s. 25; Aynı yönde bkz: Kılıçoğlu, Fikri Haklar, s. 135.

579 Bu konuyla ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz: İkinci Bölüm, I D 4 d.

580 Erel, ss. 74-75; Ateş, s. 266 vd.

eserlerin, kıyasen sinema eserlerine sağlanan korumalardan yararlanması gerektiği kabul edilmektedir[581]. Gerçekten de; sinema eserlerinin en belirgin özelliği bunların hareketli görüntüler dizisi ihtiva etmesidir[582]. Bu özellik canlı yayınlarda da mevcuttur. Esasen bir sinema eserinin koruma konusu da, ne negatif ve kopyalarla tespit edilen şekiller, ne de sinema endüstrisinin ürünü olan sınai eserdir. Koruma bu vasıtalarla elde edilen fikrî emek ürününe yöneliktir[583]. Bu nedenle, tespit edilme yönünden sinema eserlerinden ayrılan canlı yayınların da kıyasen bu korumadan yararlandırılması, kanaatimizce hükmün koruma amacına uygun düşmektedir. Dolayısıyla canlı yayınlanan spor müsabakaları da sinema eseri olarak korunabilirler[584]. Tespit edilmiş spor müsabakası görüntülerinin sinema eseri olduğuna ise şüphe yoktur[585].

Sinema eseri sahipliğine ilişkin olarak; yönetmen, özgün müzik bestecisi, senaryo yazarı ve diyalog yazarının eserin birlikte sahibi olduğu kanunî bir karine olarak getirilmiştir (FSEK. m. 8/III). Ancak sinema eserlerinin farklı türlerden oluşması nedeniyle, bu kişilerin hepsinin birden bir sinema eserinde bulunması beklenemez. Mesela, sessiz bir filmde özgün müzik bestecisi veya diyalog yazarı bulunmaz. Doktrinde bazı yazarlar, bu hükümden yola çıkarak yönetmen ve senaryo olmadan bir sinema eserinden söz edilmeyeceğini savunmaktadırlar[586]. Kanaatimizce bir filmin sinema eseri sayılabilmesi için herhangi bir senaryosu olması gerekmediği gibi, teknik anlamda "*yönetmen*" tabir edilen kimseler tarafından da meydana

---

581 Erel, s. 75; A. Arkan, s. 25; F. Öztan, ss. 150-151; Öncü, s. 300; Sabri Kuşkonmaz, "FSEK Açısından TV Programlarının Hukuksal Niteliği", **Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi,** 1/2005, s. 159. Kılıçoğlu, kanunda televizyon eserinden söz edilmediğini, aslında televizyon yayınının canlı olması ile filmden gösterilmesi arasında bir fark olmadığını ifade etmektedir (Fikri Haklar, s. 135). Karşı görüş için bkz: Ateş, s. 268. Yazar, canlı yayınları, sinema eseri yönünden zorunlu bir şekil şartı olan tespiti haiz olmadığı için, bu tür yayınların sinema eseri olarak korunamayacağını savunmaktadır. Aynı yönde bkz: Lentze, s. 13.

582 Erel, s. 73.

583 Arslanlı, ss. 26-27; Erel, ss. 74-75.

584 Osterwalder, s. 164.

585 A. Arkan, s. 25.

586 Tekinalp, s. 112; Suluk ve Orhan, s. 225; Yasaman, s. 215.

getirilmesi gerekmez[587]. Önemli olan sinema eserinin, onu meydana getirenin hususiyetini taşıması ve sinematografik yöntemlerle meydana getirilmiş olmasıdır.

Spor müsabakası görüntüleri herhangi bir senaryo içermez, ancak bunların mutlaka bir yönetmeni bulunmaktadır[588]. Eserde yaratma ilkesi gereği, eserin sahibi onu meydana getiren yönetmendir[589]. Ancak eser sahipliği onu yaratan kişide kalmak kaydıyla, o eserin malî hakları, yönetmeni çalıştıran gerçek veya tüzel kişilere ait olabilir (FSEK. m. 18/II). Mesela bir yönetmen bir televizyon kuruluşuna bağlı olarak bir futbol maçının naklini veya tespiti edimini üstlenmişse, bu maçın görüntülerine ilişkin malî haklar onu çalıştıran televizyon kuruluşuna ait olacaktır.

b. Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar Kapsamında Koruma

(1) Radyo, Televizyon ve Diğer Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşlarının Yayınları Üzerindeki Hakları Kapsamında Koruma

Radyo-televizyon kuruluşlarına malî, teknik ve organizasyonel açıdan, yayınları için yaptıkları büyük yatırımlar ve masraflar nedeniyle haksız müdahalelere karşı korunmak amacıyla *bağlantılı hak sahipliği* statüsü tanınmıştır[590]. Zira yayınların yapılması ve hazırlanması büyük emek, sermaye ve zaman gerektirmektedir[591]. Yayın kavramı; hem çeşitli sinyaller veya kablolar aracılığıyla iletimi hem de radyo-televizyon kuruluşlarının bu yolla ilettikleri programları içermektedir[592].

---

587 Öncü de senaryoyu sinema eserinin zorunlu bir unsuru olarak görmemekle birlikte, yönetmenin hususiyetini taşıyan ürünlerin sinema eseri sayılabileceğini ifade etmektedir (ss. 301-302).

588 Tekinalp spor müsabakası görüntülerinin FSEK m. 8 anlamında eser sahipleri olmadığı, senaryosu bulunmadığı ve hususiyet taşımadığı gerekçesiyle sinema eseri sayılmadığını savunmakta ve bu şartların geniş ve gevşek yorumlanması halinde dahi bunların sinema eseri sayılamayacağını vurgulamaktadır (s. 113); Aynı yönde bkz: Yasaman, s. 215.

589 Ateş ise, radyo ve televizyon kuruluşlarının eser sahibi olmalarına mani bir hüküm olmadığını belirtmekte ve bunların eser meydana getirebileceğini ifade etmektedir (s. 277).

590 Öztan, s. 737; A. Arkan, s. 168.

591 Kılıçoğlu, Fikri Haklar, s. 204.

592 Tekinalp, s. 243; A. Arkan, s. 168.

"Radyo-televizyon kuruluşları, gerçekleştirdikleri yayınlar üzerinde;

(1) Yayınlarının tespit edilmesine, diğer yayın kuruluşlarınca eş zamanlı iletimine, gecikmeli iletimine, yeniden iletimine, uydu veya kablo ile dağıtımına izin verme veya yasaklama,

(2) Özel kullanımlar hariç olmak üzere, yayınlarının herhangi bir teknik veya yöntemle, doğrudan veya dolaylı bir şekilde çoğaltılmasına ve dağıtımına izin verme veya yasaklama,

(3) Yayınlarının umuma açık mahallerde iletiminin sağlanmasına izin verme veya yasaklama,

(4) Tespit edilmiş yayınlarının, gerçek kişilerin seçtikleri yer ve zamanda yayınlarına ulaşılmasını sağlamak suretiyle umuma iletimine izin verme,

(5) Haberleşme uyduları üzerindeki veya kendilerine yöneltilmiş olan yayın sinyallerinin diğer bir yayın kuruluşu veya kablo operatörü veya diğer üçüncü kişiler tarafından umuma iletilmesi ve şifreli yayınlarının çözülmesine ilişkin izin verme veya yasaklama,

hususlarında münhasıran hak sahibidirler" (FSEK. m .80/I C)[593].

Görüldüğü üzere radyo-televizyon kuruluşları gerçekleştirdikleri yayınlar üzerinde, mutlak olarak izin vermek ve yasaklamak hakkına sahiptirler[594]. Bunun için yayınlanan programın, yayıncı kuruluş tarafından bizzat üretilmiş olması şart değildir[595]. Belirtmek gerekir ki; bu haklar mutlak haklar niteliğinde olup, bu haklar üzerinde münhasır hak sahipliği sözkonusudur.

FSEK'de radyo-televizyon kuruluşlarından ne anlaşılması gerektiği konusunda bir hüküm bulunmadığından bu kuruluşların tespitinde 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanundan faydalanmak

---

593 Bu haklarla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz: A. Arkan, s. 184 vd.

594 F. Öztan, s. 738.

595 F. Öztan, s. 739.

gerekir. Ancak daha da öncesinde, kendine özgü bir kuruluş kanunu[596] olan ve kamu tüzel kişiliğini haiz Türkiye Radyo Televizyon Kurumunun da FSEK bakımından televizyon kuruluşu sayıldığını belirtmek gerekir. Radyo-televizyon kuruluşlarının büyük çoğunluğunu özel radyo televizyon kuruluşları oluşturur. Bu kuruluşlar, 6112 sayılı Kanunda belirtilen esaslara göre kurulurlar. 6112 sayılı Kanunda radyo-televizyon kuruluşu yerine, yayın hizmeti odaklı bir anlayış benimsenmiştir[597]. Bu anlayış çerçevesinde, bir program akışı içindeki radyo televizyon yayın hizmetleri yanında, *isteğe bağlı yayın hizmetleri* de bu yayınlarla birlikte düzenlenmiştir. Bunun sonucunda, radyo televizyon kuruluşları ile isteğe bağlı yayın hizmeti veren kuruluşlar, bunların hepsini ifade eden "*medya hizmet sağlayıcı kuruluşları*" adı altında toplanmışlardır. Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar ise; radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmeti içeriğinin seçiminde editoryal sorumluluğu bulunan ve bu hizmetin düzenlenme ve yayınlanma biçimine karar veren tüzel kişi olarak tanımlanmıştır (6112 sayılı Kanun m. 3/I b. l). Radyo veya televizyon yayın hizmeti[598] veren medya hizmet sağlayıcı kuruluşlarının FSEK anlamında bağlantılı haklara sahip olacağına şüphe yoktur. Bununla birlikte, programların kullanıcının seçtiği bir zamanda ve münferit isteği üzerine medya hizmet sağlayıcı tarafından düzenlenmiş bir program kataloguna bağlı olarak izlendiği veya dinlendiği yayın hizmetini ifade eden isteğe bağlı yayınların ve bu yayınlarda editoryal sorumluluğu bulunan yayın hizmetini veren kuruluşların da kıyasen ve niteliğine uygun düştüğü ölçüde FSEK'de radyo-televizyon kuruluşlarına tanınan bağlantılı haklar çerçevesinde korunmasının, FSEK'in yayınları için masraf ve yatırım yapan kuruluşları koruma amacına uygun düştüğü kanaatindeyiz[599].

Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlarının yayınları üzerinde bağlantılı hak sahibine tanınan haklardan yararlanabilmeleri için, yayının konusunun ve/veya

---

596 RG T.14.11.1983, S. 18221.

597 Bkz. 6112 sayılı Kanun Genel Gerekçe, s. 2.

598 Radyo yayın hizmeti; karasal, kablo, uydu ve diğer yayın ortamları üzerinden yapılan ve bireysel iletişim hizmetlerini kapsamayan ses ve veri yayını ifade eder (6112 sayılı Kanun m. 3/I b. t). Televizyon yayın hizmeti ise; programların bir yayın akış çizelgesine dayalı olarak eş zamanlı izlenebilmesi amacıyla bir medya hizmet sağlayıcı tarafından sunulan şifreli veya şifresiz görsel-işitsel yayın hizmetini ifade eder (6112 sayılı Kanun m. 3/I b. v).

599 A. Arkan, isteğe bağlı yayınların kamuya yayın kapsamında değerlendirilemeyeceğini ifade etmektedir (s. 174).

yayının kendisinin eser niteliğinde olması gerekir[600]. Buna karşın doktrindeki hâkim görüşe göre; radyo-televizyon kuruluşlarının bağlantılı hak sahibi sayılabilmeleri için bunların yayınlarının eser niteliğinde olması şart değildir[601]. ARKAN'ın da isabetli olarak belirttiği üzere, bağlantılı haklardan söz edebilmek için bir eserin varlığı gerekir[602]. Nitekim radyo-televizyon kuruluşlarının bağlantılı hakları da, *"eser sahibinin hakları ile bağlantılı haklar*" başlığı altında düzenlenmiştir (FSEK m. 80)[603]. Bununla birlikte, radyo-televizyon kuruluşunun bağlantılı hak sahipliğinden söz edebilmek için, yayının kendisi ve/veya konusundan herhangi birinin eser niteliğinde olması yeterlidir. Başka bir deyişle; konusu eser niteliğinde olmayan, ancak yayını eser niteliğinde olan veya konusu eser niteliğinde olup da yayının kendisi eser niteliğinde olmayan yayınlar da bağlantılı haklar kapsamında korunabilirler. Buna karşın, yayının konusu ve/veya kendisi eser niteliğinde değilse, bunlar artık FSEK. m. 84 hükmüne göre korunabilirler[604].

Spor müsabakasının kendisi eser niteliğinde ise, bunların kaydedilmiş görüntüleri de bir medya hizmet sağlayıcı kuruluş tarafından yayınlanmış olmak kaydıyla bağlantılı haklar kapsamında korunabilir. Bununla birlikte, spor müsabakası eser niteliğinde olmasa dahi, bunların kaydedilmiş görüntülerinin bir sinema eseri niteliği taşıdığı hallerde, yine medya hizmet sağlayıcı kuruluşlarının bu yayınları üzerinde bağlantılı hakları olacaktır.

Belirtmek gerekir ki; medya hizmet sağlayıcı kuruluşların yayınları üzerinde bağlantılı hakları kullanabilmesi, eser sahibinin manevî ve malî haklarına zarar vermemesine ve eser sahibinden veya icracı sanatçıdan bunların yayını konusunda izin almasına bağlıdır (FSEK. m. 80/I b. 1). Mesela, hem yayının konusu hem de kendisi eser niteliğinde ise, radyo-televizyon kuruluşu hem eser sahibinden veya icra edenden hem de sinema eseri sahibinden izin almak zorundadır. Konusu ve yayını eser niteliğindeki spor müsabakaları bakımından bu, hem eser sahibinden ve/veya

---

600 Can, s. 305; A. Arkan, ss. 175-176; Aynı yönde bkz: Erel, s. 223.

601 Tekinalp, s. 243; F. Öztan, s. 738; Suluk ve Orhan, s. 447; Yasaman, s. 215.

602 A. Arkan, s. 175.

603 Buna karşın, radyo-televizyon kuruluşlarının bağlantılı haklarını düzenleyen FSEK m. 80/C hükmünde, eserden söz edilmeksizin radyo-televizyon kuruluşlarının, gerçekleştirdikleri yayınlar üzerinde (…) münhasıran hak sahibi olduğu ifade edilmektedir.

604 Bkz: aşa. İkinci Bölüm, II E 4 d.

icracı sporculardan hem de sinema eseri niteliğindeki görüntünün sahibi yönetmenden izin alınması anlamını taşır.

Önemle vurgulamak gerekir ki; bir yayın kuruluşunun, yayını üzerinde bağlantılı hak kazanabilmesi için öncelikle yayını gerçekleştirmesi gerekmektedir[605]. Başka bir deyişle, yayın kuruluşları, kural olarak[606], yalnızca kendi gerçekleştirdikleri yayınlar üzerinde hak sahibi olabilirler. Bu nedenle, bir spor müsabakasının diğer televizyon kuruluşları veya üçüncü kişiler tarafından tespit edip yayınlanması halinde yayını yapan televizyon kuruluşları kendi yayını olmayan bu görüntüler için bağlantılı haklar kapsamında korunamazlar. Yargıtay da bir kararında[607], *"(...) maçların yayın hakkının davacıya ait olması ile davacıya ait görüntülerin izinsiz olarak davalı tarafından yayınlanması farklı hukukî sonuç doğurmaktadır. Davacının FSEK'e dayanarak tazminat isteyebilmesi için dava konusu görüntülerin davacıya ait olması, başka bir anlamla davacının, FSEK m. 8 vd. maddelerinde tanımlanan eser sahibi olması gerekmektedir*" şeklinde hüküm vererek buna işaret etmiştir[608]. Yargıtay'ın bu kararında aradığı eser sahipliği şartını, spor müsabakası bakımından değil, spor müsabakası görüntüleri üzerindeki eser sahipliği olarak anlamak gerekir. Öte yandan, üçüncü kişilerin televizyon kuruluşunun yaptığı yayından bağımsız olarak, kendi imkânlarıyla kaydettikleri ve yayınladıkları spor müsabakası görüntüleri için televizyon kuruluşu, şartları varsa, haksız rekabet hükümlerine başvurabilir.

---

605 A. Arkan, s. 193.

606 FSEK. m. 80/I C-5'e göre, yayın kuruluşları, henüz yayınlamamış olsalar dahi, haberleşme uyduları üzerindeki veya kendilerine yöneltilmiş olan yayın sinyallerinin diğer yayın kuruluşları veya üçüncü kişilerce umuma iletilmesine ve şifreli yayınlarının çözülmesine izin verme veya yasaklama hakkına sahiptirler. Bu düzenlemenin eleştirisi için bkz: A. Arkan, s. 193.

607 Yargıtay 11. HD, T. 27.3.2000, E. 2000/1424, K. 2000/2283 (Suluk ve Orhan, ss. 451-452).

608 Suluk ve Orhan, Yargıtay'ın bu kararını hatalı bulduğunu belirtmiş ve futbol maçlarının yayını konusunda görüşünü "*eğer bir yayın kuruluşu, futbol maçlarının yayın hakkını Türkiye Futbol Federasyonundan devralmışsa, bu firmanın bağlantılı haklar arasında yer alan radyo tv ile yayın hakkı var demektir. Çekimin firmanın kameramanlarınca ya da üçüncü bir kişi tarafından yapılmasının bir önemi bulunmamaktadır. Aksi halde üçüncü kişiler kendi kameramanları vasıtasıyla futbol maçlarının çekimini yaparak serbestçe bunları yayınlar*." şeklinde ifade ederek, Yargıtay'ın kararında olduğu gibi FSEK. m. 8 anlamında eser sahipliği aramanın yersiz olduğunu, futbol maçlarının eser niteliğinde olmadığını, ancak bunların bağlantılı hak konusu olabileceğini savunarak spor müsabakasının kendisi ve görüntüsü üzerindeki hakkı kanaatimizce birbirine karıştırmıştır (s. 452).

(2) Film Yapımcısının Bağlantılı Hakları Kapsamında Koruma

Gerek eser sahipliğinden doğan hakları gerekse eser sahipliğine ilişkin malî hakları kullanma yetkisinden yoksun olan film yapımcılarına, bir sinema eserinin oluşması ve tespit edilmesindeki emek ve yatırımlarından dolayı FSEK'de bağlantılı hak sahipliği statüsü tanınmıştır[609]. Esasen film yapımcılarından kasıt, sinema eseri yapımcılarıdır[610]. Zira sinema eseri niteliği taşımayan filmler, film yapımcısının bağlantılı haklarına konu olamaz[611].

Film yapımcısı, bir sinema eseri meydana getirilmesi için sermaye, örgütlenme gücü ve emeğini ortaya koyarak filme tespit eden gerçek veya tüzel kişidir[612]. Film yapımcısının FSEK'den doğan haklarını kullanabilmesi için eser sahibinden ve/veya icracı sanatçılardan malî haklarını kullanma yetkisini devralması gerekmektedir[613]. Burada malî hakları kullanma yetkisini devirden kastedilen, hakların kendisinin devri değil, kullanma yetkisini devridir, yani ruhsattır[614]. Film yapımcısı, eserin ilk tespitinden sonra, onun doğrudan veya dolaylı olarak çoğaltılması, dağıtılması, satılması, kiralanması ve kamuya ödünç verilmesi, işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletimi, yeniden iletimi hususlarında izin verme veya yasaklama hususunda münhasıran hak sahibidir (FSEK 80/I C 2).

Korumanın konusu ilk tespittir[615]. Önemle vurgulamak gerekir ki; film yapımcısının bu haklarını kullanabilmesi için sinema eserinin filme kaydedilmek suretiyle ilk tespitinin yapılmış olması gerekir[616]. Bu nedenle, bir spor müsabakasının

---

609 Karş. A. Arkan, s. 202; Suluk ve Orhan, s. 464.

610 Erel, s. 226; A. Arkan, s. 205; Aynı yönde bkz: Tekinalp, s. 244.

611 Erel, s. 226; A. Arkan, s. 205; Suluk ve Orhan ise sinema eseri niteliğinde bulunmayan filmlerin de bağlantılı haklar çerçevesinde korunabileceklerini savunmaktadır (s. 464); Aynı yönde bkz: F. Öztan, s. 746; Tekinalp, s. 245.

612 A. Arkan, s. 204; F. Öztan da, burada eser yaratmada aranan yaratıcı faaliyet değil, iktisadi ve organizasyonel icra korunmakta olduğundan, tüzel kişilerin de film yapımcısı olabileceğine işaret etmektedir (s. 743).

613 Erel, s. 226; Tekinalp, s. 244; Bu hakların kullanımı için esasen yalnızca tespit hakkına ilişkin izin alınması yeterlidir (A. Arkan, ss. 205-206).

614 Tekinalp, s. 244; A. Arkan, s. 208.

615 F. Öztan, s. 746; A. Arkan, s. 210.

616 Tekinalp, s. 245.

"*canlı yayınları*" film yapımcısının bağlantılı hakları kapsamında değil, bir televizyon kuruluşu tarafından yayınlanmış olması şartıyla, televizyon kuruluşlarının bağlantılı hakları kapsamında korunabilirler[617].

Spor organizatörünün bir spor müsabakasının ilk tespitinin akdi ve malî sorumluluğunu üstlendiği durumlarda ona film yapımcısına tanınan bağlantılı hakların tanınması gerekir. Spor organizatörünün akdi ve malî sorumluluğundan söz edebilmek için ise, onun bir spor müsabakası ilk tespitini gerçekleştirmek amacıyla bir gerçek veya tüzel kişiyle bir işgörme sözleşmesi yapması sonucunda iş görenin onun adına ve hesabına sözleşme akdetmesi ve talimatlarına uygun hareket etmesi gerektiği ifade edilmektedir[618].

c. Eser Sahibi ile Bağlantılı Hak Sahiplerinin Birbirleriyle Olan İlişkisi

Eser sahibi ile bağlantılı hak sahipleri arasındaki ilişki, son derece karmaşık bir görünüm arz etmektedir. Spor müsabakalarının yayınlanmasında bu durum daha da karmaşık bir hal almaktadır. Şöyle ki; bir spor müsabakası görsel-işitsel olarak aktarıldığı veya tespit edildiği takdirde, görüntünün sahibinin hususiyetini taşıdığı sinematografik yöntemlerle çekilmiş olması halinde aynı anda iki eser ortaya çıkmaktadır[619]. Bunlardan birincisi; spor müsabakasının kendisi, ikincisi ise spor müsabakasının görüntüsü olan sinema eseridir[620]. Spor müsabakasında eser sahibi, eseri meydana getiren sporcular ve teknik adamlardır. Bunlar, kural olarak yarattıkları eser üzerinde manevî ve malî haklara sahiptirler. Ancak FSEK m. 10/IV ve FSEK. m. 18/II uyarınca bunları bir araya getiren veya çalıştıran kişiler, yani spor kulüpleri, eserin malî haklarının sahibidirler[621].

---

617 Bu sakıncayı bertaraf etmek amacıyla Manchester United, Bayern Münih gibi kulüpler ile FIFA gibi uluslararası federasyonlar kendi televizyon kuruluşlarını kurarak, yayın hakkına sahip oldukları müsabakaları kendi televizyonlarından yayınlamayı tercih etmektedirler (Waldhauser, s. 160; Osterwalder, s. 167); Karş. F. Öztan, s. 746; Aynı yönde bkz: Jungheim, Fernsehrechte, s. 91.

618 Waldhauser, s. 162; Osterwalder, s. 167; Karş. F. Öztan, s. 744.

619 Donat, ss. 1384-1385.

620 Amerikan hukukunda aynı yönde bkz: Donat, ss. 1384, 1385.

621 Bu konuyla ilgili ayrıntılı açıklamalarımız için bkz: aşa. İkinci Bölüm, II B 3 c.

İlk olarak ifade etmek gerekir ki; bağlantılı hak sahipleri, haklarını kullanırken gerek spor eseri sahibi gerekse sinema eseri sahibinin manevî ve malî haklarına zarar vermeme ilkesi çerçevesinde hareket etmelidirler[622]. Şu halde; bir spor müsabakasının yayınlanmasında bağlantılı hak sahibi olabilecek radyo-televizyon kuruluşları ile film yapımcıları kanundan doğan haklarını kullanırken öncelikle eser sahiplerinin manevî ve malî haklarına zarar vermeme yükümlülüğü altındadırlar.

İkinci olarak; bu ilkenin sonucunda bağlantılı hak sahibinin bu statüyü kazanabilmesi için eser sahibinden veya malî hakları kullanma yetkilisinden izin alması gerekmektedir[623]. Bu izin, eser üzerindeki malî hakların devri şeklinde olabileceği gibi lisans veya alt lisans verme şeklinde de olabilir[624]. Bunun yanında, bağlantılı hak sahibi olabilmek için alınan iznin içeriği her bir bağlantılı hak sahibi bakımından ayrı olacaktır[625]. Spor müsabakalarının yayını bakımından film yapımcısı sinema eseri niteliğindeki filmin ilk tespiti; radyo-televizyon yayın kuruluşları ise hem eser niteliğindeki spor müsabakasının hem de sinema eseri niteliğindeki spor müsabakasının görüntüsünün yayını için eser sahipleri veya bunların malî haklarını kullanma yetkilisinden izin almalıdırlar. Örneğin, sinematografik yöntemlerle meydana getirilen bir spor müsabakası yayınında radyo-televizyon kuruluşu, hem eser sahibi sporculardan veya bunların umuma iletimi konusunda yetkili spor kulüplerinden, hem de sinema eserini meydana getiren yönetmenden izin almak zorundadır.

Eser sahibine tanınan tüm hakların bağlantılı hak sahiplerine de tanınmış olması sözkonusu hakların birbirleriyle çatışacağı izlenimi uyandırmaktadır[626]. Oysa eser sahibinin hakkı eseri, icracı sanatçının hakkı icrası, fonogram ve film yapımcılarının hakları ilk tespitini yaptıkları fonogram ve filmler, radyo-televizyon

---

622 A. Arkan, s. 222.

623 Karş. A. Arkan, s. 222.

624 Karş. A. Arkan, s. 222.

625 A. Arkan, s. 222.

626 A. Arkan, s. 223.

kuruluşlarının hakları da gerçekleştirdikleri yayınları üzerindedir[627]. Başka bir deyişle, bağlantılı hak sahipleri ile eser sahiplerinin haklarının konuları farklıdır[628].

d. İşaret, Resim veya Ses Tespiti Yönünden Koruma (FSEK. m. 84)

FSEK'de yalnızca eser ve eser sahibinin haklarına bağlantılı haklar değil, eserle yakından ilişkisi bulunduğu düşünülen bazı hususlar da düzenlenmiştir[629]. Bu hususlardan biri de tespit edilmiş spor müsabakası görüntüleri üzerindeki hakları koruyan FSEK. m. 84 hükmüdür. Gerçekten de; bir spor müsabakasının görüntüsünün sinema eseri niteliğinde olmadığı ve medya hizmet sağlayıcı bir kuruluş dışında bir gerçek veya tüzel kişi tarafından yayınlandığı hallerde, bu görüntüler üzerinde eser sahipliğinden veya bağlantılı haklardan doğan hukukî koruma imkânlarından yararlanılamaz. İşte böyle bir durumda FSEK. m. 84 hükmüne başvurulabilir.

FSEK. m. 84'e göre; "*bir işareti, resim veya sesi, bunları nakle yarayan bir alet üzerine tespit eden veya ticari maksatlarla haklı olarak çoğaltan yahut yayan kimse, aynı işaretin, resmin veya sesin üçüncü bir kişi tarafından aynı vasıtadan faydalanılmak suretiyle çoğaltılmasını veya yayımlanmasını menedebilir"*. Öncelikle belirtmek gerekir ki; bir işaret marka ise veya bir ses veya resim, fikir ve sanat eseri niteliği taşıyorsa, bunlar kayda alındıkları takdirde eser ya da bağlantılı haklar çerçevesinde veya tasarım yahut marka olarak korunurlar[630]. Ancak bir işaret, resim veya ses yukarıda saydığımız koruma imkânlarından hiçbirine girmiyorsa, bunlarla ilgili tespitler *"haksız rekabet"* hükümleri kapsamında korunabilecektir. Korumanın hukukî dayanağı, haksız rekabettir.

Burada korunan; bir işareti, resmi veya sesi kayda yarayan bir vasıta üzerine tespit eden kişidir[631]. Bununla birlikte, bunları tespit eden kişi bunları kendisi çoğaltıp yayabileceği gibi bu haklarını üçüncü bir kişiye de devredebilir. Böyle bir

---

627 Karş. A. Arkan, s. 223.

628 A. Arkan, s. 223.

629 Bu hususlarla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz: Çöl, s. 365 vd.

630 Tekinalp, s. 249; F. Öztan, s. 761.

631 F. Öztan, s. 762; Çöl, s. 371.

durumda, bunları ticari amaçlarla çoğaltan veya yayan kişiler de bu hüküm kapsamında korunurlar. Burada dikkat edilmesi gereken husus, ticari maksatla yapılan çoğaltma ve yaymanın *haklı* olması gerektiğidir. Haklı olmadan anlaşılması gereken, bu fiilleri yapan kişilerin işaret, resim veya sesi nakle yarayan araçları çoğaltmaya ve yaymaya yetkili olmasıdır[632]. Ayrıca bu hükmün uygulanabilmesi için, ihlâli yapan kişinin tacir olması gerekmez (FSEK. m. 84/II). İhlali yapan kişi tacir olsun veya olmasın, haksız rekabete ilişkin hükümler uygulanır.

Eser niteliğinde olmayan her türden fotoğraflar, benzer usûllerle tespit edilen resimler ve sinema ürünleri hakkında da bu madde hükmü uygulanır (FSEK. m. 84/III). Mesela, ünlü bir siyaset adamının doğduğu evin fotoğrafı[633] veya çocukluğunun videoya kaydedilmiş görüntüleri gibi. Korumanın hukukî dayanağını oluşturan haksız rekabetin anlam kazanabilmesi için; işaret, ses veya resmin tek başına tespit edilmesi yeterli olmaz, bunların çoğaltılıp tedavüle konması da gerekir[634]. İşaret, ses veya resimlerle ilgili olarak Kanunda bir koruma süresi öngörülmemiştir. Ancak buradaki hakların ticari bir menfaatin korunması amacıyla tanındığı düşünüldüğünde, haklı bir ticari yarar mevcut olduğu müddetçe, korumanın da devam edebileceği düşünülebilir[635].

FSEK. m. 84, sadece *sinema eseri niteliğinde olmayan* spor müsabakası görüntüleri bakımından uygulama alanı bulabilir. Başka bir anlatımla; bir spor müsabakasının görüntüsü sinema eseri niteliğinde ise, bunun yayınlandığı ortam önem taşımaksızın, bunlar zaten sinema eseri olarak korunabilirler. Ayrıca film yapımcısının da bu eser üzerinde bağlantılı hakkı mevcuttur. Sinema eseri niteliğindeki spor müsabakası, bir medya hizmet sağlayıcı kuruluş tarafından yayınlanmışsa, bu takdirde bu medya hizmet sağlayıcı kuruluşun radyo-televizyon kuruluşlarının yayınları üzerindeki bağlantılı hakkı sözkonusudur. Ancak bu kapsamda korunamayan tüm spor müsabakası görüntüleri FSEK. m. 84 kapsamında haksız rekabet hükümlerine göre korunabilirler. Örneğin, bir futbol karşılaşmasının

---

632 Çöl, s. 373.

633 Tekinalp, s. 249.

634 Ayiter, s. 77; Çöl, s. 373.

635 Ayiter, s. 77; F. Öztan, s. 763.

amatör kamerayla çekilmiş sinema eseri niteliği taşımayan görüntüleri gibi. Eser niteliğinde olmayan bu görüntülerin -tespit edilmiş olmak kaydıyla- internet üzerinden yayınlanması halinde, bu görüntüleri tespit eden kişi bunları münhasıran çoğaltma ve yayma hakkını haizdir ve bu kişilerin bu türden yayınları FSEK m. 84 çerçevesinde haksız rekabet hükümlerine göre korunabilir[636].

II. YAYIN HAKKI SAHİPLİĞİ VE YAYIN HAKKININ KULLANILMASI

A. Genel Olarak

Bir hakkın var olduğu her durumda, bu hakkın mutlaka bir sahibi de bulunur[637]. Sahibi olmayan bir hakkın olması sözkonusu olamaz[638]. Hukuken korunan ve sahibine bu korumadan yararlanma yetkisi veren haklara ise ancak kişiler sahip olabilir. Hak ve borçlara sahip olabilen kişiler, gerçek veya tüzel kişilerdir. Spor müsabakalarının yayın haklarının sahibi de gerçek veya tüzel kişiler olabilir. Yayın hakları sahibi, gerçek bir kişi olabileceği gibi, sporcular, tüzel kişilerden dernek veya şirket şeklinde yapılanan spor kulüpleri, ulusal ve uluslararası spor federasyonları olabilir.

Türk spor mevzuatında yayın hakkının sahipliğine ilişkin özel bir hüküm yer almamaktadır[639]. Dolayısıyla yayın haklarının sahibi genel hükümlere göre tespit edilmelidir. Yayın haklarının sahibini tespit etmek, onun hukukî niteliğiyle doğrudan ilgilidir. Zira yayın haklarının sahibi ancak yayın hakkının hukukî niteliğinin tespitiyle mümkün olabilir. Yukarıda yayın haklarının hukukî niteliğinin, spor müsabakalarının fikir ve sanat eserleri hukuku anlamında bir eser niteliğinde olduğundan, yayın haklarının da eser sahipliğinden doğan umuma iletim hakkının bir

---

636 Ateş, s. 280.

637 Dural ve Sarı, s. 156.

638 Dural ve Sarı, s. 156.

639 Buna karşın, 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunda ve bağımsız (özerk) spor federasyonlarının ana statülerinde müsabakaları yayınlama yetkisinin spor federasyonlarına ait olduğu belirtilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz: aşa. İkinci Bölüm, II D.

görünümü olduğunu ifade etmiştik[640]. Dolayısıyla yayın hakkının sahibinin tespiti konusundaki açıklamalarımız FSEK hükümleri çerçevesinde yapılacaktır. Ancak doktrinde; yayın haklarının hukukî niteliğinin farklı tespit edilmesinden kaynaklı olarak, hak sahipliğine ilişkin getirilen "*düzenleyici*" kavramını da inceleyeceğiz.

FSEK'in yayın hakkı sahipliği ve bunları kullanma yetkisini düzenleyen hükümleri, *diğer kanunlarda aksine bir hüküm bulunmadığı hallerde* uygulama alanı bulacaktır. Bu nedenle Türk spor mevzuatında yayın hakkı sahipliğine ve yayın hakkını kullanma yetkisine ilişkin hükümler saklıdır ve ayrıca incelenecektir.

B. Yayın Hakkı Sahipliği

1. Genel Olarak

Spor müsabakaları, kural olarak sahibinin/sahiplerinin hususiyetini taşıyan fikir ve sanat ürünlerindendir. Kural olarak, eser sahibi onu yaratandır (FSEK m. 8/I). Eser sahibi, eseri üzerinde manevî ve malî haklara sahiptir. Kanunda sınırlayıcı olarak sayılan bu hakları, kural olarak yalnızca eser sahibi kullanabilir. Bu, *eserde yaratma gerçeği* ilkesinin bir sonucudur. Fikir ve sanat eserleri üzerindeki hak, eserin meydana getirilmesiyle kendiliğinden kazanılır.

Kural bu olmakla birlikte, kanunda sayılan istisnai hallerde eser sahipliğinden doğan malî haklar, eseri meydana getirenleri bir araya getirenlere (FSEK. m. 10/IV) veya onları çalıştıran ve tayin edenlere (FSEK m. 18/II) verilmiştir[641]. Buna karşın, doktrindeki ağırlıklı görüşe göre; kanunla getirilen bu istisnalar malî hak sahipliğine ilişkin değil, malî hakları kullanma yetkisine ilişkindir ve dolayısıyla malî haklar esas itibariyle eser sahibinde kalmakla birlikte, bunları kullanma yetkisinin, eseri meydana getirenleri bir araya getiren kişilere veya onları çalıştıranlara veya tayin edenlere ait olduğu ifade edilmektedir[642]. Kanaatimizce hükmün bu şekilde

---

640 Bkz: yuk. İkinci Bölüm, I E 3 b altındaki açıklamalar.

641 Fülürya Yusufoğlu, "Eseri Meydana Getirenlerin Mali Hak Sahibi Sayılmadıkları Haller", **Ünal Tekinalp'e Armağan**, Cilt II, Beta Yayınları, İstanbul, 2003, s. 402; Ünsal Piroğlu, "Eserden Doğan Manevî Haklar Tazminatı ve Kişilik Haklarıyla İlişkisi", **Prof. Dr. Turgut KALPSÜZ'e Armağan**, Turhan Yayınevi, Ankara, 2003, s. 558.

642 Cem Baygın, "Fikri Hukukta Yaratıcı Eser Sahibi ve Eser Üzerindeki Mali Hakları Kullanmya Kanunen Yetkili Sayılan Kişiler", **Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı**, Cilt I,

yorumlanması, hak sahibi olarak ifade edilen eseri meydana getiren kişilerin kişilik hakkını aşırı derecede kısıtlamaktadır[643]. Bu durum ayrıca *kanunî lisans* sahibi olarak nitelendirilecek kişilerin fikir ve sanat eserleri hukukunda hak sahipliğinden doğan korumalardan yararlanma imkânını da ortadan kaldırabilecektir[644]. Bu nedenle, kanunun lafzında her ne kadar bu hakların kullanımından söz edilmiş olsa da, manevî haklar eseri yaratandan kalmak ve malî haklarla sınırlı olmak üzere, bu istisnai hükümlerin, hakların kullanım yetkisini değil, malî hakkın kendisini içerdiği kabul edilmelidir[645]. Bu yorum, kanaatimizce ekonomik hayatın gerçeğiyle de uyumludur.

Eser sahibinin malî haklardan umuma iletim hakkı da kural olarak, eser sahiplerini biraraya getiren (FSEK m. 10/IV) veya onları çalıştıran veya tayin edenlere (FSEK m. 18/II) aittir. Yani spor müsabakalarından doğan eser sahipliğinde kural olarak yayın hakkı, eseri meydana getiren sporcuları bir araya getiren veya çalıştıran spor kulüplerine ait olacaktır.

Lâkin, gerek elbirliği halinde eser sahipliği halinde sporcuları bir araya getirenlerin yayın hakkı sahibi olması durumunda, gerekse sporcuların bir hizmet sözleşmesi çerçevesinde sportif faaliyet icra ettiği hallerde yayın hakkının spor kulüplerinde olduğu durumlarda olsun, sporculara ve teknik adamlara meydana getirdikleri fikrî ürün karşılığı uygun bir bedel ödenmesinin gerekli olduğu kanaatindeyiz[646]. Nitekim Borçlar Kanununun m. 336 ıncı maddesi de buna benzer

---

Beta Yayınları, İstanbul, 2002, s. 149; Serkan Ayan, "Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Hak Sahipliği", **Prof. Dr. Fikret Eren'e Armağan**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2006, s. 226; Kılıçoğlu, Fikri Haklar, s. 173; Erel, s. 190 vd.; K. Emre Gökyayla, "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 1, İzmir, 2005, (Değişiklikler), s. 18 vd.

643 Karş. Yusufoğlu, s. 403.

644 Karş. Yusufoğlu, s. 403.

645 Yusufoğlu da işverene tanınan bu hakkın elinden alınmasının amaca aykırı olacağını, işçinin görevinin eser yaratmak olduğunu, işçinin de bunun karşılığında bir ücret aldığını, bunun karşılığında işverenin yaratılan eser üzerinde mali hakların sahibi sayılması gerektiğini ifade etmektedir (s. 403).

646 F. Öztan da, yasada bu konuda bir açıklık olmadığına vurgu yaptıktan sonra, fikir ve sanat eserleri hukukunun nihai amacının eser sahipleri ve onların eserlerini korumak olmayıp, bu yolla insanların yaratma yönünü koruma ve teşvik olduğu göz önüne getirilirse, özellikle mali hakları kullanma yetkisine sahip olan kişilerin önemli bir miktarda yüksek gelir elde ettiğinde, bunun olumsuz etki yaratacağı düşüncesindedir (s. 246).

bir hüküm içermektedir. Buna göre; iş sözleşmesi ile işverene bağlı olan bir işçi, işini görürken, patente konu olabilecek bir ürün meydana getirirse bu, işverene ait olacaktır (BK. m. 336/I). Ancak işçiye, bulduğu patentin değerine göre uygun bir ücret ödenir (BK. m. 336/II). Ücret tespit edilirken, işverene ait olan alet ve teçhizattan yararlanma derecesi de dikkate alınır (BK. m. 336/III). Her ne kadar bu hüküm patentle ilgiliyse de, fikir ve sanat eserlerine de kıyasen aynı hüküm uygulanabilir[647]. Keza Brezilya Hukukunda sporculara yayın haklarından belli bir pay verilmektedir[648].

2. Elbirliği Halinde Eser Sahipliği Halinde (FSEK m. 10/IV)

a. Genel Olarak Elbirliği Halinde Eser Sahipliği

Eserler, tek bir kişi tarafından yaratılabileceği gibi, birden fazla kişi tarafından da yaratılabilirler. Birden fazla kimsenin, yaratıcı çabalarıyla ayrılmaz bir bütün teşkil eden eserin oluşmasına katkıda bulunduğu hallerde, elbirliği halinde eser sahipliğinden söz edilir. Spor müsabakaları da, gerek takım sporları olsun, gerek bireysel sporlar olsun birden fazla sporcunun katılımıyla gerçekleşen olaylardandır. Örneğin, bir futbol müsabakası kural olarak 22 kişi, varsa sonradan oyuna dahil olan yedek oyuncular ve teknik adamlar tarafından yaratılır ve icra edilir. Bir boks veya tekler tenis karşılaşması iki rakip oyuncu arasında meydana gelir. Aynı şekilde, bir otomobil yarışı birden fazla sürücünün katılımıyla gerçekleşir. İşte birden fazla kişinin katılımıyla gerçekleşen spor olaylarında ortaya çıkan ürünün, *ayrılmaz bir bütün teşkil etmesi halinde* elbirliği halinde eser sahipliğinden söz edilir.

b. Şartları

Elbirliği halinde eser sahipliğin söz edebilmek için başlıca iki şartın varlığı aranmaktadır[649]. Buna göre; bir eserin birden fazla kişinin katılımıyla yaratılması ve eserin ayrılmaz bir bütün teşkil etmesi gerekmektedir (FSEK. m. 10/I).

---

647 Gökyayla, Telif Hakkı, ss. 207-208; Ayan, s. 227, dn. 148.

648 Bkz. yuk. Birinci Bölüm, III B c.

649 Doktrinde buna ek olarak, yaratılan eserin aynı türden olma şartı da aranmaktadır. Zira eserin ayrılmaz bir bütün teşkil etmesi, aynı tipte bir eser yaratmayı gerektirmektedir (F. Öztan, s. 262).

(1) Birden Fazla Kişinin Katılımıyla Yaratılma

Elbirliği halinde eser sahipliğinden söz edebilmek için, eserin birden fazla kişi tarafından yaratılmış olması gerekir. Başka bir deyişle, eserin meydana getirilmesine fikrî çabalarıyla katkıda bulunan her gerçek kişi, elbirliği halinde eser sahibidir. Bu kişilerden, bazılarının daha yoğun, bazılarının daha az bir çaba ve çalışma göstermiş olması bu eserin elbirliği halinde bir eser sayılmamasını gerektirmez[650]. Az veya çok, yaratıcı fikrî bir çabanın gösterilmiş olması yeterlidir[651]. Fikir ve sanat eserleri hukukunun amaçtan soyut olması nedeniyle, eseri meydana getirenlerin ortak bir eser yaratılmasını amaçlayarak birlikte hareket etmesi şart değildir[652]. Bu anlamda, eser olarak nitelediğimiz spor olayları ve spor müsabakalarında fikrî çabalarıyla katkıda bulunan teknik adam ve sporcuların ortak bir hedef doğrultusunda eser yaratma iradelerinin varlığı aranmaz. Aksine, özellikle müsabaka şeklinde cereyan eden, tarafların birbirlerini yenmeye yönelik spor olaylarında, ortaya konulan faaliyetlerin ortak bir eser yaratma amacına yönelik olduğu söylenemez. Bu gibi durumlarda, ortaya çıkan ürüne eser mahiyetini veren şey, birbirine rakip olan karşı taraf sporcularının birbirinden bağımsız fikrî katkılarının toplamıdır. Başka bir deyişle, eser, her bir sporcu veya tarafın, birlikte eser yaratma amacından bağımsız olarak ortaya koydukları fikrî yaratım içeren her türlü faaliyetlerinin sonucu ortaya çıkan spor olayı veya müsabakasının bütünüdür.

Belirtmek gerekir ki; bir başka kişinin eser yaratma iradesine tabi olarak ve kendi ruhunun ve zihninin yaratıcı yönünden kaynaklanan herhangi bir fikrî gerçekleştirmek amacını taşımadan, sadece o kimsenin iradesi yönünde çalışmış olan bir kimse, elbirliği halinde eser sahibi değil, *yardımcı şahıs* durumunda sayılmalıdır[653]. Bu nedenle, özellikle, sporcuların hiçbir fikrî yaratım ve katkıda bulunmaksızın, yalnızca teknik direktörlerinden aldıkları direktiflere göre hareket

---

650 Ayiter, s. 95.

651 Ayiter, s. 95.

652 Karşı görüş için bkz: F. Öztan, ss. 259-260. Yazar; birlikte yaratmanın ancak birden fazla kişinin bir eserin yaratılmasını amaçlayarak, birlikte çalışmaları ve aynı zamanda bunların hepsinin bir müşterek fikre tabi bulunmaları halinde sözkonusu olabileceğini belirtmektedir.

653 F. Öztan, s. 260; Karş. Ayiter, s. 95.

ettikleri sporlar ile tamamı önceden belirlenmiş zorunlu hareketlerin icra edildiği sportif faaliyetlerde[654] sporcular eser sahibi sayılmazlar.

Bunun yanında, kendisine verilen direktifleri yerine getirmekle yükümlü olmakla birlikte, teknik direktöründen aldığı talimatlardan bağımsız şekilde, salt fiziki güç veya yeteneklerin sergilendiği değil, rakibin hareketlerine göre spontan gelişen ve bu nedenle serbest biçimlendirmeye olanak tanıyan futbol, basketbol, tenis gibi sporlardaki sporcuların fikrî faaliyetlerinin elbirliği halinde eser sahibi sayılmak açısından yeterli olduğu kanısındayız. Ayrıca sporculardan bazılarının daha az, bazılarının daha fazla fikrî çabalarıyla eser yaratılmasına katkıda bulunması elbirliği halinde eser sahipliği bakımından önem taşımaz, az veya çok katkılarının bulunması yeterlidir[655]. Buna karşın, bir eserin meydana getirilmesinde katkıda bulunan herkes eser sahibi sayılamaz. Kişilerin bir eserin meydana getirilmesinde yaptıkları teknik hizmetler veya teferruata ait yardımlar elbirliği halinde eser sahibi olmak için yeterli değildir (FSEK. m. 10/III). Bu anlamda, fikrî yaratım ürünü spor olayının meydana gelmesine dolaylı olarak katkıları bulunan spor yöneticileri, menajerler, antrenörler, malzemeciler, sağlık ekibi, vb. elbirliği halinde eser sahibi sayılamazlar.

(2) Eserin Ayrılmaz Bir Bütün Teşkil Etmesi

Elbirliği halinde eserden söz edebilmenin en önemli şartlarından biri de, eserin ayrılmaz bir bütün teşkil etmesidir (FSEK. m. 10/I). Eserin ayrılmaz bir bütün teşkil etmesi, paylı eser sahipliğinden[656] farklı olarak, eserin yaratılmasında yapılan katkıların tek başlarına değerlendirilememesi anlamına gelir[657]. Bu tür eserler

---

654 Örneğin, dalma sporlarında zorunlu atlayışlar kapsamında, sporcular önceden tasarlanmış olan hareketleri belli bir sırayla ve ustalıkla icra etmeye çalışmakta, kendileri herhangi bir fikri yaratımda bulunmamaktadırlar. Bununla birlikte bu sporcular, eğer şartları haiz ise, *icracı sanatçı* olarak bağlantılı hak sahibi sayılabilirler.

655 Karş. Ayiter, s. 95.

656 Paylı eser sahipliğinde, birden fazla kişinin meydana getirdikleri eserin kısımlara ayrılması mümkündür ve bunlardan her biri meydana getirdiği kısmın sahibi sayılır (FSEK. m. 9/I). Başka bir deyişle, eseri meydana getiren her bir kısım tek başına kendisini yaratanın hususiyetini taşımakta ve tek başına değerlendirilmeye elverişli bulunmaktadır (Ayiter, s. 93).

657 Ayiter, s. 95; F. Öztan, s. 261; Karş. Kılıçoğlu, Fikri Haklar, s. 183.

bağımsız bir hak konusu olarak semerelendirilemezler[658]. Her parçanın ayrı olarak semerelendirme imkânı varsa, elbirliği halinde eser değil, birlikte eserden söz edilebilir[659]. Buna karşın, eserin hususiyet bakımından bir bütün teşkil etmesi, eserin hususiyet bakımından bölünememesi zorunlu değildir[660].

Spor müsabakalarında, onu meydana getiren sporcuların oyun içindeki fikrî yaratım içeren beden hareketlerinin bütünü bir hususiyet içerebilir. Ancak buna rağmen bu hareketler dizisi, ancak diğer oyuncuların fikrî yaratım içeren hareketleri ile birlikte ve oyun içinde bir bütün olarak değerlendirildiğinde bir anlam kazanabilir. Zira bir sporcunun tek başına fikrî çabayla yarattığı hareketler, spor olayının tamamından ayrılıp soyutlanamaz. Aynısı diğer sporcuların hareketleri için de geçerlidir. Spor olayına eser mahiyetini veren şey, sporcuların tek tek yaratımları değildir. Zira sporcuların tek başına fikrî yaratımları, eserden ayrı olarak değerlendirilemez. Dolayısıyla bu hareketler dizisi, ancak eseri yaratan diğer kişilerin ayrı ayrı yarattıkları fikrî yaratımlarla birlikte değerlendirildiğinde bir bütün halinde eser niteliğine bürünebilir.

c. Yayın Hakkı Sahipliği

Birden fazla kimsenin katılımıyla meydana getirilen eser, ayrılmaz bir bütün teşkil ediyorsa, bir sözleşmede veya hizmet şartlarında veya eser meydana getirildiğinde yürürlükte olan herhangi bir yasada aksi öngörülmediği takdirde birlikte eser üzerindeki haklar eser sahiplerini bir araya getiren gerçek veya tüzel kişi tarafından kullanılır (FSEK. m. 10/III)[661]. Bu hükmün uygulanmasının ön şartı, eserin ayrılmaz bir bütün teşkil etmesi gerektiğidir. Madde; bu yönüyle, memur, hizmetli ve işçilerin meydana getirdikleri eserler üzerindeki hakların bunların

---

658 Ayiter, s. 95. Buna karşın, katkıların maddî bakımdan ayrılması mümkün olabilir. Örneğin bir bilimsel eserin paragraflarının iki uzman tarafından yazılması halinde paragraflar maddî olarak ayrılabilir; fakat bütününden ayrılan paragraflar tek başlarına değerlendirilemezler.

659 Ayiter, s. 95.

660 Ayiter, s. 95. Örneğin, iki sanatçının birlikte meydana getirdikleri bir tablo veya heykel içindeki kısımlarda her bir sanatçının hususiyeti uzmanlar tarafından görülebilir, ona rağmen eser bir bütündür ve parçalarının ayrılması ile estetik bütünlüğü ortadan kalkar.

661 Maddenin son cümlesinde sinema eserleri ile ilgili hakların saklı olduğu ifade edilmektedir (FSEK. m. 10/III c. son). Bununla ilgili eleştiriler için bkz: Kılıçoğlu, Fikri Haklar, s. 187.

çalıştıran veya tayin edenlerce kullanılacağını düzenleyen FSEK. m. 18/II'den ayrılmaktadır. Maddeye göre; eser üzerindeki malî haklar, ayrılmaz bir bütün teşkil eden eseri oluşturan kişileri bir araya getiren gerçek veya tüzel kişiye aittir[662]. Önemle belirtmek gerekir ki; burada söz edilen eser üzerindeki haklar, yalnızca eser sahibinin malî hakları olabilir, manevî hakları kapsamaz[663].

Bu kişileri bir araya getiren gerçek veya tüzel kişi ile eseri meydana getiren kişiler arasında bir sözleşme ilişkisinin varlığı aranmaz. Kanun, kişiler arasında bir sözleşme ilişkisi aramaksızın, eseri yaratan kişileri bir araya getiren kişilerin malî haklara sahip olduğunu belirtmiştir. Başka bir deyişle, ayrılmaz bir bütün teşkil eden eseri meydana getiren kişileri bir araya getiren gerçek veya tüzel kişinin malî haklardan umuma iletim hakkı doğrudan kanundan doğmaktadır. Aksi bir sözleşmede veya hizmet şartlarında veya eser meydana getirildiğinde yürürlükte olan herhangi bir yasada aksi öngörülmediği takdirde birlikte eser üzerindeki haklar bu kişiler tarafından kullanılır.

Bu hüküm, çoğunlukla ayrılmaz bir bütün teşkil eden ve elbirliği halinde eser sahipliğine konu olan spor müsabakaları bakımından oldukça önem taşımaktadır. Zira spor olayları, genellikle bir organizasyon çerçevesinde sporcuları veya takımları bir araya getiren gerçek veya tüzel kişiler tarafından düzenlenmektedir. Bu anlamda, mesela bir futbol karşılaşmasında sporcuları bir araya getiren her iki kulüptür. Bu nedenle, sporcuların meydana getirdikleri eser üzerindeki yayın hakları kural olarak bu sporcuları bir araya getiren kulüplere aittir. Spor kulüpleri arasında adi ortaklığa ilişkin hükümler uygulanır (Karş. FSEK m. 10/II). Örneğin, iki futbol takımının oynadığı bir müsabakada yayın hakkı sahibi bu iki kulüp iken, 18 takımın katıldığı bir lig organizasyonunda bütün takımlar yayın haklarının sahibidir ve bunlara adi

---

662 Örneğin, üniversiteye ya da bazı mesleklere giriş sınavlarını yapan bir kuruluş (ÖSYM gibi) birden fazla uzmanı bir araya getirerek, ayrılmaz bir bütün oluşturan sorular ve yanıtları hazırlamakta, bunlarla yaptığı sözleşmede yaratılan eser üzerindeki hakları kullanma yetkisini devralmakta veya bir yayınevi, birden fazla yazarı bir araya getirerek meslek giriş sınavlarına hazırlık kitabı hazırlamakta ise bu durum söz konusu olur (Kılıçoğlu, Fikri Haklar, s. 186).

663 F. Öztan, s. 241. Ancak 4630 sayılı Kanunun 11. madde gerekçesinde *"Mevcut Kanunun 10 uncu maddesinde yapılan değişikliğe paralel olarak, tüzel kişilerin çalıştırdıkları kişiler tarafından yaratılan eserler üzerindeki manevî ve malî haklar kullanılabileceği de hükme bağlanmıştır."* denilmekle, bu madde kapsamında da manevî hakları da kullanılabileceği gibi bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Gökyayla, Değişiklikler, s. 18, dn. 41.

ortaklık hükümleri uygulanır[664]. Bunun yanında; uluslararası veya ulusal spor federasyonları, sponsorlar, ajanslar, menajerler veya diğer düzenleyici gerçek veya tüzel kişiler tarafından düzenlenen spor olaylarında, yayın hakları, eserin ayrılmaz bir bütün teşkil ettiği hallerde, onu düzenleyen gerçek veya tüzel kişiye ait olabilir.

3. Eseri Meydana Getirenleri Çalıştıran veya Tayin Edenlerin Yayın Hakkı Sahipliği (FSEK. m. 18/II)

Kural, eser sahibinin münhasıran eseri üzerindeki malî haklara sahip olduğu ise de, bazı durumlarda bu malî haklar eseri meydana getirenleri çalıştıran veya tayin eden gerçek veya tüzel kişilere verilmiştir. FSEK. m. 18/II hükmünde; araalrındaki sözleşmeden veya işin mahiyetinden[665] aksi anlaşılmadıkça memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken meydana getirdikleri eserler üzerindeki haklar bunları çalıştıran veya tayin edenlerce kullanılacağı ifade edilmektedir[666].

Öncelikle belirtmek gerekir ki; bu hükmün uygulama alanı bulması için meydana getirilen eserin elbirliği halinde eserlerde olduğu gibi ayrılmaz bir bütün teşkil etmesi gerekmez. Bu yetki, yalnızca malî hakları içerir. Manevî haklar, kapsam dışındadır[667].

---

664 Karş. Stopper, Veranstalter, ss. 191-192; Peter Heermann, "Kann der Ligasport die Fesseln des Kartellrechts sprengen?", **SpuRt** 1/1999, s. 13. Fritzweiler ve diğerleri, s. 362; Buna karşın, spor müsabakalarının yayın hakkı sahibinin tespitinde idarî ve mali risk kriterini esas alan görüşe göre; adi ortaklık hükümlerinin bütün kulüpler ile federasyon arasında bütün müsabakaları kapsayacak şekilde değil, her bir müsabaka için ayrı ayrı ev sahibi kulüp ile federasyon arasında uygulanması gerektiği ifade edilmektedir (Hans-Jürgen Ahrens ve Volker Jänich, "Die Vergabe von Fernsehübertragungsrechten für Basketballspiele durch den Deutschen Basketballbund (DBB)", **Vermarktungsrechte im Sport,** (Ed. Klaus Vieweg), Berlin, 2000, s. 21).

665 İşin mahiyeti hususuyla ilgili olarak ayrıntılı bilgi için bkz: Gürsel Üstün, "FSEK m. 18. f. 2'deki İşin Mahiyeti Sorunsalı ve Bir Yargıtay Kararının Eleştirisi", **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, Yıl: 5, C. 5, S. 3, 2005, ss. 87-141.

666 Fıkranın 2001 yılında 4630 sayılı Kanunla değiştirilmeden önceki haline göre; memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken meydana getirdikleri "*eserlerin sahiplerinin"* bunları çalıştıran veya tayin edenler olduğu ifade edilmekteydi. Bu hüküm, *eser sahipliğinde yaratma ilkesine* dayalı olarak, eser sahipliğinin eseri yaratanda kaldığını, kanunda sayılan kişileri çalıştıran veya tayin edenlerin, eser sahibi olarak değil, ancak eser üzerindeki hakları kullanma yetkisine sahip olabilecekleri şeklinde yeniden düzenlenmiştir.

667 Tekinalp, s. 127; Gökyayla, Değişiklikler, dn. 41.

Sporcu ile kulüp arasındaki sözleşmenin konusu, sporcunun ücret karşılığı kulübü için spor icra etmeyi taahhüt etmesi, fiziki gücünü, tekniğini, sportif deneyimlerini bu amaç için harcamayı yükümlenmesi; kulübün de bunun karşılığında sporcuya ücret ödemeyi üstlenmesidir[668]. Sporcu ile kulüp arasındaki sözleşmenin hukukî niteliği itibariyle *hizmet sözleşmesi* olduğu kabul edilmektedir[669]. Keza eseri meydana getirenlerden teknik direktör ile kulüp arasında yapılan sözleşme de niteliği itibariyle bir hizmet sözleşmesidir[670]. Hizmet sözleşmesi, TBK m. 393'e göre; (eski BK m. 313) "*işçinin işverene bağımlı olarak belirli veya belirli olmayan süreyle işgörmeyi ve işverenin de ona zamana veya yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği sözleşmedir*". Bu sözleşmelerde sporcu ile teknik direktörler işçi, spor kulüpleri ise işveren niteliğidendir.

Dolayısıyla sporcuların işlerini görürken meydana getirdikleri eserler üzerindeki malî haklar, bu sporcuları çalıştıran spor kulüplerine ait olacaktır. Bu nedenle, profesyonel spor müsabakalarında yaratılan eserlerin yayın hakkı dahil, tüm malî hakları bunları çalıştıran veya tayin eden spor kulüplerine aittir. Hiç şüphesiz bu hüküm, yalnızca sporcuların işlerini görürken icra ettikleri spor müsabakaları bakımından geçerlidir.

C. Yayın Hakkı Sahibinin Belirlenmesinde Düzenleyici Kavramı

1. Genel Olarak

Karşılaştırmalı hukukta, yayın haklarının sahibi olarak sıklıkla *"düzenleyici"* kavramı üzerinde durulmuştur. Brezilya ve Fransa'daki ulusal mevzuatlarda ve Alman doktrininde spor müsabakalarının yayın haklarının müsabakayı düzenleyene ait olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte, bir spor müsabakasının düzenleyicisinin kim veya kimler olduğu konusunda farklı görüşler mevcuttur. Bu görüşler, temel olarak iki farklı kritere dayandırılmaktadır. Bunlardan birisi, düzenleyicinin

---

668 Karş. Ertaş ve Petek, s. 238.

669 Ertaş ve Petek, ss. 238-239; Ayrıca bkz: Petek, Sözleşme, s. 48. Hizmet sözleşmesinin ayırt edici özellikleri, zaman ve bağımlılık unsurları olup, bu özellikler, profesyonel futbolcu sözleşmelerinde bulunmaktadır. Küçükgüngör, Sporcu, s. 46.

670 Özsunay ve Odman, s. 813.

belirlenmesinde *"girişimcilik riski"* kriterini esas alırken, diğer görüş ise *"ürünün pazarlanabilir hale gelmesinde esaslı katkıda bulunma"* kriterini esas almaktadır.

2. Düzenleyici Kavramının Dayandığı Kriterler

a. Girişimcilik Riski Kriteri

(1) Genel Olarak

Bu kritere göre düzenleyici; idarî ve ekonomik açıdan etkinliğin hazırlanması ve yerine getirilmesi konularında sorumluluğu üstlenen ve bununla etkinliğin ticari riskini taşıyan kişidir[671]. Yani bir spor etkinliğinin idarî ve malî açıdan sorumluluğunu taşıyan kişiler, o etkinliğin düzenleyicisi kabul edilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, düzenleyicinin hem idarî hem de malî açıdan etkinliğin sorumluluğunu taşıması gerektiğidir. Başka bir deyişle, başlı başına organizasyon sorumluluğu veya yalnızca ekonomik sorumluluk "*düzenleyici"* olarak sayılmaya yeter değildir[672].

Avrupa Komisyonu 11.6.1993 tarihli *"EBU / Eurovision Sistemi"* kararında bir spor olayının yayın haklarının, etkinliğin yapıldığı yere girişleri kontrol etme yetkisi bulunan kişide olduğuna karar vermiştir[673]. Avrupa Komisyonunun, müsabakayı yerel olarak düzenleyen kişiye ait olduğunu ifade eden bu görüşü, tarafsız sahada oynanan müsabakalar bakımından yetersiz kalmaktadır[674]. Bern Temyiz Mahkemesi de, 14 Kasım 1994 tarihli Avrupa Şampiyonlar Ligi karşılaşmalarının yayın haklarının pazarlanması ile ilgili olarak, ticari yararlanma haklarının kulüplere ait olduğuna hükmetmiştir[675]. Amsterdam Temyiz Mahkemesi de Hollanda Futbol Federasyonu (KNVB) ve Feyenoord Rotterdam kulübü arasındaki bir ihtilafla ilgili olarak, 6 Kasım 1996 tarihli kararında, düzenleyicinin

---

671 Armah, s. 125; Eklund, s. 40; Heermann, s. 12; Haas ve Reimann, s. 186; Fietz, s. 27; Herr, Übertragungsrechte, s. 29; Kirschenhofer, s. 16; Meltz, s. 107; Pesahl, s. 265; Weihs, Zentrale Vermarktung, ss. 68-69.

672 Armah, s. 125; Ahrens ve Jänich, s. 15; Jessen, s. 9 vd.; Weihs, Kartellrecht, s. 157.

673 Körber, s. 28.

674 Körber, s. 28.

675 Osterwalder, s. 71.

evsahibi kulüp olduğuna karar vermiştir[676]. Bu kararla, televizyon yayın haklarını pazarlama yetkisinin de evsahibi kulübe ait olduğu ifade edilmiştir[677].

Doktrinde bir müsabakanın idarî ve malî sorumluluğunu ev sahibi kulübün taşıdığı, bu yüzden ev sahibi kulüplerin hak sahibi sayılmaları gerektiği, federasyonların ise idarî sorumluluklarının tek başına düzenleyici sayılmaya yeterli olmadığı, zira bunların müsabakanın malî sorumluluğunu taşımadıkları ifade edilmektedir[678]. Buna karşın, idarî ve malî sorumluluğun aynı ağırlığa sahip olduğundan bahisle, kulüplerin malî sorumluluğu, spor federasyonların ise idarî sorumluluğu taşıması nedeniyle bunları *"birlikte düzenleyici"* sayan görüşler de mevcuttur[679].

(2) Girişimcilik Riski Kriterine Göre Türk Spor Hukukunda Düzenleyici

Girişimcilik riski kriterine göre Türk sporunda düzenleyici kavramını yorumlarken, bir spor müsabakasının idarî ve ekonomik sorumluluğun baş aktörlerini tespit etmek gerekir. Bu anlamda ilk akla gelen, spor kulüpleri ve ulusal spor federasyonlarıdır[680].

Spor federasyonlarına ve spor kulüplerine, gerek 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun[681], gerekse spor federasyonlarının statü, talimat gibi düzenleyici işlemleriyle spor müsabakalarının icra edilebilmesi yönünden belirli idarî sorumluluklar yüklenmiştir. Spor federasyonlarının bu idarî sorumluluğu; müsabakaların oyun kurallarına uygun icra edilmesi için gerekli tedbirleri almayı, oyun alanının güvenliğini sağlamayı, müsabakayı yönetecek hakem temini, gözlemci temini, vb. hususları içerir. Bu anlamda, spor federasyonlarının

---

676 Eklund, ss. 40-41.

677 Aynı yönde bkz: TFF Tahkim Kurulu E. 1997/188, K. 1997/182 (Şekip Mosturoğlu, "Spor Yayın Hakları ile İlgili Yargı Kararları", **Spor Hukuku Dersleri 2**, İstanbul, 2007, s. 658).

678 Körber, s. 38.

679 Ahrens ve Jänich, s. 21.

680 Bunun yanında, spor kulüpleri ve federasyonlar dışındaki üçüncü gerçek veya özel hukuk tüzel kişileri de müsabaka, yarışma, turnuva şeklinde spor organizasyonları düzenleyebilmektedirler.

681 RG T. 14.4.2011, S. 27905. 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun ev sahibi spor kulüplerine ve spor federasyonlarına özellikle müsabakanın güvenliği yönünden önemli yükümlülükler öngörmektedir (6222 sayılı Kanun m. 5 vd.).

görev ve sorumlulukları kapsamında bir müsabakanın organizasyon bakımından sorumluluğunu taşıdığına şüphe bulunmamaktadır. Spor kulüplerinin de, oyun alanına giriş-çıkışları düzenleme ve kontrol, akreditasyon, sağlık ekibi bulundurma, müsabakanın güvenliği gibi idarî konularda görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bunun sonucunda, organizasyon açısından spor federasyonları ve kulüplerin *birlikte düzenleyici* olduklarını söyleyebiliriz[682].

Ancak daha önce de ifade ettiğimiz gibi, tek başına organizasyon sorumluluğu, girişimcilik riski kriterine göre düzenleyici sayılmaya yeterli değildir. Bu yüzden, spor federasyonlarının ve kulüplerin müsabakanın ekonomik sorumluluğunu üstlenip üstlenmediği araştırılmalıdır. Spor federasyonlarının, kanunlar ve düzenleyici işlemlerle kendilerine verilen görev ve sorumlulukları ile faaliyetlerinin genelde organizasyona yönelik olduğu, müsabakanın ekonomik riskini üstlendikleri bir faaliyetlerinin bulunmadığı söylenebilir[683]. Gerçekten de, ticari risk kalemleri arasında belki de en önemlileri sporcuları istihdam etme, müsabakanın oynanacağı oyun alanını temin etme ve bunun ticari riskini taşıma ödevi kulüplere aittir. Keza spor kulüpleri, yaptıkları yatırımlar, altyapı harcamaları, sporcu transferleri ile esasen bir spor müsabakasının meydana gelmesinde en büyük ekonomik riski taşıyan aktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda, kural olarak, hem idarî sorumluluğu hem de ekonomik sorumluluğu üstlenen *"spor kulüpleri"* müsabakaların düzenleyicisi sayılmalıdırlar. Bunun yanında, federasyonun idarî ve ekonomik riski kulüplerle birlikte taşıdığı organizasyonlar bakımından, *"birlikte düzenleyici"* oldukları kabul edilebilir. Meselâ, spor federasyonunun temin ettiği tarafsız sahada oynanan Türkiye Kupası finali veya yine ulusal spor federasyonlarının organizasyon ve ekonomik sorumluluğu tek başına üstlendikleri bireysel sporların tertip edildiği organizasyonlarda düzenleyici ilgili spor federasyondur.

---

682 Aynı yönde bkz: Körber, s. 24 vd. Keza Yargıtay da bir futbol müsabakasında yeterli güvenlik önlemlerinin alınmaması nedeniyle bir izleyicinin öldürülmesine ilişkin kararında ölümden doğan maddî zararlar nedeniyle, ev sahibi kulüp ile TFF'nin *birlikte sorumlu* olduğuna hükmetmiştir (Yargıtay 4. HD. E. 2008/6590, K. 2009/2462, T. 20.2.2009, www.kazanci.com, 1.11.2011).

683 Tumbrägel, s. 79.

b. Ürünün Pazarlanabilmesine Esaslı Katkıda Bulunma Kriteri

(1) Genel Olarak

Son yıllarda karşılaştırmalı hukukta, yayın haklarının sahibinin belirlenmesinde girişimcilik kriteri yanında başka kriterlerin de değerlendirilmesi gerektiği fikri ortaya atılmıştır. Buna göre; bir yerde düzenlenen müsabakanın girişimcilik riskini taşımak, tek başına o müsabakanın pazarlanabilir bir ürün olmasını sağlamaz, aksine müsabakanın bir ürün olarak pazarlanabilmesinde başka faktörler de rol oynar[684]. Nitekim Alman Federal Mahkemesi de Alman futbol takımlarının Avrupa Kupaları iç saha müsabakalarına ilişkin kararında, bu görüşü destekler ifadelere yer vermiştir. Karara göre; bir spor müsabakasını esaslı eylemleriyle pazarlanabilir bir ürün haline gelmesini sağlayan kişiler de *"birlikte düzenleyici"* sayılmalıdır[685]. Kararda, yıllar boyunca sayısız müsabaka programlayan ve düzenleyen UEFA'nın, yüksek sayıda izleyici kitlesine ulaşılmasında büyük katkısı olduğu ifade edilmektedir[686]. Bununla birlikte Federal Mahkeme, hangi tür eylemlerin esaslı sayılıp sayılmayacağı konusunda görüş belirtmemiştir. Bu kararla birlikte, girişimcilik riski kriteri, yerini *ürünün pazarlanabilmesine katkıka bulunma* kriterine bırakmıştır[687]. Ürünün yayın hakları bakımından önem taşıması onun ekonomik değeriyle ilgilidir. Bir spor müsabakasının pazarlanabilir bir ürün olması onun kamuoyunda gördüğü ilgiye bağlıdır[688]. Zira bir spor olayına ilgi ne kadar fazlaysa, onun kolayca ve kâr getirecek şekilde pazarlanması da o kadar kolaydır[689].

Tüm bu açıklamalar ışığında, spor müsabakasının pazarlanmasında ve bununla yayın haklarına ekonomik bir değer kazandırılmasında ciddi katkısı olan kişi veya kişiler "*düzenleyici"*, başka bir deyişle *yayın haklarının sahibi* sayılmalıdır[690]. Eylemleriyle bir ürünün değerini yükselten kişi, o ürünün pazarlanmasında da hak

---

684 Tumbrägel, s. 81; Karş. Armah, s. 126.

685 BGH NJW 1998, s. 759.

686 BGH NJW 1998, s. 759; Karş. Jungheim, Fernsehrechte, s. 91.

687 Tumbrägel, ss. 81-82; Mahler, s. 10.

688 Tumbrägel, s. 82.

689 Tumbrägel, s. 82.

690 Tumbrägel, s. 82.

sahibi olmalıdır[691]. Buna göre düzenleyici, müsabakanın ve yayın haklarının ekonomik değerine esaslı katkısı olan kişidir. Sözkonusu katkı olmaksızın, müsabakanın değeri önemli ölçüde azalacak idiyse, burada artık esaslı katkının varlığı kabul edilmelidir[692].

Ancak belirtmek gerekir ki; pazarlanabilir ürün haline getirme kriteri, malî veya organizasyon kriterini bertaraf etmez, aksine bu kriterlerin yanında aranması gereken ek bir kriterdir[693].

Ürünün pazarlanabilmesine esaslı katkıda bulunma kriteri, yalnızca pazarlanabilir ürünler açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle yayın hakkı sahibini belirlemede yetersiz kalabilmektedir. Spor müsabakalarının ekonomik anlamda pazarlanabilir bir ürün niteliğinde olması hiç şüphesiz o sporun kamuoyunda gördüğü ilgiyle yakından alakalıdır. Sporda kulüplerarası rekabet, sporlararası rekabete de yansımaktadır. Gerçekten de bazı spor türlerinin ve organizasyonlarının yayın hakları, sponsorluk ve diğer konulardan elde ettikleri gelirler, diğer sporlarla karşılaştırılamayacak derecede yüksektir. Bir spor dalının ilgi görmesinde o toplumun sosyo-kültürel özellikleri, tercihleri, talepleri önem arz etmektedir[694]. Bununla birlikte spor müsabakalarından ekonomik gelir elde etme isteği, spor örgütlerini kendi spor dallarını tanıtmaya, yaygınlaştırmaya ve geliştirmeye sevk etmiştir. Aslında bu ikisi arasında doğrudan bir korelasyon bulunmaktadır. Başka bir deyişle, spor müsabakalarının yayını ile hem spor türü daha geniş kitleler tarafından ilgiyle izlenme imkânı bulacak, hem de yayın haklarından elde edilecek gelir kulüplerin ve sporcuların yetişmesine, gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Düzenlenen her spor müsabakasının ekonomik anlamda pazarlanabilen bir ürün olmadığı bir gerçektir. Bu anlamda, bazı spor federasyonları sporlarının tanıtımı

---

691 Tumbrägel, s. 82.

692 Tumbrägel, s. 82.

693 Armah, s. 126. Mahler de aynı yönde düzenleyiciyi, bir spor müsabakasından mali ve organizasyon açısından sorumlu olan veya eşdeğer edimlerle bir spor müsabakasını pazarlanabilir bir ürün haline getiren kişi olarak tanımlamaktadır (s. 10).

694 Mesela, ABD'de NBA (Ulusal Basketbol Ligi) futboldan daha fazla ilgi görmekte ve buna paralel olarak basketbol yayın haklarından elde edilen gelir de başı çekmektedir.

için yayın haklarını bedelsiz olarak yayın kuruluşlarına devrederken[695], bazı spor türlerinde ise spor müsabakasının yayınlanması için yayıncıya bedel dahi ödenebilmektedir[696]. Bu tür müsabakalar, özellikle kablolu ve dijital yayın pazarındaki tematik kanallar vasıtasıyla yayınabilmektedir. Bu tür yayınlar, tanınmayan sporların kamuoyuna tanıtımı ve popülerlik kazanması için büyük bir fırsattır[697]. Ancak bu durumda, düzenleyici kavramını *"pazarlanabilir ürün"* kriteriyle açıklamak mümkün olmaz. Zira böyle bir durumda ekonomik anlamda pazarlanabilir bir üründen söz edilemez.

(2) Ürünün Pazarlanabilmesine Esaslı Katkıda Bulunma Kriterine Göre Türk Spor Hukukunda Düzenleyici

Bir spor müsabakasının pazarlanabilir bir ürün hale gelmesinde spor kulüplerinin katkısı olduğuna şüphe yoktur. Keza bir spor müsabakasının icra edilebilmesi ve pazarlanabilmesi bazı bireysel sporlar dışında, herşeyden önce spor kulüplerinin varlığını zorunlu kılmaktadır. Spor kulüpleri yaptıkları büyük ve uzun vadeli yatırımlarla, sporcu yetiştirme, altyapı tesisleri kurma, sporcu transferi gibi eylemleriyle ortaya çıkacak ürünün doğrudan veya dolaylı olarak pazarlanabilmesine, pazar değerinin artmasına önemli ölçüde katkı sağlamaktadırlar. Bu anlamda, spor kulüplerinin ürünün pazarlanabilmesine esaslı katkıda bulunduklarına şüphe yoktur.

Bununla birlikte, Türk spor hukukunda düzenleyici kavramını açıklayabilmek için spor federasyonlarının bir spor müsabakasının yayın haklarının ekonomik değer kazanmasında katkısı olup olmadığı üzerinde durulmalıdır. Mesela, Türkiye Futbol Federasyonu, uzun yıllardır ülkemizdeki futbol faaliyetlerinin belli bir düzen içinde

---

695 Türkiye Voleybol Federasyonu; yayın hakları karşılığında bir bedel elde edilecek koşullar oluştuğunda, TVF Yayın Talimatının 12. maddesinde düzenlendiği biçimiyle Federasyon payını tahsil ettikten sonra elde edilecek olan yayın gelirini kulüplere aktaracaktır (TVF 2010/2011 Yayın Genelgesi, 22 Temmuz 2010, 15 Temmuz 2010 Tarih ve 28 Sayılı Yönetim Kurulu Kararı).

696 TJK, at yarışlarını yayınlaması için 2004 yılına kadar TRT'ye yıllık 8 milyon ödemiştir. http://www.habervitrini.com/haber.asp?id=125068, (1.11.2011).

697 Thoımas Graf, "Übertragungsrechte für Sportereignisse im europäischen Wettbewerbsrecht aus der Sicht von Sportverbänden", **ZeuP** 2 2006, s. 371.

icra edilmesini sağlamaktadır. Bunun için çıkarmış olduğu pek çok statü, talimat ve diğer alt düzenleyici işlemlerle futbol faaliyetlerinin kurallara uygun şekilde oynanmasını sağlamaktadır. Türkiye Futbol Federasyonu, yıllar boyunca düzenlemiş olduğu sayısız futbol etkinliği ile futbolun büyük kitleler tarafından izlenmesine önemli katkılarda bulunmuştur. Bu anlamda, TFF'nin futbol müsabakalarının yayın haklarının pazarlanmasında ve futbol ürününün değer kazanmasındaki katkısı azımsanamayacak derecede fazladır. Özellikle, kamuoyunda en fazla ilgiyi gören Süper Lig müsabakaları TFF bünyesinde düzenlenmekte ve merkezî olarak pazarlanmaktadır. Daha önceleri kamuoyunda yeteri kadar ilgi görmeyen, Türkiye Kupası ve 1. Lig müsabakaları da TFF'nin tanıtım, sponsorluk, pazarlama stratejileri, yatırım çalışmaları ve düzenlemeleri sonucu toplu halde pazarlanabilen ekonomik bir değer haline gelmiştir[698].

Gerçekten de TFF'nin futbol müsabakalarının pazarlanabilir bir ürün hale gelmesinde katkısı olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bunu şu örnekle açıklayabiliriz: Eğer bugün iki kulüp, kendi aralarında özel bir müsabaka düzenlese, gerek seyirci gerekse kamuoyun nezdinde göreceği ilgi ve dolayısıyla buna bağlı olarak yayın haklarından elde edilecek gelir, aynı kulüplerin bir lig veya kupa kapsamında yapacağı müsabakadan elde edilecek gelirden daha az olacaktır. Bunun ardında, lig müsabakalarının yıllar boyunca programlanma, düzenleme, işleyiş bakımından belli bir düzen içinde yürütülmesi nedeniyle ilgi odağı olması ve kulüplerarası rekabetin önemi yatmaktadır. Gerçekten de, bir kulübün özel bir müsabakada başarı elde etmesi, onun bir sonraki müsabakasını ekonomik anlamda daha değerli pazarlanabilir bir ürün kılmazken, uzun vadeli bir lig veya kupa organizasyonunda göstereceği başarılı performans, sponsorluk, reklam gelirleri yanında o kulübün ilerde yapacağı müsabakaların yayın haklarından elde edilecek gelirin artmasını sağlayabilir.

Bu bağlamda, bir spor organizasyonunun pazarlanabilir bir ürün haline gelmesi, yıllar boyu süren düzenli ve istikrarlı organizasyonun varlığı sayesinde mümkün olabilir. Aynı şekilde, bir spor kulübünün yıllar boyunca gösterdiği başarılı performans, almış olduğu şampiyonluklar, kupalar o spor müsabakasının ekonomik

---

698 Örneğin, UEFA da, UEFA Şampiyonlar Ligini sponsorluk ve yayın düzenlemeleri neticesinde günümüzde yüksek marka değeri olan bir ürün haline getirmeyi başarmıştır.

değerinin artmasında büyük öneme sahiptir. Bu nedenle, TFF yanında, geçmiş yıllarda elde ettiği başarılar ve yaptığı büyük yatırımlarla bazı kulüpler, o spor organizasyonunun ekonomik değer kazanmasındaki katkıları diğer kulüplere göre fazla olabilir. Böyle bir durumda, yayın gelirlerinin eşit olarak dağıtılması hakkaniyete uygun ve adil bir çözüm olmayabilir[699]. Bu noktada şu unutulmamalıdır ki; geçmiş dönemlerde başarılı olmuş olsun olmasın veyahut yıllar boyu aynı organizasyonda yer almış olsun olmasın, bir spor organizasyonuna katılan her kulübün, o organizasyonun ekonomik olarak değer kazanmasında katkısı bulunmaktadır. Zira ligler bakımından her bir kulüp aslında yayın haklarının pazarlanmasını diğer kulüplere ve TFF'ye borçludur.

Sonuç olarak, gerek TFF gerekse o lig organizasyonunda yer alan kulüpler, spor müsabakalarının ekonomik bir ürün olarak pazarlanmasına ortak olarak esaslı biçimde katkıda bulunduklarından müsabakaların "*birlikte düzenleyicisi"* sayılmalıdırlar.

Türk Spor hukuku mevzuatında da dolaylı yoldan *"ürünün pazarlanabilmesine esaslı katkıda bulunma"* kriteri bağlamında *"birlikte düzenleyici"* kavramının benimsendiğini görmekteyiz. Zira 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun m. 8/I c'ye göre; kulüplerin televizyon, radyo, internet ve her türlü teknik cihaz ve benzeri araçlarla yapılacak müsabaka yayınlarından ve yayın organları ile yapacakları her türlü sözleşmelerden elde ettikleri gelirlerin *%10'u TFF'nin gelirleri* arasında sayılmıştır. Yayın hakları gelirlerinden TFF'ye verilen bu pay, ürünün pazarlanabilir bir ürün haline getirme kriteri çerçevesinde onun esaslı katkısının karşılığı olarak görülebilir.

---

699 Ülkemizde mevcut sistemde, futbol naklen yayın gelirlerinin yüzde 11`i Süper Lig`de şampiyon olan takımlara, popülerlik primi olarak şampiyonluk sayılarına göre verilmektedir. Bu düzenleme ürünün pazarlanabilmesine esaslı katkıda bulunma kriterinin bir sonucu olarak düşünülebilir. (Tuğrul Akşar, 23 Mayıs 2011 tarihli **Dünya Gazetesi**).

D. Türk Spor Mevzuatında Yayın Hakkı Sahipliği ve Kullanma Yetkisine İlişkin Düzenlemeler

1. Yayın Hakkı Sahipliği

Türk spor mevzuatında yayın hakkı, *"sui generis"* bir hak olarak düzenlenmemiştir. Yayın haklarının sahipliğine ilişkin gerek 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunda, gerekse bağımsız (özerk) spor federasyonlarının ana statülerinde özel bir hüküm yer almamaktadır. Bu nedenle, spor müsabakalarının yayın haklarının sahibi ve yayın hakkının hukukî niteliğinin ne olduğu genel hükümlere göre tespit edilmelidir.

Fikir ve sanat eserleri anlamında eser niteliğinde olduğunu tespit ettiğimiz spor müsabakalarının yayın hakları, sporcuları bir araya getiren veya çalıştıran spor kulüplerine aittir. Spor müsabakalarının hak sahipliğini düzenleyici kavramıyla açıklayan görüşlere göre ise hak sahibi, spor müsabakası ürününü meydana getiren spor kulüpleri ve spor federasyonlarıdır.

Buna karşın, TFF Tahkim Kurulu futbol müsabakalarının yayınına ilişkin bir kararında[700] yayın haklarının ev sahibi kulübe ait olduğuna karar vermiştir[701]. Kararda belirtilmemiş olmakla birlikte, bu hüküm muhtemelen, yayın haklarını, düzenleyenin, spor müsabakasının yapıldığı alandaki eşya hukukundan doğan hak ve yetkilerinden vazgeçme olarak tanımlayan görüşe dayandırmaktadır. TFF Tahkim Kurulunun bu görüşüne katılmak mümkün değildir. Zira karşılaşma şeklinde meydana gelen spor müsabakasının yayın hakkı, fikir ve sanat eserlerinde eser sahipliğinden doğan umuma iletim hakkının bir görünümü olup, kural olarak her iki takım sporcularına ait olmakla birlikte, bunların malî hakları onları bir araya getiren veya çalıştıran spor kulüplerine aittir.

---

700 TFF Tahkim Kurulu E. 1997/188, K. 1997/182 (Mosturoğlu, s. 658).

701 Hukukî gerekçesini belirtmemekle birlikte aynı yönde bkz: Nihan Esendal, "Rekabet Hukukunda Spor Müsabakalarının Yayınlanması Sorunsalı", **Terazi Dergisi**, Yıl: 4, Sayı: 33, Mayıs 2009, s. 123; Üstün de, spor müsabakalarının eser niteliğinde olup olmadığını tartışmaksızın, spor karşılaşmalarının tarafı olan her iki takımın *"iştirak halinde eser sahipleri"* olarak kabul ederek, bunlardan ev sahibi konumunda olanın, birliğin yasal temsilcisi olarak hareket etmesinin gerektiğini ifade etmiştir (ss. 960-961). Alman hukukunda Fietz de öncelikle ve yoğun olarak ev sahibi kulübün müsabakanın mali ve idarî riskini taşıdığından bahisle, misafir kulübün ve spor federasyonlarının birlikte düzenleyici sayılamayacaklarını ifade etmiştir (s. 27 vd.).

2. Yayın Haklarını Kullanma Yetkisi

Hak sahipliği spor kulüplerinde kalmakla birlikte, Türk spor mevzuatında spor müsabakalarını yayınlama yetkisinin gerek 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunda, gerekse bağımsız (özerk) spor federasyonlarının ana statülerinde *münhasıran* spor federasyonlarının Yönetim Kuruluna ait olduğu ifade edilmektedir[702]. Hiç şüphesiz, spor federasyonlarına verilen bu münhasır yayın yetkisi, yayın hakkı sahiplerinin spor federasyonları olduğu anlamına gelmez. Keza yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, yayın hakkının asli sahibi kural olarak spor kulüpleridir.

a. 5894 sayılı Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanundaki Düzenleme

(1) Genel Olarak

Yayın haklarını kullanma yetkisine ilişkin hüküm, 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun 13. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

> *"(1) Türkiye Cumhuriyeti sınırları içindeki tüm futbol müsabakalarının televizyon, radyo, internet ve her türlü teknik cihaz ve benzeri araçlarla yayınlanmasına, iletilmesine, yayınların düzenlenmesine ve programlanmasına münhasıran Yönetim Kurulu yetkilidir.*
>
> *(2) Anılan yetki özellikle TFF'nin yayın haklarının merkezi olarak pazarlanmasını ve elde edilen gelirin yetkili organlar tarafından alınan kararlar uyarınca kulüplere dağıtılmasını kapsar."*

5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunla ülke içindeki tüm futbol müsabakalarını yayınlama yetkisi münhasıran TFF Yönetim Kuruluna verilmiştir. Bu yetki, futbol müsabakalarının radyo, televizyon, internet ve her türlü

---

[702] Kaboğlu'na göre; TFF'ye münhasır yayınlama yetkisi veren düzenleme, Anayasanın 13. maddesinin yasa koyucuya tanımış olduğu yasa ile düzenleme ölçütüne aykırıdır. Çünkü, bu hükmün uygulamaya geçirilmesinin sonuçları, yasa koyucunun bile yetkilerini aşan özgürlük sınırlaması ve ihlâllerine yol açmaktadır (İbrahim Ö. Kaboğlu, "Futbol Federasyonu ile Cine 5 Arasında Yapılan Sözleşme Hakkında Hukukî Mütalaa", **Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2, Sayı: 2, 1998-1999, Kocaeli, (Mütalaa), s. 416).

teknik cihaz ve araçla yayınını kapsamaktadır. Bu anlamda, kanunda sayılan yayın yapmaya elverişli kitle iletişim araçları dışında, mobil telefonlar üzerinden yapılacak yayınlar konusunda da TFF Yönetim Kurulunun yetkili olduğu kabul edilmelidir[703].

Bunun yanında, TFF Yönetim Kurulunun sahip olduğu bu yetki, sadece profesyonel futbol müsabakalarını değil, amatör futbol müsabakalarını da kapsamaktadır. Ayrıca maddeyle yayınlama konusunda "*mülkîlik"* esasının benimsendiğini görmekteyiz. Buna göre; iki yabancı futbol kulübünün ülke sınırları içinde yapacağı bir futbol müsabakasının yayınlanması hususunda da TFF Yönetim Kurulu yetkilidir.

Kanundaki bu düzenlemeye göre, her türlü futbol müsabakasını yayınlamaya TFF Yönetim Kurulu yetkilidir. TFF'nin bu yayınlama yetkisi yayın haklarının merkezî olarak pazarlanmasını da kapsar. Uygulamada TFF, kamuoyunda ilgi gören, medya kuruluşlarının satın almak için rekabet halinde olduğu ve kendi düzenlendiği önemli lig müsabakalarını tek elden *merkezî* olarak pazarlamaktadır. Hali hazırda, Süper Lig televizyon, internet ve mobil yayın hakları ile canlı yayın, bant yayın, özet yayın, haber amaçlı görüntüler ve 1. Lig futbol müsabakaları TFF tarafından bu kanun hükmüne dayanılarak merkezî olarak pazarlanmaktadır. Buna karşın, TFF merkezî olarak pazarlamadığı veya kendi düzenlemediği diğer müsabakalar için kulüplere yayın kuruluşlarıyla sözleşme yapma imkânı tanımaktadır (TFF Medya Talimatı m. 6). Bu türden sözleşmeler yine TFF'nin gözetim ve onayına tabidir (TFF Medya Talimatı m. 9).

(2) TFF'nin Münhasıran Yayınlama Yetkisinin Hukukî Niteliği ve Sonuçları

Hak sahibi kulüplerin bu hakkı kullanma yetkilerinin, kanunla TFF Yönetim Kuruluna verilmiş olması bir tasarruf yetkisi sınırlaması niteliğindedir[704]. Zira eser

---

703 TFF Statüsünün 74. maddesinin beşinci fıkrasında mobil hakların münhasıran TFF Yönetim Kurulu tarafından düzenleneceği ifade edilmektedir.

704 Aynı yönde bkz: Aker, s. 9 vd.; Bu hüküm, bir kanunî lisans niteliğinde değildir. Zira hükmün konuluş amacı TFF'ye yayın haklarını kullanma yetkisi kazandırmaktan ziyade federasyonun yayın haklarını merkezi olarak pazarlamasına olanak sağlamaktır.

sahipliğinden doğan malî hakkın bir türü olan ve futbol kulüplerine ait olan umuma iletim hakkı üzerinde kulüplerin tasarruf etme yetkisi yasa hükmüyle sınırlandırılmıştır. Bir kimsenin tasarruf işlemi yapma hakkına doğrudan doğruya tesir edebilme, bir hak üzerinde tasarruf etme yetkisine tasarruf yetkisi denir[705]. Tasarruf yetkisi, kural olarak hakkın içeriğine dahildir[706]. Başka bir deyişle, hak sahibi genellikle sahibi olduğu hak üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunabilir. Ancak, istisnai bazı durumlarda hukuk düzeni, hak sahibinin tasarruf yetkisini kısmen veya tamamen sınırlayabileceği gibi, hak sahibi olmayan bir kişiye başkasının hakkı üzerinde tasarruf yetkisi de tanımış olabilir[707]. Örneğin, kanunî veya iradî temsilde, mümessil, hak sahibi olmadığı halde temsil olunanın hak ve malları üzerinde tasarruf yetkisine sahiptir[708].

Bununla birlikte TFF'ye kanunla futbol müsabakalarını yayınlama yetkisinin münhasıran verilmiş olması sonucunda kulüplerin sahibi oldukları yayın hakları üzerinde tasarruf etme yetkisinin sınırlandırılmasının, TFF'ye bu haklar üzerinde tasarruf etme imkânı verip vermediği, başka bir deyişle *yasal temsil* yetkisi verip vermediği tartışmalıydı. Zira TFF'nin yayın haklarını merkezî olarak pazarlama yetkisi ilk kez ve açıkça 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunla düzenlenmiştir. Bu Kanun yürürlüğe girmeden önce, 3813 sayılı Kanun döneminde TFF'ye hak sahibi kulüplere ait olan yayın haklarını pazarlama konusunda açıkça kanunî bir yetki verilmemişti. Futbol müsabakalarını yayınlama yetkisi münhasıran TFF'ye ait olmakla birlikte, doktrinde haklı olarak TFF'nin yayınlama yetkisinin, ona, kulüplere ait olan yayın hakları üzerinde tasarruf işlemi yapabilme konusunda kanunî bir temsil yetkisi vermediği savunulmaktaydı[709]. Gerçekten de yürürlükten

---

705 Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 10. Bası, İstanbul, 2008, s. 162.

706 Eren, s. 162.

707 Eren, s. 162.

708 Eren, s. 163.

709 3813 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun döneminde aynı yönde bkz: Öztürk, s. 288. Yazar, Borçlar Kanununun yetkisiz temsil hükümleri uyarınca, havuz sözleşmesinin sözleşmeye onay veya icazet vermeyen futbol kulüplerini bağlamayacağını ifade etmektedir. Aynı yönde bkz: Aker, s. 14 vd.; TFF'ye verilen yayınlama yetkisinin, kulüpler adına ve hesabına sözleşme yapma konusunda yasal temsil yetkisi tanıdığı yönünde bkz: Yasaman, s. 217. Yargı kararları da aynı yöndedir: "*İstanbul 7. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2002/1672 Esas, 2003/1155 Karar sayılı kararında "davalı durumundaki TFF, sözleşme konusu yapılan ürünün yasal hak sahibi 1. profesyonel futbol ligi kulüplerinin zorunlu ve yasal temsilcisi durumunda*

kaldırılan 3813 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun 29. maddesiyle TFF'ye münhasıran verilen yayınların programlanması, düzenlenmesi ve yayınlanmasına ilişkin yetkiler, TFF'nin bu yetkileri kullanmak suretiyle kulüplere ait haklar üzerinde tasarruf edebileceği, başka bir deyişle bu hakları kullanabileceği anlamına gelmez[710]. Buna karşın, TFF tek taraflı çıkarmış olduğu statü ve talimatlara dayanarak kulüplerin yasal temsilcisiymiş gibi bu hakları pazarlamaktaydı. Kanaatimizce, 3813 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun döneminde TFF'ye verilen futbol müsabakalarını münhasıran yayınlama yetkisi, TFF'ye kulüpler adına ve hesabına sözleşme yapma yetkisi tanıyan yasal bir temsil yetkisini içermemekteydi. Dolayısıyla TFF'nin tek taraflı çıkarmış olduğu düzenleyici

---

olup… TFF'nin yasal temsilcisi sıfatıyla hareket ettiğinin kabulü ve davanın husumetin yanlış tevcihi nedeniyle reddi ile aynı mahkemenin 1998/1514 E. 2002/165 K. Sayılı kararından " davalı TFF futbol takımlarının bağlı bulunduğu kulüplerin zorunlu ve yasal temsilcisidir…, TFF'nin davalı spor kulubünün zorunlu temsilcisi olduğu dikkate alındığında, davalı ile davacı arasında bağıtlanmış kabul edilmesi gerekmektedir" (Mosturoğlu, s. 659); *"Sözleşmenin Beşiktaş Kulübünü bağlayıcı nitelik taşıdığı, zira bu payı davacının bu kulübe ödenmek üzere davalıya ödediği, asıl hak sahibinin bu kulüp olduğu, zorunlu ve yasal temsilci olan davalıdan bu payın istenememesi, esasa aksi düşünülse dahi, davalının rücuan bu kulüpten tahsil talep etmesine o kesinleşen kararın engel oluşturacağı gerekçesiyle davanın pasif husumet yokluğu nedeniyle reddine karar verilmiştir*" (T.C. YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ E. 2004/4534 K. 2005/1129, T. 14.2.2005)

710 (Eski) TFFK m. 29 bir bütün olarak değerlendirildiğinde, hükmün TFF'na, yayın sözleşmelerinin çerçevesinin oluşturulması ve bu sözleşmelerin uygulanmasıyla ilgili olarak, ilgili kamu kuruluşlarıyla koordinasyon sağlanması, tek tek kulüpleri aşan organizasyonsal düzenlemelerin yapılması ve sistemin işlemesini denetleme yetkisi tanıdığı sonucuna varılabilir. Gelecekte merkezi pazarlama yönteminin cazibesini yitirmesi ya da kulüplerin karşı çıkmaları halinde, TFF aynı hükme dayanarak, salt Talimat değişiklikleriyle, diğer bir deyimle kulüplerin onayı olmaksızın, yeni bir sistemi uygulayabilecektir. Ancak TFF'nun özerkliğine dayanan düzenleme serbestisinin, kulüplerin malvarlığı değerleri üzerindeki tasarruf yetkilerini kapsayacak genişlikte anlaşılması TFFK m. 10/j ve 29'a dayandırılamaz. Bunun için açık bir yasa hükmüne ihtiyaç vardır. Gerek TFFK m. 10/j ve 29, gerek TFF-Ana Statüsü m. 68 ve gerekse TFF-YT'nın değerlendirilmesinden çıkan sonuçlar ve TFF uygulamaları, profesyonel lig organizasyonlarına katılan kulüpler için hukukî güvenlik ilkesinin de teminat altında olmadığını göstermektedir. Eğer TFF bu kadar geniş yetkileri haiz ise, kanun koyucunun bir yasa ile konuyu düzenlemesine gerek yoktur. Bir özel hukuk tüzel kişisinin kendisini açıkça yetkilendiren bir yasa hükmü olmadan, üçüncü kişilerin tasarruf yetkilerini tahdit edebilmesi hukuk tarafından korunmamalıdır. TFF'nun yasayla kendisine verilen yetkiyi kullanırken, kendisine ait olmayan bir hak üzerinde tasarruf etmek suretiyle, emredici yasa hükümlerini ihlâl ettiği belirtilmelidir. TFF YT'nda öngörülen havuz sisteminin yasal bir dayanağı yoktur. Bu gerekçelerle gerek TFF-Ana Statüsü m. 68 ve gerekse TFF-YT m. 4-14, BK m. 19 ve 20 uyarınca mutlak butlanla malûldür. Kulüplerin kendilerine ait olan yayın hakları üzerindeki tasarruf yetkilerinin kendi rızaları ve açık bir yasal hüküm olmadığı halde kısıtlanması, ahlâka aykırıdır (Aker, s. 13).

işlemler vasıtasıyla kulüplerin yayın hakları üzerinde tasarruf işlemleri yapabileceğine dair düzenlemeler açıkça kanuna aykırılık teşkil etmekteydi[711].

Ancak, TFF'nin açık bir yetkisi olmamasına rağmen hak sahibi kulüpler adına yayın haklarını pazarlaması TFF Statüsü ve Tescil Talimatı gereğince kulüplerin TFF'ye bu konuda bir *iradî temsil* yetkisi verdiği şeklinde yorumlanmaya açıktır. TFF Statüsüne göre; TFF'ye üye olmak isteyen tüzel kişiler, FIFA, UEFA ve TFF'nin bütün statüleri, talimatları ve kararlarına uyacağına ve bunların statülerinde belirtildiği şekliyle CAS/TAS'ı tanıdığına ve kendi üyelerinin, kulüplerinin, yetkililerinin ve futbolcularının da bunlara uymasını temin edeceğine ilişkin taahhütnamesi vermek zorundadırlar (TFF Statüsü m. 11/II b). TFF Tescil Talimatına göre de; tescille birlikte kulüpler, TFF'nin Kanun, statü ve diğer ilgili tüm düzenleme ve kararlarına aynen uyacaklarını, TFF'nin yargı kurullarının görev ve yetkilerinin münhasırlığını kabul edip kararlarına uyacaklarını, aksi davranışları halinde tescillerinin iptal edileceklerini kabul ederler. (TFF Tescil Talimatı m. 10/V)[712]. Kulüpler, tescil sırasında bu taahhütleri içeren Talimata EK'li (EK -1) formu da vermek zorundadırlar. Temsil kudreti, varlığını temsil olunanın temsilciye temsil yetkisi verilmesine yönelik irade beyanına borçluysa, iradî temsil yetkisi söz konusu olur[713]. Kulüplerin TFF Statü, Talimat ve kararlarına uyacaklarını taahhüt ettikleri bu sözleşme, TFF'ye yayın haklarını kullanma konusunda iradî temsil yetkisi verdiği şeklinde yorumlanabilir[714]. Ancak iradî temsilde, bir kimseyi temsilci olarak

---

711 Aker ise, TFF'nin düzenleyici işlemlerinin BK. m. 19-20 gereğince mutlak butlanla sakat olduğunu ifade etmektedir (s. 13). Yazarın bu görüşünden TFF'nin düzenleyici işlemlerini idarî işlem olarak değil, bir özel hukuk işlemi olarak nitelediği sonucuna varmak mümkündür.

712 1.6.2009 tarihli TFF Tescil Talimatı.

713 Necip Kocayusufpaşaoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm**, Birinci Cilt, Filiz Kitabevi, İstanbul 2008, s. 627.

714 Aker'e göre de; Kulüplerin TFF'na bu yolla, aynı zamanda iradî temsil yetkisi verdikleri bir an için düşünülebilir (BK m. 32/I). Ancak bu yetki, doğumu itibariyle iradî iken, bazı hükümleri açısından kanunî temsile yaklaşmaktadır: Zira temsil olunan, hukukî işlemi bizzat yapma yetkisini kaybetmekte ve BK m. 34/I c. 1'e göre sahip olduğu temsil yetkisinin kapsamını değiştirme ve yetkiyi geri alma imkânından da mahrum bulunmaktadır42. Bir an için bu durum da, temsil yetkisi verenin iradesinin esas alınmasından hareketle (BK m. 33/I c. 2), kulüplerin temsil yetkisini verirken, anılan hususlar bakımından uygun irade taşıdıkları ve yetkilerini kullanmaktan vazgeçtiklerinin farz olunması ile izah edilmeye çalışılabilir. Ne var ki, TFF-YT'nın temsil yetkisi perdesi ile, kulüplerin yayın sözleşmeleri yapma haklarını tamamen ellerinden almış olması, bu izah tarzıyla da hukuka uygun hale getirilemez. Zira kulüplerin iradî temsil yetkisinin kapsamını serbestçe belirleme ve yetkiyi geri alma haklarından vazgeçmeleri,

yetkilendiren temsil olunan, aynı konuda bizzat işlem yapmak iktidarını hiçbir şekilde kaybetmez[715]. Bu nedenle, kulüplerin tesciliyle birlikte verilen taahhütnamelerin müsabakaların yayınlanması konusunda TFF'ye bir iradî temsil yetkisi verip vermediği açık ve net değildir.

Ancak kanundaki yeni düzenlemeyle bu konudaki tartışmalar kanaatimizce son bulmuştur. Zira 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun birinci fıkrasında TFF'nin münhasıran yayınlama yetkisine sahip olduğu belirtildikten sonra, ikinci fıkrada bu yetkinin *özellikle* yayın haklarının merkezî pazarlanmasını da içerdiği ifade edilmektedir. Böylece TFF, yayın hakları konusunda tasarruf yetkisi sınırlandırılan spor kulüplerinin bu hakları konusunda onların *yasal temsilcisi sıfatıyla* tasarruf işlemi yapma imkânına da kavuşmuş bulunmaktadırlar.

Belirtelim ki; tasarruf yetkisi, fiil ehliyeti gibi, ancak kanunî bir hükümle sınırlanabilir veya ortadan kaldırılabilir[716]. Hukukî bir işlem ile tasarruf yetkisinin sınırlandırılması mümkün değildir[717]. Tasarruf yetkisi, üzerinde tasarruf edilen hakkın bir parçasıdır. Tasarruf yetkisi, hukukî bir işlemle sınırlandırılmışsa, bu sadece borçlandırıcı bir etkiye sahip olup, böyle bir taahhütte bulunan kişinin geçerli bir tasarruf işlemi yapmasını engellemez. O kişi, buna rağmen geçerli bir tasarruf işlemi yapabilir[718].

(3) TFF'nin Merkezî Pazarlama Yetkisinin Hukukî Niteliği ve Sonuçları

(i) Genel Olarak

İlk kez 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunla getirilen hükümle, TFF'nin münhasıran yayınlama yetkisinin yayın haklarının merkezî olarak pazarlanmasını da içerdiği ifade edilmektedir. Bunun iki sonucu bulunmaktadır. Birincisi; TFF'nin yayın haklarını merkezî olarak pazarladığı müsabakalar yönünden,

---

MK m. 23/II (karş. AY m. 48/I) uyarınca hukuka aykırı olduğu gibi, BK m. 19/II ve 20/I'e göre de mutlak butlanla geçersizdir.

715 Kocayusufpaşaoğlu, s. 627.

716 Eren, s. 163.

717 Eren, s. 163.

718 Eren, s. 163.

hak sahibi kulüplerin yayın hakları üzerindeki tasarruf yetkisi sınırlanmıştır. Bu tasarruf yetkisi sınırlaması bizzat kanundan doğmaktadır. İkincisi; TFF yasal temsilci sıfatıyla yayın hakları konusunda tasarruf işlemi yapma imkânına sahip olmuştur. Bu husus, yürürlükten kaldırılan 3813 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanundakinden farklı olarak ilk kez açıkça düzenlenmiştir. Uygulamada halen, en üst lig ve onun bir altındaki lig müsabakaları ile Türkiye Kupası müsabakaları TFF tarafından merkezî olarak pazarlanmaktadır.

(ii) Hukukî Niteliği

Futbol kulüplerine ait yayın haklarını kullanma yetkisinin merkezî olarak pazarlanmasının TFF Yönetim Kuruluna tanınmış olması, *kanunî temsilin* bir görünümüdür. TFF'ye açıkça yayın haklarını merkezî pazarlama yetkisi verilmesiyle birlikte, 3813 sayılı Kanun dönemindeki TFF'nin yayınlama yetkisinin yasal temsil yetkisini içerip içermediği tartışmaları da tamamen sona ermiştir. Temsilcinin temsil yetkisi, temsil olunanın iradesi dışında kalan bir kaynağa, kanuna dayanıyorsa kanunî temsilden söz edilir[719]. Kanunî temsilde, temsil olunanla temsilci arasındaki temsil ilişkisi doğrudan kanun tarafından kurulmaktadır[720]. Kendisine kanunî temsilci tayin edilen kişi, kural olarak, bizzat işlem yapmak imkânından hukuken yoksundur[721].

Bu temsil türünde esas olarak korunmaya ve özene muhtaç kişileri koruma düşüncesi hâkimdir[722]. Spor kulüplerinin bu anlamda korunmaya muhtaç kişilerden olup olmadığı tartışmalıdır. Bir görüşe göre; "*profesyonel futbol kulüpleri ekonomik menfaatlerinin değerlendirilmesi bakımından mutlak korunmaya (vesayete) muhtaç kişi değildirler*"[723]. Ancak spor müsabakalarının yayın haklarının Türkiye'deki tarihi gelişimi dikkate alındığında, yayın haklarının bireysel olarak pazarlandığı dönemlerde, Anadolu Kulüpleri olarak adlandırılan kulüplerle yayın kuruluşlarının sözleşme yapmak istememesi nedeniyle yayın hakları gelirleri bağlamında spor

719 Eren, s. 389; Kocayusufpaşaoğlu, s. 628.

720 Eren, s. 389; Kılıçoğlu, Borçlar Genel, s. 218.

721 Kocayusufpaşaoğlu, s. 628; M. Murat İnceoğlu, **Borçlar Hukukunda Doğrudan Temsil**, 1. Baskı, İstanbul, 2009, s. 42.

722 İnceoğlu, s. 40; Aker, s. 10.

723 Aker, s. 10.

kulüpleri arasında büyük bir dengesizlik meydana gelmiş, bu durum sportif rekabeti de olumsuz yönde etkilemiştir. Medya kuruluşlarının reklam gelirlerini maksimum düzeyde kullanma isteği, kulüplerin taraftar sayısı vb. maddî gerçeklikler karşısında küçük kulüplerin ekonomik ve sportif faaliyetlerini sürdürebilmesi bağlamında, korunmaya muhtaç kişilerden olduğu söylenebilir. Bu nedenle, merkezî pazarlama yöntemi yoluyla spor kulüplerinin tasarruf yetkilerinin kısıtlanması, esasında kulüpler arasında rekabeti dengeleyici bir işleve hizmet etmektedir. Bu nedenle, en azından mevcut şartlarda, kulüplerin yayın haklarının kanunî temsil yoluyla merkezî olarak pazarlanmasının *korunmaya muhtaç kişilerin korunması* ilkesine aykırılık teşkil etmediğini düşünmekteyiz.

(iii) Sonuçları

TFF, kendisine verilen yasal temsil yetkisine dayanarak yayın haklarının pazarlanması, başka bir deyişle spor müsabakalarının umuma iletimi konusunda, hak sahibi futbol kulüplerini temsilen hukukî işlemler yapabilir.

TFF, yayın haklarının merkezî pazarlanmasına ilişkin yetkisini doğrudan temsil yoluyla kullanabileceği gibi dolaylı temsil yoluyla kullanabilir. Bir kişinin sahip olduğu temsil yetkisine dayanarak, başka bir kişi ad ve hesabına hukukî işlem yapmasına doğrudan temsil denilmektedir[724]. Doğrudan doğruya temsilde ikinci bir işleme gerek kalmaksızın yapılan hukukî işlem, hüküm ve sonuçlarını doğrudan doğruya temsil olunan kişini hukukî alanında doğurur. Yapılan hukukî işlemden doğan hak ve borçlar, ikinci bir devir veya nakil işlemi olmaksızın kendiliğinden, doğrudan doğruya temsil olunanın şahsında doğar[725]. Futbol müsabakalarının pazarlanması yönünden TFF'nin medya kuruluşlarıyla yayın haklarına ilişkin yaptığı sözleşmelerde doğrudan doğruya temsil yetkisinin kullanıldığı durumlarda, bu sözleşmeden doğan hak ve borçlar doğrudan doğruya spor kulüplerinin alanında doğar. TFF Statüsü[726] ve TFF Medya Talimatında[727] TFF'nin yayın sözleşmelerini

---

724 Eren, s. 386; Kılıçoğlu, Borçlar Genel, s. 219.

725 Eren, s. 386.

726 TFF, düzenlediği müsabakaların TV ve radyoda yayınına ilişkin lisanslar konusunda kulüpler adına şartnameler hazırlayabilir, ihaleler düzenleyebilir ve sözleşmeler imzalayabilir (TFF Statüsü m. 74/IX).

kulüpler adına ve hesabına yapacağı düzenlenmektedir. Bu da, doğrudan temsilin bir görünümüdür.

Ancak uygulamada TFF, yayın haklarını *kendi adına ve fakat kulüplerin hesabına* pazarlamaktadır[728]. Gerek mahkeme kararlarında, gerekse Rekabet Kurulunun bugüne kadar vermiş olduğu kararlarda yayın kuruluşlarıyla yapılan sözleşmelerin kulüpler adına değil, TFF adına düzenlendiği görülmektedir[729]. Bu da aslında *kanunî dolaylı temsilin* bir görünümüdür. Yasadan doğan temsil yetkisinin sözkonusu olduğu durumlarda yasal temsilci, yasal temsil yetkisinin sınırları içinde temsil olunanı doğrudan temsil edebileceği gibi, dolaylı temsil yoluyla da temsil edebilir[730]. Bu temsil türünde, temsil olunan ile üçüncü kişi arasında hiçbir hukukî sonuç doğmamaktadır[731]. İşlemin başkası hesabına yapılması, ekonomik sonuçların temsil olunan üzerinde doğması, başka bir deyişle, işlemin risklerinin ve yararlarının temsil olunan tarafından üstlenilmesi anlamına gelmektedir[732]. Ancak bunun için, temsilcinin hukukî işlemden doğan hakları temsil olunana temlik etmesi, temsil olunanın da borçları yüklenmesi veya ödemesi gerekmektedir[733].

b. Bağımsız (Özerk) Spor Federasyonlarının Düzenlemelerinde Yayın Haklarını Kullanma Yetkisi

Birçok bağımsız (özerk) spor federasyonunun ana statülerinde *"yayınların düzenlenmesi"* başlığı altında, spor müsabakalarının düzenlenmesine, programlanmasına, yayınlanmasına münhasıran spor federasyonlarının Yönetim Kurullarının yetkili olduğu düzenlenmiştir[734]. Görüldüğü üzere, 5894 sayılı TFF

---

727 Yetkisi dahilindeki müsabakalar ile ilgili olarak kulüpler adına ve hesabına yayın sözleşmesi yapmak, sözleşmenin ve devrin usûl ve şartlarını belirleme yetkisi münhasıran TFF'ye aittir (TFF Medya Talimatı m. 4/I).

728 Oysa TFF Statüsü m. 74/9 ve TFF Medya Talimatı m. 4 vd. maddelerinde TFF'nin yayın haklarını kulüpler adına ve hesabına pazarladığından söz edilmektedir.

729 Aker, s. 11.

730 Cevdet Yavuz, **Türk-İsviçre ve Fransız Medenî Hukuklarında Dolaylı Temsil**, İstanbul 1983, s. 156.

731 İnceoğlu, ss. 43-44.

732 İnceoğlu, s. 44.

733 İnceoğlu, s. 44; Eren, s. 388; Kılıçoğlu, Borçlar Genel, s. 228.

734 Hentbol Federasyonu Ana Statüsü, m. 42, RG T. 09.03.2007, S. 26457, Tenis Federasyonu Ana Statüsü, m. 40, RG. T. 17.3.2005, S. 25758.

Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanundan farklı olarak, bağımsız (özerk) federasyonlara, spor müsabakalarının yayın haklarını pazarlama yetkisi kanunla verilmemiştir. Bu durumda, bağımsız spor federasyonlarının yayın haklarını kullanma yetkisi yönünden, spor kulüplerinin *kanunî temsilcisi* olduğundan söz edilemez.

Bununla birlikte, spor müsabakalarını düzenleme, programlama ve yayınlama yetkilerinin münhasıran spor federasyonu Yönetim Kuruluna tanınmış olması, hak sahibi spor kulüplerinin yayın hakları konusunda tasarruf işlemi yapmalarına engeldir. Bu yönüyle, ana statü hükümleri de, tasarruf yetkisi sınırlaması niteliğindedir.

Belirtelim ki; spor federasyonlarının ana statüleri, idarî işlem niteliğindedir. İdari işlemler, hukuka uygunluk karinesinden yararlanırlar. Bu nedenle, kural olarak iptal edilinceye kadar uygulanmaya devam ederler[735]. Ancak kulüplerin tasarruf yetkileri ancak kanunî bir hükümle sınırlanabilir veya ortadan kaldırılabilir[736]. İdari işlem yoluyla tasarruf yetkisinin sınırlandırılması kanuna aykırıdır. Bu nedenle, yayınların düzenlenmesine ilişkin spor federasyonlarının farklı farklı ana statülerinde aynı/benzer içerikli düzenlemelerin, sporla ilgili bir kanunda düzenlenmesinin yerinde olacağı kanaatindeyiz. Buna karşın, yukarıda TFF'ye bağlı futbol kulüpleri için iradî temsil yönünden söylediklerimiz bağımsız (özerk) spor federasyonuna bağlı kulüpler için de geçerlidir[737].

Bunun yanında, hak sahibi kulüplerin tasarruf yetkileri ile medyanın ve toplumun haber alma özgürlüğüne ilişkin kısıtlamalar, temel hak ve özgürlükleri ilgilendirdiğinden, bunlar ancak kanunla sınırlanabilir. Aksine sınırlamalar iptal edilebilir. Dolayısıyla spor federasyonlarının statülerinde yer alan ve spor müsabakalarının yayınlama yetkisini münhasıran spor federasyonlarına veren ve spor kulüplerinin yapacakları yayın sözleşmelerinin ilgili spor federasyonunun onayına bağlayarak kulüplerin tasarruf yetkisini sınırlayan bu türden düzenleyici işlemler kanuna aykırıdır ve iptal edilebilir.

---

735 Gözler, İdare, s. 571 vd.

736 Eren, s. 163.

737 Bkz: yuk. İkinci Bölüm, II D 2 a (2).

E. Yayın Haklarının ve Kullanım Yetkisinin Devri

1. Genel Olarak

FSEK m. 25'e göre; bir eserin aslını veya çoğaltılmış nüshalarını, radyo-televizyon, uydu ve kablo gibi telli veya telsiz yayın yapan kuruluşlar vasıtasıyla veya dijital iletim de dahil olmak üzere işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla yayınlanması ve yayınlanan eserlerin bu kuruluşların yayınlarından alınarak başka yayın kuruluşları tarafından yeniden yayınlanması suretiyle umuma iletilmesi hakkı münhasıran eser sahibine aittir. Bu kapsamda, spor müsabakalarında yayın hakkı sahibi, müsabakanın *yayın*, *yeniden yayın* ve *gerçek kişilerin seçtikleri yer ve zamanda eserine erişimini sağlamak* suretiyle umuma iletimi hususunda münhasıran yetkilidir. Bu hak, yayın hakkı sahibinin müsabakayı radyo, televizyon, internet, mobil veya diğer alternatif yollarla umuma iletimini de kapsar. Yayın hakkı sahibi, eserin umuma iletim hakkını veya kullanım yetkisini, yer, zaman ve içerik itibariyle de sınırlayabilir (FSEK m. 48/I). Malî hakkın sağladığı kullanma yetkileri bölünebilir. Malî hakkın kullanılması, içerik ve süre bakımından farklı olan çeşitli yetkilere bölünerek ayrı ayrı kişilere tahsis edilebilir[738]. Bu kapsamda, müsabakanın yerel, ulusal, uluslararası veya canlı, banttan, özet yayınları ayrı ayrı pazarlama konusu yapılabilir, bunlar farklı yayın kuruluşları arasında paylaştırılabilir.

Malî bir hakkın ya da hakların devri, bu hakların hak sahibinin malvarlığından kesin olarak çıkması ve devralanın malvarlığına girmesi, devralanın – dava hakları dahil- devredilen malî haklara ait bütün hakları kullanabilmesi, bu arada sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça, sözkonusu hakların kısmen veya tamamen devredilmesi, bunlar üzerinde lisans verebilmesi demektir[739]. Malî hakların devri, bir tasarruf işlemidir[740].

Bunun yanında, malî bir hakkın kendisi değil, fakat kullanım yetkisi de devredilebilir. Bu durumda, malî hak devredenin malvarlığını terk etmeden devralana o hakkın sadece kullanılmasına imkân vermektedir *(lisans sözleşmesi)*[741]. Lisans

---

738 Erel, s. 304.

739 Tekinalp, s. 192.

740 Kılıçoğlu, Fikri Haklar, s. 276.

741 Tekinalp, s. 192.

sözleşmesi, iki şekilde yapılabilir. Eser sahibi, eserin kullanımını başkasına da devretme hakkını kendinde saklı tutmuşsa, *basit lisans* sözleşmesinden; kullanım devrini içeren sözleşmenin, başkasına kullanma hakkını devretmemeyi içermesi durumunda ise *tam lisans* sözleşmesinden söz edilir[742]. Kanun ve sözleşmeden aksi anlaşılmadıkça her ruhsat *"basit ruhsat"* sayılır (FSEK m. 56/II). Bu nedenle, spor müsabakalarında yayınlayan lehine bir münhasırlık tesis edilmek isteniyorsa, bunun mutlaka sözleşmede belirtilmesi gerekir. Basit ruhsatlar hakkında hasılat kirasına, tam ruhsatlar için de intifa hakkına ilişkin hükümler uygulanır (FSEK m.56/III).

Yayın haklarının veya kullanım yetkisinin devrini ikiye ayırarak incelemek gerekir. Zira oynanıp sona ermiş bir müsabakanın yayın hakkının ve kullanım yetkisinin devri ile henüz oynanmamış bir müsabakanın yayın hakkının veya kullanım yetkisinin devri farklı hüküm ve sonuçlara tabidir.

2. İlerde Yapılacak Müsabakaların Yayın Hakkının ve Kullanım Yetkisinin Devri Taahhüdü

Yayın haklarının hukukî niteliğinin eser sahipliğinden doğan umuma iletim hakkı olduğunu ifade etmiştik. FSEK m. 48/III'e göre; henüz meydana getirilmemiş eserleri konu alan ve tasarruf işlemi niteliğinde bulunan devir ve ruhsat sözleşmeleri *geçersizdir*. Buna karşın, eser henüz meydana getirilmemiş olsa dahi, bu eserler üzerinde yapılacak taahhütler, yani *borçlandırıcı işlemler geçerlidir* (FSEK. m. 50/I)[743]. Ayrıca, kural olarak malî haklara dair sözleşmeler ve tasarruf işlemleri yazılı olmak ve konuları olan haklar tek tek gösterilmek zorundadır (FSEK m. 52). Böyle bir durumda, malî hakların devri için, önce taraflar arasında borçlandırıcı işlem yapılmalı, akabinde eser meydana getirildikten sonra ise hakların devrini konu olan tasarruf işlemi yapılmalıdır[744].

---

742 Kılıçoğlu, Fikri Haklar, s. 282; Gökyayla, Telif Hakkı, s. 238; Tekinalp, s. 192.

743 Ayiter, aslında FSEK m. 48/III hükmü kanuna yer almasa bile genel hükümlerden yanı sonuca varılabileceğine işaret etmektedir (s. 205).

744 Gül Okutan Nilsson**,** "İleride Vücuda Getirilecek Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Devri", **Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi**, C. 4, S. 15, Yıl 2008, s. 586; Gökyayla, Telif Hakkı, ss. 247-248.

Anılan hükümler spor müsabakalarının yayın haklarının ve kullanım yetkisinin devrini oldukça karmaşık bir hale getirmektedir. Zira bu hüküm uyarınca önce yayın hakkı sahibi veya temsilcileri, müsabakanın radyo, televizyon ve diğer kitle iletişim araçlarıyla umuma iletimi konusunda yayın kuruluşuyla borçlandırıcı işlem yapmak durumunda kalacak, müsabaka (eser) üzerindeki malî haklara ilişkin tasarruf işlemi ise ancak eser tamamlandıktan sonra yapılabilecektir. Başka bir deyişle, müsabaka tamamlanmadan önce bunların yayın hakları devredilemeyecektir. Bu durum, müsabakanın canlı yayınına ilişkin yayın haklarının önceden devrini imkânsız kılmaktadır. Buna karşın, bu yolla müsabakanın banttan veya özet yayın hakları, müsabaka sona erdikten sonra tespit edilmiş olması şartıyla devre konu olabilirler.

Bu çözüm tarzı, en büyük ekonomik değerini canlı yayınlarda bulan spor müsabakaları bakımından tatmin edici bir işleve sahip değildir. Bu nedenle, müsabaka (eser) tamamlanmadan önce eser üzerindeki umuma iletim hakkı dahil diğer malî hakların devrinin mümkün olup olmayacağı sorgulanmalıdır[745]. Henüz meydana getirilmemiş eserler üzerindeki hakların devrini geçersiz kılan FSEK. m. 48/III hükmü, kimsenin devir anında sahip olduğu haklardan fazlasını devredemeyeceği ilkesine dayanmaktadır[746]. Henüz ortada bir eser olmadığına göre, eser üzerinde bir hak da mevcut değildir ve olmayan bir hak devredilemez[747].

Ancak modern hukuk teorisinde açık hükümlerin varlığına rağmen, müstakbel alacakların da devredilebileceği kabul edilmeye başlanmıştır[748].Bugün ağırlıklı olarak kabul edilen görüşe göre; tasarruf işlemi, hakka doğrudan etki ederek hak üzerinde değişiklik yaratan işlem olarak tanımlansa da, işlemin hak üzerindeki etki etme özelliği, tasarruf işleminin yapıldığı anda hakkın etkilenmesi şeklinde zaman belirten bir anlamda anlaşılmamalı; yalnızca tasarruf işleminin yapılmasıyla birlikte, ikinci bir işleme gerek kalmaksızın hakkın etkileneceği şeklinde

745 Karş. Nilsson, s. 593.

746 Nilsson, s. 593.

747 Nilsson, s. 593; Ayiter, müstakbel hakların tasarruf işlemlerine konu olabileceğini, FSEK'in eser üzerindeki haklarda tasarrufu alacağın temliki hükümlerine tabi tuttuğunu (FSEK m. 53), müstakbel haklar üzerinde tasarruf edilmesinin teorik açıdan imkânsız olmadığını belirtmektedir (s. 205, dn. 40)

748 Nilsson, s. 594; Eren, s. 1187; Kılıçoğlu, Borçlar Genel, s. 766.

anlaşılmalıdır[749]. Bu görüşe göre; tasarruf işlemi henüz alacak doğmadan geçerli olarak yapılmakta ve alacağın doğması ile birlikte hak, başkaca hiçbir işleme gerek kalmaksızın alıcının malvarlığına geçmektedir[750].

Borçlar hukukunda taraftar bulan bu görüş, fikrî hakların devri bakımından açık yasal düzenlemeler nedeniyle uygulanamamaktadır. Bu da, yayın hakları sahibi spor kulüpleri veya temsilcilerinin müsabaka oynanmadan önce (eser tamamlanmadan önce) yayın haklarının devrine ilişkin tasarruf işlemi yapamayacakları anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, uygulamada sıklıkla kullanılan yayın haklarının devri sözleşmesi, esasen hakların devrini değil, onların devrini taahhüt eden bir *borçlandırıcı işlemi* ifade etmektedir[751]. Eser yaratılıncaya kadar geçen sürede, taraflar arasındaki sözleşmeye, şayet eserin yaratılması karşılığında bir bedel verilmesini öngörmüşlerse, eser sözleşmesi (BK. m. 355 vd.), bedel öngörmemişlerse, vekâlet sözleşmesine (BK. m. 386 vd.) ilişkin hükümler uygulanır[752]. Burada yayın hakkı sahibinin borcu, *eser yaratma borcudur*. Spor müsabakaları bakımından bu, müsabakanın oynanması borcunu ifade eder[753]. Bunun yanında, yayın kuruluşunun müsabakanın yapıldığı alana girişine ve çekim ve kayıt yapmasını izin vermek de hak sahibinin asli edim yükümüdür[754]. Eğer yayın hakkı sahibi, sözleşmeyle diğer yayıncı kuruluşların aynı zaman dilimi içinde yayın yapmasını yasaklamayı da üstlenmişse, bu kuruluşların yayın yapmasını engellemek

---

749 Nilsson, s. 594.

750 Nilsson, s. 594; Eren, s. 1187.

751 Yayın haklarının hukukî niteliğini eşya hukuku ve haksız rekabet hukukundan doğan korunma haklarından vazgeçmeye dayandıran Aker'e göre ise yayın hakkının devri; "*futbol mücadeleleri açısından, düzenleyici tarafından bir yayıncı kuruluşa bir futbol karşılaşmasının statta çekiminin ve kaydının yapılmasına ve naklen ya da banttan bizzat ya da kayıtların diğer yayın kuruluşlarına satılmak suretiyle iletilmesine, Eşya Hukuku (Hane Dokunulmazlığı Hakkı) ile Haksız Rekabet Hukukunun sağladığı korunma haklarını kullanmaktan belli bir bedel karşılığında süreli olarak vazgeçmek suretiyle, izin verilmesi"* şeklinde anlaşılmalıdır (s. 30).

752 Kılıçoğlu, s. 279.

753 Müsabakanın herhangi bir sebeple (şike nedeniyle küme düşürme cezası, güvenlik, vb.) oynamaması ve oynanamayacak olması durumunda, şayet taraflardan birinin kusuru varsa, kusurlu imkânsızlık nedeniyle BK. m. 96 uyarınca tazminat yükümlüğü sözkonusu olur. Buna karşın, eser sahibinin kusuru olmaksızın eserin tamamlanmasının veya karşı tarafın kusuru olmaksızın devralacağı hak veya lisansı kullanmasının imkânsız hale gelmesinde BK. m. 117'ye göre subjektif kusursuz imkânsızlık sözkonusudur (Karş. Erel, s. 298).

754 Karş. Aker, s. 6.

de asli edim yükümleri arasındadır[755]. Yayın kuruluşunun asli edim yükümü ise, genellikle bedel ödeme veya müsabakayı yayınlama olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hak sahibi spor kulüpleri, yayın haklarının devri yanında, lisans yoluyla bu hakların kullanma yetkisini de devredebilirler. Ancak bu durumda da, henüz meydana getirilmemiş eserler (spor müsabakaları) yönünden hak sahibi spor kulüplerin yaptıkları bu sözleşme, lisans verme taahhüdünü içeren bir borçlandırıcı işlem niteliğinde olacaktır.

Ancak belirtmek gerekir ki; gerek eser sahibi gerekse sözleşmenin karşı tarafı yapacakları ihbarla sözleşmeyi bir yıl sonra hüküm ifade etmek üzere sona erdirebilirler (FSEK m. 50/II). Bu yetkiyi bir şarta tabi kılmak veya yetkinin kullanılmasını zorlaştırmak veya tazminata bağlamak geçersizdir[756]. Bu hüküm, spor müsabakalarının yayın haklarının uzun süreyle devredilmesini engellemektedir. Bu nedenle, FSEK'in eser üzerindeki malî hakların ve kullanım yetkisinin devrini içeren hükümleri, spor müsabakalarının yayın haklarının devri konusunda yetersiz kalmaktadır. Spor müsabakalarının yayın haklarına ilişkin olarak, sporla ilgili bir kanunda ayrı bir düzenleme yapılması yerinde olacaktır.

3. Sona Ermiş Müsabakaların Yayın Hakkının ve Kullanım Yetkisinin Devri

Esasında oynanıp sona ermiş bir müsabakanın umuma iletim hakkı, *ilk yayın (canlı yayın)* hakkını içermez. Böyle bir durumda, yayın hakkının veya kullanım yetkisinin devrinden anlaşılması gereken, müsabakanın *yeniden iletim (yeniden yayın)* veya gerçek kişilerin seçtikleri yer ve zamanda eserine erişimini sağlamak suretiyle umuma iletimidir (FSEK m. 25/II). Müsabakanın özet yayını, banttan yayını, internet, IPTV veya mobil telefonlar üzerinden canlı olmayan yayınları bu türdendir. Meydana getirilmiş eserlerde, eser üzerindeki malî haklar, süre, yer ve içerik itibariyle sınırlı veya sınırsız şekilde yahut ivazlı veya ivazsız olarak başkalarına devredilebilir (FSEK m. 48/I).

---

755 Aker, s. 6.

756 Erel, s. 297; Ayiter, ss. 205-206.

Eser sahibi bir malî hakkın kullanma yetkisini de devredebilirler. Bu takdirde malî hak, özü itibariyle eser sahibinde kalmakta, maddî bir malın hasılat kirasına verilmesinde veya intifa hakkıyla kayıtlanmasında olduğu gibi, malî hakkı kullanma ve semerelerinden yararlanma yetkisi karşı tarafa intikal etmiş olmaktadır[757].

Spor müsabakalarının yayın (yeniden yayın ve gerçek kişilerin seçtikleri yer ve zamanda erişim) hakları da, müsabaka sona erdikten sonra devre ve lisansa konu olabilirler. Hak sahibi; bu hakkını devredebileceği gibi, bunların kullanım yetkisini de yer, zaman ve içerik itibariyle sınırlayıp lisanslar verebilir.

Ara Sonuç

Spor müsabakaları; fikir ve sanat eserleri hukuku anlamında, sahibinin hususiyetini taşıyan ve kanunda sayılan eser türleri içinde ilim ve edebiyat eserleri arasında sayılan *"sözsüz sahne eserleri"* arasında kategorize edilebilecek eser niteliğinde ürünlerdendir. Eser sahibi, eseri üzerindeki malî ve manevî hakları münhasıran kullanma yetkisini haizdir. Eser sahibinin malî haklarından *umuma iletim hakkı (yayın hakkı)* da münhasıran eser sahibine aittir. Özetle; eserin, yayın, yeniden yayın ve kamunun erişimine sunma gibi hakları içeren umuma iletim hakkı çerçevesinde eser sahibi, bu hakkın kullanılmasına izin verme ve yasaklama konusunda da inhisari yetkiye sahiptir. Bu kapsamda hak sahibi, eser niteliğindeki spor müsabakalarını, canlı yayın, banttan yayın, özet yayın şeklinde içerik olarak ekonomik yönden dilediği gibi değerlendirebilir, bunlar üzerinde tasarruf yetkisini dilediği gibi kullanabilir. Aynı şekilde hak sahibi; eserinin radyo, televizyon, internet, mobil telefon vb. kitle iletişim araçlarıyla umuma iletimi konusunda da münhasır bir hakka sahip olup, ekonomik olarak bunlardan dilediği gibi yararlanabilir, yayınların bu araçlarla yapılmasına izin verebilir, bunları yasaklayabilir veya bunların yayın haklarının devirlerine ilişkin tasarruf işlemleri veya lisans sözleşmeleri yapabilir.

Bu bağlamda *yayın hakkı* da, eser sahibinin malî haklarından umuma iletim hakkını ifade eder. Spor müsabakalarının eser niteliğinde olduğunun tespiti, bunların

---

757 Erel, ss. 303-304.

"sui generis" bir hak olarak düzenlenmediği hukuk sistemlerinde, hakkın sahibi, hukukî niteliğinin tespiti ve hakkın devri konularında teoride ve pratikte karşılaşılabilecek güçlükleri aşma işlevine sahiptir.

Bununla birlikte, spor müsabakalarının *kendisi* ile *görüntüsü* üzerindeki hakların içeriği, niteliği ve sahibini birbirinden ayırmak gerekir. Spor müsabakasının kendisi, *sözsüz sahne eserleri* çerçevesinde korunabilirken, bunların görüntüsü üzerindeki haklar; *sinema eseri*, *radyo-televizyon kuruluşlarının ve film yapımcısının bağlantılı hakları* ve *FSEK m. 84* kapsamında korunabilirler. Bu kapsamda, hak sahipleri, FSEK'de kendilerine tanınan malî ve manevî haklarını koruyan hukukî ve cezai yollara (FSEK m. 66 vd.) başvurabilirler ve koşulları varsa FSEK EK Madde 4 uyarınca izinsiz yayınlanan eserleri için *"içeriğin çıkartılması"* talebinde bulunabilirler.

Eser sahibi, kural olarak onu meydana getiren kişi olmakla birlikte, kanunda sayılan istisnai hallerde eseri meydana getiren kişileri bir araya getiren (FSEK m. 10/II) veya bunları çalıştıran veya tayin edenlerin (FSEK m. 18/II) malî sak sahibi oldukları düzenlenmektedir. Bunun neticesinde, malî haklardan umuma iletim hakkı da kural olarak, spor müsabakasını icra edenleri bir araya getiren veya bunları bir hizmet sözleşmesi çerçevesinde çalıştıran *spor kulüplerine* ait olacaktır. Birden fazla spor kulübü tarafından oynanan müsabakalar ile çoklu müsabakalardan oluşan lig organizasyonlarında, hak sahibi spor kulüpleri arasında, kanunda veya sözleşmelerde aksi belirtilmedikçe adi ortaklık hükümleri uygulanır. Bunun yanında, Brezilya hukukunda düzenlendiği gibi, sporcuların da yayın haklarının pazarlanmasından elde edilecek gelirlerden pay alabilmesine ilişkin bir düzenleme yapılması yerinde olacaktır (Karş. BK. m. 336/II).

Yayın hakkı, kural olarak sporcuları bir araya getiren veya çalıştıran spor kulüplerine ait olmakla birlikte, futbolu düzenleyen 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunda ve diğer spor federasyonlarının düzenleyici işlemlerinde bunları kullanma yetkisinin spor federasyonlarına ait olduğu ifade edilmektedir. Bu yetki, kanunî veya iradî temsil yetkisi şeklinde ortaya çıkabileceği gibi, doğrudan veya dolaylı temsil yoluyla da kullanılabilir. Kanunda veya sözleşmelerde açıkça düzenlenmedikçe, federasyonlara tanınan müsabakayı

yayınlama yetkisi, hak sahibi kulüpler adına sözleşme yapma (borçlandırıcı işlem) yetkisini içermez. Yayın hakkının asli sahibi spor kulüplerinin yayın hakkını kısıtlayan bu düzenlemeler, tasarruf yetkisi sınırlaması niteliğindedir ve mutlaka kanunla düzenlenmelidir. Ancak 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunda, TFF'ye *açıkça* futbol müsabakalarının merkezî pazarlanması yetkisi verilmektedir. Bu anlamda, TFF, asli hak sahibi futbol kulüplerinin *yasal temsilcisi* sıfatıyla onlar adına ve hesabına sözleşme yapmaya yetkili kılınmaktadır.

Bunun yanında, doktrinde ağırlıklı olarak, spor müsabakalarının eser niteliğinde olmadığı savunulmaktadır. Bunun sonucunda, doktrinde yayın hakkı; spor müsabakasını düzenleyenlerin *haksız rekabet* veya *eşya hukukundan doğan hak ve yetkilerini içeren koruyucu hakların toplamından* ücret karşılığında belli bir kişi lehine *vazgeçme, saldırıya rıza gösterme* şeklinde ifade edilmektedir. Bunun sonucunda yayın hakkının devrinden anlaşılması gereken, mevcut bir hakkın devri değil, saldırıya rıza gösterme olarak tanımlanmaktadır[758]. Bu niteleme, hak sahibinin tespitini güçleştirip ona etkin bir koruma sağlayamayacağı gibi[759], bu hakkın içeriği, kullanım yetkisi ve devri konusunda da muğlaklıklara yol açma potansiyeline sahiptir. Şöyle ki; mülkiyet veya zilyetliğe dayanan savunma yetkilerinden vazgeçme olarak tanımlanan doğan yayın hakkı, doğrudan doğruya yetkilisinin müsabakanın yapıldığı alan üzerindeki hak ve yetkilerinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, yayın hakkı buna dayandırıldığı takdirde, iki takımın oynadığı bir müsabakada yayın hakkı, müsabakanın yapıldığı alanı mülkiyet veya zilyetliğinde bulunduran ev sahibi spor kulübüne ait olacaktır. Oysa spor müsabakasını yaratan veya onu meydana getiren kişiler her zaman için sporun yapıldığı alanı mülkiyetinde veya zilyetliğinde

---

758 Ahrens ve Jänich, s. 13; Fietz, s. 54; Fritzweiler ve diğerleri, s. 355; Hans-Joachim Hellmann ve Stefan Bruder, "Kartellrechtliche Grundsätze der zentralen Vermarktung von Sportveranstaltungen - Die aktuellen Entscheidungen der Kommission zur Bundesliga und FA Premier League", **EuZW** 2006, s. 359; Jungheim, Fernsehrechte, s. 89; Krause, Wettbewerb, s. 235; Kuczera, s. 85; Ernst-Joachim Mestmäcker, "Die Vergabe von Fernsehrechten an internationalen Wettbewerbsspielen deutscher Lizenzvereine", **Vermarktungsrechte im Sport** - Rechtsgutachten, (Ed. Klaus Vieweg), Berlin, 2000 (= Beiträge zum Sportrecht, Bd. 6), ss. 61-62; Pesahl, s. 274; Petersen, s. 10; Strauß, s. 6; Sauer, s. 93; Tumbrägel, s. 54; Waldhauser, s. 232; Weihs, Zentrale Vermarktung, ss. 62-63. Bunlara ek olarak, yayın hakkı, ahlaka aykırı fiil ile ticari işletmenin kişilik hakkının (*Recht am eingerichteten und ausgeübten Gewerbebetrieb*) ihlâlinden doğan savunma yetkilerinden vazgeçme olarak da ifade edilmektedir (Weihs, Zentrale Vermarktung, s. 63; Fritzweiler ve diğerleri, s. 355; Kirschenhofer, s. 16)).

759 Aynı yönde bkz: Hilty ve Henning-Bodewig, s. 51.

bulunduran kişiler olmayabilir. Bu anlamda yayın hakkı, mesela bir futbol karşılaşmasında, sadece ev sahibi kulübün kullanabileceği bir hak olarak karşımıza çıkmaktadır. Böyle olunca, ev sahibi kulüp, diğer kulübün onayını almaksızın, tek başına belli bir ücret karşılığında spor müsabakasının yapıldığı alana giriş izni vermek suretiyle müsabakadan ekonomik olarak faydalanabilir. Aynı şekilde, müsabakanın her iki tarafın mülkiyet veya zilyetliğinde olmadığı durumlarda, mesela müsabakanın tarafsız bir sahada oynandığı durumlarda, hak sahibi spor ürününü meydana getiren kişilerden tamamen ilgisiz üçüncü bir kişi olabilecektir. Spor müsabakası gayri maddî bir ürün olarak, her iki takımın karşılıklı emek, çaba ve yatırımları sayesinde ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle bu görüş, hakların sahipliğini tespit açısından eksik ve yetersizdir.

Keza yayının, malik ve zilyedin yer itibariyle yetkisi dahilinde olmayan bir alandan yapılması halinde, malik veya zilyet savunma yetkilerinden doğan haklarını kullanamadığından, bu durum yayın hakkı sahibinin herhangi bir hukukî korumadan yoksun kalması anlamına gelecektir[760]. Özellikle teknoloji alanındaki hızlı gelişmeler neticesinde, bir gün spor müsabakasının yapıldığı alan dışından sağlıklı ve kaliteli görüntü almak mümkün olduğunda, yayın haklarını mülkiyet ve zilyetlikten doğan savunma ve dava yetkilerinden vazgeçmeye dayandıran bu görüş tamamen yetersiz kalacaktır.

Kanaatimizce spor müsabakalarının yayın haklarının, spor türlerine göre ayrım yapmaksızın Fransa ve Brezilya örneğinde olduğu gibi *"sui generis"* bir hak olarak, sporla ilgili bir kanunda düzenlemesi yerinde olacaktır. Bu sayede yayın hakkı, mutlak bir hak olarak herkese karşı ileri sürülebilecek ve sahibine etkin bir koruma sağlayacaktır. Hiç şüphesiz bu düzenleme yapılırken hak sahibinin de tartışmalara yol açmayacak şekilde belirlenmesi yerinde olacaktır. Keza Brezilya örneğinde olduğu gibi, eser sahibi sporcuların da yayın haklarından pay almasını sağlayacak düzenlemeler yapılması yerinde olacaktır. Böyle bir düzenleme yapılıncaya kadar ise, FSEK'in umuma iletim hakkına ilişkin düzenlemeler hak sahiplerine etkin bir koruma sağlamak bakımından yeterli bir işleve sahiptir.

---

760 Lochmann da her yıl düzenlenen Fransa Bisiklet turu gibi bisiklet yarışları, açık denizdeki yelken yarışları, maraton veya otomobil yarışlarında malik veya zilyedin savunma yetkilerini kullanamayacağına işaret etmektedir (s. 20).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YAYIN HAKLARININ SINIRLARI

I. KISA GÖSTERİM HAKKI VE ÖNEMLİ SPOR OLAYLARINA ERİŞİM

A. Genel Olarak

Günümüzde spor müsabakalarının yayın hakları hususunda hak sahipleri ile yayıncılar, spor müsabakalarından ekonomik olarak azami faydayı sağlamak amacıyla münhasır yayın sözleşmeleri akdetmeyi tercih etmektedirler. Kâr amacı güden medya kuruluşları, reklam gelirlerini gözettiğinden birden fazla alıcının alabileceği ürünlere daha az ilgi göstermektedirler[761]. Bu nedenle, yayıncılar, toplumda yoğun ilgi gören spor müsabakalarının yayın haklarını, hak sahiplerinden kendilerine münhasır hak tanıyacak şekilde talep etmektedirler. Yayın kuruluşları, hak sahiplerine yayın hakları için ödedikleri bedeli karşılayıp kâr elde edebilmek için çoğunlukla yüksek maliyetli ve uzun vadeli yatırımlarla ödemeli televizyon altyapıları kurmaktadırlar. Yaptıkları yatırımları karşılayabilmek amacıyla münhasır yayın hakkına sahip medya kuruluşları, abone sayılarını artırmak için yayınlarını ödemeli televizyonlardan ve şifreli olarak umuma iletmeyi tercih etmektedirler.

Kural olarak, hak sahibi spor kulüpleri veya düzenleyiciler ile yayın kuruluşları, kendi aralarında irade özerkliğinin görünümü olan sözleşme özgürlüğü çerçevesinde yapacakları sözleşmenin koşullarını diledikleri gibi belirleyebilirler. Ancak sözleşme özgürlüğü kanunun çizdiği sınırlar içinde kullanılabilir. Bu anlamda, spor müsabakalarının münhasıran tek bir medya kuruluşundan şifreli veya şifresiz, ödemeli veya ücretsiz kanallar vasıtasıyla yayınlanması, başta tarafı olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi olmak üzere, Anayasamızda güvence altına alınan ifade özgürlüğünün en önemli görünümlerinden medyanın ve kişilerin haber verme özgürlüğü ile toplumun haber alma özgürlüğünü ciddi anlamda tehdit etmektedir. Aynı şekilde, yayın hakları konusunda münhasır hak tesisi, ilgili pazarlara girişleri

---

761 Karş. Holger Enßlin, "Der Erwerb von Übertragungsrechetn für Sportereignisse im europäischen Wettbewerbsrecht am Beispiel der EBU - die Sicht der Privatsender", **ZeuP** 2, 2006, s. 382.

önemli ölçüde sınırladığından önemli rekabet hukuku sorunlarını da beraberinde getirmektedir[762].

Bir spor müsabakasının münhasır yayın haklarına konu olması durumunda, bir tarafta hak sahibi spor kulüpleri ve düzenleyiciler ile münhasır yayın hakkını elde eden medya kuruluşu, diğer tarafta ise haber verme işlevini yerine getirmek ve rakipleriyle rekabet etmek isteyen diğer medya kuruluşları ile bu spor olaylarından etkin bir şekilde haberdar olmak isteyen kamunun menfaatleri çatışma halindedir[763]. Bu nedenle, hak sahibi spor kulüpleri, münhasır yayın hakkına sahip medya kuruluşu, diğer yayıncılar ve izleyiciler arasındaki menfaat dengelerini gözeterek, gerek hak sahibi spor kulüpleri veya düzenleyicilerin hukukî menfaatlerini koruyacak, gerekse diğer medya kuruluşlarının haber verme ve toplumun haber alma özgürlüğünü güvence altına alacak etkinlikte düzenlemeler yapılması zorunluluğu doğmuştur.

Spor müsabakalarının münhasır yayın sözleşmelerine konu olmasıyla başlayan medya ve haber alma özgürlüğüne getirilen kısıtlamalar, Avrupa'da 1980'li yılların sonlarında tartışma konusu olmuştur. Bu tartışmalar, ilk olarak 1989 tarihli Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesinde Avrupa Konseyine üye devletlerin münhasır yayın haklarına konu olan kamuyu yakından ilgilendiren olaylarda toplumun haber alma özgürlüğünü sağlamak amacıyla gerekli yasal önlemleri inceleyebileceğinin öngörülmesi ve akabinde münhasır hakların sınırötesi bağlamda alındığı durumlarda büyük olaylara ilişkin "kısa haber verme hakkı" ile ilgili Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin R (91) 5 sayılı Tavsiyenin kabul edilmesiyle sonuçlanmıştır. Daha sonra kısa haber verme hakkına ilişkin AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesinde ayrıntılı düzenlemeler yapılmıştır. Avrupa Hukukunda kısa gösterim hakkı ve önemli olaylara erişim hususunda düzenlemeler yapılmasında spor müsabakaları tetikleyici bir rol oynamıştır. Bu çerçevede; AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi ile ülkemizin de taraf olduğu Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesinde "*toplumun önemli spor olaylarına erişimi*" ile toplumun büyük ilgisini çeken spor olaylarından "*kısa haber bildirim hakkı*"

---

762 Bu konu aşağıda ayrıntılı olarak incelenecektir. Bkz: aşa. Üçüncü Bölüm, II.

763 Karş. Westerholt, s. 267.

düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerde; bazı önemli spor olaylarının kamuya ücretsiz yayınlanması, münhasır yayın haklarına konu olan diğer bazı önemli spor olaylarından ise haber amaçlı ve belli süreyle sınırlı olmak kaydıyla kısa görüntüler verilebilmesi öngörülmüştür. Avrupa Komisyonu da 2007 tarihli Spor Üzerine Beyaz Kitapta, Komisyonun toplum için büyük yarar sağladığı ve önem taşıdığı düşünülen spor karşılaşmalarının yayınları hakkında bilgi edinme ve bu yayınlara kapsamlı erişim hakkını desteklemeye devam edeceği ifade edilmektedir[764].

Bu düzenlemelere paralel olarak, ülkemizde de 3 Mart 2011 tarihinde Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunda "*kısa gösterim hakkı*" ve "*kamunun önemli olaylara erişimi*" konuları düzenlenmiştir.

Önemle belirtmek gerekir ki, hak sahipleri ve düzenleyici kuruluşlar ile yayın kuruluşlarının sözleşme özgürlüğü çerçevesinde yapacakları sözleşme hükümleri, uluslararası sözleşmelerde ve 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanundaki bu hakları düzenleyen emredici nitelikteki hükümlere aykırı olamaz. Keza spor örgütlerinin tek taraflı düzenleyici işlemlerle bu hakları sınırlayan, ortadan kaldıran hükümleri geçersizdir.

Bu düzenlemelerin ayrıntılarına geçmeden önce konunun daha iyi anlaşılabilmesi için, kısa gösterim hakkı ve kamunun önemli olaylara erişiminin hukukî temellerini inceledik.

B. Kısa Gösterim Hakkı ve Önemli Spor Olaylarına Erişime İlişkin Düzenlemelerin Hukukî Temelleri

Spor müsabakalarının yayın haklarının sahiplerinden spor kulüpleri ve düzenleyicilerin kendi aralarında sözleşme özgürlüğü kapsamında yaptıkları yayın sözleşmelerine, "*kısa gösterim hakkı*" ve "*önemli spor olaylarına erişim*" çerçevesinde önemli sınırlamalar getirilmiştir. Bu sınırlamaların hukukî temelleri, gerek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gerekse Anayasamızda güvence altına ifade özgürlüğünün görünümlerinden basın (medya) ve haber verme özgürlüğü ile haber

764 Spor Üzerine Beyaz Kitap (White Paper on Sport), 11.7.2007, COM(2007) 391, Media 4.8.

alma özgürlüğüne dayanmaktadır[765]. Bu özgürlüklerin ne anlama geldiğini ve bunların kısa gösterim hakkı ile önemli spor olaylarına erişim konusundaki rollerini belirlemekte fayda vardır.

1. Haber Verme ve Basın (Medya) Özgürlüğü

Basın ve haber verme özgürlüğü, bireyin en temel ve vazgeçilmez haklarının başında gelen ve demokrasinin temel dayanağı olarak kabul edilen ifade özgürlüğünün bir kullanım şekli, bu özgürlüğün gerçekleşmesinin önemli bir aracıdır[766]. Basın özgürlüğünün içerdiği en önemli hak, haber, fikir, düşünce ve kanaatlerin serbestçe toplanmasını ve halka sunulmasını gerektirir[767].

Haber verme özgürlüğü, Anayasamızın "*düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti*" başlıklı Anayasamızın 26. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre; "*Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir*". Görüldüğü üzere Anayasamızda haber verme özgürlüğü, yalnızca basın, radyo ve televizyon kuruluşlarına değil, herkese tanınmış bir özgürlük olarak düzenlenmiştir (AY. m. 26/I)[768].

Basın özgürlüğü ise Anayasamızın 28. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; "*basın hürdür ve sansür edilemez ve devlet basın hürriyetini sağlayacak tedbirleri alır*". Basın özgürlüğünü düzenleyen Anayasa hükmü, basın dışındaki

---

765 Peter J. Tettinger, "Kurzberichterstattung über Sportereignisse im Fernsehen", in: **SpuRt** 3/1998, s. 109; Peter Christ, "TV-Sportberichterstattung im Lichte des österreichischen Rundfunkrechts", **SpuRt** 2/2006, s. 50; Karş. Kaboğlu, Mütalaa, s. 411; Fritzweiler ve diğerleri, s. 341.

766 Nevin Ünal Özkorkut, "Basın Özgürlüğü ve Osmanlı Devleti'ndeki Görünümü", **AÜHFD**, Yıl: 2002, S. 3, C. 51, ss. 69-70.

767 Sulhi Dönmezer, **Basın ve Hukuku**, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1976, s. 95.

768 Radyo, televizyon, sinema gibi kitle iletişim araçlarının, yazılı basından farklı bir niteliğe sahip olmasından dolayı, bu yayınlarda serbesti sistemi yerine izin sistemi öngörülmektedir (Fevzi Demir, **Anayasa Hukuku - Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku**, 7. Baskı, İzmir, 2009, s. 332).

televizyon, internet, IPTV gibi diğer kitle iletişim araçlarıyla haber verme özgürlüğünü de içerdiği gibi, Devlete bu alanda gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü yüklemektedir[769]. Basını da kapsayan tüm bu kitle iletişim araçları medya[770] ve bu araçlar vasıtasıyla düşünceyi, haber ve bilgiyi yayma da "*medya özgürlüğü*" olarak adlandırılabilir. Medya özgürlüğü, Anayasamızda düzenlenmemiş olmakla birlikte, bu durum medya özgürlüğünün güvence altında olmadığını göstermez[771]. Basın, radyo ve televizyon araçlarının düşünceyi yayma bakımından aynı işleve sahip olması nedeniyle, Anayasamızın 28. maddesinde basın özgürlüğüne ilişkin hükümler, radyo-televizyon ve internet özgürlüğü açısından da geçerli olacaktır[772].

Medya özgürlüğü, düşünce özgürlüğünün en önemli araçlarından biridir. Geçmişte yalnızca basının ve kamu televizyonlarının yerine getirdiği haber verme ve düşünceyi açıklama işlevini, günümüzde özel radyo ve televizyonlar, internet ve diğer alternatif yeni medya araçları da yerine getirmektedir. Özellikle basın, radyo ve televizyon kuruluşlarının toplumdaki ekonomik ve siyasi hareketlenmelere bağlı olarak tarafsız haber yapma işlevini yerine getiremediği zamanlarda, bütün kullanıcılarının geniş kitlelere ulaşabildiği ve düşüncelerini yayabildiği internet gibi alternatif medya araçları sayesinde artık günümüzde düşünceyi paylaşma, bilgi ve haber aktarımı daha hızlı ve etkin biçimde gerçekleşmektedir.

Haber verme özgürlüğü, Anayasamız dışında temel bir hak olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10. maddesinde de ifade özgürlüğü kapsamında teminat altına almıştır. Buna göre; "*Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir almak ve vermek özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir.*"

---

769 Anayasamızda yalnızca basın özgürlüğünün düzenlenmiş olmasının sebebi, Anayasanın yapıldığı zamanda, basın dışında, tek medya organının devlet televizyonu olmasıdır. Ancak daha sonraları özel radyo ve televizyon kuruluşlarının kurularak yasal bir zemine oturtulması basın özgürlüğünün bunları da kapsayacak şekilde geniş yorumlanmasını gerektirmektedir.

770 Türk Dil Kurumu Sözlüğü; İletişim ortamı, iletişim araçları, kitle iletişim araçlarının tümü. www.tdk.org.tr, (1.11.2011).

771 Serdar, s. 136.

772 Karş. Serdar, ss. 136-137

Devlet, haber verme ve basın (medya) özgürlüğü için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür[773]. Devlet, bu işlevini yerine getirirken vatandaşlarının farklı bilgi kaynaklarından haber almasını sağlamak amacıyla bilgi çokluğu ve çoğulculuğunu da garanti altına almalıdır. Bu nedenle basın (medya) özgürlüğü, tek taraflı algılanmamalı, haberi verenin hakları kadar izleyicilerin de haber alma hakkı da dikkate alınmalı ve biri olmazsa diğerinin yarım kalacağı unutulmamalıdır[774]. Bilgi *çoğulculuğu*[775], aynı veya farklı konularda farklı medya kuruluşlarının tarafsız ve özgür görev ve haber yapmasını da içerir. Bu kapsamda devlet, medya çoğulculuğunu sağlayarak mümkün olduğunca farklı kaynaklardan bilgi ve haber teminini sağlayıcı tedbirleri almalıdır.

Münhasır yayın haklarına konu olan spor müsabakalarının yayınlanması bakımından haber verme ve medya özgürlüğünün sağlanması önemlidir. Zira ancak bu sayede, medya kuruluşları birbirleriyle serbest rekabet ortamında mücadele edebilir. Özellikle münhasır hakların uzun süreleri kapsayacak şekilde alındığı durumlarda böyle bir tedbir zorunlu ve gereklidir.

Hak sahibi kulüpler ve düzenleyiciler, mülkiyet ve dolaysız zilyetlik veya fikrî hukuktan doğan hak ve yetkilerine dayanarak yalnızca sözleşme yaptıkları medya kuruluşlarının spor müsabakasının meydana geldiği alana girmelerine izin vermektedirler. Keza spor örgütleri, tek taraflı düzenleyici işlemlerle sadece belirli şartları haiz yayın kuruluşlarının spor müsabakasından görüntü almalarına izin vermektedirler. Böylece diğer yayın kuruluşları, spor müsabakalarından haber verme hakkını ve görevini işlevsel olarak icra edememektedirler. Spor müsabakaları, estetik özelliği nedeniyle daha çok göze hitap eden görsel hareketlerden oluştuğu için bu müsabakalardan etkin bir şekilde haber verme işlevi, ancak görüntülü haber verilmesiyle mümkün olabilir. Bu nedenle, haber verme ve basın (medya)

---

773 Bu tedbirler, basına devlet yardımının sağlanması yanında, basın özgürlüğünü tehdit eden "tekelleşme" ya da "yoğunlaşma" çabaları ile eğilimlerinin engellenmesi olarak gösterilebilir (Demir, s. 334).

774 Özkorkut, s. 71.

775 AİHM'ye göre çoğulculuk, iletmeye elverişli bilgi ve fikirlerin serbestçe hazırlanması ve kamu makamlarının hiçbir öndenetimi olmaksızın biçimlendirilmesidir ((İbrahim Ö. Kaboğlu, **Anayasa Hukuku Dersleri - Genel Esaslar**, 3. Baskı, Legal Yayınevi, İstanbul, 2006, (Anayasa), s. 295)).

özgürlüğünün sağlanabilmesi imkânlar dahilinde diğer yayın kuruluşlarının da müsabakadan görüntü almasıyla mümkün olabilir. Bu nedenle, kanaatimizce münhasır yayın hakkı sahibi medya kuruluşu dışında, diğer medya kuruluşlarının müsabakanın yapıldığı alandan görüntülü haber verme imkânından mahrum bırakacak düzenlemeler Anayasamızın haber verme ve basın özgürlüğüne aykırıdır[776]. Devletin, haber verme ve medya özgürlüğü bağlamında medya çoğulculuğunu sağlamak için gerekli yasal tedbirleri alması gerekmektedir.

Haber verme ve basın (medya) özgürlüğünü sağlamak hususunda, spor müsabakasının yapıldığı yerden görüntülü haber verme imkânından başka bir diğer sorun da, münhasır yayın hakkına sahip yayıncı kuruluşun yaptığı yayınlardan haber amaçlı iktibas yapılmasını sağlayıcı tedbirler alınmasının sağlanmasıdır. Esasen böyle bir iktibas serbestisi, FSEK m. 37 çerçevesinde kanunun çizdiği sınırlar çerçevesinde kullanılabilmektedir[777]. Ancak bu hakkın kullanım şekli ve usûllerinin, spor müsabakalarının kendine özgü özellikleri nedeniyle ayrı olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

2. Haber Alma Özgürlüğü

Gerek Anayasamızda (m. 26/I) gerekse Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde (m. 10/I) ifade özgürlüğünün, kamu otoritelerinin müdahalesi olmaksızın haber vermek yanında, haber alma özgürlüğünü de kapsadığı ifade edilmektedir. Gerçekten de ifade özgürlüğünden söz edebilmenin ilk şartı; haber, fikir ve bilgilerin araştırılması, elde edilmesi ve serbestçe öğrenilmesidir[778]. Haber, bilgi ve belgelere ulaşabilme olanağı, bilgilenme hakkıdır[779]. Haber alma hakkı, kişinin Anayasada güvence altına alınan yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirmesini de sağlayan en önemli araçlardan birisidir.

---

776 Aynı yönde bkz: Kaboğlu, Mütalaa, s. 416 vd. Yazar, tekelci yetkinin çoğulculuk ilkesine aykırı olduğunu ifade etmektedir.

777 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz: aşa. Üçüncü Bölüm, I C 4 a.

778 Reyhan Sunay, **İfade Hürriyetinin Muhtevası ve Sınırları,** Ankara, 2001, s. 49.

779 Kaboğlu, Anayasa, s. 272.

Hiç şüphesiz, bilgi edinme ve haberlere ulaşabilmede kitle iletişim araçlarının rolü büyüktür[780]. Basın, radyo ve televizyon araçlarının haber verme hürriyetlerinin bundan yararlanan kişiler açısından anlamı, haber ve fikir almak hürriyetidir[781]. Esasında haber verme ve basın özgürlüğü ile haber alma özgürlüğü birbiriyle etkileşim halinde olan özgürlüklerdir. Biri olmazsa, diğerinin anlamı kalmayacaktır.

Haber alma hakkı, en yalın haliyle; haber, fikir ve bilgilerin serbestçe toplanabilmesi anlamına gelmektedir[782]. Toplu bir hak ve özgürlük niteliğini kazanan haber alma özgürlüğü, devlete bu özgürlüğü korumanın yanında, onun yerine getirilebilmesi için gerekli tedbirlerin alınması ödevini de yüklemektedir. En temel hak ve özgürlüklerden olan haber alma özgürlüğü, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz. (AY. m. 13). Bu bağlamda, özellikle, insanların bilgi, düşünce paylaşımlarını ve haber almalarını engelleyen sınırlamaların *ölçülülük ilkesi*[783] gereğince uygulanması gerektiği göz ardı edilmemelidir. Hiç şüphesiz, temel hak ve özgürlüklerin bu şekilde kısıtlanması, sınırlamanın amacı ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan aracı ifade eden ölçülülük ilkesine uygun olmalıdır. Ölçülülük; orantılılık, elverişlilik ve gereklilik öğelerini de içine alır[784].

Basın (medya) özgürlüğü ve haber alma özgürlüğünün taraflar açısından menfaatlerin her zaman aynı noktada kesişmeyeceği ve sıklıkla çelişebileceği gerçeği karşısında- devletin bu özgürlüğün engellerini ortadan kaldıracak tedbirleri alması; özgürlüğü tüm tarafları için mümkün olabilecek en iyi ölçüde etkili kılmak amacıyla,

---

780 Sunay, s. 54.

781 Sunay, s. 54; Özkorkut, s. 67.

782 Sunay, s. 146.

783 Ölçülülük ilkesi, doktrinde genel olarak, sınırlamada başvurulan aracın sınırlama amacını gerçekleştirmeye elverişli olması; bu aracın, sınırlama açısından gerekli olması ve araçla amacın ölçüsüz bir oran içinde bulunmaması şeklinde tanımlanmaktadır (Yüksel Metin, **Ölçülülük İlkesi**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2002, s. 187).

784 Kaboğlu, Mütalaa, s. 410; Metin, s. 26 vd.

kötüye kullanıldığı durumlara yönelik düzenlemeler yapması bu önemli özgürlük biçimini mümkün olduğu kadar netleştirebilir[785].

Spor müsabakalarının yayınlanması hususunda haber alma özgürlüğünün sağlanması büyük önem taşımaktadır. Zira spor müsabakaları kamuoyunda büyük ilgi uyandıran, toplumun büyük bir kesiminin etkin biçimde haber almak istediği olaylardandır. Toplumun spor müsabakalarından haber alma özgürlüğünün tatminkâr biçimde sağlanabilmesi, spor müsabakalarının estetik-görsel niteliği gereği, bunlardan görüntülü haber alınmasına bağlıdır.

Spor kulüpleri ve düzenleyicilerinin münhasır yayın sözleşmeleri kapsamında, münhasır yayın hakkına sahip medya kuruluşu dışında diğer medya kuruluşlarının müsabakanın yapıldığı alana girişlerine izin vermemek suretiyle görüntülü haber vermelerini engellemesinin haber alma özgürlüğünü ihlâl edip etmediği tartışmalıdır[786]. Medya özgürlüğünde olduğu gibi, haber ve bilgilerin tek bir kaynaktan verilmesi izleyicinin haber alma, farklı düşünce ve kanaatlere serbestçe ulaşabilme hakkını da kısıtlar veya ortadan kaldırır[787]. Kanaatimizce haber alma özgürlüğü, bilgi kaynaklarının farklılığı ve çeşitliliğinin sağlanması ve bu alanda gerekli tedbirlerin alınmasıyla mümkün kılınabilir.

Haber alma özgürlüğü açısından bir diğer sorun da, münhasır yayın hakkına sahip yayıncıların, yayınlarını çoğunlukla ödemeli televizyonlardan ve şifreli olarak umuma iletmesidir. Bu durum, sözkonusu televizyona veya medya kuruluşuna üye/abone olmayan vatandaşların spor müsabakalarının görüntülerinden mahrum kalabileceği anlamına gelmektedir[788]. Gerçekten de, haber alma özgürlüğü

---

785 Özkorkut, s. 71; Alman hukukunda ölçülülük ve menfaatler dengesi için bkz: Christoph Gröpl "Fußball im Fernsehen - Zirkusspiele der modernen Art", **SpuRt** 5/2004, ss. 184-185.

786 Danıştay, münhasır yayın hakkına sahip kuruluşun diğer yayıncı kuruluşlara bedeli karşılığında haber amaçlı görüntü vermek zorunda olması karşısında, yayın kuruluşlarının stadyumlara alınmasının haber alma özgürlüğünü kısıtlamadığına karar vermiştir (Danıştay 10. Daire E. 1996/8807, K. 1999/687, T. 2.3.1999)

787 Özkorkut, s. 68.

788 Talimciler, kültürel yurttaşlık kavramına dayanarak kamuyu ilgilendiren spor olaylarının herkes tarafından ücretsiz izlenme hakkına sahip olduğunu savunmaktadır. "Paralı kanaldan yayınlanacak olan yayınları izleyemeyecek geniş kitle nedeniyle, bu olayın ülke içinde yaratacağı etkinin sosyal adalet boyutu ve bununla bağlantılı olarak herkesin izleyebileceği sporların televizyon yayınları aracılığı ile yayınlanması düşüncesinin temelinde yatan kültürel

kapsamında vatandaşlarından bütün spor müsabakalarından görüntülü haber alma haklarının olup olmadığı konusunda veya böyle bir hakkın varlığı kabul edilirse, bu hakkın ne ölçüde olması gerektiği konusunda, hak sahiplerinin menfaatlerini zedelemeyen, ancak toplumun da haber alma özgürlüğünü sağlayıcı tedbirler alınması zaruri hale gelmiştir. Bu tedbirlerin hiç şüphesiz ölçülülük ilkesi gereğince amacı gerçekleştirmeye elverişli olması gerekmektedir.

Bu nedenle, bu hakkın ölçüsünü belirleyebilmek için önem derecesi bakımından spor müsabakaları arasında bir ayrıma gidilmesi uygun görülmektedir. Gerçekten de, kimi spor müsabakaları toplumun büyük bir kısmını ilgilendirirken, bazıları ise ulusal hassasiyetler nedeniyle neredeyse toplumun tamamını ilgilendirmektedir. Bu nedenle devletçe haber alma özgürlüğünü sağlayıcı tedbirlerin alınmasında bu hususun gözetilmesinde fayda bulunmaktadır. Bu çerçevede, kamunun bazı spor müsabakalarından banttan ve kısa gösterimler yoluyla haber alma özgürlüklerinin sağlanması uygun görülürken, toplumun tamamını ilgilendiren bazı spor müsabakalarından ise canlı, ücretsiz ve şifresiz yayın yapılması şart koşulmak suretiyle kamunun haber alma özgürlüğü işlevsel bir şekilde karşılanmaya çalışılmaktadır. Bu anlamda, gerek kısa gösterim hakkı, gerekse önemli spor olaylarına erişim ifade özgürlüğünün sağlanmasının en önemli araçlarındandır[789].

C. Kısa Gösterim Hakkı

1. Genel Olarak

Asli hak sahibi spor kulüpleri veya düzenleyicileri tarafından spor müsabakalarının yayın haklarının münhasır hak yaratacak şekilde tek bir yayıncıya

---

yurttaşlık kavramıdır. Bu kavrama göre, eğer herkes bu ülkenin yurttaşıysa herkes bu yayınları ücretsiz olarak izleme hakkına sahip olmalıdır. Eşitlik ve kullanım açısından yapılacak yasal düzenlemeler belli başlı sporların paralı televizyona geçişini engelleyebilir ve bu tür bir hizmeti satın alma kaynaklarından yoksun olan insanların en yaygın sporları izlemelerine olanak sağlayabilir" (Ahmet Talimciler, "Futbol Maçlarının Yayını ve Kulüpler-Federasyon-Medya İlişkileri: Futbol-Televizyon Evliliğinde Yeni Dönem", **Medya Politikaları**, (Ed. Beybin Kejanlıoğlu, Sevilay Çelenk ve Gülseren Adaklı), İmge Kitabevi, Ankara, 2001, s. 289).

789 Max von Schoenthal, "Großereignisse und das Recht auf Berichterstattung", **Iris Plus, Rechtliche Rundschau der Europäischen Audiovisuellen Informationsstelle**, Ausgabe 2006-04, s. 3.

verilmesi, medya ve haber alma özgürlüğünü ciddi anlamda tehdit etmektedir. Münhasır yayın sözleşmelerinin doğal sonucu olarak, spor kulüpleri ve düzenleyicileri, spor olayının meydana geldiği yere, mülkiyet veya dolaysız zilyetlikten doğan hak ve yetkilerine veya fikir ve sanat eserleri hukukundan doğan umuma iletim haklarına dayanarak yalnızca sözleşme yaptığı medya kuruluşlarının girişine izin vermekte, böylece diğer medya kuruluşları spor olayının meydana geldiği yere girip kayıt yapamadığından haber verme özgürlükleri engellenmektedir[790]. Bu engellemeler, spor örgütlerinin çıkarmış olduğu tek taraflı düzenleyici işlemlerle yazılı kural haline getirilmiştir[791]. Bu engellemelerin temelinde, zamanında bu hakların, yayın hakları sahiplerinin malî haklarını ciddi derecede ihlâl edecek şekilde kötüye kullanılması yatmaktadır. Bunun dışında, münhasır yayın hakkına sahip yayın kuruluşlarının yayınlarından alıntı yapmak suretiyle yayın yapmanın da yayın hakkı sahibi kuruluşunun fikrî hukuktaki bağlantılı haklardan doğan malî haklarını ihlâl ettiği kabul edilmektedir. Böylece diğer yayın kuruluşları, spor müsabakasından görüntülü yayın yapma hakkından tamamen mahrum bırakılmaktadır. Kamuoyu bakımından ise spor olayının meydana geldiği yerden tek bir yayıncıdan alınan görüntüler, haber alma özgürlüğünü ve bilgi çokluğunu garanti etmemekte ve hatta çoğu zaman kısa gösterim hakkına konu olan spor olayları aboneli-ödemeli televizyonlardan yayınlandığı için, ilgili televizyon kuruluşuna üye olmayan vatandaşlar, görüntülü haber alma hakkından tamamen mahrum kalmaktadırlar.

İşte bu amaçla, gerek medya özgürlüğü ve çoğulculuğunu gerekse kamuoyunun bilgi ve haberi farklı kaynaklardan temin etme ve haber alma özgürlüğünü sağlamak amacıyla Avrupa Hukukunda ve Türk hukukunda "*kısa gösterim hakkı*" öngörülmüştür. Kısa gösterim hakkının içeriği, süresi ve kullanım şekli gerek hak sahibi kulüpler ve münhasır yayın hakkına sahip medya kuruluşları,

---

790 Karş. Schoenthal, s. 3.

791 TFF tarafından çıkarılan Medya Talimatının "Yayın Yetki Belgesi" başlıklı 11. maddesine göre; yalnızca TFF ile yayın sözleşmesi yapmaya hak kazanan veya sözleşmeleri TFF tarafından onaylanan kişilere yayın yetki belgesi verilebileceği ve yayın yetki belgesi olmayan yayın kuruluşlarının kameralarının basın toplantısı odası harici diğer bölümlere ve dolayısıyla müsabakanın yapıldığı alana alınmayacağı düzenlenmiştir.

gerekse diğer yayın kuruluşları ile kamuoyunun menfaatleri arasındaki hassas dengeyi gözeterek düzenlenmelidir.

2. Tanımı ve Kullanım Şekli

Kısa gösterim hakkı, Türk ve Avrupa Hukuku mevzuatlarında tanımlanmadığı gibi, yaygın ve genel kabul görmüş bir tanımı da mevcut değildir[792]. Esasında Avrupa Hukuku ve karşılaştırmalı hukukta, "*kısa haber verme/bildirme hakkı*" adı altında düzenlenen bu hak, başlıca üç özelliğe sahiptir. Bunlardan birincisi, bu hak, yalnızca *kısa süreli* kullanılabilir. İkincisi, bu hak yalnızca *haber amaçlı* kullanılabilir. Nihayetinde üçüncüsü, bu hakkın topluma *görsel-işitsel vasıtalarla* iletilmesidir. Hakkın bu özellikleri ışığında, kısa gösterim hakkı; münhasır yayın hakkına sahip medya kuruluşları dışında diğer medya kuruluşlarının kamuoyunun ilgisini çeken olaylardan belli bir süreyle ve haber amaçlı olarak görüntülü haber verme hakkı olarak tanımlanabilir[793].

Kısa gösterim hakkı uygulamada iki farklı şekilde kullanılmaktadır[794]. Bunlardan birincisine göre; kısa gösterim hakkını kullanmak isteyen televizyon yayıncısı, münhasır yayın hakkına sahip yayıncının sinyalini kaydedebilir. İkincisine göre ise; kısa gösterim hakkını kullanmak isteyen yayıncı bu hakkını doğrudan spor olayını meydana geldiği yere girerek kayıt yapmak suretiyle kullanabilir.

Avrupa Hukuku düzenlemelerinde ve karşılaştırmalı hukukta ilgili kurumların ve kanun koyucunun tercihine bağlı olarak, kısa gösterim hakkı, bazen bu iki yöntem birlikte, çoğu zaman ise spor olayının meydana geldiği yere giriş imkânı tanımaksızın, yalnızca münhasır yayın hakkına sahip yayıncının sinyalini kaydetmek suretiyle tanınmaktadır. Örneğin, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararında ve Alman Hukukunda kısa haber verme hakkının bu iki yöntemle birlikte kullanımına izin verilmekte, AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi asgari olarak münhasır yayın hakkına sahip yayıncının sinyal kaydetme yolunu tercih

---

792 Osterwalder, s. 305.

793 Farklı bir tanım denemesi için bkz: Osterwalder, s. 306.

794 Michael Winter, "Das Fehlen eines Kurzberichterstattungsrechts für Hörfunksender: Ein Manko des geltenden Rundfunkrechts", in: **SpuRt** 3/2004, (Kurzberichterstattungsrecht), s. 99.

ederek, üye devletlerin bunlarla eşdeğer bir sisteme yer verebileceğini kabul etmekte, Avusturya hukukunda ise yalnızca yayıncının sinyalini kaydetme yoluyla kısa gösterim hakkının düzenlenebileceği öngörülmektedir.

Bununla birlikte, kısa gösterim hakkının yayıncılara spor olayının meydana geldiği alana giriş ve kayıt imkânı vermek suretiyle kullandırılması her zaman mümkün olmayabilir. Spor olayının meydana geldiği yerdeki kapasite yetersizliği veya diğer başka objektif nedenlerle kısa gösterim hakkının bu şekilde kullanımı sınırlanabilir[795]. Kanaatimizce medya özgürlüğü ve çoğulculuğunu sağlamak amacıyla kısa gösterim hakkının müsabakanın yapıldığı yerden kullanılmasına da cevaz verilmelidir. Zira ancak bu sayede medya, tarafsız ve adil haber verme işlevini yerine getirebilir, kamuoyu da farklı bilgi ve haber kaynaklarından edindiği bilgileri özgürce değerlendirme imkânı bulabilir.

Son olarak kısa gösterim hakkı, gerek Avrupa Hukuku düzenlemelerinde gerekse Türk hukukunda, yalnızca spor müsabakalarının *televizyondan* yayınlanması halinde mümkün olabilmektedir[796]. Münhasır yayının televizyon dışındaki diğer kitle iletişim araçları vasıtasıyla yapılması halinde, kısa gösterim hakkının kullanılabileceğine ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Kanaatimizce, kısa gösterim hakkıyla amaçlanan medya ve haber alma özgürlüğünü temin etmek olduğundan, bu hakkın kıyasen televizyon dışındaki diğer kitle iletişim araçları vasıtasıyla da kullanılabilmesi mümkün olmalıdır[797]. Bu, gerek hakkı kullandıracak olan gerekse de hakkı kullanan medya kuruluşu açısından da geçerli olmalıdır. Örneğin, bir spor müsabakasının münhasır yayın hakkını alan kuruluş internet üzerinden yayına yalnızca abonelerinin erişimine izin veriyorsa, televizyon kuruluşları dahil diğer tüm medya kuruluşları bu yayınlardan kısa gösterim hakkına sahip olmalıdır. Bu anlamda, internet yayın kuruluşu da kısa gösterim hakkı sağlamak yükümlülüğü altındadır. Aynı şekilde, münhasır yayın hakkı sahibinin bir televizyon kuruluşu olması halinde, diğer görsel-işitsel yayın yapan medya kuruluşları bu kısa gösterim hakkından yararlandırılabilmelidir.

---

795 Schoenthal, s. 7.

796 Laier, Berichterstattung, s. 389.

797 Karş. Laier, Berichterstattung, s. 389. Bunun dışında, radyo kuruluşlarının da spor müsabakasının yapıldığı yerden kısa haber verme hakkından yararlandırılması gerekmektedir.

3. Kısa Gösterim Hakkına İlişkin Avrupa Hukuku Düzenlemeleri

Kısa gösterim hakkı, Avrupa Hukukunda "*kısa haber verme hakkı*" adı altında düzenlenmiştir. Kısa haber verme hakkının ilk temelleri, Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesiyle atılmış, daha sonra Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Nr. R (91) 5 sayılı Tavsiye Kararıyla ilk kez açıkça böyle bir hakkın varlığından söz edilmiştir. Kısa haber verme hakkı, daha sonra AB Görsel-Medya Hizmetleri Yönergesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

a. Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi (European Convention on Transfrontier Television)

Televizyon yayıncılığında Avrupa ülkeleri arasında ilke, esas ve uygulamalarda birlik ve beraberliği sağlamak üzere ve özellikle bilgi ve iletişim teknolojisinde sürekli gelişimin, ülke sınırlarına bakılmaksızın, ifade özgürlüğünün ve kaynağı ne olursa olsun bilgi ve fikirleri almak ve vermek hakkını geliştirmeye hizmet etmesi amacıyla Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 5 Mayıs 1989 tarihinde imzaya açılmış ve 1 Mayıs 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye bu Sözleşmeyi 7 Eylül 1992'de imzalamış, 21 Ocak 1994 tarihinde onaylamış ve 1 Mayıs 1994'de yürürlüğe koymuştur. Sözleşme, televizyon yayıncılığı alanındaki büyük teknolojik ve ekonomik gelişmeler ve Avrupa'da yeni iletişim hizmetlerinin ortaya çıkışı ve televizyon yayıncılığı faaliyetlerinin takibine yönelik ilgili yasa, yönetmelik veya idarî işlemlerde öngörülen belirli hükümlerin koordinasyonuna ilişkin 89/552/EEC sayılı Konsey Direktifini değiştiren Avrupa Parlamentosu ile Konseyin 19 Haziran 1997 tarihli 97/36/EC sayılı Direktifinin Avrupa Topluluğu tarafından kabul edilmesini de dikkate alarak; sözkonusu direktiflerle sözleşme arasındaki uyumu sağlamak için bir Protokol ile değiştirilerek 1.10.1998 tarihinde imzaya açılmış, Türkiye, sözleşmeyi değiştiren protokolü 15.7.2003 tarih 4936 sayılı Kanunla uygun uygun bulmuş ve protokol 22.7.2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir[798].

---

[798] RG T. 22.07.2003, S. 25176.

Kısa gösterim hakkının yasal bir zemine oturtulmasında Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi öncü bir rol oynamıştır. Zira 16 Mart 1989 tarihli Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesiyle yapılan ilk düzenlemede, üye devletlerin münhasır yayın haklarına konu olan kamuyu yakından ilgilendiren olaylarda toplumun haber alma özgürlüğünü sağlamak amacıyla gerekli yasal önlemleri inceleyebileceği öngörülmüştü. Bu tartışmalar televizyonda yayınlanmalarına ilişkin münhasır hakkın sınırötesi bağlamda alındığı durumlarda büyük olaylara ilişkin kısa haber verme hakkı ile ilgili R (91) 5 sayılı Tavsiyenin kabul edilmesiyle sonuçlanmıştır.

Değiştirilmiş Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi Açıklayıcı Raporunda kamunun bilgilere erişimi, halkın haber alma hakkının esas almakta ve bu hakkın sınırötesi bağlamda engellenmesini önlemeyi amaçladığı ifade edilmektedir. Olayın gerçekleştiği ülke dışındaki bir yayıncı tarafından münhasır hakların alınmış olduğu durumlarda, bu tür bir sınırötesi koruma gerekli görülmektedir[799]. Bir diğer amaç da kamunun büyük ilgisini çeken olaylara erişim yoluyla sınırötesi televizyonda bilgi kaynaklarının çokluğunun garanti edilmesidir[800]. İşte bu amaçlarla, Sözleşmeyle kısa haber verme hakkı düzenlenmiştir.

Sözleşmeyi 1.10.1998 tarihinde değiştiren Protokolde Komite, AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesindeki ayrıntılı düzenlemeler yerine, haber alma hakkıyla ilgili ve kamuyu çok ilgilendiren olaylara yönelik genel çerçeve hükmü muhafaza etmeye karar vermiştir[801].

Buna göre;

"Madde 9: *Kamunun bilgilere erişimi*

Taraflardan her biri, kamunun haber alma hakkının bir yayıncının yetkisi içindeki bir olayın münhasır iletim ve yeniden iletim haklarını

---

799 Değiştirilmiş Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi Açıklayıcı Raporu, (ETS No. 171, 1.3.2002), 174.

800 Değiştirilmiş Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi Açıklayıcı Raporu, (ETS No. 171, 1.3.2002), 175.

801 Değiştirilmiş Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi Açıklayıcı Raporu, (ETS No. 171, 1.3.2002), 68.

kullanmasından dolayı engellenmesini önlemek üzere, kamuyu yakından ilgilendiren olaylarla ilgili kısa haber verme hakkını uygulamak gibi yasal önlemleri inceleyecek ve gerektiğinde alacaktır."

b. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 1991 yılında Nr. R (91) 5 sayılı Tavsiye Kararında, daha önce Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesinde düzenlenmiş kısa haber bildirim hakkını somutlaştırmaya yönelik kararlar aldı[802]. Buna göre; münhasır yayın hakkı sahibi dışındaki diğer yayıncılar önemli spor olaylarından kısa haber verme hakkını, gerek münhasır yayın hakkına sahip yayıncının sinyalini kaydetmekle, gerekse doğrudan spor olayını meydana geldiği yerden bildirim yapmak suretiyle kullanabileceklerdir[803]. Birden fazla bağımsız bölümden meydana gelen spor olaylarında, her bir bölüm, ayrı bir olay kabul edilmelidir[804]. Aynı şekilde, bir spor olayı birden fazla gün içinde cereyan ediyorsa, diğer yayıncılar en azından gün başına kısa haber bildirim hakkını kullanabilmelidirler[805].

Kısa haber bildirim hakkı, her bir yayıncının kendisi tarafından ve düzenli olarak sunulan haber programları içinde kullanılabilirler. Düzenlenmiş olaylarda, ilk yayıncı yayınını gerçekleştirmeden önce, kısa haber bildirimi yapılamaz. Ayrıca diğer yayıncılar kısa haber bildirimlerinde bunun kaynağını göstermelidirler. Bunun yanında, kısa haberler birden fazla kullanılamazlar.

Son olarak, ilk yayıncı kısa haber bildirimi için ücret talep edemez. En azından diğer yayıncılar bunların yayınlanması için ücret ödemek zorunda değildir. Bunun yanında, kısa bildirim hakkını spor olayının meydana geldiği yerden yapmak isteyen yayıncılar, olayın meydana geldiği yere giriş ücretini hesaba katmalıdırlar. Başka bir deyişle, spor olayının düzenleyicisi, bu yayın kuruluşlarından giriş ücreti talep edebilir.

---

802 Bu kararlar üye devletleri bağlayıcı nitelikte değil, tavsiye niteliğinde kararlardır.

803 Schoenthal, s. 4.

804 Schoenthal, s. 4.

805 Schoenthal, s. 4.

c. AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi[806]

89/552/EEC sayılı Konsey Yönergesi televizyon yayıncılığı faaliyetleriyle ilgili Üye Devletlerdeki kanun, yönetmelik veya idarî kurallarda yer alan belirli hükümlerin eşgüdümünü yapmaktadır. Görsel-işitsel medya hizmetleri, ekonomik hizmetler oldukları kadar kültürel hizmetlerdir. Toplumların ve özellikle tüketicilerin yararı, demokrasi ve özellikle haber alma özgürlüğü, düşünce çeşitliliği ve medya çoğulculuğunun güvence altına alınabilmesi, bu hizmetlerin özel kurallarla düzenlenmesini zorunlu hale getirmektedir. Televizyon ve isteğe bağlı görsel-işitsel medya hizmetleri, eşit rekabet şartları gözetilmek suretiyle bu pazarda şeffaflığı ve öngörülebilirliği temin etmek ve pazara giriş engellerinin asgari düzeye çekilmesini sağlamak amacıyla serbest rekabet ve eşit muamele gibi iç pazarın temel ilkelerine uygun yürütülmelidir.

İşte bu çerçevede, başta haber alma özgürlüğü ve medya çoğulculuğunu sağlamak üzere Avrupa Birliği Temel Haklar Şartının 11. Maddesindeki ilkeler benimsenmek suretiyle Yönergenin 15. maddesinde bir olayın yayın haklarının münhasıran satıldığı durumlarda bu olaylardan "*kısa haber bildirim hakkı*" düzenlenmiştir. Buna göre;

> *"1. Üye Devletler, Topluluk içinde yerleşik herhangi bir yayıncının kısa haber bildirini yapmak amacıyla, kendi yargı yetkileri altındaki bir yayıncı tarafından iletilen kamu için büyük önem taşıyan münhasır özellikli olaylara adil, makul ve ayrımcı olmayan bir temelde erişimini sağlayacaktır.*
>
> *2. Eğer aynı Üye Devlet içinde yerleşik ve erişim hakkı talep eden bir diğer yayıncı, kamu için büyük önem taşıyan olayın münhasır haklarını satın almış ise, erişim o yayıncıdan talep edilecektir.*
>
> *3. Üye Devletler, yayıncıların, ileten yayıncının sinyalinden, uygulanabilirliği imkânsız olmadıkça en azından kaynağını belirterek, kısa gösterimleri serbest bir*

---

806 Tam adı; Avrupa Parlamentosu ve AB Konseyi'nin 3 Ekim 1989 tarih ve 89/552/EEC sayılı Üye Devletlerin görsel-işitsel medya hizmetlerinin sağlanmasına ilişkin belirli yasal, düzenleyici ya da idarî hükümlerin eşgüdümüne ilişkin Yönergedir.

şekilde seçmelerine imkân tanıyacak bu tür erişimin garanti altına alınmasını temin edecektir.

4. Paragraf 3'e alternatif olarak, Üye Devletler, diğer araçlar vasıtasıyla adil, makul ve ayrımcı olmayan bir temelde erişim sağlayacak eşdeğer bir sistem kurabilir.

5. Kısa gösterimler sadece genel haber programları için kullanılacak ve isteğe bağlı görsel-işitsel medya hizmetlerinde ise sadece aynı programın aynı medya hizmet sağlayıcısı tarafından kayıttan verilmesi durumunda kullanılabilir.

6. Yukarıdaki 1'den 5'e kadar olan paragraflar saklı kalmak kaydıyla, Üye Devletler, kendi hukuk sistemleri ve uygulamalarına göre, bu tür kısa gösterimler hükmüne ilişkin, özellikle her tür bedel anlaşmaları, kısa gösterimlerin azami uzunluğu ve iletimlerine dair süre kısıtlamaları gibi şekil ve koşulların tanımlanmasını güvence altına alacaktır. Bedelin sağlanacağı durumlarda, erişimin sağlanmasına bağlı olarak doğrudan ortaya çıkan ilave maliyetleri aşmayacaktır.

Kaynak ülke ilkesi, kısa gösterimin hem erişimine hem de iletimine uygulanır. Sınır-ötesi bir durumda bu, farklı kanunların sırasıyla uygulanması anlamına gelmelidir. Öncelikle, kısa gösterimlere erişmek için, ilk sinyali sağlayan (bir başka deyişle erişim veren) yayıncı kuruluşun yerleşik olduğu Üye Devletin kanunu uygulanmalıdır. Bu, genellikle olayın gerçekleştiği Üye Devlettir. Üye bir Devletin söz konusu olay için eşdeğer bir erişim sistemi kurması halinde, her halükarda bu Üye Devletin kanunu uygulanmalıdır. İkinci olarak, kısa gösterimlerin iletimi için, kısa gösterimleri ileten yayıncı kuruluşun yerleşik olduğu Üye Devletin kanunu uygulanmalıdır[807].

Bu Yönergenin kamu için büyük önem arz eden olaylara kısa haber bildirimi amacıyla erişimine ilişkin koşulları, Avrupa Parlamentosu ve AB Konseyinin 22 Mayıs 2001 tarih ve 2001/29/EC sayılı bilgi toplumunda telif hakları ve bağlantılı hakların belirli yönlerinin uyumlaştırılmasına (1) dair Yönergesine ve telif hakkı ve komşu haklar alanındaki ilgili uluslararası sözleşmelere aykırı olmamalıdır. Üye

807 AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi Giriş Bölümü, p. 39.

Devletler, kamu için büyük önem arz eden olaylara erişimi bu Yönerge kapsamında yayıncının sinyaline erişimi sağlayarak kolaylaştırmalıdır. Ancak, Üye Devletler bu Yönerge kapsamında diğer eşdeğer yolları seçebilir. Bu yollar, diğerlerinin yanı sıra, sinyale erişim hakkı vermeden önce bu olayların gerçekleştiği yere erişim hakkını içerir. Yayıncıların, daha ayrıntılı anlaşmalara imza atmaları engellenmemelidir[808].

4. Türk Hukukunda Kısa Gösterim Hakkı

a. 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanundan Önceki Durum

Türk spor ve medya dünyasında spor müsabakalarından kısa gösterimler yapılması uzun süre tartışma konusu olmuştur. Spor müsabakalarının özetleri veya önemli anlarını içeren görüntüler, "*haber amaçlı görüntü*" adı altında spor programlarında yayınlanmıştır.

6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanundan önce Türk hukukunda kısa gösterim hakkı, Anayasada ifadesini bulan basın özgürlüğü, haber verme ve alma özgürlüğü ile fikir ve sanat eserleri hukukunda haber amaçlı iktibas hükümleri çerçevesinde değerlendirilmekteydi. Yargının, somut olayların özelliklerinden dolayı genellikle yayın hakları sahiplerinin lehine vermiş olduğu bu kararlar neticesinde uzun yıllardır spor olaylarından kısa gösterimler verilememektedir.

Türk hukukunda spor olayının meydana geldiği yerden kayıt yapmak suretiyle kısa gösterim hakkının kullanılması konusunda Danıştay, 1999 yılında verdiği kararda, münhasır yayın hakkına sahip televizyon kuruluşu dışındaki diğer televizyon yayıncılarının spor müsabakasının yapıldığı alana giremeyeceğine ilişkin düzenlemenin Anayasadaki haber alma özgürlüğüne aykırı olmadığına karar vermiştir[809]. Bunun dışında, Yargıtay da muhtelif kararlarında, münhasır yayın

---

808 AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi Giriş Bölümü, p. 40.

809 "*İncelenen yayın talimatı'nın 13/4. maddesi ve 29.5.1996 tarihli sözleşmenin V/2. maddesi ne göre yayıncının talep halinde bedeli ödenmek ve üç dakika ile sınırlı olmak üzere haber amaçlı görüntü vermek zorunda olduğu ve ihale sonucu yapılan sözleşmenin ticari bir nitelik taşıması dikkate alındığında davacının protokolün 25. maddesinin Anayasada öngörülen haber alma*

hakkına sahip yayın kuruluşlarının yayınlarından alıntı yapmak suretiyle yayın yapmanın da yayın hakkı sahibi kuruluşun fikrî hukuktaki bağlantılı haklardan doğan malî haklarını ihlâl ettiği kabul etmektedir[810].

Bir özel hukuk tüzel kişisi olarak TFF tarafından çıkarılan Medya Talimatının "Yayın Yetki Belgesi" başlıklı 11. maddesine göre ise de; "*yalnızca TFF ile yayın sözleşmesi yapmaya hak kazanan veya sözleşmeleri TFF tarafından onaylanan kişilere yayın yetki belgesi verilebileceği ve yayın yetki belgesi olmayan yayın kuruluşlarının kameralarının basın toplantısı odası harici diğer bölümlere ve dolayısıyla müsabakanın yapıldığı alana alınmayacağı*" düzenlenmektedir. Belirtmek gerekir ki; bir özel hukuk tüzel kişisi TFF tarafından tek taraflı olarak çıkartılan "*idarî işlem*" niteliğindeki bu türden düzenleyici işlemler kanuna ve Anayasaya aykırı olduğu müddetçe iptal edilebilir. Kanaatimizce, toplumun önemli bir kesimini ilgilendiren kamuya açık olaylarda münhasır yayın hakkına sahip medya kuruluşları dışında diğer kuruluşların spor müsabakasının yapıldığı alana alınmamasına ilişkin bu düzenleme, Anayasamızın basın (medya) özgürlüğüne aykırıdır.

Yukarıda spor müsabakalarının gerek kendisinin (sözsüz sahne eseri) gerekse kayda alınan veya nakledilen görüntülerinin (sinema eseri) kural olarak, FSEK anlamında eser niteliğinde olduğunu belirtmiştik[811]. Bu nedenle, spor müsabakalarının kendisinden veya görüntüsünden alıntı yapılmasıyla ilgili, akla ilk olarak FSEK'in *haber amaçlı iktibas serbestisini* düzenleyen hükmü gelmektedir.

Bu hükme göre; "*Haber mahiyetinde olmak ve bilgilendirme kapsamını aşmamak kaydıyla, günlük hadiselere bağlı olarak fikir ve sanat eserlerinden bazı*

---

hürriyetine ve 3984 sayılı Yasada düzenlenen yayın ilkelerine aykırı olduğu yolundaki iddialarının da hukukî bir dayanağı kalmamaktadır.

Bu itibarla yayıncı şirket dışındaki, talepleri halinde haber amaçlı görüntü alabilme olanağı tanınan diğer televizyon yayıncılarının stadlara giremeyeceğine ilişkin düzenlemede hukuka aykırılık bulunmamaktadır." (Danıştay 10. Daire E. 1996/8807 K. 1999/687 T. 2.3.1999). Kaboğlu ise medya kuruluşlarının ücretsiz olarak kısa haber verme hakkını kullanması gerektiğini savunmaktadır (Mütalaa, s. 428).

810 Yargıtay 11. HD., E. 2001/8470, K. 2002/452, 24.01.2002; Yargıtay 11. HD. E. 1999/6935, K. 2000/325, 25.1.2000; Yargıtay 11. HD. E. 2000/4321, K. 2000/4705, 26.5.2000; Yargıtay 11. HD. E. 1999/4188, K. 1999/5854, 28.6.1999 (Suluk ve Orhan, s. 448 vd.).

811 Bkz: yuk. İkinci Bölüm, I E 3 ve 4 altındaki açıklamalar.

parçaların işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan vasıtalara alınması mümkündür. Bu şekilde alınmış parçaların çoğaltılması, yayılması, temsil edilmesi veya radyo ve televizyon gibi araçlarla yayınlanması serbesttir. Bu serbestlik, hak sahibinin hukukî menfaatlerine zarar verecek şekilde veya eserden normal yararlanmaya aykırı biçimde kullanılamaz" (FSEK. m. 37).

Maddenin ifade tarzı, fikir ve sanat eserlerinin ancak "*öncelikle işaret, ses veya görüntü nakline yarayan bir vasıta üzerine tespit edildikten sonra*" yayınlanabileceği şeklinde anlaşılmaya müsaittir. Ancak bu tür bir yorum kanunun amacına uygun düşmez. Zira doktrinde de, haber amaçlı olmak kaydıyla bu hükmün doğrudan doğruya yayınları da kapsayacağı ifade edilmektedir[812]. Bu hak, fikir ve sanat eserinden haber amaçlı yayın yapmak isteyen kişi veya kuruluşların, eserin icra edildiği yere girmesini ve girilmesine izin verilmesini de kapsar. Bu, spor müsabakasından haber amaçlı iktibas yapmak isteyen bütün yayıncıların spor müsabakasının yapıldığı alana giriş serbestisini olduğu anlamına gelmektedir. Aynı şekilde, FSEK m. 37 uyarınca yayıncılar, *haber amaçlı olmak kaydıyla* bağlantılı hak sahibi münhasır yayın hakkına sahip yayın kuruluşunun yayınlarından da iktibas yapabilir. Meğer ki, bu hakkın kullanımı, hak sahibinin hukukî menfaatlerine zarar vermesin.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, iktibasın *haber amaçlı* yapılması gerekliliğidir. Haber amaçlı nakillerin sınırını, hak sahibinin hukukî menfaatleri çizer. Bu nedenle, kanunun çizdiği sınırlar içinde *haber niteliğinde olmayan veya bilgilendirme kapsamını aşan* yayınlar hukuka uygun değildir. Bu kapsamda, eser sahibinin malî haklarını ihlâl eden ticari amaçla yapılan yayınların haber verme amacını aştığı söylenebilir.

Tüm bu gerekçelerle, spor müsabakalarından FSEK m. 37 kapsamında haber amaçlı iktibas yapılmasına bir engel bulunmamaktadır. Ancak spor müsabakalarının kendisinin ve yayınlarının kendine özgü özellikleri, onların diğer eserlerden farklı değerlendirilmesini haklı kılacak niteliktedir. Spor müsabakaları, diğer fikir ve sanat eserlerinden farklı olarak, spor müsabakasının yapıldığı andan itibaren zaman

---

812 F. Öztan, s. 473; Aynı yönde bkz: Erel, s. 266.

geçtikçe, spor müsabakasının yayınının değeri de buna bağlı olarak hızla azalmaktadır[813]. Bu nedenle, bir spor müsabakası, alelade bir sinema eserinden veya diğer eserlerden farklı olarak müsabakanın önemli anlarının da yüksek ekonomik değer taşıdığı bir nitelik arz etmektedir. Bu nedenledir ki, bir spor müsabakasının canlı yayın hakları dışında, özet görüntüleri ile önemli anlarını içeren görüntüleri de ayrı birer pazarlama konusu olabilmektedir.

Spor müsabakalarından özellikle futbol müsabakaları böyle bir özelliğe sahiptir. Zira, kural olarak 90 dakika süren bir futbol müsabakasında izleyici için önemli ve cazip anların varlığı; goller, oyuncu ihraçları, penaltılar gibi belirli olaylardan ibarettir. Bu olaylar, kısa bir süre içinde ardı ardına gösterilmek suretiyle hak sahibinin menfaatleri ihlâl edilebilir. Bu durum, yayın haklarını yüksek maliyetlerle alan ve bu alanda büyük yatırımlar yapan, çoğunlukla aboneli-ödemeli televizyon yayıncılarının hukukî menfaatlerini tehdit edecek niteliktedir. Bu yüzden FSEK kapsamında haber amaçlı iktibas hak sahiplerinin hukukî menfaatlerine zarar vermeyecek şekilde kullanılmasına özen gösterilmelidir.

Spor müsabakalarının bu özelliği, onların FSEK m. 37 genel hükmü dışında, özel ve objektif belli kurallarla düzenlenmesini gerekli kılmaktadır. Zira FSEK m. 37, spor müsabakalarının kendisinin ve yayınlarının ekonomik değerini ve dolayısıyla hak sahiplerinin menfaatlerini etkileyebilecek özel durumlara cevap verebilecek yeterlikte değildir. Bu nedenle; spor müsabakasından yapılacak haber amaçlı iktibasın içeriği, süresi, kullanım şekli, kullanım anı gibi, gerek hak sahiplerinin ve münhasır yayın hakkı sahiplerinin menfaatleri gerekse haber amaçlı yayın yapmak isteyen diğer medya kuruluşları ile izleyicilerin menfaatlerini gözetmek suretiyle ayrıntılı ve özel düzenlemeler yapılmasına ihtiyaç vardır.

b. 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunla Düzenlenen Kısa Gösterim Hakkı

Spor müsabakalarının ve yayınlarının kendine özgü nitelikleri, uygulamada ortaya çıkan sorunlar neticesinde onların haber amaçlı iktibaslar bakımından diğer

---

[813] Laier, Berichterstattung, s. 441.

fikir ve sanat eserlerinden farklı bir rejime tabi tutulmasını zorunlu kılmaktadır. Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesinin 9. maddesi ve AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesinin 15. maddesi kapsamında düzenlenen "*kısa haber bildirim hakkı*" çerçevesinde, spor olaylarından kısa gösterim yapılabilmesine olanak tanıyan 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunun 16. maddesinde "kısa gösterim hakkı" düzenlenmiştir.

Buna göre;

"(1) Kamuoyu için büyük önem taşıyan olayların münhasır yayın haklarına sahip televizyon yayıncıları, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında, diğer yayıncılara âdil, makul ve eşitlikçi bir temelde bedeli karşılığında kısa gösterim hakkı sağlamak zorundadır.

(2) Münhasır yayın hakkına konu olaylara erişim hakkı talep eden diğer televizyon yayıncılarına, kısa gösterimleri serbest bir biçimde seçme hakkı tanınır.

(3) Kısa gösterimler, kaynağını belirtmek suretiyle sadece haber programları içinde doksan saniyeyi geçmeyecek şekilde kullanılır ve isteğe bağlı medya hizmetlerinde ise sadece aynı programın aynı medya hizmet sağlayıcı tarafından banttan verilmesi durumunda uygulanır.

(4) Bu maddenin uygulanmasıyla ilgili usûl ve esaslar Üst Kurulca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir."

6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunla getirilen bu düzenlemeyle birlikte münhasır yayın sözleşmelerine konu olan spor olaylarından haber amaçlı bildirim yapmak ve bazı önemli spor olaylarının şifresiz ve ücretsiz yayınlanması yasal bir dayanağa kavuşmuştur. Bugüne kadar Türk spor dünyasında önemli tartışmalara yol açan bu hususun yasal düzlemde uluslararası hükümler çerçevesinde belli esaslara bağlanması, gerek toplumun haber alma ihtiyacı gerekse medyanın haber verme özgürlüğünün etkin sağlanabilmesi adına Türk hukukunda önemli bir boşluğu dolduracaktır.

Türk hukukunda kısa gösterim hakkının düzenleniş şekli, bu hakkın spor olayının meydana geldiği yerden kayıt yapmak suretiyle kullanılmasına olanak vermemektedir. Kısa gösterim hakkı, yalnızca münhasır yayın hakkına sahip medya kuruluşunun yayınından alıntı yapmak suretiyle kullanılabilecektir. Zira maddenin birinci fıkrasında bu hakkın televizyon yayıncıları tarafından sağlanmak zorunda olduğu ifade edilmektedir (6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun m. 1). Bu hakkın müsabakanın yapıldığı yere girerek kayıt yapmak suretiyle kullanılacağı durumlarda, bu hakkı kullandırmakla yükümlü olan televizyon kuruluşu değil, spor olayının düzenleyicisidir[814]. Hakkın kullanımının şekli, mehaz AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesindeki düzenlemeyle paralel olup, sözkonusu Yönergede devletlerin buna eşdeğer başka sistemler kurabileceği ifade edilmişse de, Türk kanun koyucusu Yönergedeki sistemi esas almıştır. Kanaatimizce, medya ve haber alma özgürlüğü kapsamında medya çoğulculuğu ve bilgi kaynaklarının çokluğunu temin etmek amacıyla spor müsabakasının yapıldığı yerden kayıt yapmak suretiyle bu hakkın kullanımının düzenlenmesi ve *hak sahibine yayın kuruluşlarının müsabakanın yapıldığı alana girişlerini sağlayan sözleşme yapma zorunluluğun getirilmesi* yerinde olurdu[815].

Türk hukukunda kısa gösterim hakkının düzenleniş şekli, bu hakkın yalnızca televizyon yayıncılığı alanında kullanılabilmesini mümkün kılmaktadır. Keza Avrupa Hukukunda ve karşılaştırmalı hukukta kısa haber verme hakkı adı altında düzenlenen bu hak, kısa gösterim hakkı adı altında düzenlenerek bu hakkın yalnızca

---

814 Schoenthal, s. 7.

815 Sözleşme yapma zorunluluğunun kabul edilebilmesi için, kişinin reddedilen edimi başka yerden tedarik etmesinin (olaydaki bütün hal ve şartlar değerlendirilerek) kendisinden beklenemez olmasıdır. Bu yüzden aynı filmi, aynı şartlarla yakındaki başka bir sinemada seyretme imkânına sahip olan bir eleştirmenin sözleşme yapma zorunluluğuna dayanması sözkonusu olamaz. Stadyuma girişi yasaklanan bir spor yazarı sözkonusu olduğunda, stadyumdaki maçların televizyondan naklen yayınlanması da benzer bir sonuç doğurabilecek midir? Bir filmi, aynı düzeyde ses ve görüntü düzenine sahip sinemalardan birinde veya diğerinde seyretmek arasında fark görülemez. Buna karşın, spor müsabakalarında durum böyle değildir. Maçı televizyondan izleyen kişi, sadece yayın kuruluşunun seçtiği görüntülerle yetinmek zorundadır. Oysa bir gazeteci için mesleği açısından, başkalarının göremediği, fark etmediği olayları yakalayıp okuyucusuna yansıtmak büyük önem taşır. Stadyuma alınmayan gazeteci bu imkândan yoksun bırakıldığına göre, maçı televizyondan seyretme imkânının bulunması, onun açısından reddedilen edimin bir başka yoldan tedarik edilmesi olarak değerlendirilemez ve sözleşme yapma zorunluluğunun kabul edilmesini engelleyemez (Kocayusufpaşaoğlu, s. 518).

görsel-işitsel nitelikteki yayınlarda kullanılabileceğini işaret etmektedir. Bu nedenle bu hakkın, radyo kuruluşları tarafından kullanılması mümkün değildir. Hakkın düzenlenişinde, bu hakkı sağlamakla yükümlü olanın televizyon kuruluşları olduğu ifade edilmektedir. Keza kısa gösterim hakkını da yalnızca televizyon yayıncıları kullanabilmektedir (6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun m. 16/I). Bu nedenle, lafzi yorumla kısa gösterim hakkının televizyon yayıncıları dışındaki diğer görsel-işitsel yayın yapan kuruluşlar tarafından kullanılamayacağı anlamı çıkmaktadır. Oysa kısa gösterim hakkıyla amaçlanan medya ve haber alma özgürlüğünü sağlamak olduğundan, bu hakkın kıyasen televizyon dışındaki görsel-işitsel yayın yapan diğer kitle iletişim araçlarıyla yapılan yayınlara da uygulanması düzenlemenin amacına uygun düşecektir[816].

Bunun dışında, düzenleme her ne kadar spor olayının meydana geldiği yerden haber bildiriminde bulunma hakkını içermese de, mevcut düzenlemenin spor kulüpleri ve spor organizatörleri ve münhasır yayın kuruluşları gibi hâkim ve güçlü durumda olan kişiler ile diğer yayın kuruluşları ve toplum arasındaki menfaatler dengesini önemli ölçüde sağlayacak bir işleve sahiptir.

Bunun dışında AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesinin 15. maddesi esas alınarak düzenlenen bu hükmün başlığının, "*kısa görüntülü haber verme hakkı*" olarak düzenlenmesi yerinde olurdu. Zira gerek Avrupa Hukuku mevzuatına gerekse bizim yasal düzenlemelerimize göre kısa gösterim hakkı, yalnızca haber amaçlı olarak kullanılabilmektedir.

Ayrıca Kanunun öngördüğü üzere münhasır yayın hakkına sahip yayın kuruluşlarının kısa gösterim hakkını adil, makul ve eşitlikçi bir temelde kullandırma yükümlüğü altında olması, haber vermede medyada çoğulculuğun sağlanması bakımından oldukça önemlidir. Kaynağı ne olursa olsun, toplumu ilgilendiren spor olaylarından etkin şekilde bilgi ve haber paylaşımını sağlayıcı bu tedbirlerin toplum açısından ifade özgürlüğünü geliştirici önemli bir rol oynayacağına şüphe yoktur.

---

816 Alman hukukunda aynı yönde bkz: Laier, Berichterstattung, s. 389.

(1) Kısa Gösterim Hakkının Konusu: Kamuoyu İçin Büyük Önem Taşıyan Olaylar

Kısa gösterim hakkında kastedilen "*kamuoyu için büyük önem taşıyan olaylar*", 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun m. 17'deki "*toplum için büyük önem arz eden olaylardan*" farklıdır. Ancak yasanın ifadesinden bu fark tam olarak anlaşılamamaktadır. Zira "kamuoyu için büyük önem taşıyan olay" ile "toplum için büyük önem arz eden olay" kavramları arasında sözel olarak önemli bir anlam farkı bulunmamaktadır. Bu maddenin uygulanmasıyla ilgili çıkarılacak Yönetmelikte bu farkın ortaya konması gerekmektedir.

Kamuoyu için büyük önem taşıyan olaylarla kastedilen, mehaz AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi ve Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesinde kısa haber bildirim hakkında düzenlenen toplumun büyük ilgisini çeken olaylar ifade edilmek istenmektedir. Bu olaylar; siyasi, toplumsal, kültürel ve spor olayları olabilir. Toplumun büyük ilgisini çeken olay, olayın en azından bazı yönlerinin halka bilgi veren bir televizyon programında kısaca ele alınmasının haklı gösterdiği olay anlamına gelmektedir[817]. Bu tür olaylar, 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun m. 17'deki toplum için büyük önem arz eden olaylardan farklıdır. Öncelikle, bunların ülke geneline ücretsiz ve şifresiz yayınlanması gerekmediği gibi, listelenmiş olaylardan olması da gerekmez. Hatta çoğu kez, kısa gösterim hakkına konu olan olaylar, şifreli ve ödemeli televizyonlardan yayınlanmaktadır. Başka bir deyişle, bu tür olaylar 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunda sözü edilen "*önemli olaylar*" kadar toplum için büyük öneme sahip olmayan, ancak kamuoyunun yoğun ilgisini çeken olaylardan oluşmaktadır. Bu olaylar, örneğin Türkiye Süper Lig müsabakaları[818] ile 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun m. 17'ye göre listelenmemiş Avrupa Kupası futbol karşılaşmaları olabilir.

---

817 Değiştirilmiş Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi Açıklayıcı Raporu, (ETS No. 171, 1.3.2002), 177.

818 Alman Ulusal Futbol Ligi müsabakaları için aynı yönde bkz: Kuczera, s. 96.

(2) Kısa Gösterim Hakkının Kullanılmasına İlişkin Genel Esaslar

Kısa gösterim hakkının uygulanmasına ilişkin esaslar, ayrıntılı olarak RTÜK tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenecektir. Çıkarılacak yönetmelik, kanunda düzenlenen kısa gösterim hakkının genel esaslarına uygun olmalıdır. Biz de aşağıda, kanunun çizdiği bu genel esaslar çerçevesinde, mehaz Avrupa Hukuku düzenlemeleri ve doktrindeki görüşleri de dikkate alarak kısa gösterim hakkının kullanımına ilişkin önemli gördüğümüz hususları inceledik.

(i) Genel Haber Programı İçinde Kullanılma Zorunluluğu

Kısa gösterimler, *kaynağını belirtmek suretiyle* yalnızca *genel haber programları içinde* kullanılabilirler. Haber programları, kamuoyunun bilgi edinme ihtiyacını karşılamak amacıyla olay, konu ve gelişmeleri ayrıntılarıyla ele alan ve değerlendiren; olağandışı durumlar dışında belirli yayın gün ve saatinde ve genellikle belirli bir süreyle sınırlı olarak, düzenli biçimde izleyici ya da dinleyicilere sunulan program türünü ifade eder (Radyo ve Televizyon Yayınlarının Esas ve Usûlleri Hakkında Yönetmelik m. 4).

Kanaatimizce yasayla amaçlanan, AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesine paralel olarak, kısa gösterimlerin yalnızca *genel haber programları* içinde yayınlanmasına cevaz vermektir[819]. Bu nedenle, kısa gösterim hakkı çerçevesinde, genel haber programı niteliği taşımayan spor programlarında bu kısa gösterimlerin yayınlanmasına olanak olmaması gerekir[820]. Ancak bu, kısa gösterimlerin tematik spor kanallarında gösterilen genel haber programlarında gösterilemeyeceği anlamına da gelmemelidir[821].

Belirtmek gerekir ki; kısa gösterimler yalnızca "*haber amaçlı*" olarak kullanılabilirler[822], ticari amaçla kullanılamazlar. Kısa gösterimlerin isteğe bağlı

---

819 Madde metninde yer almayan bu husus, madde gerekçesinde açıkça ifade edilmektedir (6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, Gerekçe, madde 16, c. son). Gerekçedeki bu hüküm, yasanın amacına da uygun düşmektedir.

820 Genel haber programları kavramı, kısa gösterimlerden oluşan bir derlemenin eğlence amaçlı programlar içine yerleştirilmesini kapsamamalıdır.

821 Karş. 6112 sayılı Kanun, Gerekçe, m. 16.

822 Petersen, s. 54.

medya hizmetlerinde kullanılabilmesi, sadece aynı haber programının aynı medya hizmet sağlayıcı tarafından banttan verilmesi şartına bağlıdır (6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun m. 16/III). İsteğe bağlı medya hizmetlerinde kısa gösterimler, genel haber programından bağımsız olarak izleyicinin kullanımına sunulamaz.

(ii) Serbestçe Seçme Hakkı

Münhasır yayın hakkına konu olan spor olayına erişim hakkı talep eden diğer televizyon yayıncılarına, kısa gösterimleri *serbestçe seçme hakkı* tanınır. (6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun m. 16/II). Bu amaçla münhasır yayın hakkına sahip yayıncı, sinyalinden uygulanabilirliği imkânsız olmadıkça en azından kaynağını belirterek, diğer yayıncılara kısa gösterimleri serbest bir şekilde seçmelerine imkân tanıyacak bu tür erişimin garanti altına alınmasını temin etmelidir[823]. Kısa gösterimlere ilişkin şartlar, kamu için büyük önem arz eden olay gerçekleşmeden önce, diğer yayıncılara hakkı kullanma için yeterli süreyi sağlamak amacıyla, zamanında tebliğ edilmelidir[824].

Serbestçe seçme hakkı kapsamında televizyon yayıncıları, aynı spor organizasyonuna ilişkin aynı gün içinde birden fazla müsabaka yayınlanması halinde 90 saniyelik kısa gösterim hakkını kullanırken, bu müsabakalardan dilediğini serbestçe seçebilir. Televizyon yayıncısı, süresine uymak koşuluyla dilerse yalnızca tek bir müsabakadan, dilerse birden fazla müsabakadan gösterim yapmak suretiyle bu hakkını kullanabilir.

(iii) Adil, Makul ve Eşitlikçi Bir Temelde Bedeli Karşılığı

Münhasır yayın haklarına sahip televizyon yayıncıları, diğer yayıncılara *âdil, makul ve eşitlikçi bir temelde bedeli karşılığında* kısa gösterim hakkı sağlamak zorundadır. Görüldüğü üzere bu hükümle, münhasır yayın haklarına sahip televizyon yayıncılarına kendisinden kısa gösterim hakkı talebinde bulunan diğer yayıncı

---

823 AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesine göre ise; üye devletler buna alternatif olarak, diğer araçlar vasıtasıyla adil, makul ve ayrımcı olmayan bir temelde erişim sağlayacak eşdeğer bir sistem kurabilir (m. 15/IV).

824 6112 sayılı Kanun, Gerekçe, m. 16.

kuruluşlarla "*sözleşme yapma zorunluluğu*" getirilmiştir. Böylece ilgili yayın hakları pazarında münhasır yayın hakkına sahip yayıncı kuruluş, kendisinden talep edilmesi ve bedelinin ödenmesi halinde *eşitlik ilkesine uygun olarak* kısa gösterim hakkı sağlamak zorundadır. Eşitlikçi bir temelden anlaşılması gereken, *ayrımcı olmayan* uygulamalardır. Rekabet hukukundaki hâkim durumun kötüye kullanılması yasağında da öngörüldüğü üzere, eşit durumdaki alıcılara aynı ve eşit hak, yükümlülük ve edimler için farklı şartlar ileri sürülmesi ayrımcılık içerir (4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun m. 6/II b).

Münhasır yayın hakkına sahip televizyon yayıncısı, kısa gösterim hakkını kendisine bir bedel ödenmesi şartına bağlayabilir[825]. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararında her ne kadar televizyon yayıncısının sinyalini kaydetmek suretiyle kısa gösterim hakkının kullanıldığı durumlarda, bu hakkın bedelsiz kullanılması gerektiği ifade edilmişse de, karşılaştırmalı hukuktaki düzenlemelerde çoğunlukla bir bedel öngörülebileceği belirtilmektedir[826]. Lâkin, kısa gösterim hakkı sağlanması için kararlaştırılacak bedelin bir lisans bedeli niteliğine dönüşmemesi gerekir[827]. Bu durumda kararlaştırılacak bedelin, diğer yayıncıların bu hakkı kullanmasını engelleyecek biçimde fahiş olmaması, lisans bedeli yerine geçecek bir miktarda olmaması, kanunun deyimiyle "*makul*" olması gerekir. Zira bu hükümle amaçlanan, kısa gösterim hakkının haber amaçlı olarak genel haber programları içinde kullanılmasıdır. Bedelin sağlanacağı durumlarda, bedelin, erişimin sağlanmasına bağlı olarak doğrudan ortaya çıkan ilave maliyetleri aşmaması gerektiği ifade edilmektedir[828].

---

825 "*Televizyon yayıncısına yayın için ödediği bedeli ve yaptığı yatırımları karşılamak amacıyla böyle bir bedel öngörülmesinde hukuka aykırılık yoktur*". Aynı yöndeki yargı kararları için bkz: Danıştay 10. Daire E. 1996/8807 K. 1999/687, T. 2.3.1999; Danıştay 10. Daire E. 2001/4818 K. 2003/4533 T. 19.11.2003 (Danıştay Bilgi Bankası Erişim Sistemi, www.danistay.gov.tr, 1.11.2011).

826 Shoenthal, s. 7.

827 Osterwalder, s. 320.

828 AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi, m. 15/VI (Official Journal of the European Union, 15.4.2010, L 95/1). İsviçre Hukukunda da düzenleme aynı yöndedir RTVV Art. 20 Abs. 4; Bununla birlikte eğer kısa gösterim hakkı, spor müsabakasının meydana geldiği yerden kayıt yapmak suretiyle kullanılıyorsa, yayın kuruluşları en azından bu yere giriş ücretini hesaba katmalıdırlar (Waldhauser, s. 318; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı Nr. R (91) 5); Alman hukukunda da yayıncılar için herkes için öngörülen bedelin talep edilebileceği düzenlenmektedir (RfStV Art. 5 Abs. 6).

Bunun dışında, münhasır yayın hakkına sahip televizyon kuruluşu, kısa gösterim bedeli konusunda diğer televizyon kuruluşlarına da adil, eşitlikçi biçimde davranma yükümlülüğü altındadır. Önemle belirtmek gerekir ki; televizyon yayını yapan kamu kurum ve kuruluşları da "kısa gösterim hakkı" bakımından herhangi bir öncelik veya ayrıcalığa sahip değildir[829].

Kısa gösterim bedeli dahil olmak üzere, kısa gösterimlere ilişkin şartlar, kamu için büyük önem arz eden olay gerçekleşmeden önce, diğer yayıncılara kısa gösterim hakkını kullanmak için yeterli süreyi sağlamak amacıyla zamanında tebliğ edilmelidir[830].

(iv) Kısa Gösterimin İçeriği ve Süresi

Kısa gösterimler, spor olayının en önemli unsurlarını kapsayacak şekilde hazırlanmalıdır[831]. Spor olayının önemli unsurları, sporun türüne göre farklılık gösterebilir. Bu anlamda, bir futbol müsabakasında goller, penaltılar, kaçan goller, oyuncu ihraçları gibi unsurlar önem kazanmaktadır. Özel bazı durumlarda müsabakanın tamamı haber amaçlı görüntü içinde verilebilmelidir[832]. Mesela, doksan saniyeden kısa sürebilen bir atletizm 100 metre finalinde veya bir boks müsabakasının hemen başında nakavtla sonuçlandığı durumlarda haber amaçlı olmak kaydıyla görüntünün tamamı yayınlanabilir. Yayınlanmasında *kamu yararı olduğu müddetçe* bu görüntüler haber amaçlı olarak tekrar yayınlanabilirler[833].

Hiç şüphesiz, bir spor müsabakasının önemli anlarının süresi müsabakada cereyan eden olaylarla yakından alakalıdır. Bu anlamda, her bir spor müsabakası için

---

829 Geçmiş dönemde futbol müsabakalarının yayınlarına ilişkin yargı kararları da aynı yöndedir. *"Yasal düzenlemeyle yayınların düzenlenmesi, programlanması, sözleşmelerin gözetim ve denetimi ile onaya bağlanması hususlarında futbol federasyonu görevli ve yetkili kılınırken; bir kamu kuruluşu olan TRT'de dahil olmak üzere -başka bir kurum ve kuruluşa futbol karşılaşmalarının yayınlanması hususunda bir görev verilmemiş ve ayrıcalık da tanınmamıştır"* Danıştay 10. Daire, E. 1996/8807 K. 1999/687, T. 2.3.1999. Aynı yönde bkz: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E. 1997/4-225 K. 1997/463 T. 28.5.1997; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi E. 1998/9995 K. 1999/1747 T. 2.3.1999 (Kazancı İçtihat Bankası, www.kazanci.com.tr, 1.11.2011).

830 6112 sayılı Kanun, Gerekçe, m. 16.

831 Osterwalder, s. 308; Petersen, s. 53.

832 Waldhauser, s. 303; Aksi yönde bkz: Osterwalder, s. 308.

833 Waldhauser, s. 303.

önemli anların süresi aynı olamaz. Ancak kısa gösterim süresinin, spor müsabakasının önemli unsurlarının yoruma açık olması sebebiyle ve hakkın kötüye kullanılmasını önlemek amacıyla yasal olarak açıkça üst sınırının belirlenmesi isabetli olacaktır[834].

Uluslararası spor olaylarında kısa gösterim hakkının süresi yaygın uygulamaya göre üç dakika ile sınırlandırılmıştır ve bunlar kural olarak herhangi bir lisans ücreti ödenmeksizin yayınlanabilmektedirler[835]. Uygulamada üç dakika ile sınırlı tutulan kısa gösterim hakkı, birçok ülkenin mevzuatına da üç dakikalık süre sınırı ile girmiştir. Esasen bu üç dakikalık süre, 1972 tarihli Eski Olimpik Şartın 48. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen Olimpiyat Oyunlarından kısa haber verme süresidir.

6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanuna göre; kısa gösterimler 90 saniyeyi geçmeyecek şekilde kullanılır[836]. Şüphesiz Kanunda öngörülen bu süre, asgari bir süreyi belirlemektedir. Münhasır yayın hakkına sahip televizyon yayıncısı, dilerse bu süreden daha fazla gösterim hakkı tanıyabilir, ancak diğer yayıncılar münhasır yayın hakkına sahip televizyon yayıncısının izni olmadan bu sürenin üzerinde gösterim yapamazlar.

Bir spor olayı, birden fazla gün içinde cereyan ediyorsa, diğer yayıncıların en azından gün başına kısa gösterim hakkını kullanabileceği ifade edilmektedir[837].

---

834 Osterwalder, s. 308.

835 Osterwalder, s. 307.

836 Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesinde kamunun bilgilere erişimini düzenleyen çerçeve hükümde doğrudan bir süre öngörülmemekle birlikte, Sözleşmeye ilişkin açıklayıcı raporda kısa gösterim hakkının süresine ilişkin olarak, yayıncıların her durumda olayın özetlerini iletmeye yetkili oldukları genel olarak kabul edilse de, Bakanlar Komitesinin büyük olayların televizyon yayını için münhasır hakların sınırötesi bağlamda alındığı durumlarda kısa rapor verme hakkına ilişkin üye devletlere R (91) 5 sayılı Tavsiyesinde öngörülen koşullar altında, günde en fazla üç dakika yeniden iletime izin veren uygulama her durumda haber alma hakkını yeterince garanti etmeyebileceği ve bu nedenle Tarafların diğer yasal önlemleri de inceleyip alabileceği ifade edilmektedir. AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi Giriş 55. paragrafında kısa gösterimlerin süresini 90 saniyeyi aşmaması gerektiği ifade edilmektedir (Official Journal of the European Union, 15.4.2010, L 95/1).

837 Schoenthal, s. 4.

Bunun yanında kısa gösterim hakkı, yayın hakkı sahibinin hukukî menfaatlerini ihlâl edecek biçimde, sürekli olarak kullanılamazlar[838].

Aynı gün içinde birden çok müsabakanın oynandığı organizasyonlar açısından 90 saniyelik kısa gösterim hakkının, gün içindeki bütün müsabakaların toplamı için mi, yoksa her bir spor müsabakasından ayrı ayrı 90 sn gösterim hakkı kullanılabileceği mi sorunu akla gelmektedir. Avusturya İdare Mahkemesine göre her bir spor müsabakası için kısa gösterim hakkı ayrı ayrı kullanılabilir[839]. Kanaatimizce 18 futbol kulübünün bir futbol gününde yapacağı 9 farklı maçın her birinden 90 sn süreyle kısa gösterim hakkının kullanılması haber amacı niteliğiyle bağdaşmaz[840]. Bu süreye spor yorumları, röportajlar ve puan durumu gibi durumların eklenmesi bunların kısa gösterimleri de içeren bir spor programına dönüşmesine yol açabilir[841]. Çözüm olarak, her bir gün içinde oynanan lig müsabakalarının toplamı için 90 saniyelik kısa gösterim hakkı tanınması düşünülebilir[842]. Kısa gösterim hakkını kullanmak isteyen televizyon yayıncısı bu gösterimleri serbestçe seçme hakkına sahiptir.

(v) Kısa Gösterim Hakkını Kullanma Anı

Kısa gösterim hakkına konu olan spor olayının ilk yayıncının yayınından ne kadar süre geçtikten sonra diğer yayıncılar tarafından yayınlanabileceği konusu büyük önem taşımaktadır. Zira spor müsabakasının kendisi ve görüntüsü, kendisine benzer diğer ürünlerden farklılık göstermektedir. Örneğin, bir sinema filmi belirli ve uzunca bir süre değerini koruyabilirken spor müsabakalarının görüntülerinin ömrü bunlara nazaran oldukça kısadır. Spor müsabakaları; en optimal, gerçek (eş) zamanlı veya çok yakın zamanlı olarak değerlendirilmesi gereken bir üründür. Zira spor müsabakasının meydana geldiği andan itibaren geçen süre uzadıkça spor

838 Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Nr. R (91) 5 Tavsiye Kararında bu hakkın birden fazla kullanılamayacağı ifade edilmektedir.

839 Schoenthal, s. 7.

840 Aynı yönde bkz: Waldhauser, s. 304.

841 Schoenthal, s. 7; Kuczera, s. 109; Aynı yönde bkz: Tettinger, s. 111.

842 Kuczera, s. 111.

müsabakasının yayınının değeri de buna bağlı olarak azalacaktır[843]. Bir spor olayının önemli anlarını içeren haber amaçlı görüntülerin yayınlanmasının, münhasır yayın sözleşmesine konu olan hakların değerini de etkileyeceği aşikardır[844].

Kısa gösterim hakkını kullanma anına ilişkin olarak 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunda ve Avrupa Hukuku mevzuatında herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak doktrinde bu hakkın kullanılabilmesi için öncelikli olarak en azından spor olayının sona ermesi gerektiği ifade edilmektedir[845]. Kısa gösterim hakkının yapıtaşlarından Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Nr. R (91) 5 Tavsiye Kararı da aynı yönde yorum yapılmasına olanak vermektedir. Buna göre; düzenlenmiş olaylarda, ilk yayıncı yayınını gerçekleştirmeden önce, kısa haber bildirimi yapılamaz. Keza ilk yayıncının yayınıyla eş zamanlı olarak kısa gösterim hakkını kullanmak ürünün değerini düşürmek suretiyle hak sahiplerinin menfaatlerini ciddi anlamda ihlâl edecektir[846]. Bu nedenle, gerek kısa gösterim hakkının spor olayının meydana geldiği yere giriş suretiyle kullanıldığı hallerde, gerekse kısa gösterim hakkının ilk yayıncının sinyalinden kaydedilerek alındığı hallerde bu hakkın kullanılabilmesi, spor olayının sona ermiş olmasına bağlıdır.

Toplumun acil olarak haber ve bilgi alma ihtiyacı ile münhasır yayın hakkına sahip yayıncının menfaat dengeleri gözetilerek bunların gösterilme zamanına ilişkin uygun bir yol bulunmalıdır. Kanaatimizce kısa gösterim hakkının, hak sahibinin hukukî menfaatlerine zarar verecek şekilde veya ondan normal yararlanmaya aykırı biçimde kullanılamaması gerekir (FSEK. m. 37). Ancak toplumun haber alma ihtiyacının aktüel biçimde gerçekleşmesine engel olup bunu işlevsizleştirecek uzun vadeli süre belirlemelerinden de kaçınılmalıdır.

---

843 Laier, Berichterstattung, s. 441.

844 Waldhauser, s. 321.

845 Osterwalder, ss. 311-312; Waldhauser, s. 303; Laier, Berichterstattung, ss. 390-391; Kuczera, s. 133. Ayrıca bkz: Tettinger, s. 110.

846 Waldhauser, s. 304.

D. Önemli Spor Olaylarına Erişim

1. Genel Olarak

Öyle bazı spor olayları vardır ki; bunlar sadece o sporla ilgilenenleri değil, toplumun genelini veya büyük bir kesimini ilgilendirmektedir. Toplumun neredeyse tamamını ilgilendiren bu önemli spor olaylarına erişimi sağlamak, yukarıda söz edilen "*kamunun büyük ilgisini çeken*" olaylardakinden farklı olarak, toplumun haber alma özgürlüğünü sağlayıcı daha etkin ve ayrıntılı önlemler almayı gerektirmektedir[847]. Kısa gösterim hakkında olduğundan farklı olarak, toplumun bu tür olayların belli bir kısmına değil; tamamına, anında ve ücretsiz erişmesinde yarar bulunmaktadır. İfade özgürlüğünün görünümlerinden haber alma özgürlüğü ihtiyacını tatmin edici bir biçimde karşılamak bakımından, toplumun bu tür olaylara zamanında ve kolaylıkla erişiminin sağlanması gerekmektedir. İşte bu amaçla, 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunun 17. maddesi ile ülkemizin taraf olduğu Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesinin Ek Protokolünün 9a maddesi ve AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesinde, toplumun önemli spor olaylarına erişimi düzenlenmektedir[848].

Kamunun büyük ilgisini çeken olaylardan farklı olarak, bazı olaylar bir bütün olarak toplum için o denli önem taşır ki, toplumun bu olaylarla ilgili bilgilere erişimini sağlamak üzere daha ayrıntılı önlemler alınmalıdır. Bu tür olaylara ilişkin kısa gösterim hakkı sağlamak, toplumun haber alma özgürlüğünü yeterince tatmin edici bir işleve sahip değildir. Kısa gösterim hakkından daha geniş olarak toplumun bu tür olaylara anında ve ücretsiz olarak erişiminin sağlanması teminat altına alınmalıdır. Hiç şüphesiz bu tür olaylar, önceden belirlenmiş objektif kriterlere göre tespit edilmelidir ki; hukuk güvenliği ilkesi gereği, bu tür spor olaylarının yayın haklarını devralmak isteyen medya kuruluşları planlamalarını ona göre yapsınlar ve toplum da önceden hangi spor olaylarına bu şekilde erişebileceği konusunda önceden bilgi sahibi olsun. İşte bu amaçla, önceden belirlenmiş olayların bir listesinin

---

847 Karş. Değiştirilmiş Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi Açıklayıcı Raporu, (ETS No. 171, 1.3.2002), 181.

848 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, Gerekçe, madde 17.

hazırlanması yoluna gidilmektedir[849]. Önemli bazı spor olaylarının ücretsiz yayınlanmasını öngören liste kuralı uygulaması ilk olarak 1954 yılında Büyük Britanya'da uygulanmış[850] ve bu uygulama öncelikle Avrupa Birliği Görsel-İşitsel Medya Hizmet Yönergesi ve sonrasında da Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesinde düzenlenerek Avrupa Hukukunda da kabul görmüştür.

2. Önemli Spor Olaylarına İlişkin Avrupa Hukuku Düzenlemeleri

Avrupa Hukukunda önemli spor olaylarına erişim konusu, ilk olarak 30 Haziran 1997 tarihli AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesinde düzenlenmiştir. Bunun akabinde Yönerge ile uyumu sağlamak amacıyla 1 Ekim 1998 tarihinde Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesinde de yönergeye paralel düzenleme yapılmıştır.

a. AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi

Gerek Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesinde gerekse Yönergenin ilk halinde önemli spor olaylarına erişim konusu düzenlenmemişti. Önemli spor olaylarının yayın haklarının tek elde toplanması, yayınların münhasır hak yaratacak şekilde pazarlanması başta izleyici yararı ve haber alma özgürlüğünü tehdit ettiğinden, Avrupa'da toplumun her kesimini ilgilendiren önemli olaylara ücretsiz ulaşılması gerektiği fikri önem kazandı. Avrupa Parlamentosu yasama sürecinde spor müsabakalarının yayınlarıyla ilgili olarak şifreli yayınlar ve münhasır haklar konusunu ele alarak bununla ilgili bir karara vardı. Bu kararda, Avrupa Birliğinin amaçlarından birinin de, bütün toplum için büyük önem arz eden belirli spor olaylarına şifresiz ve ücretsiz erişimin sağlanmasının teminat altına alınmasını sağlayacak uygun yollar bulmak olduğu vurgulandı[851]. Bunun sonucunda 30 Haziran 1997 tarihinde Yönerge'nin 15. maddesinde önemli spor olaylarına erişim konusu ayrıntılı olarak düzenlendi.

---

849 Karş. Değiştirilmiş Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi Açıklayıcı Raporu, (ETS No. 171, 1.3.2002), 181.

850 Waldhauser**,** s. 306.

851 Schoenthal, s. 3.

Buna göre;

"1. Her Üye Devlet, kendi yargı yetkisi altındaki yayıncıların, toplum için büyük önem arz ettiği kabul edilen münhasır özellikli olayların, o Üye Devlette kamunun önemli bir kısmının bu tür olayları ücretsiz televizyondan canlı veya banttan izleme imkânından mahrum bırakacak şekilde yayınlamamalarını güvence altına almak amacıyla Topluluk hukuku ile uyumlu önlemler alabilirler. Bu tür önlemlerin alınması durumunda, söz konusu Üye Devlet, toplum için büyük önem taşıdığını düşündüğü, ulusal veya ulusal olmayan olayların bir listesini hazırlayacaktır[852]*. Üye Devlet bunu, zamanında, açık ve şeffaf bir şekilde yapacaktır. Söz konusu Üye Devlet bunu yaparken, bu olayların tamamının veya bir kısmının canlı olarak mı yoksa kamu çıkarını gözeten nesnel sebepler doğrultusunda gerekli veya uygun olduğunda banttan mı gösterileceğini de belirleyecektir.*

2. Üye Devletler, paragraf 1'e göre alınan veya alınacak kararları derhal Komisyona bildirecektir. Bildirimi takip eden üç aylık süre zarfında, Komisyon, bu önlemlerin Topluluk hukukuyla uygunluğunu teyit edecek ve diğer Üye Devletlere de önlemleri iletecektir. Komisyon, 23a Maddesine uygun olarak oluşturulan temas komitesinin görüşünü de talep edecektir. Komisyon, alınan önlemleri ivedilikle ve Üye Devletler tarafından alınan önlemlerin birleştirilmiş listesini ise yılda en az bir kez Avrupa Birliği Resmi Gazetesinde yayımlayacaktır.

3. Üye Devletler, uygun araçlarla, mevzuatları çerçevesinde, kendi yargı yetkisi altındaki yayıncıların satın aldıkları münhasır hakların bu Yönergenin yayımlanma tarihini takiben kullanımını, diğer bir Üye Devletteki halkın büyük bir kısmının, önceki paragraflar uyarınca o Üye Devlet tarafından, paragraf 1'e uygun olarak, belirlenmiş olayların tümünü veya bir kısmını canlı olarak veya kamu çıkarını ilgilendiren objektif sebepler için gerektiğinde veya uygun olduğunda tümünü veya bir kısmını banttan ücretsiz

---

852 Avrupa çapında bir önemli olaylar listesi yapma fikri, önemli olayların toplumların sosyo-kültürel özelliklerine göre değiştiğinden reddedilmiştir (Schoenthal, s. 3).

televizyondan takip etmesi olasılığından mahrum kalacakları bir şekilde kullanmamalarını sağlayacaklardır."

b. Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi

AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi ile Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi arasındaki uyumu sağlamak amacıyla 1 Ekim 1998 tarihli sözleşmeyi değiştiren protokolde[853], daha önce ilk olarak AB-Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesinde düzenlenen "*önemli olaylara erişim*" konusu da düzenlenmiştir. AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesini esas olan bu düzenleme şöyledir:

"Madde 9a: *Kamunun büyük öneme sahip olaylara erişimi*

1. Taraflardan her birinin kendi yetkisi dahilindeki bir yayıncının söz konusu Tarafça toplum için büyük öneme sahip olarak değerlendirilen olayları söz konusu Taraftaki halkın önemli bir oranını bu gibi olayları ücretsiz televizyondan canlı veya banttan yayınla izleme olanağından mahrum edecek şekilde münhasır esasa göre yayınlamamasını temin etmek için önlem alma hakkı bulunacaktır. Eğer böyle yaparsa, ilgili Taraf, toplum için büyük öneme sahip olarak değerlendirdiği belirtilen olayların listesine başvurabilir.

2. Taraflar uygun yollarla, İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesi ile yerine göre ulusal anayasa tarafından sağlanan yasal garantilere riayet ederek, yetkileri dahilindeki bir yayıncının Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesini değiştiren Protokolün yürürlüğe girme tarihinden sonra söz konusu yayıncı tarafından satın alınan münhasır hakları bir diğer Tarafın halkının önemli bir oranını söz konusu diğer Tarafça belirlenen olayları tamamen veya kısmen canlı yayınla veya kamu yararı için objektif nedenlerle gerektiğinde ya da uygun olduğunda tamamen veya kısmen banttan yayınla diğer Tarafça paragraf 1'de belirlendiği şekilde

---

853 Türkiye, Sözleşmeyi değiştiren Protokolü 15.7.2003 tarih 4936 sayılı Kanunla uygun bulmuş ve Protokol 22.7.2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. (RG T. 22.7.2003, S. 25176).

ücretsiz televizyondan izleme olanağından mahrum edecek şekilde kullanmamasını temin edecek ve bunu yaparken aşağıdaki şartlara uyacaktır:

(a) paragraf 1'de anılan önlemleri uygulayan Taraf, söz konusu Tarafça toplum için büyük öneme sahip olarak değerlendirilen ulusal veya ulusal olmayan olayların bir listesini oluşturacaktır;

(b) söz konusu Taraf bunu uygun ve etkin süre içinde açık ve şeffaf bir şekilde yapacaktır;

(c) söz konusu Taraf bu olayların tamamen veya kısmen canlı yayınla veya kamu yararı için objektif nedenlerle gerektiğinde ya da uygun olduğunda tamamen veya kısmen banttan yayınlanmasına karar verecektir;

(d) listeyi yapan Tarafça alınan önlemler orantılı ve diğer Tarafların bu paragrafta anılan önlemleri almasını sağlamak için gerektiği kadar ayrıntılı olacaktır;

(e) listeyi yapan Taraf listeyi ve ilgili önlemleri Daimi Komiteye bildirecektir ve bunun zaman sınırını Daimi Komite tespit edecektir;

(f) listeyi hazırlayan Tarafça alınan önlemler Daimi Komitenin paragraf 3'de anılan kurallarının sınırları dahilinde olacaktır ve Daimi Komite önlemlere ilişkin olumlu görüş bildirmiş olmalıdır.

Bu paragrafa dayanan önlemler yalnızca Daimi Komite tarafından paragraf 3'de anılan yıllık listede yayınlanan olaylar ve bu değişiklik Protokolünün yürürlüğe girmesinden sonra satın alınan münhasır haklar için geçerli olacaktır.

3. Daimi Komite yılda bir defa:

(a) Taraflarca paragraf 2(e)'ye göre bildirilen listelenmiş olayların ve ilgili önlemlerin birleştirilmiş bir listesini yayınlayacaktır;

(b) bu maddenin ve ilgili Avrupa Topluluğu hükümlerinin uygulanması arasında farklılıklar olmasını önlemek üzere yukarıda paragraf 2(a) ila

(e)'de sıralanan şartlara ek olarak üyelerin dörtte üç çoğunluğu ile kabul edilecek kurallar hazırlayacaktır."

3. Türk Hukukuna Göre Önemli Spor Olaylarına Erişim

a. Genel Olarak

Türk hukukunda önemli spor olaylarına erişim konusu bütün sporları kapsayacak biçimde genel olarak düzenlenmemiş, ancak 5894 sayılı Futbol Federasyonunun Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunda *millî futbol müsabakalarının şifreli olarak yayınlanamayacağı* hükme bağlanmıştır. Millî futbol müsabakalarının şifreli olarak yayınlamayacağına ilişkin hüküm, ilk olarak 14.4.2000 tarihinde kabul edilen 4563 sayılı Kanunun 11. maddesiyle değişik 3813 sayılı Kanunun 29. maddesinde yer aldı[854]. Madde gerekçesinde, millî futbol müsabakalarının geniş halk kitlelerini ilgilendiren bir konu olduğu ve naklen yayınlar konusunda karışıklığın giderilmesi ve kamuoyunun beklentilerinin karşılanması gerektiği belirtilmekteydi[855]. Türk hukukunda millî futbol müsabakaları dışında, "*önemli spor olaylarına erişim*" başka kanunî düzenlemelere ve yargı içtihatlarına da konu olmadı.

Avrupa Hukuku mevzuatına uyum çalışmaları kapsamında, 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunun 17. maddesinde "*kamunun önemli olaylara erişimi*" düzenlenmiştir. Önemli olaylar, münhasır haklara konu olan kültür ve spor olaylarıdır. Kısa gösterim hakkına ilişkin düzenleme AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesini esas almakla birlikte, toplumun önemli olaylara erişimi düzenleyen madde, Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesinin 9a maddesi esas alınarak düzenlenmiştir. Kamunun önemli olaylara erişimini düzenleyen 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunun 17. maddesine göre;

---

854 RG T. 20.04.2000, S. 24026.

855 Örneğin, Türk millî takımının 1996 Avrupa Futbol Şampiyonasına katılmak için mücadele ettiği grup maçlarının sonuncusu olan İsviçre-Türkiye karşılaşmasının ödemeli televizyondan yapılacak tarafından yapılacak şifreli yayını, kamuoyundan gelen yoğun tepkiler ve talep üzerine şifresize çevrilmiştir (Talimciler, s. 289).

"(1) Üst Kurul, toplum için büyük önem arz eden ulusal ve uluslararası olayları; ülke geneline şifresiz ve ücretsiz yayın yapan televizyon kanallarından canlı veya banttan yayınlanmasını temin etmek amacıyla, konuyla ilgili diğer kurumların görüşlerini de almak suretiyle bir önemli olaylar listesi hazırlayarak ilân eder. Önemli olaylar listesi Üst Kurulca aynı usûlle güncellenebilir.

(2) Önemli olayları yayınlayacak televizyon yayıncıları, önemli olaylar listesinde yer alan olayların ülke geneline şifresiz ve ücretsiz olarak yayınlanmasını sağlar.

(3) Televizyon yayıncıları, ayrıca Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesine taraf başka bir ülkenin listesinde yer alan önemli olaylarla ilgili münhasır haklarını, söz konusu ülke vatandaşlarının önemli bir kesimi tarafından izlenmesini engelleyecek şekilde kullanamaz.

(4) Kamunun önemli olaylara erişimi ile ilgili usûl ve esaslar Üst Kurulca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir."

6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunda düzenlenen bu hükümlerde geçen önemli kavramlar ve esaslar aşağıda incelenmektedir.

b. Toplum İçin Büyük Önem Arz Eden Önemli Olaylar

Önemli olaylar kanunda; "*toplum için büyük önem taşıdığı kabul edilen ve ülkenin geneline ücretsiz ve şifresiz yayın yapan televizyonlardan canlı olarak veya nesnel nedenlere bağlı olmak kaydıyla banttan yayınlanan, münhasır haklara konu olan spor ve kültür olayları*" olarak tanımlanmıştır (6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun m. 3/I b. ö). Belirtmek gerekir ki; Kanunun tanımlar kısmında tanımlanan "*önemli olaylar*" kısa gösterim hakkında sözkonusu olan *kamuoyu için büyük önem taşıyan olaylardan* değildir. Bu tür olaylar, toplumun neredeyse tamamını ilgilendiren olaylardan olduğu için, önem derecesi bakımından kısa gösterim hakkındaki kamunun büyük ilgisini çeken olaylardan daha büyük öneme sahiptir. İşte bu önemi nedeniyle, toplumun

haber alma özgürlüğünü sağlamak amacıyla bu tür olayların *şifresiz, ücretsiz ve kural olarak canlı* yayınlanmaları gerektiği düşüncesi oluşmuştur.

Önemli spor olaylarının ülke geneline şifresiz, ücretsiz ve kural olarak canlı yayınlanması, toplumun haber alma özgürlüğünü tatmin etse de, medya özgürlüğü ve medya çoğulculuğu açısından diğer yayıncıların bu tür önemli spor olaylarından kısa gösterim hakkına sahip olduğunun kabulü gerekir[856].

Bir spor olayının önemli olaylardan sayılabilmesi için, o olayın *toplumun tamamını veya toplumun önemli bir kesimini* ilgilendirmesi gerekir[857]. Başka bir deyişle, spor olayının toplumun tamamını ilgilendiren bir olay olması şart değildir, ancak bu olayların kısa gösterim hakkındaki kamuoyu için önem taşıyan olaylardan farklı olarak, toplumun önemli bir kesimini ilgilendirmesi şarttır. Hiç şüphesiz, her toplum için büyük önem arz eden spor olayları o toplumun sosyal ve kültürel özelliklerine göre farklılık göstermektedir[858]. Bir toplum için önemli kabul edilen bir spor olayı, diğer bir toplum için önem arz etmeyebilir. Ancak sporun evrensel niteliği, olimpiyatlar gibi bazı uluslararası spor olaylarını neredeyse her toplum için önemli sayılmasına yol açmıştır.

Bu olayların neler olabileceği, Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi Açıklayıcı Raporunda *örnekleyici* olarak sayılmıştır[859]. Buna göre; Olimpiyat Oyunları, Dünya Futbol Şampiyonası ve Avrupa Futbol Şampiyonası gibi spor olayları toplum için büyük öneme sahip olaylardandır. Bununla birlikte Raporda; genel olarak, sözleşmeye taraf üye ülkelerce verilen belgelerin ışığında olay esasına göre yapılan bir değerlendirmeye dayanılarak, aşağıdaki koşullardan en az ikisi karşılandığı zaman olaylar büyük öneme sahip olarak değerlendirilmektedir[860]:

---

856 Karş. Değiştirilmiş Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi Açıklayıcı Raporu, (ETS No. 171, 1.3.2002), 177.

857 Değiştirilmiş Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi Açıklayıcı Raporu, (ETS No. 171, 1.3.2002), 181.

858 Örneğin; Amerika'da basketbol, Hindistan'da kriket, Türkiye'de ise futbol sporuna ilişkin olaylar toplum için daha büyük önem taşımaktadır.

859 Değiştirilmiş Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi Açıklayıcı Raporu, (ETS No. 171, 1.3.2002), 182.

860 Değiştirilmiş Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi Açıklayıcı Raporu, (ETS No. 171, 1.3.2002), 182; Avusturya hukukunda benzer kriterler için bkz: Christ, s. 53.

- *olay ve sonucu ilgili tarafta genel yankı uyandırmaktadır, yalnızca ilgili sporu veya faaliyeti olağan olarak izleyen kişiler için önemli değildir;*

- *olay ilgili taraftaki toplum için genel kabul görmüş, ayrı bir kültürel öneme sahiptir ve özellikle o toplumun kültürel varlığının unsurlarını içermektedir;*

- *sporda ulusal takımın büyük bir uluslararası turnuvada yer almasını içermektedir;*

- *olay ilgili tarafta geleneksel olarak ücretsiz televizyonda yayınlanmakta ve büyük televizyon izleyici kitlelerine ulaşmaktadır.*

Türk hukukunda hangi özelliklere sahip olayların önemli olaylardan sayılacağı RTÜK tarafından konuyla ilgili diğer kurumların görüşleri de alınarak belirlenecektir. RTÜK bu belirlemeyi yaparken Türk toplumunun sosyo-kültürel özelliklerini dikkate alacaktır.

Önemle belirtmek gerekir ki; bir spor olayının önemli olaylardan sayılabilmesi için, spor olayının o ülke sınırları içinde gerçekleşmesi şart değildir[861]. Bunun sonucunda yalnızca ulusal spor olayları değil, ülke dışında düzenlenen uluslararası spor olayları da bu madde kapsamında önemli olaylar listelerine dahil edilebilecektir.

c. Önemli Olaylar Listesi

Türk hukukunda "*önemli olaylar listesi*" RTÜK tarafından, konuyla ilgili diğer kurumların görüşleri de alınmak suretiyle hazırlanarak ilân edilir. Gerekli olduğu takdirde, önemli olaylar listesi Üst Kurulca aynı usûlle güncellenebilir (6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun m. 17/I).

Ülkemizde henüz RTÜK tarafından önemli olaylar listesi oluşturulmamış olmakla birlikte, haber alma özgürlüğü ve izleyici çıkarlarını korumak amacıyla 5894

---

[861] Değiştirilmiş Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi Açıklayıcı Raporu, (ETS No. 171, 1.3.2002), 182.

sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunda millî futbol müsabakalarının *şifreli* olarak yayınlanamayacağı düzenlenmiştir (m. 13/III)[862]. Ancak bu hüküm toplum için büyük önem arz eden millî futbol müsabakalarının yalnızca şifreli olarak yayınlanamayacağını düzenlemekte, bunların ücretsiz televizyondan yayınlanmasını garanti altına almamaktadır.

Bazı ülkelerin belirlemiş olduğu önemli olaylar listeleri ise şöyledir:

" - *İngiltere'de; yaz ve kış olimpiyatları, FIFA Dünya Futbol Şampiyonası, Avrupa Futbol Şampiyonası, Federasyon Kupası Finali,*

- *İtalya'da; yaz ve kış olimpiyatları, dünya ve Avrupa futbol şampiyonası finalleri ile İtalya ulusal takımının bu şampiyonada yaptığı tüm müsabakalar, resmi yarışmalarda İtalyan Millî futbol Takımının içerde ve dışarıda yapacağı tüm müsabakalar, Şampiyonlar Ligi finali ve yarı finali ile İtalyan takımlarından herhangi birinin UEFA kupasında yapacağı müsabakalar, İtalya bisiklet turu, Formula 1 İtalya Grand Prix'si, San Remo İtalyan Müzik Festivali,*

- *Almanya'da; yaz ve kış olimpiyatları, Alman millî takımının katıldığı tüm Avrupa şampiyonaları ve dünya şampiyonaları ile, açılış karşılaşmaları ve yarı final ve final müsabakaları, Alman millî futbol takımının içerde ve dışarıdaki tüm müsabakaları, bir Alman futbol kulübünün katıldığı herhangi bir Avrupa Şampiyonası finali (Şampiyonlar Ligi veya UEFA Kupası Finali)*

- *Avusturya'da; yaz ve kış olimpiyatları, Avusturya millî futbol takımının katıldığı FIFA Erkekler Dünya Futbol Şampiyonası müsabakaları ile bu şampiyonanın açılış ve yarı final, final müsabakaları, Avusturya Futbol Kupası Finali, Dünya Kayak Federasyonu Alp ve Kuzey Disiplini Kayak*

---

862 Sözkonusu düzenleme millî futbol müsabakalarının yalnızca şifreli yayınlamayacağını düzenlemekte, fakat millî futbol müsabakalarının ücretsiz televizyondan yayınlanmasını teminat altına almamaktadır. Zira ödemeli televizyonlar, dilerse yayınlarının şifresini kaldırabilmekte, ancak bu durumda izleyicinin yayına ulaşabilmesi için sözkonusu ücretli televizyona abone olması gerekmektedir.

Yarışmaları, Viyana Filarmoni Orkestrası yeni yıl konseri, Viyana Opera Balosu[863]."

Görüldüğü üzere önemli olaylar listesi, toplumların sosyo-kültürel özelliklerine göre farklılıklar arz etmektedir. Listeye dahil edilecek olaylar müstakil olarak veya tanımlanan hedef ölçütlere atıfta bulunularak açıkça tanımlanmalıdır (Örneğin, ulusal takımın yer aldığı uluslararası spor şampiyonaları gibi)[864].

Bundan başka, televizyon yayıncıları, Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesine taraf başka bir ülkenin listesinde yer alan önemli olaylarla ilgili münhasır haklarını, söz konusu ülke vatandaşlarının önemli bir kesimi tarafından izlenmesini engelleyecek şekilde kullanamaz (6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun m. 17/III). Başka bir deyişle, bir tarafın listesindeki bir spor olayının münhasır yayın hakları, başka bir ülkedeki televizyon yayıncısı tarafından devralınabilir. Bu durumda dahi, televizyon yayıncısı, münhasır haklarını bu ülke vatandaşlarının önemli bir kesimi tarafından izlenmesini engelleyemez. Özellikle uluslararası nitelik taşıyan müsabakalar bakımından bu bir gerekliliktir. Bu durum, genellikle sözleşmenin diğer taraflarında veya sözleşmeye tabi olmayan ülkelerdeki hak sahiplerinin bu önlemlerden etkilenecekleri anlamına geldiği için, bir uyuşmazlık olması halinde Daimi Komite bu gibi olayların ulusal listelere dahil edilmesini özel dikkatle değerlendirecektir[865].

Ülke vatandaşlarının önemli bir kesiminden ne anlaşılması gerektiği ülkelerdeki düzenlemelere göre farklılıklar göstermektedir. Örneğin, önemli olayların, halkın Büyük Britanya'da %95, İtalya ve Danimarka'da %90, Avusturya'da %70, Almanya'da 2/3, İspanya'da ise ülkenin tamamında erişilebildiği televizyonlardan yayınlanması gerekmektedir[866].

---

863 Official Journal of The European Union, 24.1.2008, C 17/8-10.

864 Değiştirilmiş Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi Açıklayıcı Raporu, (ETS No. 171, 1.3.2002), 182.

865 Değiştirilmiş Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi Açıklayıcı Raporu, (ETS No. 171, 1.3.2002), 182.

866 Schoenthal, s. 5; Osterwalder, s. 334 vd.

d. Şifresiz ve Ücretsiz Yayın

Önemli spor olayını yayınlayacak televizyon yayıncıları, önemli olaylar listesinde yer alan spor olaylarını ülke geneline şifresiz ve ücretsiz yayınlanmasını sağlamakla yükümlüdür (6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun m. 17/II). Ses ve görüntünün şifrelenmek suretiyle iletildiği ve belirli bir abonelik ücreti ödenerek izlenebilen yayınlar, "*şifreli yayın*" olarak kabul edilmektedir (Radyo ve Televizyon Yayınlarının Esas ve Usûlleri Hakkında Yönetmelik m. 4)

Bu maddenin uygulanması için "*ücretsiz televizyon*" esastır. Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesine göre[867]; bu terim tanımlanmadan yayıncılar bu hükmün uygulanmasında kullanılan ulusal yasal önlemlerin şartlarını karşılayamazlar ve ilgili Taraflar da bu önlemleri muhafaza edemezler. Genel olarak, "*ücretsiz televizyon*" kavramı kamuya ait ya da özel bir program hizmetinde yayıncının coğrafi kapsama alanındaki tüm halk tarafından her bir Tarafta hâkim olan yayın ödeme yöntemlerine (lisans ücreti ve/veya bir kablo sistemine temel abonelik ücreti) ek olarak ödeme yapmaksızın kendi dillerinde erişilebilen programların yayını anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, yayın hizmetleri, halkın ilgili yayınlara erişebilmek için *özel bir ek ödeme (lisans ücreti ve/veya bir kablo sistemine temel abonelik ücretinin dışında) yapmasının gerekmiyor olması* ayırt edici unsur olmak üzere, dağıtım yolundan (yollarından) bağımsız olarak "*ücretsiz televizyon*" olarak nitelendirilebilirler[868].

Son olarak, toplumun önemli olaylara erişimini sağlamak amacıyla yapılacak yayınlar kural olarak *canlı* yapılmalıdır. Ancak yayının kamu yararı için objektif nedenlere bağlı olarak banttan yapılmasının gerektiği durumlarda banttan yayına cevaz verilebilir[869].

---

867 Değiştirilmiş Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi Açıklayıcı Raporu, (ETS No. 171, 1.3.2002), 183.

868 Değiştirilmiş Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi Açıklayıcı Raporu, (ETS No. 171, 1.3.2002), 183.

869 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, Gerekçe, madde 17.

II. REKABET HUKUKUNDAN DOĞAN SINIRLAMALAR

A. Genel Olarak

Ekonomik hayatın bir parçası olduğu sürece, rekabet kanunları spor alanında da uygulanır[870]. Buna, ekonomiyi ilgilendirdiği ölçüde spor örgütlerinin düzenleyici işlemleri de dahildir[871]. Ancak hiç şüphesiz, sporun ekonomik faaliyet alanları dışında kalan konular rekabet hukuku kapsamında değerlendirilmez[872].

Spor müsabakalarının yayın hakları, genellikle spor örgütleri veya kulüpler tarafından merkezî olarak ve münhasırlık esasına göre pazarlanmaktadır. Kural olarak, merkezî pazarlama yöntemi ve münhasırlık esasına göre satışların ilgili pazarlarda rekabeti kısıtlayıcı etkileri bulunmaktadır. Bu nedenle, yayın haklarının satışları rekabet hukuku sınırlamalarına tabidir. Hiç şüphesiz, rekabet hukuku hükümlerinin, spor karşılaşmalarının medya haklarının satışı üzerinde uygulanması, sporun kendine özgü çok sayıdaki karakteristiklerinin de göz önüne alınmasını zorunlu kılmaktadır[873]. Yayın haklarının merkezî olarak ve münhasırlık esasına göre satışı rekabet endişelerini artırırken, bunun belli koşullar altında kabul edileceği öngörülmektedir. Zira merkezî pazarlama, gelirin yeniden dağılımı için önemli olabilir ve böylelikle spor içinde daha büyük bir dayanışma gerçekleştirecek bir araç

---

870 Sporun ekonomik fonksiyonu yönünden Avrupa Birliği mevzuatına tabi olması konusunda dönüm noktası *BOSMAN* kararı olmuştur. Bosman Kararıyla, futbol dahil diğer bütün profesyonel spor dalları ekonomik birer faaliyet alanı olarak kabul edilmiştir (Case C-415/93, *URBSF v Bosman*, 1995, ECR I-4921). Hess, s. 2; Werner Schroeder, "Sportrecht und Europäisches Wettbewerbsrecht - Zu neueren Entwicklungen in der Praxis der Kommission und des EuGH", **SpuRt** 1/2006, s. 2; Weihs, s. 29; Axel Reidlinger, "Vermarktung von Fernsehrechten und Kartellrecht", **Sport und Recht**, (Ed. Studiengesellschaft für Wirtschaft und Recht), Linde Verlag, Wien, 2005, s. 21; Keza İlk Derece Mahkemesi de "Case T-312/02 *David Meca-Medina and Igor Majcen v Commission of the European Communities* of 30 September 2004" kararında dopingi düzenleyen hükümlerin salt spor kuralı olduğunu, ATA'nın rekabeti düzenleyen hükümlerinin uygulanamayacağına karar vermiştir (Torben Toft, Sport and Competition Law, **Broadcasting Competition Law**, Londra, 2005, s. 3); Aynı yönde bkz: Jürgen Schwarze ve Philipp Hetzel, "Der Sport im Lichte des europäischen Wettbewerbsrechts", **EuR** 2005, Heft 5, s. 581.

871 Reidlinger, s. 22.

872 Yalnızca spora özgü olan, mesela dopingi düzenleyen kurallar rekabet hukukunun uygulama alanı dışında kalacaktır (Schroeder, s. 2); Aynı yönde bkz: Weihs, Zentrale Vermarktung, s. 29; Reidlinger, s. 22.

873 Spor Üzerine Beyaz Kitap (White Paper on Sport, 11.7.2007, COM(2007) 391, Media 4.8.; Aynı yönde bkz: Weihs, Zentrale Vermarktung, s. 30 vd.

haline gelebilir[874]. Sporu, diğer olağan ekonomik faaliyetlerden ayıran en önemli özelliği, spor alanında ekonomik faaliyet gösteren kulüplerin daima rakiplere ihtiyaç duymasıdır[875]. Bu nedenle, rakipler arasında dayanışma mekanizmalarını sağlayacak araçların varlığına ihtiyaç vardır. İşte kulüpler arasında dayanışmayı sağlayan bu araçların kullanılması, kimi zaman rekabeti kısıtlayıcı etkilere neden olabilmektedir.

Spor müsabakalarının yayın haklarının rekabet hukuku alanında doğurduğu sorunlar başlıca üç başlık altında toplanabilir[876]. Bunlardan birincisi, spor müsabakalarının yayın haklarının *merkezî olarak pazarlanması*, rekabeti *yatay* olarak kısıtlayıcı etkilere sahiptir. İkincisi, merkezî pazarlamaya konu olan yayın haklarının devrine ilişkin anlaşmaların belirli medya kuruluşlarına tekel hakkı verecek şekilde *münhasırlık* esasına göre yapılması ve bununla rekabetin *dikey* olarak etkilemesidir. Nihayet yayın haklarının rekabet hukuku alanında doğurduğu üçüncü sorun, spor örgütlenmesindeki *tekçi temsil ilkesinin* bir sonucu olarak bu örgütlerin yayın haklarının merkezî pazarlama konusunda *fiilî veya kanunî tekel* konumunda olması ve bu haklarının münhasırlık esaslarına göre devrettiği medya kuruluşlarına da yayın hakları konusunda tekel tanımasından dolayı *hâkim durumun kötüye kullanılması* bağlamında ortaya çıkmaktadır.

Rekabet Kurulu kararlarında da, yayın haklarının devir işlemine ilişkin daha önce vermiş olduğu kararlarındaki rekabet endişelerine yönelik ortak noktalar, devir işlemlerinin, özellikle aşağıda yer verilen niteliklerinden kaynaklandığı belirtilmektedir:

> *" - Yayın haklarının uzun süreli olarak devredilmesi (Örneğin 3.5 yıl, toplamda 117 maç)*
>
> *- Yayın haklarının münhasıran devredilmesi (canlı, özet ve haber amaçlı yayın haklarının yukarıda yer verilen uzun süreler için tek bir yayıncıya devri)*

---

874 Spor Üzerine Beyaz Kitap (White Paper on Sport), 11.7.2007, COM(2007) 391, Media 4.8.; AB Komisyonu da, yayın haklarının merkezi pazarlanmasından elde edilecek gelirin, en küçükleri de dahil, tüm kulüpler ve profesyonellerle amatörler arasında eşit bir şekilde dağıtılmasının önemini kabul etmektedir.

875 Aynı yönde bkz: Tumbrägel, s. 31; Aker, s. 30; Weihs, Zentrale Vermarktung, s. 30.

876 Aynı yönde bkz: Osterwalder, s. 350 vd.; Schwarze ve Hetzel, s. 590.

- *Yayın haklarının paket olarak devredilmesi (maçların tek tek değil, ligde yer alan takımların tamamın oynadığı maçları kapsayacak şekilde bir bütün olarak yukarıda yer verilen uzun süreler için pazarlanması)*

- *Yayın haklarının kapsamı (maç yayın haklarının yalnızca televizyondan değil internet gibi alternatif mecralardan da yayınlanabilme hakkının yukarıda yer verilen uzun süreler için tek bir yayıncıya devri)*

- *Yayın haklarını devralan yayıncıların niteliği (hakları satın alan yayıncıların abonelik esasına dayalı ödemeli yayın piyasasında faaliyet gösteren yayıncılar olması)*[877]*"*.

Biz de aşağıda yayın haklarının merkezî ve münhasırlık esasına göre pazarlanmasından kaynaklanan anlaşmaların yukarıda sayılan rekabet hukuku alanında yarattığı etkileri ve sonuçları inceleyeceğiz. Rekabeti sınırlayıcı davranışlara geçmeden önce; yayın hakları konusunda rekabeti etkileyen başlıca kavramlar ile rekabet hukukunun kişi bakımından uygulanması bağlamında spor kulüpleri ve örgütlerinin teşebbüs veya teşebbüs birliği niteliğinde olup olmadığını ve ilgili pazar kavramlarını açıklayacağız.

B. Spor Müsabakalarının Yayın Hakları Konusunda Rekabeti Etkileyen Başlıca Kavramlar

1. Bireysel Pazarlama ve Merkezî Pazarlama

Birden fazla müsabakadan meydana gelen spor organizasyonlarında yayın hakları iki farklı yöntemle pazarlanmaktadır. Hak sahipleri, her bir spor müsabakasını tek başına pazarlayabileceği gibi, oynayacağı müsabakaların tümünü toplu olarak pazarlayabilir. Bunlardan birincisi, bireysel pazarlama, ikincisi ise merkezî pazarlama olarak tanımlanmaktadır[878].

---

877 RK Karar Sayısı: 07-56/635-217, Karar Tarihi: 4.7.2007; Avrupa Komisyonunun rekabet endişeleri için bkz: Alison Jones ve Brenda Sufrin, **EU Competition Law**, Fourth Edition, Oxford University Press, New York, 2011, s. 1020.

878 Kuczera, s. 9; Sauer, s. 93; Fietz, s. 60; Damm, s. 43; Pesahl, s. 330 vd.

a. Bireysel Pazarlama

Bireysel pazarlama, oynayacağı müsabakalar üzerinde yayın hakkına sahip spor kulüplerinin bu haklarını tek başına pazarlamasını ifade etmektedir[879]. Ülkemiz spor mevzuatı açısından bireysel pazarlama yöntemi sınırlı sayıda müsabaka türleri bakımından mümkün olabilmektedir[880]. Örneğin, özel müsabakalara ilişkin yayın hakları kulüpler tarafından bireysel pazarlama yöntemiyle satılabilmektedir. Bunun dışında, UEFA'nın düzenlemiş olduğu Avrupa kupalarının ön eleme müsabakaları, halen kulüpler tarafından bireysel olarak pazarlanabilmektedir. İspanya ve İtalya gibi bazı Avrupa ülkelerinde de büyük kulüpler kendi ulusal futbol organizasyonlarındaki yayın haklarını bireysel olarak pazarlamaktadırlar[881].

Bireysel pazarlama yönteminin, spor kulüpleri arasında gelir dengesi ve sportif rekabeti bozucu etkileri nedeniyle oldukça önemli sakıncaları bulunmaktadır[882]. Birincisi, kâr etme gayesiyle hareket yayın kuruluşları izlenme oranı düşük müsabakaları yayınlamayı tercih etmemektedirler[883]. Bu da aynı lig veya kupa ürününe eşit sayıda müsabakayla katkıda bulunan spor kulüplerinin en önemli gelir kalemi olan yayın gelirlerinden mahrum kalması anlamına gelmektedir[884]. İkincisi, spor kulüplerinin bu önemli gelirlerden mahrum kalması yalnızca kendilerini değil, rakiplerini de uzun vadede ekonomik ve sportif rekabet açısından

---

879 Sauer, s. 93.

880 TFF Medya Talimatına göre; lig ve kupa müsabakalarının yayın haklarını pazarlama yetkisi TFF'ye aittir. TFF, bu yetkisini merkezi pazarlama yöntemi ile kullanmaktadır. Buna karşın, TFF'nin yayıncı kuruluşlarla yetki alanındaki müsabakalar ile ilgili olarak kulüpler adına ve hesabına sözleşme yapmadığı takdirde, kulüplere yayıncı kuruluşlarla sözleşme yapma izni verilebilmektedir (TFF Medya Talimatı m. 6/I). Ancak kulüplerin yayın hakları konusunda yayın kuruluşları ile yapacakları sözleşmeler, TFF'nin gözetim, denetim ve onayına tâbidir. TFF tarafından onaylanmayan sözleşmeler, TFF'ye karşı hüküm ifade etmez. Gerekli yayın yetki belgesi TFF'den alınmadığı sürece hiçbir müsabaka televizyonda, radyoda, internette ve benzeri hiçbir ses ve veri taşıyıcılarında yayınlanamaz (TFF Ana Statü m. 74/VI).

881 İspanya'da Real Madrid ve Barcelona, İtalya'da ise Inter, Juventus ve Milan gibi futbol kulüpleri yayın haklarını bireysel olarak pazarlamaktadırlar.

882 Bu konuda ayrıntılı açıklamalar için bkz: Tumbrägel, s. 36 vd.

883 Öztürk, s. 281; Talimciler, s. 293; Ayrıca bkz: Damm, s. 43.

884 Kamuoyunda taraftarı olmayan spor kulüplerinin en büyük gelir kalemini yayın haklarından elde edilen gelirler oluşturmaktadır. Zira bu spor kulüplerinin taraftarı fazla olan spor kulüplerine nazaran sponsorluk ve ticari gelirleri oldukça düşüktür. Bu nedenle, yayın hakları gelirleri taraftarı az olan kulüpler açısından hayati önem taşımaktadır.

olumsuz etkilemektedir[885]. Bu özelliğiyle spor diğer klasik ekonomik faaliyetlerden ayrılmaktadır. Zira bir mal veya hizmet üreten teşebbüs, kural olarak rakipleri karşısında pazar gücünü artırıp, onları pazar dışına çıkarmayı amaçlarken, sporda ise bunun tersine, kulüplerin rekabet gücünü ve ekonomik verimliliği sürdürmeleri, diğer rakiplerinin de varlığını ve belli bir ekonomik güce sahip olmasını gerektirmektedir[886].

Bireysel pazarlamanın sakıncaları yanında faydalı yanları da bulunmaktadır. Yayın haklarının bu yöntemle pazarlanmasında, her bir müsabaka ayrı ayrı pazarlanabilmektedir. Bu durum, yayın haklarının farklı medya kuruluşları tarafından satın almasına olanak tanımaktadır[887].

b. Merkezî Pazarlama

(1) Genel Olarak

Merkezî pazarlama yöntemi, kısaca yayın haklarının asli sahibi olan spor kulüplerinin bu haklarının kendileri veya ilgili spor örgütleri tarafından tek elden, başka bir deyişle merkezî olarak pazarlamasını ifade eder[888]. Merkezî pazarlama *(central marketing)* yöntemi, birden fazla müsabakadan oluşan sportif organizasyona ilişkin bütün müsabakaların ortak satışını *(joint selling)* da beraberinde getirmektedir. Merkezî pazarlama (central marketing) ve ortak satış (joint selling), pratikte birbirinin tamamlayıcısı olan kavramlar olduğu için, bu kavramlar çoğu zaman birbirinin yerine geçecek şekilde kullanılmaktadır.

---

885 ABD'de 1950'lerden itibaren Major League beyzbol maçları naklen yayınlanıyordu. Ancak, yayın haklarının merkezi yöntemle değil, bireysel olarak pazarlanması kulüplerin gelirleri arasında büyük bir uçurum ve ligde dengesizlik yarattı. Birkaç büyük kulüp yayınlardan büyük gelir elde edip sürekli kazanınca izlenme oranları düştü. İzlenme oranları düşünce televizyon kanalları da kulüplere yaptığı ödemede yüzde 50'ye varan kesinti yaptı. Bunun üzerine beyzbol kulüpleri, yayın haklarını merkezi olarak pazarlamaya ve adil bir şekilde paylaşmaya karar verdi (**Hürriyet** Pazar, 10 Nisan 2005). Bu konuda ayrıntılı bir analiz için bkz: Akşar, s. 57 vd.

886 Aynı yönde bkz: Tumbrägel, s. 31; Aker, s. 30; Weihs, Zentrale Vermarktung, s. 30.

887 Kuczera, s. 9.

888 Schwarze ve Hetzel, s. 590; Stopper, Martin, Auskunftspflichten des Zentralvermarkters, **SpuRt** 1/2005, (Auskunfspflicht), ss. 12-13.

Hiç şüphesiz merkezî pazarlama sonucunda elde edilen yayın gelirlerinin kulüpler arasında paylaşımı, sorunları da beraberinde getirmiştir. Zaman içinde farklılık gösteren paylaşım kriterleri, her defasında kulüpler arasında rekabeti dengeleyici ve adil bir dağılımın olmasını mümkün kılmaya yönelik olarak revize edilmektedir[889]. Bu kriterler, esas itibariyle yayın gelirlerinin önemli bir kısmının *"dayanışma primi*" adı altında kulüplere eşit dağıtılması, bir kısmının ise *"sıralama primi"* adı altında kulüplerin yayın sezonunu kapsayan dönemdeki sportif başarılarına oranla dağıtılmasını öngörmektedir. Bunun dışında izlenme oranlarına bağlı olarak *"medya primi"*, geçmiş şampiyonluk sayılarına bağlı olarak *"popülerlik primi"* adı altında farklı dağılım kriterleri de uygulanmaktadır. Bunlarla, bir yandan ürünü ortaya koyan bütün spor kulüpleri maddî bakımdan tatmin edilmeye çalışılmakta, diğer yandan kulüpler arasında rekabet dengesi de korunmak suretiyle ortaya konulan ürünün ekonomik verimi ve kalitesinin artırılması hedeflenmektedir.

Bununla birlikte, spor kulüplerinin kendi ticari çıkarlarını gözetmek suretiyle ortak karar almaları ve birlikte hareket etmeleri önemli rekabet hukuku sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Bu yüzden merkezî pazarlama yönteminin rekabet hukuku yönüyle incelenmesi gerekmektedir[890].

Uygulamada uzun vadeli lig veya kupa organizasyonları, genellikle ilgili liglere katılan spor kulüplerini temsilen, spor federasyonları tarafından merkezî olarak pazarlanmaktadır[891]. Lig organizasyonunu oluşturan spor kulüplerinin kendilerine ait müsabaka yayın haklarını aralarında anlaşarak veya spor örgütlerinin düzenleyici işlemleri vasıtasıyla merkezî olarak pazarlaması ilgili pazarlardaki rekabete etkisi nedeniyle önemli rekabet hukuku sorunlarıyla karşılaşmaktadır.

---

889 "*Ülkemizde mevcut sistemde, futbol naklen yayın gelirlerinin;*

Yüzde 11`i Süper Lig`de şampiyon olan takımlara, popülerlik primi olarak şampiyonluk sayılarına göre,

Yüzde 35`i, 18 Süper Lig kulübüne eşit katılım ve dayanışma primi olarak,

Yüzde 45`i puan performansına bağlı başarı primi olarak,

Yüzde 9`u ise Süper Lig`i ilk altı sırada bitirecek takımlara sezon sonu başarı primi ödülü olarak dağıtılmaktadır" (Akşar, 23 Mayıs 2011 tarihli **Dünya Gazetesi**).

890 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz: aşa. Üçüncü Bölüm, II.

891 Ülkemizde en üst profesyonel futbol ligi ve onun bir altındaki lig müsabakalarının tamamı ile Türkiye Kupası futbol müsabakalarının önemli bir kısmı TFF tarafından merkezi olarak pazarlanmaktadır.

(2) Türkiye'de Merkezî Pazarlamanın Gelişimi

Özel televizyonların kurulmasından sonra 1990'lı yılların başında spor kulüpleri yayın haklarını bireysel pazarlama yoluyla televizyon kuruluşlarına satmaya başladılar. Televizyon kuruluşlarının, taraftarı fazla olmayan spor kulüplerinin müsabaka yayın haklarını satın almak istememesi veya yalnızca taraftarı fazla olan kulüplerle oynadığı birkaç müsabakanın yayın haklarını satın alması üzerine Anadolu Kulüpleri olarak da bilinen spor kulüpleri ile diğer kulüpler arasında gelir farklılıkları ortaya çıktı. Sportif ve ekonomik rekabeti olumsuz etkileyen bu gelişmeler üzerine merkezî pazarlama yöntemine geçiş süreci başladı.

Türkiye'de *havuz sistemi* olarak da bilinen merkezî pazarlama yöntemine, ilk olarak özel televizyon yayıncılığına geçiş dönemini müteakip ödemeli yayıncılığına başlamasıyla birlikte, bireysel pazarlamanın sakıncalarını bertaraf etmek, kulüplerarası sportif rekabeti dengelemek, spor kulüplerinin yayın gelirlerini artırmak amacıyla futbolda yayın hakları pazarından yeterince pay alamayan Anadolu kulüplerinin de baskısı ve desteğiyle, TFF'nin 22.4.1996 tarihli Yönetim Kurulu toplantısında aldığı bir kararla geçilmiştir. Bu kararla, TFF, 3813 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun yayınlara ilişkin hükümlerini kendi açısından yorumlamış ve o zamanki adıyla Türkiye 1. Futbol Liginin tüm müsabakalarının yayın haklarının açılacak bir ihale ile iki yıllığına özel bir televizyona devredilmesi öngörülmüştür. Bu ihale sonucunda elde edilecek gelirin, bir havuzda toplanarak 1. Futbol Ligi kulüpleri arasında dağıtılması karara bağlanmıştır[892]. Ülkemizdeki futbol ligi müsabakaları, o tarihten 2009 yılına kadar Yönetim Kurulu kararına dayanılarak merkezî olarak pazarlanmaktaydı.

Nihayet 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunla merkezî pazarlama yasal bir dayanağa kavuşmuş oldu. Buna göre; TFF'nin ülke içinde oynanan bütün futbol müsabakalarının yayınlanmasına ilişkin münhasır yayın yetkisinin, özellikle, yayın haklarının merkezî olarak pazarlanmasını da kapsadığı düzenlenmiştir (5894 sayılı Kanun m. 13/II). TFF, 12.06.2009 tarihinde aldığı Genel Kurul Kararıyla, merkezî pazarlama yetkisini TFF Statüsüne de eklemiştir.

---

892 Öztürk, s. 282.

2. Münhasırlık

Medya kuruluşları, yaptıkları uzun vadeli yatırımlarını karşılamak ve reklam geliri paylarını yükseltmek amacıyla birden fazla alıcının alabileceği ürünler yerine, tek bir alıcının satın alabileceği ürünlere daha fazla ilgi göstermektedirler[893]. Medya kuruluşları bu amaçla spor müsabakalarının yayın haklarını münhasırlık esasına göre satın alarak ilgili pazarda tek yayıncı olarak faaliyet göstermek istemektedirler. Münhasırlık, çoğu zaman diğer yayıncı kuruluşların spor müsabakasının yapıldığı alana girip görüntü kaydetme ve bu görüntüleri yayınlamak hususunda da önemli kısıtlamalar getirmesi sebebiyle, konuya ilişkin özel durumların yokluğu halinde rekabet hukuku sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Münhasırlık içeren yayın anlaşmaları, bu özellikleri nedeniyle, haber alma özgürlüğü ve medya özgürlüğünü de ciddi anlamda tehdit etmektedir.

Esasen spor müsabakalarının yayın haklarının münhasırlık esasına göre satılması, spor müsabakalarının niteliğinden kaynaklanmaktadır[894]. Spor müsabakalarını izleyici nezdinde çekici kılan, kural olarak güncel olmaları ve sonucunun önceden bilinememesidir[895]. Bu nedenle, bir spor müsabakasının canlı yayınlanması veya müsabakanın bitiminden sonra özet görüntülerinin mümkün olan en kısa zamanda yayınlanması, bu işe yatırım yapan medya kuruluşları bakımından büyük önem taşımaktadır[896]. Zira müsabakanın bitimiyle birlikte ürünün ekonomik değeri hızla düşmektedir. Bu nedenle ancak münhasır hak tesis edilmesi halinde, medya kuruluşları ilgili üründen amaçladıkları faydayı sağlayabilmektedirler. Aynı spor müsabakasının farklı medya kuruluşları tarafından da yayınlanıyor olması halinde, medya kuruluşlarının reklam ve abone gelirleri önemli ölçüde azalacaktır[897]. Münhasır yayın anlaşmaları bu özelliği nedeniyle ödemeli televizyonların kurulmasını ve tekniğin gelişmesini sağlayan itici bir rol oynamıştır.

---

893 Karş. Hakan Hanlı, "Spor Hukukunda Münhasır Haklar", **İstanbul Barosu Dergisi,** Spor Hukuku Özel Sayısı 3, Mayıs 2007, ss. 119-120.

894 Laier, Berichterstattung, s. 474.

895 Osterwalder, s. 273; Ayrıca bkz: Jones ve Sufrin, s. 1019.

896 Karş. Osterwalder, s. 273.

897 Waldhauser, s. 274; Karş. Meltz, s. 106.

Münhasırlık, doktrinde mutlak (gerçek) ve nisbî (gerçek olmayan) olarak ikiye ayrılmaktadır. *Mutlak münhasırlık*, bir spor müsabakasının tüm yayın haklarının yer, zaman ve içerik itibariyle tek bir alıcıya satıldığı durumları ifade etmektedir[898]. Bu, hakları elde edenin *alt lisanslama* yoluyla hakları değerlendirebileceği yetkisini de içerebilir[899]. *Nisbî münhasırlık* ise, yayın haklarının alıcıya yalnızca ilk kullanım hakkı veya öncelik sağladığı durumlarda sözkonusu olabilir[900]. Mutlak münhasırlık tesis eden anlaşmaların, nisbî münhasırlığa oranla rekabeti sınırlayıcı etkilerinin daha fazla olduğu söylenebilir.

Günümüzde kamuoyunda ilgi gören ve ekonomik bir değer taşıyan önemli spor müsabakalarının çoğu, münhasır yayın haklarına konu olmaktadır. Münhasırlık esas itibariyle rekabet hukuku içinde değerlendirilmesi gereken bir husus olmakla birlikte rekabet hukukunda münhasırlık tesis eden anlaşmalar olumlu etkileri nedeniyle doğrudan yasaklanmamakta, rekabet üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri analiz edilmektedir[901]. Lâkin, son dönemlerde tekniğin de gelişmesiyle ortaya çıkan yeni medya araçları, münhasırlığın rekabeti sınırlayıcı olumsuz etkilerini bertaraf etmede önemli bir rol oynamaktadırlar. Zira bu yeni medya araçları, yayın haklarının pazarlanmasında yeni modeller oluşturulması ve hakların farklı yayın kuruluşları tarafından satın alınmasına olanak tanımak suretiyle ilgili pazarlarda daha rekabetçi bir yapının oluşmasında önemli bir işlev görmektedirler. Böylece kulüpler de yeni yayın geliri kaynaklarına sahip olmaktadırlar.

C. Kişi Bakımından Rekabet Hukukunun Uygulanması

1. Teşebbüs

a. Genel Olarak

Rekabet hukuku alanında bir teşebbüsün varlığının tespitinde belirleyici olan, onun herhangi bir ekonomik veya ticari faaliyette bulunmasıdır[902]. Bu özelliğiyle

---

898 Waldhauser, s. 275; Osterwalder, ss. 273-274; Fritzweiler ve diğerleri, s. 353.

899 Waldhauser, s. 275.

900 Waldhauser, s. 275; Osterwalder, s. 274; Fritzweiler ve diğerleri, s. 353.

901 Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz: aşa. Üçüncü Bölüm, II E 1 b (2).

902 **Jones ve Sufrin**, s. 124; İ. Yılmaz Aslan, **Rekabet Hukuku Dersleri**, Ekin Kitabevi, 3. Baskı, Bursa, 2010, s. 21; Nurkut İnan ve Mehmet B. Piker, **Rekabet Hukuku El Kitabı**, Banka ve

teşebbüs kavramı, TTK'daki işletmeden daha farklı ve geniş kapsamlıdır[903]. Rekabet Kurulu ve Avrupa Komisyonu da rekabet hukuku meselelerinde teşebbüs kavramını geniş yorumlama eğilimindedir. Teşebbüs; gerçek veya tüzel kişi olabileceği gibi, tüzel kişiliği olmayan herhangi bir topluluk da olabilir.

Teşebbüs olarak nitelemede onun hukukî niteliğinin önemi yoktur[904]. Bu nedenle, teşebbüsü meydana getiren iktisadi varlığın hukukî yapısının ne olduğu onun teşebbüs sayılmasına etki etmez. Dernekler, vakıflar, ticaret şirketleri, Türk hukuku ve yabancı hukuka göre kurulan tüzel kişiler, tüzel kişiliği olmayan ortaklıklar, topluluklar, şahıs işletmeleri, holdingler, kamu ya da özel sermayeli şirketler, kooperatifler, gümrük komisyoncusu, marka ve patent temsilcisi, doktor ve avukat gibi serbest meslek mensupları, profesyonel sporcular[905], FSEK'e göre eser sahipleri ve organizatörler gibi gerçek kişiler de teşebbüs kapsamına girebilmektedir[906].

RKHK'da ise teşebbüs; "*Piyasada mal veya hizmet üreten, pazarlayan, satan gerçek ve tüzel kişilerle, bağımsız karar verebilen ve ekonomik bakımdan bir bütün teşkil eden birimler"* (RKHK m. 3) olarak tanımlanmıştır.

b. Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonlarının Teşebbüs Niteliği

Rekabet hukukunda teşebbüs sayılmak bakımından önemli olanın ekonomik veya ticari bir faaliyette bulunmak olduğunu belirtmiştik. Bu anlamda *spor kulüpleri*, hukukî niteliklerinden bağımsız olarak, ister dernek şeklinde, isterse şirket şeklinde

---

Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2007, s. 9; Avrupa Komisyonu da teşebbüs kavramında en önemli unsurun ekonomik ve ticari faaliyette bulunmak olduğunu belirtmiştir (Gül Efem ve Emel Badur, **AT Rekabet Hukuku, Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşmalar ve Hâkim Durumun Kötüye Kullanılması**, Ankara, 2002, s. 56). Komisyona göre; üretim, dağıtım veya hizmet verme gibi ticari veya ekonomik faaliyetlerle uğraşan tek kişinin işlettiği dükkandan büyük sanayi şirketlerine kadar bütün ekonomik varlıklar teşebbüs olarak kabul edilmektedir (Aslan, s. 21).

903 Aslan, s. 22; İnan ve Piker, s. 9; Pelin Güven, **Rekabet Hukuku Ders Kitabı**, Yetkin Yayınları, Ankara 2009, s. 53; TTK'ya göre; "Ticarethane, fabrika ve ticari şekilde işletilen diğer yerler ticari işletme sayılır" (TTK m.11/I).

904 Jones ve Sufrin, s. 126.

905 Schroeder, s. 3.

906 Güven, s. 53.

yapılansın, ekonomik faaliyetlerle uğraşmaları nedeniyle rekabet hukuku anlamında *teşebbüs* olarak kabul edilmektedirler[907]. Ulusal spor federasyonları da, teşebbüs niteliğindeki bu spor kulüplerinden teşekkül etmektedir. Bu nedenle, *spor federasyonları* da rekabet hukuku anlamında *teşebbüs birliği* sayılmaktadır[908]. Bununla beraber, *ulusal spor federasyonları* da ekonomik faaliyetlerle uğraştıkları sürece tek başına *teşebbüs* olarak kabul edilmektedir[909]. Teşebbüs sayılmak bakımından bu federasyonların *kanunla kurulmuş olması veya kamu veya özel hukuk tüzel kişisi olması önem taşımaz*[910]. Uluslararası spor federasyonları ise ulusal spor federasyonlarından teşekkül etmektedir. *Uluslararası spor federasyonları* da bu nedenle *teşebbüs birliği* sayılmaktadırlar. Aynı şekilde ekonomik faaliyetlerde bulundukları sürece *uluslararası spor federasyonları* da rekabet hukuku anlamında *teşebbüs* niteliğini haizdir[911].

Çalışmamızın konusu yayın hakları bakımından ele aldığımızda, spor müsabakalarının kulüpler tarafından bireysel olarak veya ilgili spor federasyonları tarafından merkezî olarak yayın kuruluşlarına pazarlanması halinde, kulüplerin ve federasyonların bu faaliyetlerinin ekonomik ve ticari bir yanı olduğuna ve bu tür eylemleri yönünden rekabet hukuku anlamında teşebbüs sayılmaları gerektiğine şüphe yoktur[912]. Hukukî niteliği tartışmalı olan *TFF* ile kamu tüzel kişisi niteliğindeki *bağımsız (özerk) spor federasyonları* da rekabet hukuku anlamında birer "*teşebbüs"* veya *"teşebbüs birliği"* niteliğindedirler. Keza gerçek kişi profesyonel

---

907 Körber, ss. 39-40; Schroeder, s. 2; Bilet satmak, oyuncu transfer etmek, ticari satışlar yapmak, reklam ve sponsorluk anlaşmaları yapmak, yayın haklarını pazarlamak bunlardan birkaçıdır. (Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, L 291/42 dn. 54.). Aynı yönde bkz: Öztürk, s. 299; Weihs, Zentrale Vermarktung, s. 42; Schwarze ve Hetzel, s. 589; Reidlinger, s. 23.

908 Lukas Danckert, **Fernsehrechte im deutschen Fußball - Grundlagen, Chancen und Grenzen ihrer Vermarktung aus kartellerechtlicher Sicht** – Kiel, 2010, s. 58.

909 Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, L 291/42, p. 106. **Reidlinger**, s. 23.

910 Turgut Tan, "Rekabet Hukukunun Uygulama Alanı Açısından Kamu Kuruluşlarının Faaliyeti (Türkiye, Fransa ve İtalya Örnekleri)", Sayı 4, **Rekabet Dergisi**, 2000, s. 7.

911 Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, L 291/42 p. 106; Reidlinger, s. 23; Gülören Tekinalp ve Ünal Tekinalp, **Avrupa Birliği Hukuku**, 2. Bası, İstanbul, 2000, s. 391.

912 Schwarze ve Hetzel, s. 589; Rekabet Kurulu da özel hukuk tüzel kişisi olarak nitelediği TFF'nin ekonomik nitelik taşıyan faaliyetleri nedeniyle teşebbüs olarak kabul etmektedir. RK Karar No: 01-07/62-19, Karar Tarihi: 06.02.2001, RG T. 14.07.2003, S. 25168, s. 18.

sporcular da ekonomik faaliyetlerde bulundukları sürece, teşebbüs kabul edilmektedirler.[913] Belirtmek gerekir ki; bir organizasyonun kâr sağlamak amacıyla hareket etmemesi veya ekonomik bir amacının bulunmaması, tek başına onun yaptığı faaliyetin ekonomik olmadığı anlamına gelmez[914].

Avrupa Komisyonu, 1990 Dünya Futbol Şampiyonası sırasında paket turların dağıtımı konusunda, 1990 İtalya Dünya Futbol Şampiyonasının sorumlu organı olarak nitelendirdiği FIFA'yı ve İtalyan Futbol Federasyonu ve Yerel Organizasyon Komitesini ATA m. 81 (yeni ABA m. 101) anlamında *"teşebbüs"* olarak kabul etmiştir[915]. Türk hukukunda da Uyuşmazlık Mahkemesi; *"dernek veya şirket şeklinde yapılanan ve ticari birer kuruluş olduklarında kuşku bulunmayan profesyonel spor kulüplerinin aralarında yapacakları spor müsabakalarının televizyon ve radyo kanallarından yayınlanmasının ticari bir yanı olduğunu ve kulüplerin söz konusu yayınlar için yine ticari amaçla kurulmuş bulunan yayın kuruluşları (reklam şirketleri) ile yayın hakkını belirleyen sözleşmeler yapmaları da ticari nitelik taşıdığını"* vurgulamıştır[916]. Aynı şekilde Rekabet Kurulu da muhtelif kararlarında futbol maçlarının yayın haklarının devri ile ilgili olarak yürüttüğü soruşturmalarda bir spor federasyonu olan TFF'nin teşebbüs niteliğinde olduğuna hükmetmiştir[917].

2. Teşebbüs Birliği

a. Genel Olarak

RKHK'da rekabeti sınırlayıcı yasak faaliyetler arasında teşebbüs birliği kararları da yer almaktadır. Bu durum, teşebbüs birliğinin tanımını yapmayı zorunlu

---

913 Schwarze ve Hetzel, s. 589.

914 Richard Whish, **Competition Law**, Sixth Edition, Oxford University Press, New York 2009, s. 84; Spor kulüpleri hakkında aynı yönde bkz: Schwarze ve Hetzel, s. 589; Teşebbüs birlikleri için aynı yönde bkz: G. Tekinalp ve Ü. Tekinalp, s. 392.

915 OJ [1992] L 326/31, [1994] 5 CMLR 253, p. 43.

916 T.C. Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü E. 1995/87 K. 1996/34 T. 12.2.1996; RG T. 17.3.1996, S. 22583; T.C.Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü E. 1996/65 K. 1996/110 T. 23.12.1996, RG T. 21.1.1997, S. 22884.

917 RK Karar Sayısı: 01-07/62-19, Karar Tarihi: 6.2.2001; RK Karar Sayısı: 06-83/1047-305, Karar Tarihi: 10.11.2006.

kılmaktadır. RKHK'da teşebbüs birliği; *"teşebbüslerin belirli amaçlara ulaşmak için oluşturduğu tüzelkişiliği haiz ya da tüzelkişiliği olmayan her türlü birlik"* olarak tanımlanmaktadır (RKHK m. 3). Mesleki dayanışma, sektörel sorunların tartışılması, sosyal aktiviteler yapılması gibi çeşitli amaçlarla oluşturulan örgütlenmeler de teşebbüs birliği olarak RKHK'ya tabidir[918]. Teşebbüs birliği sayılma bakımından önemli olan husus, birliğin teşebbüs olarak kabul edilen kişi veya topluluklardan oluşması zorunluluğudur. Teşebbüs birliklerinin RKHK'na tabi olabilmesi için özel hukuk veya kamu tüzel kişisi olmaları ya da kanunla veya iradî olarak kurulmuş olup olmamaları önem taşımamaktadır. Kanunla kurulan ve kamu hukuku tüzel kişiliğine sahip olan odalar gibi, kanunla kurulan ve kuruluş kanununda özel hukuk hükümlerine tabi olduğu belirtilen mesleki teşekküller de teşebbüs birliği olarak kabul edilirler[919]. Bu kişi veya toplulukların gerçek veya tüzel kişi olması gerekmediği gibi[920], kamu veya özel hukuk tüzel kişisi olmaları da onun teşebbüs birliği niteliğine etki etmez. Gerçek veya tüzel kişiler ya da tüzel kişiliği haiz olmayan topluluklar da birlikte bir teşebbüs birliği oluşturabilirler. Dolayısıyla rekabet hukukunda teşebbüs birliği yalnızca hukukî birlikleri değil, fiilî birlikleri de kapsar[921]. Bir birliğin rekabet hukuku anlamında teşebbüs birliği sayılabilmesi için, en az iki veya daha fazla teşebbüsün belirli bir amaç için bir araya gelmesi gerekmektedir[922]. Rekabet hukuku açısından teşebbüs birliği kararlarının üyeler için uyulması zorunlu (bağlayıcı) kararlardan olması gerekmez. Rekabeti sınırlayıcı nitelikte bağlayıcı kararlar yanında, tavsiye kararları da hukuka aykırıdır. Ancak tavsiye niteliğindeki kararların hiçbir bağlayıcılığı yoksa, bu kararların yasaklanması gerekmez. Buna karşın, tavsiye niteliğindeki kararlar teşebbüsler tarafından uygulanıyor ve bu uygulama sonucu rekabet sınırlanıyorsa bu tavsiye kararlarının da RKHK kapsamında hukuka aykırı kabul edilmesi gerekir[923].

---

918 İnan ve Piker, s. 12.

919 Aslan, s. 28.

920 Buna karşın tüzel kişilikten yoksun teşebbüs birliklerinin sorumluluğu ve dava edilebilirliği yönünden uygulamada güçlüklerle karşılaşılmaktadır. Bu konudaki tartışmalar için bkz: Metin **Topçuoğlu**, **Rekabeti Kısıtlayan Teşebbüsler Arası İşbirliği Davranışları ve Hukukî Sonuçları**, Rekabet Kurumu, Ankara, 2001, s. 125 vd.

921 Efem ve Badur, s. 60.

922 İnan ve Piker, s. 12; Topçuoğlu, s. 123.

923 İnan ve Piker, s. 12; Karş. Topçuoğlu, s. 124 vd.

Teşebbüs birliğinin esas amacı, üye teşebbüslerarası dayanışma ve işbirliğini güçlendirmektir[924]. Bu anlamda, teşebbüs birlikleri kural olarak teşebbüs sayılmaz. Ancak bu amaçlar dışında teşebbüs birliğinin bizzat iktisadi ve ticari faaliyetlerle meşgul olması da mümkündür. Böyle bir durumda, rekabeti sınırlayıcı faaliyetin bizzat tarafı olan birlik, salt bu iktisadi faaliyeti yönünden "*teşebbüs*" kabul edilmelidir[925].

b. Spor Federasyonlarının Teşebbüs Birliği Niteliği

Ulusal spor federasyonları, ekonomik faaliyetlerle uğraşan teşebbüs niteliğindeki spor kulüplerinden oluşmaktadır. Bu nedenle, birden fazla teşebbüsün bir araya gelmesinden oluşan *spor federasyonları*, rekabet hukuku anlamında *teşebbüs birliği* sayılmaktadır[926]. Bununla beraber, *ulusal spor federasyonları*, kendileri ekonomik faaliyetlerle uğraştıkları sürece tek başına *teşebbüs* olarak kabul edilmektedir[927]. Uluslararası spor federasyonları ise, ulusal spor federasyonlarından teşekkül etmektedir. *Uluslararası spor federasyonları* da bu nedenle *teşebbüs birliği* sayılmaktadırlar[928]. Aynı şekilde ekonomik faaliyetlerde bulundukları sürece uluslararası spor federasyonları da rekabet hukuku anlamında teşebbüs olarak kabul edilmektedir[929].

---

924 Topçuoğlu, s. 124.

925 Karş. İnan ve Piker, s. 13; Bu analizin en açık örneğine Rekabet Kurulunun Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonuna ilişkin kararında rastlanılmaktadır. Rekabet Kurulu, kararında Federasyonu bir teşebbüs birliği olarak nitelemişti. Bu niteleme Federasyonun hukukî niteliği bakımından doğru olmakla birlikte, somut olayda Federasyonun araç plakası ve diğer formları bastırarak satma faaliyeti nedeniyle, başka bir deyişle doğrudan Federasyonun ekonomik faaliyeti nedeniyle onun teşebbüs birliği olarak değil, teşebbüs olarak nitelendirilmesini gerektirmektedir. (İnan ve Piker, s. 13); Topçuoğlu, s. 124.

926 Schroeder, s. 2; Fietz, s. 78; Danckert, s. 58; Körber, s. 41; Weihs, Zentrale Vermarktung, s. 46; Reidlinger, s. 23; *Laurent Piau v Commission of the European Communities* of 26 January 2005 Case T-193/02 de ilk derece mahkemesi futbol kulüpleri tarafından yürütülen futbol faaliyetini *"ekonomik bir faaliyet"* olarak nitelendirmiş ve bu kulüpleri bir araya getirip aynı çatı altında topladığı futbol federasyonlarını da *"teşebbüs birliği"* olarak kabul etmiştir. Bu bağlamda, ulusal federasyonların profesyonel kulüpler yanında amatör kulüpleri de kapsayan bir yapıda olması onun teşebbüs birliği sayılma niteliğini değiştirmemiştir. Bu davada ilk derece mahkemesi, *FIFA'yı da teşebbüs birliği olarak kabul etmiştir* (Whish, ss. 84-85); Toft, s. 4; Aynı yönde bkz: Hess, ss. 29-30.

927 Pesahl, s. 240; Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, L 291/42 p. 106.

928 Schroeder, s. 3.

929 Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, L 291/42 p. 106.

Gerek ulusal gerekse uluslararası federasyonlar, düzenledikleri spor müsabakalarının yayın haklarını merkezî olarak kendileri pazarlamaktadırlar. Spor federasyonlarının kulüpler adına merkezî olarak yayın haklarını pazarlama faaliyetinin ekonomik bir faaliyet olduğuna şüphe yoktur. Bu faaliyetleri bakımından, *ulusal ve uluslararası spor federasyonları teşebbüs birliği olarak değil, teşebbüs olarak kabul edilmelidirler*.

Bununla birlikte, ulusal ve uluslararası spor federasyonlarının spor müsabakalarının yayın haklarını ilgilendiren hususları statü, ana statü, talimat, vb. düzenleyici işlemlerle düzenlemesi halinde teşebbüs niteliğindeki spor kulüplerinden müteşekkil spor federasyonlarını o düzenleyici işlemler bakımından teşebbüs birliği kabul etmek gerekecektir[930]. Teşebbüs birliği sayılmak bakımından, birliğin, özel hukuk veya kamu hukuku tüzel kişisi olması fark etmediği gibi, onun bir kanunla kurulmuş olup olmaması da teşebbüs birliği niteliğini etkilemez. Önemle belirtmek gerekir ki; bir teşebbüs birliğinin kanunla kurulmuş olup olmaması onun rekabet hukuku alanında teşebbüs birliği sayılmasına etki etmemekle birlikte, bu birliğin aldığı rekabeti sınırlayıcı kararların kanuna veya kanunun verdiği yetkiye dayanması halinde, bunların rekabet hukuku kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği tartışmalıdır[931].

Ayrıca spor federasyonları dışında kalan ve teşebbüs niteliğindeki spor kulüplerinin bir araya gelmesiyle oluşan *bağımsız spor birlikleri "teşebbüs birliği"* ve bunların aldıkları *kararlar da "teşebbüs birliği kararları"* olarak kişi ve konu bakımından rekabet hukukunun kapsamına girmektedirler. Bu birliklerin dernek veya vakıf şeklinde yapılanmasının bir önem yoktur. Bundan başka teşebbüs birliği kavramı, yalnızca hukukî değil, fiilî birlikleri de kapsar[932]. Bu anlamda, spor federasyonları dışında liglerin farklı amaçlarla oluşturduğu birlikler veya bunların federasyonlarla birlikte oluşturduğu birlikler de rekabet hukuku anlamında *"teşebbüs birliği"*, bunların birlikte aldıkları kararlar da *"teşebbüs birliği kararları"* olarak kabul edilmelidirler.

---

930 Aynı yönde bkz: Avrupa Komisyonu 19 Nisan 2001 tarihli Kararı, Case 37.576 (2001/478/EC), Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, L 171/12, 26.6.2001, p. 48.

931 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz: aşa. Üçüncü Bölüm, II F.

932 Efem ve Badur, s. 60.

D. İlgili Pazar

1. Genel Olarak

Rekabet hukuku, belirli bir mal ya da hizmet piyasasındaki rekabet ile ilgilenmektedir. Bu nedenle rekabeti sınırlayıcı bir anlaşmanın varlığı veya hâkim durumun kötüye kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesinde öncelikli olarak ilgili pazarın tespit edilmesi büyük önem taşır[933]. Spor müsabakalarının yayın hakları konusunda rekabet hukukuna ilişkin sorunların tespitinde de ilgili pazarın tespit edilmesi gerekmektedir. İlgili pazar, ilgili ürün pazarı ve ilgili coğrafi pazar açısından incelenmektedir.

2. İlgili Ürün Pazarı

İlgili pazarın belirlenmesinde ilk tespit edilmesi gereken, rekabeti sınırlayıcı faaliyetleri icra eden teşebbüslerin hangi mal ya da hizmet piyasasında, başka bir deyişle hangi ürün pazarında faaliyet gösterdikleridir. Bir mal veya hizmetin diğeriyle aynı pazardan sayılabilmesi için, bunların özellikleri, fiyatları, kullanım amaçları birbiriyle değiştirilebilir veya ikame edilebilir olması gerekmektedir. Birbirine benzer veya birbirinin yerine kullanılabilecek mal ve hizmetlerin tespiti çoğu kez ayrıntılı ekonomik analizlerin yapılmasını gerektirmektedir[934]. İlgili ürün pazarının belirlenmesinde rekabet şartları, fiyatlar, çapraz talep esnekliği gibi hususlar da önem taşımaktadır[935]. Belirtelim ki, bir ürünün diğerinin yerine kullanılabilir olması, o iki ürünün aynı pazara dahil olması için yeterli değildir. Bunun yanında, bu iki ürünün tüketici gözünde nitelikleri, kullanım amaçları ve fiyatları bakımından da benzerlik göstermesi gerekmektedir[936]. İlk bakışta aynı ürün pazarında olacağı izlenimi veren mal veya hizmetlerin ayrıntılı bir ekonomik analiz

---

933 Rekabet Kurulu, ilgili pazar tanımı yaparken izlediği yöntemi ve kriterlerini "*İlgili Pazarın Tanımlanmasına İlişkin Kılavuz*"da açıklamıştır (RK Karar Sayısı: 08-04/56-M, Karar Tarihi: 28.1.2008).

934 Topçuoğlu, s. 154.

935 Güven, s. 161.

936 Aslan, s. 41.

yapıldıktan sonra farklı ürün pazarlarında yer aldığı görülebilir[937]. İlgili ürün pazarı belirlenirken genel kurallar koymak yerine ayrıntılı bir ekonomik analiz yapılmalı ve her somut olaya göre hem talep açısından, hem de arz açısından ilgili pazarın incelenmesi ve olaya göre ilgili mal ya da hizmet piyasasının değerlendirilmesi gerekir[938].

İlgili ürün pazarı 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliğinde rakip teşebbüsleri tanımlarken açıklanmıştır. Buna göre; *"ilgili ürün pazarı, anlaşma konusu mal veya hizmetler ile alıcı açısından ürün özellikleri, fiyatları ve kullanım amaçları bakımından bunlarla değiştirilebilir ya da bunları ikame kabul edilen mal veya hizmetleri kapsar*" (Tebliğ m. 3/I b. c).

İlgili ürün pazarının tespitinde, tüketicinin gözünde fiyatları, kullanım amaçları ve nitelikleri bakımından birbiriyle değiştirilebilir veya ikame edilebilir olarak kabul edilen bütün mal veya hizmetlerden oluşan pazar dikkate alınır; tespit edilen pazarı etkileyebilecek diğer unsurlar da değerlendirilir[939].

Bir spor müsabakasına veya organizasyonuna ilişkin yayın haklarının başlı başına bir piyasa oluşturup oluşturmadığı, bu yayın haklarının diğer spor müsabakalarının veya organizasyonlarının yayın hakları ile ikame edilip edilemeyeceğinin tespiti ile mümkün olabilir. Spor müsabakalarının yayın hakları konusunda ilgili pazarı tespit ederken, iki farklı seviyede ilgili pazardan söz edilebilir[940]. Bunlar; hakların ve yayın içeriğinin lisanslara konu olduğu *"üst pazarlar"* (upstream markets) ve içeriğin izleyicilere iletildiği, yayıncıların izleyici oranı veya kanal abonelerine bağlı olan reklam geliri için rekabet ettiği *"alt pazarlar"* (downstream markets) olarak ikiye ayrılabilir[941].

---

937 Güven, s. 162.

938 Güven, s. 173. Ayrıca talep ve arz ikamesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Güven, s. 165 vd.

939 2010/4 sayılı Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ Ek Bildirim Formu.

940 Graf, s. 372; Matthias Laier, "Sportcontent für die Neuen Medien", **Prisma des Sportrechts**, (Ed. Klaus Vieweg), Duncker & Humblot, Berlin, 2006, (Sportcontent), s. 67.

941 Graf, s. 372; Laier, Sportcontent, s. 67; Hellmann ve Bruder, s. 360; RK Karar Sayısı: 05-59/880-237, Karar Tarihi: 22.9.2005; RK Karar Sayısı: 06-51/659-186, Karar Tarihi: 13.7.2006; Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, p. 56.

Üst pazarlar, yayın hakkı sahipleri ile yayıncıların karşı karşıya geldiği ve haklar ile görüntülerin hak sahiplerince yayıncılara devredildiği alandır[942]. Üst pazarda ilk olarak spor müsabakası yayın hakları ile diğer televizyon yayınları akla gelmektedir. Spor müsabakası yayınları; film, dizi film, eğlence programları gibi televizyon programlarından tüketici tercihleri, kullanım amacı ve nitelikleri yönünden ayrılmaktadır. Önemli spor müsabakası yayınları ile diğer televizyon programları birbirleri ile ikame edilebilme özelliğine sahip değildir[943]. Bu anlamda, bunların farklı pazarlarda olduğunun kabulü ve ilgili ürün pazarının sınırlandırılması gerekmektedir. Bunun dışında, spor branşına veya spor organizasyona göre ilgili pazarın sınırlandırılması gerekmektedir[944]. Örneğin, spor olaylarının spor izleyicileri açısından incelenmesi sonucunda spor olayları arasında futbol müsabakası yayınlarının diğer spor müsabakalarından çok farklı bir izleyici talebine konu olması[945] karşısında futbol müsabakası yayın haklarının diğer spor branşlarına ilişkin yayınlar ile ikame edilemeyeceği neticesinde ilgili ürün pazarı tespit edilirken futbol müsabakası yayın hakları ayrı bir pazar olarak tanımlanabilir.[946]. Bu yönüyle futbol müsabakalarının yayın hakları diğer spor müsabakalarının yayın haklarıyla ikame edilemez ve başlı başına bir ürün pazarı oluşturmaktadır[947] Bunun yanında, ilgili ürün pazarının tespiti, futbol müsabakası veya organizasyonlarının izleyici tercihleri, reklam verenlerle ilişkiler ve diğer faktörler karşısında türüne göre kendi arasında ekonomik değerlendirilmesinin yapılmasını gerektirebilmektedir. İzleyici tercihlerine bağlı olarak reklam verenlerin yoğun olarak ilgi gösterdiği uzun süreli lig

---

942 RK Karar Sayısı: 05-59/880-237, Karar Tarihi: 22.9.2005; RK Karar Sayısı: 06-51/659-186, Karar Tarihi: 13.7.2006.

943 Jan Schürnbrand, "Sportübertragungsrechte im deutschen und europaischen Kartellerecht", **Facetten des Sportrechts** (Ed. Klaus Vieweg), Berlin, 2009, s. 11; Hellmann ve Bruder, s. 360; Nitekim Avrupa Komisyonu da, UEFA'nın Şampiyonlar Ligi yayın haklarının toplu satışına ilişkin yürüttüğü soruşturmada UEFA'nın Şampiyonlar Ligi müsabakaları ile spor içermeyen yayınların, örneğin filmler, pembe dizilerle aynı pazarda yer alması gerektiği yönündeki savunmasına yönelik olarak; bu türden programların futbol müsabakasının yayın haklarını elinde bulunduran yayın kuruluşuna bir kısıtlama getirmediğini belirtmiştir (Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003).

944 Hütt, s. 279.

945 RK Karar No: 06-61/822-237, Karar Tarihi: 7.9.2006.

946 Aynı yönde bkz: Graf, s. 372; Danckert, s. 64; Schürnbrand, s. 12.

947 Schroeder, s. 3; Weihs, Zentrale Vermarktung, s. 274; Kuczera, s. 158.

organizasyonları yayıncı kuruluşlarının daha fazla ilgisini çekmektedir[948]. Bu nedenle, örneğin Türkiye Süper Ligi müsabakalarının yayın hakları ayrı bir ürün pazarı olarak değerlendirilmektedir[949]. Buna karşın, daha az izleyici kitlesine sahip ve reklam getirisi kısıtlı olan ve bu yönüyle Süper Lig müsabakaları ile ikame edilemez nitelikte olan 1. Lig müsabakaları yayın hakları ise ayrı bir ürün pazarını oluşturmaktadır. Bunun gibi olimpiyat oyunları ve dünya futbol şampiyonası önemli uluslar arası spor olaylarının yayın hakları da ayrı birer pazar olarak tanımlanmaktadır[950].

Bunun dışında, tüketici tercihleri, kullanım amacı ve nitelikleri itibariyle birbiriyle ikame edilemez ürünler ortaya koymaları nedeniyle yayın anına göre bunların ayrı bir pazar olarak değerlendirilmesini gerektirmektedir. Spor müsabakaları; seyir gücü yüksek, akışı ve sonucu anında takip edilmesi gereken özelliklere sahip olduğundan kamuoyunda en fazla ilgi, canlı yayınlar üzerinde yoğunlaşmaktadır[951]. Bu nedenle, spor müsabakalarının canlı yayın hakları ayrı bir ürün pazarı olarak değerlendirilmektedir. Tüketici nezdinde, bir spor müsabakasının canlı veya banttan yayını ile haber amaçlı görüntüleri arasında ikame ilişkisi mümkün görünmediği gibi, ürünü arz eden yayın kuruluşları açısından da yayın hakları için canlı ve banttan yayına ödenen miktar arasında büyük fark bulunmaktadır. Böylece münhasır yayın hakkına sahip kuruluşun bedeli karşılığında banttan yayın, özet yayın temin etme ve haber amaçlı görüntü verme yükümlülüğü karşısında canlı yayın haklarından farklı olarak banda kaydedilmiş görüntüler yeni bir ürün pazarı olarak kabul edilmektedir[952]. Sonuç itibariyle; ürünün niteliği, fiyatı, teknik özellikleri, kullanım amaçları, tüketici, izleyici tercihleri itibariyle birbiriyle ikame edilemeyen ürünler yeni bir ürün pazarı olarak değerlendirilmelidir.

Yayın anı dışında, yayının kamuoyuna sunulduğu iletişim araçlarına göre de ürün pazarları kendi içinde sınırlandırılabilir. Yeni medya araçlarının ortaya çıkması,

---

948 Aynı yönde bkz: Schroeder, s. 3.

949 Alman hukukunda aynı yönde bkz: Kuczera, s. 158.

950 Andreas Heinemann, "Sportübertragungsrechte im europaischen Kartellrecht am Beispiel der Olympischen Spiele", **ZeuP** 2006, s. 346.

951 Karş. Esendal, s. 121; Aynı yönde bkz: Jessen, s. 113.

952 Alt pazarlar için aynı yönde bkz: Sarıoğlu, s. 30.

hem üst pazarlar hem de alt pazarlar seviyesinde kendisini gösterebilir. Nitekim günümüzde spor yayınları televizyon ve radyo dışında internet, mobil vb. alternatif yeni medya araçları ile de yayınlanmaktadır. Bu araçlar vasıtasıyla sunulan ürünlerin birbiri ile ikame edilebilir özellikleri bulunmamaktadır[953]. Zira ürünü arz eden açısından üst pazarlarda medya aracı türüne göre yayın haklarını elde etmek için ödenen bedel açısından oldukça büyük farklar göstermektedir[954]. Keza tüketici açısından da yayın türüne göre bu yayınlara ulaşmak televizyon, radyo, mobil telefon, IPTV gibi farklı teknik araçlara sahip olmayı gerektirmektedir[955]. Bu nedenlerle farklı iletişim araçları yoluyla sunulan ürünlerin her biri yeni bir ürün pazarı olarak değerlendirilmelidir[956].

Ancak belirtmek gerekir ki; teknolojik gelişmeler, tüketici alışkanlarındaki değişimler gibi sebepler nedeniyle uzun vadede ilgili ürün pazarı tanımları ortadan kalkabileceği veya değişebileceği gibi, yeni pazarlar da ortaya çıkabilir[957]. Bu yeni pazarlara bağlı olarak, ilgili mal veya hizmet pazarları birden fazla alt pazarlara ayrılabilmektedir[958]. Örneğin, iletişim ve medya tekniklerindeki değişim ve gelişmelere bağlı olarak IPTV veya üç boyutlu spor yayınları yeni ürün pazarları olarak tanımlanabilirler. Bununla birlikte, şimdilik ayrı ürün pazarında değerlendirilen bu ürünlerin, ileride ürünün niteliği, tüketici-izleyici tercihleri, kullanım amaçlarındaki değişimlere bağlı olarak ikame edilebilir özelliğiyle aynı pazara dahil olması sözkonusu olabilir[959]. Örneğin, internet yayıncılığının benimsenmesi, yaygınlaşması, gelişmesi neticesinde internet yayıncılığı pazarı ile televizyon yayıncılığı pazarı ileride birlikte, görsel-işitsel yayın hakları pazarını oluşturabilirler.

---

953 Hütt, s. 279; Kuczera, s. 156.

954 Hütt, s. 279.

955 Hütt, s. 279.

956 Hütt, s. 279; Kuczera, s. 156; Schürnbrand, s. 21.

957 Yayıncılık, telekomünikasyon ve bilgi teknolojileri sektörlerinin yakınsaklaşma içinde olduğu ve bu yakınsaklaşma sonucunda yeni ürün ve hizmetlerin ortaya çıkacağı bir gerçek olsa da, ne tip yeni pazarların oluşacağı çok belirgin değildir. Nitekim, dijital teknolojiye olan büyük ilginin ticari açıdan en riskli yönü şirket stratejilerine müşteri tercihlerinin değil, gelişen teknolojinin yön vermesidir. Yeni teknolojilerin ortaya çıkışında hep karşılaşıldığı üzere, tüketicilerin gerçek talepleri belirsizlik içermektedir (Sarıoğlu, s. 10).

958 Karş. Güven, ss. 164-165.

959 Karş. Schürnbrand, s. 22.

Alt pazarlarda ise, yayın haklarının kullanımından doğan etkiler, bu haklara dayanılarak çekilen görüntülerin yayın programlarına konu edildiği yayıncılık pazarında kendini göstermektedir[960]. Bu alt pazarlar yayın türüne göre farklılık gösterebilir. Yeni medya araçları, internet ve mobil telefon yayıncılığı pazarı gibi yeni alt pazarların oluşmasına sebebiyet vermiştir. Bu medya araçlarında görüntü kalitesi, görüntü süresi ve içeriği, evden rahat ortamlarda daha geniş ekran seçenekleri sunan açık ve ödemeli televizyon yayınlarından ayrılmaktadır[961]. Keza internet yayıncılığındaki, nihai kullanıcının interaktif olarak yayının içeriğini belirleme yetkisi, bireysel kamera seçim olanakları, tekrar izleme, geri alabilme, istatistikleri seçebilme gibi özellikler onun yeni bir pazar olarak tanımlanmasındaki başlıca etkenlerdendir[962]. Bu yayınlar arasında ikame ilişkisi olmadığı için bunlar ayrı pazarlar olarak kabul edilmelidir[963]. Buna karşın, spor müsabakalarının hemen akabinde yayınlanan önemli görüntüler bakımından hızlı erişilebilirlik ve tüketici tercihleri bakımından yeni medya araçları yayınları ve klasik televizyon yayınlarının aynı pazarda olduğu düşünülebilir[964].

Ayrıca alt pazarlarda; ödemeli yayın piyasası, açık (bedelsiz) televizyon piyasaları ve dijital platform hizmetleri[965] de ayrı birer ürün pazarı olarak

---

960 "*Spor olaylarına ilişkin hakların tek elde toplanması ve haklara erişimin zorlaştırılması, abonelik sistemine dayalı olan sayısal yayıncılık veya yayın taşımacılığı piyasalarına giriş engeli oluşturabilecek nitelikte görülmektedir. Aynı tür bir endişe sinema filmleri yayın haklarının tek elde toplanması ile ilgili olarak da söz konusudur. Uzun süreli, kollektif ve münhasır yayın sözleşmeleri ile sayısal yayıncılık piyasasında yaratılabilecek olan giriş engelleri, piyasanın yüksek teknoloji piyasası olmasından kaynaklanan dışsallıkların da katkısı ile piyasanın rekabetçi bir yapıya kavuşmasını önleyebilmektedir.*" (RK Karar Sayısı 2007-56/635-217, Karar Tarihi: 4.7.2007).

961 Schürnbrand, s. 21.

962 Laier, Berichterstattung, s. 430; Ayrıca bkz: Eilers, ss. 222-223.

963 Nitekim nihai kullanıcılar, yeni medya araçlarıyla yapılan spor içeriği yayınlarını televizyon yayınlarının bir tamamlayıcısı olarak kabul etmektedirler. Bunlar arasında, canlı yayınlar açısından en azından şimdilik bir ikame ilişkisi bulunmamaktadır (Laier, Berichterstattung, s. 431); Eilers ise, televizyon ve internet yayınları arasındaki ikame ilişkisinin mobil telefonlar bakımından teoride kaldığını ifade etmektedir (s. 226).

964 Laier, Berichterstattung, s. 431; Karş. Rumphorst ve Fikentscher, s. 101.

965 *"Kablo tv, yerli ya da yabancı televizyon kanallarının herhangi bir değişiklik yapılmaksızın yeniden iletimi ile iştigal etmekteyken, dijital tv bu yayınların iletimi yanında izlediğin kadar öde, şans oyunları, uzaktan eğitim, radyo ve bankacılık gibi ek hizmetlerin sunumunu da içerdiğinden sayısal teknolojinin sağladığı olanaklardan faydalanmak isteyen tüketici açısından bir ikame niteliği taşımamaktadır. Bu nedenle, Digiturk tarafından sunulan ve klasik anlamda televizyon yayıncılığından daha fazlasını içeren televizyon hizmetleri dijital yayıncılık hizmetleri*

tanımlanabilir[966]. Ödemeli yayın pazarında, yayın kuruluşlarının gelirlerini büyük ölçüde abonelerinden elde ettiği bedel oluştururken, açık yayın pazarında kuruluşlar daha ziyade reklamlardan gelir elde etmektedirler[967].

3. İlgili Coğrafi Pazar

Rekabet ihlâlinin varlığını ve etkilerini analiz edebilmek için ilgili ürün pazarı yanında ilgili coğrafi pazarın da belirlenmesi gerekmektedir. İlgili coğrafi pazar en geniş anlamda, her bir teşebbüsün yürüttüğü iktisadi faaliyetin ulaşabildiği nihai alan olarak görülebilir[968]. 2010/4 sayılı Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ[969] Ek Bildirim Formunda *"coğrafi pazar"* tanımlanmıştır. İlgili coğrafi pazar; teşebbüslerin, mal ve hizmetlerinin arz ve talebi konusunda faaliyet gösterdikleri, rekabet koşullarının yeterli derecede homojen ve özellikle rekabet koşulları komşu bölgelerden hissedilir derecede farklı olduğu için bu bölgelerden kolayca ayrılabilen bölgelerdir. Coğrafi pazar değerlendirilmesi yapılırken, özellikle ilgili mal ve hizmetlerin özellikleri, tüketici tercihleri, giriş engelleri, ilgili bölge ile komşu bölgeler arasında teşebbüslerin pazar payları veya mal ve hizmetlerin fiyatları bakımından hissedilir bir farklılığın varlığı gibi unsurlar dikkate alınır. Bunun yanında, Rekabet Kurulunun yayınlamış olduğu *"İlgili Pazarın Tanımlanmasına İlişkin Kılavuz"*da ilgili coğrafi pazarın tespit edilmesinde göz önünde tutulacak kriterler ayrıntılı olarak düzenlemiştir[970].

Ulusal ve uluslararası spor müsabakalarının yayın haklarının pazarlanmasında ve bunların iletiminde, gerek üst pazarlarda, gerekse alt pazarlarda coğrafi etki alanı, kural olarak ulusal kabul edilmektedir.

Üst pazarlarda, ulusal spor organizasyonları genellikle ulusal düzeyde pazarlanmaktadır. Zira bunların uluslararası spor müsabakalarıyla ikame edilebilir bir

---

olarak tanımlanabilecek ayrı bir pazarı oluşturmaktadır" (RK Karar No: 06-51/659-186, Karar Tarihi: 13.7.2006).

966 Bu konuda ilgili pazarlarla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz: Sarıoğlu, s. 27 vd.

967 Reidlinger, s. 24.

968 Topçuoğlu, s. 157.

969 RG T. 7.10.2010, S. 27722.

970 Bu konudaki ayrıntılar için bkz: RK Karar Sayısı: 08-04/56-M, Karar Tarihi: 28.1.2008.

özelliği mevcut değildir. Uluslararası spor organizasyonlarının yayın hakları da genelde ulusal düzeyde pazarlanmaktadır. Bunun nedeni dağıtımın özelliğinde yatmaktadır, çünkü dağıtım; ulusal hukukî düzenlemeler, dil kısıtlamaları ve kültürel faktörlere göre yapılmaktadır[971]. Avrupa Komisyonu da uluslararası spor organizasyonlarının medya haklarının üst pazarlarının coğrafi etki alanını *ulusal* olarak görmektedir[972].

Ulusal düzeydeki spor müsabakalarında alt pazarlarda ise; Rekabet Kurulu, Türkiye profesyonel futbol ligi ve kupa müsabakalarının yayın haklarının kullanımından doğan ihtilaflara ilişkin muhtelif kararlarında yayın kuruluşunun verdiği hizmetin ulusal düzeyde tüm Türkiye'yi kapsadığı ve Türkiye sınırları içinde rekabetin farklılaşmasına neden olacak bir durum bulunmaması sebebiyle ilgili coğrafi pazarı, Türkiye Cumhuriyeti sınırları olarak belirlemiştir[973]. Uluslararası spor müsabakalarında ise alt pazarlarda farklı düzenlemeler, dil kısıtlamaları, kültürel faktörler coğrafi pazar tanımını belirleyici başlıca faktörlerdir[974]. Bunlara yerel saat farklılıkları da eklenebilir.

Bir ödemeli televizyon yayıncısı, normalde aboneliklerini sadece belli bir ülkedeki izleyicilere satar[975] ve gerek ulusal gerekse uluslararası müsabakalarda öncelikle kendi ulusal izleyicilerini tatmin etmeyi amaçlar[976]. Bu nedenle yayınlarını kendi ulusal dilinde yapmayı tercih eder. Keza televizyon reklamcılığı da normal şartlarda belli bir ülkedeki dillere ve zevklere hitap eder. Bu nedenlerle Avrupa Komisyonu da UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararında alt pazarların coğrafi etki alanını ulusal ya da en azından ortak dil kullanılan bölgelere göre

---

971 Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, p. 88; Aynı yönde bkz: Heinemann, s. 346; Karş. Jones ve Sufrin, s. 1019.

972 Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, p. 88. Buna karşın, Avrupa Komisyonu yayın hakları dışındaki diğer ticari hakların rekabeti ulusal düzeyin ötesinde kısıtlayabileceğini belirtmiştir. Aynı yönde bkz: Jones ve Sufrin, s. 1019; Reidlinger, s. 25.

973 RK Karar Sayısı: 06-51/659-186, Karar Tarihi: 13.7.2006; RK Karar Sayısı: 05-59/880-237, Karar Tarihi: 22.9.2005; RK Karar Sayısı: 05-59/881-238, Karar Tarihi: 22.9.2005; RK Karar Sayısı: 06-83/1047-305, Karar Tarihi: 10.11.2006.

974 Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, p. 90.

975 Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, p. 90.

976 Laier, Berichterstattung, ss. 439-440.

değerlendirmektedir[977]. Radyo ve televizyon için geçerli olan ulusal düzeyde coğrafi pazar tanımı ulusal ağ içinde yayın yapan mobil yayın pazarı için de geçerlidir[978]. Buna karşın dünyanın her yerinden ulaşılabilir internet yayıncılığı yönünden de coğrafi etki alanı yukarıda açıkladığımız nedenlerle çoğunlukla ulusal düzeyde kalmaktadır[979]. Keza internet yayıncılığında da teknik olarak ulusal düzeyde yayın yapmak mümkündür[980]. Bu nedenle, internet yayın piyasasında da ilgili coğrafi pazar ulusal olarak sınırlandırılabilir. Buna karşın, ağırlıklı olarak uluslararası kuruluşların aktif olduğu ve hizmet sunduğu pazarlarda coğrafi pazar *uluslararası* olarak tanımlanabilir[981].

Ancak sporun evrensel niteliği, ulusal düzeyde sınırlandırılan coğrafi pazarların daha geniş olarak ulusal düzey sınırlarını aşacak şekilde tanımlanmasına sebep olabilir[982]. Örneğin, önemli Avrupa liglerinin yayın hakları ülke dışında uluslararası alanda da pazarlanmaktadır. Keza kendi ulusal ligleri çeşitli sebeplerle ilgi çekmeyen ülkelerde, sporun görsel-estetik niteliğinin daha ön planda olduğu müsabakalara ilgi gün geçtikçe artmaktadır. Bu durum, coğrafi pazarların ulusal düzeyden uluslararasına evrilmesine sebep olabilir. Nitekim, Avrupa Birliği Adalet Divanı 2011 tarihli kararında, *mal ve hizmetlerin serbest dolaşımı* kapsamında İngiltere sınırları içinde yabancı televizyon kuruluşlarının decoder satışının yasaklanmasının, Avrupa Birliği içinde rekabeti kısıtlayıcı etkisi nedeniyle rekabete

---

977 Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, p. 90. Laier ise, radyo yayınlarında dil engellerinin ilgili coğrafi pazarın tanımlanmasının ulusal düzeyde yapılmasının makul olduğunu, buna karşın televizyonda ise dil engellerinin kullanıcılar tarafından dolaylı yoldan kaldırabileceğine işaret etmektedir. Örneğin, İspanya ile Almanya futbol kulüpleri arasında yapılan bir müsabaka, İspanya'da şifreli-ödemeli bir televizyon kanalından yayınlanırken, aynı müsabaka Almanya'da ücretsiz televizyondan yayınlanmıştır. İspanya'daki kullanıcılar şifreyi bertaraf etmek için, uydudan müsabakayı şifresiz yayınlayan Alman kanalını açmak ve televizyonun sesini kısarak İspanyol radyosundan müsabakayı takip etmek suretiyle dil bariyerini aşmışlardır (Berichterstattung, s. 439).

978 Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, p. 90; Laier (Berichterstattung), s. 440.

979 Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, p. 90; Laier (Berichterstattung), s. 440.

980 2011 Copa America Futbol Şampiyonasının televizyon yayın haklarının pazarlandığı ülkelerde, kullanıcıların aynı müsabakanın internet yayın haklarını elinde bulunduran kuruluşun internet yayınlarına ulaşması teknik olarak engellenmiştir.

981 Laier, Berichterstattung, s. 440.

982 Aynı yönde bkz: Weihs, Zentrale Vermarktung, s. 280.

aykırı olduğuna karar vermiştir[983]. Bu karar, ilerde yayın haklarının ulusal değil, uluslararası alanda pazarlanmasına sebep olarak yayın hakları pazarında ilgili coğrafi pazarın genişlemesine yol açabilir.

E. Konu Bakımından Rekabet Hukukunun Uygulanması

Rekabet hukukunda, belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan ya da dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacı taşıyan veya bu etkiyi doğurabilecek nitelikteki teşebbüsler arası anlaşmalar, teşebbüs birliği kararları ve uyumlu eylemler yoluyla gerçekleştirilen rekabet ihlâlleri hukuka aykırı ve yasak kabul edilmektedir (RKHK m. 4). Spor müsabakalarının yayın haklarının pazarlanmasında da, ilgili pazarlarda rekabeti kısıtlayıcı etkiler meydana gelebilmektedir. Bunlar, daha ziyade *teşebbüslerarası anlaşmalar* veya *teşebbüs birliği kararları* şeklinde tezahür etmektedirler[984].

1. Teşebbüslerarası Anlaşmalar Yoluyla Rekabetin İhlal Edilmesi

a. Genel Olarak

Belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır. (RKHK m. 4).

Rekabet hukukundaki *anlaşma* kavramı, borçlar hukukundaki *sözleşme* kavramından farklı ve geniş kapsamlıdır[985]. Sözleşme, iki tarafın bir hukukî sonucun meydana gelmesi için karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarını gerektirdiği

---

983 Avrupa Birliği Adalet Divanı "*Karen Murphy v Media Protection Services Ltd"* Kararı, Press Release No 102/11, Luxembourg, 4 October 2011, Judgment in Cases C-403/8 and C-429/08.

984 Bunun yanında, rekabeti kısıtlayıcı etkiler spor kulüpleri veya örgütleri arasında *uyumlu eylemler* yoluyla da meydana gelebilir. Biz çalışmamızda, rekabetin kısıtlanmasını konu olarak yalnızca spor müsabakalarının yayın haklarının pazarlanmasında kendi özgü özellikler arz eden teşebbüslerarası anlaşmalar ve teşebbüs birliği kararlarıyla sınırlı tuttuk.

985 Osman Berat Gürzumar, "4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. Maddesine Aykırı Sözleşmelerin Tabi Olduğu Geçersizlik Rejimi", **Rekabet Dergisi**, Sayı 12, Ekim-Kasım-Aralık 2002, (Rekabet), ss. 3-5; Güven, s. 70, Badur ve Efem, s. 61.

halde, anlaşma bundan daha geniş olarak birden fazla teşebbüsün medenî hukukun geçerlilik koşullarına uymasa bile tarafların kendilerini bağlı hissettikleri her türlü uzlaşma ve uyuşma anlamında kullanılmıştır[986]. Anlaşma, hukuken geçerli ve bağlayıcılığı olan anlaşmalar yanında, bu nitelikten yoksun her türlü karşılıklı tasavvur açıklamalarını ve fiilî davranışları da içerir[987]. Bu anlamda; centilmenlik anlaşmaları, niyet açıklamaları, taahhütler, durum değerlendirmeleri yapan memorandumlar, tutanaklar, müşterek açıklamalar, genel işlem şartları, prensip anlaşmaları, çerçeve sözleşmeleri de anlaşma kapsamında yer almaktadır[988].

Anlaşmanın hukukî bir sonuca yönelen bir hukukî işlem şeklinde ortaya çıktığı durumlarda; ilgili anlaşmanın rekabeti bozucu, sınırlayıcı veya engelleyici bir etkisi olması halinde ilgili hukukî işlem hükümleri geçersizlik yaptırımına tabidir (RKHK m. 56). Buna karşın bu sözleşme dışındaki açık veya örtülü irade beyanları sonucu ortaya çıkan anlaşma hukukî bir sonuca yönelmemişse, bir hukukî işlemden ve dolayısıyla onun geçersizliğinden söz edilemez; ancak ortada rekabet hukuku anlamında bir anlaşma vardır ve anlaşmanın tarafları bu kanundaki diğer yaptırımlara maruz kalırlar[989].

b. Yatay ve Dikey Anlaşmalar

Rekabet hukukunda anlaşmalar, *yatay ve dikey anlaşmalar* olarak iki ana başlık altında toplanmaktadır. Anlaşmaya taraf teşebbüslerin ekonomik süreç içerisinde faaliyet gösterdikleri konuma göre, rekabetin engellenmesi, bozulması, sınırlanması sonucunu doğuran anlaşmalar *yatay* ve *dikey* şekilde ortaya çıkmaktadır. 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunda, ABA m. 101'den farklı olarak yatay ve dikey anlaşma ayrımı yapılmaksızın, rekabeti kısıtlayan her türlü anlaşma yasak kapsamına alınmıştır[990].

---

986 RKHK 4. madde gerekçesi.

987 Topçuoğlu, s. 169.

988 Güven, s. 72; Topçuoğlu, s. 170.

989 Gürzumar, Rekabet, ss. 3-5; Güven, s. 72.

990 İnan ve Piker, s. 27; Topçuoğlu, s. 182.

(1) Yatay Anlaşmalar

(i) Genel Olarak

Yatay anlaşmalar, aynı mal ya da hizmet piyasasında, piyasanın aynı seviyesinde faaliyet gösteren teşebbüsler arasında, başka bir deyişle birbirine rakip olan teşebbüsler arasında yapılan anlaşmalardır[991]. Yatay anlaşmalar, pazar yapısını değiştiren, pazar payını artıran anlaşmalar olduğu için rekabetin sınırlanması olasılığı bu işlemlerde daha yüksektir[992]. Yatay anlaşmalar, pazar payını artırıp, ilgili piyasadaki rakip teşebbüslerin sayısını azaltması açısından rekabeti olumsuz etkilerler[993]. Yine anlaşmaları gerçekleştiren tarafların ortak bir amaç doğrultusunda hareket etmeleri söz konusu olacağından rekabetin sınırlanması olasılığı oldukça fazladır[994]. Kartelleşme olarak da tabir edilen bu tür ilişkilerin ekonomik düzen ve özellikle de, tüketiciler nezdinde son derece olumsuz etkileri olmaktadır[995]. Bu nedenlerle, gerek Türk rekabet hukukunda gerekse de diğer hukuk sistemlerinde yatay anlaşmalar genellikle rekabeti ihlâl eden anlaşmalar olarak değerlendirilmektedir[996].

(ii) Merkezî Pazarlamanın Rekabeti Yatay Kısıtlaması

Spor müsabakalarının yayın haklarının merkezî olarak pazarlanması, rekabeti *yatay* olarak etkilemektedir[997]. Merkezî pazarlama kulüplerin kendi aralarında anlaşmaları yoluyla ortaya çıkabileceği gibi, bir teşebbüs birliği kararı olarak düzenleyici işlemler yoluyla da tesis edilebilir[998]. Ancak ister anlaşma ister teşebbüs birliği kararı şeklinde tezahür etsin, merkezî pazarlama rekabeti *yatay* olarak kısıtlamaktadır. Yayın haklarının yatay anlaşmalar yoluyla merkezî olarak pazarlanması; kural olarak, pazar yapısını değiştiren, pazar payını artıran anlaşmalar

---

991 Güven, s. 74; Aslan, s. 49; İnan ve Piker, s. 28; Topçuoğlu, s. 182; Karş. Badur ve Efem, s. 84.

992 Güven, ss. 74-75; İnan ve Piker, s. 28.

993 Güven, s. 75.

994 Güven, s. 75; Karş. Topçuoğlu, s. 182.

995 İnan ve Piker, s. 28.

996 Güven, s. 75.

997 Schroeder, s. 4; Öztürk, ss. 301-302; Laier, Sportcontent, s. 74; Schürnbrand, s. 17; Toft, s. 5

998 Bu konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz: aşa. 3. Bölüm, II E 2 b.

olduğu için rekabetin sınırlandıran anlaşmalar olarak kabul edilmektedir. Ancak bu tür anlaşmaların kanunî bir dayanağı olması halinde veya bu tür anlaşmalara muafiyet tanındığı durumlarda yaptırım uygulanamaz.

Müsabakaların yayın hakkı sahibi olan spor kulüpleri, spor örgütlenmesindeki piramit yapılanmaya bağlı olarak bir spor federasyonuna bağlı olmaları sonucunda bu federasyon vasıtasıyla yayın haklarını merkezî olarak pazarlamaktadırlar. Bu durum rekabeti *yatay* olarak etkilemektedir.

Bunun sonucunda, hak sahibi olan spor kulüplerinin ekonomik özgürlükleri ile çalışma ve sözleşme özgürlükleri kısıtlanmakta, bireysel olarak yayın haklarını pazarlamaları engellenmektedir[999]. Bununla fiyatları tek taraflı tespit, yayın haklarının türü ve içeriği ile diğer koşulları belirleme hususunda ilgili spor federasyonu bir tekel oluşturmaktadır[1000]. Spor federasyonlarının sahip olduğu bu pazar gücü, birçok piyasada rekabeti olumsuz etkileyebilmektedir. Bu durum, medya kuruluşları arasındaki rekabeti kısıtlayabileceği gibi, nihai tüketicilerin de zarar görmesine sebebiyet verebilir[1001]. Zira spor kulüplerinin yayın haklarını bireysel pazarlaması halinde, bunların pazar payları, merkezî pazarlamadan alacakları paylara oranla düşük olabilecektir. Bu nedenle, spor kulüpleri çoğunlukla merkezî pazarlama yöntemi etrafında bir işbirliği ve dayanışma halinde bulunmayı tercih etmektedirler[1002]. Havuz sistemi olarak da anılan bu sistemde, yayın haklarından elde edilen gelirler belli bir havuzda toplanmakta, daha sonra kulüpler havuzda toplanan bu bedeli belirledikleri dağıtım modelleri çerçevesinde paylaşmaktadırlar.

Spor kulüplerinin yayın haklarını bireysel olarak değil, pazar gücünü ve pazar payını artırmak maksadıyla aralarında toplu halde ve merkezî olarak pazarlaması, hiç şüphesiz rekabeti sınırlayıcı etkiler meydana getirmektedir. Bu etkilerin, kural olarak kendini en çok rakipler arasında göstermesi beklenmektedir. Ancak yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, aynı pazarda birbirine rakip olan spor kulüpleri merkezî pazarlama

---

999 Laier, Berichterstattung, s. 441; Toft, s. 5.

1000 Laier, Berichterstattung, s. 441.

1001 Toft, s. 5.

1002 Roman Zagrosek ve Sandra Schiemeder, "Centralized Marketing of Sports Broadcasting Rights and Antitrust Law", Seton Hall Journal of Sports and Entertainment Law, Vol 14, 2004, s. 385.

yerine bireysel pazarlamayı tercih edecekleri zaman, çoğu kez yayın haklarını daha düşük miktarlara satabileceklerinden merkezî pazarlama yöntemini tercih etmektedirler. Bu durumda, büyük kulüplerin kendi aralarında anlaşarak yapacakları spor müsabakalarının yayın haklarını birlikte pazarlamaları halinde küçük kulüplerin bu tür bir yatay anlaşmadan olumsuz etkileneceğine ise şüphe yoktur.

Spor müsabakalarının merkezî pazarlanması, pazar gücünü artıran anlaşmalar olduğundan, farklı piyasalarda ve tüketiciler nezdinde de etkisini göstermektedir. Spor müsabakalarının yayın haklarını devralarak bunları yayınlamak isteyen kuruluşlar çoğu zaman sözleşme şartlarını müzakere edemediği gibi, yayın haklarını yüksek meblağlara satın almak zorunda kalmaktadırlar. Bunun sonucunda yayın haklarını devralan kuruluşlar, yayın haklarını devralmak için ödediği bedeli karşılamak ve kâr elde etmek maksadıyla aboneli-şifreli-ödemeli yayın yapmayı tercih etmekte ve bunun sonucunda tüketiciler de güncel ve önemli spor müsabakalarını bedel ödemek suretiyle izlemek zorunda kalmaktadırlar. İşte ekonomik düzen içinde rekabeti sınırlayıcı etkileri olan bu türden yatay anlaşmalar, kural olarak yasaklanmıştır ve RKHK m. 4'e göre geçersizdir.

Türk hukukunda merkezî pazarlama sorunu, rekabeti kısıtlayıcı etkiye sahip olduğu gerekçesiyle ilk olarak 1996 yılında yargı önüne getirilmiştir. O dönem 4054 sayılı RKHK yürürlükte olduğu halde, Rekabet Kurumunun henüz faaliyete geçmemesi nedeniyle davaya bakan İstanbul 6. Asliye Ticaret Mahkemesi, 8.7.1997 tarih ve 1996/760 E. ve 1997/625 K. no. lu kararında *"…. 29 mayıs 1996 tarihli sözleşmenin Anayasadaki basın ve haber alma özgürlüğüne ait hükümleri ile rekabetin önlenmesi hakkındaki yasa hükümlerine ve Borçlar Kanununun 19 ve 20. maddelerine aykırı hükümleri içermediğinden ve sözleşmenin feshi koşulları gerçekleşmediğinden fesih talebinin reddine"* karar vermiştir. Bu karar, Yargıtay tarafından da onanmıştır[1003].

[1003] Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 8.6.1998, E. 1998/30, K. 1998/4204. Bunun yanında, Rekabet Kurumunun faaliyete geçmesini müteakip Rekabet Kurumuna konuya ilişkin olarak müracaat yapılmıştır. Söz konusu müracaatı takiben Kurul, 28.5.1998 tarihinde yayın sözleşmesinin tarafları TFF ile Cine5 hakkında soruşturma açmıştır. Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 22.3.1999 tarihinde vermiş olduğu "*Soruşturma konusu olan sözleşmenin Rekabet Kanunu dahil kanunlara aykırı olmadığı yolunda kesinleşmiş yargı kararı bulunması, sözleşmeye dayanılarak hazırlanan protokolün iptali istemiyle açılan davada, yürütmenin durdurulması isteminin reddedilmesi ve bu yargılamanın halen devam ediyor olması dolayısıyla*

Belirtmek gerekir ki; taraflar arasındaki bu merkezî pazarlama anlaşmasının rekabeti sınırlayıcı etkiler taşımadığına, başka bir deyişle RKHK'ye aykırı olmadığına ilişkin hüküm, yalnızca ilgili sözleşme bakımından geçerlidir[1004]. Zira her sözleşmenin gerek içerdiği hükümler, gerekse taraflarının pazardaki konumları ve ilgili pazarın yapısı dikkate alınarak değerlendirilmesi gerekir. Rekabet Kurulu kararları, yalnızca konularını oluşturan sözleşmeler açısından hüküm ifade etmektedir[1005]. Rekabet Kurulu, yayın haklarının devrine ilişkin yeni sözleşmelerdeki taraf, süre, kapsam, vb. hükümleri rekabet hukuku açısından değerlendirebilir[1006].

Avrupa Komisyonu da UEFA Şampiyonlar Liginin yayın haklarının merkezî olarak UEFA tarafından ortak satışına ilişkin verdiği kararda, ortak satış anlaşmasının, UEFA'ya, UEFA Şampiyonlar Ligine katılan futbol kulüpleri adına

---

davalı idarece anılan sözleşmenin Rekabet Kanununa aykırı hükümler taşıdığı yolundaki saptamalara dayanarak yargı kararlarıyla hukuka uygun bulunan sözleşmeyi etkisiz kılacak biçimde tedbir kararı verme konusunda yetkisi bulunmamaktadır. Zira yargılama faaliyetinin amacı uyuşmazlığı gelecek için sona erdirmektir ve yargılama faaliyeti sonucu verilen kesin hükümle birlikte 920 *davanın yeniden ele alınabilmesi, uyuşmazlıkla ilgili tartışmalara yeniden dönülebilmesi olanağı ortadan kalkmış olur. Kesin hükmün ilişkin olduğu davadaki uyuşmazlığın hukuka uygun biçimde çözülmüş olduğu kabul edilmek zorundadır…"* hükmü karşısında, açılan soruşturmada TFF ile Cine5 arasında imzalanan yayın sözleşmesine ilişkin olarak bir karar verilememiştir (RK Karar Sayısı: 06-61/822- 237, Karar Tarihi: 7.9.2006).

1004 "*Daha sonra merkezi pazarlama anlaşması 1999 yılındaki yeni yayın hakları ihalesinden sonra TFF ile yayıncı kuruluş arasında yapılan sözleşmeyle ilgili olarak bu sefer Rekabet Kurulunun önüne gelmiş ve Rekabet Kurulu; TFF ile bu kez Teleon arasında 1999-2001 dönemi yayın haklarının devredilmesini düzenlemek amacıyla 28.5.1999 tarihinde imzalanan Sözleşme'nin taraflarından birinin değişmiş olması noktasından, Cine5 ile imzalanan önceki sözleşmeden farklı olduğu gözönüne alınarak yapılan bir inceleme sonucunda her iki sözleşmenin esas itibariyla birbirine çok benzer düzenlemeler getirdiği ve bu bakımdan önceki sözleşmenin 4054 sayılı Kanun'a uygunluğuna ilişkin yargı kararının bu sözleşme ile ilgili değerlendirmelerde geçerliliğini tartışılır kılacak herhangi bir gelişme yaşanmadığı Rekabet Kurulu'nca saptanmış, dolayısıyla 28.5.1999 tarihli Sözleşme'nin 4054 sayılı Kanun'a aykırılık içermediği yargısına ulaşılmıştır. Görüldüğü üzere, Kurul sözleşmelerin Kanun'un uygulama alanında olduğunu belirterek bu sözleşmeleri değerlendirmeye almış ve kararını vermiştir. Bir başka deyişle, daha önceki sözleşmelerin rekabete aykırı hususlar içermediğinin tespiti, yalnızca söz konusu somut sözleşmeler bakımından geçerli olup Rekabet Kurulu'nun, yeni sözleşmelerdeki taraf, süre, kapsam vb. hükümleri rekabet hukuku açısından değerlendirme hakkı her zaman geçerlidir*", RK Karar Sayısı: 06-61/822-237, Karar Tarihi: 7.9.2006.

1005 "Rekabet Kurulu'ndan muafiyet veya menfi tespit almış bir sözleşmenin hükümleri aynen bir başka sözleşmeye aktarılsa dahi, bu yeni sözleşmeyi kendi koşulları içinde ele almak, tarafların pazardaki konumları ve bunun rekabete etkileri açısından değerlendirmek gerekir. Hatta, Rekabet Kurulu'nun menfi tespit veya muafiyet verdiği bir sözleşme, belirli bir dönem sonra pazardaki yapının değişmesi nedeniyle rekabeti ihlâl eder duruma gelebilir ve söz konusu menfi tespit/muafiyet geri alınabilir", RK Karar Sayısı: 06-61/822- 237, Karar Tarihi: 7.9.2006.

1006 RK Karar Sayısı: 06-61/822- 237, Karar Tarihi: 7.9.2006.

belli ticari hakların ortak satımına dair münhasır bir hak kazandırdığını ifade etmiştir. Bu, UEFA Şampiyonlar Liginin bir bütün olarak ve bütün müsabakalarının medya haklarını içermektedir. UEFA'nın paketlere böldüğü medya hakları, aslında tek bir haktır. Böylece UEFA'nın ortak satış anlaşmasının kısıtlayıcı etkisi bütün bu hakların kullanıldığı her tür pazarda ortaya çıkmaktadır[1007].

UEFA'nın ortak satış anlaşması, ortak bir satış mercii olarak bireysel olarak futbol kulüplerinin bu haklarını satmalarına engeldir. Bu da futbol kulüplerinin birbiriyle rekabetini önlemektedir. Aynı zamanda UEFA Şampiyonlar Liginin üst pazarlarda ilgili alıcılara medya hakkının tedariki sürecinde, UEFA ile futbol kulüplerinin rekabet etmesine de engeldir. Bu demektir ki; ilgili alıcıların tek bir tedarik kaynağı vardır. Üçüncü kişi ticari kuruluşlar, ortak satış merci tarafından belirlenen şekilde önceden tek taraflı belirlenmiş koşullar çerçevesinde satın alma yapmaya zorlanmaktadır. Bu da ortak satış mercinin UEFA Şampiyonlar Ligindeki bütün bireysel futbol kulüpleri adına, fiyatı ve ticari koşullarını etkileyecek biçimde rekabeti kısıtlaması anlamına gelmektedir. Ortak satış anlaşması olmasa, futbol kulüpleri fiyatları ve koşulları kendilerine ve aralarındaki rekabete göre belirleyebileceklerdi. Rekabetin ortadan kalkması bireysel satışa nazaran tek tipleşen fiyatlara yol açmaktadır[1008].

UEFA'nın ortak satış anlaşması, bireysel futbol kulüplerine yönelik yayın haklarının bireysel pazarlanmasına ilişkin kısıtlamalar getirmektedir. UEFA'nın ortak satış anlaşması üst pazarlarda sadece futbol kulüpleri arasında değil, aynı zamanda UEFA ve futbol kulüpleri arasındaki rekabeti de kısıtlamaktadır. Buna ek olarak sözkonusu ortak satış anlaşması alt yayın pazarında da rekabeti kısıtlayıcı bir etkiye sahiptir, çünkü futbol etkinlikleri tv yayıncılarının reklam ve abone rekabetinin de önemli bir parçasıdır[1009].

Avrupa Komisyonunun, Alman Ulusal Futbol Federasyonu Bundesliganın yayın haklarının merkezî pazralanmasına ilişkin kararında da[1010], sorunun, medya

---

1007 Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, L 291/43.

1008 Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, L 291/44.

1009 Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, L 291/46.

1010 Case COMP/C.2/37.214, 19 January 2005.

haklarının spor kulüplerinden lig birliğine devredilmesi ve akabinde merkezî pazarlanmasında yattığı ifade edilmektedir. Satış anlaşmalarında lig birliği, sözleşmenin bedeli ve yayın haklarından yararlanmanın yapısı ve kapsamını belirlemektedir. Merkezî pazarlama ve akabinde toplu satışla, kulüpler bireysel ve bağımsız olarak televizyon veya radyo operatörleri ve ajanslarla görüşme ve kendilerini ilgilendiren konularda ticari karar alma ve hakların kapsamı ve sınırlarını belirleme olanaklarından mahrum kalmaktadırlar.

Merkezî pazarlama anlaşmasının rekabeti kısıtlayıcı etkisi hakkında son olarak Amerikan Hukukundaki *"Single Entity"* kuramından söz etmek gerekir. Amerikan Profesyonel Ligi kökenli bir teori olan *single entity* teorisine göre; spor liglerinde *ligin kendisi* bir bütün olarak *ayrı ve tek bir teşebbüstür*. Böylece o ligin yayın hakları bakımından, spor kulüpleri rekabet hukuku anlamında birer teşebbüs değildir, bu nedenle yatay düzeydeki anlaşmaları rekabete aykırı değildir[1011]. Ancak Amerikan Sports Broadcasting Act m. 1291 uyarınca *single entity* kuramını uygulamaya gerek kalmamıştır. Zira bu maddeye göre; futbol, basketbol, buz hokeyi gibi profesyonel takım sporlarında spor müsabakaları ve profesyonel liglere üye kulüplerinin yayın haklarının merkezî pazarlaması halinde, bu tür anlaşmalar rekabet hukukunda muafiyete tabi kabul edilmektedir[1012].

Benzer bir hüküm Alman Rekabet Kanununun 31. maddesinde de bulunmaktaydı. Bu hükme göre; Rekabet Kanununun yatay anlaşmaları rekabete aykırı bulan 1. maddesi, *sosyal sorumlulukları çerçevesinde genç ve amatör sporların desteklenmesi yükümlülüğü altında olan spor kulüplerinin düzenleyici işlemlerle televizyon yayın haklarını merkezî pazarlaması* halinde uygulanmayacağını içermekteydi. Anılan hüküm 1 Temmuz 2005 tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır.

1011 Volker M. Jänich, "Fußballübertragungsrechte und Kartellrecht - Anmerkungen zu BGH, Beschl. V. 11.12.1997 - KVR 7/96 - Europapokalheimspiele", **GRUR** 1998, s. 442; Fikentscher, Kartellrecht, s. 151; Fietz, s. 32; Mestmäcker, ss. 77-78; Tumbrägel, ss. 43-44; Fritzweiler ve diğerleri, s. 364.

1012 Fikentscher, Kartellrecht, s. 151; Mestmäcker, s. 80; Zagrosek ve Schmieder, s. 385.

(2) Dikey Anlaşmalar

(i) Genel Olarak

Dikey anlaşmalar aynı mal ya da hizmet piyasasında bulunan, ancak piyasanın farklı seviyelerinde faaliyet gösteren teşebbüsler arasında yapılan anlaşmalardır[1013]. Dikey anlaşmaların rekabeti kısıtlayıcı etkisi yanında, dağıtım ve satış sonrası hizmetlerin iyileştirilmesi, tüketicinin bu ürünlere daha kolay ulaşabilmesi, mal ve hizmetler arası rekabetin ve kalitenin artması gibi olumlu yanları da bulunmaktadır[1014]. Türk ve Avrupa Rekabet hukukunda dikey anlaşmalar, olumlu etkileri nedeniyle "*per se*" yasaklanmamakta, rekabet üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri analiz edilmekte, muafiyet sistemi ile de belirli sınırlar dahilinde bu anlaşmalara izin verilmektedir[1015]. Bunun yanında, dikey anlaşmalar pazar yapısını doğrudan olumsuz etkilememekle birlikte, teşebbüslerin pazar gücüne sahip olmaları sonucu, diğer teşebbüsler açısından piyasaya giriş ve kaynaklara erişim engelleri gibi rekabeti sınırlayıcı etkiler doğurabilmektedirler[1016].

Uygulamada dikey anlaşmalar, genellikle münhasırlık hükümleri olarak tabir edilen alıcıya belirli bir ürün veya bölgeyle sınırlı tekel hakkı tanınması şeklinde ortaya çıkmaktadır.

(ii) Münhasırlık Esasına Göre Yapılan Yayın Anlaşmalarının Rekabeti Dikey Kısıtlaması

Spor müsabakalarının yayın hakları daha çok gelir elde etmek amacıyla münhasır yayın sözleşmelerine konu olmaktadır. Münhasırlık içeren bu anlaşmalar önemli rekabet hukuku sorunlarını da beraberinde getirmektedir[1017]. İlk olarak belirtmek gerekir ki; münhasır yayın sözleşmeleri, ilgili pazarda hâkim durum yaratmaya elverişli olmaları ve diğer teşebbüslere piyasaya giriş engeli yaratmaları

1013 Güven, s. 75; Aslan, s. 49; Topçuoğlu, s. 182; Badur ve Efem, s. 85; Dikey anlaşmalar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Yılmaz **Aslan**, **Rekabet Hukuku Bakımından Dikey Anlaşmalar**, Ekin Yayınevi, Bursa, 2004.

1014 Topçuoğlu, s. 182; İnan ve Piker, s. 28; Güven, s. 76.

1015 Güven, s. 78; İnan ve Piker, s. 29.

1016 Güven, s. 77; Karş. İnan ve Piker, s. 29.

1017 Fritzweiler ve diğerleri, s. 351 vd.

nedeniyle rekabeti sınırlayıcı olumsuz etkilere sahiptirler. Buna karşın, spor müsabakalarının yayın haklarının münhasıran medya kuruluşlarına verilmesi, pazarın işlevselliği için kimi zaman gerekli olabilmektedir. LAIER'in de belirttiği üzere, *münhasırlık*, ürünün niteliğinde yatmaktadır. Zira bir spor müsabakasının yayını, yalnızca canlı, anında veya çok yakın zamanlı yayınlanması kaydıyla spor izleyicilerinin ilgisini çekecektir. Ürün, genellikle çok kısa bir zaman aralığında yüksek ekonomik değere sahiptir. Münhasırlık koruması olmadan, bir yayıncının yaptığı yatırımları karşılaması mümkün görünmemektedir. Buna karşın, Avrupa Komisyonu merkezî pazarlama yoluyla yayın haklarının münhasırlık esasına göre satılmasını ağır koşullara bağlamıştır ve bu tür anlaşmalara yalnızca belli sınırlar dahilinde izin vermektedir[1018]. Münhasırlık içeren bu anlaşmalar, özellikle kapsam ve süre yönünden incelenmelidir[1019]. Avrupa Komisyonu bu türden anlaşmaları, daha ziyade kapsam ve süre yönünden incelemektedir[1020].

Bunun yanında, uzun süreli veya uzatma opsiyonlu münhasırlık yetkisi tanıyan anlaşmalar, bölgesel münhasırlık anlaşmaları, diğer yayma yolları ile içeriğe ulaşmanın engellenmesi, haber amaçlı görüntülerin müsabakadan uzunca bir süre sonra ulaştırılması suretiyle bunların işlevsizleştirilmesi halleri rekabeti sınırlayıcı diğer olumsuz etkilerdendir[1021]. Ayrıca sözleşme şartlarında kullanılmayan hakların alt lisanslamasının yasaklanması ve internet veya mobil telefon yoluyla yayın haklarının yeniden satışının engellenmesi gibi hususların var olup olmadığı da her somut olayda ayrıca incelenmelidir[1022]. Kullanılmayan hakların, kulüplerce pazarlanmasına imkân verilmelidir[1023].

Yayın haklarının sahibi, sahip olduğu yüksek pazar gücüyle medya pazarındaki teşebbüslerin aleyhine koşullar ileri sürebilir. Bu durum, ürün arz eden aynı dağıtım kanalları arasındaki rekabeti kısıtlamaktadır. Bir medya kuruluşuna verilen münhasır lisans, onun diğer medya araçlarıyla yayın yapmasını da yasaklar

---

1018 Laier, Berichterstattung, ss. 474-475; Graf, s. 375.

1019 Weihs, Zentrale Vermarktung, s. 27; Fritzweiler ve diğerleri, s. 353; Toft, s. 5.

1020 Graf, s. 375.

1021 Karş. Laier, Berichterstattung, s. 443.

1022 Laier, Berichterstattung, s. 443.

1023 Schürnbrand, s. 21.

nitelikteyse, diğer ürün yayın pazarlarındaki teşebbüsleri dezavantajlı konuma getirmektedir[1024].

Rekabet Kurulu da muhtelif kararlarında; spor müsabakalarının canlı, banttan ve özet yayın haklarının tek bir yayıncıya devredilmesi ve bu çerçevede bu yayıncının müsabakanın oynandığı alanlara girerek çekim yapabilecek tek kuruluş olarak belirlenmesine ilişkin koşulları rekabet kuralları çerçevesinde kısıtlayıcı etkiler doğuran bir münhasır hak tesisi olarak kabul ederek, bir devir sözleşmesi kapsamında münhasırlığın yaratılmasını, kural olarak 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun 4. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiğine karar vermiştir[1025].

Münhasırlık içeren anlaşmaların rekabeti kısıtlayıcı etkilere sahip olup olmadığı, genellikle anlaşmanın *kapsamı* ve *süresi* yönünden incelenmesiyle mümkün olabilmektedir.

(aa) Anlaşmanın Kapsamı Yönünden

Münhasır yayın sözleşmelerinin rekabeti sınırlayıcı bir etkisi olup olmadığının tespitinde sözleşmenin kapsamı oldukça önem taşımaktadır[1026]. Yayın haklarının devrine ilişkin sözleşmelerin aşırı yetkiler tanımayacak şekilde düzenlenmesi gerekir. Mesela, bir spor organizasyonuna ilişkin görsel-işitsel bütün yayın haklarının münhasıran tek bir medya kuruluşuna verilmesi hiç şüphesiz rekabeti kısıtlayıcı bir etkiye sahip olabilecektir[1027]. Rekabeti kısıtlayıcı bu etkiyi ortadan kaldırabilmek için, yayın haklarının değişik paketlere bölünmesi akla gelmektedir. Gerek UEFA'nın gerekse TFF'nin son dönemde yayın haklarının devrinde, yayın haklarının tek elde toplanmasını engellemek amacıyla yayın haklarını farklı paketler halinde pazarlandığı görülmektedir[1028]. Ancak tek başına

---

1024 Laier, Berichterstattung, s. 443.

1025 RK Karar No: 05-59/881-238, Karar Tarihi:22.9.2005.

1026 Stephanie Jungheim, "Das neue Model der DFL zur Vermarktung der Bundesliga-Medienrechte", **SpuRt** 1/2009, (Medienrechte), s. 14.

1027 Karş. Laier, Berichterstattung, s. 479.

1028 TFF, 2010-2014 Süper Lig ve 1. Lig yayın haklarını dünya ve Avrupa rekabet hukukundaki sporda yayın haklarına ilişkin gelişmelere paralel olarak üç ayrı paket halinde pazarlamıştır. Bu yeni modelde A Paketi; Süper Lig'in görsel-işitsel yayınlarını, televizyon, internet, IPTV, 3G

yayın haklarının çeşitli paketlere ayrılması, rekabeti sınırlayıcı etkileri ortadan kaldırmaya yetmeyebilir. Gerçekten de farklı paketlere ayrılmış hakların hepsi, aynı medya kuruluşu tarafından satın alınabilir[1029]. Bu sakıncayı önlemek için bu paketlerin her birinin ayrı ayrı satışa çıkarılması ve yayın haklarının bunlara talip olan çeşitli medya kuruluşları arasında paylaştırılması sağlanmalıdır[1030]. Bu noktada, televizyon, radyo, internet ve mobil yayın haklarının ayrı ayrı paketler halinde farklı medya kuruluşlarına satılmasının teminat altına alınması, münhasır yayın sözleşmelerinin rekabeti kısıtlayıcı etkilerini bertaraf edici bir etkiye sahip olabilir. Benzer şekilde, yayın haklarının canlı, banttan veya özet görüntülerinin ayrı ayrı satışa çıkarılması farklı medya kuruluşlarının bu hak paketlerini satın alabilmesine imkân tanıdığından merkezî pazarlamanın rekabeti dikey sınırlayıcı etkileri ortadan kalkacaktır[1031]. Keza bazı yayın paketlerinin ödemeli televizyonlar dışında ücretsiz televizyonlar tarafından satın alınabilmesinin sağlanması da düşünülebilir.

Avrupa Komisyonu *Newscorp/Telepiu* birleşmesine ilişkin verdiği kararında, Newscorp'un futbol ve diğer spor olaylarının yayınlanması hususundaki münhasır yetkisinin yalnızca uydu vasıtasıyla yapılan yayınlarla sınırlı olduğunu, spor yayını içeriğine doğrudan ve anında ulaşmak için kablolu yayın, internet veya mobil gibi diğer araçlarla yayın yöntemlerini içermediğine hükmetmiştir[1032]. Bir başka kararında Avrupa Komisyonu, UEFA Şampiyonlar Ligi yayın haklarının merkezî pazarlanmasına ilişkin verdiği muafiyet kararında, çoklu paketler halinde satışa çıkarılan medya haklarının farklı alıcılar tarafından alınabilmesi nedeniyle, bu durumun rekabeti sınırlayıcı nitelikte olmadığına hükmetmiştir[1033]. Buna karşın,

---

mobil iletişim olanaklarıyla canlı yayınlarını şifreli olarak, B Paketi; Süper Ligin geniş ve kısa özetleri ile TFF 1. Lig'in canlı yayınını şifresiz olarak, C Paketi de Süper Lig ve TFF 1. Ligin mobil haklarını içermektedir. UEFA ile Avrupa Komisyonu da yayın haklarının merkezi pazarlanmasına ilişkin yaptıkları anlaşmada, medya haklarının 14 farklı paket halinde pazarlanması hususunda karar kılmışlardır. Alman Bundesliga ve İngiltere Premier Lig müsabakalarının yayın hakları da aynı şekilde farklı paketler halinde satışa çıkarılmaktadır.

1029 Konuyla ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz: Laier, Berichterstattung, s. 467 vd.

1030 Avrupa Komisyonu İngiltere Premier Lig yayın hak paketlerinden altı tanesinin en fazla beşinin aynı alıcı tarafından satın alınabileceğini belirtmiştir (Jones ve Sufrin, s. 1019).

1031 Aynı yönde bkz: Jungheim**,** Medienrechte, s. 14.

1032 2.4.2003, ABl. 2004 L 110/73, 110 (Rn. 231) - Newscorp/Telepiu, EU-Kommission vom 2.4.2003, Fall COMP/M.2876.

1033 Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003 L 291.

Komisyon yeni satış politikası çerçevesinde medya haklarının tek bir kuruma değil, daha küçük paketler halinde çok sayıda kuruma teklif edilmesi ve tek bir kurumun birden fazla paketi satın alması durumunda rekabetin kısıtlanıp kısıtlanmayacağını bilmenin mümkün olmadığına işaret etmiştir[1034]. Aynı şekilde Komisyon, Alman Bundesliga yayın haklarının merkezî pazarlamasını ön değerlendirme sonucunda kulüpler ve teşebbüsler arasında rekabeti sınırlayıcı etkiye sahip olacağını belirtmesi üzerine Alman Lig Birliği, sözleşmenin kapsamı ve süresi konularında rekabeti sınırlayıcı etkileri indirgemeyi taahhüt etmesi ve bu taahhütle özetle; yeni medya kuruluşlarının farklı paketlere bölünmüş yayın haklarını satın almasına imkân sağlanması, keza yayın haklarının gerek ücretsiz gerek ödemeli televizyonlar tarafından satın alınabilmesi, kulüplerin kendi evlerinde oynadıkları müsabakaların yayın haklarını müsabakanın üzerinden 24 saat geçtikten sonra bedel ödemeksizin televizyonlara pazarlayabilmesi, evinde ve dışarda oynadığı müsabakaların 30 dakikalık özetlerini internet üzerinden yayınlayabilmesi ve tüm bunların şeffaf ve ayrımcı olmayan bir prosedür çerçevesinde gerçekleştirilmesi nedeniyle soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar vermiştir[1035].

Rekabet Kurulu da bir kararında, hakkında soruşturma açılan tarafın sadece televizyon yayıncılığı ile sınırlı tutulacak yayın hakkının hak sahibine oldukça zayıf ve korumasız nitelikte bir hak sağladığı ve spor müsabakalarının televizyon dışındaki internet, mobil telefon veya diğer kitle iletişim araçlarıyla yayınlanması halinde ihale bedelinin düşebileceği savunması karşısında, birbirine alternatif olabilecek görsel-işitsel yayın haklarının münhasıran tek bir kişiye devredilmesinin çeşitli piyasalardaki rekabet açısından değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmiştir[1036].

(ab) Anlaşmanın Süresi Yönünden

Spor müsabakalarının yayın haklarının münhasıran devredilmesi hususunda sözleşmenin kapsamı yanında, sözleşmenin süresi de yapılan hak devrinin ilgili piyasalardaki rekabet üzerinde yaratacağı etkiler konusunda belirleyici

---

1034 Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003 L 291.

1035 Commission Decision of 19 January 2005 (Case COMP/C.2/37.214 - Joint selling of the media rights to the German Bundesliga).

1036 RK Karar No: 06-61/822- 237, Karar Tarihi: 7.9.2006.

olabilmektedir[1037]. Yayın haklarının devrine ilişkin anlaşmalarda, anlaşma konusu hakların devrinin süresi rekabet hukuku açısından ciddi sorunlar ortaya koymaktadır[1038]. Bu bağlamda yayın haklarının uzun süreli devredilmesi, ilgili piyasalarda rekabeti sınırlayıcı bir etkiye sahip olabilmektedir. Zira uzun süreli sözleşmeler, ilgili piyasadaki teşebbüslere piyasaya giriş engeli yaratmaktadırlar[1039]. Hakların tek bir yayın kuruluşuna verilmesi veya yayın türlerine göre bütün yayın haklarının tek bir kişiye devredilmesi sözkonusuysa, bu durumun rekabeti sınırlama olasılığı yüksek olacaktır[1040].

Bununla birlikte, yayın haklarının devrine ilişkin sözleşmelerin ne kadar süreyle verilmesi halinde rekabeti sınırlayıcı bir etki yarattığı konusunda herhangi bir kesinlik bulunmamaktadır. Bunun yanında, taraflar arasında sözleşmenin uzatılmasını sağlayan sözleşme şartları ve opsiyonları da rekabeti sınırlayıcı etkiye sahip olabilmektedir[1041]. Yayın haklarının devrine ilişkin sözleşme süresinin rekabeti sınırlayıcı bir etki yaratıp yaratmadığı, her bir somut olaya göre değişebileceği gibi, o döneme ilişkin ilgili taraflar ile pazardaki diğer teşebbüslerin ekonomik durumları ve tüketici yararı ve ihtiyaçlarının belirlenmesi gibi ayrıntılı ekonomik analizler yapılmasını da gerektirebilmektedir. Rekabet Kurulu, muhtelif kararlarında futbol müsabakalarının televizyon yayın haklarının 3 ila 4 yıl arasında değişen süreleri kapsayan yayın hakkı devir sözleşmelerinde, ilgili sözleşmelerin süre yönünden rekabeti sınırlayıcı bir etki yaratmadığına hükmetmiştir[1042]. Ayrıca Rekabet Kurulu,

---

1037 Bayram Ali Geçgil, **Medya Piyasalarında Hukukî Düzenlemeler ve Rekabet Hukuku Uygulamaları**, Uzmanlık Tezleri Serisi No: 72, Ankara, 2005, s. 25.

1038 Geçgil, s. 25; Jungheim, Medienrechte, s. 15.

1039 Jungheim, Medienrechte, s. 15.

1040 Laier, Berichterstattung, s. 479.

1041 Laier, Berichterstattung, s. 480.

1042 *"Daha önceki yayın sözleşmelerine bakıldığında, sözleşme sürelerinin 2 ila 3 yıl olduğu görülmektedir (Soruşturma konusu sözleşme 3,5 yıllık olmasına rağmen, 6 aylık dönem Teleon ile yapılan sözleşmenin zamanından önce feshedilmesi yüzünden ortaya çıkan bir ekstra süre olarak değerlendirilmektedir.). Sözleşme süresinin değerlendirilmesinde, yayıncı kuruluşlar açısından yatırımın geri dönüşüm süresi, sektörün yapısı, teknolojinin yayılma hızı, söz konusu hakların piyasaya girişler açısından önemi, sürenin hakların münhasıran devri ile elde edilmek istenen yarar ile orantılı olması gibi konuların 1200 dikkate alınması gerekmektedir. Söz konusu yayın haklarının nasıl, hangi koşullar ve süreler itibarı ile verilmesi gerektiği tüm dünyada tartışılan bir konudur. Sayısal ve ödemeli yayıncılığın yeni gelişmeye başlayan bir piyasa olması nedeniyle mevcut veriler çerçevesinde 3,5 yıllık sürenin rekabeti ne denli sınırlayabileceği*

belirli şartların varlığı halinde, sözleşme süresinin yayın haklarının devri için yeni bir ihale yapılmaksızın uzatılabileceği konusunda menfi tespit kararları vermiştir[1043]. AB Komisyonu da verdiği kararlarında spor müsabakalarının yayın haklarının devredilebileceği maksimum süreyi 3 yıl civarında tutmaya çalıştığı görülmektedir[1044].

Önemle belirtmek gerekir ki; sözleşme süresi ne kadar uzun olursa, rakiplerin piyasaya girişleri de o denli zor olmaktadır[1045]. Bu nedenle, makul süreleri aşan uzun

---

konusunda sağlıklı sonuçlara ulaşılması mümkün olamamaktadır. Şu anki koşullar altında, Sözleşmenin süresinin rekabeti kısıtladığına dair herhangi bir bulguya da ulaşılamaması nedeniyle, bu maddeye müdahale etmenin hakça olmayacağı düşünülmüştür.

Bununla birlikte, sürenin bu aşamada makul karşılanmasının, ileride yapılacak sözleşmelerde yer alacak süre koşulunun değerlendirmeye alınmasına engel teşkil etmeyeceğinin de burada vurgulanmasında yarar vardır." (RK Karar No: 02-50/636-258, Karar Tarihi: 28.8.2002).

1043 "*Digitürk'ün yayın sözleşmesinin 4 sene olan süresinin 6 seneye çıkarılmasının, dijital yayıncılık hizmetleri pazarının yeni gelişme aşamasında ve 1. lig yayın hakları gibi yatırımın geri dönüşünü sağlayabilecek kapasitede bir tetikleyici güce ihtiyaç duyan bir pazar olması, havuz sisteminin olağandışı ve hızlı çözüm gerektiren bir mali kriz içinde olması, 2 senelik uzatımın sonunda ihale yapılacağı güvencesinin verilmiş olması, diğer yayıncılar açısından kritik öneme sahip 3 dakikalık haber amaçlı görüntülerle ilgili yayın sözleşmesinde Rekabet Kurumu'nca istenilen düzenlemelerin eksiksiz yapılmış olması; bunlarla birlikte tüketici ihtiyaçları açısından bakıldığında, gerek Digitürk- TRT arası 2004'te akdedilmiş olan anlaşma gereği yayın haklarının bir kısmının alt-lisanslama yoluyla 2008'e kadar TRT'ye devredilmiş olması sonucunda tüketicilerin halihazırda bazı maçları canlı ve diğer bazılarını özet ve banttan açık televizyonda izleme şansına sahip olması, gerekse mali krizin aşılamaması ve bazı kulüplerin ligden çekilmesi halinde lig karşılaşmalarından tamamen mahrum kalmak suretiyle en fazla taraftarların zarar göreceği; son olarak da en son yayın ihalesinde Digitürk dışında hiçbir yayıncının teklif vermemiş olduğu hususları birlikte değerlendirildiğinde, 4 senelik süreye ilişkin olarak daha önce olumlu Başkanlık görüşü verilmiş olduğu da göz önünde bulundurularak, mevcut koşullar dahilinde 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında rekabeti sınırlayıcı bir işlem olmadığı sonucuna ulaşılmıştır*." (RK Karar Sayısı: 05-59/880-237, Karar Tarihi: 22.9.2005).

"*TFF ile DOĞAN TV arasında yapılan Sözleşme'nin 3. maddesinde "İşbu Sözleşme,2006-2007 sezonu Lig A Kategorisi play-off müsabakalarının bitiş tarihinde başkaca ihtara, ihbara gerek olmaksızın sona erecektir" hükmü yer almaktadır. Sözleşme ile ayrıca TFF'ye tek taraflı olarak sözleşmeyi 2007- 2008, 2008-2009, ve 2009-2010 futbol sezonlarını kapsayacak şekilde 3 (üç) yıl uzatma hakkı tanımaktadır. Rekabet Kurulu'nun 22.9.2005 tarih ve 05-59/880-237 sayılı kararında "Şartname'nin öngördüğü 4 senelik sürenin rekabeti kısıtlayıcı etkiler yaratacak bir süre olduğuna ilişkin bir tespite ulaşılamadığı" ifadesine yer verilmektedir. TFF ile DOĞAN TV arasında yapılan Sözleşme'nin süresi TFF'nin tek taraflı kararıyla 4 yıla çıkarılabilecektir. İleride sözleşme süresinin uzatılması için Rekabet Kurulu'na tekrar başvurulması şartıyla, mevcut durumda bir sezonluk kapsamı bulunan sözleşmenin süre yönünden rekabeti kısıtlayıcı olmadığı kanaatine ulaşılmıştır*." (RK Karar Sayısı: 06-83/1047-305, Karar Tarihi: 10.11.2006).

1044 Laier, Berichterstattung, s. 480; Jungheim, Medienrechte, s. 15; Schürnbrand, s. 20; Geçgil, s. 26.

1045 Laier, Berichterstattung, s. 481.

süreli sözleşmeler yalnızca özel şartlar altında hukuka uygun kabul edilmelidir. Spor müsabakalarının yayın hakları, onları devralan kuruluşların kârlılığı ve verimliliği sağlamak üzere önemli yatırımlar yapmasını gerektirebilir. Bu nedenle, bu tür durumlarda uzun süreli sözleşmelere cevaz verilebilir. Diğer yandan, medya teknolojilerindeki hızlı gelişmeler karşısında yeni teşebbüslerin piyasaya girişlerini engellemesi yönünden aşırı uzun süreli anlaşmalara ise ihtiyatla yaklaşılmasında fayda vardır.

2. Teşebbüs Birliği Kararları Yoluyla Rekabetin İhlal Edilmesi

a. Genel Olarak

RKHK'da teşebbüslerarası anlaşmalar yanında, teşebbüs birliği kararları da rekabeti bozucu, engelleyici, sınırlayıcı bir etkiye sahip olduğu durumlarda rekabet hukuku yaptırımlarına tabidirler. Teşebbüs birlikleri, üyeleri arasında rekabeti önlemek ya da üyelerinin daha fazla menfaat elde etmesini sağlamak amacıyla rekabeti ihlâl eden kararlar alabilirler[1046]. Bu kararlar rekabeti engelleyerek piyasaya giriş engeli yaratmak suretiyle tezahür edebilir[1047].

Teşebbüs birliği sayılmak bakımından birliği oluşturan teşebbüslerin kamu ya da özel hukuk tüzel kişisi olması ve hatta birliği oluşturan teşebbüslerin tüzel kişiliğinin olup olmaması önem taşımamaktadır. Bundan başka, teşebbüs birliği kararlarının RKHK denetimine tabi tutulması için teşebbüs birliğinin, teşebbüslerde olduğu gibi *ekonomik faaliyette bulunması gerekmemektedir*. Teşebbüs birliğinin geçici bir süre veya sürekli bir biçimde kurulmuş olup olmaması da önem taşımaz.

Teşebbüs birliği kararları, tıpkı teşebbüslerarası anlaşmaların yorumlanmasında olduğu gibi geniş yorumlanmaktadır. Bu anlamda, hukukî bir sonuca yönelen teşebbüs birliği kararları yanında, bağlayıcı nitelikte olmayan tavsiye kararları ve bilgi değişimini amaçlayan faaliyetler de teşebbüs birliği kararı sayılırlar. Bundan başka üyeleri teşebbüslerden oluşan dernek tüzükleri ve bunların diğer iç düzenleyici işlemleri de rekabeti sınırladığı ölçüde teşebbüs birliği kararlarından

---

1046 Güven, s. 80.

1047 Güven, s. 81.

sayılmaktadır[1048]. Önemle belirtmek gerekir ki; bir teşebbüs birliği kararının rekabet hukuku denetimine tabi olması için, bu kararın teşebbüsler tarafından uygulanmış olması gerekmez[1049]. Ancak teşebbüs birliği kararıyla üyelerin bu kararla kendilerini bağlı hissetmeleri gerekir[1050].

Teşebbüs birliği kararları ile ortaya çıkan rekabet ihlâlleri kimi zaman teşebbüs birliklerine bu konuda yetki veren bir mevzuatın uygulanmasına dayanılarak gerçekleştirilebilmektedir. Teşebbüs birliklerine tabi oldukları kanunla verilen bir yetki sonucunda bir rekabet ihlâli ortaya çıkması durumunda, ilgili mevzuat ile RKHK arasında bir ihtilaf bulunması halinde ilgili düzenlemede değişiklik yapılması gerekecektir[1051]. Böyle bir durumda Rekabet Kurulu, rekabeti ihlâl eden teşebbüs birliği kararı hakkında bu kararın kanunla verilmiş bir yetkiye dayanması nedeniyle yaptırım uygulayamayacak, ancak RKHK m. 27 (g) ve 30 (F) kapsamında ilgili mevzuatın değiştirilmesi konusunda girişimlerde bulunabilecektir[1052].

b. Spor Federasyonlarının Kararlarının ve Düzenleyici İşlemlerinin Teşebbüs Birliği Kararı Niteliği

Ulusal ve uluslararası spor federasyonları, kendi başlarına yürüttüğü ekonomik faaliyetleri hariç olmak üzere, teşebbüs niteliğindeki spor kulüplerinden müteşekkil olduklarından bunların *teşebbüs birliği* olduklarına yukarıda değinmiştik[1053]. Spor örgütleri, spor faaliyetlerinin belli bir düzen içinde

---

1048 Rekabet Kurulu, gözlükçü derneklerinin tüzüklerinde yer alan ve fiyat listesi düzenleme yetkisi ve görevi veren hükümlerin 4054 sayılı Kanun anlamında teşebbüs birliği kararı olduğunu ve bu nedenle kanuna aykırı olan hükümlerin rekabeti ihlâl ettiğine karar vermiştir (Aslan, s. 64).

1049 İnan ve Piker, s. 38

1050 Aslan, s. 62; Güven, s. 81; İnan ve Piker, s. 39

1051 Güven, s. 82; Aslan, s. 66 vd.

1052 Güven, s. 82; Aynı yönde bkz: Aslan, s. 66 vd. Yazara göre; kanunla verilmiş bir yetkinin kullanılmasından doğan teşebbüs birliği kararlarına Rekabet Kurulu doğrudan yaptırım uygulayamaz. Çünkü TBMM tarafından verilen yetkilerin Rekabet Kurulu tarafından denetlenmesi sözkonusu olamaz. Böyle bir durumda, sözkonusu kararın yargısal denetim yoluyla denetlenmesi ve iptal edilebilmesi gerekmektedir. Buna karşın, teşebbüs birliğinin kendisine kanunla verilmiş yetkiyi aşarak karar alması halinde bu kararın RKHK'ye göre denetleneceğine şüphe yoktur.

1053 Bkz: yuk. Üçüncü Bölüm, II C 2 b.

yürütülebilmesi için ana statü, statü, talimat adı altında yetkili organları vasıtasıyla düzenleyici işlemler tesis etmektedir. Bu düzenleyici işlemler, sporda disiplin, oyun kuralları, hukuk kurulları, vb. hususlar yanında çoğu zaman çalışmamız bakımından önem taşıyan spor müsabakalarının yayınlanmasına ve bu müsabakalarda medya kuruluşları tarafından uyulması gereken temel ilkelere ilişkin usûl ve esasları da düzenlemektedir[1054].

Spor müsabakalarının yayınlanmasına ilişkin bu düzenleyici işlemler, kural olarak spor federasyonunu oluşturan üyeler, sporcular ve diğer ilgililer üzerinde bağlayıcı bir etkiye sahiptir. Hiç şüphesiz spor örgütlerinin bu düzenleyici işlemleri, rekabeti sınırlayıcı bir etkiyi içerdiği hallerde bunlar teşebbüs birliği kararı olarak rekabet hukuku yaptırımlarına tabidir[1055]. Belirtmek gerekir ki, spor örgütlerinin hukukî niteliği, kamu ya da özel hukuk tüzel kişisi olması veya hukukî veya fiilî bir birlik olması alınan kararların rekabet hukukuna tabi olmasını engellemez. Ancak bu düzenleyici işlemlerin kanuna veya kanunun verdiği yetkiye dayanılarak çıkartılması halinde bunlara rekabet hukuku kurallarının uygulanacağı tartışmalıdır[1056].

Spor örgütlerinin üyeleri için bağlayıcı nitelikte olan düzenleyici işlemleri yanında, kulüplerin *tekçi temsil ilkesi* dışında bir araya gelerek örgütlenmeleri sonucu ortaya çıkan bağımsız spor birliklerinin yayın haklarına ilişkin aldıkları tavsiye niteliğindeki kararlar da teşebbüs birliği kararı olarak nitelendirilmelidir. Avrupa Komisyonu da UEFA'nın yayın yasak saatlerini düzenleyen yayın talimatına ilişkin düzenleyici işleminin teşebbüs birliği kararı niteliğinde olduğuna hükmetmiştir[1057].

Ayrıca spor federasyonları tarafından çıkarılan düzenleyici işlemler ile bağımsız spor birliklerini aldıkları teşebbüs birliği niteliğindeki kararlarının rekabet hukuku denetimine tabi olması için, bu kararın teşebbüsler tarafından uygulanmış

1054 Özellikle kamuoyunda yoğun ilgi gören ve yayın haklarına konu olan sporlara ait ulusal ve uluslararası federasyonlar, yayın (medya) talimatı adı altında müsabakaların yayınlanmasına ilişkin usûl ve esasları içeren düzenleyici işlemler tesis etmektedirler.

1055 Aynı yönde bkz: Aker, s. 40; Karş. Aslan, s. 60; Karş. Schroeder, s. 2; Alman hukukunda aynı yönde bkz: Fietz, s. 67; Danckert, s. 60; Weihs, Zentrale Vermarktung, s. 46 vd.; Kuczera, s. 149 vd.; Nolte, Sport, ss. 50-51.

1056 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. aşa. Üçüncü Bölüm, II F.

1057 Aynı yönde Avrupa Komisyonu 19 Nisan 2001 tarihli Kararı, Case 37.576 (2001/478/EC), Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, L 171/12, 26.6.2001, p. 48.

olması gerekmez[1058]. Ancak teşebbüs birliği kararıyla üyelerin bu kararla kendilerini bağlı hissetmeleri gerekir[1059].

F. Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma ve Kararların Kanuna veya Kanunun Verdiği Yetkiye Dayanılarak Yapılan Bir Düzenleyici İşleme Dayanması

1. Genel Olarak

Spor müsabakalarının yayın haklarının rekabeti kısıtlayıcı şekilde merkezî olarak pazarlanması ve münhasırlık esasına göre satılması kimi zaman bir kanuna veya kanunun verdiği yetkiye dayanılarak çıkartılan *idarî işlemlere* dayanabilir. Böyle durumlarda doğrudan doğruya kanundan veya kanunun verdiği bir yetkiden kaynaklanan rekabeti sınırlayıcı davranışların rekabet hukuku kapsamına girip girmediği ise tartışmalıdır. Hiç şüphesiz teşebbüslere veya teşebbüs birliklerinin kendilerine kanunla verilen ve hiçbir takdire yer bırakmayan yetkilerini kullanırken RKHK'ye tabi olması sözkonusu değildir[1060]. Ancak takdire yer veren yetkilerin kullanılmasında RKHK'ye aykırı sonuçlar doğacak şekilde davranamazlar. Keza kanunla verilen yetkiye dayanmayan veya kanunla verilmiş yetki sınırları aşan davranışlar da yine RKHK kapsamında değerlendirilmelidir[1061].

Türk spor mevzuatında da rekabeti yatay ve dikey kısıtlayıcı hükümler bulunmaktadır. Bu mevzuatın ve bu mevzuata dayanılarak yapılan anlaşmaların ne ölçüde Rekabet Kanununa tabi olacağı bunların incelenmesi yoluyla mümkün olabilir.

2. 5894 Sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun Rekabeti Yatay Kısıtlayıcı Etkisi

Türk hukukunda yayın haklarının merkezî pazarlamasına TFF Yönetim Kurulunun 1996 yılında almış olduğu bir kararla geçilmiştir ve o günden bu yana da

---

1058 İnan ve Piker, s. 38

1059 Aslan, s. 62; Güven, s. 81; İnan ve Piker, s. 39.

1060 Aslan, s. 68

1061 Aslan, s. 68.

futbol müsabakalarının yayın hakları merkezî olarak pazarlanmaktadır. Rekabet Kurulu, Yargıtay'ın ve Danıştay'ın daha önce merkezî pazarlama anlaşmalarının RKHK'ye aykırı olmadığına karar vermesi üzerine merkezî pazarlama anlaşmalarına ilişkin bir inceleme başlatmamıştır. 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun kabul edilinceye kadar kanunî bir dayanaktan yoksun olan merkezî pazarlama anlaşmaları, 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunla TFF Yönetim Kuruluna tanınmış *inhisari* bir yetki olarak düzenlenmiştir.

Buna göre;

"*(1) Türkiye Cumhuriyeti sınırları içindeki tüm futbol müsabakalarının televizyon, radyo, internet ve her türlü teknik cihaz ve benzeri araçlarla yayınlanmasına, iletilmesine, yayınların düzenlenmesine ve programlanmasına münhasıran Yönetim Kurulu yetkilidir.*

(2) Anılan yetki özellikle TFF'nin yayın haklarının merkezi olarak pazarlanmasını ve elde edilen gelirin yetkili organlar tarafından alınan kararlar uyarınca kulüplere dağıtılmasını kapsar." (5894 sayılı Kanun m. 13).

TFF Yönetim Kurulunun merkezî pazarlama yetkisi lig veya kupa müsabakaları ile sınırlı olmayıp, ülke sınırları içinde oynanan tüm futbol müsabakalarının pazarlanmasını içermektedir. Uygulamada, Türkiye Süper Ligi ile 1. Lig müsabakalarının tamamı ile Türkiye Kupası müsabakalarının büyük bir kısmı TFF tarafından merkezî olarak pazarlanmaktadır. Bunun yanında, millî müsabakalar da TFF tarafından uzun bir süre için pazarlanmaktadır.

Merkezî pazarlama anlaşmaları, rekabeti *yatay* olarak kısıtladığından kural olarak rekabete aykırı kabul edilmektedir[1062]. Ancak sporun, spor örgütlerinin, spor kulüplerinin, lig organizasyonlarının, spor müsabakalarının karakteristik özellikleri, kimi şartlarda onların merkezî pazarlanmasını haklı ve gerekli kılabilmektedir. Kanunun yayın haklarının merkezî pazarlama konusunda TFF'yi açıkça yetkilendirmesi karşısında, artık yayın haklarının merkezî pazarlaması tamamen

[1062] Bkz: yuk. Üçüncü Bölüm, II E 2 a (2) (ii).

RKHK'nın kapsamı dışında bırakılmıştır. Zira rekabet üzerinde yatay etkileri olan merkezî pazarlama yöntemi, hukukî dayanağını bizzat kanundan almaktadır. Bu hükme istinaden TFF, yayın haklarını merkezî olarak pazarlamakta ve elde ettiği yayın gelirlerini kulüpler arasında paylaştırmaktadır. Keza yayın haklarından elde edilecek gelirin dağıtımı hususu da RKHK'nin kapsamı dışında bırakılmıştır.

Rekabeti kısıtlayıcı hükümlerin kanunla düzenlenmesi halinde Rekabet Kurulunun görevi ilgili kanun hükümleri hakkında mevzuatın değiştirilmesi konusunda görüş bildirmekten ibaret olacaktır. Zira yasa koyucu tarafından kanunla düzenlenmiş bir hususun, Rekabet Kurulu tarafından denetlenmesi sözkonusu olamaz[1063].

Güven'e göre[1064];

> *"yasadan kaynaklanan tekel hakkının kullanım sonucunda, rekabeti ortadan kaldırma amacı olmaksızın sadece o hakkın kullanılmasıyla bir rekabet ihlâli meydana geliyorsa, bu hakkın doğal kullanımı sonucunda ortaya çıkan bir durum olduğundan Rekabet Kurulunun burada rekabet savunuculuğu kapsamında, Rekabet Hukuku ile ilgili mevzuatta yapılması gereken değişiklikler konusunda görüş bildirerek mevzuattaki değişikliklerin yapılmasını sağlama görevi bulunmaktadır. Teşebbüsün kanundan kaynaklanan bir tekel hakkı sözkonusu ise ve bu hakkın kullanımıyla rekabet ihlâli ortaya çıkıyorsa tam tersi olduğunda yani hakkını kullanmadığında da Kanundan doğan haklarını kullanmadığından dolayı teşebbüsün bu sefer tam tersi bir açıdan sorumluluğu ortaya çıkabilecektir. Bu durumda çözüm olarak ilgili mevzuatın RKHK'ya uygun olarak değiştirilmesi gerekmektedir. Ancak rekabet ihlâli teşebbüsün yasadan kaynaklanan tekel hakkını kullanması sonucu olarak değil, yasadan kaynaklanan tekel hakkını kullanması sonucunda ortaya çıkıyorsa bu durumda artık RKHK'nun ilgili hükümleri uygulanacaktır".*

TFF, rekabet üzerinde yatay kısıtlayıcı etkileri olan merkezî pazarlama anlaşması yapma hakkını doğrudan kanundan alırken ve merkezî pazarlama anlaşmaları RKHK'ye tabi değilken, yayın haklarının münhasıran devri konusunda kanunda özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle, rekabet üzerinde dikey

---

1063 Karş. Aslan, s. 67.

1064 Güven, ss. 69-70.

kısıtlayıcı etkileri bulunan münhasır yayın sözleşmelerinin, aksine bir düzenleme olmadıkça, kural olarak RKHK'ye tabi olması gerekir.

3. Spor Federasyonlarının Düzenleyici İşlemleri Yoluyla Rekabetin Kısıtlanması

Türk spor hukuku sisteminde TFF'nin ve spor federasyonlarının düzenleyici işlemlerinin *idarî işlem* niteliğinde olduğunu yukarıda ifade etmiştik. TFF Medya Talimatı ve spor federasyonlarının düzenleyici işlemleri rekabeti kısıtlayıcı hükümler içerebilmektedir. İşte böyle bir durumda, yani rekabeti kısıtlayıcı anlaşma ve kararların idarî işlemlere dayanması karşısında bu türden davranışların RKHK'ye tabi olup olmayacağı tartışmalıdır.

Rekabet Kurulu, 3813 sayılı Kanunun yürürlükte olduğu spor müsabakalarının yayın haklarının münhasıran devredilmesine ilişkin verdiği muhtelif kararlarında[1065]; "*teşebbüsler arasındaki bir anlaşma kapsamında spor müsabakası yayın haklarının tek bir yayıncı kuruluşa devredilerek belli bir süre içinde münhasırlık yaratılması, diğer yayıncı kuruluşların stadyumlara girip görüntü kaydetmesi ve bu görüntüleri ilk elden yayınlaması hususlarında kısıtlamalar getirmesi sebebiyle, konuya ilişkin özel durumların yokluğu halinde, Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun 4. maddesi kapsamında değerlendirilebilecek bir konu olarak görmekle birlikte, ilgili sözleşmede yer alan münhasırlık konusunun, Türkiye Futbol Federasyonu tarafından 3813 sayılı Kanun'a istinaden yayınlanan ve*

1065 "*Türkiye Profesyonel 2. Lig A Kategorisi maçlarının yayın hakkının münhasıran bir yayıncı kuruluşa devredilmesi de özel durumların yokluğu halinde, 4. madde kapsamında ele alınması gereken bir konu olmakla birlikte, TFF'nin devir yetkisinin 3813 sayılı Kanun'a ve bu Kanun'a istinaden çıkarılan 2005 yılı Yayın Talimatı'nın 4. maddesinde belirtilen " En üst lig ve onun bir altındaki ligin kulüpleri yayın haklarını, Türkiye Futbol Federasyonu'nun bu liglere ait müsabakaların yayınlanması için yayın kuruluşları ile yaptığı ve/veya yapacağı sözleşmeler çerçevesinde kullanır. " şeklindeki hükme dayanıyor olması nedeniyle sözleşmedeki münhasırlık konusunda 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamı içinde bir işlem yapılmasına gerek olmadığı sonucuna ulaşılmıştır" (*RK Karar Sayısı: 06-83/1047-305, Karar Tarihi: 10.11.2006; RK Karar No: 02-50/636/258, Karar Tarihi: 28.8.2002; RK Karar No: 05-59/881-238, Karar Tarihi: 22.9.2005; RK Karar No: 06-83/1047-305, Karar Tarihi: 10.11.2006); O tarihte yürürlükte olan TFF Yayın Talimatı m. 9: "*Yayıncı, yayın konusu maçlarda görüntü sinyali üretme hakkına, işbu Talimat ve yayın sözleşmesinde belirtilen istisna düzenlemeleri haricinde, münhasıran sahip olur*." hükmünü içermekteydi ve bu hüküm rekabeti dikey kısıtlayıcı etkiye sahipti, RG T. 18.08.2005, S. 25910.

idarî bir işlem niteliğinde olan Yayın Talimatı'na dayanması karşısında, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında bir ihlâlin varlığının ileri sürülemeyeceğine" hükmetmiştir.

Danıştay da bir kararında; "*teşebbüs birliği tarafından yapılan işlem rekabeti sınırlayıcı bile olsa Kanundan doğan yetkilerin kullanımından kaynaklanıyorsa denetim yetkisinin özel kanundaki idarî makamlarda ve idare mahkemelerinde olduğuna; ancak teşebbüs birliklerine verilmiş açık bir kanunî yetkinin olmadığı hallerde, birliklerin tüm kanunlara uymalarının gerekli olduğunu vurgulayarak RKHK'ye aykırı olarak alacakları kararların bu Kanun kapsamında kalacağına ve böylece Rekabet Kurulunun yetki alanına gireceğine*" karar vermiştir[1066].

Hal böyle olunca, rekabeti kısıtlayıcı davranışlar, TFF veya diğer spor federasyonlarına idarî işlemlerden doğan yetkilerinin kullanımından dolayı kaynaklanıyorsa veyahut düzenleyici işlemin bizatihi kendisi rekabeti kısıtlayıcı bir etkiye sahipse, bunların denetim yetkisi 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ve 3289 sayılı Kanunda belirtilen ilgili hukuk kurullarına ait olacaktır.

TFF Statüsünde talimat çıkarma yetkisi, TFF Yönetim Kuruluna verilmiştir. Bu yetki, Futbol müsabakalarının televizyon, radyo, internet ve her türlü teknik cihaz ve benzeri araçlarla yayınlanmasını düzenlemek ve programlamak, basılı eser yayınları ile reklamlara ilişkin ticari ve malî hakları münhasıran düzenlemek ve denetlemek konusunda talimat çıkarmayı da kapsar (TFF Ana Statüsü m. 35/I-j). Nitekim TFF Yönetim Kurulu futbol müsabakalarının yayın kuruluşları tarafından

---

[1066] Danıştay 10. Daire E. 2001/4801 K. 2004/2386 (Aslan, s. 29-30). Aynı yönde bkz: "TFF'nin yetkileri kendi kanunuyla belirlenmiş olmakla beraber, söz konusu kanunda TFF'ye yetki tanınmadığı durumlarda, TFF'nin davranışlarının diğer yasalara da uygun olması zorunluluğu açıktır. Bu yasalardan biri de 4054 sayılı Kanun'dur. TFF, 3813 sayılı Kanun'un verdiği yetkileri kullanırken dilediğince davranma hakkına sahip değildir. TFF'nin Kanun'un emredici hükümleri dışındaki uygulamalarındaki özgürlüğü diğer kanunlarla sınırlıdır. TFF'nin soruşturmanın konusunu oluşturan sözleşmeye yansıyan iradesine de bu gözle bakılmalıdır. TFF ile yayıncı kuruluşlar arasında imzalanan sözleşme, Yayın Talimatı'na dayandırılsa dahi, özel hukuk hükümlerine tabi bir sözleşmedir. Dolayısıyla, 4054 sayılı Kanun'un uygulama alanı içerisinde yer almaktadır. Bu nedenle sözleşmenin rekabeti kısıtlayıcı hükümleri ve etkileri açısından incelenmesi gerekmektedir" (RK Karar Sayısı: 06-61/822- 237, Karar Tarihi: 7.9.2006).

televizyon, radyo ve her türlü teknik cihaz ve benzeri araçlarla yayınlanmasına ve bu müsabakalarda medya mensupları tarafından uyulması gereken temel ilkelere ilişkin usûl ve esasları tespit etmek amacıyla Medya Talimatını hazırlamıştır. 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanuna dayanılarak çıkarılacak TFF Statü ve talimatları aleyhine, ancak Tahkim Kurulu nezdinde itirazda bulunulabilir (5894 sayılı Kanun m. 18/I). Dolayısıyla, Medya Talimatının, Rekabetin Korunması Hakkında Kanuna aykırı olan hükümlerini Rekabet Kurulu doğrudan inceleyemeyecektir, ancak ilgililer Tahkim Kurulu nezdinde itiraz ederek bunların iptalini sağlayabilecektir[1067].

G. Muafiyet

1. Genel Olarak

Belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri kural olarak hukuka aykırı ve yasak kabul edilmiştir. (RKHK. m. 4/I). Ancak bu hükmün sıkı sıkıya uygulanmasının kimi zaman pazar, teknolojik gelişmeler, tüketiciler nezdinde olumlu yönleri olan bu türden anlaşmaların geçersizliği sonucunu doğurabilmesine istinaden, bunu bertaraf etmek maksadıyla hukukumuzda ve AB Hukukunda *muafiyet* sistemi kabul edilmiştir[1068]. Muafiyet sistemine göre; belirli şartların varlığı halinde bu türden anlaşmalar rekabeti kısıtlayıcı etkilerine rağmen yaptırıma tabi tutulmazlar.

Rekabeti sınırlayıcı anlaşmalara muafiyet tanınmasının iki olumlu, iki de olumsuz şartı bulunmaktadır. Bunlar RKHK'da;

- *Malların üretim veya dağıtımı ile hizmetlerin sunulmasında yeni gelişme ve iyileşmelerin ya da ekonomik veya teknik gelişmenin sağlanması,*

[1067] Aker ise, Rekabet Kurulunun doğrudan yayın talimatını inceleyerek bunların rekabeti kısıtlayıcı hükümlerini iptal edebileceğini savunmaktadır (s. 40).

[1068] Muafiyet, hem anlaşmaların olumlu yanlarının ortaya çıkmasını sağlamakta, hem de kesin ve katı kurallar içeren ATA m. 101/I ve II'yi dengeleyerek AB'nin iddialı amaçları ve gerçek hayat arasındaki uyumu sağlamaktadır (Badur ve Efem, s. 92).

- *Tüketicinin bundan yarar sağlaması,*
- *İlgili piyasanın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalkmaması,*
- *Rekabetin ilk iki koşuldaki amaçların elde edilmesi için zorunlu olanlardan fazla sınırlanmaması*

şeklinde sıralanmaktadır. Bu düzenleme, mehaz ABA m. 101/III'de muafiyet için öngörülen şartlarla da büyük ölçüde örtüşmektedir.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, bu türden anlaşmalara muafiyet tanınabilmesi için, bu dört şartın *birlikte (kümülatif)* gerçekleşmesi gerektiğidir[1069]. Bu şartlardan birinin yokluğu halinde, bu tür rekabeti sınırlayıcı anlaşmalara muafiyet tanınması mümkün değildir.

Spor müsabakalarının merkezî pazarlanmasına ilişkin anlaşmalara muafiyet tanınıp tanınmayacağı konusunda hâkim görüş, bunlara muafiyet tanınmaması gerektiği yönündedir. Türk hukukunda merkezî pazarlama konusu, muafiyet yönünden değerlendirilmemiş olmakla birlikte, Avrupa Komisyonunun çeşitli kararlarında spor müsabakalarının merkezî pazarlamasına muafiyet tanınıp tanınmayacağı tartışma konusu olmuştur. Avrupa Komisyonu birçok kararında ilgili kuruluşların muafiyet talebini reddederken, bir kararında UEFA'nın Şampiyonlar Ligi yayın haklarının merkezî pazarlanmasına ilişkin muafiyet talebini yukarıda saydığımız şartların somut olayda var olduğuna kanaat getirerek kabul etmiştir[1070].

1069 Whish, ss. 149-150; Ergun Özsunay, Kartel Hukuku, İstanbul, 1985, (Kartel Hukuku), s. 170; Krause, Hörfunk, s. 189; Buna karşın grup muafiyeti tanınan bir anlaşmada taraflar, bu dört şartın tamamının gerçekleştiğini ispat etmek zorunda değildirler. Karş. Badur ve Efem, s. 94. Fakat anlaşmanın muafiyeti düzenleyen hükmün lafzı bu yönde ise de; Avrupa Komisyonu uygulamada rekabete aykırılık teşkil eden anlaşmanın veya kararın genel bir değerlendirmesini, fayda-zarar analizini yapmakta; bir nevi muafiyet tanımaya genelde karar verip sonra maddenin istediği unsurlara gerekçeler aramaktadır. Bu inceleme ilk bakışta maddenin dört unsurunun yerine getirilip getirilmediğine teker teker bakılmadığı için maddenin lafzına aykırılık gibi görünmekte ise de; Komisyon'a bu konuda hak vermek gerekir. Çünkü sözkonusu dört unsur, son derece geniş yorumlara açık, sınırları çizilmesi çok zor olan belirsiz unsurlardır. Bunlar üzerinde ayrı ayrı incelemeye girmek hem Komisyon'un işini zorlaştıracak, hem de hükmün amacına ulaşmasını engelleyecektir. Böylece bu dört unsur Komisyon'a ekonomik ve hukukî değerlendirmeyi yapmasında temel teşkil etmiştir.

1070 Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, L 291.

Bu nedenle biz de bu koşulların gerçekleşip gerçekleşmediği konusunda örnek niteliğinde olan bu karara sıkça atıf yapacağız.

Muafiyet koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediği konusunda ilgili kurumlara oldukça geniş bir takdir yetkisi verilmiştir. Buna bağlı olarak, uygulamada da, muafiyet koşullarının oldukça esnek yorumlandığı görülmektedir[1071]. Spor müsabakalarının merkezî pazarlanmasına ilişkin anlaşmalara yönelik muafiyet taleplerinin incelenmesinde ekonomik gelişmenin yanı sıra sporun kendi karakteristik özellikleirnden kaynaklanan hususlar da ayrıntılı olarak analiz edilmelidir[1072]. Ancak böyle geniş perspektifli bir değerlendirme ile rekabeti kısıtlayıcı bir davranışın muafiyete tabi olup olmadığına karar verilmelidir. Bu da merkezî pazarlamaya ve münhasırlık esasına göre yapılan her anlaşmanın ayrı ayrı değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Yukarıda merkezî pazarlamanın rekabeti yatay, münhasırlık esasının ise rekabeti dikey kısıtladığından söz etmiştik[1073]. Muafiyet incelemesi yönünden sözünü ettiğimiz yatay ve dikey etkiler birbirinden keskin sınırlarla ayrılamaz ve bu yüzden bunların birlikte ele alınması gerekir[1074]. Bu bağlamda, muafiyetin şartlarına ilişkin açıklamalarımız rekabetin hem yatay hem de dikey etkilerine yönelik olacaktır.

2. Şartları

a. Malların Üretim ve Dağıtımı ile Hizmetlerin Sunulmasında Gelişme ve İyileşmelerin ya da Ekonomik veya Teknik Gelişmenin Sağlanması

Rekabeti sınırlayıcı bir anlaşmaya muafiyet tanınabilmesinin ilk şartı, malların üretim ve dağıtımı ile hizmetlerin sunulmasında gelişme ve iyileşmelerin ya da ekonomik veya teknik gelişmenin sağlanmasıdır. Başka bir deyişle, rekabeti sınırlayıcı bir anlaşma ile ya malların üretim ve dağıtımı ile hizmetlerin sunulmasında gelişme ve iyileşmelerin sağlanması ya da ekonomik veya teknik

---

1071 Weihs, Zentrale Vermarktung, s. 294.

1072 Weihs, Zentrale Vermarktung, s. 294.

1073 Bkz: yuk. Üçüncü Bölüm, II E 1 b.

1074 Laier, Berichterstattung, s. 444.

gelişmenin sağlanması yeterli olacaktır. Bu hususlardan sadece birinin varlığı halinde bu şartın gerçekleştiği kabul edilecektir[1075].

Bunun yanında, malların üretim ve dağıtımı ile hizmetlerin sunulmasında gelişme ve iyileşmenin sağlanmasındaki *gelişme ve iyileşme* ile *ekonomik veya teknik gelişmenin sağlanması* objektif kriterlere göre yapılacaktır. Bu anlamda sadece sözleşmeye taraf teşebbüslerle sınırlı bir gelişme ve iyileşme ile onların ekonomik veya teknik yönden ilerlemesi yeterli sayılamaz[1076].

Burada en önemli kriter, sözkonusu anlaşma ile sağlanacak faydanın yine bu anlaşmanın rekabeti sınırlamasından daha fazla olmasıdır[1077]. Bunun yanında, bu hükmün yalnızca ekonomik fayda ile sınırlı olacak şekilde dar bir yaklaşımla mı yoksa rekabeti sınırlayıcı anlaşmanın daha kapsamlı olarak endüstri, çevre, istihdam, kültür alanında yaratacağı olumlu etkilerin de dikkate alınmak suretiyle yorumlanması gerektiği tartışmalıdır[1078].

Üretim maliyetlerinin azaltılması, üretimin veya üretim kapasitesinin artırılması, kalitenin yükseltilmesi, ekonomik olmayan üretim tekniklerinin terk edilmesi ile ortak standartların belirlenmesi, yatırımların organize edilmesi, yeni bir sanayi kurulması, fuar veya sergilerin rasyonel hale getirilmesi gibi anlaşmalar bu madde kapsamında değerlendirilebilir[1079]. Bunun yanında, tüketicinin kullanım imkânını artıran veya daha güvenli olan yahut daha faydalı olan ürünler de teknik ilerleme kapsamındadır[1080].

1075 Whish, ss. 149-150.

1076 Whish, s. 151; Topçuoğlu, s. 252.

1077 Whish, s. 151; Aslan, s. 117; İnan ve Piker, s. 50.

1078 Whish, s. 152 vd. Kılavuzda yalnızca ekonomik faydanın temel alınacağı açıkça ifade edilmiş ise de; Avrupa Komisyonunun muhtelif kararlarında ekonomik fayda dışında AB'nin politikaları çerçevesinde diğer olumlu etkilerin de dikkate alındığı görülmektedir (Whish, s. 155). G. Tekinalp ve Ü. Tekinalp de, işsizliğin önlenmesi, işsizlik sorunlarının hafifletilmesi, istihdamın artırılması gibi halleri de bu madde kapsamında gelişme ve iyileşme olarak değerlendirmiştir (s. 361).

1079 Topçuoğlu, ss. 252-253.

1080 Topçuoğlu, s. 253.

Spor müsabakalarının merkezî pazarlanması, hiç şüphesiz malların üretim ve dağıtımı ile hizmetlerin sunulmasında gelişme ve iyileşmeye ya da ekonomik veya teknik gelişmelere olanak sağlamaktadır[1081].

Merkezî pazarlama yöntemi, çoklu müsabakalardan oluşan lig organizasyonlarına katılan spor kulüpleri arasında adil bir gelir dağılımı öngörmek şartıyla kulüplerarası dayanışmayı sağlamaya hizmet etmektedir[1082]. Aksi takdirde, yani merkezî pazarlama yönteminin uygulanmaması halinde, kâr etme amacı güden yayın kuruluşları, yalnızca belli spor kulüpleriyle bireysel anlaşmalar aktedecek ve dolayısıyla yayın gelirleri belirli büyük kulüpler üzerinde yoğunlaşacaktır. Bu durumda, diğer spor kulüpleri en önemli gelir kaynağı olan yayın gelirlerinden mahrum kaldığı için spor kulüpleri arasında büyüyecek olan ekonomik uçurum, orta ve uzun vadede sportif rekabet üzerinde de olumsuz etkilerini gösterecektir. Oysa merkezî pazarlama yöntemi ile kulüpler arasında bir ayrım gözetilmemekte ve merkezî pazarlamadan elde edilen yayın gelirleri kulüpler arasında adil bir şekilde paylaşılmaya çalışılmaktadır. Adil gelir dağılımı hiç şüphesiz kulüplerin birbiriyle olan rekabetini dengeleyici bir rol üstlenmekte ve bu da sporun gelişmesine doğrudan katkıda bulunmaktadır[1083]. Bunun yanında, kamuoyunda yoğun ilgi gören futbol dışındaki basketbol gibi diğer sporların rekabetçi bir ürün yaratmaları için, merkezî pazarlama bir *zorunluluk* olarak karşımıza çıkmaktadır[1084]. Bu hükümle amaçlananın, ekonomik faydanın ötesinde diğer sosyal ve kültürel olumlu etkileri de kapsayacak şekilde geniş yorumlanması gerektiğini düşünüyoruz. Buna rekabeti sınırlayıcı anlaşmaların *sportif* yönden olumlu etkilerini de eklemek gerekir. Keza Avrupa Komisyonu da UEFA'nın Avrupa Şampiyonlar Ligi müsabakalarının merkezî pazarlanmasına muafiyet tanıdığı kararında, anlaşmanın malî dayanışma hükümlerinin Avrupa futbolunun gelişmesine katkıda bulunduğundan söz

---

1081 Danckert, s. 75.

1082 Aynı yönde bkz: Schürnbrand, s. 19; Karş. Martin Stopper, "Spielmanipulation: Das Bundeskartellamt kennt das richtiger Ergebnis der TV-Zentralvermaktung", SpuRt 4/2008, (Spielmanipulation), s. 178; Jungheim, Medienrechte, s. 14; Karş. Fietz, ss. 89-90.

1083 Weihs da spor müsabakalarının merkezi pazarlanmasını tekil müsabakaların pratikte pazarlanmasının neredeyse imkânsız olması ve kulüpler arasındaki mali dengeyi sağlaığı gerekçesiyle merkezi pazarlamayı bir zorunluluk olarak görmektedir (Kartellrecht, s. 161).

1084 Ahrens ve Jänich, ss. 28-29.

etmiştir[1085]. Burada dikkat edilmesi gereken husus, merkezî pazarlama sonucu yapılan anlaşmalarla elde edilen gelirin kulüpler arasında mümkün olduğunca adil bir şekilde dağılımını sağlayacak bir model benimsenmiş olmasıdır. Bu amaçla, son zamanlarda birçok profesyonel futbol liginde yayın haklarından elde edilen gelirlerin önemli bir kısmı, dayanışma primi altında kulüplere eşit oranda dağıtılmaktadır. Bundan geri kalan kısım ise, yine objektif kriterler içeren başarı primi altında paylaştırılmaktadır. Bu model sayesinde, birçok spor kulübü yayın gelirlerinden elde ettikleri ücretlerle transfer ve yatırımlar yapabilmekte, ekonomik yönden güçlü diğer spor kulüpleriyle rekabet edebilmektedirler[1086]. Böylece rekabetçi bir yapı içinde kamuoyunun müsabakalara ilgisi artarak devam etmektedir. Bu da ekonomik bir gelişme olarak görülebilir[1087]. Belirtmek gerekir ki; bu hüküm anlamında bir ekonomik veya teknik gelişme, anlaşmaya taraf teşebbüslerle sınırlı kalmamalıdır.

Avrupa Komisyonu da UEFA Şampiyonlar Ligi kararında, futbol kulüpleri ve UEFA'nın merkezî pazarlama anlaşmasının Şampiyonlar Liginin üretimi ve dağıtımını geliştirdiğine hükmetmiştir. Komisyona göre; bu anlaşmayla kaliteli bir ürün ortaya çıkmakta, medya kuruluşlarına, futbol kulüplerine ve izleyicilerine önemli avantajlar sağlanmaktadır. Organizasyonu oluşturan tekli müsabakalar toptan ve tek bir noktadan merkezî olarak pazarlanarak, kulüplerin ilerleyen turlarda olası elenmelerine yönelik olarak yayıncıların taşıdığı riskler ve belirsizlikler de minimize etmektedir[1088]. Bununla birlikte Komisyon kararında, canlı yayın paketlerinin yalnızca ödemeli televizyonlara satılabileceği yönündeki anlaşma hükmünde herhangi bir yarar bulunmadığını belirterek, futbol kulüplerini kendilerine ödemeli

---

1085 Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, L 291; Aynı şekilde ilk derece mahkemesi, *Laurent Piau v Commission of the European Communities* of 26 January 2005 Case T-193/02 kararında FIFA'nın futbolcuların menajerleriyle ilgili zorunlu lisans sisteminin oyuncu menajerlerinin profesyonel ve etik standartlarını yükseltmek suretiyle kısa kariyeri olan futbolcuları korumak amacıyla ekonomik gelişmeye katkı sağlayabileceğini belirtmiştir

1086 Karş. Johannes Wertenbruch, "Die zentrale Vermarktung von Fußball-Fernsehrechten als Kartell nach § 1 GWB und Art. 85 EGV", **ZIP** 33/1996, s. 1424; Sauer, s. 97.

1087 Wertenbruch, s. 1423; Tumbrägel, s. 182; Sauer, s. 96. Karşı görüş için bkz: Weihs, Zentrale Vermarktung, s. 299 vd.

1088 Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, L 291; Rekabet Kurulu da bir kararında; yayın haklarını talep eden yayıncılar açısından liglerin, eleminasyon usûlünün uygulandığı diğer organizasyonlara göre daha az risk ifade ettiğini belirtmiştir (RK Karar No: 09-42/1087-272, Karar Tarihi: 16.09.2009).

bir televizyon kanalından uygun bir teklif gelmemesi halinde, bu haklarını ücretsiz televizyon kanallarına da satabileceğini ifade etmiştir[1089].

b. Tüketicinin Yarar Sağlamış Olması Şartı

Rekabeti sınırlayıcı anlaşma, uyumlu eylem ve kararların muafiyetten yararlanabilmesinin ikinci koşulu, tüketicinin bundan yarar sağlamış olmasıdır (RKHK m. 5/II b). Tüketicinin bu türden anlaşma, uyumlu eylem ve kararlardan sağlamış olduğu yarar; başta mal veya hizmet kalitesinin artması ve fiyatların düşmesi olmak üzere, ürün çeşitliliğin artması, tüketicilerin ürünlere yer ve zaman itibariyle kolayca ulaşabilmesi, satış sonrası hizmetlerin artması, ekonomiye yeni malların kazandırılması, garanti kapsamı ve süresinin artması, dağıtım ağının yaygınlaşması, müşterilere düzenli servis imkânı sağlanması şeklinde ortaya çıkabilir[1090]. Tüketicinin yarar sağlama koşulunun geniş yorumlanması gerekir. Dolayısıyla sadece doğrudan değil, dolaylı yararlar da bu kapsamda değerlendirilmelidir[1091]. Ayrıca tüketicinin yarar sağlamış olması şartı, fiyatların düşmesini zorunlu kılmaz[1092].

Muafiyet kapsamında tüketici; 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanundaki *tüketici* kavramından daha *geniş* olarak yorumlanır. Buna göre; bir mal veya hizmeti satın alarak nihai olarak kullanan veya tüketen gerçek veya tüzel kişiler yanında, bu mal veya hizmetlerin alıcısı konumundaki toptancı, perakendeci gibi diğer kişiler de tüketici kapsamında değerlendirilmektedir[1093]. Bu anlamda, malı herhangi bir üretim aşamasında kullanan herkes, hatta ara mal olarak kullanan üreticiler de tüketici olarak kabul edilmektedir[1094].

Kanunumuzda yalnızca tüketicinin yarar sağlamış olmasından söz edilmekle birlikte, mehaz AB Lizbon Anlaşmasının metninde tüketicilerin ortaya çıkan faydadan adil bir pay almaları gerektiğinden söz edilmektedir (ATA m. 101/III).

1089 Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, L 291.

1090 Aslan, s. 118; İnan ve Piker, s. 51; Topçuoğlu, s. 254; Güven, s. 132.

1091 Aslan, s. 118.

1092 Danckert, s. 70.

1093 Whish, s. 158; G. Tekinalp ve Ü. Tekinalp, s. 424; Güven, s. 133; Topçuoğlu, s. 254.

1094 Efem ve Badur, s. 94.

Tüketicilerin ortaya çıkan sonuçlardan doğrudan yarar sağladığı durumlarda, onlar için adil pay alma şartının gerçekleştiği kabul edilmektedir[1095].

Rekabeti sınırlayıcı anlaşmaların tüketiciler yönünden doğuracağı sonuçlar belirlenirken, anlaşmanın tüketiciye sağlayacağı yarar ile zarar dengesi gözetilerek yararı ağır basan anlaşmalara muafiyet tanınacaktır[1096].

Spor müsabakalarının merkezî pazarlanmasının tüketiciye yarar sağlama koşulunun gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit etmek için, öncelikle kimlerin tüketici kapsamına girdiğini belirlemekte yarar vardır. Ürünün nihai kullanıcısı olan izleyiciler yanında, ürünün doğrudan ve dolaylı tüm alıcıları tüketici konumundadır. Bu nedenle merkezî pazarlamaya konu olan yayın haklarının alıcısı konumundaki radyo, televizyon, internet ve diğer tüm medya kuruluşları ile bu yayınları izleyen ve takip eden izleyiciler de tüketici kapsamındadır[1097].

Ürünün tüm alıcılarının ve nihai kullanıcısı olan izleyicilerin tüketici olduğunu saptadıktan sonra, bu tüketicilerin rekabeti sınırlayıcı anlaşmadan yarar sağlayıp sağlamadığını tespit etmek gerekir. Öncelikle yayın haklarının alıcısı konumundaki medya kuruluşları bakımından değerlendirecek olursak, yayın haklarının alıcısı, başka bir deyişle tüketicisi konumundaki medya kuruluşlarının merkezî ve münhasırlık esasına göre pazarlamadan yarar sağlamış olmaları için, yayın haklarının *çoğulcu* bir anlayış içinde pazarlanması gerekmektedir. Bu nedenle son zamanlarda yayın hakları eskiden olduğu gibi tek bir yayın kuruluşuna münhasırlık sağlayacak şekilde tüm yayın haklarını kapsayacak şekilde değil, farklı medya kuruluşlarının yayın haklarını satın almasını sağlayacak değişik paketler

---

1095 Topçuoğlu, s. 255. Buna karşın, AB Komisyonu davalı teşebbüsün yeniden satış fiyatlarının tespitiyle kitap satıcıları müşterilerine düzenli olarak kitap listeleri göndermek ve kişisel talepleri karşılamak gibi yan hizmetlerden tüketicinin sağladığı dolaylı yararları tüketicilerin yararlanabileceği "*adil bir pay"* olarak görmemiştir (Topçuoğlu, s. 255). Burada sözü edilen *"yarar"* şartı, kâr anlamında kullanılmamıştır. Yarar; rekabetin kısıtlanması, dolayısıyla üretim ve dağıtımın gelişmesi sonucu ortaya çıkacak ekonomik avantajlar olarak anlaşılmalıdır. Bu ekonomik avantajlardan tüketicinin de hakça bir pay alması gerekli görülmüştür (Badur ve Efem, s. 94).

1096 Topçuoğlu, s. 255.

1097 Karş. Wertenbruch, s. 1424; Jänich, s. 443; Tumbrägel, s. 186; Weihs, Zentrale Vermarktung, ss. 300-301; Waldhauser, s. 271; Sauer, s. 97; Stoper, Spielmanipulation, s. 179; Jungheim, Medienrechte, s. 14; Danckert, s. 70; Ahrens ve Jänich, s. 29.

halinde pazarlanmaktadır. Örneğin, bir spor müsabakasının canlı yayın hakları, bant yayın hakları, özet veya haber amaçlı görüntüleri, internet veya mobil yayın hakları farklı paketler halinde satılmaktadır[1098]. Böylece farklı yayın paketleri farklı medya kuruluşları tarafından satın alınabilmekte, medya kuruluşları kendileri açısından daha az ekonomik risk taşıyan müsabakalar bütünü için orta ve uzun vadeli yatırımlar yapmakta ve reklam verenlerle ilişkilerini önceden belirlenmiş bir plan içinde düzenleme olanağına sahip olarak merkezî pazarlama yönteminden ayrı ayrı yarar sağlamaktadırlar[1099]. Gerçekten de merkezî pazarlama, medya kuruluşlarına daha gelişmiş üretim ve iletim teknolojilerine, daha kaliteli televizyon programlarına, prodüksiyon ve sunumlarına yatırım yapmalarına imkân tanıyacak ölçüde bir verimlilik getirmektedir[1100].

Diğer yandan, rekabeti sınırlayıcı merkezî pazarlama anlaşmasının medya kuruluşları dışında ürünün nihai kullanıcısı olan izleyiciler açısından yarar sağlayıp sağlamadığı da araştırılmalıdır. Hiç şüphesiz, ürünün ödemeli medya kuruluşları tarafından satın alınıp pazarlanması halinde, kural olarak izleyicinin bundan yarar sağlamadığı düşünülebilir[1101]. Ancak aksi durumda, yani yayın haklarının bireysel pazarlanması halinde ve her bir kulübün müsabakalarının farklı medya kuruluşları tarafından satın alınması halinde, bunun tüketicinin ürüne kolayca ulaşabilme imkânından mahrum bırakacağı açıktır[1102]. Tüketici, merkezî pazarlama ve münhasırlık sayesinde o spor organizasyonunu oluşturan bütün müsabakalara tek bir yayıncı üzerinden ulaşabilmekte, müsabakaları bir bütün halinde izleyerek

---

1098 UEFA Şampiyonlar Ligi medya haklarının açık teklif yoluyla ayrı paketler halinde satışı, küçük ve orta ölçekli kuruluşlar dahil birçok yayıncıya UEFA Şampiyonlar Ligi içeriğini satın alma imkânı vermektedir. Yayın haklarının, içerik ve yayın aracı türü itibariyle ayrı paketler halinde satışının sağlanması, bu tür medya haklarıyla ilgilenen şirketlerin teklif verme fırsatlarını da güvence altın almaktadır (Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, L 291).

1099 Wertenbruch yayın haklarının paketler halinde ayrıştırılmadan tek bir yayıncıya satılmasının ve belirli müsabakaları değil, bütün müsabakaları satın almaya ve yayınlamaya zorlanmasının teknik ve personel donanımı gerektirdiğini, bunun da ancak uzun dönemler için yayın haklarının satın alması durumunda mümkün olabileceğini belirterek bunun yayın haklarını alan medya kuruluşunun yararına olduğunu belirtmiştir (s. 1424).

1100 Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, L 291.

1101 Sauer, s. 97.

1102 Karş. Sauer, s. 97; Stopper, Spielmanipulation, s. 179.

değerlendirme imkânına kavuşabilmektedir[1103]. Merkezî pazarlama yerine bireysel pazarlama olması halinde ise, kâr amacıyla hareket eden medya kuruluşlarının kamuoyunda ilgi görmeyen spor müsabakalarına yayınlamaması halinde, tüketicinin bu müsabakalara erişimi ve haber alma özgürlüğü ciddi anlamda tehdit altında kalabilecektir. Bundan başka tüketici niteliğindeki medya kuruluşlarının yaptıkları yatırımlar sayesinde, nihai tüketici konumundaki izleyiciler daha kaliteli ve nitelikli bir görüntü ve yayın içeriğine kavuşabileceklerdir[1104]. Bunun dışında, bütün müsabakaların yayınlama zorunluluğu getirilmesi halinde, izleyici dilediği müsabakalara erişim sağlayarak bunları seçme imkânına sahip olabilecektir.

Sonuç olarak, rekabeti kısıtlayıcı merkezî pazarlama-münhasırlık ile tüketici yarar-zarar dengesi gözetildiğinde, kural olarak muafiyet için gerekli olan tüketicinin yarar sağlamış olması şartının belirli şartlar altında gerçekleşebileceği söylenebilir[1105].

c. İlgili Piyasanın Önemli Bir Bölümünde Rekabetin Ortadan Kalkmaması Şartı

Rekabeti sınırlayıcı anlaşmalara muafiyet tanınmasının olumsuz koşullarından ilki, ilgili piyasanın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalkmamış olmasıdır. Rekabeti sınırlayıcı anlaşma ile malların üretim ve dağıtımı ile hizmetlerin sunulmasında gelişme ve iyileşmelerin ya da ekonomik veya teknik gelişmenin sağlanmış ve tüketici bundan yarar sağlamış olsa bile, bu anlaşmanın ilgili piyasanın önemli bir bölümünde rekabeti ortadan kaldırmamış olması gerekir. Belirli bir mal veya hizmet piyasasının önemli bir bölümünde rekabetin tamamen ortadan kaldırılmaması şartının incelenebilmesi için, öncelikli olarak *ilgili piyasanın tespiti* zorunludur[1106]. İlgili piyasadan kasıt, ilgili ürün pazarı ve coğrafi pazardır. Rekabeti sınırlayıcı anlaşma ile ilgili ürün pazarı ve coğrafi pazarın önemli bir bölümünde rekabetin tamamen ortadan kaldırılmamış olması gerekir.

1103 Karş. Weihs, Zentrale Vermarktung, s. 303; Schürnbrand, s. 19; Nolte, Sport, s. 54.

1104 Karş. Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, L 291.

1105 Aynı yönde Wertenbruch, s. 1424; Weihs, Zentrale Vermarktung, s. 300 vd.; Tumbrägel, s. 185 vd.; Aksi yönde bkz: Waldhauser, s. 272.

1106 Topçuoğlu, s. 256; Ahrens ve Jänich, s. 30.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, herhangi bir rekabet sınırlamasının bu koşul için yeterli olmadığıdır, rekabetin hissedilir biçimde sınırlanması hatta rekabetin önemli ölçüde sınırlanması yeterli olmayacaktır, rekabetin ilgili piyasanın önemli bölümünde tamamen ortadan kalkması gerekir[1107].

Uygulamada bu hususun belirlenebilmesi için anlaşmaya taraf olan teşebbüslerin sahip oldukları pazar paylarının analizi yapılmaktadır[1108]. Pazar payı ne kadar yüksekse, ilgili piyasanın anlaşmadan etkilenmesi o derece yoğun olmaktadır[1109]. Ancak tarafların pazar paylarının yüksek olması, tek başına anlaşma ile her zaman ilgili malların önemli bir bölümü için rekabetin tamamen ortadan kalkmasına yol açmaz[1110].

Spor müsabakalarının merkezî pazarlanmasının ilgili piyasada rekabeti kaldırıp kaldırmadığını tespit ederken, öncelikle ilgili piyasanın, başka bir deyişle ilgili ürün pazarı ve ilgili coğrafi pazarın tespiti gerekir[1111]. Daha sonra ilgili pazarda, rakiplerin pazar paylarının araştırılması gerekir. Spor müsabakaları yönünden ilk tespitimiz, futbol müsabakaları yayın haklarının diğer müsabaka yayın haklarıyla ikame edilemeyeceği, yani aynı pazarda olmadığı ve ayrı bir pazar oluşturduğudur[1112]. Spor müsabakalarının yayın hakları pazar payları araştırılırken sporun türü yanında, yayın aracı, spor etkinliğinin ulusal-uluslararası olması gibi farklı değişkenlere göre bir ayrım ve analiz yapmak gerekir. Belirtmek gerekir ki; spor federasyonları tarafından pazarlanan yayın haklarının ne kadar oranda pazar payına tekabül ettiğini, her bir olay ve ürün bakımından ayrı ayrı değerlendirmek

---

1107 İnan ve Piker, s. 52.

1108 İnan ve Piker, s. 52; Topçuoğlu, s. 257.

1109 İnan ve Piker, s. 52.

1110 Efem ve Badur, s. 96.

1111 İlgili ürün pazarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz: yuk. Üçüncü Bölüm, II D 2.

1112 Waldhauser, s. 273; Futbol dışındaki diğer spor müsabakaları büyük ölçüde kendi aralarında ikame edilebilir olması nedeniyle futboldan ayrı bir yayın hakları piyasası oluşturmaktadırlar (Weihs, Zentrale Vermarktung, s. 309); Tumbrägel de, FIA'nın Formula 1 yayın hakları konusunda tekel oluşturduğunu, FIA'nın yayın haklarını merkezi pazarlamasının ilgili piyasada rekabeti ortadan kaldırdığını belirtmektedir (ss. 190-191).

gerekir[1113]. Bunun yanında yayın hakları, *şeffaf ve ayrımcı olmayan* bir usûlle pazarlanmalıdır[1114].

Türkiye'de TFF, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içindeki futbol müsabakaları yayınlamaya yetkili tek kurumdur. TFF; Türkiye Süper Lig, 1. Lig, Türkiye Kupası ve Süper Kupa gibi müsabakaların yayın haklarını kendisi pazarlarken, bunlar dışında kalan futbol müsabakalarının yayın sözleşmesi yapma yetkisini kendi *gözetim ve onayına tabi olmak kaydıyla* futbol kulüplerine bırakmıştır. TFF'nin yayın hakları konusundaki bu tekel konumu ve yüksek orandaki pazar payı futbol yayın hakları piyasasında rekabeti ortadan kaldırmaktadır.

Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması kararında, UEFA'nın Şampiyonlar Ligi müsabakalarını merkezî pazarlamasının ilgili piyasalarda rekabeti kaldırmadığına hükmetmiştir[1115]. Komisyona göre; *"ilgili pazarların alanına giren bazı futbol turnuvalarının yayın hakları satın alınabilir durumdadır. Örneğin, UEFA'ya göre UEFA Şampiyonlar Ligi ilgili pazardaki hakların sadece %20'sini oluşturmaktadır*[1116]*. Yeni medya hakları, oluşmakta olan pazarları etkilediğinden UEFA Şampiyonlar Liginin bu pazarlardaki yerini önceden bilmek mümkün değildir. Ancak bu konumun geleneksel televizyon hakları pazarından daha güçlü olmayacağı düşünülmektedir. UEFA Şampiyonlar Liginin medya hakları yıl boyunca düzenlenen futbol etkinlikleri içeriğini satın almak isteyen medya kuruluşlarının karşısındaki birçok seçenekten sadece biridir.*

Dahası, UEFA Şampiyonla Liginin merkezî pazarlamayla satılan medya hakları birçok hak paketine bölünmüştür ve bunlar bütün istekli medya kuruluşlarına rekabete açık bir teklif prosedürü içinde sunulmaktadır. Bu da, birden fazla medya kuruluşunun UEFA Şampiyonlar Ligini medya haklarını satın alabilmesini sağlamaktadır. Sonuçta hem UEFA, hem de futbol kulüpleri ligin medya haklarını münhasırlık oluşturmayacak bir temelde belli kategorilerde satabilmektedir. İlgilenen alıcıların, medya haklarını birçok kaynaktan alma şansı bulunmaktadır.

1113 Waldhauser, s. 273.

1114 Jungheim, Medienrechte, s. 15; Schürnbrand, s. 19.

1115 Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, L 291.

1116 Ayrıca bkz: Wertenbruch, s. 1425.

Böylece bu hakların merkezî olarak pazarlanması ilgili piyasada rekabeti önemli ölçüde sınırlayacak nitelikte değildir".

d. Rekabetin Zorunlu Olanlardan Fazla Sınırlanmaması Şartı

Rekabeti sınırlayan anlaşmalar üretim veya dağıtımın gelişmesine veya ekonomik ya da teknik ilerlemeye katkıda bulunabilir ve tüketiciler bundan yarar sağlayabilir. Ancak bu amaçların elde edilmesi için rekabetin zorunlu olandan fazla sınırlanmamış olması gerekir (RKHK m. 5/I-d). Görüldüğü üzere Kanun, muafiyet için yalnızca üretim ve dağıtımın gelişmesini veya teknik ya da ekonomik ilerleme ile tüketicinin bundan yarar sağlamış olmasını yeterli görmemiş, anlaşmada bu amaçlara ulaşılması için rekabetin zorunlu olandan fazla sınırlanmamasını şart koşmuştur. Böylece, rekabeti sınırlayıcı anlaşmadaki kısıtlayıcı kayıtların asgari düzeyde tutulması sağlanmaya çalışılmıştır[1117]. Anlaşmada zorunlu olmayan kısıtlamalar bulunması halinde, muafiyet talebi tamamen reddedilebileceği gibi, bu tür kayıtların kaldırılmasına bağlı olarak *şartlı muafiyet kararı* da verilebilir[1118].

Bir görüşe göre; zorunlu olmayan deyimi, ilk önce üretimin gelişmesinin veya teknik veya ekonomik ilerlemenin ve tüketicinin bundan yarar sağlamasının, bu kısıtlamalar olmaksızın gerçekleşmemesi halini ifade eder. Bundan başka, arzu edilen amaçları aşan kısıtlamalara gidilmemelidir. Buna karşın, getirilen kısıtlama ile elde edilen başarı arasında bir oran bulunmasını talep etmez. Sadece amacın gerçekleşmesi için gerekli ölçünün aşılmamasını talep eder[1119].

Bir diğer görüşe göre ise; kısıtlama ile amaç arasında bir oran olması gerekir[1120]. Kısaca *ölçülülük ilkesi* olarak ifade edilen bu görüşe göre; sınırlama, elde edilmek istenen olumlu amaca uygun ve o amacın elde edilmesi için gerekli

---

1117 Topçuoğlu, s. 255.

1118 Topçuoğlu, s. 255.

1119 Badur ve Efem, s. 95.

1120 Badur ve Efem, s. 95. Yazarlara göre; zorunlu olmayan kısıtlamalara gidilmemesi unsuru, amaç ile kısıtlama arasında bir oranlılığı gerektirmez. Bu konu daha ziyade, üretimin ve dağıtımın gelişmesi içinde değerlendirilmelidir. Sonuç olarak, rekabete bu anlamda getirilen kısıtlamanın, öncelikle amaca ulaşmak için zorunlu olması ve amacın ötesine gitmemesi gerekir.

olmalıdır[1121]. Diğer yandan, hangi görüş kabul edilirse edilsin, bir anlaşmanın amaçların elde edilmesi için zorunlu olandan fazla sınırlanmaması her bir somut olay için ayrı ayrı değerlendirilmelidir[1122]. Muafiyet bakımından bu şartın varlığını kabul için, her bir anlaşmanın yorumlanarak amacının tespiti gerekmektedir[1123].

Spor müsabakalarının yayın haklarının merkezî pazarlanmasının ekonomik gelişmeyi ve sağladığını ve tüketicilerin de bundan yarar sağladığını belirtmiştik. İşte bu amaçlara ulaşmak için rekabetin zorunlu olandan fazla kısıtlanmaması gerekir. Başka bir deyişle, birincisi; merkezî pazarlama dışında bir yöntemle, mesela bireysel pazarlama ile de bu amaçlara ulaşılabiliyorsa, bu tür anlaşmalara muafiyet tanınamaz. Keza bu tür amaçlara ulaşmak için merkezî pazarlama bir zorunluluk olsa dahi, bu amaçlara ulaşmak için rekabetin mümkün olduğunca asgari düzeyde kısıtlanması gerekir. Anlaşmada zorunlu olmayan kısıtlamalar içeren koşullar bulunması halinde, muafiyet talebi reddedilebilir veya bu koşulların kaldırılmasına bağlı olarak şartlı muafiyet tanınabilir.

Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması kararında[1124]; UEFA'nın Şampiyonlar Ligi odaklı bir ürün yaratmakta haklı bir çıkarı olduğunu kabul etmiştir. UEFA, bu ürünü yaratırken yayıncı kuruluşlara, yayın hakları ajanslarına ya da başkalarına kendi adına UEFA Şampiyonlar Ligi odaklı bir ürün yaratmak konusunda güvenmek zorunda değildir. Eğer UEFA kendisi, üyeleri ve medya ürününün taraflarının yararlarını güvence altına almak istiyorsa, bu tür bir ürünün üretiminde rol üstlenmesi kaçınılmazdır. İkinci olarak Komisyon, bu tür bir ürünün bireysel olarak kulüpler tarafından pazarlanması halinde, ürünün ulaşılabilirliği ve kalitesi garanti altına alınsa da, UEFA Şampiyonlar Liginin uluslararası bir etkinlik olması nedeniyle birçok farklı ülkeden katılımcısının bulunması nedeniyle bu durumun medya kuruluşları ve izleyiciler için bir zorluk oluşturacağını kabul etmektedir. Bunun dışında, merkezî pazarlama anlaşması ile ilgi çekip çekmeyeceği

---

1121 İnan ve Piker, s. 52.

1122 Topçuoğlu, s. 257.

1123 İnan ve Piker, s. 52. Örneğin, tek satıcılık hakkı veren bir dağıtım sözleşmesinde yeniden satıcıya tanınan münhasır bölge, anlaşmadan beklenen amacın gerçekleştirilmesi için gereken zorunlu bir sınırlama olarak kabul edilmektedir.

1124 Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, L 291.

dikkate alınmaksızın bütün müsabakalar spor organizasyonundan önce toplu olarak satılmaktadır. Böylece, merkezî pazarlama sayesinde izleyicilerin kamuoyunda daha az ilgi gören ve fakat ürünle bütünleşik spor müsabakalarına erişme imkânı da sağlanmış olacaktır. Bireysel pazarlama halinde ise, medya kuruluşları daha az ilgi gören veya sözgelimi iddiası kalmayan kulüplerin müsabakalarını satın alma yoluna gitmeyecek ve böylece izleyicinin dikkatini çekmeyecek değerli bir ürün ortaya çıkmamasının yanında, merkezî pazarlama ile elde edilecek gelirden daha az bir gelir elde edilecektir. Bu durum da hiç şüphesiz ekonominin gelişmesini ve tüketicinin yarar sağlaması gibi koşulları olumsuz etkileyecektir. Yayın haklarının asli sahibi spor kulüpleri yönünden de, iki takımın karşılaşma şeklinde mücadele ettiği bir spor müsabakasında, yayın hakkı sahibi iki kulübün, başka bir deyişle iki satıcının ürünü pazarlaması halinde elde edeceği gelir, aynı ürünün tek bir satıcıda olması halinde elde edilecek gelirden daha az olacaktır. Zira aldığı ürünle piyasadaki rakiplerinden farklılaşmak isteyen bir medya kuruluşu, bütün rakiplerinin de satın alabileceği bir hakla daha az ilgilenecektir[1125]. Bunun dışında, canlı yayın hakları dışındaki diğer medya haklarının da merkezî olarak pazarlanması, ürünün bütünlüğünü korumak ve ürünü daha cazip hale getirmek bakımından önem taşımaktadır. Merkezî olarak paketlenmiş ürünler, tek bir kulübe değil, organizasyonun kendisine odaklanmıştır ve bunlar en etkin biçimde merkezî ve toptan satış yolu ile pazarlanabilir.

Buna karşın, merkezî pazarlama dışında rekabeti daha az kısıtlayıcı anlaşmalar yoluyla da ürünün gelişmesi ve iyileşmesi veya ekonominin gelişmesi sağlanabilir. Birincisi, kulüpler bireysel pazarlama yoluyla yayın haklarını satabilirler. İkincisi, spor federasyonları kulüplerin temsilcisi sıfatıyla onlar adına bireysel olarak bu ürünü pazarlayabilir[1126]. Üçüncüsü, kulüplerarası dayanışmayı sağlamak amacıyla merkezî pazarlama anlaşması yerine bir fon oluşturabilir[1127]. Tüm bu olanaklar, rekabeti merkezî pazarlama anlaşmasından daha az sınırlayıcı nitelikte

---

1125 Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, L 291.

1126 Waldhauser, s. 272; Jänich, s. 443.

1127 Tumbrägel, s. 189, Waldhauser, s. 272; Sauer, s. 97; Schwarze ve Hetzel, s. 594; Fon, spor kulüplerinin müsabakalarını kural olarak bireysel pazarlamasını ve bu bireysel pazarlamadan elde ettiğin gelirin bir kısmını diğer kulüplere paylaştırılması için fona vermesi anlamına gelmektedir (Weihs, Kartellrecht, s. 163); Fon dışındaki diğer alternatif modeller için bkz: Körber, s. 66 vd.; Ayrıca bkz: Weihs, Zentrale Vermarktung, s. 132 vd.

olup merkezî pazarlama anlaşmasını bir zorunluluk olmaktan çıkarmaktadır[1128]. Ancak bu olanakların sağlayacağı yararların, merkezî pazarlama anlaşması ile sağlanan ürünün gelişmesi ve iyileşmesi veya ekonominin gelişmesi ile tüketicinin bundan yarar sağlamasından daha fazla olacağı şüphelidir[1129]. Başka bir deyişle, merkezî pazarlama dışındaki rekabeti daha az sınırlayıcı diğer imkânların uygulanmasının, merkezî pazarlamaya oranla ürünün gelişmesi ve iyileşmesi ile ekonominin gelişmesine katkısı daha az ve yavaş olacaktır. Kanaatimizce, merkezî pazarlama dışındaki rekabeti daha az kısıtlayıcı diğer formüllerin varlığı, bu tür anlaşmalara muafiyet tanınmasını engellemez[1130]. Avrupa Komisyonu da, diğer imkânların uygun olmadığı veya daha az etkin olduğu durumlarda muafiyet için zorunlu olan rekabetin zorunlu olandan fazla kısıtlanmadığı koşulunun gerçekleştiğini kabul etmektedir[1131]. Gerçekten de ürünün verimliliği ve ekonominin gelişmesi ve bunlardan tüketicinin yarar sağlaması amacına yönelik en etkin yöntem, merkezî pazarlama ve münhasırlık anlaşmalarıdır. Büyük ve küçük kulüpler arasında malî dengeyi kurmak ve yayın haklarından elde edilen gelirin bunlar arasında adil paylaşımını sağlamak merkezî pazarlama anlaşması en ideal yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır[1132].

Sonuç itibariyle, merkezî pazarlama anlaşmasıyla getirilen ve üretimin ve ekonominin gelişmesi ve tüketicinin yarar sağlaması amacı güden rekabeti sınırlayıcı koşulların, spor kulüplerinin ve medya kuruluşlarının ekonomik yapıları da dikkate alındığında *zorunlu* oldukları kabul edilebilir. Bununla birlikte, hakları pazarlamaya yetkili olan ulusal ve uluslararası federasyonların bunları pazarlayamaması halinde, artık bu faydanın varlığından söz edilemez. Böyle bir durumda kulüplerin kendi yayın haklarını bireysel olarak pazarlamalarına imkân tanınmalıdır. Kulüplere

---

1128 Tumbrägel, s. 189; Waldhauser, s. 272; Jänich, s. 443; Weihs, Zentrale Vermarktung, s. 306; Sauer, s. 97.

1129 Karş. Waldhauser, s. 272.

1130 Aynı yönde bkz: Wertenbruch, s. 1424; Aksi yönde bkz: Weihs, Zentrale Vermarktung, s. 305 vd.

1131 Wertenbruch, s. 1424.

1132 Spor müsabakalarının bireysel olarak pazarlanabildiği İspanya Futbol Liginde Real Madrid ve Barcelona gibi kulüplerle diğer spor kulüpleri arasındaki ekonomik ve sportif fark gitgide daha da açılmaktadır. Bu durum uzun vadede lig ürününün kalitesinin düşmesine yol açabilecektir.

bireysel pazarlama imkânının tanınmamasının, yukarıda sözü edilen amaçlara ulaşılması için zorunlu olduğundan söz edilemez[1133].

H. Hâkim Durumun Kötüye Kullanılması Yasağı

1. Hâkim Durum ve Tespiti

Hâkim durum, en geniş haliyle, bir teşebbüsün pazardaki diğer rakiplerinden bağımsız olarak belirli bir pazarda etkin rekabeti önleme gücü olarak ifade edilmektedir[1134]. RKHK'da *hâkim durum*; belirli bir piyasadaki bir veya birden fazla teşebbüsün, rakipleri ve müşterilerden bağımsız hareket ederek fiyat, arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücünü ifade etmektedir (RKHK m. 3). Önemle belirtmek gerekir ki; rekabet hukukunda hâkim durumda bulunmak değil, *hâkim durumun kötüye kullanılması* hukuka aykırı ve yasak olarak kabul edilmiştir[1135]. Bu nedenle tek başına hâkim durumda bulunmak, kötüye kullanma için yeterli değildir. Hâkim durumun belirlenmesinde, öncelikle ilgili piyasanın tespit edilmesi gerekir. Daha sonra ilgili piyasada hâkim durumun var olup olmadığı ve en nihayetinde hâkim durumun kötüye kullanılıp kullanılmadığı araştırılır.

Aynı piyasada birden fazla hâkim teşebbüs bulunabilir. Bu teşebbüsler yapacakları anlaşma veya birlikte gerçekleştirecekleri davranışlarla hâkim durumlarını birlikte kötüye kullanabilecekleri gibi, bu teşebbüslerden her biri hâkim durumlarını tek başına da kötüye kullanabilir[1136].

Belirtmek gerekir ki; hâkim durumda bulunma ile tekel durumda olma birbirinden farklı kavramlardır. Tekel durumunda, pazarda tek bir teşebbüs faaliyet göstermekte ve doğal olarak bu teşebbüs hâkim durumda iken, tekelin sözkonusu olmadığı yani pazarda birden fazla teşebbüsün bulunduğu durumlarda da hâkim durum sözkonusu olabilmektedir[1137].

1133 Avrupa Komisyonu UEFA Ortak Satış Anlaşması Kararı, OJ 8.11.2003, L 291.

1134 Laier, Berichterstattung, s. 492; Efem ve Badur, s. 98; Nolte, Sport, s. 56.

1135 Özsunay, Kartel Hukuku, ss. 177-178; Schroeder, s. 6.

1136 İnan ve Piker, s. 57.

1137 Güven, s. 148.

Bir teşebbüsün hâkim durumda olup olmadığının en önemli göstergelerinden birisi onun ilgili piyasada sahip olduğu pazar payıdır[1138]. Bu nedenle Rekabet Kurulu hâkim durumun tespitinde, ilk aşama olarak teşebbüslerin pazar paylarını araştırmaktadır. Hangi oranda pazar payının varlığı halinde teşebbüslerin hâkim durumda olup olmayacağına ilişkin kesin bir değerlendirme yapmak ise mümkün değildir[1139]. Bu konuda gerek Türk rekabet hukukunda, gerekse Avrupa rekabet hukukuna ilişkin kararlarda her olay kendi içinde değerlendirilmiş ve farklı pazar paylarına sahip teşebbüsler hâkim durumda sayılmışlardır[1140].

Ancak pazar payı hâkim durumun belirlenmesinde tek başına belirleyici değildir[1141]. Zira ekonomik ve finansal güç, güçlü dağıtım ağı, marka üstünlüğü, ürün çeşitliliği, sahip olunan teknoloji gibi çeşitli açılardan güçlü olan bir teşebbüs, ilgili piyasadaki pazar payı düşük olmakla birlikte piyasadaki rekabeti sınırlayacak etkin bir güce sahip olabilir[1142]. Bu nedenle, bir teşebbüsün ilgili piyasada hâkim durumda olup olmadığının tespiti için onun pazar payı yanında, belirli bir pazar gücünün olup olmadığı da araştırılmalıdır.

Hâkim durum değerlendirilirken sadece ilgili teşebbüslerin sahip olduğu pazar payı değil, rakip teşebbüslerin sahip olduğu pazar payları da dikkate alınır[1143]. Teşebbüs, yüksek pazar payına sahip olmakla birlikte diğer teşebbüslerin payları çok düşük değilse ve rekabetçi bir baskı oluşturuyorsa yüksek pazar payına rağmen hâkim durumda sayılmayabilir[1144].

Pazar payının yanı sıra; teşebbüslerin sahip olduğu dikey dağıtım sistemleri, pazarlama sistemleri, mal ve hizmetlerin kalitesi, fazla kapasite, teknolojik gelişme,

---

1138 Aslan, s. 164; İnan ve Piker, s. 58.

1139 Aslan, s. 165; İnan ve Piker, s. 59.

1140 İnan ve Piker, s. 59.

1141 Aslan, s. 164; Güven, s. 177 vd.; İnan ve Piker, s. 59.

1142 Güven, ss. 177-178; İnan ve Piker, s. 60.

1143 Aslan, ss. 164-165; Güven, s. 179.

1144 Güven, s. 179; Rekabet Kurulu tarafından gazlı alkolsüz içecekler pazarında %60 Coca Cola, %30 Pepsi, %10 diğer firmalar bulunduğu ve Coca Cola'nın marka imajı, uluslararası gücü, marka bağımlılığı tespit edilmiş olmasına karşın, Pepsi'nin varlığı Coca Cola'nın sahip olduğu pazar gücü üzerinde önemli bir baskı yarattığından Coca Cola'nın hâkim durumda olmadığına karar vermiştir (RK Karar Sayısı: 04-07/75-18, Karar Tarihi: 23.12.2004).

teşebbüslerin malî güçleri, marka imajı, ürün çeşitliliği, nitelikli personel, rakip teşebbüslerin pazar payı, potansiyel rekabetin varlığı ya da yokluğu, teşebbüsün fiyatları belirleme yetkisi, bağımsız karar alabilme imkânları, rakip teşebbüsler karşısında sahip olunan avantajlar, imtiyazlar, mevzuatın sağladığı kolaylıklar, birleşme veya devralma işlemini gerçekleştiren teşebbüslerin maliyet avantajları gibi çeşitli faktörler hâkim durumun belirlenmesinde rol oynar[1145].

2. Spor Federasyonlarının Hâkim Durumda Olması

Sporun kendi içinde türlere göre *tekelci (tekçi temsil ilkesi) bir yapı* içinde örgütlenmesi ve bu örgütlerin kamuoyunda ilgi gören spor müsabakalarının yayın haklarını pazarlamaya tek yetkili kuruluş olmasının sonucu olarak, bu örgütlerin kural olarak ilgili pazarlarda fiilî bir tekele sahip olduklarını kabul etmek gerekir[1146]. Bu nedenle, spor örgütlerinin yayın haklarına ilişkin bütün düzenleyici işlemleri hâkim durumun kötüye kullanılması yasağına tabidir[1147]. Medya hakları alıcılarının karşısında, tek satıcı olarak merkezî pazarlama yapan spor federasyonu bulunmaktadır. Piyasadaki bu tek satıcı karşısında, alıcıların çoğu zaman sözleşme şartlarını müzakere olanağı yoktur ve bunlar genellikle satıcı tarafından dikte edilen sözleşme şartlarını kabul etmek zorundadır[1148].

Spor müsabakalarının yayın hakları konusunda, ilgili pazarlar yukarıda açıklanmıştı. Spor müsabakalarının yayın haklarına ilişkin üst pazarlarda spor federasyonlarının kural olarak hâkim durumda oldukları görülmektedir. Spor federasyonları, kural olarak kendi düzenledikleri kamuoyunda ilgi gören spor müsabakalarının televizyon, internet, mobil, IPTV gibi görsel-işitsel yayın haklarını da kendisi pazarlamaktadır.

1145 Güven, ss. 159-160; Karş. Aslan, s. 164 vd.

1146 Osterwalder, s. 409; Laier (Berichterstattung), s. 492; Karş. Schroeder, s. 6; Schürnbrand, 14; Nolte, Sport, s. 59. Avrupa Birliği ilk derece mahkemesi, *Laurent Piau v Commission* of the European Communities kararında kulüplerden müteşekkil FIFA'yı oyuncu menajeri hizmetleri pazarında "*hâkim durumda bir teşebbüs*" olarak nitelemiştir. (Press Release No 08/05, 26 January 2005, Judgment of the Court of First Instance in Case T-193/02).

1147 Schroeder, s. 6.

1148 Laier, Berichterstattung, ss. 492-493.

Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde futbol müsabakalarını yayınlama yetkisi konusunda TFF, *mutlak ve yasal tekel* konumundadır. Mutlak monopol, bir malın pazarından toplam arzın tek bir teşebbüs tarafından karşılandığı piyasa olarak tanımlanabilir[1149]. Mutlak monopol durumda olan bir teşebbüsün hâkim durumda olacağı ise açıktır[1150]. Avrupa'daki spor örgütlerinin fiilî tekelinin aksine TFF'nin futbol müsabakalarının yayını konusunda münhasıran yetkili kılınması bir kanun hükmüne dayanmaktadır. Burada TFF, yayın hakları pazarında *"kanunî tekel"* konumundadır. TFF, yayın haklarını pazarlarken sözleşme şartlarını tek taraflı olarak belirlemektedir. Piyasadaki az sayıda alıcının bu sözleşme şartlarını müzakere etme olasılığı, kural olarak yoktur.

3. Hâkim Durumun Kötüye Kullanılması

a. Genel Olarak

Önemle belirtmek gerekir ki; rekabeti sınırlayıcı bir anlaşmaya muafiyet tanınmış olması veya anlaşmaya menfi tespit verilmiş olması, ilgili teşebbüsleri hâkim durumlarını kötüye kullanma yasağından muaf hale getirmez[1151]. Yayın haklarının türü ve kullanım biçimi de hâkim durumun kötüye kullanılması denetimine tabidir. Bu denetim özellikle, yayınların azami süresi, spor müsabakasının yayınlanma anı gibi anlaşmanın kapsamı ile anlaşmadaki diğer kullanım sınırlamalarını da içerir[1152]. Aynı biçimde, merkezî pazarlama içeren rekabeti sınırlayıcı anlaşmanın kanuna veya kanunun verdiği yetkiye dayanması halinde de, ilgili teşebbüs hâkim durumun kötüye kullanılması yasağına riayet etmek zorundadır. Örneğin, haber amaçlı görüntülerin yayıncılara verilmesi veya bu görüntülerin yayınlanma zamanına ilişkin olarak, hâkim durumda olan teşebbüs hâkim durumu kötüye kullanma yasağıyla karşı karşıyadır. Aynı durum, tekel hak sahibi spor federasyonunun yayın haklarını devretmesi halinde de geçerlidir

---

1149 Efem ve Badur, s. 101.

1150 Efem ve Badur, s. 101.

1151 Laier, Berichterstattung, s. 491.

1152 Laier, Berichterstattung, s. 491.

Hâkim durumu kötüye kullanma halleri, teşebbüslerin aralarında yaptıkları rekabeti kısıtlayıcı anlaşma örneklerine benzerlik göstermektedirler. Buradaki fark, teşebbüslerin bir araya gelerek rekabeti sınırlamalarının yerini, tek başına hâkim durumda olan bir teşebbüsün almış olmasıdır[1153].

Rekabetin Korunması Hakkında Kanunda kötüye kullanma halleri *örnekleyici* olarak sayılmıştır. Kötüye kullanma halleri özellikle şunlardır (RKHK m. 6/II):

> *a) Ticari faaliyet alanına başka bir teşebbüsün girmesine doğrudan veya dolaylı olarak engel olunması ya da rakiplerin piyasadaki faaliyetlerinin zorlaştırılmasını amaçlayan eylemler,*
>
> *b) Eşit durumdaki alıcılara aynı ve eşit hak, yükümlülük ve edimler için farklı şartlar ileri sürerek, doğrudan veya dolaylı olarak ayırımcılık yapılması,*
>
> *c) Bir mal veya hizmetle birlikte, diğer mal veya hizmetin satın alınmasını veya aracı teşebbüsler durumundaki alıcıların talep ettiği bir malın veya hizmetin, diğer bir mal veya hizmetin de alıcı tarafından teşhiri şartına bağlanması ya da satın alınan bir malın belirli bir fiyatın altında satılmaması gibi tekrar satış halinde alım satım şartlarına ilişkin sınırlamalar getirilmesi,*
>
> *d) Belirli bir piyasadaki hâkimiyetin yaratmış olduğu finansal, teknolojik ve ticari avantajlardan yararlanarak başka bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabet koşullarını bozmayı amaçlayan eylemler,*
>
> *e) Tüketicinin zararına olarak üretimin, pazarlamanın ya da teknik gelişmenin kısıtlanması.*

Kanundaki örnekleyici olarak sayılan bu kötüye kullanma halleri; pazara girişleri engellemek, rakip faaliyetlerini zorlaştırmak, mal vermeyi kesmek veya reddetmek, eşit durumdaki alıcılara ayrımcılık yapmak, ek yükümlülükler koymak, bir pazardaki hâkim durumun bir başka pazarda kötüye kullanmak, üretim, pazarlama veya teknik gelişmeyi tüketicinin aleyhine olacak şekilde sınırlamak, haksız fiyatlandırmalar belirlemek, indirim sistemleri, münhasırlık-bağımlılık

---

[1153] İnan ve Piker, s. 61.

primleri ve diğer bağlayıcı anlaşmalar yapmak şeklinde ortaya çıkabilirler[1154]. Çalışmamızın kapsamı nedeniyle bu kötüye kullanma halleri üzerinde ayrıntılı olarak durulmayacak, yalnızca çalışmamızı ilgilendirdiği ölçüde kanunda örnekleyici sayılan kötüye kullanma halleri bağlamında konu incelenecektir.

b. Spor Müsabakalarının Yayın Hakları Bağlamında Değerlendirilmesi

Sporun kendi içinde türlere göre tekelci (tekçi temsil ilkesi) bir yapı içinde örgütlenmesi ve bu örgütlerin kamuoyunda ilgi gören spor müsabakalarının yayın haklarını pazarlamaya tek yetkili kuruluş olmasının sonucu, bu örgütler kural olarak ilgili pazarlarda *fiilî bir tekele* sahiptirler[1155]. Türk spor hukuku düzenlemelerinde olduğu gibi spor federasyonlarına *kanunî tekel* tanındığı haller de mevcuttur. Yayın hakları pazarında fiilî ve kanunî tekele sahip olan spor federasyonları, bu hakları yayın kuruluşlarıyla yapacakları sözleşmelerle yayın kuruluşlarına devredebilirler. İşte böyle bir durumda, yayın hakları konusunda fiilî veya kanunî tekelin (hâkim durumun) yayın kuruluşlarına geçmesi sözkonusu olabilmektedir. Bu nedenle, spor federasyonlarının pazarlamaya tek yetkili olduğu yayın haklarını medya kuruluşlarına devretmesi, hâkim durumun kötüye kullanılması yasağıyla karşı karşıyadır. Hiç şüphesiz, spor federasyonlarının bu hakları devrederken hâkim durumu kötüye kullanılması yasağına uyması gerekir. Keza spor federasyonları tarafından hakların yayın kuruluşlarına devredilmesiyle bazı yayın kuruluşları ilgili pazarlarda hâkim duruma gelebilirler. Bu yayın kuruluşlarının da bu hâkim durumlarını kötüye kullanmamaları gerekir.

(1) Engelleyici ve Zorlaştırıcı Uygulamalar

(i) Genel Olarak

Ticari faaliyet alanına başka bir teşebbüsün girmesine doğrudan veya dolaylı olarak engel olunması ya da rakiplerin piyasadaki faaliyetlerinin zorlaştırılmasını amaçlayan eylemler, hâkim durumun kötüye kullanılması halleri arasında sayılmaktadır (RKHK. m. 6/II).

[1154] Karş. Aslan, s. 179 vd.; İnan ve Piker, s. 62 vd.; Efem ve Badur, s. 131 vd.

[1155] Osterwalder, s. 409; Laier, Berichterstattung, s. 492.

Önemle belirtmek gerekir ki; Türk rekabet hukuku uygulamasında teşebbüslerin ya da teşebbüs birliklerinin bir kanundan kaynaklanan tekel hakları RKHK kapsamı dışında değerlendirilmektedir[1156].

Spor federasyonları, spor örgütlenmesinin yapısı gereği, önemli müsabakaların yayın hakları pazarında tekel konumundadırlar. Uygulamada yayın hakları, hâkim durumda olan spor federasyonları tarafından yayın kuruluşlarına devredilmektedir. İşte spor federasyonlarının bu hakları pazarlarken, yayın kuruluşlarının bu hakları devralmasına neden olabilecek engelleyici ve zorlaştırıcı uygulamalardan kaçınması gerekecektir. Bu nedenle, yayın hakları genellikle spor federasyonları tarafından belirli hak paketlerine bölünerek *şeffaf ve ayrımcı olmayan* bir prosedür çerçevesinde ihale yoluyla satılmaktadır. İhale öncesi, ihale şartnamesinde spor federasyonları tarafından bu hak paketlerine ilişkin muhammen bedeller öngörülmektedir. Öngörülen bu bedeller, çoğu zaman piyasada yayın haklarına talip olabilecek medya kuruluşlarının ihaleye ve dolayısıyla pazara giriş engeli yaratabilmektedir. Keza ihalede öngörülen bedeller ve koşullar, yeni medya ürünlerinin yaratılmasında da engelleyici bir rol oynayabilmektedir[1157]. Bu durum başlı başına hâkim durumun kötüye kullanması teşkil etmez. Ancak televizyon yayın hakları için yapılan bir ihaleye yalnızca ödemeli televizyon kuruluşlarının katılabileceğini öngören bir şart, hâkim durumun kötüye kullanılması teşkil eder.

Spor federasyonlarının, paketlenmiş yayın haklarını münhasıran belirli yayın kuruluşlarına satması, dışarıda kalan pazar alıcılarının ikame imkânlarının olmaması ve münhasır yayın haklarına konu sözleşmelerin uzun bir zaman dilimi için yapılması nedeniyle, bu durum uzunca bir süre ilgili pazarlara giriş engelleri yaratmaktadırlar[1158]. İşte bu durumlarda, spor müsabakası görüntülerinin tek temin kaynağı olan yayın kuruluşunun diğer yayıncılarla "*sözleşme yapma zorunluluğu"* doğmaktadır.

Rekabet hukukunda hâkim durumdan kaynaklanabilecek engelleyici ve zorlaştırıcı eylemlerin minimize edilmesi için yayın haklarına ilişkin lisans

---

1156 Güven, s. 201.

1157 Laier, Sportcontent, s. 88.

1158 Osterwalder, s. 410.

anlaşmalarının süresi ve içeriği, piyasadaki diğer yayın kuruluşlarının ticari faaliyetlerini sürdürebilmesine olanak taşıyacak şekilde yapılmasını gerektirmektedir.

(ii) Zorunlu Unsur Doktrinine Dayalı Sözleşme Yapma Zorunluluğu

(aa) Genel Olarak

İrade özerkliğini bir sonucu olan sözleşme serbestisi ilkesi, sözleşmenin karşı tarafını seçme veya herhangi bir sözleşme yapıp yapmama özgürlüğünü de içerir[1159]. Fakat bu serbesti, mutlak ve sınırsız değildir. Bu serbestinin kanundan veya tarafların önceki taahhüdünden doğan istisnaları bulunmaktadır[1160]. Fiilî ya da hukukî tekel durumundaki teşebbüslerin haklı bir neden bulunmaksızın sözleşme yapmaktan kaçınmaları *dürüstlük kuralına aykırılık* teşkil etmektedir[1161]. Böyle bir durumdan zarar gören taraf, sözleşmenin yapılması için dava açabileceği gibi, sözleşmenin yapılmamasından doğan zararın tazmin edilmesini de isteyebilir[1162].

Rekabet hukuku alanında zorunlu unsur kavramının önemi, kabulü halinde teşebbüslere sözleşme yapma zorunluluğunun getirilmesidir[1163]. Rekabet hukukunda zorunlu unsur doktrininin temeli, Avrupa Birliği hukukunda olduğu gibi, hâkim durumun kötüye kullanılmasını yasaklayan hükme dayanmaktadır[1164]. RKHK 6'ıncı maddesinde zorunlu unsur doktrini ve sözleşme yapma zorunluluğu getirilmesi

---

1159 M. Kemal Oğuzman ve Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 8. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010, s. 19; Eren, s. 19; Kocayusufpaşaoğlu, s. 505; Oğuzman ve Barlas, s. 247; Kılıçoğlu, Borçlar Genel, s. 73.

1160 Oğuzman ve Öz, s. 144 vd.; Eren, s. 271 vd.; Hasan Ayrancı, "Sözleşme Kurma Zorunluluğu", **AÜHFD**, C. 52, S. 3, Yıl 2003, s. 234 vd.; Kılıçoğlu, Borçlar Genel, s. 74; Kocayusufpaşaoğlu, s. 506 vd.; Özel hukuk bakımından sözleşme yapma zorunluluğu ya açık bir yasal düzenlemeye ya da özel ve açık bir yasa hükmü bulunmayan hallerde TMK. m. 2 çerçevesinde dürüstlük kuralına dayanır (Oğuzman ve Barlas, s. 247).

1161 Oğuzman ve Barlas, s. 248.

1162 Oğuzman ve Öz, s. 146; Eren, s. 272; Sözleşme yapma zorunluluğunun hukukî temelini dürüstlük kuralı dışındaki hukukî sebeplere dayandıran diğer görüşler hakkında bkz: Oğuzman ve Öz, s. 147; Kocayusufpaşaoğlu, s. 507 vd.

1163 Güven, s. 184.

1164 Osman Berat Gürzumar, **Zorunlu Unsur Doktrinine Dayılı Sözleşme Yapma Yükümlülüğü, Hâkim Durumun Rakiple Anlaşma Yapmaktan Kaçınmak Suretiyle Kötüye Kullanılması**, Seçkin Yayınevi, Birinci Baskı, Eylül 2006, Ankara, (Zorunlu Unsur), s. 217.

açıkça yer almamakla birlikte, bunlar (a) bendindeki *engelleyici ve zorlaştırıcı eylemler* kapsamında değerlendirilebilirler[1165].

Zorunlu unsur doktrini temelde, engelleyici veya zorlaştırıcı uygulamalar üst başlığı altında, rakiplerle iş/anlaşma yapmaktan kaçınma, iş/anlaşma yapmayı reddetme ana başlığı altında değerlendirilirken, bu başlık altında mal vermekten veya hizmet sunmaktan kaçınma, lisans vermekten kaçınma ya da erişim sağlamaktan kaçınma şeklinde bir ayrıma gidilmektedir[1166].

Zorunlu unsura sahip olan hâkim durumdaki teşebbüslerin bu hâkimiyetlerini kötüye kullanmış sayılmaları için, zorunlu unsurdan yararlanmak isteyen teşebbüslerin bu taleplerinin haklı bir gerekçeye dayanmadan reddedilmesi gerekmektedir[1167]. Hâkim durumdaki teşebbüslere sözleşme yapma zorunluluğu getirilirken, talepte bulunan teşebbüse de zorunlu unsurdan yararlanma karşılığında ekonomik açıdan *orantılı ve makul bir bedel ödeme yükümlülüğü* getirilmektedir. Zorunlu unsura sahip olan teşebbüs, objektif ve haklı nedenlere dayanarak sözleşme yapmayı reddedebilir. Bu objektif ve haklı nedenler, ekonomik açıdan makul ve orantılı bir bedel ödenmemesi, teknik ve fiziki imkânsızlıklar, kapasite yetersizliği, etkinlik savunmaları gibi gerekçeler olabilir[1168].

Zorunlu unsur uygulamada *alt pazar* ve *üst pazar* şeklindeki pazar yapılarının bulunduğu durumlarda ortaya çıkmaktadır. Genelde üst pazarda hâkim durumda olan ya da tekel durumunda olan teşebbüsler faaliyette bulunmakta ve bu teşebbüsler alt pazarlarda faaliyette bulunan teşebbüslerin faaliyetlerini sürdürebilmeleri için gereken zorunlu unsuru ellerinde bulundurmaktadırlar. Başka bir deyişle, ellerinde bulundurdukları unsur, alt pazarlardaki teşebbüslerin faaliyetlerini sürdürebilmeleri için zorunlu olmaktadır[1169]. Bu nedenle ilgili ürün pazarlarının tespiti önemlidir. Daha sonra ilgili teşebbüsün bu pazarda hâkim durumda olup olmadığı saptanmalı ve

---

1165 Bu alt sınıflandırmanın ayrıntılı gerekçesi için bkz: Gürzumar, Zorunlu Unsur, s. 219 vd.

1166 Gürzumar, Zorunlu Unsur, s. 152 vd.

1167 Güven, s. 194; Ayrancı, s. 240.

1168 Güven, s. 194.

1169 Güven, s. 195.

nihayetinde hâkim durumda bulunan teşebbüs veya teşebbüslerin zorunlu unsura sahip olup olmadıkları tespit edilmelidir[1170].

Bu kapsamda hâkim durumda bulunan teşebbüs veya teşebbüslerin zorunlu unsura sahip olmaları durumunda kendilerine alt pazarlarda kullanmak üzere bu zorunlu unsuru talep eden teşebbüslerin taleplerini reddetmeleri, diğer bir ifadeyle sözleşme yapmayı reddetmeleri, diğer teşebbüslerin ilgili pazarlara girişlerini engelleyici bir kötüye kullanma hali olarak karşımıza çıkacaktır. Bu durum özellikle, üst pazarlarda faaliyet gösteren teşebbüslerin alt pazarlarda da faaliyet göstermesi halinde ortaya çıkabilecektir[1171].

Uygulamada yayın hakları, çoğunlukla spor federasyonları tarafından düzenlenen bir ihaleyle yayın kuruluşlarına devredilmektedir. Yayın hakları pazarında hukukî tekel durumunda olan spor federasyonları, yayın haklarını tek bir yayın kuruluşuna devretmek suretiyle yayın kuruluşunu görüntülü spor müsabakaları yayınları piyasasında tekel konumuna getirmekteydi. Görüntülü spor müsabakaları yayınları (üst pazar) tekel konumunda olan ve zorunlu doktrini elinde bulunduran münhasır yayın hakkına sahip kuruluşları, diğer yayın kuruluşlarının açık televizyon ve spor programları (alt pazarlar) piyasasındaki girişlerini engelleyici ve zorlaştırıcı eylemlerden kaçınmak bağlamında, bu yayın kuruluşlarıyla sözleşme yapma yükümlülüğü altındadırlar[1172].

Hâkim durumda olan teşebbüsün engelleyici ve zorlayıcı zorlaştırıcı eylemleri, etkilerini alt pazarlarda gösterebilir. Rekabet Kurulu bir kararında[1173] TFF ve Teleon arasında 28.5.1999 tarihinde imzalanan sözleşme ile 1. Futbol Ligi kulüpleri maç yayın hakları piyasasında hâkim duruma gelen Teleon, haber amaçlı görüntü piyasasında Star TV hariç diğer televizyon kanallarından maç görüntü bedeli peşin ödenmesine rağmen ek olarak teminat mektubu vermelerini istemektedir. Teminat koşullarında netlik olmaması ve fahiş tutardaki teminat miktarı nedeniyle diğer yayıncıların pratikte görüntü satın almaları pratikte imkânsız hale gelmekte; bu

---

1170 Güven, s. 193.

1171 Güven, s. 190.

1172 Karş. Aslan, s. 182; Schürnbrand, s. 13 vd.

1173 RK Karar Sayısı: 09-42/1087-272, Karar Tarihi: 16.09.2009.

durum hem diğer yayıncıların haber amaçlı görüntü pazarına girmesini engellemekte, hem de açık televizyon yayıncılığı spor programları alanında Teleon'un kendi grubunun temsilci olan Star TV'yi reklam pastasından daha fazla pay almak suretiyle diğer rakip kanallara karşı avantajlı konuma getirmektedir. Bu nedenle, Kurul, haber amaçlı görüntülerin bedelinin peşin olarak talep edilmesine karşın Teleon'un görüntü satışında, diğer yayıncılar tarafından teminat koşullarında netlik olmaması nedeniyle kabul edilemeyeceği önceden bilinebilecek satış koşulları ileri sürmesinin, Teleon'un Türkiye 1. Ligi Profesyonel Futbol Ligi karşılaşmalarının banda kaydedilmiş görüntüleri piyasasında elde ettiği hâkim durumunu, açık televizyon yayınları piyasasında kötüye kullanması halini teşkil ettiği ve sözkonusu eyleminin 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında bir ihlâl olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Hiç şüphesiz haber amaçlı görüntü piyasasında hâkim durumda olan bir teşebbüsün aşırı ve belirsiz teminat bedeli uygulamalarıyla diğer yayıncıların haber amaçlı görüntü pazarına girmesini engellemesi, dışlayıcı ve zorlaştırıcı bir eylem olarak hâkim durumun kötüye kullanılması teşkil etmektedir.

(ab) Türk Spor Mevzuatındaki Sözleşme Yapma Zorunluluğuna İlişkin Düzenlemeler

Öncelikle belirtmek gerekir ki; sözleşme yapma zorunluluğunun bir mevzuatla açıkça düzenlenmesi zorunlu değildir. Sözleşme yapma zorunluluğu, fiilî veya hukukî bir tekel mevcut olması durumunda kendiliğinden doğar.

Türk spor mevzuatında görüntülü yayın piyasasında tekel (hâkim) durumda bulunan teşebbüslere *sözleşme yapma zorunluluğu* getirilmiştir. TFF Medya Talimatına göre; "*Yayıncı kuruluş, talep halinde bedelinin ödenmesi, görüntünün üç dakika ile sınırlı olması ve talep eden herkese aynı içerikte temin edilmesi şartıyla eşitlik ilkesine uygun olarak haber amaçlı görüntü vermek zorundadır. TFF'nin kulüpler adına ve hesabına yaptığı sözleşme hükümleri saklıdır*" (TFF Medya Talimatı m.17/III). Görüldüğü üzere burada talimatla, stadyumlara girerek görüntü kaydetme konusunda tekel durumda bulunan yayın kuruluşuna kendisinden haber amaçlı görüntü talebinde bulunan diğer kuruluşlarla sözleşme yapma zorunluluğu getirilmiştir. Bu hüküm, Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun hâkim durumun

kötüye kullanılması yasağı ile de uyumludur. Böylece yayın hakları pazarında münhasır yayın hakkına sahip yayıncı kuruluş, kendisinden talep edilmesi ve bedelinin ödenmesi ve talep eden herkese aynı içerikte temin edilmesi şartıyla, eşitlik ilkesine uygun olarak haber amaçlı görüntü vermek yükümlülüğü altına sokulmaktadır.

Bunun yanında, hâkim durumun kötüye kullanılması yasağı kapsamında sözleşme yapma zorunluluğunun doğması için bunun yukarıdaki örnekte olduğu gibi yazılı bir kural halinde ortaya çıkması zorunlu değildir. Bu durumda mesela, hâkim durumda olan münhasır yayın hakkına sahip kuruluş, haber amaçlı görüntüler yanında ayrı birer pazar olan, karşılaşmaların banttan veya özet yayınını içeren görüntüleri de rekabet hukukunun hâkim durumun kötüye kullanma yasağına uygun biçimde pazarlamak zorundadır. Bu kapsamda, hâkim durumda bulunan yayın kuruluşları bu görüntüleri talep eden yayın kuruluşlarına görüntüleri aynı içerikte ve eşitlik ilkesine göre temin etmek zorundadır. Görüntüleri talep eden kuruluş da, görüntüler karşılığında uygun ve makul bir bedel ödemek zorundadır. Keza TFF Medya Talimatında, haber amaçlı görüntü dışındaki taleplerde sözleşme hükümlerinin korunması şartı ile diğer yayın kuruluşlarının, bedelini ödemek suretiyle sözleşmeye taraf olan yayıncı kuruluştan görüntü temin edebileceği belirtilmiştir (TFF Medya Talimatı m. 18/IV).

Spor müsabakasının yayınlarına ilişkin tek temin kaynağının belirli bir yayın kuruluşu olması halinde, bu kuruluşa diğer yayın kuruluşlarıyla sözleşme yapma zorunluluğu getirilmesi, rekabet hukuku yönünden zorunludur. Zira ancak bu sayede, diğer yayın kuruluşları alt pazarlarda (televizyon yayın piyasalarında) bu yayın kuruluşlarıyla rekabet imkânına sahip olabileceklerdir.

Türk spor mevzuatındaki sözleşme yapma zorunluluğunun benzeri, kamuoyu için büyük önem taşıyan spor olayları bakımından 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluşu ve Yayın Hizmetleri Kanunun 16. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; kamuoyu için büyük önem taşıyan olayların münhasır yayın haklarına sahip televizyon

yayıncılarının diğer yayıncılara adil, makul ve eşitlikçi bir temelde kısa gösterim hakkı sağlamak zorundadır[1174].

(2) Ayrımcı Uygulamalar

Hâkim durumda olan bir teşebbüsün rekabet ihlâllerinden bir başkası da, eşit durumdaki alıcılara aynı ve eşit hak, yükümlülük ve edimler için farklı şartlar ileri sürerek doğrudan veya dolaylı olarak ayrımcılık yapılmasıdır (RKHK m. 6/II b). Ayrımcı uygulamaların hâkim durumun kötüye kullanılması kabul edilebilmesi için, ayrımcı uygulamada bulunan teşebbüslerin birbirinin rakibi olması, uygulamanın rakiplerden birini diğerine karşı rekabette dezavantajlı konuma getirmesi, eşit olmayan ticari işlemlere farklı fiyat uygulanması gerekmektedir. Eşit olmayan ticari işlemlere farklı fiyat uygulanması, Rekabet Hukuku açısından fiyat ayrımcılığı değildir. Ticari işlemlerin eşit olup olmadığının tespitinde kullanılan kriterler ise ticari işleme konu malın doğasına bağlı olan malın cinsi, niteliği, maliyeti vb. unsurlarla, ticari işlemlerin gerçekleştiği koşulların, yani teslimat yeri, süresi gibi koşullardır[1175].

Rekabet Kurulu muhtelif kararlarında, müsabakaların haber amaçlı görüntülerini yayınlama şartları, bu görüntülerin bedeli ve kullandırılmasına ilişkin olarak münhasır yayın hakkına sahip yayın kuruluşunun eşit durumdaki alıcılara aynı eşit hak, yükümlülük ve edimler için farklı şartlar ileri sürmesini, *hâkim durumun kötüye kullanılması* olarak değerlendirmiştir[1176]. Belirtmek gerekir ki; arz ve talebe bağlı olarak fiyatta değişikliğin meydana gelmesi, piyasa ekonomisi açısından doğal, hatta kaçınılmazdır. Birçok piyasa faktörüne bağlı olarak aynı ürünün farklı fiyatla satışının yapılabilmesi mümkündür, dolayısıyla her fiyat farklılaştırması ayrımcı uygulama teşkil etmemektedir[1177]. Örneğin, açık televizyon pazarında pazar payı düşük olan veya tematik yayın yapan bir televizyon kuruluşuna diğerlerine göre daha düşük fiyattan satış yapılması hâkim durumun kötüye kullanılması teşkil etmez.

1174 Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz: yuk. Üçüncü Bölüm, I C.

1175 Güven, s. 211; RK Karar No: 99-46/500-316, Karar Tarihi: 11.10.1999.

1176 RK Karar No: 99-46/500-316, Karar Tarihi: 11.10.1999; RK Karar Sayısı: 06-61/822-237, Karar Tarihi: 7.9.2006; RK Karar Sayısı: 09-42/1087-272, Karar Tarihi: 16.09.2009.

1177 Güven, s. 211; RK Karar No: 99-46/500-316, Karar Tarihi: 11.10.1999.

Rekabet Kurulu hâkim durumun kötüye kullanılmasına ilişkin bir kararında, haber amaçlı görüntülerin tüm yayıncılara *eş koşullu* ve *eş zamanlı* olarak verilmesini karara bağlamıştır[1178]. Karara konu olayda ise[1179], haber amaçlı görüntü piyasasında hâkim durumda bulunan teşebbüs, maç görüntülerini bir yayın kuruluşuna diğer yayıncı kuruluşlara verilen haber amaçlı görüntülerden daha erken teslim etmiş ve sözkonusu televizyon kuruluşu bu görüntüleri yayınlamıştır. Böylece hâkim durumda bulunan yayın kuruluşu, maçların bitiminden 45 dakika geçmeden evvel yayınlatmama yükümlülüğünü yerine getirmemiştir.

Haber amaçlı görüntüler ve bant/özet görüntüler birbirleri ile ikame edilebilecek niteliğe sahip olabilirler. Spor müsabakası görüntülerinin açık bir kanalda özet veya banttan yayınlanması, haber amaçlı görüntülerin cazibesini azaltacak niteliktedir. Dolayısıyla, özet görüntülerin haber amaçlı görüntülerden önce teslim edilmesi veya yayınlanmasına izin verilmesi durumunda da bazı yayıncılar lehine ayrımcılık yapılması ihtimali gündeme gelmektedir. Tüm bunları önlemek için yayın sözleşmesi ile hak sahibi yayın kuruluşlarına bazı yükümlülükler getirilmiştir. Bu anlamda, ilgili televizyon kuruluşu lehine gerçekleştirilen ayrımcılığın, hâkim durumun, açık televizyon yayınları piyasasında kötüye kullanılması olduğuna ve dolayısıyla, hak sahibi kuruluşlar Digitürk ve Atlas'ın, 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi anlamında hâkim durumun kötüye kullanılmasına uygunluk gösteren bu uygulamalarından ötürü Kanun'un 16. maddesi uyarınca idarî para cezası ile cezalandırılmalarına hükmedilmiştir.

(3) Bağlama Uygulamaları

Kısaca sözleşme şartları veya başka uygulamalar aracılığıyla bir mal veya hizmetin satın alınmasının başka bir ürünün alımı şartına bağlanması olarak tanımlanabilecek[1180] bağlama (*tie-in*) anlaşmaları gerek RKHK'da (RKHK. m. 6/II c) gerekse de ATA'da (ATA m. 101/II d) hâkim durumun kötüye kullanılması halleri arasında sayılmıştır.

1178 RK Karar Sayısı: 01-48/485-M, Karar Tarihi: 8.10.2001.

1179 RK Karar Sayısı: 06-61/822-237, Karar Tarihi: 7.9.2006.

1180 Güven, s. 214.

Yayın haklarının satın alınması, giriş kartlarının veya reklam, sponsor veya diğer ticari hakların satın alınması şartına bağlanmışsa, bu durumun hâkim durumun kötüye kullanılması oluşturduğuna şüphe yoktur[1181]. Uygulamada lig organizasyonlarını oluşturan spor müsabakalarının tamamı bir bütün olarak paket halinde (*paket satış*) pazarlanmaktadır. Hiç şüphesiz bunların bir bütün olarak pazarlanması spor organizasyonunun niteliğinden kaynaklanmaktadır. Lig organizasyonları, çekiciliklerini tekil müsabakalardan değil, bütün maçlardan oluşan ve bir sezon boyunca oynanan spor müsabakalarının kamuoyunda yarattığı toplam ilgiden almaktadır. Bu nedenle, lig müsabakalarının tamamının bir bütün halinde pazarlanması ek edim şartı olarak hâkim durumun kötüye kullanılması teşkil etmez[1182].

Uygulamada spor müsabakalarının yayın hakları, belirli hak paketlerine bölünerek satılmaktadır. Kanaatimizce oluşturulan bu paketlerin *niteliği itibariyle farklı ürün pazarlarına* ait hakları içermesi, "*ek edim şartı"* olarak görülebilir. Bu nedenle oluşturulacak paketlerin teknoloji ve yayın alanındaki gelişmeler dikkate alınarak oluşturulması ve niteliği itibariyle aynı nitelikteki ürünlerin aynı paket içinde satılmasına dikkat edilmelidir[1183]. Bu bağlamda, örneğin, Süper Lig müsabakalarının özet yayın haklarının, 1. Lig yayın hakları ile aynı paket içinde yer alması hâkim durumun kötüye kullanılması olarak değerlendirilebilir[1184]. Zira, yalnızca Süper Lig müsabakalarının özet yayın haklarını satın almak isteyen kuruluş, farklı bir ürün pazarında bulunan 1. Lig müsabakalarının yayın haklarını satın almaya zorlanmaktadır. Bu iki ürünün birbirini tamamlayıcı özelliği olmadığı gibi, ürünlerin birbirleri açısından işlevi, söz konusu ürünlerin piyasada tek olarak satılabilmesi imkânı, talep ve tüketici tercihleri de birlikte değerlendirildiğinde,

---

1181 Osterwalder, s. 414.

1182 Aynı yönde bkz: Thomas Oehninger, **Die zentrale Vergabe von Fußballübertragungsrechten**, Diss. Zürich, 2001, s. 174 vd.'dan aktaran Osterwalder, s. 414).

1183 Karş. Schürnbrand, s. 21.

1184 TFF, 2010-2014 Medya Hakları ihalesinde Süper Lig müsabakaları özet yayınları ile 1. Lig müsabakalarının canlı yayın haklarını aynı paket içinde satışa sunmuştur.

bunların aynı paket içinde satışı bağlama uygulaması niteliğinde olup, hâkim durumun kötüye kullanılması teşkil etmektedir[1185].

Ek edim şartına ilişkin hâkim durumun kötüye kullanılması yasağı denetimi münhasır yayın hakkına sahip medya kuruluşlarının bu hakları *alt lisanslama* yoluyla kullandırması konusunda da alt pazarlardaki rekabete etkisi nedeniyle gündeme gelebilir[1186]. Gerçekten de paket halinde satış politikası, açık televizyon piyasası gibi alt pazarlarda etkisini göstermektedir. Paket satış nedeniyle maç görüntülerini alamayan çoğu yayın kuruluşları tarafından yapılan spor programları görüntüsüz olarak yayınlanmakta ve televizyon izleyicisi açısından çekiciliğini büyük ölçüde yitirmektedir. Rekabet Kurulu, hak sahibi yayıncı kuruluşlar tarafından haber amaçlı görüntülerin tamamının paket halinde satılmasına ilişkin kararında, bir futbol haftasına ait 9 farklı karşılaşmanın ayrı birer ürün niteliğinde olduğuna, yayın haklarını tek yayıncı olarak devralan yayıncının banda kaydedilmiş görüntü piyasasındaki hâkim durumunu, açık televizyon yayınları piyasasında kötüye kullandığını ve bunların birlikte paket halinde satışına zorlanamayacağına karar vererek yayın kuruluşunun hâkim durumunu kötüye kullandığına karar vermiştir[1187].

(4) Bir Pazardaki Hâkim Durumun Başka Bir Pazarda Kötüye Kullanılması

Burada hâkim durumda olan teşebbüs, bir piyasadaki hâkim durumunu başka bir piyasada kötüye kullanmaktadır. Avrupa Hukukunda içtihatlar yoluyla benimsenen bu kötüye kullanma yasağı, RKHK'nın 6. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; belirli bir piyasadaki hâkimiyetin yaratmış olduğu finansal, teknolojik ve

---

1185 Karş. Osterwalder, ss. 414-415. Rekabet Kurulu da bir kararında, aynı paket içerisinde yer alan ürünlerin tek bir ürün olup olmadığının değerlendirmesi, ürünlerin tek başlarına satılıp satılmayacağı, ürünlere ilişkin talep ve tüketici tercihleri gözönüne alınarak yapılması gerektiğini belirtmiştir. Satılan mallar arasındaki tamamlayıcılık özelliği, satılan malların birbirleri açısından işlevi, söz konusu malların daha önceden veya halihazırda piyasada tek tek satılabilir olması, ne şekilde kullanıldıkları/tüketildikleri, mallardan bir türünün mütemmim cüzü olup olmadığı vb. konular değerlendirmede ölçüt olarak kullanılabilir.

Örneğin, bir otomobilin lastikleri ile birlikte satılması bağlama olarak kabul edilmezken, fotokopi makinasının satışında kağıdın da bu makinayla birlikte alınması zorunluluğu bağlama olarak kabul edilebilir (RK Karar Sayısı: 06-61/822- 237, Karar Tarihi: 7.9.2006).

1186 Osterwalder, s. 415.

1187 RK Karar Sayısı: 06-61/822- 237, Karar Tarihi: 7.9.2006.

ticari avantajlardan yararlanarak başka bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabet koşullarını bozmayı amaçlayan eylemler hâkim durumun kötüye kullanılması olarak kabul edilmektedir (RKHK m. 6/II d).

Spor müsabakalarının yayın hakları hususunda bunun en tipik örneğini, belirli bir spor müsabakasının yayın hakkını münhasıran satın alan televizyon kuruluşunun bu suretle spor müsabakasının yapıldığı alanlara yalnızca kendi yayın kuruluşuna ait kameraların alınması veya bu görüntüleri talep eden yayıncı kuruluşlara bedeli karşılığında görüntü vermeyi reddetmesi ve bu görüntüleri yalnızca kendi televizyon kuruluşundaki spor programlarında yayınlaması gibi yayın hakları pazarındaki tekel konumunun açık televizyon piyasasında kötüye kullanılması teşkil etmektedir. Maç görüntülerini alamayan yayın kuruluşları tarafından yapılan spor programları görüntüsüz olarak yayınlanmakta ve televizyon izleyicisi açısından çekiciliğini büyük ölçüde yitirdiğinden, bu durum açık televizyon piyasasındaki rekabeti olumsuz etkilemektedir.

(5) Tüketicinin Zararına Olarak Üretimin, Pazarlamanın ya da Teknik Gelişmelerin Kısıtlanması

Hâkim durumun kötüye kullanılması hallerinden bir diğeri de tüketicinin zararına olarak üretimin, pazarlamanın ya da teknik gelişmelerin kısıtlanmasıdır (RKHK m. 6/II e). Bu hüküm anlamında *"tüketici*", muafiyet şartlarında olduğu gibi geniş yorumlanmalıdır[1188]. Bir mal veya hizmeti satın alarak nihai olarak kullanan veya tüketen gerçek veya tüzel kişiler yanında, bu mal veya hizmetlerin alıcısı konumundaki toptancı, perakendeci gibi diğer kişiler de tüketici kapsamında değerlendirilmektedir[1189]. Bu nedenle, hâkim durumun kötüye kullanılması hallerine konu olan yayın hakları piyasasında radyo, televizyon, internet ve diğer tüm medya kuruluşları ile bu yayınları izleyen ve takip eden izleyiciler de tüketici kapsamındadır[1190].

1188 Efem ve Badur, s. 138.

1189 Whish, s. 158; Güven, s. 133; Topçuoğlu, s. 254.

1190 Karş. Wertenbruch, s. 1424; Jänich, s. 443; Tumbrägel, s. 186; Weihs, Zentrale Vermarktung, ss. 300-301; Waldhauser, s. 271.

Spor müsabakalarının yayın hakları genellikle bir üst sınır belirlenmeksizin ihale yoluyla satıldığından yalnızca sınırlı sayıda medya kuruluşu bu yayın haklarına talip olabilmektedir[1191]. Bu durum, diğer yayın kuruluşlarının ve izleyicilerin zararına üretimin, pazarlamanın ya da teknik gelişmelerin kısıtlanması olarak görülebilir.

Bu durum, tek başına rekabeti kısıtlayıcı bir davranış veya hâkim durumun kötüye kullanılması hali teşkil etmese de, yayın haklarının bir bütün halinde münhasıran satın alınması halinde, yayın haklarını devralan kuruluşların alt lisans vermeyi reddetmesi, tüketici niteliğindeki diğer medya kuruluşlarının alt pazarlarda faaliyet göstermesine ve dolayısıyla üretimin ve teknik gelişmenin kısıtlanmasına neden olabilecektir[1192]. Keza görsel-işitsel yayın haklarını devralan medya kuruluşlarının bunları internet, mobil telefon, IPTV gibi yeni medya araçlarıyla yayınlamaktan kaçınması da tüketicinin zararına olarak üretimin ya da teknik gelişmelerin kısıtlanması anlamına gelecektir. Aynı şekilde kâr elde etmek gayesiyle hareket eden yayın kuruluşlarının örneğin, önemli spor müsabakaları dışındaki lig müsabakalarının yayınlamaması ve alt lisans yoluyla yayınlamayı talep eden kuruluşlara da bu hakkı tanımaması, hiç şüphesiz tüketicinin zararına olarak hâkim durumun kötüye kullanması sayılmalıdır.

1191 Osterwalder, s. 412.

1192 Osterwalder, ss. 412-413.

SONUÇ

Spor müsabakalarının yayın haklarına ilişkin düzenlemeler, hem kanunlarla hem de ulusal ve uluslararası spor örgütlerinin düzenleyici işlemleriyle düzenlenmektedir. Çoğu dernek şeklinde yapılanan uluslararası spor örgütlerinin yayın haklarına ilişkin düzenlemeleri, uluslararası sözleşme niteliğinde olmadığından bunlar iç hukukta bağlayıcı bir etkiye sahip değildir. Bu düzenlemeler, ancak iç ilişkide ona üye olan spor kulüpleri ve ulusal spor federasyonlarını bağlamaktadır. Bu nedenle, bu örgütlerin yayın hakkı sahipliğine ilişkin düzenlemeleri nisbî niteliktedir. Buna karşın, ülkemizdeki kendine özgü bir kuruluş kanunu (5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun) olan ve kanunla kendisine ülke içindeki futbol faaliyetlerinin yürütülmesi hususunda düzenleyici işlem tesis etme yetkisi tanınan TFF ile diğer bağımsız (özerk) spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin düzenleyici işlemleri, bu kuruluşların hukukî niteliğinden bağımsız olarak *idarî işlem* niteliğindedir ve bunların kural olarak, idarî işlemlerin rejimine tabi tutulmaları gerekir. Ancak, belirtmek gerekir ki; spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin *yönetimine* ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir ve Tahkim Kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz (AY m. 59/III Ek fıkra: 17/3/2011-6214/1 md.). Bu açık Anayasa hükmü nedeniyle, spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ilişkin düzenleyici işlemlerine karşı ilgililer yalnızca Tahkim Kuruluna başvurulabilir.

Spor müsabakaları; fikir ve sanat eserleri hukuku anlamında, *sahiplerinin hususiyetini taşıyan* ve FSEK'deki eser türlerinden ilim ve edebiyat eserleri arasında sayılan *sözsüz sahne eserleri* (FSEK m. 2/I b.2) arasında kategorize edilebilecek eser niteliğindeki ürünlerdendir. Müsabakanın eser yaratma amacıyla icra edilmemesi, müsabakalardaki hareketlerin herkesin kullanımına açık olması, tekrar edilebilir hareketlerden müteşekkil olmaması onun eser niteliğinin tespitinde belirleyici değildir. Bilakis bir esere, eser mahiyetini veren şey, onun sahibinin hususiyetini taşıyan bir fikir ve sanat eseri ürünü olmasıdır.

Spor müsabakaları, çoğunlukla onu meydana getiren sporcu ve teknik adamların yoğun fikrî mesailer harcayarak elbirliğiyle ürettikleri bir fikir ve sanat ürünüdür. Günümüzde spor, teknik ve fizik güçlerin artık kazanmaya yetmediği, bunların fikrî çalışmalar ve fikrî yaratımlarla desteklenmesini zorunlu kılan bir niteliğe bürünmüştür. Bu anlamda, spor müsabakasını meydana getiren sporcu ve teknik adamların oyun içinde doğaçlama fikrî yaratımlarını içeren serbest biçimlendirme alanları da bulunmaktadır. Hususiyetin tespitinde, sporcuların tekil hareketleri değil, müsabakanın bütünü dikkate alınmalıdır. Şayet, müsabakanın bütünü onu gündelik hareketlerden ayıracak nitelikteyse ve sıradan olmama koşulunu karşılıyorsa, artık hususiyetten söz edilebilir. Bu anlamda, profesyonel spor müsabakalarının gündelik spor hareketlerine nazaran sıradan olmama koşulunu karşıladığı söylenebilir. Zaten spor müsabakalarının kitlesel ilgiye mazhar olmasında da bu fikrî mesailer sonucu ortaya çıkan estetik-görsel özelliğinin payı oldukça büyüktür.

Spor müsabakalarının eser niteliğini kazanması için gerekli ikinci şart, kanunda (FSEK m. 2-5) *sınırlı sayı (numerus clausus)* ilkesine göre sayılan eser türleri içinde yer alması gerekliliğidir. FSEK'de açıkça spor eserleri gibi bir tür yer almadığından, onların eser türleri içinde kategorize edilmesi, spor müsabakalarına benzerlik gösteren diğer fikir ve sanat eserleriyle karşılaştırılmasıyla mümkün olabilir. Kural olarak, doğaçlama meydana getirilmesi ve beden hareketlerine dayalı olması nedeniyle spor müsabakaları, *genişletici yorum* yoluyla FSEK'de sayılan *sözsüz sahne eserleri* (FSEK m. 2/I b.2) kategorisi içinde yer alabilir.

Eser sahibi, eseri üzerindeki malî ve manevî hakları münhasıran kullanma yetkisini haizdir. Eser sahibinin malî haklarından *umuma iletim hakkı (yayın hakkı)* da münhasıran eser sahibine aittir. Özetle; eserin yayın, yeniden yayın ve kamunun erişimine sunma gibi hakları içeren *umuma iletim (yayın) hakkı* çerçevesinde eser sahibi, bu hakkın kullanılmasına izin verme ve yasaklama konusunda da inhisari yetkilere sahiptir. Bu kapsamda, hak sahibi eser niteliğindeki spor müsabakalarını canlı yayın, banttan yayın, özet yayın şeklinde ekonomik yönden dilediği gibi değerlendirip, bunlar üzerinde tasarruf yetkisini dilediği gibi kullanabilir. Aynı şekilde hak sahibi; eserinin radyo, televizyon, internet, mobil telefon vb. kitle iletişim

araçlarıyla umuma iletimi konusunda da münhasır bir hakka sahip olup, ekonomik olarak bunlardan dilediği gibi yararlanabilir, yayınların bu araçlarla yapılmasına izin verebilir, bunları yasaklayabilir veya bunların yayın haklarının devirlerine ilişkin borçlandırıcı ve tasarruf işlemleri ile lisans sözleşmeleri yapabilir.

Bu bağlamda *yayın hakkı* da, eser sahibinin malî haklarından umuma iletim hakkını ifade eder. Spor müsabakalarının eser niteliğinde olduğunun tespiti, bunların *"sui generis"* bir hak olarak düzenlenmediği hukuk sistemlerinde, hakkın sahibi, hukukî niteliğinin tespiti ve hakkın devri konularında teoride ve pratikte karşılaşılabilecek güçlükleri aşma işlevine sahiptir.

Bununla birlikte, spor müsabakalarının *kendisi* ile *görüntüsü* üzerindeki hakların içeriği, niteliği ve sahibini birbirinden ayırmak gerekir. Spor müsabakasının kendisi, *sözsüz sahne eseri* kapsamında korunabilirken, bunların görüntüsü üzerindeki haklar; *sinema eseri*, *radyo-televizyon kuruluşlarının ve film yapımcısının bağlantılı hakları* ve *FSEK m. 84* kapsamında korunabilirler. Bu kapsamda, hak sahipleri, FSEK'de kendilerine tanınan malî ve manevî haklarını koruyan hukukî ve cezai yollara (FSEK m. 66 vd.) başvurabilirler ve koşulları varsa FSEK Ek Madde 4 uyarınca izinsiz yayınlanan eserleri için *"içeriğin çıkartılması"* talebinde bulunabilirler.

Eser sahibi, kural olarak onu meydana getiren kişi olmakla birlikte, kanunda sayılan istisnai hallerde eseri meydana getiren kişileri bir araya getiren (FSEK m. 10/II) veya bunları çalıştıran veya tayin edenlerin (FSEK m. 18/II) malî sak sahibi oldukları düzenlenmektedir. Bunun neticesinde, malî haklardan umuma iletim hakkı da kural olarak, spor müsabakasını icra edenleri bir araya getiren veya bunları bir hizmet sözleşmesi çerçevesinde çalıştıran *spor kulüplerine* ait olacaktır. Birden fazla spor kulübü tarafından oynanan müsabakalar ile çoklu müsabakalardan oluşan lig organizasyonlarında, hak sahibi spor kulüpleri arasında, kanunda veya sözleşmelerde aksi belirtilmedikçe *adi ortaklık* hükümleri uygulanır. Bunun yanında, Brezilya hukukunda düzenlendiği gibi, sporcuların da yayın haklarının pazarlanmasından elde edilecek gelirlerden pay alabilmesine ilişkin bir düzenleme yapılması yerinde olacaktır (Karş. BK. m. 336/II).

Yayın hakkı, kural olarak sporcuları bir araya getiren veya çalıştıran spor kulüplerine ait olmakla birlikte, futbolu düzenleyen 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunda ve diğer spor federasyonlarının düzenleyici işlemlerinde bunları kullanma yetkisinin spor federasyonlarına ait olduğu ifade edilmektedir. Bu yetki, kanunî veya iradî temsil yetkisi şeklinde ortaya çıkabileceği gibi, doğrudan veya dolaylı temsil yoluyla da kullanılabilir. Kanunda veya sözleşmelerde açıkça düzenlenmedikçe, federasyonlara tanınan müsabakayı yayınlama yetkisi, hak sahibi kulüpler adına sözleşme yapma (borçlandırıcı işlem) yetkisini içermez. Yayın hakkının asli sahibi spor kulüplerinin yayın haklarını kısıtlayan bu düzenlemeler, tasarruf yetkisi sınırlaması niteliğindedir ve mutlaka kanunla düzenlenmelidir. 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunda, TFF'ye *açıkça* futbol müsabakalarının merkezî pazarlanması yetkisi verilmektedir. Bu anlamda, TFF, asli hak sahibi futbol kulüplerinin *yasal temsilcisi* sıfatıyla onlar adına ve hesabına sözleşme yapmaya yetkili kılınmaktadır.

Bunun yanında, doktrinde ağırlıklı olarak, spor müsabakalarının eser niteliğinde olmadığı savunulmaktadır. Bunun sonucunda, doktrinde yayın hakkı, spor müsabakasını düzenleyenlerin haksız rekabet veya eşya hukukundan doğan hak ve yetkilerini içeren koruyucu hakların toplamından belli bir kişi lehine vazgeçmesi, saldırıya rıza göstermesi şeklinde ifade edilmektedir. Bu niteleme, hak sahibinin tespitini güçleştirip ona etkin bir koruma sağlayamayacağı gibi, bu hakkın içeriği, kullanım yetkisi ve hakkın devri konusunda da muğlaklıklara yol açma potansiyeline sahiptir. Şöyle ki; mülkiyet veya zilyetliğe dayanan savunma yetkilerinden vazgeçme olarak tanımlanan yayın hakkı, doğrudan doğruya yetkilisinin müsabakanın yapıldığı alan üzerindeki hak ve yetkilerinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, yayın hakkı buna dayandırıldığı takdirde, iki takımın oynadığı bir müsabakada yayın hakkı, müsabakanın yapıldığı alanı mülkiyet veya zilyetliğinde bulunduran ev sahibi spor kulübüne ait olacaktır. Oysa spor müsabakasını yaratan veya onu meydana getiren kişiler her zaman için sporun yapıldığı alanı mülkiyetinde veya zilyetliğinde bulunduran kişiler olmayabilir. Bu anlamda yayın hakkı, mesela bir futbol karşılaşmasında, sadece ev sahibi kulübün kullanabileceği bir hak olarak karşımıza çıkmaktadır. Böyle olunca, ev sahibi kulüp, diğer kulübün onayını almaksızın, tek başına belli bir ücret karşılığında spor müsabakasının yapıldığı alana giriş izni

vermek suretiyle müsabakadan ekonomik olarak istifade edebilir. Aynı şekilde, bu görüş kabul edildiği takdirde, müsabakanın, her iki tarafın mülkiyet veya zilyetliğinde olmadığı durumlarda, mesela müsabakanın tarafsız bir sahada oynandığı durumlarda, hak sahibi, spor ürününü meydana getiren kişilerden tamamen ilgisiz üçüncü bir kişi olabilecektir. Spor müsabakası gayri maddî bir ürün olarak, her iki takımın karşılıklı emek, çaba ve yatırımları sayesinde ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle bu görüş, hakların sahipliğini tespit açısından eksik ve yetersizdir.

Keza yayının, malik ve zilyedin yer itibariyle yetkisi dahilinde olmayan bir alandan yapılması halinde, malik veya zilyet savunma yetkilerini kullanamadığından, bu durum yayın hakkı sahibinin herhangi bir hukukî korumadan yoksun kalması anlamına gelecektir. Özellikle teknoloji alanındaki hızlı gelişmeler neticesinde, bir gün spor müsabakasının yapıldığı alan dışından sağlıklı ve kaliteli görüntü almak mümkün olduğunda, yayın haklarını mülkiyet ve zilyetlikten doğan savunma ve dava yetkilerinden vazgeçmeye dayandıran bu görüş tamamen yetersiz kalacaktır.

Haksız rekabetten doğan dava açma haklarından belli bir kişi vazgeçme şeklinde ifade edilen yayın hakkı da, özellikle hak sahibinin tespitinde önemli zorluklar ortaya koymaktadır. Karşılaştırmalı hukukta, özellikle Alman doktrininde hak sahibinin spor müsabakasının düzenleyicisi olduğuna yönelik olarak, düzenleyicinin kimi/kimleri ifade ettiği konusunda bir görüş birliği yoktur.

Kişilik hakkı, eşya hukuku ve haksız rekabet hükümleri, ancak fikir ve sanat eserleri hukukunun yayın hakkı sahibine hukukî koruma sağlamadığı durumlarda yedek koruyucu hükümler olarak uygulanabilir.

Kanaatimizce spor müsabakalarının yayın haklarının, spor türlerine göre ayrım yapmaksızın Fransa ve Brezilya örneğinde olduğu gibi *"sui generis"* bir hak olarak, sporla ilgili bir kanunda düzenlemesi yerinde olacaktır. Bu sayede yayın hakkı, mutlak bir hak olarak herkese karşı ileri sürülebilecek ve sahibine etkin bir koruma sağlayacaktır. Hiç şüphesiz bu düzenleme yapılırken hak sahibinin de tartışmalara yol açmayacak şekilde belirlenmesi yerinde olacaktır. Keza Brezilya hukukunda olduğu gibi, eser sahibi sporcuların da yayın haklarından pay almasını sağlayacak düzenlemeler yapılması yerinde olacaktır. Böyle bir düzenleme

yapılıncaya kadar ise, FSEK'in umuma iletim hakkına ilişkin düzenlemeler hak sahiplerine etkin bir koruma sağlamak bakımından yeterli bir işleve sahiptir.

Diğer bütün haklarda olduğu gibi, yayın hakları da diğer kanunların öngördüğü sınırlar içinde kullanılabilir. Bu çerçevede, yayın hakları, medya ve haber alma özgürlüğü ve rekabet hukukundan doğan sınırlamalara tabidir.

Eser niteliğinde olduğunu tespit ettiğimiz spor müsabakalarının görüntülerinin kısa ömürlü ve ekonomik değerinin aşırı yüksek olması, müsabakanın bitiminden bir süre sonra ekonomik değerini büyük ölçüde yitirmesi gibi karakteristik özellikleri, onların medya ve haber alma özgürlüğü ve haber amaçlı iktibaslar bağlamında diğer fikir ve sanat eserlerinden ayrı bir düzenlemeye tabi tutulmasını gerekli ve haklı kılmaktadır. Örneğin, bir sinema filmi veya tiyatro eseri, ekonomik değerini uzunca bir süre koruyabilirken, spor müsabakasının cazibesi ve değeri, onun sonucunun veya önemli anlarının öğrenilmesiyle neredeyse tamamen sona ermektedir. Bu nedenle spor müsabakalarına ilişkin özel düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Zira ancak bu sayede eser sahiplerinin ve onların yayın haklarına ilişkin sözleşmeler akdettikleri kuruluşların malî hakları amaca uygun bir şekilde korunabilecektir. Bu nedenle, eser sahiplerinin ve yayın haklarını münhasıran devrettiği kişiler ile diğer medya kuruluşlarının haber verme özgürlüğü ve toplumun haber alma özgürlüğü arasındaki menfaat dengeleri gözetilerek medya çoğulculuğu ve haber (bilgi) çokluğunu sağlamak amacıyla uygun bir yol bulunması gerekli olmuştur.

Nitekim bu çerçevede Avrupa Hukukunda ülkemizin de taraf olduğu Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi ile Avrupa Birliği Görsel-İşitsel Hizmetler Medya Yönergesinde kısa haber bildirim hakkı ve önemli spor olaylarına erişim konuları düzenlenmiştir. Esasında bu düzenlemelerin temeli Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 1991 yılındaki Nr. R (91) 5 sayılı Tavsiye Kararına dayanmaktadır. Sözkonusu Tavsiye Kararında, kısa haber bildirim hakkı iki şekilde kullanılabilmektedir.

Bunlardan birincisi, kısa haber bildirim hakkını kullanmak isteyen televizyon yayıncısı münhasır yayın hakkına sahip yayıncının sinyalini kaydedebilir. İkincisi

ise, kısa haber bildirim hakkını kullanmak isteyen yayıncı bu hakkını doğrudan spor olayının meydana geldiği yerden bildirim yapmak suretiyle kullanabilir.

Bu çerçevede AB Mevzuatına uyum kapsamında 3 Mart 2011 tarihinde Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunda düzenlenen kısa gösterim hakkı ise, yalnızca münhasır yayın hakkı sahibinin yaptığı yayından kısa gösterim yapmak hakkını içermektedir ve yalnızca *kamuoyu için büyük önem taşıyan olaylar* –mesela Türkiye Süper Lig futbol müsabakaları için- için kullanılabilir. Türk hukukunda, kısa haber bildirim amacıyla spor olayının meydana geldiği yerden yayın yapmak ise ancak hak sahibinin veya hakları kullanma yetkisine sahip kişilerin izniyle mümkün olabilir.

Kanaatimizce Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Nr. R (91) 5 sayılı Tavsiye Kararında olduğu gibi, yayın hakkına sahip spor kulüpleri, müsabakanın yapıldığı alandan görüntülü haber verme görevini yerine getirmek isteyen medya kuruluşlarına, bu yerlere giriş izni vermeli ve kanunun öngördüğü süreler içinde haber amaçlı çekim yapma imkânı tanımalıdır. Zira basın özgürlüğü ve medya çoğulculuğu ancak bu şekilde garanti altına alınabilir. 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluşları ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, münhasır yayın hakkına sahip medya kuruluşları dışındaki kişilere bu hakkı tanımaması nedeniyle kanaatimizce yetersiz ve eksiktir. Diğer yandan, bu hakkın sadece televizyon kuruluşlarına değil, bütün medya kuruluşlarına da tanınması gerekir.

Bununla birlikte, kanunda göre spor müsabakasının kendisinden değil, fakat görüntüsünden kısa gösterim hakkının kullanılması mümkündür (6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluşları ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun m. 16). Ancak bu hak, mutlaka *haber amaçlı* olarak ve Kanunun öngördüğü süre ve esaslar dahilinde kullanılmalıdır. Bu süre kanunda *90 sn* olarak belirlenmiştir.

Öyle bazı spor olayları vardır ki; bunlar sadece o sporla ilgilenenleri değil, toplumun genelini veya büyük bir kesimini ilgilendirmektedir. Toplumun neredeyse tamamını ilgilendiren bu önemli spor olaylarına erişimini sağlamak, kamunun büyük ilgisini çeken olaylardakinden farklı olarak, toplumun haber alma özgürlüğünü

sağlayıcı daha etkin ve ayrıntılı önlemler almayı gerektirmektedir. Kanunla bütün toplumun ilgisini çeken önemli spor olaylarına *ücretsiz ve şifresiz* erişimin garanti altına alınmış olmasının (6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluşları ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun m. 17), toplumun haber alma ihtiyacını tatmin edici bir işleve sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Yayın hakları, kural olarak spor federasyonları veya bağımsız spor birlikleri tarafından *merkezî olarak ve münhasırlık esasına* göre pazarlanmaktadır. Öncelikle, spor federasyonları ve spor kulüpleri ekonomik faaliyetleri yönünden RKHK anlamında *teşebbüs* niteliğini haiz kurumlardır. Keza spor federasyonları ve lig birlikleri ile bağımsız spor birliklerinin kararları da ekonomik rekabeti etkilediği ölçüde *teşebbüs birliği kararları* niteliğindedirler ve RKHK'ye tabidirler. Ancak bunların rekabet hukukuna ilişkin denetimleri yapılırken, sporun kendine özgü özelliklerinin dikkate alınması gereklidir.

Rekabet hukukunda *merkezî pazarlama* anlaşmaları, ilgili pazarlarda rekabeti *yatay* olarak kısıtladığı gerekçesiyle, kural olarak yasaklanmıştır. Ancak spor kulüplerinin ve spor federasyonlarının bu türden anlaşma ve davranışlarının rekabet hukukuna ilişkin denetimleri yapılırken, sporun kendine özgü özelliklerinin dikkate alınması gereklidir.

Ekonomik piyasada faaliyet gösteren bir mal veya hizmet üreten teşebbüs, örneğin bir beyaz eşya üreticisi, kural olarak rakiplere ihtiyaç duymazken; sporda ise bunun tersine, kulüplerin rekabet gücünü ve ekonomik verimliliği sürdürmeleri, diğer rakiplerinin de mevcudiyetini ve bunların belli bir ekonomik güce sahip olmasını gerektirmektedir. Bu nedenle merkezî pazarlama, sporun gelişmesi ve spor kulüplerinin malî yapısal güçleri arasında dengeyi sağlamak bakımından önemli bir işleve sahiptir ve kulüplerarası dayanışma mekanizmalarının sağlanması bakımından önemlidir. Keza lig organizasyonu gibi uzun süreli ve çoklu müsabakadan oluşan spor etkinliklerinin merkezî olarak pazarlanması, kimi zaman bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim 5894 sayılı Futbol Federasyonunun Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunla, TFF'ye futbol müsabakalarının yayın haklarını merkezî pazarlama yetkisi verilmiştir. Rekabeti kısıtlayıcı anlaşma ve kararların, kanuna veya kanunun verdiği yetkiye dayanılarak çıkarılan bir idarî işleme

dayanması durumunda RKHK uygulama alanı bulmaz. Böyle durumlarda Rekabet Kurulunun görevi, rekabet savunuculuğu kapsamında ilgili mevzuatın rekabet yasalarına uygun olarak değiştirilmesini önermekten ibarettir. Ancak hiç şüphesiz, spor federasyonları bu yetkilerini kullanırken kanunun kendilerine verdiği yetki sınırlarını aşmamalıdırlar.

Spor müsabakası ürününün kısa ömürlü ve değerinin aşırı yüksek olması, bunların yayınına ilişkin anlaşmaların münhasırlık esasına göre satışını haklı kılmaktadır. *Münhasır* hak tesis eden anlaşmalar, rekabeti *dikey* olarak etkilemekte olup, rekabet hukukunda *"per se"* yasaklanmamakta, bunların rekabet üzerinde olumlu-olumsuz etkileri araştırılmaktadır. Bu anlamda, özellikle anlaşmanın süresi ve kapsamının rekabeti kısıtlayıcı etkilerden uzak olması gerekir. Özellikle internet, mobil telefon gibi yeni medya araçlarının ortaya çıkması ve Avrupa Birliği rekabet hukuku politikaları çerçevesinde yayın haklarının yeni pazarlama modelleriyle farklı paketlere bölünerek satışa sunulması ve böylece yayın haklarının ilgili pazarlarda farklı yayın kuruluşları arasında paylaştırılmasının sağlanması, münhasırlık içeren anlaşmaların rekabeti dikey kısıtlayıcı etkilerini yumuşatmaktadır. Keza ilgili teşebbüslere pazara giriş engeli yaratmaması bakımından bu anlaşmaların çok uzun süreli yapılmaması gerekir.

Spor müsabakalarının merkezî ve münhasırlık esasına göre pazarlanması, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunda öngörülen şartların varlığı halinde muafiyete tabi olabilir. Bunun için, Kanunda aranan dört koşulun (malların üretim veya dağıtımı ile hizmetlerin sunulmasında yeni gelişme ve iyileşmelerin ya da ekonomik veya teknik gelişmenin sağlanması, tüketicinin bundan yarar sağlaması, ilgili piyasanın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalkmaması ve rekabetin bu amaçlara ulaşmak için zorunlu olanlardan fazla sınırlanmaması) *kümülatif* olarak gerçekleşmesi gerekmektedir (4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun m. 5). Bu türden rekabeti kısıtlayıcı anlaşmalara muafiyet tanınabilmesi için, her bir somut olayın özelliklerinin araştırılması gerekir ve bunlar için muafiyet çok istisnaî hallerde tanınabilir. Avrupa Komisyonu 2003 tarihli UEFA Şampiyonlar Ligi yayın haklarının merkezî pazarlanmasına ilişkin olarak bu şartların tümünün gerçekleştiğinden bahisle UEFA'nın muafiyet talebini kabul etmiştir.

Son olarak spor federasyonları, ilgili spor dalında ve o spor dalının yayın hakları pazarında *fiilî veya kanunî tekel* durumunda oldukları için, bunların eylemleri, rekabet hukukunda hâkim durumun kötüye kullanılması yasağıyla karşı karşıyadır. Önemle belirtmek gerekir ki; rekabet hukukunda hâkim durumda olmak değil, hâkim durumun kötüye kullanılması yasaklanmıştır. Bu çerçevede, gerek spor federasyonları, gerekse yayın haklarını veya kullanım yetkilerini alan medya kuruluşları, ilgili pazarlardaki hâkim durumlarını yasalara uygun kullanmalıdırlar. Bunu yaparken, engelleyici ve zorlaştırıcı, ayrımcı uygulamalar ile bağlama uygulamalarından kaçınmaları, hâkim durumlarını diğer alt pazarlarda kötüye kullanmamaları ve tüketicinin zararına olarak üretimin, pazarlamanın ya da teknik gelişmelerin kısıtlanmamasına özen göstermeleri gerekir (4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun m. 6). Ayrıca spor federasyonları veya yayın haklarını münhasırlık esasına devrettikleri kuruluşlar, yayın hakları pazarında zorunlu unsuru ellerinde bulundurduklarından *sözleşme yapma zorunluluğu* altında bulunmaktadırlar.

KAYNAKÇA

Ağar, Serkan. "Türk Spor İdaresinde Türkiye Futbol Federasyonu'nun Yeri ve İşlevi", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı 63, Yıl 2006, ss. 271-320.

Ahrens, Hans-Jürgen ve Volker Jänich. "Die Vergabe von Fernsehübertragungsrechten für Basketballspiele durch den Deutschen Basketballbund (DBB)", **Vermarktungsrechte im Sport,** Ed. Vieweg, Klaus, Berlin, 2000, ss. 9-52.

Aker, Halit. "Futbol Karşılaşmalarına İlişkin Yayın Haklarının Hukukî Niteliği ve Rekabet Hukuku Açısından Yayın Haklarının Merkezi Pazarlanması", C. 55, S. 1, **AÜHFD,** 2006, ss. 1-46.

Akipek, Jale ve Turgut Akıntürk. **Türk Medenî Hukuku - Başlangıç Hükümler, Kişiler Hukuku**, 4. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2002.

Akşar, Tuğrul. **Endüstriyel Futbol**, Literatür Yayınları, İstanbul, 2005.

Arkan, Sabih. **Ticari İşletme Hukuku**, Altıncı Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2007.

Arkan, Azra. **Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2005.

Armah, Henrik. **Die Radioberichterstattung von Sportveranstaltungen**, Verlag Dr. Kovac, Hamburg, 2008.

Arnold, Peter J. "Sport, The Aesthetic and Art: Further Thoughts", **British Journal of Educational Studies**, Vol. 28, No. 2, Mayıs 1990, ss. 160-179.

Arslanlı, Halil. **Fikri Hukuk Dersleri**, İstanbul, 1954.

Aslan, İ. Yılmaz. **Rekabet Hukuku Dersleri**, Ekin Kitabevi, 3. Baskı, Bursa, 2010.

Ateş, Mustafa. **Fikri Hukukta Eser**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2007.

Avşar, B. Zakir ve Gürsel Öngören. **Radyo ve Televizyon Hukuku**, RTÜK Yayını, Ankara, 2003.

Ayiter, Nuşin. **Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1972.

Ayan, Serkan. "Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Hak Sahipliği", **Prof. Dr. Fikret Eren'e Armağan**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2006, ss. 193-236.

Ayhan, Rıza, Mehmet Özdamar ve Hayrettin Çağlar. **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Ticari İşletme Hukuku - Genel Esaslar**, Yenilenmiş 4. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2011.

Ayrancı, Hasan. "Sözleşme Kurma Zorunluluğu", **AÜHFD**, C. 52, S. 3, Yıl 2003, ss. 229-249.

Aziz, Aysel. **Televizyon ve Radyo Yayıncılığı**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006.

Baygın, Cem. "Fikri Hukukta Yaratıcı Eser Sahibi ve Eser Üzerindeki Mali Hakları Kullanmya Kanunen Yetkili Sayılan Kişiler", **Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı**, Cilt I, Beta Yayınları, İstanbul, 2002, ss. 145-174.

Berbel, Nicole Agudo y ve Stefan Engels. "Hörfunkrechte - ein eigenstandiges Wirtschaftsgut?", **WRP**, 2/2005, ss. 191-205.

Bohn, Clarissa. **Regel und Recht - Wechselwirkungen zwischen Verbandsrecht und staatlichem Recht und deren strukturelle Besonderheiten**, 1. Auflage, Nomos, Baden-Baden, 2008.

Bullinger, Winfried ve Ole Jani. "Fußballübertragung in der virtuellen Welt - Lizenz erforderlich oder nicht? ", **ZUM** 2008, Heft 12, ss. 897-904.

Christ, Peter. "TV-Sportberichterstattung im Lichte des österreichischen Rundfunkrechts", **SpuRt** 2/2006, ss. 50-54.

Çöl, Hüseyin Cem. "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na Göre Eser Dışında Koruma Konuları", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** 2003, Cilt: 52, S. 4, ss. 365-385.

Damm, Thiemo. **Sportberichterstattung und Sportrechte - Die Entwicklung der Verwerung medialer Rechte der Fußball Bundesliga und die Zukunft der Eigenvermarktung der Vereine über IPTV**, 1. Auflage, Igel Verlag, 2008.

Danckert, Lukas. **Fernsehrechte im deutschen Fußball - Grundlagen, Chancen und Grenzen ihrer Vermarktung aus kartellerechtlicher Sicht** – Kiel, 2010.

Das, Proloy K. "Offensive Protection: The Potential Application of Intellectual Property Law to Scripted Sport Plays", **Indiana Law Journal**, Vol. 75. 2000, ss. 1073-1100.

Demir, Fevzi. **Anayasa Hukuku - Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku**, 7. Baskı, İzmir 2009.

Deutsch, Askan. "Sports Broadcasting and Virtual Advertising: Defining the Limits of Copyright Law and the Law of Unfair Competition", **Marquette Sports Law Review**, Vol 11:41, 2000-2001, ss. 41-86.

Donat, Gregory S. "Fixing Fixation: A Copyright With Teeth for Improvisational Performers", **Columbia Law Review**, Vol. 97, No: 5, Jun 1997, ss. 1363-1405.

Dönmez, Kazım Yücel. "Türk Spor Hukukunun Kaynakları", **Av. Dr. Faruk Erem Armağanı**, Ankara 1999, ss. 223-243.

Dönmezer, Sulhi. **Basın ve Hukuku**, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul, 1976.

Dural, Mustafa ve Suat Sarı. **Türk Özel Hukuku, Cilt I, Temel Kavramlar ve Medenî Kanunun Başlangıç Hükümleri**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2006.

Dural, Mustafa ve Tufan Öğüz. **Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2006.

Edis, Seyfullah, Aydın Zevkliler, Şeref Ertaş, Durmuş Tezcan ve Hasan Petek. "Yenilik Doğurucu İşlemden Rücu Etmek Mümkün mü? (Bir Yargıtay Kararının Düşündürdükleri)", **Prof. Dr. Turhan Tufan YÜCE'ye Armağan**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, İzmir, 2001, ss. 29-45.

Efem, Gül ve Emel Badur. **AT Rekabet Hukuku, Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşmalar ve Hâkim Durumun Kötüye Kullanılması**, Çankaya Üniversitesi, Ankara, 2002.

Eilers, Thomas. "Fußballübertragungsrechte für Internet und Mobilfunktechnik - Abgegrenzte Gebiete oder Doppelvergabe der Fernsehrechte?", **SpuRt** 6/2006, ss. 221-227.

Eklund, Elizabeth. **Following the Rules of the Game: A Competition Law Study of the Collective Sale of Sports Broadcasting Rights,** San Domenico, 1999.

Enßlin, Holger, "Der Erwerb von Übertragungsrechetn für Sportereignisse im europäischen Wettbewerbsrecht am Beispiel der EBU - die Sicht der Privatsender", **ZeuP** 2, 2006, ss. 380-387.

Erel, Şafak N. **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, 3. Bası,Yetkin Yayınları, Ankara, 2009.

Eren, Fikret. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 10. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2008.

Erkiner, Kısmet. "Spor Hukuku ve Eğitimi", **Spor Hukuku Dersleri**, Ed. Erkiner, Kısmet/Soysüren, Ali, Kadir Has Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2007, (Eğitim).

Erkiner, Kısmet. "Bir Hukuk Disiplini Olarak Spor Hukuku Kavramları ve Özellikleri", http://www.sporhukuku.org.tr/makaleler/105-br-hukuk-dspln-olarak-spor-hukuku-kavramlari-ve-oezellkler.html, (Spor Hukuku), (1.11.2011).

Ertaş, Şeref. **Eşya Hukuku**, 9. Baskı, Barış Yayınları, Fakülteler Kitabevi, İzmir, 2011.

Ertaş, Şeref ve Hasan Petek. **Spor Hukuku**, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2011.

Erten, Rifat. **Milletlerarası Özel Hukukta Spor**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007.

Esendal, Nihan. "Rekabet Hukukunda Spor Müsabakalarının Yayınlanması Sorunsalı", **Terazi Dergisi**, Yıl: 4, Sayı: 33, Mayıs 2009, ss. 119-133.

Esener, Turhan. **Eşya Hukuku**, Ankara, 1971.

Fietz, Christian. **Die Bundesliga in Fernsehen und Internet -Die Zentrale Vermarktung der Übertragungsrechte aus kartellrechtlichem Blickwinkel-**, VDM Verlag Dr. Müller, Saarbrücken, 2007.

Fikentscher, Adrian. "Kartellrecht im Sport - Ökonomische und rechtsvergleichende Betrachtungen", **SpuRt** 1995, ss. 149-152, (Kartellrecht).

Fikentscher, Adrian. “Gibt es sog. Hörfunkrechte? - Ein Diskussionsbeitrag”, **SpuRt** 5/2002, ss. 186-188, (Hörfunkrechte).

Fikentscher, Adrian, “Die Zulässigkeit von Einkaufsvereinbarungen im Sport aus Sicht des öffentlich-rechtlichen Rundfunks in Europa”, **ZeuP** 2, 2006, ss. 388-399, (Europa).

Fişek, Kurthan. **Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Dünya’da ve Türkiye’de Spor Yönetimi**, 1. Bası, Ankara, 1980.

Fritzweiler, Jochen, Bernhard Pfister ve Thomas Summerer. **Praxishandbuch Sportrecht**, 2. Auflage, Verlag C.H. Beck, München, 2007.

Geçgil, Bayram Ali. **Medya Piyasalarında Hukukî Düzenlemeler ve Rekabet Hukuku Uygulamaları**, Uzmanlık Tezleri Serisi No: 72, Ankara, 2005.

Genç, Durmuş Ali. **Spor Hukuku Ders Kitabı**, İstanbul, 1998.

Giritli, İsmet, Pertev Bilgen ve Tayfun Akgüner. **İdare Hukuku**, Der Yayınları, İstanbul, 2006.

Gökyayla, K. Emre. **Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2000, (Telif Hakkı).

Gökyayla, K. Emre. “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 1, İzmir, 2005, ss. 1-28 (Değişiklikler)

Gözler, Kemal. **İdare Hukuku**, Cilt I, Ekin Yayınları, Bursa, 2003 (İdare).

Gözler, Kemal. **Türk Anayasa Hukuku Dersleri**, 9. Baskı, Ekin Yayınları, Bursa, 2010 (Anayasa).

Gözübüyük, Şeref ve Turgut Tan. **İdare Hukuku**, Cilt 1, Genel Esaslar, 7. Bası, Ankara, 2010.

Graf, Thomas. “Übertragungsrechte für Sportereignisse im europäischen Wettbewerbsrecht aus der Sicht von Sportverbänden”, **ZeuP** 2 2006, ss. 371-379.

Gröpl, Christoph. “Fußball im Fernsehen - Zirkusspiele der modernen Art”, **SpuRt** 5/2004, ss. 181-185.

Gümüş, Mustafa Alper. “Kişinin Resmi (Görünümü) Üzerindeki Hakkı”, **Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 1, Sayı:1, Kasım 1997, ss. 363-386.

Günal, A. Nadi ve Erkan Küçükgüngör. “Türk Spor Teşkilatının Hukukî Yapısı”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 1998/3, Yıl 11, ss.1035-1065.

Güneş, İsmail. **Ekonomist Gözüyle Futbol Ekonomisi**, Karahan Kitabevi, Adana, Nisan 2010.

Günther, Wolf G. H. **Umfang und zivilrechtliche Begrenzung der Aufnahmerechte an Sportveranstaltungen, insbesondere durch das besondere Persönlichkeitsrehct der Sportler**, Würzburg, 2003.

Gürzumar, Osman Berat. “4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’un 4. Maddesine Aykırı Sözleşmelerin Tabi Olduğu Geçersizlik Rejimi”, **Rekabet Dergisi**, Sayı 12, Ekim-Kasım-Aralık 2002, ss. 3-76, (Rekabet).

Gürzumar, Osman Berat. **Zorunlu Unsur Doktrinine Dayılı Sözleşme Yapma Yükümlülüğü, Hâkim Durumun Rakiple Anlaşma Yapmaktan Kaçınmak Suretiyle Kötüye Kullanılması**, Seçkin Yayınevi, Birinci Baskı, Ankara, Eylül 2006, (Zorunlu Unsur).

Güven, Pelin. **Rekabet Hukuku Ders Kitabı**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009.

Haas, Ulrich ve Christoph Reimann. “Das "Fernsehrecht" an Sportveranstaltungen als Abwehrrecht”, **SpuRt** 1999, ss.182-187.

Hanlı, Hakan. “Spor Hukukunda Münhasır Haklar”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Spor Hukuku Özel Sayısı 3, Mayıs 2007, ss. 107-127.

Heermann, Peter. “Kann der Ligasport die Fesseln des Kartellrechts sprengen?”, **SpuRt** 1/1999, ss. 11-15.

Heinemann, Andreas. “Sportübertragungsrechte im europaischen Kartellrecht am Beispiel der Olympischen Spiele”, **ZeuP** 2006, ss. 337-370.

Helbig, Nikolaus. **Die Verwertung von Sportereignissen im Fernsehen**, Herbert Utz Verlag, München 2005.

Hellmann, Hans-Joachim ve Stefan Bruder. "Kartellrechtliche Grundsätze der zentralen Vermarktung von Sportveranstaltungen - Die aktuellen Entscheidungen der Kommission zur Bundesliga und FA Premier League", **EuZW** 2006, ss. 359-363.

Herr, Andreas. **Übertragungsrechte an Sportveranstaltungen in der Insolvenz**, Nomos Verlag, Baden-Baden, 2008, (Übertragungsrechte).

Herr, Andreas. "Übertragungsrechte an Sportveranstaltungen in der Insolvenz - die Insolvenz des Rechteerwerbs ("Lizenznehmers")", **Perspektiven des Sportrechts**, Ed. Vieweg, Klaus, Band 19, Berlin 2005, ss. 271-291, (Lizenznehmers).

Hess, Burkhard. "Das Europaische Gemeinschaftsrecht und der Sport", **Prisma des Sportrechts - Referate der sechsten und siebten interuniversitaren Tagung Sportrecht**, Ed. Vieweg, Klaus,, Duncker & Humblot, Berlin 2006, ss. 1-33.

Hilty, Reto M. ve Frauke Henning-Bodewig. "Leistungschutzrecht für Sportveranstalter", **Working Paper, Rechtsgutachten**, 15.11.2006.

Hirş, Ernst. Fikri Say, İstanbul, 1947, (Fikri Say).

Hirş, Ernst. Fikri ve Sınai Haklar, Ankara, 1948, (Fikri ve Sınai Haklar).

Hütt, Nina Nicole. **Zur Frage der Existenz von Hörfunkrechten des Sportveranstalters unter besonderer Berücksichtigung der Fußball-Bundesliga**, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main, 2008.

İçel, Kayıhan ve Yener Ünver. **Kitle Haberleşme Hukuku**, Altıncı Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2005.

İnan, Nurkut ve Mehmet B. Piker. **Rekabet Hukuku El Kitabı**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2007.

İnceoğlu, M. Murat. **Borçlar Hukukunda Doğrudan Temsil**, 1. Baskı, İstanbul, 2009.

Jänich, Volker M. “Fußballübertragungsrechte und Kartellrecht - Anmerkungen zu BGH, Beschl. V. 11.12.1997 - KVR 7/96 - Europapokalheimspiele”, **GRUR** 1998, ss. 438-444.

Jessen, Tanja Carolina. **Rechtsfrage der Vermarktung von Sportereignissen im deutschen und englischen Recht**, Shaker Verlag, Aachen, 1997.

Jones, Alison ve Brenda Sufrin. **EU Competition Law**, Fourth Edition, Oxford University Press, New York 2011.

Jungheim, Stephanie. “Auswirkungen der Produktion des Basissignals durch die DFL auf die Bundesliga-Fernsehrechte”, **SpuRt** 3/2008, ss. 89-92, (Fernsehrechte).

Jungheim, Stephanie. “Das neue Model der DFL zur Vermarktung der Bundesliga-Medienrechte”, **SpuRt** 1/2009, ss. 13-16, (Medienrechte).

Kaboğlu, İbrahim Ö. “Futbol Federasyonu ile Cine 5 Arasında Yapılan Sözleşme Hakkında Hukukî Mütalaa”, **Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2, Sayı: 2, 1998-1999 Kocaeli, ss. 405-429, (Mütalaa).

Kaboğlu, İbrahim Ö. **Anayasa Hukuku Dersleri - Genel Esaslar**, 3. Baskı, Legal Yayınevi, İstanbul, 2006, (Anayasa).

Katırcı, Hakan, **Spor Kulüplerinde İletişim Yönetimi: Türkiye Profesyonel Futbol Liglerinde Yer Alan Spor Kulüplerinin İletişim Uygulamalarına İlişkin Araştırma**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir, 2007.

Kılıçoğlu, Ahmet M. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 14. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2011, (Borçlar Genel).

Kılıçoğlu, Ahmet M. **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006, (Fikri Haklar).

Kirschenhofer, Matthias. “Die Verbreitung von Programmen und Territorialitätsprinzip am Beispiel von Film-, Fernseh- und Sportprogrammen - Rechtsfragen im Bereich Sport”, **ZUM** 2006, Heft 1, ss. 15-19.

Kitzberger, Ralf. “Rechtlicher Schutz für Sportler bei der Nutzung ihres Namens und Bildnisses in der Werbung”, **SpuRt** 6/2009, ss. 229-231.

Kocayusufpaşaoğlu, Necip. **Borçlar Hukuku Genel Bölüm**, Birinci Cilt, İstanbul, 2008.

Koch, Rainer. "Die Verwertung von Amateurfußballspielen im Internet", **SpuRt** 6/2009, ss. 224-228.

Körber, Thomas. **Großereignisse und Übertragungsrechte - Sportberichterstattung im Vergleich mit Großbritannien und Spanien**, Verlag C.H. Beck, München, 2007.

Krause, Peter. "Hörfunk-Berichterstattung in Fußballstadien aus dem Blickwinkel des Zivil- und Wettbewerbsrechts", **Spektrum des Sportrechts**, Ed. Vieweg, Klaus, Berlin, Duncker & Humblot 2003, ss. 223-247, (Wettbewerb).

Krause, Peter. **Hörfunk-Berichterstattung aus Sportstadien**, Nomos, 1. Auflage Baden Baden, 2006, (Hörfunk).

Kuczera, Marcus. **Die Vermarktung von Übertragungsrechten im Fußball nach deutschem Recht und nach europäischem Kartellrecht**, Verlag C.H. Beck, München, 2004.

Kukkonen, Carl A. "Be a Good Sport and Refrain from Using my Patented Putt: Intellectual Property Protection for Sports Related Movements", **Law Journal Library**, November 1998, Heinonline.org, ss. 808-829.

Kummer, Max. **Das urheberrechtliche schützbare Werk**, Bern, 1968.

Kuşkonmaz, Sabri. "FSEK Açısından TV Programlarının Hukuksal Niteliği", **Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi**, Yıl: 1, Sayı: 1, 2005, ss. 156-160.

Küçükgüngör, Erkan. "Sporda Özerklik", **Sporda Özerklik**, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2009, ss. 32-44, (Özerklik).

Küçükgüngör, Erkan. "Türk Hukukunda Sporcuların Hukukî Durumu", **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl: 56, S. 1, 1999, ss. 39-52, (Sporcu).

Laier, Matthias. "Sportcontent für die Neuen Medien", **Prisma des Sportrechts**, Ed. Vieweg, Klaus), Duncker & Humblot, Berlin, 2006, ss. 65-95, (Sportcontent).

Laier, Matthias. **Die Berichterstattung über Sportereignisse**, Mohr Siebeck, München, 2007, (Berichterstattung).

Lentze, Gregor. "Rechte an einer Sportveranstaltung dargestellt am Beispiel der amerikanischen National Basketball Association (NBA), (Zur Entscheidung des New York Second Circuit Court of Appeals am 30 Januar 1997 - "SportsTrax")", **SpuRt** 1998, ss.11-15.

Lochmann, René. **Die Einräumung von Fernsehübertragungsrechten an Sportveranstaltungen**, Mohr Siebeck, Tübingen, 2005.

Mahler, Till. "Ist ein neuer Veranstalterbegriff für den professionelen Ligasport notwendig?", **SpuRt** 1/2001, ss. 8-11.

Meltz, Mark. "Hand It Over: Eurovision, Exclusive EU Sports Broadcasting Rights, And The Article 85 (3) Exemption", **Boston College International & Comparative Law Review**, Vol.23, 1999-2000, ss. 105-120.

Mestmäcker, Ernst-Joachim. "Die Vergabe von Fernsehrechten an internationalen Wettbewerbsspielen deutscher Lizenzvereine", **Vermarktungsrechte im Sport - Rechtsgutachten**, Ed. Vieweg, Klaus, Berlin, 2000 (= Beiträge zum Sportrecht, Bd. 6), ss. 53-94.

Metin, Yüksel. **Ölçülülük İlkesi**, Seçkin Yayınları, Ankara 2002.

Mosturoğlu, Şekip. "Spor Yayın Hakları ile İlgili Yargı Kararları", **Spor Hukuku Dersleri 2**, İstanbul 2007, ss. 655-668.

Nasse, R. F. "Das Recht des Sportlers am eigenen Bild," in: **SpuRt** 1995, ss. 145-148.

Nilsson, Gül Okutan. "İleride Vücuda Getirilecek Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Devri", **Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi**, C. 4, S. 15, Yıl 2008, ss. 585-598.

Nolte, Martin. **Sport und Recht - Ein Lehrbuch zum internationalen, europaischen und deutschen Sportrecht**, Verlag Karl Hofmann, Schorndorf, 2004, (Sport).

Nolte, Martin. "Persönlichkeitsrechte und Medienfreiheit", **Persönlichkeitsrechte im Sport**, Ed. Nolte, Martin, Stuttgart, 2006, (Persönlichkeitsrecht).

Oğuzman, M. Kemal ve Nami Barlas. **Medenî Hukuk - Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar**- 15. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008.

Oğuzman, M. Kemal ve Turgur Öz. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 8. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.

Oğuzman, M. Kemal, Özer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir. **Eşya Hukuku**, 11. Bası, İstanbul, 2006.

de Oliviera, Ascencão Jose. "Der Schutz von Veranstaltungen kraft Gewohnheitsrecht", **GRUR Int**. 1991, No. 1, ss. 20-25.

Osterwalder, Simon. **Übertragungsrechte an Sportveranstaltungen**, Bern, 2004.

Öncü, Özge. **Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İktibas Serbestisi ve Sınırları**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2010.

Özay, İl Han. **Günışığında Yönetim**, Alfa Yayınları, Ankara, 2002.

Özdamar, Demet, Ahmet Türk, Metin İkizler, Senar Çağırgan. **Yeni Dernekler Hukuku Mevzuatımızın Karşılıklı Olarak Değerlendirilmesi**, Ankara, 2008.

Özelçi, Aytaç. **Türkiye Futbol Federasyonu'nun Türk Hukukundaki Yeri**, Ankara 2010.

Özkorkut, Nevin Ünal. "Basın Özgürlüğü ve Osmanlı Devleti'ndeki Görünümü, **AÜHFD**, Yıl 2002, S. 3, C. 51, ss. 65-84.

Özsunay, Ergun. **Medenî Hukuka Giriş**, 5. Bası, İstanbul, 1986, (Medenî).

Özsunay, Ergun. **Kartel Hukuku**, İstanbul, 1985, (Kartel).

Özsunay, Ergun ve N. Ayşe Odman-Boztosun. "Teknik Direktörlerle Yapılan Sözleşmelerde Taraf Menfaatlerinin Dengelenmesine Yönelik Sorunlar ve Çözüm Önerileri", **I. Uluslararası Spor Ekonomisi ve Yönetimi Kongresi, Bildiriler Kitabı**, İzmir, 2011, ss. 811-869.

Öztan, Bilge. **Şahsın Hukuku**, 6. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 1994.

Öztan, Fırat. **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2008.

Öztrak, İlhan. **Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar**, Ankara, 1971.

Öztürk, Sinan, "Türkiye Futbol Federasyonu Futbol Yayınları - Havuz Sisteminin Hukukî Statüsü", **İstanbul Barosu Dergisi**, S. 4-5-6, 1998, ss. 278-308.

Pekcanıtez, Hakan, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes. **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medenî Usûl Hukuku**, Yetkin Yayınları, 11. Bası, Ankara 2011.

Pesahl, Florian. **Entstehung, Entwicklung und Vermarktung von Sportübertragungsrechten**, Verlag Dr. Kovac, Hamburg, 2006.

Petek, Hasan. **Profesyonel Futbolcu Sözleşmesi**, Ankara, 2002, (Sözleşme).

Petek, Hasan. **Taşınmaz Malikinin Hukuka Uygun Taşkınlıklardan Sorumluluğu (TMK. m. 730/II)**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005, (Taşınmaz).

Petek, Hasan ve Evrim Erişir. Türkiye Futbol Federasyonu'nun Hukukî Niteliği, **Terazi Dergisi**, Mart 2008, ss. 197-205.

Petersen, Jens. **Fußball im Rundfunk- und Medienrecht**, Verlag C.H. Beck, München, 2001.

Piroğlu, Ünsal. "Eserden Doğan Manevî Haklar Tazminatı ve Kişilik Haklarıyla İlişkisi", **Prof. Dr. Turgut KALPSÜZ'e Armağan**, Turhan Yayınevi, Ankara 2003, ss. 553-577.

Poroy, Reha ve Hamdi Yasaman. **Ticari İşletme Hukuku**, 12. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2007.

Reid, Louis Arnold. "Sport, The Aesthetic and Art", **British Journal of Educational Studies**, Vol. 18, No. 3, Ekim 1970, ss. 245-258.

Reidlinger, Axel. "Vermarktung von Fernsehrechten und Kartellrecht", **Sport und Recht**, Ed. Studiengesellschaft für Wirtschaft und Recht, Linde Verlag, Wien, 2005, ss. 21-36.

Rodewald, Jörg. “Die Bilanzierung von Rechten zur Berichterstattung und Übertragung von Sportereignissen im Fernsehen”, **BB** 1995, ss. 2103-2108.

Rumphorst, Werner ve Adrian Fikentscher. “Elektronische Medienrechte an Sportveranstaltungen”, **Sport und Recht**, 3. Tagunsband, Ed. Arter, Oliver/Baddeley, Margareta, Stämpfli Verlag AG Bern, 2006, ss. 99-117.

Sarıoğlu, Ilgaz. **Dijital Ücretli Tv Yayıncılığı ve Rekabet Hukuku**, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri, Yayın No: 0123, Ankara, 2003.

Sauer, Andreas. “Kartellrechtliche Fragen der Zentralvermarktung von Fernsehrechten an der Fußball-Bundesliga”, **SpuRt** 3/2004, ss. 93-98.

Schmid-Petersen, Frauke. “Fußball im Radio - Können Sportveranstalter” Hörfunkrechte“ vermarkten?”, **SpuRt** 6/2003, ss. 234-237.

Schmidt, Fabian. “Sportevents und Location Based Services”, **Perspektiven des Sportrechts**, Ed: Vieweg, Klaus, Berlin 2005, ss. 205-223.

Schürnbrand, Jan. “Sportübertragungsrechte im deutschen und europaischen Kartellerecht”, **Facetten des Sportrechts**, Ed. Vieweg, Klaus, Berlin, 2009, ss. 9-25.

von Schoenthal, Max. “Großereignisse und das Recht auf Berichterstattung”, **IRIS Plus, Rechtliche Rundschau der Europäischen Audiovisuellen Informationsstelle**, Ausgabe 2006-04, ss. 1-8.

Schroeder, Werner, “Sportrecht und Europäisches Wettbewerbsrecht - Zu neueren Entwicklungen in der Praxis der Kommission und des EuGH”, **SpuRt** 1/2006, ss. 1-7.

Schwarze, Jürgen ve Philipp Hetzel. “Der Sport im Lichte des europäischen Wettbewerbsrechts“, **EuR** 2005, Heft 5, ss. 581-604.

Serdar, İlknur. **Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali ve Kişiliğin Korunması**, Ankara, 1999.

Serozan, Rona. **Medenî Hukuk**, 2. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008.

Stopper, Martin. “Wer ist Veranstalter und Rechtsträger im Profi-Fußball?”, **SpuRt** 5/1999, ss. 188-192, (Veranstalter).

Stopper, Martin. Zentralvermarktung der Bundesliga-Fernsehübertragungsrechte: Finale mit Elfmeterschießen, **SpuRt** 2/2003, ss. 48-51, (Zentralvermarktung).

Stopper, Martin. Auskunftspflichten des Zentralvermarkters, **SpuRt** 1/2005, ss. 12-16, (Auskunftspflicht).

Stopper, Martin. “Spielmanipulation: Das Bundeskartellamt kennt das richtiger Ergebnis der TV-Zentralvermaktung”, **SpuRt** 4/2008, ss. 177-180, (Spielmanipulation).

Strauß, Ingo. “Zulässigkeit der Sportberichterstattung im Live-Ticker”, **SpuRt** 1/2007, ss. 6-10.

Suluk, Cahit ve Ali Orhan. **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku**, Cilt II, Arıkan Yayınevi, İstanbul, 2005.

Sunay, Reyhan. **İfade Hürriyetinin Muhtevası ve Sınırları**, Ankara, 2001.

Talimciler, Ahmet. “Futbol Maçlarının Yayını ve Kulüpler-Federasyon-Medya İlişkileri: Futbol-Televizyon Evliliğinde Yeni Dönem”, **Medya Politikaları**, Ed. Kejanlıoğlu, Beybin/Çelenk, Sevilay/Adaklı, Gülseren, İmge Kitabevi, Ankara, 2001, ss. 269-316.

Tan, Turgut. “Rekabet Hukukunun Uygulama Alanı Açısından Kamu Kuruluşlarının Faaliyeti (Türkiye, Fransa ve İtalya Örnekleri)”, Sayı 4, **Rekabet Dergisi**, 2000, ss. 3-42.

Tekinalp, Gülören ve Ünal Tekinalp. **Avrupa Birliği Hukuku**, 2. Bası, İstanbul, 2000.

Tekinalp, Ünal. **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2. Bası, İstanbul, 2002.

Tettinger, Peter J. “Kurzberichterstattung über Sportereignisse im Fernsehen”, in: **SpuRt** 3/1998, ss. 109-112.

Toft, Torben. **Sport and Competition Law**, Broadcasting Competition Law, Londra, 2005.

Topçuoğlu, Metin. **Rekabeti Kısıtlayan Teşebbüsler Arası İşbirliği Davranışları ve Hukukî Sonuçları**, Rekabet Kurumu, Ankara, 2001.

Tumbrägel, Kai. **Die Zentralvermarktung von Sportübertargungsrechten am Beispiel von Fußball und Formel 1**, 1. Auflage, Cuvillier Verlag, Göttingen, 2001.

Üçışık, Fehim. "Federasyonların Yapılanmaları", **Sporda Özerklik**, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2009, ss. 143-147.

Ülgen, Hüseyin, Ömer Teoman, Mehmet Helvacı, Abuzer Kendigelen, Arslan Kaya N. Füsun Nomer Ertan. **Ticari İşletme Hukuku**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2006.

Üstün, Gürsel. "Yargısal Uygulamada Fikri Haklar", **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt: 73, Sayı: 10-11-12, 1999, ss. 954-981, (Fikri Haklar).

Üstün, Gürsel. "FSEK m. 18. f. 2'deki İşin Mahiyeti Sorunsalı ve Bir Yargıtay Kararının Eleştirisi", **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, Yıl: 5, C. 5, S. 3, 2005, ss. 87-141, (İşin Mahiyeti Sorunsalı).

Vieweg, Klaus. **Spor Hukukunun Büyüsü**, çev. Mehmet Arslan, http://www.irut.jura.uni-erlangen.de/Forschung/Veroeffentlichungen/OnlineVersion FaszinationSportrecht/FaszinationSportrechtTuerkisch.pdf (1.11.2011).

Waldhauser, Hermann. **Die Fernsehrechte des Sportveranstalters**, Duncker & Humblot, Berlin, 1999.

Weihs, Antje. "Die zentrale Vermarktung von Fußballübertragungsrechten aus kartellrechtlicher Sicht", **Perspektiven des Sportrechts**, Ed. Vieweg, Klaus, Berlin 2005, ss. 149-172.

Weihs, Antje. **Zentrale Vermarktung von Sportübertragungsrechten (Kartellrechtliche Zulässigkeit nach deutschem und europäischem Recht mit vergleichenden Betrachtungen zum US- amerikanischen und englischen Recht**, Duncker & Humblot, Berlin, 2004.

Wertenbruch, Johannes. “Die zentrale Vermarktung von Fußball-Fernsehrechten als Kartell nach § 1 GWB und Art. 85 EGV”, **ZIP** 33/1996, ss. 1417-1425.

von Westerholt, Margot Gräfin. “Übertragung von Sportveranstaltungen im Fernsehen”, **ZIP** 6/1996, ss. 264-270.

Whish, Richard. **Competition Law**, Sixth Edition, Oxford University Press, New York, 2009.

Wiebe, Andreas. “Schutzrechtliche Grundlagen der Sportvermarktung”, **Sport und Recht**, Ed. Studiengesellschaft für Wirtschaft und Recht, Linde Verlag, Wien, 2005, ss. 1-21.

Will, Michael R. “Uluslararası Sporun Yapısal Düzeni”, çev. Cengiz Koçhisarlıoğlu), **AÜHFD** 1993/1-4, ss. 269-284.

Winter, Michael. “Fußball im Radio: Live aus dem Stadion?”, **ZUM** 7/2003, ss. 531-539, (Radio).

Winter, Michael. “Das Fehlen eines Kurzberichterstattungsrechts für Hörfunksender: Ein Manko des geltenden Rundfunkrechts”, in: **SpuRt** 3/2004, ss. 98-102, (Kurzberichterstattungsrecht).

Yasaman, Hamdi. **Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2006.

Yavuz, Cevdet. **Türk-İsviçre ve Fransız Medenî Hukuklarında Dolaylı Temsil**, İstanbul, 1983.

Yusufoğlu, Fülürya. “Eseri Meydana Getirenlerin Mali Hak Sahibi Sayılmadıkları Haller”, **Ünal Tekinalp’e Armağan**, Cilt II, Beta Yayınları, İstanbul, 2003, ss. 397-413.

Zagrosek, Roman ve Sandra Schiemeder. “Centralized Marketing of Sports Broadcasting Rights and Antitrust Law”, **Seton Hall Journal of Sports and Entertainment Law**, Vol 14, 2004, ss. 381-396.

Zevkliler, Aydın, M. Beşir Acabey ve K. Emre Gökyayla. **Medenî Hukuk**, Seçkin Yayınevi, 6. Bası, Ankara, 1999.